

ברכת ראשית א"ה הן יען כי הי' השלמת ספרי ר"ב הזה בעז"ה בחודש ניסן להמחזור הגדול ר"ב לחמה (לפ"ק) ע"כ ראיתי לפתוח הלום בברכה ופתח דברי יאיר בברכת המאור הגדול הזה וברוך ה' יוצר המאורות ועושה מעשה בראשית.

יוצר הארץ ועושה הוא כוננה (ישעיה מ"ה) אשר החיינו והגיענו לזמן הזה כי עמו מקור חיים ובאורו נראה אור ומהרה יקיים בנו מקרא שכתוב והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ביום וגו' ולא יהיה לך עוד השמש לאור יומם כו' כי ה' יהיה לך לאור עולם כו' (שם ס') (ובריש פסחים אקרא דכאור בוקר יזרח שמש שמואל ב' כ"ג) דריש דה"ק כאור בוקר בעוה"ז כעין זריחת השמש לצדיקים לעוה"ב (וע"ש ברש"י ותוס' ז"ל בזה) ונ"ל דהא דמדייק הש"ס התם לפרש כן בהדיא דזריחת השמש לעוה"ב יהי רק לצדיקים בלבד דלאו למעוטי רשעים לבד הוא דקאמר התם הכי (אף דבאמת קאי הך קרא דכאור בוקר אקרא דלקמי' שם דכתי' ביה בהדיא צדיק מושל כו') וכן בחגיגה י"ב דנפק"ל מקרא דויר"א את האור כי טוב האור שברא הקב"ה ביום ראשון גנזו לצדיקים לעוה"ב ע"ש דהתם נמי אף דודאי למעוטי רשעים הוא דקאתי וכדנפק"ל התם מקרא דוימנע מרשעים אורם ע"ש מ"מ י"ל דהתם נמי נקט בדוקא הכי דהאור נגנז לצדיקים בלבד ולא למעוטי לרשעים לבד דקאמר הכי דלהכי ודאי דלא אצטריך כלל באמת ואטו לא ידעינן עד השתא דהעוה"ב הוא לצדיקים לבד אולם נראה באמת דעיקר דיוקא דהש"ס בזה הוא רק ע"פ המסקנא דלהלן בפסחים ס"ח (ובסנהדרין צ"א) ארומיא דקראי הנ"ל התם דכתיב (שם כ"ד) וחפרה כו' ובושה החמה כו' וכתוב (שם ל' הנ"ל) והי' אור הלבנה כו' ואור החמה יהיה שבעתים כו' (וה"נ הוה מצי לאתווי התם הך רומיא הנ"ל מקרא דלא יהי עוד השמש כו' הנ"ל) (וע"ש במהרש"א ז"ל בחא"ג בפ' חלק מ"ש בזה) רק י"ל דניחא ליה להביא מהמוקדם בזה דקרא דוחפרה הלבנה כו' הנ"ל קדים לי' לקרא דלא יהי עוד השמש כו' בישע'י שם וכמ"ש) ומשני התם דכאן לימות המשיח כו' והדר אמר עלה התם דלשמואל דא' דאין בין העוה"ז לימות המשיח כו' דאידי ואידי לעוה"ב ול"ק כאן במחנה שכינה וכאן במחנה צדיקים ע"ש, וא"ש בפשיטות בזה דהוצרך לאוקמי נמי להך קרא דכאור בוקר כו' הנ"ל במחנה צדיקים לבד לעוה"ב וכן באור של יום ראשון שגנזו הקב"ה לעוה"ב כהוא רק לצדיקים בלבד וכמ"ש כי היכי דלא תקשה עלה מאינך קראי דבושה החמה כו' ולא יהי לך עוד השמש לאור כו' הנ"ל דמיירי ע"כ בעוה"ב וכמ"ש רק משום דסמיך נמי בריש פסחים ובחגיגה הנ"ל על הך שינויא דלהלן בפסחים ובסנהדרין הנ"ל דהנהו קראי במחנה שכינה לחוד היא דקמיירי באמת וקראי דוהי' אור הלבנה כו' וכא' ר בוקר כו' הנ"ל וו דאי דמיירי נמי לעוה"ב רק דבמחנה צדיקים לחוד הוא דקמיירי ודאי וכמ"ש וא"ש (והא דא' כאן במחנה שכינה כו' י"ל דהיינו כדא' בתענית ט"ו לא הכל לאורה כו' צדיקים לאורה דכתיב אור זרוע לצדיק (ואולי ר"ל דהאור זרוע מאז לצדיק דהיינו האור שנברא ביום ראשון שגנזו הקב"ה לצדיקים לעוה"ב כדא' בחגיגה י"ב הנ"ל) ולישרי לב כו' ופירש"י ז"ל דישרים עדיפי מצדיקים ע"ש וע' במדרש תהלים י"א אקרא דישר יחזו פנימו דשבע כתות הם שעתידין לעמוד לעתיד לבא לפני חי וקיים כו' וא זהו כת המעולה שבהם שמקבלין פני השכינה זו כת ישרים דכתיב ישבו ישרים את פניך כו' ד"א כו' אלו שבעה כתות של צדיקים שדומין לחמה כו' והכת הראשונה רואה פני המלך דכתיב

ישבו ישרים כו' ע"ש וי"ל בפשיטות דהיינו נמי מחנה צדיקים ומחנה שכינה דבש"ס דילן בפסחים הנ"ל (וע"ש בגהש"ס להגרע"א ז"ל) וצדיקים וישרים דבתענית הנ"ל ודו"ק ואכמ"ל) ומהרה יקויים בנו מ"ש קומי אורי כו וכבוד ה' כו ונזכה כולנו מהרה לאורו אמן: וראיתי להעלות נא בעז"ה בפתח דברינו אלה משנ"ל לומר בזה ע"ד המחלוקת הגדולה אשר מעולם אצל חכמי ישראל והאומות במדת שנת החמה האמתית.

אם הוא שס"ה ימים עם שש שעות מכוונים (והוא תקופת שמואל בעירובין ד' נ"ו דאמר שם דאין בין תקופה לתקופה אלא צ"א יום וז' שעות ומחצה שהוא לד' תקופות השנה שס"ה יום ורביע וכ"ה בפרקי דר"א פ"ו ע"ש וה"נ ס"ל לאביי לכאורה בברכות נ"ט דאמר דכל כ"ח שנין הדר מחזור ונפלה תקופת ניסן באורתא דתלת כו' שהוא משום דבכל כ"ח שנה נתקבצים גם הששה שעות שבכל שנה לשבוע שלימה ג"כ והיינו כשמואל לבד (ומש"ש רש"י דז' מחזורות קטנים למחז"ג וסימנם דב"ז הגא"ו כו' הוא מפרקי דר"א פ"ו הנ"ל ע"פ וכן מ"ש רש"י ז"ל בעירובין שם בד"ה ואין תקופה משוכה מחברתה כו' דהסימן הוא אז"ח גי"ח וא"ח טד"ח (ור"ל תקופה א' תחילת שעה א' ותקופה ב' ז' שעות וחצי ותקופה ג' בג' שעות ותקופה ד' י' שעות וחצי ותקופה ה' ו' שעות ותקופה ו' א' וחצי ותקופה ז' ט' ותקופה ח' ד' וחצי וכן חוזר חלילה תמיד) הוא ג"כ מפרקי דר"א שם ורק שיש ט' ס בזה וכמ"ש בביאור הרד"ל ז"ל ע"ש).

או ששנת החמה הוא רק שס"ה יום וה' שעות וחמשים וחמשה מינוט וחצי (פחות חלק אחד מארבעה עשר במינוט בקירוב) וכמ"ש ברמב"ם ז"ל רפ"י מה' קידוש החודש ע"ש (ובמפרש יש שם ט"ס במ"ש שחשבון זה הוא לד' ר' אדא שא' שהוא שש שעות פחות כ"ב חלקים ועוד כו' ע"ש וטס"ה וצ"ל פחות פ"ב חלקים כו') וע' עוד במפרש שם בפ"ו ה"ד ובס' יסוד עולם מאמר ג' פ"ב ע"ש).

והנה הדבר פשוט דהעיקר ודאי כדעה זו שהוא נודע גם במופת באמת ומיום השווה של ניסן בזמנינו וכמ"ש בזה בכל ספרי התוכנים וכמ"ש ג"כ הרמב"ם ז"ל בפ"י ה"ו הנ"ל דגם הב"ד הגדול היו ס מכין לענין עיבור השנה רק על חשבון תקופה זו לבד לפי שהוא האמת יותר כו' וכמו שנתבארו באיצטגנינות יותר מן חשבון הראשון כו' ע"ש (והדבר פשוט ג"כ דכל חשבוני שנות העיבור בכל י"ט שנה של מחזור קטן ללבנה שהוא גו"ח י"א י"ד י"ז י"ט וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ו שם הי"א (והוא מפרקי דר"א סוף פ"ח שלש שלש ושתים וג' ג' ג' ושתים) וכמו שהג"י שם הגרד"ל ז"ל ע"ש ובס' יסוד עולם מאמר ד' פי"ד) שהוא מיוסד ג"כ רק ע"פ חשבון תקופה זו שהיא תקופת ר' אדא לפי שהיא העיקרית באמת ולכן אין אנו צריכין לעבר בשנת ה' וט"ז למח"ק.

אף דתקופת טבת שלד' שמואל נמשך אז אחר חג הפסח ותקופת תמוז עד לאחר חג הסוכות כנודע (ואנן קיי"ל דעל תקופת ניסן לבד אם תמשך אחר ט"ז ניסן מעברין השנה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' קה"ח ה"ב דעל סימן זה לבד סומכין ומעברין כו' [ובהשגות הרמ"ה ז"ל שם נראה לענ"ד שיש ט"ס בדבריו באמת שהשיג שם בזה על הרמב"ם מההיא דסנהדרין י"א דעל התקופה לבד אין מעברין ושוב כ' דאי משום ההיא דר"ה כ"א דשלה ר"ה כו' כדמשכה תקופת טבת עד ט"ז בניסן עברה כו' התם בתקופת טבת קאי כו' וכיון דמשכה ת' טבת עד ט"ז ניסן משכה תקו' תמוז עד בתר החג ואמטו

להכי מעברין חדא דבעינן אביב בתקופת ניסן וליכא (נראה דצ"ל אביב של תקופה שיהי' בחודש ניסן וכדא' בגמ' שם) ותו דבעינן כולי החג כו' וכי קתני דעל א' אין מעברין אתשרי קאי כו' והיינו כשלא היתה חסירה תקופת תמוז רק פ"ז יום דכי משכה תקו' תמוז עד ט"ז תשרי ותו לא (כצ"ל) אשתכח דלא משכה תקו' טבת עד פ"ז ניסן כו' ואין מעברין על התקופה לבדה (ר"ל על תקופת תשרי לבדה וכמ"ש) דלא דחינן תרתי כו' עכ"ל והוא תמוה טובא לכאורה מראשו ועד סופו דאחרי דניחא ליה הך סוגיא דר"ה דמשום דאיירי התם בתקו' ניסן באמת ולכן ס"ל ודאי דמעברין בזה גם על התקופה לבד ומשום דאית ב' תרתי שאין הפסח בזמנו ואין חג הסוכות בזמנו וכמ"ש הרמ"ה בעצמו א"כ שוב אין שום השגה על הרמב"ם בזה כלל דהרי גם הרמב"ם ז"ל בתקופת ניסן קא מיירי התם להדיא וכמ"ש (וד' הרמ"ה ז"ל הללו הועתק גם בכ"מ שם פ"ד הט"ז כלשון הנ"ל ע"ש) אבל לענ"ד נראה דטס"ה באמת ובמקום מ"ש לפנינו ואי משום ההיא דר"ה כו' צ"ל [ואולי סמך בזה עלה] דגרסי' בר"ה כו' ואח"כ צ"ל והתם נמי בתקו' טבת קאי כדמפרש בהדיא וטעמא משום דכיון דמשכה תקו' טבת כו' כצ"ל וא"ש לפ"ז כ"ד הרמ"ה ז"ל הנ"ל שבא ליישב ד' הרמב"ם באמת בזה דמהך סוגיא דר"ה מוכח כותי' בודאי ודלא תקשה לן מסוגיא דסנהדרין הנ"ל ע"כ צריך לחלק בהכי בין תקופת ניסן לתקו' תשרי דעל תקו' ניסן לבד כדמשכה עד ט"ז ניסן ודאי דמעברין עלי' כהך סוגיא דר"ה הנ"ל ומטעמא דאית בה תרתי באמת משום פסח ומשום חג ג"כ וכמ"ש אבל הסוגיא דסנהדרין דמיירי בתקו' תשרי לבד משו"ה תני התם דאין מעברין על תקיפה זו לבד והיינו בדלא משכה תקו' תמוז רק עד עשרים בתשרי שאם נחשוב להחדשי' שמניסן עד תשרי באחד מלא ואחד חסר אשתכח דנפל תקו' ניסן שלפניו בט"ו ניסן דאכתי איכא אביב של הקו' ניסן במקצת ימי חידושה של לבנה (למ"ד שם י"ג דיום תקופה מתחיל או שנפלה בתחינת לילה וע"ש ברש"י ד"ה ט"ז ושם ע"ב תוד"ה שמור (ומש"ש דלברכת הלבנה מדמינן לה ע"ש צע"ק דא"כ הי"ל למחשב גם גבי תקופה ט"ו לשעת המולד וע' בטוש"ע א"ח ס' תכ"ו ס"ג ונ"מ גם כשנפלה תקופת ניסן בחצי הלילה או בתחילת היום וחציו כדא' בעירובין נ"ו וע"ש בתוס' דסנהדרין להלן ושם ע"א ד"ה פ"ו וצ"ע ועוד דהרי בברכת הלבנה קי"ל דלא מקרי בחידושה רק עד י"ד יום וי"ח שעות וכ"ב מינוט וחלק אחד מל"ו במינוט מהמולד שהוא חצי כ"ט י"ב חשצ"ג וע"ס בב"י ס' תכ"ו הנ"ל ובכ"מ פ"י מה' ברכות הי"ז בשם הר"מ ז"ל ובהג"ה שם ס"ג ובמ"א ס"ק י"ב ע"ש וצ"ע) ולכן אין מעברין בכה"ג על תקופת תשרי לבד ומשא"כ כשנפלה תקופת ניסן בט"ז דאז מעברין על תקו' ניסן לבד (גם בלא אביב ופירות האילן) משום דאית בה תרתי פסח וחג וכמ"ש (והוא דלא כמו שנראה מפירש"י ז"ל שם י"א ד"ה ועל התקופה כו' וע"ש במהרש"א ז"ל וגם מיושב לפ"ז בפשיטות קושית התוס' ד"ה שמור הנ"ל (שהקשו שם דל"ל הטעם משום אביב של תקופת ניסן דתיפו"ל משום תקופת תשרי כו' ע"ש) וגם קושית התוס' בר"ה כ"א ד"ה עברה כו' ע"ש וע' במנחת אהרן ז"ל שם ואכמ"ל): ולכאורה הי' אפשר לפרש ג"כ ע"פ ד' הרמ"ה ז"ל הנ"ל בזה הך ברייתא דסנהדרין י"ג בהא דא"ר יוסי התם דמחשבין על התקופה שלפני הפסח (שהוא טבת) אם חסירה עד ט"ז ניסן מעברין כו' דר"ל ג"כ דמעברין על התקופה לבד בכה"ג ומשום דבקופות ניסן בלבד הו"ל תרתי משום פסח ומשום חג וכמ"ש אולם לפ"ז לא א"ש כל הך סוגיא דהתם

בזה ע"ש וצ"ע (וע"ש בתוספתא דסנהדרין פ"ב דבד' ר' יהודה גרסי' הכי התם דאם התקופה שלפני הפסח חכירה ששה עשר כו' מעברין כו' ע"ש ובגלי' דידן גרסי' בד"ר יהודה שתי ידות בחודש (תשרי) כו' [ובתוס' שם ר' יוסי קא"ל ע"ש ובירוש' שם ישג"כ שינוי בגירסא בזה פ"ש]) ולגלי' התוספתא הנ"ל ודאי דאי אפשר לפרש בד"ר יהודה דעל התקופה לבדה קאמר הכי ומשום דבניסן איכא תרתי וכד' הרמ"ה הנ"ל שהרי בגיטין ל"א נראה להדיא דמשכח"ל אליבא דר' יהודה ג"כ שתמשוך לפעמים תקופת תמוז עד אחר חג הסוכות והיינו כשלא הי' באותה שנה עיכוב אחר וכגון שבאו אז האביב ופירות האילן בזמן דעל התקופה לבדה אין מעברין וכמש"ש התוס' ד"ה בקידום ע"ש והשתא אם איתא דעל שתי תקופות של ניסן ותשרי שנפלו שלא בזמן מעברין עליהם לבדם וכמ"ש הרמ"ה הנ"ל א"כ אכתי לא משכח"ל לר' יהודה שתמשך תקופת תמוז עד מוצאי החג דהרי גם תקופת טבת ע"כ נמשך אז עד אחר ט"ז ניסן וא"כ הרי היו צריכין לעבר בכה"ג משום הני תקופות לבדן וכמ"ש וכבוד אחי הרב המאוה"ג מו"ה שלמה הכהן נ"י רצה ליישב בזה די"ל דבלא"ה משכח"ל שלא הי' אפשר לעבר אותה השנה כגון בשני רעבון וכה"ג וכדא' בסנהדרין י"ב ע"ש אולם אנכי דחיתי זאת מד' הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' קה"ח ה' ט"ז שכ' דהיינו דוקא כשרצו לעבר מפני הדרכים כו' אבל מפני התקופה כו' מעברין לעולם בכל זמן ע"ש (ונראה שיש להוכיח לכאורה כד' הרמב"ם ז"ל בזה בפשיטות מן כל עיקר קביעות ועבור השנים שקבעו ע"פ חשבון גו"ח אדז"ט הנ"ל מימי אביי ורבא עד ימות המשיח ב"ב וכמש"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ה ה"ג ובפ"ו הי"א הנ"ל ולכאורה איך יכלו לעבר אז על פי החשבון הנ"ל ולא חששו בזה כי אולי יהי' שנת רעבון באחד משנות גו"ח אדז"ט הנ"ל במשך כל השנים הללו וע"כ צ"ל דכיון דכל עיקר החשבון מקביעות העיבור דגו"ח אדז"ט אינו אלא ע"פ חשבון התקופה לבד (דאל"כ איך אפשר לעבר כלל על להבא דמאין ידעו שלא יהי' האביב או פירות האילן בזמן בכל השנים הללו וכן כשצריכין לעבר מפני הדחק אחר ר"ה מיד וכמ"ש הרמב"ם בפ"ד הי"ג ע"ש דע"כ דא"א לעבר בכה"ג רק על התקו' לבד באמת וכמש"ש המפרש בזה ויש בזה ג"כ הכרח למש"ל בד' הרמב"ם והרמ"ה הנ"ל דעל תקופת ניסן לבד ודאי דמעברין משום דאית בה תרתי פסח וחג וכמ"ש) ועל התקופה ודאי דמעברין באמת גם בשנות רעבון וכמ"ש הרמב"ם הנ"ל ומוכרח לכאורה מזה כדעתו ז"ל בזה ואולם למ"ש הרמב"ם ז"ל עצמו שם בפ"ה ה"ב דעיקר חשבון הקביעות בזה הוא מהלכה למשה מסיני באמת שבזמן שאין סנהדרין קובעין רק ע"פ החשבון הנ"ל ע"ש א"כ אין ראי' כ"כ מכל זה לדינים הללו בזה וצ"ע) וא"כ הדק"ל בזה דאיך משכח"ל לר' יהודה שתמשוך כלל תקופת תמוז עד אחר החג והלא בכה"ג ודאי דמעברין גם על התקופה לבדה וכמ"ש (ומ"מ ד' הרמ"ה ז"ל הנ"ל הי' אפשר ליישב עכ"פ בד' כבוד אחי הרב הג' הנ"ל נ"י די"ל דלטעמיה אזיל בזה דס"ל באמת בסופ"ד הנ"ל דלעולם אין מעברין בשנות רעבון כלל ע"ש וא"כ שפיר משכח"ל לדידי' בפשיטות שתמשך תקו' תמוז אחר החג בשנת רעבון וכנ"ל (ואולם למש"ל מחשבון דגו"ח אדז"ט הי' נראה קצת דגם הרמ"ה ז"ל לא פליג בזה רק כשצריכין לעבר על האביב ופירות האילן אבל בתקופה אפשר דמודה להרמב"ם בזה דגם בשנת רעבון מעברין ע"ש וצ"ע) ועכ"פ הנה לד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל לכאורה אין לנו מקום ליישב ההיא דר' יהודה בגיטין ל"א הנ"ל בזה וכמ"ש וצ"ע) והנה תשלום

כל הדברים האלו אבאר להלן בד' נ"ה בעז"ה (וגם מה שנ"ל לעשות שלום בעילם בדבר המחלוקת הקדומה אשר מעולם בין כל חכמי התכונה הנ"ל בעיקר החשבון מרגעי שנת החמה אם הוא שס"ה יום ושש שעות מכוונים או פחות מעט וכנ"ל) (אשר כבר עלה ההבדל בזמנינו זה לפי חשבון הנ"ל ביניהם קרוב לשמונה עשר יום וכמו שיבואר להלן נ"ה אי"ה) ויש אצלי מקום להעלות נא דבר חדש בזה באמת והוא דלמ"ש קצת מתוכנים הקדמונים שיש איזה נטי' לגלגל המזלות מקו משה היום בכל עת מעט לצד צפון כנודע (ויבואר ג"כ להלן נ"ה אי"ה) וא"כ י"ל לפ"ז דשני החשבונות הנ"ל אמת הם דודאי המופת והחוש מעידים אלינו בזה באמת כי מן הרגע אשר תתחיל החמה לנטות מעל קו משה היום לצד צפין העולם (בכמו כ"ג מעלות וחצי כנודע) בתחילת הקיץ עד אשר תחזור לביא על קו משה היום בסוף החורף מצד רוח דרום (שגם לדרום היא נוטה ככ"ג מעלו' וחצי כנודע) באמת אינו רק שס"ה יום וששה שעות פחות ד' מינוט וחצי בקירוב כנ"ל (ובזמנינו זה כבר נתקנץ ההבדל בזה לכמו י"ח יום וכנ"ל) אך מן הרגע אשר תתחיל החמה לנטות מעל ראש מזל טלה לצפון עד אשר תחזור לשנה הבאה לראש מזל טלה מדרום הוא באמת שס"ה יום עם ששה שעות מכוונים (יען כי בכל משך השנה נטה גלגל המזלות לצד צפון קצת כנ"ל) ובזה א"ש הכל דקביעות העיבור (וגם יום השווה בכל מקום כנודע) הוא רק על זמן הקפת השמש וחזרתה לקו משה היום וברכת החמה בתחילת המחזור של כ"ח שנה הוא רק על הקפת השמש וחזרתה לראש מזל טלה וכנ"ל (ובכל כ"ח שנה תחזור למזל טלה באותו היום ובשעה שהיתה שמה בשעת בריאת העולם ע"פ חשבון הנ"ל וא"ש) וכל זה יבואר ג"כ להלן ד' נ"ה באורך אי"ה וגם מה שנ"ל ע"ד המג"א ז"ל בשם הלבוש ס' רכ"ט שכ' דאין לברך רק עד שלש ביום ע"ש והשיג ע"ז המעיו"ט שם דמנין לו זאת ע"ש ובאמת נ"ל שהוא ע"פ עיקר ד' הקדמונים ז"ל שהובא בתוס' ר"ה ח' ד"ה לתקופות שכ' דתקופה הראשונה קדמה להמולד וי"ד יום א' וכ"ג שעות ע"ש דנמצא שה תה התקיפה הראשונה לפ"ז ביום ד' ג' שעות ביום וכמו שמבואר ג"כ באורך בזה, בהמפרש לקידוה"ח להרמב"ם ז"ל פ"ט ה"ג ע"ש וכ"ז יבואר ג"כ להלן ד' נ"ה בעז"ה (ומש"ל מנטיות מזל טלה לצפון הקו המשווה ע' בס' יסוד עולם מאמר ב' פ"ה ופ"ו מ"ש בזה באורך ושם ד' כ"ה ד"ה והעד כו' כתב וז"ל שבזמנינו זה ראש מזל טלה נראה צפוני לגלגל המישור כו' עד מעלה העשירית ממזל טלה כו' עכ"ל ע"ש (ועכ"פ אין צורך לפ"ז לכל מ"ש הגאונים ז"ל בשו"ת מ"ב ס' ק"א ובשו"ת ח"ש חא"ח ס' נ"ו בזה ע"ש ודו"ק ויבואר כ"ז להלן אי"ה והן מכבר אמרנו לדון נא על כ דבר ההקדמות הבאים בראש ספרי המחברים האחרונים וקצת גם בהראשונים ז"ל כי לפי הנראה אין בהם שום דבר תועלת כלל באמת כי אם אמנם יבואו נא בדברי הספר שהוא חידושי או פירושי התורה או שו"ת ופסקי הלכות ודינים מתורתנו הקדושה הנאמרים לאמתה של תורה ולהלכה ברורה באמת הן אין מהצורך להקדים דבר לזה כלל יען כי המחבר ההוא הוא כמצוה ועומד ע"פ התורה הקדושה להוציא את דבר ספרו ההוא לאורה למען לקיים נא ע"י זה מצות עשה דולמדתם אותם וגו' וכמ"ש כל המחברים בזה כי כל הכותב בספר כמלמד כו' ואחרי חתימת התלמוד וכל התורה שבע"פ הקדושה שהותר לכתוב בזמנינו כל ההלכות ופירושי התורה כולה משום עת לעשות לה' כו' הנה נודע כי עיקר הלימוד אצלינו באמת הוא רק בכל דבר האמור ונכתב בספר

שיש לנו לסמוך ביותר כי ודאי לא הוציאם המחבר לאורה עד אשר צירף וזיקק את הדברים להלכה ברורה ע"פ דעת התורה הק' בצדק ואמת ואם חלילה לא בא המחבר ההוא ע' דבר האמת לאמתה של תורה הנה לא יועיל לו כל דבר הקדמתו בספרו ההוא במאומה באמת ולריק יגע ח"ו (וה' יאיר עינינו במאור תורתו הק' ויצילנו מכל מכשול וטעות הן באו"ה כו' והן בהוראה כו' ויגל עינינו להביט נא נפלאות מתורתו ואל יצל מפינו דבר אמת עד מאוד כי ה' יתן חכמה כו' וברוב רחמיו וחסדיו ה' יתן נא בלבנו להבין ולהשכיל ללמוד וללמד ולשמור ולעשות את כל דברי תלמוד תורתו הק' באהבה וישים חלקנו עם כל העוסקים בתורה לשמה ולאהב' ולירא' שמו תמיד לע"ו ולמען לא נבוש בעוה"ז ולא נכלם לעוה"ב סלה) ואמרתי מאז שלא לבוא בדבר הקדמה על ספרי בזה אך יען כי אמרו מחשבה מועלת אפי' לד"ת ומן השמים הי' לי עיכובים רבים בעו"ה ולא הי' אפשר לי להדפיס כל דברי ספרי זה כסדרם באמת והוכרחתי להפסיק בכ"מ באמצע הפרק וליתן את הניתנים למטה למעלה כו' ואין סדר לכל דבר משנתינו בזה כעת וגם כמה עניינים אשר עדנה לא נשלמו כלל ועיקרם עדנם חסרים מן הספר הזה וגם כי נמשך זמן ההדפסה איזו שנים ובשנים של צער ודוחק רב בעו"ה (ה' ירחם עלי במהרה וזהו עיקר הסיבה באמת אשר בהרבה מקומות באו כל הדברים בלא סדרים ובדברים קצרים וברוב דברי ספרי הלזה לא באתי עדנה בדברים הנוגעים כ"כ למעשה ודפסתי רק מועט כעת מהטעם הנ"ל ג"כ והי' לי להקדים באמת לספרי הקטן הלז איזו דברי התנצלות עכ"פ על כל דבר תהלוכות ספרי הלזה ולמען ידונו נא אותי לכף זכות בכ"ז כעת אך אמרתי כי עוד חזון למועד אי"ה גם לזה כי באמת ת"ל הן רבים הם יותר אצלי בכתובים ת"י עדנה בהרבה שו"ת הנוגעים רק להלכה ולמעשה בכל חלקי השו"ע והגהות על כל הש"ס והתוספתא ותו"כ כו' ועל הרמב"ם ז"ל בעז"ה אשר דבר ספרי הקטן הלז כולו הוא רק כעין הקדמה לבד לכל דבר ספרי הערוך ת"י באמת וכאשר יהיה נא ה' בעזרי להוציא לאורה במהרה אז יבוא שם איזו התנצלות עוד גם ע"ד ספרי הלז אי"ה ויבואו ג"כ שם כל החשובות וכל תשלומי הדברים השייכים לספרי הזה בעז"ה וקראתי שם ספרי הקטן הלז "ראשית בכורים" להיותו הראשית כעת לכ"ד ביכורי הגיוני בתורת ה' הק' וגם כי להתכבד נא בכבוד העיר (*) הכבודה והגדולה בישראל היא קהילתנו המפוארה יצ"ו אשר זה כעשרים ושבע שנים אשר זכיתי, בעז"ה להיות בה ג"כ ככהן המורה לעם ה' את התורה והמצוה ולהיות דן בקרקע לפני כסא כבוד קדשם של רבותי הגאונים והגדולים רבני המ"צ דפ"ק צ"ו כיד ה' הט בה עלינו סלה ואברך נא בשם ה' את כל עם ה' וביחוד לכבוד כל גדולי וראשי העדה ויחידי עם סגולה ונדיבי עם הקודש סלה אשר בקהילתנו המהוללה (המלאה לה חכמים וסופרים וגאונים וגדולים בתורה ויראת חטא ה' עליהם יחיו ויוסף ה' עליהם כו' ויברך אותם כו' אשר הסתופפתי בצלם מאז ובצל החכמה כו' ועל ידם זכיתי בעז"ה להעלות נא הלום ראשית בכורי אלה לפני כל אוהבי תורה ודורשי התושי' סלה: והן אמנם ידעתי מ"ש (בשו"ע יו"ד סי' רמ"ב ס"ק ל"א) כי כל שדעותיו מכוונות אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו כו' ובאתר די זקוקין דנורא כו' מאן מעייל כו' וביחוד לפני כס ועמוד התורה והוראה דכבוד האי סבא קדישא הרב הגאון האמתי המפורסם נזר דורינו והדר תפארת גאון עוזינו שלשלת היוחסין למעלה בקודש הקדשים נשיא אלקים בתוכנו אדמו"ר כקש"ת מו"ה

יחזקאל הלוי נ"י לנדא הגאב"ד דפק"ק יצ"ו (יארין נא ה' ימיו ושנותיו בטוב וכסא כבוד הוראתו שבקדושה יגדל נא סלה ובשוב ה' שבות עמו עיניו תחזינה ב"ב) וגם לפני כל גאוני וגדולי רבני המ"צ ור"מ וגאוני וגדולי הבע"ב ויח"ס דפ"ק יצ"ו ולפני כל גאוני הדור שיחיו והי' לי לירא בזה מגשת אל הקודש באמת ואך אמרתי כי אביא נא ליטול רשות בזה מלפני קדושת גאון תורתם שיחיו כי ירשוני נא לומר לפניהם הלום איזו דברים מאשר למדו אותנו (וכמ"ש הגר"א שם בס"ק נ"ז דאע"פ שלא למד זאת ממנו צ"ל כך ע"ש) ברוב ענותם הקדושה וכבכורה בראשיתה יקחו נא בזה את ראשית דבר מנחת בכורי הגיוני הלום ויחשב נא לכבוד יקר תפארת גדולתם שיחיו לרצון תמיד כבכורים ראשית במקדש ה' לכהן העומד לשרתם ולברך אותם בשם ה' כל היפים סלה: (* [כי בשם ב' כ' ו' ר' י' מ' נרמז בר"ת שמי (בצלאל כהן) וגם שם אבי (ר' ישראל משה) שיחי, וגם שם עיר מולדתי הג' לאלקי ק"ק (ווילנא) יכוננה העליון סלה]: ואשלים את דברי בקרא דפ' בכורים במה שנ"ל לפרש בעז"ה בפשטי דקרא דושמחת בכל הטוב כו' אתה והלוי כו' (בכ' תבוא) ופירש"י ז"ל דאף הלוי חייב בבכורים כו' ע"ש ובאמת בתוספתא ריש ביכורים פליגי ר"מ ור"י בלויים אם קורין (כדפליגי בשלהי מע"ש) ע"ש במפרש ולמ"ש רש"י כנ"ל הנה מקרא מלא הוא אם לא שנאמר דלא מיירי בקריאה וע' להלן ברש"י שם וצ"ע אך באמת נראה לי דפשטי דהך קרא הוא כפשטי דקרא דכתיב (בפ' ראה) שמה תביאו כו' ותרומת ידכם (שהוא בכורים כדא' ביבמות ע"ג) וכת' בפרי' ושמחתם כו' והלוי כו' ופרש"י שם (פסוק י"א דאם אין לך מעשר כו' הזמינהו על שלמך וכ"ה בספרי ע"ש ונ"ל דקאי על שלמי שמחה שמחויב להביא עם הבכורים ג"כ וכמ"ש בפ"ב פ"ד ובפ"ג מ"ג דביכורים ובתוס' ספ"ב ע"ש וברש"י סוכה מ"ז כ' בשם הירושלמי פ"ב שם דיליף לה מג"ש דנאמר כאן ושמחת ונא' להלן (בפ' תבוא בהר עיבל) וזבחת שלמים ושמחת כו' ע"ש (וברמב"ם ה"ב סופ"ג כ' דילפינן מרגלים ע"ש וצ"ע דהרי רגלים גופא ילפינן מהר עיבל בפסחים ק"ט ע"ש) וא"כ נראה דגם פשטי דהאי קרא דושמחת כו' והלוי כו' אתי לזה דאף שהבכורים רק לכהנים אפ"ה הוא מחויב לשמח גם את הלוי אז בהשלמים שמביא עם הבכורים וכמ"ש גם בפ' ראה הנ"ל וגם בשבועות וחג כ' ושמחת כו' והלוי כו' וע"ש בספרי וא"ש (וכעת ראיתי בספרי הנדפס מחדש עם הגהות הגר"א ז"ל שהגי' גם בפ' תבוא כמ"ש בספרי פ' ראה הנ"ל ע"ש וא"ש כמ"ש בעז"ה) וה' יזכנו במהרה לעלות ולראות ולהקריב נא שלמי שמחה ובכורי ראשית לפני מזבח קדשו סלה החותם בברכת כהונה ובברכת השנה (הבעל"ט לפ"ק) בצלאל בן המופלג הישיש עו"ה ישראל משה נ"י הכהן מווילנא ראשית ביכורים שאלות ותשובות סימן א בעז"ה יום א' ב' דר"ח תמוז תר"א לפ"ק ווילנא יהא שלמא רבא מן שמיא לכבוד ידיד ה' כו' הרב המאוה"ג המפורסם כו' שכ"ת מו"ה זאב וואלף הלוי נ"י אב"ד דק"ק זיטל יצ"ו בעהמ"ס שו"ת עמק הלכה אשר עודנו בכתובים ת"י [ה' יזכהו נא להוציאו לאורה במהרה]: ע"ד אשר נתכבדתי מאת כת"ר נ"י לשלוח אלי ספרו הנחמד בכ"י הטהו' לשום עיני עליו ולדקדק אחריו ולהגיה אותו באיזו מקומות הצריך עדנה הגה"ה ותיקון לפ"ד הן אמנם כי דבר גדול שאל כת"ר נ"י בזה ממני כעת כו' וקשה עלי הדבר כו' אך לעשות רצון צדיק שכירב"י חפצתי בזה כו' והנני להעיר לפני כת"ר נ"י כהיום בקצת מהדברים אשר עמדתי כעת

בעז"ה בעברי ע"ד ספרו הטהור באיזו מקומות כו' ועוד חזון למועד אי"ה כו' והנה אשר כתב כת"ר נ"י בספרו ס"א ליישב ד' הטור או"ח ז"ל ס"א במ"ש דאחר פ' אשם יאמר יהי רצון כאלו הקרבתי אשם ואחר פ' חטאת לא יאמר לפי שאינה באה נדבה ע"כ והקשו עליו ז"ל דהרי אשם נמי אינו בא בנדבה וכמ"ש שם הב"י ז"ל ובמ"א ס"ק י"א וכבר האריכו כל האחרונים ז"ל בזה וכת"ר נ"י כתב ליישב ד' הטור בזה עפ"ד רש"י ז"ל בנדה ע' דאשם יכול להביא על תנאי שלמים משא"כ חטאת בהמה שאי אפשר להביא בתנאי דאין מתן דמם שוין ע"ש וכ' כת"ר נ"י דאף דסוגיא דהתם כר"ש היא מ"מ סתם מהניתין בנזיר [סו"פ] שני נזירים כר"ש ואפי' רבנן מודו היכא דלית ליה תקנתא ברע' כדא' בזבחים ע"ו וכן פסק הרמב"ם ז"ל וזה כוונת הטור דאחר פ' אשם יאמר על תנאי אבל אחר פ' חטאת לא יאמר כן לפי שאינו בא נדבה ר"ל שאינה באה על ספק נדבה שיאמר ואם לאו יהא נדבה דהא אין מתנות' שוין כו' עכ"ל [והנה בהכתב יד של הרב הנ"ל היה כתוב כאן דאין יכול להתנות על החטאת בתנאי עולה דאין מתנות החטאת שוין לעולה והשגתי עליו אז בזה דבעולה בלא"ה אי אפשר להתנות על החטאת בהמה דעולה זכר וחטאת יחיד נקבה וע"כ הגהתי אז בספרו הנ"ל דצ"ל גבי חטאת דאף בתנאי שלמים אינו יכול להתנות דעכ"פ אינן שוין במתנותיהן וכמש"ש באמת ברש"י נדה הנ"ל וכן נדפס אח"ז ע"פ הגהתי הנ"ל בעז"ה בס' עמק הלכה הנ"ל שם דאין מתנותיה שוין עם שלמים וכלשון רש"י הנז' (אך בחטאת העוף דבתנאי שלמים בלא"ה א"א להתנות דאין שלמים מעוף ורק בתנאי עולה צ"ל כן דאף דאין זכרות בעופות מ"מ א"א להתנות דחטאת העוף דמה למטה ועולת העוף למעלה כדתנן בריש קינין) ואמנם אחרי שבלא"ה ק' לדבריו של הרב הנ"ל שחר בזה דמדמי אמירה על תנאי להבאה על תנאי וע"כ אין מהצורך להאריך בזה אך ראיתי להזכיר בדרך אגב מה שתמהתי מכבר ע"ד רש"י ז"ל בזבחים ע"א ד"ה מין בשאינו מינו פי' עולה בשלמים שאין מתן דמם ואימוריהן שוין עכ"ל והוא פלא דמתן דם עולה ושלמים שוין הם באמת וגם באימוריהם לא שייך כלל לומר שאינן שוין רק דהול"ל שזה נאכל וזה כליל וצריך להגיה דברי רש"י ז"ל בזה וצ"ע [ואין ספק כי כבר הרגישו בזה איזה מהמפרשים ז"ל וכעת נעלם ממני אם הרגישו בזה] והגאון בעל משנה למלך ז"ל בפ"ו מ"ה נזירות הי"א כ' ע"ד מהרי"א ומהר"י בן ח' ז"ל שכתבו דאשם נזיר מקרי בא בנדבה וכ' המש"ל דדבריהם תמוהין דאי בנזיר טמא הא איכא נמי חטאת וא"כ אחר פ' חטאת ג"כ יאמר היה"ר עכ"ל ואין זה דקדוק באמת ע"ד ז"ל בזה דאין הנזיר טמא מביא רק חטאת העוף וא"כ אף דאחר חטאת העוף יכול לומר היה"ר לדבריהם ז"ל בזה הרי עכ"פ אחר חטאה בהמה אי אפשר לומר כן וא"ש [ומה ששייך עוד לד' הרב בעל עמק הלכה הנ"ל בזה ולהטור ז"ל והשו"ע ס' א' הנ"ל יבוא אי"ה לקמן בס' ד]: סימן ב בעז"ה שלהי אלול תקצ"ח לפ"ק ווילנא ביום ההוא יתקע בשופר גדול לפ"ג: יהא שלמא רבא מן שמיא, לכבוד הרב הגאון הגדול, רבן שכבה"ג נ"י עה"י פ"ה כקש"ת מהו' יעקב נ"י בעל, המחבר ספר הנחמד שו"ת משכנות יעקב אב"ד דק"ק קארלין יצ"ו מני צעיר לימים, באין תבונה, זוחל ארץ ונמלה קטנה, אפרוחא דלא אתפתחא עינא, בגין דמן עשרין, בצרי לי תרי שנה ולא הגעתי לחצי ימי בינה אמנם יתברך הבורא, וישתבח הממציא יש מאין, ומחלק בינות לכל יצור, ולי חלק מתורתו הק' בים התלמוד לתנויי תני, ובפוסקים ראשונים

והאחרונים למיזל ולעיוני, וספרו דמר ניהו רבא באורייתא נ"י, היה לי למנה, כי מצאתי בו, מרגוע לנפשי העיפה, מגפנו אשר על מים רבים שתולה, ומנחלו הנובע, מקור החכמה ומקום בינה, בעיר הצדק קריה נאמנה, למשכן עם בני יעקב סלה, וכו' אולם באיזו מקומות, מספרו הקדוש, אשר לא זכיתי בעניי לעמוד על דעתו הגדולה דגאון תורתו נ"י, כו' והוא (א) מ"ש הדרת גאונו נ"י בחבורו היקר חא"ח שאלה ק"ו ליישב קושית המג"א סי' של"ו ס"ק ב' על הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' שבת הל' ב' מסוגי' דפ"ק דשבת דף י"ח דפריך לר' יוסף אליבא דב"ש דאית ליה שביתת כלים אע"ג דלא קעביד מעשה כמו באונין גיגית מ"ט שרי וכתב כ' גאונו נ"י וז"ל משמע להדי' דאם עשה כן בשבת חייב חטאת דאל"ה לא הוי גזרו ב"ש כמבואר בגמ' כל מילתא דאי עביד ליה בשבתא לא מחייב לא גזרו ב"ש ע"ש עם חשיכה עכ"ל ולא זכיתי להבין דברי קדשו דלכאורה נראה כוונתו למאי דאמרי' שם י"ט בסוגי' דקורות בית הבד דלא גזרו ב"ש וצ"ע דלכאורה אין לסוגי' זו ענין כלל לאיסור שביתת כלים וכמש"ש להדי' בתו' ד"ה ולימא דהך סוגי' אינו אלא לרבה דס"ל טעמא דב"ש דגזרינן דלמא אתי למיעבד בשבת אבל משום שביתת כלים ס"ל לרב' דלא אסרו ב"ש היכא דלא קעביד מעשה ובאמת הקשו שם לר' יוסף אמאי לא אסרו ב"ש טעינת קורה אלמ' דפשיטא להו דאיסור שביתת כלים איתא נמי במילתא דלית ביה חיוב חטאת וכ"כ הרא"ש ז"ל שם סי' ל"ג דהך סוגי' ס"ל דטעמא דב"ש משום גזירה ועכ"פ נראה פשוט דסוגי' דלקמן לא מיירי כלל באיסור שביתת כלים [וכן יש לתמוה בזה לכאורה על הרע"ב ז"ל דבמשנה ה' פי' טעמא דב"ש משום שביתת כלים כר' יוסף ובמ"ט גבי ושוינן כו' כתב דמודו ב"ש בהא משום דאי נמי עביד כו' ליכא חיוב כו' דהיינו לכאורה כרבה דלרב יוסף הול"ל משום דאתי ממילא טפי כו' וכמ"ש התוס' הנ"ל וצ"ע] ואולי דברי הדרת גאונו נ"י נכונים בזה עפ"י דברי עצמו שכתב לעיל בתשובה צ"ד דמדמי שביתת כלים לשביתתבהמתו וכדלקמן קנ"ג דכל שבחבירו פטור כו' ולדבריו שם לק"מ באמת קושית התוס' לר' יוסף מטעינת קורה הנז' [וא"ש בזה גם דברי הרע"ב ז"ל במ"ט הנז'] וכן נראה באמת גם מדברי הר"ן ז"ל דבמשנה דושוין אלו ואלו כו' כ' וז"ל אפי' ב"ש דאית להו שביתת כלים מודו בהא מילתא משום דאי נמי עביד לה בשבת ליכ' חיוב חטאת כו' משום הכי שרו ב"ש דהא ליכא בה מלאכה גמורה דתיתסר משום שביתת כלים עכ"ל ובגמ' שם כ' עוד וז"ל ומשו"ה קתני מהני' דאפי' לב"ש טוענין בקורות בה"ב ועה"ג דליכ' משום שביתת כלי' דהא אפי' עביד בידיהם לא מחייב חטאת עכ"ל הר"ן ז"ל ונראה לכאור' שהר"ן ז"ל מפרש הסוגי' אליבא דר' יוסף דס"ל דטעמ' דב"ש משום שביתת כלים ושלא כד' התוס' והרא"ש ז"ל אבל מ"מ פשטא דסוגי' דקאמ' דאי עביד להו בשבת לא מחייב לא גזרו ב"ש ע"ש עם חשיכה משמע דאתי' כרבה דטעמ' דב"ש משום גזירה וכמש"כ התוס' והרא"ש ז"ל ומ"ש הר"ן אולי הוא ז"ל כתב כן מדנפשי' לפרש טעמ' גם אליב' דר"י אמאי מודו ב"ש בקורות בית הבד ולא שמפרש כן בדברי הש"ס בזה [וברי"ף שם נדפס בצידו שהד"ה מוחק מהרי"ף כולא הך סוגי' דמאי שנא כו' דאי עביד להו בשבת כו' ומלבד דטעמו פשוט דאין להרי"ף להביא סוגיא כזו דלא בא אלא לפרש טעמא דב"ש (אף דמהא נפק"ל דמילי דאתי ממילא ש"ד כדמסיק) אולם י"ל עוד לפי שמד' הרי"ף ז"ל לעיל דפסק דשרי לתת חיטין לרחי"י של מים ולא חיישי' ג"כ למשמיע קול אלמ' דפסק כר' יוסף (ומשום דר"א קאי כותי')

דלא ס"ל טעמא דהשמעת קול ומוקי טעמ' דבריית' דאסר משום שביתת כלים וכב"ש וע"כ דל"ל טעמא דגזירה דאל"כ מוגמר מ"ט שרי ב"ש] ומלישנא דקאמ' הכא גזרו בהו ב"ש ע"ש עם חשיכה משמע דאתי כרבה וכמ"ש ולפיכך מחקו כ"ז מד' הרי"ף ז"ל ואף שהרי"ף ז"ל כ"ש דאיכ' מאן דאס' ברחי"ל משום משמיע קול והו' דעת ר"ח ז"ל שפ' כרבה ומשום הך טעמ' גופא דהסוגי' דבדף י"ט דקאמ' כל מילת' כו' לא גזרו כו' לא מתוקמ' אלא כרב' וכמ"ש"ל כבר כ' הב"י בס' רנ"ב דמד' הרי"ף ז"ל יש להכריע דס"ל כר"י מדכ' להיתר ברישא ואידך סבר' כתב בלשון איכ' מ"ד ע"כ ועוד שהר"ן ז"ל כתב דבמקצת נוסחי ההלכות כתוב ויש אומרים [ז"ל אוסרים] מפני שמשמעת קול ע"כ נראה שלא הי' כן ברוב הנוסחאות ברי"ף (אע"פ שהרז"ה והרמב"ן ז"ל פלפלו בזה) ועכ"פ נראה שהרי"ף פסק כר"י ושפי' מחקו ברי"ף כל לשון הסוגי' דאזלא כרבה ולכן כ' ג"כ הר"ן ז"ל לפרש טעמ' דמתני' אליב' דרב יוסף] ועכ"פ אף שאפשר ליישב בפשיטות ד' הרמב"ם ז"ל דס"ל ג"כ כד' הר"ן ז"ל בזה דמודו ב"ש דליכ' שביתת כלים היכא דלא עביד בי' מלאכה דאורייתא ואפ"ה פריך גיגית מ"ט שרו ב"ש אלמא דמלאכה דאוריית' הוא ואמנם מ"ש כבוד גאונו נ"י עוד שם דלכן פסק הרמב"ם כר' יוסף במו"ק ב' דהמשקה מים לזרעים חייב משום זורע ודלא כרבה שם משום דסתמא דגמ' דפריך הכא מגיגית כו' משמע דס"ל דמשום זורע הוא עכ"ד צ"ע לענ"ד דאולי רק לר' יוסף לשיטתו הוא דפריך הכא הכי דלרבה בלא"ה ל"ל שב"כ לב"ש היכא דלא עביד מעשה כדמוכח בסוגיא.

וא"כ אין ראיה מסוגיא זו להלכה כלל וצ"ע) וכמ"ש"כ כת"ר נ"י אולם מ"ש כה"ר נ"י כמבואר בגמ' כל מילת' כו' ליתא לענ"ד דהך סוגי' ודאי אתי כרבה וכמ"ש התוס' והרא"ש ז"ל ואין מזה ראיה כלל לסברתו דמר נ"י אבל היה לו לגאון תורתו נ"י להביא מדברי הר"ן ז"ל בזה וכן לעיל סי' צ"ד היה לו להזכיר את דברי הר"ן ז"ל הנז' לראיה לדבריו בזה וכמ"ש בעז"ה [ומה שיש לי להביא ראיה לכאורה לדברי הר"ן ז"ל הנז' מהא דא"ר יוסף לעיל בנתינת מים לדיו דרבי היא דאי לר"י בר"י אפי' נשרה שיעור שרייתו אין בו חיוב חטא' עד שיגבל (וע' בחי' המאירי ז"ל בזה) ומוכח לכאורה דלר' יוסף אין איסור שב"כ רק היכא דאיכא מלאכה דאורייתא ושלא כד' התוס' הנז' וכן מה שיש לומר לכאורה ע"ד הרמב"ם בפ"ח מהל' שבת הנ"ל בשורה חייטין כו' דלשיטתו אזיל דפי' בכרשינן דמתני' דהוא כוסמת ששורין לבהמה והוא מין חייטין כמ"ש בירושלמי ריש חלה אקרא דכוסמת גבולתו (וכמו שהשיג בתוס"ח שם על התוי"ט בזה מהירוש' הנז') וכן מה שיש לכאורה נ"מ לדינא מזה לדברי המג"א בס' רנ"ב ס"ק כ' בדין רחיים ומה שיש לדחות בזה באמת (וע' ברא"ש סי' ל"ו בשם י"מ ודו"ק) הנה לא רציתי להאריך כעת לפני כת"ר נ"י בכל זה כי מי אנכי הצעיר לימים כו']: [א"ה הן ד' התשובה הזאת כתבתי בעז"ה להגאון בעל משכנות יעקב זצ"ל בימי ילדותי] [בהיותי אז כבר תמני סרי שני כמ"ש] זה כמו ששה ועשרי' שנה ואח"ז יצא לאור ס' דרוש וחיידוש להגאון רע"א זצ"ל ומצאתי שהביא ג"כ ד' הר"ן ז"ל הנז' בקצרה וגם זכר הך סברא שכ' הגאון בעל משכנות יעקב ז"ל דשב"כ לב"ש דמיא לשביתת בהמתו רק שקיצר בזה שם וגם בהך דר' יוסף דנתינת מים לדיו נשאר שם בקושיא דר"י אדר"י בזה ע"ש ולמ"ש"ל א"ש רק שהי' לו להביא ראיה מזה לד' הר"ן הנז' וכמ"ש וע' בגליון המשניות

שלו מ"ש ג"כ ע"ד התו' והר"ן הנז' וע' בס' קהלת יעקב מ"ש ג"כ בזה ואין רצוני להאריך כעת מה שי"ל לדקדק שם גם ע"ד ז"ל בזה] וכעת יצא לאור ס' משרת משה להגאב"ד דמעזריטש נ"י וראיתי שהרגיש ג"כ ע"ד המשכנות יעקב בקצת דברים אמנם לא כדרכיו דרכי בזה וגם לא הביא כלל מד' הר"ן ז"ל הנז' וע"כ משנה לא זזה כו' [ב] שאלה קי"ג מ"ש שם כת"ר נ"י ליישב הסוגי' דעירובין מ"ג דבעי ר"ה למפש' דיש תחומין למעלה מעשרה מהא דהפליג' ספינתם כו' דלא זו ר"ע מד' אמות כו' ומשני כדא"ר במהלכת ברקק ה"נ כו' וכ' כת"ר נ"י דמש"ה לא שני רבא עצמו הכי ארישא דהפליגה ספינתם כו' כדמשני הש"ס באמ' וכ' וז"ל דבריש' ר"ע הוא דלא זו מד"א כו' דהוא ס"ל בסוטה כ"ז דתחומין דאורייתא וא"כ אף דמספק"ל אי יש תחומין למעל' מי' כדמסיק לקמן דתנא ספוקי מספקא לי' כו' מיבעי ליה לאחמורי בספק דאורייתא עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו הרחבה דהרי בימים ובנהרות לכו"ע תחומין דרבנן וכמ"ש ה"ה ז"ל בפ' כ"ז מהל' שבה ה"ג בשם תשובת הרמב"ם ז"ל ובכ"מ שם כתב טעמו לפי שהם ככרמלית ולא יתכן שיהיה המעביר ע"פ המים אסור מדרבנן והמהלך לוקה מן התורה עכ"ל וכ"כ בשו"ע סי' ת"ד וצ"ע [ואולי שדעתו הגדולה דמר נ"י נוטה בזה לד' חכמי בבל ז"ל שכתב הרמב"ם ז"ל בתשובה [הביאו הכ"מ ז"ל בפ' ל' מהל' שבת הל' י"ג] דבספיקא דתחומין למעלה מי' החמירו שם אף בנהרות בתחום די"ב מיל ומשמע דס"ל דתחומין דאורייתא אף בימים ובנהרות ע"ש]: (ג) שם בתשובה מ"ש כת"ר נ"י עוד שם לחדש בזה דלרבא בגיטין ז' דאמר אהא דפליגי ר"י ורבנן בפ"ב דחלה מ"ב בעפר חו"ל הבא בספינה לארץ דרבנן מחייבי במעשר ואר"י שם אימתי בזמן שהספינה גוששת כו' ואר"ז התם דעציץ נקוב כו' באנו למחלוקת כו' וא' רבא התם דלמא כו' עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא בספינה דלא מפסיק אוירא דמיא כארעא סמיכתא דמיא כו' וכ' כת"ר נ"י דנראה דה"ה לעניין תחומין למעלה מעשרה בספינה דתליא ג"כ בהך פלוגתא אי מיא כארעא סמיכתא דמי אי לא דלר"י דפטר ממעשר באין הספינה גוששת ה"ה בתחומין למעלה מעשרה בספינה אבל לרבנן דס"ל התם דמיא כארעא סמיכתא דמיא ה"ה הכא בתחומין [דהמהלך בספינה אף שהוא למעלה מעשרה מקרקע הים אפ"ה כל גובה המים חשוב הכל כארעא סמיכתא ואין מודדין אלא משפת המים ולמעלה] ולהכי לא משני רבא ארישא כו' די"ל דר"ע כרבנן ס"ל דכארעא סמיכתא דמי משא"כ בסיפא כו' וסיים כבוד גאונו נ"י להלכה בזה וז"ל ולפ"ז נראה ג"כ להחמיר להפליג בספינה למעלה מעשרה אף אם נימא אין תחומין הא לרבא לא תלי' בהך עכ"ל ולענ"ד דברי קדשו תמוהים מאוד בזה שהרי באמת קי"ל בהך דינא כר' יהודא דפטר באינה גוששת וס"ל דמיא לאו כארעא סמיכתא דמיא וכמו שפסק הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' תרומות הכ"ג והיינו טעמא כמ"ש הכ"מ ז"ל שם משום דבכל מקום שאמר ר"י אימתי אינו אלא לפרש דברי חכמים ואע"ג דבפ"ק דגיטין משמע דר"י לחלוק אתא כבר תירצו שם התוס' ע"כ ושם בגיטין ז' בתו' ד"ה אר"י כ' דהסוגי' אתי כרמי ב"ח דס"ל בפ' ז"ב דאפי' אימתי לחלוק וא"כ ודאי דקי"ל כר' יהודה בהא שהרי בכל דוכתא קי"ל כר' יוחנן וכריב"ל בסנהדרין כ"ה דאימתי לפרש והכ"מ ז"ל בפ"ד מהלכו' ברכות הל"ד כתב דקי"ל כריב"ל דאפי' במה דברים אמורים לפרש (וד' הכ"מ ז"ל שם צע"ק מש"ש וז"ל אלא דשני רנב"י דאפשר לרב חסדא למימר דס"ל דבמה דברים אמורי לחלוק עכ"ל ולכאורה

צ"ע דהרי בהדי' ס"ל לר' חסדא הכי בסו"פ חלון דף פ"א בסוגי' דמערבין עירובין חצירות לדעתו דאמר שם ר"ח זאת אומרת חלוקין עליו חביריו על ר' יהודא ע"ש (ואין לומר דשאני התם דמוכח בהדיא דפליגי דהרי אפשר לומר דלא פליגי באמת דמיירי בחצר שבין שני מבואות ע"ש) ואין לומר דס"ל להכ"מ ז"ל כמ"ש התוס' ז"ל בפ"ק דביצה ד"ט ד"ה ולא היא וז"ל וא"ת הא כל מקום דתני במה לחלוק [ומ"ש כ"כ בפשיטות הא כל מקום דתני במה לחלוק צע"ק דהא איכא ריב"ל דס"ל דאף במה לפרש וע' בבאר יעקב בכללי הסוגיות כלל ל"ט ובשער המלך פ"ד מה' יו"ט ה"ד] וי"ל דהיינו במשנה אבל לא בברייתא עכ"ל וכונתם דהך כללא דאימתי לפרש ובמה לחלוק לא נאמר אלא במשנה אבל בברייתא אפשר לפעמים דאפי' אימתי לחלוק וכמ"ש בגיטין ז שם ואפשר דאפי' במה לפרש כמ"ש בביצה כאן דהך כללא לא נאמר בברייתא (וע' בשער המלך פ"ד מהל' יו"ט הנז') וא"כ לא מוכח כלל מסוגי' דעירובין דר' חסדא ס"ל דר"י פליג בסוגיא דעקירות בפסחים ק"ב דשם בריית' היא דהרי משמע בהדי' מד' הכ"מ שם דלא ס"ל הכי אלא ס"ל דהך כללא נאמר אף בברייתא ע"ש והתוס' בחולין פ"ח ד"ה רבנן וכן ברא"ש ז"ל שם פ"ו סי' י' כתבו דרב חסדא ורמי בר חמא סברי בפ' זה בורר דאף במשנה הוי אימתי לחלוק היכא דמוכח עכ"ל וצ"ע דבפ' ז"ב לא הוזכר ר' חסדא שם כלל ואולי כוונת התוס' הוא למ"ש בעז"ה מסוגי' דעירובין הנ"ל דגם שם מסיק הגמ' גברא אגברא קא רמית כמו בסוגי' דפ' ז"ב ומשמע דר"ח נמי ס"ל דפליגי היכא דמוכח כמו התם דמוכח לכאורה דפליגי כמ"ש אבל מ"מ לא זכיתי להבין מ"ש התוס' דלר"ח אימתי נמי הוי לחלוק דעד כאן לא שמענו מסוגי' דעירובין אלא דס"ל לר"ח דבמה ד"א לחלוק ומנ"ל דס"ל כרמי בר חמא דאף אימתי לחלוק ובהגהות מיימוני פי"ד מהל' שחיטה העתיקו דברי התוס' דלא כרמי בר חמא בפ' ז"ב ולא הזכירו ר' חסדא ע"ש [ובדפוס נפל ט"ס בתוס' חולין פ"ח הנ"ל שהעתיקו סוגי' דגיטין הא ר' ירמי' הא רבנן וצ"ל הא ר' יהודה הא רבנן] וכן כ' הכ"מ בפ"י מה' טו"מ הל' י' וז"ל וידוע דכל מקום שאמר ר' יהודה במה דברים אמורים אינו אלא לפרש עכ"ל ועכ"פ באימתי ודאי דקיי"ל כר' יוחנן וכריב"ל דהוא לפרש וכמו שמצאתי בעז"ה גם בדברי קדשו חלק חו"מ שאלה י"ז דכתב שם בפשיטות דקיי"ל אימתי לפרש: ומ"מ הסוגיא דעירובין מ"ג אתי שפיר דלהכי לא חשש רבא לתרץ ארישא דר"ע שהפליגה ספינתו כו' דרבא לשיטתו אזיל בזה דע"כ ס"ל בגיטין שם כרמי בר חמא דאפי' אימתי לחלוק אבל לדידן דקיי"ל כר' יוחנן וכריב"ל דאימתי ודאי לפרש וא"כ ודאי דקיי"ל כר' יהודה בגיטין שם א"כ נראה פשוט לכאורה להלכה דגם ספינה תליא שפיר בהך איבעי' דתחומין למעלה מי' ושלא כד' כת"ר נ"י: אמנם נ"ל דדברי כבוד גאונו נ"י יתכן בזה עפ"י תירוצם השני דהתוס' שם בגיטין שכתבו דדוקא במשנה אימתי לפרש ולא בבריית' והא דמיייתי הגמ' התם בריית' היא ע"ש וא"כ יש כאן ספיקא דדינא אם קיי"ל כר' יהודה דמתני' דחלה שם דהא במשנה ליכ' פלוגת' או שמא רבנן דבריית' עיקר והוי ר"י דמתני' יחיד במקום רבים דבריית' [וכמ"ש התוס' בסוה"ד שם]: והשתא א"ש דהרמב"ם ז"ל לטעמי' שכתב בפ' י"ד מה' שחיטה ה"ח דדם הניתז ושעל הסכין אם אין שם דם אלא הוא חייב לכסות וא"כ מוכח דס"ל כדע' ר"ת ז"ל בתוס' גיטין הנ"ל (וברא"ש חולין הנ"ל) דקיי"ל כר' יהודה דמתניתין בחולין פ"ז ואע"ג דבבריית' פליגי רבנן אר"י במשנה הוא בא לפרש ומתני'

עיקר ולא שבקינן ת"ק דמתני' משום הנא קמא דבריית' וכמ"ש הכ"מ שם ולהכי שפיר פסק גם בפ"א מה' תרומות הנ"ל כר' יהודה אע"ג דמוכח בסוגיא דגיטין דרבנן דבריית' פליגי אר"י אפ"ה ס"ל דלא שבקינן ר"י דמתני' ואזלי' בתר רבנן דבריית' ולדעתו ז"ל בה' שחיטה אי נמי להך טעמא שכ' הכ"מ ז"ל שם דהרמב"ם ז"ל גרס כגירסת הספרים דלא גרסי בבריית' קמייתא מלמד שכל דמו חייב לכסות ולפי גירס' זו ר"י לפרש דברי ת"ק בא בין במשנה בין בבריית' ומתוך זה משמע דס"ל להרמב"ם ז"ל דלא קיי"ל כסוגיא דגיטין דבברייתא בא לחלוק אלא אף בבריית' נמי לפרש בא (וכן משמע נמי מד' הכ"מ ז"ל בפ"ד מה' ברכות הנ"ל וע' ברמב"ם ז"ל פ"כ מה' מכירה הל"ז ובתוס' שבועו' מ"ח ד"ה נשבע) ולהכי שפיר פ' בה' תרומו' ג"כ כר' יהודה אבל כ' גאוונו נ"י אזיל לשיטתו דפס' לקמן בחיו"ד סי' י"ג דצריך לכסות כל הדם.

וא"כ מוכח דס"ל כד' הרז"ה ז"ל שם דכיון דר"י דברייתא לחלוק הו' מסתמא אימתי דמתני' נמי לחלוק או דס"ל דאף דבמתני' בא לפרש אפ"ה לא שבקינן רבנן דבריית' ואזלינן בתר ר"י דמתני' ולהכי פסיקא לי' לכת"ר נ"י גם בהך דינא דמיא כארעא סמיכת' דקיי"ל כרבנן דר"י וא"ש ועכ"פ זכינן לדין ליישב בעז"ה דברי הגדולים ז"ל דמקילים בספינה למעלה מעשרה דאזלי לטעמייהו שפסקו כר"י בכיסוי הדם והכי קיי"ל להלכה באמת וכמ"ש ביו"ד סי' כ"ח ס"ק ט"ו] ובזה י"ל גם מ"ש כת"ר נ"י מהתוספתא שבת פ"ד ה"ג וז"ל: ספינה הבאה בים אין עולין מתוכה ליבשה אא"כ היו בתוך התחום עד שלא חשכה ע"כ וכ' כת"ר נ"י וז"ל ודינא קא פסיק ותני הכא ולא שייך לאוקמא במהלכת ברקק עכ"ל ועפ"י הדברים האלו י"ל דבאמת הך תוספתא ס"ל כרבנן דר"י בגיטין ז' הנז' ואנן הרי לא קיי"ל כאותה בריית' משום דקיי"ל באמת כמתני' דחלה וכו' יהודה הנ"ל וכמ"ש בעז"ה: (ד) שם בתשובה מ"ש להחמיר עוד בהך דינא דתחומין למעלה מי' בספינה מדקיי"ל בשבת ק' כר"ח ורבר"ה דעושה מקום ד' כו' דכרמלית משפת מיא משחינן דמיא ארעא סמיכת' עכ"ל ולכאורה יש לחלק לענ"ד לפי מ"ש התוס' בעירובין מה ד"ה ליקנו שביתה באוקינוס וז"ל אפי' אם אין תחומין למעלה מעשרה והעבים שותים מאותו שלמעלה שגבוהים מעשרה כיון שכל המים מחוברין יחד חשובין כאלו מונחי' בארץ ולא דמי לספינה ששטה על המים עכ"ל וה"נ לכאורה הי' י"ל בהך דשבת ק' הנ"ל דלענין למלאות מן המים עצמן ודאי דשפיר אמרי' ההם דכרמלית משפת מיא משחינן ומיא כארעא סמיכתא הוא דכיון שהוא ממלא מן המים עצמן גם אותן המים שלמעלה מעשרה חשובין כאלו מונחים למטה בארץ משא"כ לענין תחומין בספינה שמהלכת על פני המים וכמ"ש תוס' בעירובין מ"ה הנז' וא"ש: אך נ"ל דלד' הגאונים ז"ל דס"ל להלכה דמותר להחליף ברשויות לדבריהם דרך מקום פטור וכן הוא ד' הרמב"ם ז"ל פ' ט"ו מה' שבת הל' י' במש"ש בד"א כשהי' תוך עשרה אבל אם הי' למעלה מעשרה מן הים כו' וכמ"ש שם ה"ה ז"ל ע"ש א"כ ע"כ צ"ל דאף בדבר שהוא ע"ג המים אין מודדין אלא משפת המים ולא מקרקע הים דאל"כ אף שהספינה תוך עשרה למים הי' מותר למלאות אע"ג דכל המים יחד חשובין ככרמלית אף מה שהו' למעלה מעשרה מ"מ האויר שהוא ע"ג המים הי' חשוב כמקום פטור אף בתוך עשרה לים כיון שהוא למעלה מעשרה מקרקע הים אלא ע"כ דאף בדבר שהוא ע"ג המים מודדין משפת הים ולמעלה ולא מקרקעיתו וא"ש: ולולי דמסתפינא היה נ"ל לפר' בזה

השגת הראב"ד ז"ל שם ובפ' ט"ו הל"כ הנז' דעל מש"ש הרמב"ם דלא ימלא כו' בד"א כשהי' תוך עשרה כו' כ"ש על זה הראב"ד וז"ל זהו כרב חסדא ורבא דאמרי מיא ארעא סמיכתא הוא עכ"ל ובעל מגדול עוז כ' על זה שם לא ידעתי מה בא לחדש כו' ומשכ"ש המ"ע דספיקא דגברא גרם ודאי ליתא דא"כ לא הול"ל אלא זהו כר' חסדא ורבא ולמה לו לסיים בדבריו דאמרי מיא ארעא סמיכת' ולכן היה נ"ל דדעתו ז"ל באמת לרמוי בזה דברי הרמב"ם ז"ל אהדדי לפי מה שפ' בהלכות תרומות כר"י דפטר ממעשר כשאין הספינה גוששת דאלמ' ס"ל דמיא לאו כארעא סמיכת' דמי וכמ"ש וכוונת הראב"ד ז"ל דאין ראייה להלכה בזה מדר' חסדא ורבא לפי גירסתו בשבת שם דאולי לטעמייהו אזלי דרבא בפ"ק דגיטין הנז' ודאי ס"ל דרבנן פליגי אדר"י בהא וס"ל דקיי"ל כרבנן דהתם וה"נ י"ל דהכי ס"ל לר"ח כדס"ל בעירובין פ"א דר"י לפלוגי אתי וכמ"ש"ל משא"כ לד' הרמב"ם ז"ל דפסק כר"י בהל' תרומות כמ"ש (ואולי דר"ל עוד בזה דמכאן ראייה למ"ש בהשגה פ' י"ד מהל' שחיטה הנ"ל דר"י שם לפלוגי אתי ודעתו שם באמת לפסוק כרבנן דצריך לכסות כל הדם ודו"ק) ה שאלה קט"ו בדין ע"ת לדבר הרשות בדיעבד כ"ש וז"ל דע"כ מאן דסבר תחומין דאוריית' סבר עיקר עירוב בפת דאל"כ האיך הקילו על העשיר בשל תורהלעקור דבר תורה אלא ע"כ עיקר עירוב בפת עכ"ל ובעניי אני נבוך מאוד בדבריו אלו דלכאורה נראה דעיקר כוונת כת"ר נ"י בזה הוא דר"מ דס"ל בעירובין נ"א דעיקר עירוב בפת לטעמיה בזה דס"ל לעיל ל"ה דספק עירוב לחומרא משום דתחומין דאורייתא כדמסיק שם [ועפ"ז הכריח כת"ר נ"י בסוף דבריו בזה שם דר"י דס"ל עיקר עירוב ברגל ע"כ צ"ל דס"ל דתחומין דרבנן דאל"כ איך הקילו בעשיר שלא יצא חוץ לתחום לערב ברגליו וע"כ הקשה מזה על הרא"ש ז"ל ויבואר אי"ה להלן בזה] אמנם לענ"ד לא מצאתי קיום לדבריו אלו בסוגיא דדף נ"א הנז' לא לרב חסדא ולא לרב נחמן שם כלל דמלבד דעכ"פ הרי מוכרח שם בסוגיא דגם לר"נ אליבא דר"מ ס"ל דהקילו בעני לומר שביתתי במקום פלוני שאין כאן לא עירוב בפת ולא ברגל כלל רק אמירה בעלמא ואפ"ה מהני גם לר"מ בעני עכ"פ ותקשה לדידי' בפשיטות להיפך דאיך הקילו על העני בשל תורה לר"מ לד' כת"ר נ"י בזה אך בלא"ה תקשה בפשיטות לר"ח שם דס"ל גם אליבא דר"מ דעיקר עירוב ברגל לומר שביתתי במקומי ורק בעשיר הקילו לשלח פתו וכדא' ר"ח להדיא התם דהך דלא אמרו מערבין בפת אלא להקל כו' דברי הכל הוא ותקשה ודאי דאיך הקילו לדידי' לר"מ בעשיר בשל תורה וא"כ כל דברי כת"ר נ"י צ"ע בזה (ואם נאמר דהך סוגיא אתיא כר"מ משום רבותיו דס"ל באמת לעיל ל"ה דתחומין דרבנן א"כ יהי' נסתר עיקר יסוד ד' כת"ר נ"י בזה דמנ"ל לחדש עיקר דבר זה דפלוגתא דעיקר עירוב בפת תליא בפלוגתא דתחומין דאורייתא כיון דע"כ צ"ל דהך פלוגתא דר"נ ור"ח אליבא דר"מ אזלא רק אליבא דר"מ משמי' דרבי' דס"ל תחומין דרבנן וכמ"ש וצ"ע]: ומ"ש כת"ר נ"י עוד שם לדחות הראי' שהביא הה"מ ז"ל בפ"ו מה' עירובין ה"ו בשם הרמב"ן ז"ל לד' הרמב"ם שם שכ' דאם עירב לדבר הרשות ה"ז עירוב דלמ"ד תחומין דאורייתא ודאי דאין זה מה"ת לחלק ל דבר הרשות לדבר מצוה דבשל תורה לא שייך לחלק כו' וה"נ לדידן עכ"פ בדיעבד ע"ש וכ' כת"ר נ"י לדחות זאת ע"פ מ"ש הב"י בס' תט"ו בשם הרשב"א ז"ל דהא דאין מערבין אלא לדבר מצוה היינו דוקא במערב בפת אבל במערב ברגליו דעיקר עירוב הוא יכול לערב אפי' לדבר

הרשות (ע"ש בב"י ובמ"א ס' תט"ו ס"ק ב') וע"ז כ' כת"ר נ"י דלפי דבריו נראה דלר"מ דס"ל עיקר עירוב בפת מערבין לדידי' אפי' לדבר הרשות וא"כ אין ראי' ממ"ד תחומין דאורייתא דאיהו ע"כ ס"ל דעיקר עירוב בפת כמש"ל וא"כ ע"כ ס"ל בלא"ה דמערבין אף לדבר הרשות כנ"ל והא דאין מערבין אלא לדבר מצוה ע"כ בלא"ה אינו אלא למ"ד תחומין דרבנן עכ"ד ולענ"ד ליתא דא"כ דלר"מ מערבין אף לדבר הרשות א"כ מאי קאמר ההם ד' ל"א אהא דא"ר יוסף דאין מערבין אלא לדבר מצוה לימא כתנאי אמרה כו' ואם איתא הרי ודאי כתנאי אמרה דאינו אלא לר' יהודא שם אבל לר"מ הרי ע"כ ס"ל ודאי דמערבין אף לדבר הרשות ומצאתי להגאון בעל אבן העוזר ז"ל שתמה באמת ע"ד הרשב"א ז"ל הנ"ל מסוגיא הנ"ל אמנם לענ"ד י"ל בפשיטות בזה דהרי באמת לר"מ דס"ל עיקר עירוב בפה א"כ ברגל לעני הוא קולא לדידי' וא"כ ודאי דלר"מ הדין להיפך בזה דאין מערבין ברגל אלא לדבר מצוה כיון דקולא הוא בעני וכמ"ש וכ"ש באומר שביתתי במקום פלוני ודאי דלכו"ע אין מערבין בכה"ג רק לדבר מצוה כיון דקולא הוא בעני לכו"ע אליבא דרב נחמן דקיי"ל כוותיה שם נ"ב ומ"ש הרשב"א ז"ל דהיינו דווקא במערב בפת ודאי דלאו דווקא הוא דכל שכן באומר שביתתי במקום פלוני דלכו"ע אין מערבין אלא לדבר מצוה כמ"ש] וא"כ ודאי דלא שייך לאוקמא הך דאין מערבין אלא לדבר מצוה בפלוגתא דר"מ ור"י לעניין עיקר עירוב בפת כיון דתרווייהו ס"ל באמת דבמילתא דלא הוי עיקר העירוב ודאי דאין מערבין אלא לדבר מצוה רק דפליגי מהו עיקר עירוב דלמר הוי בפת ולמר ברגל וא"כ לא תליא כלל עיקר הך דינא דאין מערבין אלא לדבר מצוה בפלוגתייהו דר"מ ור"י הנ"ל [ואין מקום לומר דלמ"ד שם דאין מערבין בקבר משום דס"ל כר"מ דמערבין בפת אף לדבר הרשות ונהנה מאיסור הנאה דא"כ ליתני פלוגתייהו איפכא דכשמערב בקבר ברגליו דלר"מ מותר לערב משום דאין מערבין ברגל אלא לדבר מצוה ולר"י אסור אלא ע"כ דגם מ"ד עיקר עירוב ברגל אפ"ה ס"ל דאין מערבין בקבר אף בפת ולהכי שפיר קאמ' ההם לימא כתנאי אדר' יוסף הנ"ל.

דמדרבנן דפליגי במערבין בקבר ע"כ מוכח דס"ל לכאורה דמערבין לדבר הרשות בין בפת בין ברגל משא"כ ר"מ דעכ"פ ברגל כר' יוסף ס"ל וכמ"ש וא"ש קושית בעל אבן העוזר הנ"ל בזה וא"כ עכ"פ נדחה בזה ד' כת"ר נ"י הנ"ל דכיון דגם ר"מ ס"ל דאין מערבין ברגל אלא לדבר מצוה אע"ג דס"ל דתחומין דאורייתא א"כ מוכרח דהא דאין מערבין אלא לדבר מצוה לאו לעיכובא הוא כלל דבדאורייתא א לחלק בזה ורק מדרבנן בעלמא הוא ולכתחילה בלבד וא"ש ד' הרמב"ן ז"ל הנ"ל בזה וכמ"ש בעז"ה: [והשייך עוד לדברי הגאון בעל משכנות יעקב בתשובה קט"ו הנ"ל יבואר אי"ה לקמן בס"י ג' בזה]: סימן ג' בעז"ה יום ב' י"ג אלול תקצ"ח לפ"ק שאלה ראוי לברר הא דתנן בסוכה ל"ד אתרוג של תרומה טהורה לא יטול ואם נטל כשר אם בכהן דוקא הוא דקתני מתניתין דאם נטל כשר ויוצא בו י"ח אבל אם נטלו ישראל אף בדיעבד לא יצא בו י"ח או דלמא אף בישראל קאמר דיצא בו בדיעבד ואת"ל דגם בישראל קאמר התם דאם נטלו יצא אכתי צריך לברר אם דוקא בשאר הימים בלבד הוא דיצא בו י"ח או אף ביו"ט ראשון קאמר דיוצא בו י"ח בדיעבד והישראל והכהן שוים בזה (ולפי שלא נתברר כ"כ דבר זה בד' האחרונים ז"ל ראיתי להאריך בדין הזה קצת בעז"ה ויען כי דבר תשובתי בזה מישך שייכא לד' הגאון בעל משכנות יעקב בס' קט"ו הנז' ע"כ ראינו לברר כאן ד"ז בעז"ה)

תשובה גרסינן בסוכה ל"ד במשנה אתרוג של תרומה לא יטול ואם נטל כשר וכתב הר"ן ז"ל שם וז"ל אם נטל כהן שהוא שלו כשר אפילו ביום ראשון עכ"ל [והתו"ט ז"ל שם פ"ג מ"ה העתיק ל' הר"ן ז"ל בזה דבכהן דוקא דלא יטול מפני שמכשיר עכ"ל והוא תמוה ונראה דטס"ה וצ"ל דבכהן דוקא הוא דאם נטל כשר וכמו שנראה מד' הר"ן ז"ל הנז']: ואמנם התוס' ז"ל שם ל"ה גבי דמאי דמפרש טעמא דב"ה דאי בעי מפקר לנכסיה כו' כתבו וז"ל דלא היה צריך להאי טעמא אלא משום דיש בו היתר אכילה לעני כמו לישראל דנפיק בשל תרומה דחזי לכהן עכ"ל וכ"כ רש"י שם ד"ה הרי יש בה היתר אכילה פי' לכהן וישראל נמי נפיק בה אם לקחה מכהן הואיל ויכול להאכילה לבן בתו כהן עכ"ל וכן הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' לולב ה"ב כ' דאתרוג של תרומה לא יטול ואם נטל כשר עכ"ל ונראה מסתימת דבריו ז"ל בזה דס"ל דאף ישראל יוצא בו י"ח בדיעבד שלא כד' הר"ן הנ"ל וכדמשמע נמי פשטא דמתני' דסתמא קתני ואם נטל כשר דמשמע בפשיטו' דאף ישראל יצא בו ידי חובתו [וכמש"ש התו"ט ז"ל דאם איתא דבכהן דוקא הוה ליה לפרושי כמו שפי' התנא במשנה ה' פ"ב דפסחים] (וכן נראה עוד מד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל בפשיטות דאפי' ישראל יצא בו י"ח מדכיל התם לאתרוג של תרומה טהורה ושל מעשר שני כחזא וכ' דאם נטל כשר ומשמע דדינם שוה בזה לגמרי וכמו במעשר שני בירושלים שאין שייך לחלק בזה כלל בין ישראל לכהן ה"נ בתרומה טהורה דלכתחילה אף הכהן לא יטול ואם נטל אף ישראל כשר ויוצא בו י"ח וכד' התוס' הנ"ל בפשיטות דאף ישראל נפיק ביה י"ח הואיל וחזי לכהן ושלא כד' הר"ן ז"ל הנ"ל (ושיתת רש"י ז"ל הנ"ל דדקדק לפרש טעמא בזה הואיל ויכול ליתנו לבן בתו כהן יבואר להלן אי"ה) וגם הא דלא כייל תנא דמתניתין ג"כ לתרומה ומעשר שני בירושלי' כהדדי דלא יטול ואם נטל כשר וכדכיל להו הרמב"ם ז"ל הנז' יבואר ג"כ להלן בזה אי"ה] אך בד' הרמב"ם ז"ל יש לדקדק לכאורה דגבי אתרוג של דמאי שם כתב טעמא דכשר משום שאפשר שיפקיר נכסיו ויהיה מותר לו לאכול דמאי בעצמו ע"שוכ"כ בפ' המשנה דסוכה הנ"ל וז"ל ומה שהתירו אתרוג של דמאי לפי שהדמאי אוכלין אותו עניים ואם רצה להקדיש נכסיו ויהי' עני יהי' זה האתרוג מותר לו לאכילה כו' עכ"ל והנה נודע כי הסוגיא הזאת דסוכה ל"ה דמפרש טעמא דב"ה משום דאי בעי מפקר לנכסי' כו' דמיגרס גריסן בה' מקומות בש"ס אית מהון דאיתמר בדוקא כמו בברכות מ"ז ובפסחים ל"ה ויש מהם דלאו בדוקא כמו בשבת קכ"ז ובעירובין ל"א (וכמו שיתבאר להלן אי"ה) אך בסוכה כאן אם הוא בדוקא או לאו דוקא נראה לכאורה דתליא בפלוגתא דהר"ן והתוס' הנ"ל וכמו שיתבאר לפנינו אי"ה).

ומזה יתבאר לנו גם דעת הרמב"ם ז"ל בזה שכמו שנבאר אי"ה: [ובדרך אגב נראה ליישב על מה שהקשו התוס' בברכות הנז' אהא דאר"ה שם תנא בש"א אין מאכילין את העניים דמאי כו' וכי ר"ה טעמא דב"ש אתי לאשמועינן כו' וכן הקשו בעירובין י"ז ובסוכה כאן דמאי קמ"ל ר"ה במאי דב"ש פליגי ע"ש (ובאמת כאן בסוכה בלאו הכי י"ל דלא קאתי רק לפרושי טעמא דב"ש דפוסל בדמאי דלא תימא משום דס"ל בעירובין ל' דאין מערבין לישראל בתרומה (ולהלן אי"ה יתבאר זה) וס"ל דלא אמרינן הואיל וחזי להאי כו' וגם אולי לא ס"ל הך מיגו דאי בעי מפקר כו' וא"כ עכ"פ העני עצמו היה יוצא בדמאי גם לב"ש וקמ"ל ר"ה דאינו כן אלא דב"ש לטעמיה דגם להעני עצמו אוסר לאכול

דמאי וזה דרך הש"ס בכ"מ לפרושי גם טעמא דב"ש וכמ"ש התוס' בכ"מ): אולם נ"ל ליישב הך דר' הונא גם בכל המקומות הנ"ל דבאמת בירושלמי רפ"ג דדמאי (שהובא בתוס' סוכה שם ד"ה מאכילין) פליגי ר' יונה ור' יוסי בהא דמאכילין עניים דמאי דר"י מוק"ל בעניים חברים דוקא ומשום שהם בעצמם מעשרין אבל לעניי ע"ה לא (ע"ש בירושלמי ובמפרש שם וכ"כ הגר"א ז"ל בפ"י הארוך דלר' יונה לע"ה לא משום דס"ל דאין מאכילין עניים דמאי ודלא כתלמודא דידן ע"ש ובר"ש ז"ל מ"ש ע"ז ודבר תימא לר' יונה כו' ע"ש ומ"ש הרע"ב ז"ל אפ"י הם חבירים כו' צ"ע וע' בתוס' רעק"א ז"ל מש"ש ע"ד הרע"ב הנ"ל) ולהכי הביא ר' הונא הא דתני עלה דבש"א אין מאכילין לעניים דמאי וע"כ דלעניים שאינן מעשרין קאמרי ב"ש דאין מאכילין דהיינו עניים ע"ה.

וע"כ דב"ה דפליגי ואמרי מאכילין כו' דגם לעניים ע"ה מאכילין וכו' יוסי בירושלמי שם ומדפליגי ב"ש עלה ומזה מוכרח דלב"ה עניים מותרים לאכול דמאי וא"צ לעשר ודלא כר' יונה הנז' וא"ש: ואזכיר דבר תמוה מה שראיתי כעת להגאון בעל תפארת ישראל ז"ל שכ' אהא דב"ש בסוכה כאן וז"ל וב"ש אע"ג דמודו בתרומה פליגי בדמאי אף דדמאי אפ"י לנפשי חזי דאי בעי מפקיר לנכסי וחזי ליה עכ"פ אינו רק מיגו ובאמת לא יתנו לעניים וגם לא יפקיר נכסיו משא"כ הרומה דע"כ יהנו לכהן ומאכל כהנים הוא ודאי עכ"ל ובמחכ"ת העלים עיניו מהש"ס במקומו (וגם משאר מקומות הנ"ל) דטעמא דב"ש באמת משום דס"ל דעני עצמו אסור לאכול דמאי וכמ"ש וגם מאי דפסיקא ליה דבתרומה גם הישראל נפיק ביה ומשום דחזי לכהן דבודאי יתנו לכהן נעלם ממנו ד' הר"ן ז"ל הנ"ל דבאמת ס"ל דלא נפיק ביה ישראל כלל וגם בתרומה שהפרישו הישראל מפירותיו שצריך ליתנו לכהן בחנם נראה לכאורה דגם לרש"י והתוס' ז"ל לא נפיק ביה הישראל ביו"ט ראשון דלאו לכם הוא שאינו שלו ואין להישראל דין ממון עכ"פ בתרומה זו שהרי צריך ליתנו לכהן בחנם ואפ"י בטבל כתבו שם התוס' ד"ה אתיא דה"ט שאין יוצאין בטבל משום שיש להכהן ג"כ חלק בו והו"ל אתרוג השותפין (ולהלן אי"ה יתבאר בזה) ומ"ש רש"י ותוס' דישראל נמי נפיק בתרומה נראה לכאורה דאינו רק בתרומה שלקח הישראל מהכהן בממונו או שנתנו לו הכהן במתנה וכמ"ש רש"י ז"ל בהדיא בד"ה הרי יש בו היתר אכילה דישראל נמי נפיק ביה אם לקחה מכהן וכ"כ בד"ה הרי ישבו ד"מ דישראל נמי אם נתנה לו הכהן כו' ומוכרה לכהנים והדמים שלו עכ"ל וא"כ לא הו"ל להגאון בעל תפארת ישראל הנז' לומר דע"כ יתנו לכהן דמשמע דליתנו בחנם קאמר אלא דצריך למוכרו לכהן הו"ל דהיינו בתרומה שלקחה או נתנה לו הכהן במתנה וכמ"ש ועכ"פ כל דבריו בזה תמוהין הם וכמ"ש): ואמנם מ"ש רש"י ז"ל בד"ה הי"ב היתר אכילה הנז' וז"ל הואיל ויכול להאכילה לבן בתו כהן עכ"ל צ"ע באמת דאין זה ענין כלל להיתר אכילה מה שיכול להאכיל התרומה לקרובו הכהן כיון דהוא עצמו עכ"פ אין לו בה היתר אכילה ואי משום דכיון דחזי באכילה לכהן שפיר קרינן בי' היתר אכילה א"כ מה לי אם מותר באכילה לקרובו הכהן או לכהן אחר בעולם וכמו במערבין לישראל בתרומה דאמרינן הואיל וחזי לכהן בעולם ומאי עדיפותא ביה כהן קרוב מאחר וצ"ע ומצאתי כעת בס' בנין עולם להגאון מוהרי"א ז"ל (הנדפס בכמו י"ג שנה אחר כותבי תשובתי הנ"ל) שהאריך קצת ע"ד רש"י הנ"ל (בס' ל"ג אות ז ואות ט' שם) וכתב אח"כ

דמ"ש רש"י שיכול ליתנה לבן בתו כהן ע"כ לאו דוקא הוא ע"ש (ובן הגאון המחבר נ"י הביא לזה הכרח שם דאל"כ אתרוג שניתן במתנה ע"מ להחזיר אמאי יצא בו המקבל הא אינו יכול לאוכלו ע"ש והנה לא הזכיר שם בכל תשובתו בזה לד' הר"ן ז"ל הנז' דנראה דס"ל באמת דבעינן שיהי' ראוי לו לאוכלו בעצמו והיה לו לתמוה באמת ע"ד הר"ן הנז' ממתנה ע"מ להחזיר לפי דבריו אולם לענ"ד פשוט דאין הכרע מזה כלל דהא דפסלינן אתרוג שאין בו היתר אכילה היינו דוקא כשהוא אסור לאוכלו מצד עצמו משום צד איסורא דרביע עלי' אבל אתרוג המותר באכילה מצד עצמו רק שאי אפשר לו לאכלו מפני שאינו שלו ודאי דסגי לי' אם יהי' אז שלו לכל הדברים עכ"פ כגון במתנה ע"מ להחזיר דלכל מילי הוי אז כשלו ממש ולכם קרינן בי' לכ"ד רק שאינו יכול לאוכלו אז מפני קיום תנאו בלבד שהוא צריך להחזירו בעין כל כה"ג ודאי דלכ"ע לא בעינן ביה שיוכל לאוכלו אז ג"כ כיון דקרינן ביה אז לכם לכ"ד והא דא' בב"ב קל"ז באחים שקנו אתרוג בתפיסת הבית ונטלו אחד כו' אם יכול לאוכלו דוקא יצא ע"ש שאני התם דאם אין יכול לאוכלו לא הו"ל אלא כאתרוג השותפין ולא הוי שלו לבדו וע"ש ברשב"ם ובתו' ד"ה אבל (שכ' דאם יש לנותן אתרוג כו' וצ"ע).

אמנם נלענ"ד באמת דחסרון הניכר יש בד' רש"י הנ"ל וכצ"ל בד' רש"י בזה דישראל נמי נפיק ביה אם לקחה מכהן (ור"ל דכשלקחה מכהן ודאי הוי שלו ולכם קרינן בה דאי משום היתר אכילה הרי חזי לכהן ואי משום דין ממון הרי יכול למוכרה לכהן אחר וכדלקמן בד"ה הי"ב ד"מ) [או אף אם הפריש התרומה מפירותיו נמי] הואיל ויכול [ליטול סלע מישראל אחר כדי] להאכילה לבן בתו כהן כצ"ל ור"ל דאף כשהפריש מפירותיו והרי ע"כ הוא צריך ליתנו לכהן בחנם אפ"ה עכ"פ הרי יש לו להישראל טובת הנאה בתרומה שלו וכדא' בבכורות כ"ז שיש בו טובת הנאה לבעלים כיצד ישראל שהפריש תרומה מכריו ומצאו ישראל אחר וא"ל הא לך סלע זה ותנהו לבן בתי כהן ע"ש ולזה נתכוון רש"י ז"ל במ"ש להאכילה לבן בתו כהן (ור"ל דאלו כהן אסור לו ליתן כלום אף בעד כהן אחר כדאמר התם ומשום דנראה ככהן המסיי' כו' ע"ש): ואולם נראה פשוט לכאורה שאין זה רק למ"ד דטובת הנאה ממון דלדידי' שפיר י"ל דמשום טובת הנאה שיש לו בה יש לו דין ממון בתרומה שלו ושפיר מקרי לכם וכמ"ש רש"י גבי תרומה שלקחה מכהן וכמש"ל (ועיין בס' ב"ע אות י"א שם) ולפ"ז יש לדקדק לכאורה בזה שהרי רש"י ז"ל קאי הכא על מ"ד דבעינן היתר אכילה דהוא רב חייא בר אבין כדמסיק שם דתסתיים דר' אסי דאמר דין ממון ע"ש וא"כ ר"ח בר אבין הוא דאמר הכא דבעינן היתר אכילה והרי לדידיה לכאורה לא מצינן למימר דתרומה ביד ישראל הוי שלו ע"י טובת הנאה שיש לו בה כמ"ש שהרי בקידושין נ"ח מוק"ל ר"ח בר אבין למתני' דהתם דהמקדש בתרומות כו' דבשנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן דוקא מיירי הא לא"ה משמע דס"ל לר"ח בר אבין דטוה"נ אינו ממון (אע"ג דמיבע"ל התם בהא מר"ה ע"ש) וא"כ איך כ' רש"י ז"ל לדידי' דגם תרומה שהפריש הישראל מפירותיו (לפי הגהתי הנ"ל) הוא שלו ע"י טוה"נ כנ"ל: ואמנם י"ל דבאמתהרי ר"ח בר אבין לא בעי דין ממון כלל וכדמסיק הש"ס ורק רב אסי הוא דבעי דין ממון התם ולדידי' שפיר כ' רש"י ז"ל דיש לו טוה"נ כנ"ל די"ל דס"ל דטוה"נ ממון וכמ"ש: אך מ"מ צ"ע דלכאורה נ"ל דהא דמסיק דמ"ד דבעי היתר אכילה לא בעי דין ממון דהיינו דוקא כשיש

לו היתר אכילה בעצמו כמו מעשר שני בירושלים שיכול לאוכלו בעצמו אף שאין לו בו דין ממון לר"מ שם אבל אם הוא אסור לאוכלו כגון אם הוא טמא דאסור במע"ש כדנפק"ל מקרא ביבמות ע"ג ע"ש) או שמתו אחיו מחמת מילה דאסור ג"כ במע"ש (כדנפ"ל שם ע"ד מג"ש ע"ש) דבעצמו אין לו בו היתר אכילה ורק משום דחזי לאחריני לד' רש"י והתוס' הנ"ל וגם אין בו דין ממון לר"מ וכן בתרומה ביד ישראל שהפריש בעצמו מפירותיו דאין לו בו בעצמו היתר אכילה וגם אין לו דין ממון למ"ד טוה"נ אינו ממון א"כ לא קרינן ביה לכם כלל דכל בכה"ג שבעצמו אין לו בו היתר אכילה אפשר דמודה ר"ח בר אבין דבעי עכ"פ דין ממון דאל"כ במאי הוי לכם וא"כ אכתי תקשה דר"ח בר אבין דהכא מדר"ח בר אבין דקידושין הנ"ל וכמ"ש ואולי י"ל דרש"י ז"ל גרס הכא כג"י הכ"מ בפ"ו מ"ה ביכורים ה"ד דגרס ר' חייא סתמא ולא ר"ח בר אבין (וע' בהגהות מהרי"ב ז"ל) וא"ש: (ואך משכ"ל דלטמא דאסור במעשר שני הו"ל כאין לו בו היתר אכילה נראה לכאורה דאינו כן דגם לד' הר"ן ז"ל דוקא בתרומה לישראל שאין היתר לאיסורו עוד לעולם (דבשאלה נמי אי אפשר לאחר שבא ליד כהן כדא' בנדרים נ"ט וע' תוס' עירובין ל' ד"ה תרומה וצ"ע) אבל אם יש היתר לאיסורו כגון כהן טמא בתרומה אפשר דגם להר"ן ז"ל נפיק ביה (ולהלן יתבאר אי"ה): ואמנם לפ"ד הגהתי הנ"ל שכ' דגם בתרומה שהפריש מפירותיו הו"ל בו דין ממון להישראל לד' רש"י הנ"ל.

צ"ל דמ"ש התוס' (והרמב"ם ז"ל בפ"ח ה"ב שם) דאין יוצא בטבל משום שמעורב בו תרומה שהוא חלק הכהן דאו משום דס"ל באמת. דטוה"נ אינו ממון וא"כ באמת בתרומה שהפריש משלו אין בו דין ממון להישראל למ"ד דטוה"נ אינו ממון ומ"ש התוס' דנפיק ביה הישראל בתרומה אפשר דרק בשקנה מכהן קאמרי (וע' ברמב"ם בפ"ז מהל' נדרים הל' י"א ובכ"מ שם) או משום דס"ל דטבל דלא חזיא השתא לשום אדם רק משום שאפשר לתקנו ודאי גרע טפי מתרומה דחזי השתא לכהן וכמ"ש התוס' בעירובין ל' ד"ה ולפרוש ע"ש ועוד יתבאר אי"ה בזה: (ומ"ש הרמב"ם ז"ל בפירושו הנז' שאם רצה להקדיש נכסיו כו' ושינה מלשון הש"ס בזה דקאמר דאי בעי מפקיר לנכסי כו' (וכן הוא בכל המקומות הנ"ל וכ"כ ג"כ בחיבורו כנ"ל) צ"ע לכאורה (ולא ראיתי עדנה אם הרגישו המפרשים ז"ל בזה) ובאמת גם על הש"ס בכל המקומות הנ"ל יש לתמוה לכאורה לאידך גיסא דלמה לא נקט הש"ס באמת האי טעמא דאי בעי מקדיש לנכסיו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ומהך סוגיא דסוכה הנז' (וכן משבת ומערובין ומפסחים הנ"ל) היה יש להביא ראיה לכאורה מזה לד' הסוברין דמותר להפקיר בשבת ויו"ט (וע' בשער המלך כאן בפ"ח מהלכו' לולב ה"ב שהביא דעות הראשונים והאחרונים ז"ל בזה וע' במ"א ס"ס י"ג וע' עירובין ע"א אסתלוקי רשותא בשבת שפיר דמי וצ"ע) ולמ"ש לכאורה מוכרח ביותר מדלא נקט הש"ס טעמא דאי בעי מקדיש כו' וע"כ משום דביו"ט ראשון קאי ואין מקדישין ביו"ט (כדתנן בביצה ל"ו) ומוכרח דהפקר ביו"ט עכ"פ קילי מהקדש (ובברכות מ"ז אגב אחריני הנ"ל נקט לה נמי התם הכי): ומיהו לד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל צ"ל דאף דאין מקדישין ביו"ט.

מ"מ לא קפדינן אלא שיהא ראוי לאכילה באיזה זמן אע"ג דהשתא לא חזי ליה הדמאי לאכילה משום דאסור להקדיש נכסיו היום מ"מ כיון דבחול חזי ליה ע"י הקדש מקרי שפיר חזי ליה דקרא לא כתיב שיהיה ראוי לכם ביו"ט עצמו (וכמ"ש הגאון בעל שעה"מ

ז"ל שם דע"כ צ"ל סברא זו לד' הריטב"א ז"ל בשיטה כ"י בשבת ק"כ ע"ש): [ונ"מ לדינא בזה דלד' הר"ן ז"ל הנז' דסבירא ליה דבאתרוג דוקא דחזי לי' בעינן ולא אמרינן בי' מיגו דחזי להאי כו' וכמ"ש וא"כ הי' נראה לכאורה דלד' הר"ן ז"ל הנז' דגם הכהן אינו יוצא באתרוג של הרומה טהורה רק אם הוא טהור אבל אם היה טמא והתרומה טהורה (כגון שלא הוכשר ולא נגע האתרוג בלולב כשהיה לח ממים) אפשר דלא יצא בו י"ח כיון דלא חזי לי' דכהן טמא בתרומה טהורה במביד"ש ומשום דחזי לטהור הרי לא ס"ל להר"ן ז"ל וכמ"ש"ל אך למ"ש השעה"מ הנ"ל דהקרא לא הקפיד שיהי' ראוי לכם ביו"ט עצמו דוקא וכמ"ש וע' בשו"ת שיבת ציון סי' ט"ז שנסתפק שם בדין זה באתרוג שאסור משום מוקצה ביו"ט ע"ש ולא זכר שם לדברי השעה"מ הנ"ל בזה אך בסי' י"ז שם באתרוג של טבל כ' שהוא נשען בזה על השעה"מ ע"ש וכל דבריו שם צ"ע (ואכמ"ל) א"כ י"ל דגם כהן טמא יוצא בו י"ח גם להר"ן ז"ל משום שעכ"פ יש זמן שגם להכהן זה עצמו יהי' האתרוג מותר באכיל' כשיטבול ויהי' לו הערב שמש אחר זמן [ומיהו בזמן הזה שאין לנו אפר פרה והכהן נטמא בטומאת מת.

צ"ע אם יצא בו י"ח להר"ן ז"ל כיון דלדידי' לא יהי' היתר לאוכלו כ"ז שאין לנו אפר פרה בעו"ה] (אך בלא"ה בזה"ז ודאי דגם לד' התוס' הנ"ל גם הכהנים אין יוצאין כלל באתרוג של תרומה טהורה דגם כל הכהנים כולם טמאי מתים הם וכמ"ש המ"א סי' שפ"ו ס"ק ט' דעכשיו אין תרומה טהורה ראויה לשום אדם ע"ש): אך צריך ליישב מאי דלא נקיט הרמב"ם ז"ל טעמא דהפקר דאמרו בש"ס ונקט טעמא דהקדש שלא נזכר בש"ס כלל: ולכאורה י"ל דלמאי דקיי"ל דהפקר בתוך שלשה ימים יכול לחזור בו כדא' בנדרים מ"ג (וע' ברמב"ם פ"ב מהל' נדרים הל' י"ז ובנ"מ שם שהביא ד' הר"ן ז"ל דתוך ג' ימים אף אם זכה בו אחר לא זכה כלום וכ"ש אם חזר וזכה בו הוא דל"ה כזוכה מן ההפקר ודלא כהרא"ש ז"ל ע"ש וע' בחו"מ סי' רע"ג ס"ק ט' ובסמ"ע שם בשם הרא"ש ז"ל דבתוך שלשה ימים אפ"י קודם שחזר בו אין שם הפקר עליו וחייב במעשר ע"ש) וא"כ אי משום טעמא דהפקר הרי עדיין היום לא חל ההפקר עד ג' ימים וכמ"ש וא"כ עדיין לא חזי לי' היום דמאי ומשום הכי הוצרך הרמב"ם ז"ל לחדש בזה טעמא דהקדש וכמ"ש (ואמנם כל סוגיות הש"ס הנ"ל דנקיט טעמא דהפקר באמת יש ליישב ג"כ בזה ואכמ"ל אבל באמת כל זה ליתא דאחר דכבר כתבנו דצ"ל דס"ל להרמב"ם כד' השעה"מ הנ"ל דלא בעינן שיהי' ראוי לכם ביו"ט עצמו וכמ"ש"נ וא"כ ה"נ בהפקר כיון דאחר ג' ימים שפיר יהי' חזי לי' לכם קרינן ביה וצ"ע (ובלא"ה אין לדקדק ע"ד הרמב"ם ז"ל מהך דערכין כ"ח דאסור לאדם להקדיש כל נכסיו (וע' ברמב"ם פ"ו מהל' ערכין ה"ב דפסק דבדיעבד חל ההקדש וע"ש בכ"מ ועכ"פ הרי יש בו איסור תורה לכתחלה) די"ל דס"ל דיכול להקדיש ולשייר לו פחות ממאתים זוז דלגבי הקדש אולי הוי שיור ומ"מ הוי עני בזה לענין דמאי וצ"ע ואכמ"ל) ובמק"א יבואר בזה אי"ה) ויש לדקדק לכאורה בד' הרמב"ם ז"ל הנז' דלמה כתב כאן באתרוג של דמאי הטעם מפני שאם יפקיר כו' ויהי' מותר לו כו' ובפ"א מה' עירובין ה"ט"ו כ' וז"ל אבל מערבין ומשתתפין בדמאי מפני שראוי לעניים עכ"ל והרי באמת בש"ס בכל המקומות הנ"ל אמרו רבנן בטעמא משום דאי בעי מפקר לנכסי' כו' ומ"מ לא העתיק הרמב"ם ז"ל בהל' עירובין הנ"ל לשון הש"ס בזה משום דבאמת כ' התוס' שם דהך טעמא דאי בעי מפקר לנכסי' כו' שאמרו גבי

מערבין בדמאי לא אצטריך אלא לסומכוס דסבירא לי' שם כ"ז דאין מערבין לישראל בתרומה משום דס"ל דמידי דחזי ליה בעינן אבל לרבנן דאמרי דמערבין לישראל בתרומה משום דחזי לכהן לא היה צריך באמת גבי דמאי טעמא דאי בעי מפקיר וחזי ליה כו' דבלא"ה הרי חזי לעניים וכמש"ש התוס' ולהכי שפיר כ' הרמב"ם ז"ל גבי דמאי טעמא דראוי לעניים אף שבש"ס לא אמרו כן משום דהרמב"ם ז"ל פסק שם בהי"ד כרבנן דסומכוס דכל אוכל שמותר באכילה אע"פ שאסור לזה המערב ה"ז מערב בו כו' ולכן כ' בפשיטות בדמאי הטעם שראוי לעניים ושינה מטעם הש"ס בזה וכמ"ש וא"כ הקשה טובא דלמה בהל' לולב הנ"ל העתיק שפיר טעמא דהש"ס בדמאי משום שאפשר שיפקיר נכסיו כו' והרי באמת גם באתרוג כ' התוס' דלא הוה צריך להך טעמא דאי בעי מפקיר כו' אלא משום דחזילעני וכמו בתרומה לישראל וכמש"ל ולא נקט בש"ס שם הך טעמא רק איידי דבפסחים ל"ה ובברכות מ"ז דהוצרך שם להך טעמא דאי בעי מפקיר כו' משו"ה נקט להך טעמא גם בשאר דוכתא אע"ג דלא אצטריך וכמ"ש התוס' בעירובין ל"א הנז' (אך בתוס' שבת קכ"ז כ' דכיון דמשכח טעמא דאפי' לדידי' מצי חזי אמר עכ"ל וה"ט היה י"ל שפיר גם באתרוג של דמאי דאע"ג דודאי אמרינן בי' דמידי דחזי להאי כו' מכל מקום כיון דמשכח טעמא בדמאי דאפי' לדידי' מצי חזי אמר ובהכי היה י"ל בפשיטות גם ד' הרמב"ם באתרוג של דמאי הנ"ל אולם באמת אין נראה כן מד' הרמב"ם ז"ל שהרי בשבת שם שינה ג"כ הרמב"ם ז"ל באמת מלשון הש"ס שם וכ' בפ' כ"ה מה' שבת הי"ט דהדמאי מותר לטלטל מפני שראוי לעניים עכ"ל וכמ"ש בה' עירובין הנ"ל (ומיהו בשבת שם י"ל דאולי היה לי כן הגירס' בש"ס וכמ"ש בחי' הרשב"א ז"ל שם באמת די"ג התם בגמ' בהדי' משום דחזי לעני ע"ש) וא"כ ודאי דתקשה טובא עכ"פ דלמה בה' לולב הנ"ל כ' שפיר טעמא דהפקר הנ"ל אע"ג דלכאורה לא אצטריכין נמי התם להך טעמא כלל וכמ"ש התוס' הנ"ל]: ומדשינה הרמב"ם טעמו בה' לולב הנ"ל ממ"ש בעצמו בשני המקומות בה' שבת ובה' עירובין הנ"ל וכמ"ש נראה פשוט לכאורה דבאמת ד' הרמב"ם ז"ל כד' הר"ן ז"ל בזה דבאתרוג ס"ל ודאי דמידי דחזי ליה בעינן ומשו"ה שפיר הוצרך הרמב"ם ז"ל לפרש הטעם בדמאי שם שאפשר שיפקיר נכסיו וחזי ליה בעצמו וכמ"ש ושלא כד' התוס' הנ"ל (וממאי דסתם דבריו גבי תרומה טהורה אין הכרע כ"כ דהעתיק רק לשון המשנה ומאי דנפרש במשנה נפרש ג"כ בדבריו ז"ל בזה וכן להא דכייל לתרומה טהורה ומע"ש כהדדי שם ג"כ אין ראי' כ"כ שהרי גם במע"ש משכח"ל שלא יהי' ראוי לאוכלו וכמש"ל וע"כ דאי ס"ל כהר"ן בזה צריכין אנו לפרש דלגברי דחזי לי' קאמ' במע"ש וכן י"ל בתרומה דבכל חד לגברי דחזי ליה קאמר וא"כ גם מזה אין ראי'): ואמנם בתחילה נראה לבאר עיקר טעמא דהר"ן ז"ל בזה דלמה לא אמרינן באמת גבי אתרוג נמי הך טעמא דמיגו דחזי להאי כו' כמו בעירוב דקיי"ל כרבנן דסומכוס הנ"ל וכמ"ש (ומשום דין ממון הרי כבר כ' דמשכח"ל עכ"פ בשנפלו לו מבית אבי אמו כהן או אם נתן לו הכהן התרומה במתנה שהתרומה של ישראל וכמ"ש רש"י ז"ל וכ"ש למ"ד דטובת הנאה ממון דאף בתרומה שהפריש מפירותיו לעולם הו"ל דין ממון להישראל וכמש"ל להגיה בד' רש"י הנ"ל): ונראה לי להביא סייעתא מד' הר"ן ז"ל הנז' לד' הגאון בעל משכנות יעקב נ"י בתשובה ס' קט"ו שהעלה שם ליישב ד' רש"י ז"ל בפסחים כ"ג [שכ' אהא דמייתי התם ממתניתין דמערבין לישראל בתרומה דתרומה

מותר בהנאה להישראל ופי' רס"י ז"ל דמשו"ה מערבין לישראל בתרומה משום דאי בעי מתשיל עלי' כו' והדר מפריש עלי' כו' עכ"ל והוא תמוה לכאורה שהרי הך טעמא דאי בעי מתשיל כו' לא נצרך באמת רק לסומכוס כדא' בעירובין ל' אבל מתני' דמערבין כו' דרבנן קאמרי לה התם טעמייהו באמת משום הואיל וחזי לכהן כדאי' שם כ"ח וכ"כ התוס' באמת בפסחים שם ע"ש וכ' הגאון הנ"ל ליישב ד' רש"י הנ"ל משום דלכאורה תקשה ההם דאין ראיה דתרומה מותר בהנאה לישראל דדילמא משום דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצוה לאו להנות ניתנו וכן הקשו התוס' שם באמת ולכן כ' רש"י ז"ל ליישב זאת במ"ש לפרש שם טעמא דמערבין בתרומה משום דאי בעי מתשיל כו' וכ' שם הגאון הנ"ל וז"ל דע"כ סבר דמחלוקת רבנן וסומכוס הוא אי תחומין דאורייתא דלמ"ד תחומין דאורייתא בעינן דחזי ליה דוקא וא"כ כיון דע"כ צ"ל מדס"ל לסומכוס דבעינן דחזי ליה דוקא דע"כ סבירא ליה לסומכוס כרב' ר"מ בהא דתחומין דאורייתא א"כ ע"כ צ"ל דס"ל עיקר עירוב בפת וא"כ ע"כ ס"ל דמערבין אף לדבר הרשות (וכמש"ל בס' ב' משמו בזה) ולמ"ד דמערבין אף לדבר הרשות ודאי דשפיר מייתי מהך דמערבין בתרומה דע"כ מותר בהנא' ואף דסומכוס פליג באמת וס"ל דאין מערבין בתרומה הרי טעמי' דידי' אינו אלא משום דס"ל דכל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בהשמ"ש וכדא' שם ל' וא"כ טעמי' דרבנן דפליגי עלי' אינו אלא משום דס"ל דלא גזרו כו' וא"כ שפיר כ' רש"י הטעם משום דאי בעי מיתשיל עכ"ד בזה ע"ש: והנה אף כי כל דבריו בזה תמוהין הם לענ"ד וכמו שיתבאר אי"ה מ"מ יש לנו לחזק קצת את דבריו בזה בתחלה מתוך קושית התוס' בעירובין שם ל' ד"ה לא נחשדו אהא דאמר התם אליבא דסומכוס וליפרוש עלי' ממקום אחר ומשני דלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף והקשו שם בתוס' דהרי לדבר מצוה כגון משום כבוד שבת מותר לתרום אף שלא מן המוקף ואין מערבין אלא לדבר מצוה ע"ש ולד' הגאון הנ"ל א"ש בפשיטות דלסומכוס קיימין התם ולדידי' שפיר משני דלא נחשדו כו' דהרי סומכוס ע"כ ס"ל דמערבין אף לדבר הרשות וכמ"ש וא"ש: אמנם באמת עיקר יסודו בזה תמוה לענ"ד דהרי מצינו עוד תנאי דס"ל בהא כסומכוס דאין מערבין לישראל בתרומה ואפ"ה ס"ל דתחומין דרבנן דהרי רש"י ז"ל כתב בר"פ בכל מערבין ד' כ"ז אהא דאמר ר' יהודא דמערבין לכהן בבית הקברות מפני שיכול לחוץ כו' אלמא חזי ליה עכ"ל וכ"כ שם בתוד"ה מפני דלר"י משמע דס"ל כסומכוס מדקאמר ולאכול כו' ע"ש וכ"כ רש"י שם ל' ד"ה שמי' אהל דבין לר"י כו' כסומכוס ס"ל כו' וכ"כ שם ל"א אהא דאר"י מערבין לכהן טהור בתרומה כו' דכהן טמא בטהורה נמי לא דלא חזיא ליה ע"ש (ואין מזה סתירה על מ"ש לעיל דגם הר"ן ז"ל מודה בכהן טמא באתרוג משום דגם לדידי' חזי לכשיטהר דאין ראיה כלל מעירוב דבעינן ודאי שיהי' ראוי לו לאוכלו בהשמ"ש של אותו שבת בזמן קניית העירוב משא"כ אתרוג דרק משום לכם הוא ואם ראוי לאוכלו אחר זמן עכ"פ אפשר דלכם קרינן ביה וכד' השעה"מ ז"ל הנ"ל) ואף שהרא"ש ז"ל שם ס' ב' דחה הראי' מדר"י דמהני' דשפיר מצי סבר כרבנן והתם משום דעירובו במק"א ע"ש מ"מ מדר"י דברייתא דמערבין לכהן טהור דוקא כו' אין לדחות ד' רש"י הנ"ל ע"ש והשתא הרי לפ"ד הגאון הנ"ל שם דר' יהודא ע"כ ס"ל תחומין דרבנן מדס"ל דעיקר עירוב ברגל ע"ש (וכמש"ל בס' ב' משמו ושלא כהרא"ש ז"ל בפ"ד ס' ח' שם וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ' המשנה על מתני' דנתגלגל

שם ל"ה ע"ש וע' בשעה"מ פ"ה מהל' עירוב ה"ז ובכתובות כ"ח דמוק"ל למתני' דהתם כר' יהודא דאמר אין חולקין כו' ומוק"ל נמי למתני' דהתם כמ"ד תחומין דרבנן ע"ש וצ"ע ואכמ"ל] וא"כ נסתר דבריו עכ"פ בזה שהרי ר' יהודא דע"כ ס"ל דתחומין דרבנן לפי דבריו ואפ"ה ס"ל ע"כ דחזי לי' בעינן וכמ"ש וכן תקשי מדר' יוסי דס"ל נמי כסומכוס שם ל"ה כמש"ש רש"י בד"ה נדמעו בלשון ראשון שם דנדמעו חולין בתרומה והאי תנא ס"ל כסומכוס כו' והרי שם מסיק הגמ' קסבר ר' יוסי תחומין דרבנן ובזה נסתר לכאורה עיקר יסודו שם בזה וצ"ע: אבל מ"מ יש לעשות סמוכין לד' הגאון בעל משכנוה יעקב הנ"ל מד' הר"ן ז"ל הנז' דיש לומר בפשיטות דהיינו טעמא באמת דס"ל גבי אתרוג של תרומה דלא אמרינן ביה הואיל וחזי להאי כו' אע"ג דבעירוב קיי"ל ודאי דאמרינן הואיל וחזי להאי כו' משום דקיי"ל תחומין דרבנן באמת.

משא"כ באתרוג דשל תורה הוא ולכו"ע בעינן מידי דחזי ליה דווקא ולהכי ס"ל דדוקא הכהן יוכל לצאת בתרומה ולא הישראל ולהכי לסומכוס דודאי כרבי' ר"מ ס"ל דתחומין דאורייתא ס"ל באמת גם בעירוב דלא אמרינן בי' הואיל וחזי להאי כו' וכד' הגאון בעל משכנ"י הנ"ל והשתא יש סייעתא מד' הר"ן הנ"ל לד' הגאון הנ"ל בזה וכמ"ש: ואמנם לפ"ז תקשי באמת לשיטת רש"י והתוס' ז"ל הנ"ל אם נחזיק בסברת הגאון הנ"ל דבאורייתא לכו"ע בעינן דחזי ליה דוקא ועיקר פלוגתא דרבנן וסומכוס גבי עירוב אי בעינן דחזי ליה או לא תליא רק בפלוגתא דתחומין דאורייתא וכמ"ש וא"כ למה באתרוג של תרומה דשל תורה הוא ואפ"ה ס"ל להתוס' דאמרינן בי' הואיל וחזי להאי כו' ומהתימא על הגאון בעל משכנ"י הנ"ל שלא זכר כלל מהך דאתרוג לד' ההוס' הנ"ל דסותר לדעתו בזה או דהיה לו להסתייע עצמו מד' הר"ן ז"ל הנ"ל בזה וכמ"ש בעז"ה: והיה נראה לי די"ל דרש"י והתוס' ז"ל לטעמייהו בזה דהנה הא דהחליט הגאון הנ"ל דבאורייתא בעינן דחזי ליה דווקא ובהא פליגי רבנן וסומכוס וכנ"ל.

נ"ל פשוט בזה דלאו במצוה דאורייתא לחוד תליא אלא דדוקא במצוה דאורייתא ואיסורא דאורייתא ג"כ דבהא הוא דבעינן דחזי ליה דוקא אבל במצוה דאורייתא ואיסורא דרבנן הו"ל כאיסורא דאורייתא ומצוה דרבנן דשפיר אמרינן ביה דהואיל וחזי להאי כו' ואם נאמר כן א"ש לכאורה דעת רש"י והתוס' הנ"ל וגם ד' הר"ן והרמב"ם ז"ל הנ"ל: דהנה נודע ד' רש"י ז"ל והתוס' בפ"ח דיבמות דף פ"א דס"ל דכל תרומות פירות לבד מדגן תירוש ויצהר אינו אלא מדרבנן כמש"ש רש"י ד"ה אפילו בתרומה דרבנן כגון תרומת פירות כו' תרומה דאורייתא כגון דגן תירוש ויצהר כו' וכן כ' שם התו' ד"ה מאי ובערובין ל"ב ד"ה תאנים דתרומות תאנים מדרבנן וכ"כ בביצה ד' ד"ה ותנן ובכ"מ א"כ לדעתם ז"ל י"ל דה"ט דיוצא הישראל באתרוג של תרומה אע"ג דשל תורה הוא דהרי באמת מדאורייתא חזי ליה הוא דהא תרומת אתרוג אינו אלא מדרבנן וא"כ אף דמצות אתרוג דאורייתא מ"מ איסורא דרביע עלי' אינו אלא מדרבנן וגבי דרבנן אמרינן שפיר דהואיל וחזי לכהן חזי נמי לישראל כמו דאמרינן למ"ד תחומין דרבנן דמותר לערב אף בתרומה דאורייתא משום דברבנן שפיר אמרינן דהואיל וחזי להאי כו' ה"נ במצוה דאורייתא והאיסור דרבנן נמי אמרינן דהואיל וחזי להאי כו' ומשו"ה שפיר אמרינן גבי אתרוג דישאל נמי יוצא י"ח בתרומה לד' רש"י ותוס' הנ"ל והא דאמרי' למ"ד תחומין דאורייתא אין מערבין לישראל בתרומה אפשר דדוקא בתרומה

דאורייתא איירי התם דכיון דהמצוה דאורייתא והאיסור דאורייתא בעינן דחזי ליה דווקא משא"כ באתרוג כנ"ל (ואע"ג דבתרומה דאורייתא נמי מדאורייתא חזי ליה הוא הואיל ואי בעי מיתשיל עליה והדר מפריש עלי' כו' אלא דמדרבנן הוא דאסור משום שאין מגביהין תרומה בשבת ויום טוב וכדא' בעירובין ל' מ"מ לא דמי' כלל לאתרוג דשאני היכא דהתרומה הוא דאורייתא אלא שאנו באנו להתירו משום דמיתשיל עלי' וכיון דעכ"פ מדרבנן ל"ל הכי א"כ ודאי נשאר האיסור דאורייתא על התרומה דכשהוא עתה הוא אסור מן התורה משא"כ בתרומת פירות דלית ביה איסור תורה כלל ולגבי איסור דרבנן שפיר אמרינן אע"ג דלא חזי להאי חזי להאי א"נ בפשיטות יש לחלק דבתרומה דאורייתא ליכא אלא חד דרבנן דאין מגביהין כו' ובתרומת פירות איכא תרתי דרבנן) ומשו"ה שפיר אמרינן באתרוג לד' התוס' ורש"י לשיטתם הנ"ל דהואיל וחזי להאי כו' (וע' בחי' הרשב"א ז"ל שכ' ג"כ על תרומה טמא' ואע"ג דתרומ' פירות כו' ובשע"המ רפ"ח מה' לולב) אבל לד' הר"ן ז"ל הנז' י"ל דס"ל כד' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' תרומות ה"א דכל אוכל אדם הנשמר שגידוליו מן הארץ חייב בתרומה מה"ת וע"ש בכ"מ ובמש"ל שם] וכיון דס"ל דתרומות פירות מה"ת א"כ ודאי דבעינן דווקא דחזי ליה דבמצוה דאורייתא ואיסורא דאורייתא לכו"ע דחזי ליה בעינן וכמ"ש: והשתא לפ"ז יהיה מוכרח לכאורה בדעת הרמב"ם ז"ל דע"כ ס"ל ג"כ כד' הר"ן ז"ל בזה דהך דאם נטל כשר דבכהן דווקא קאמר ודלא כהתוס' ז"ל דכיון דס"ל דתרומות פירות דאורייתא א"כ הו"ל אתרוג כמו עירוב לסומכוס דס"ל תחומין דאורייתא ומשו"ה בעי דחזי ליה דווקא וכמ"ש: ומתוך מ"ש בעז"ה הי' י"ל מאי דק"ל לכאו' לשיטת רש"י ותוס' הנז' דהא דקתני דאם נטל כשר דבישראל נמי קאמר וכמ"ש התוס' יו"ט הנז' דאל"כ הו"ל לפרושי דאם נטל כהן כשר כדפירש התנא במ"ה פ"ב דפסחים (והי' לו להוסיף עוד וכדפריש התנא במ"ב פ"ג דעירובין דהתם נמי תנא והכהנים בחלה וס"א בתרומה (ויבואר להלן אי"ה) והיינו משום דס"ל לתנא התם כסומכוס דחזי ליה בעינן וכמ"ש התוס' יו"ט.

וא"כ אם איתא דגבי אתרוג נמי בכהן דווקא קאמר הו"ל לפרושי כדפריש נמי בעירובין שם ומשום דס"ל כסומכוס כמ"ש: ולד' הרא"ש ז"ל בפ"ג ס"ב שם שכ' דהא דתנן התם והכהנים בחלה לאו משום דסתם תנא כסומכוס אלא אורחא דמילתא נקט כהנים שתרומה מצויה להם וה"ה לישראל ומשום דבפסחים ל"ה תנא התם כהנים דווקא תנא נמי הך לישנא הכא עכ"ל והשתא לדידי' תקשי ביותר דהשתא גבי עירוב דבאמת לתנא דמתני' דהתם מערבין גם לישראל בתרומה ואפ"ה תנא התם והכהנים בתרומה רק משום הך דפסחים הנז' או משום אורחא דמילתא כנ"ל כל שכן הכא גבי אתרוג אם איתא דבאמת ס"ל לתנא דמתני' דדווקא כהן יוצא בו י"ח ולא ישראל ודאי דהו"ל לפרושי כהן בהדיא כיון דבאמת הדין באתרוג כמו במצה בזה ואיך אפשר לפרש בדברי התנא בשני המשניות בעירובין ובסוכה הנ"ל פירש מהופך כזה דבעירובין דפריש התנא כהן ע"כ מפרשינן דלאו דוקא הוא ואפי' לישראל קאמר דמערב בו ובסוכה דלא פירש כהן יהיה הפירוש דדווקא כהן קאמר וכלפי לייא הוא אלא ודאי דעכ"פ באחד משני המקומות צריך לפרש דדוקא הוא וכמו שיבואר אי"ה) דלכאורה לד' התוס' הנ"ל איכא למידק בהא דתנן בתר בבא דתרומה טהורה הנ"ל ושל דמאי ב"ש פוסלין כו' וקשה לכאורה

בזה דלמה שתקי ב"ש ולא פליגי נמי בריש' דתרומה טהורה ולא פסלי רק בסיפא בדמאי בלבד והלא כיון דב"ש ס"ל בעירובין ל' דאין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ומה"ט דס"ל כסומכוס דמידי דחזי ליה בעינן דווקא (וכדמבואר בסוגיא שם דמחמיר טפי מדסומכוס בהא ע"ש) וא"כ הדבר פשוט לכאורה דה"נ לב"ש ודאי דאין הישראל יוצא י"ח באתרוג של תרומה כיון דס"ל דחזי ליה בעינן (ועד כאן לא פליגי הר"ן ז"ל והתוס' הנ"ל אלא רק לדידן דקיי"ל בעירובין כרבנן דסומכוס הנ"ל אבל הא ודאי דלסומכוס דס"ל בעירובין דמידי דחזי ליה בעינן כל שכן דלכאורה ודאי באתרוג ס"ל דווקא דחזי ליה כו' (ובהיתר אכילה כו"ע לא פליגי דבעינן באתרוג וכמ"ש"ל) וה"ה נמי לב"ש דס"ל נמי כסומכוס בהא וכמ"ש).

וא"כ מ"ט פליגי ב"ש רק אסיפא ולא ארישא דתרומה טהורה ג"כ וכמ"ש: ובאמת דמתוך קושיא זו הי' יש ליישב קצת קושיית התוס' יו"ט על הר"ן ז"ל הנז' דאם איתא דבכהן דוקא הו"ל לפרושי כו' וכמ"ש"ל אולם לפ"ז אפשר לומר קצת בזה דמשו"ה לא הוצרך התנא לפרושי כ"כ הכא כמו התם דהכא בלא"ה אין מקום לטעות כ"כ ולומר דמתני' בישראל נמי מכשר מדלא פירש כהן בהדיא דכיון דתני הכא בסיפא פלוגתא דב"ש גבי דמאי ולא הקדים תנא למיתני נמי הכא פלוגתא דב"ש ארישא דתרומה טהורה דלב"ש ודאי דאם נטל הישראל פסול ואינו יוצא בו כיון דס"ל לב"ש גם בעירוב דמידי דחזי ליה בעינן וכמ"ש"ש אלא מדלא תני תנא הכא פלוגתא דב"ש גם ארישא דתרומ' ש"מ דבאמת גם לב"ה לא קא מכשר באתרוג של תרומה טהורה רק בכהן בלבד וכמ"ש"ש דבאתרוג מודה ב"ה דמידי דחזי לי' בעינן כמו לב"ש בעירוב ומשום דשל תורה הוא וכמ"ש"ש וכיון דגם תנא דמתני' לא מכשר בתרומ' טהורה רק בכהן לבד א"כ אין כאן מחלוקת בין ב"ש לבית הלל בזה וא"ש דמהא גופא דלא פליג ב"ש הכא גם ארישא דתרומה מוכרח דגם תנא דמתני' לא קא מכשר רק בכהן בלבד ולית בזה פלוגתא כלל ומשו"ה לא הוצרך לפרש הכא כהן כלל וכמ"ש"ש (רק דקצת דחוק לומר שסמך התנא בזה על ההוכח' מפלוגתא דב"ש גבי עירוב הנז' דלא מתני' כלל במתני' בברייתא דעירובין בלבד אמנם באמת בכה"ג מצינו בכ"מ בש"ס ואכמ"ל): ואמנם בעיקרא דמילתא הא דלא תני באמת בשום דוכתא לפלוגתא דב"ש וב"ה בדמאי במתניתין בהדיא רק גבי אתרוג לבד דלכאורה באמת טעמא בעי דאמאי נטר התנא בפלוגתי' בזה עד הכא ולא הקדים למיתני פלוגתייהו נמי בכרכות ובשבת ובעירובין ופסחים הנ"ל ובאמת בירושלמי דעירובין פ"ג ה"ב שם על מתניתין דמערבין בדמאי קאמר עלה ר' יעקב דרומי בעי מתניתין דלא כב"ש דתנן ושל דמאי ב"ש פוסלין כו'.

והיינו דב"ש דהכא במתני' דסוכה הנז' וה"נ גרסי' בירושלמיבסוכה כאן פ"ג ה"ה ר' יעקב כו' מתני' דלא כב"ש דתנינן ושל דמאי ב"ש פוסלין כו' ושל מעשר שני בירושלים כו' [וכן בירושלמי דעירובין הנ"ל מסיים עלה הא דשל מע"ש כו']. והנה אף דדברי הירושלמי דעירובין הנ"ל לכאורה מתפרש כפשוטו דקשיא ליה לר' יעקב דלמה לא הני תנא פלוגתא דב"ש בדמאי גם במתני' דעירובין שם ולמה נטר התנא עד מהני' דסוכה בזה וכמ"ש"ל (אלא דגם במתני' דברכות ושבת ופסחים הנ"ל לכאורה הו"ל למידק נמי הכי וכמ"ש"ל ובפני משה הנדפס כעת כ' בסוכה כאן לפרש ד"ר יעקב הנז' דבלשון איבעי' ממש הוא דבעי ר"י אי נימא דמתני' דעירובין דלא כב"ש דס"ל לב"ש מידי דחזי ליה

השתא בעינן וא"כ ה"ה דאין מערבין בו או דלמא בעירוב דמזרבנן הוא אף ב"ש מודו דמערבין בדמאי עכ"ל וכן כ' בעירו' ע"ש והנה מ"ש לפרש טעמ' דב"ש בדמאי דס"ל מידי דחזי ליה בעינן אף דבאמ' ס"ל לב"ש הכי גבי עירוב גופי' מדס"ל דאין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה וכמש"ל אמנם מלבד דאין זה שייך כלל להך דאתרוג של דמאי לב"ש דבאמת הרי לב"ה ס"ל דגם לדידי' חזי ליה דאי בעי מפקר כו' ולב"ש לשיטתו דס"ל דאין מאכילין עניים דמאי גם לאחריני לא חזי כלל וא"כ בדמאי לב"ש לא שייך לומר כלל דטעמי' משום דס"ל דמידי דחזי ליה השתא בעינן.

דהרי לב"ש לא חזיא לכו"ע לעולם עד שיפריש וכמו טבל אלא דבאמת בהך טעמא דמידי דחזי ליה בעינן אין צורך להביא מדב"ש כלל דהרי תנא דמתני' עצמו בעירובין שם פ"כ ס"ל נמי דמידי דחזי ליה בעינן מדתנן והכהנים בחלה וכמש"ל (אם לא שנדחוק בזה כד' הרא"ש ז"ל הנ"ל) וגם אין כאן ספק אם ב"ש מודו בזה גבי עירוב דמזרבנן הוא והיינו ע"פ דרכו של הגאון בעל משכנות יעקב הנ"ל בזה) דהרי בעירוב גופי' ס"ל לב"ש הכי דמידי דחזי ליה בעינן וכמ"ש אם לא שנאמר דטס"ה באמת בפני משה שם וצ"ל דס"ל לב"ש דדמאי לא חזי לשום אדם וא"כ ה"ה דאין מערבין בו כו' אולם גם בהגה"ה זו אין דבריו נכונים כ"כ בזה דבאמה אין זה ספק כלל עכ"פ כיון דס"ל לב"ש דגם עני לא אכיל דמאי א"כ גם בדרבנן ודאי דלא מהני כלל ולא עדיפי מטבל בעציץ שאינו נקוב דלא מהני בעירוב לכו"ע כדא' שם ל"א וה"נ בדמאי לב"ש אלא דאם נתפוס כד' המשכנות יעקב בזה דמ"ד מידי דחזי ליה בעינן ע"כ ס"ל דתחומין דאורייתא וכמש"ל א"כ ע"כ צ"ל דלב"ש תחומין דאורייתא באמת מדס"ל דמידי דחזי ליה אלא וא"כ ודאי דלב"ש הו"ל עירוב של דמאי כמו אהרוג של דמאי ובלא"ה אין כאן ספק כלל אם פליגי ב"ש גם עלה דמערבין בדמאי וע"כ נ"ל לפרש באמת דבלשון קושיא הוא דקשיא ליה לר' יעקב דמ"ט לא פליגי ב"ש גם בעירוב באמת ולמה לא הקדים התנא הך פלוגתא דב"ש וב"ה בדמאי גם במתניתין דעירובין שם וכמ"ש ודלא כהפ"מ הנז' בזה]: אמנם ד' הירושלמי דסוכה הנז' לכאורה תמוה טובא דהרי פלוגתא דב"ש בדמאי מתניא במתניתין דסוכה שם בהדיא ומאי קאמר עלה מתני' דלא כב"ש וכבר כתב בזה שם הקרבן עדה (והפני משה) ז"ל דאין מקום באמת לד' ר' יעקב בסוכה שם כלל רק אגב שיטפא דסוגיא דעירובין הנ"ל הובא ד"ר יעקב הללו גם בסוגיא דסוכה הנ"ל ומיותר הוא בסוגיא דסוכה שם באמת ע"ש ואולם קשה מאוד לשבש ד' הירושלמי בסוכה בזה דלפ"ד הוא כט"ס באמת בסוכה שם ואף שכן נמצא באמת בכמה מקומות בירושלמי בכה"ג דלא מתניא בחד דוכתא רק אגב שיטפא דאידיך וכנודע מ"מ היכא דאית לן לשנויי משנינן בעז"ה ולית לן לאוקמא בטעותא כהאי וכמו שנבאר אי"ה: והנה יש לדקדק עוד בד' הירושלמי בשני המקומות הנ"ל דלאיזה ענין הוצרך לסיים שם בדברי ר' יעקב בזה גם לסיפא דמהני' הנ"ל דשל מעשר שני לא יטול כו' דלכאורה אין זה שייך כלל להך פלוגתא דב"ש בדמאי הנז' ואין לו שחר לכאורה כלל אך בתחלה ראיתי לדחות ד' הקרבן עדה ז"ל בסוכה שם שכתב לפרש עוד דיש להעמיד ד' ר' יעקב הנ"ל דשייך גם בסוכה שם במקומו ולדבריו באמת ודאי דשפיר הוצרך ר' יעקב לסיים בדבריו גם להך סיפא דמעשר שני דעיקר מילתי' קאי על סיפא דמע"ש בזה.

אמנם כל דבריו תמוהין בזה מאוד וכמו שאבאר אי"ה: וז"ל הקרבן עדה ז"ל שם לישנא אחרנא דסובר דטעמא דב"ש דפוסל בדמאי מפני שמכשיר את האתרוג בנגיעת הלולב שהוא לח ממים (וכמ"ש רש"י ז"ל שם ל"ה ד"ה שמכשירה ע"ש) ואסור לגרום טומאה לתרומת מעשר ומע"ש שבדמאי ופריך לפ"ז אף במעשר שני פוסל ב"ש אפילו דיעבד ולמה לא פליגי בתרווייהו עכ"ל והנה אף דלדבריו ז"ל ודאי דא"ש בפשיטות הא דסיים ר' יעקב בדבריו בזה להך סיפא דמע"ש בירושלים כו' וכמ"ש דעיקר קושיא דידי' עלה קאי דלמה לא אשמועינן תנא פלוגתא דב"ש גם במע"ש דלדידי' אפילו בדיעבד לא יצא מפני שמכשירה וכמ"ש (אלא דאיכא למידק על זה דעדיפא הו"ל לר' יעקב לאקשוויי דלמה לא פליגי ב"ש ארישא דתרומה טהורה דג"כ לפ"ז לב"ש אפי' בדיעבד לפסול מפני שמכשירה ולמה איחר קושייתו בזה על סיפא דמע"ש לבד ולא העמיד הקושיא במוקדם ארישא דתרומה כיון דלדידי' עיקר טעמא דפסיל ב"ש בדמאי אינו אלא משום דפתיכא ביה תרומה (ומע"ש) דאסור להכשירן וכמ"ש והרי עיקר איסור זה בתרומה הוא דכתיב דנפק"ל ממשמרת תרומותי (וכמ"ש רש"י בד"ה שמכשירה הנזכ') וא"כ ודאי דהו"ל לאקדומי טפי קושיא זו ארישא דתרומ' דלב"ש ליפסול אפי' בדיעבד ואף לכהן מפני שמכשירה ע"י נטילתו דמה"ט אפי' בדיעבד פוסל ב"ש לפי' הק"ע הנ"ל וכמ"ש ועוד דאכתי הא דמסיים ר' יעקב בקושיא זו להך סיפא דמעשר שני באתרוג הנ"ל גם בפ"ג דעירובין הנז' וכמ"ש ודאי דגם לפי' הק"ע הנ"ל לא א"ש כלל ובלא"ה לפי' הק"ע בסוכה הנז' דעיקר הקושיא הוא דליפלוג ב"ש גם אמעשר שני אפי' בדיעבד ומשום הכשר וכמ"ש א"כ ודאי דלא שייך כלל עיקר קושיא זו בעירובין שם אפי' בדמאי דהתם ודאי לא שייך טעמא דהכשר כלל ולהלן יתבאר בזה עוד אי"ה): ועכ"פ הא דלא מתניא להך פלוגתא דב"ש ובית הלל בדמאי בכל המקומות הנ"ל רק באתרוג לבד ודאי דאתי שפיר בפשיטות לפי' הק"ע הנז' דעיקר טעמא דב"ש דפסלי באתרוג של דמאי אינו אלא מטעם הכשר לבד שאינו שייך כלל בשום מקום רק באתרוג לבד שנוגעו להלולב הלח מהמים וכמ"ש ל ולא שייך בדוכתי אחריתי כלל אך במתני' דפסחי' דל"ה גבי מצה צע"ק דלכאורה הרי ע"כ צריך ללוש את עיסת התרומה במים דאל"ה הו"ל מצה עשירה וע"ש ל"ה ל"ו וא"כ הרי מכשירה עי"ז וצ"ל דמשכח"ל התם כשכבר הוכשרו החטין קודם מירוח באחד משבעה משקין וע' תוס' סוכה ל"ה ד"ה מפני שמכשירה כו' ובביאורי הגר"א ז"ל ביו"ד סי' של"א ס"ק נ' (ויבאר במק"א אי"ה) או דמשכח"ל כשנילושה פחות פחות מכביצה דאין מקבל הכשר פחות מכביצה לכ"ע כמ"ש התו' בפסחים ל"ג ד"ה לאימת (וע' במהרש"א ז"ל דאפי' מדרבנן כו' ובשער המלך פ"ו מהל' ברכות ה"ה וצ"ע ואכמ"ל): אבל אין להביא ראיה מזה לד' הרמב"ם ז"ל פ"ו מהל' חו"מ שכ' שם דיוצאין ידי חובתן במצה שנילושה במי פירות והיינו ע"כ במי רמונים ותפוחים וכי"ב דוקא וכמ"ש בפ"ה ה"ב ע"ש דביו"ש ודבש וחלב הו"ל מצה עשירה כמ"ש ומי רמונים אינם מכשירין דלא הו"ל מז' משקין כלל.

וא"כ שפיר משכח"ל בפשיטות לפ"ז להך דהכהנים יוצאין י"ח מצה בתרומה כשנילושה במי פירות חוץ מז' משקין וכמ"ש דבאמה ליהא דהרי מ"מ ע"כ צ"ל דגם להרמב"ם ז"ל לא יצא י"ח כלל כשנילוש במי פירות לבד רק במי פירות עם מים דוקא וכמ"ש ה"ה והל"מ ז"ל שם דאל"ה הרי אינם באים לידי חימוץ כלל וגם אינם צריכין שימור לד'

הרמב"ם עצמו בפ"ה ה"ב הנז' וע' במלחמות ה' פ"ב שם דמוק"ל ג"כ ע"י מים דוקא ע"ש (ובגליון הירושלמי דפוס זיטאמיר פ"ב דפסחים ה"ד בציון וירושלים שם כ' ע"ד המ"א בס' תע"א ס"ק ה' שלא ראה ד' הלח"מ הנ"ל ע"ש ובמחכ"ה ה' לו להביא בזה מד' הרמב"ן ז"ל הקודמין שכ"כ באורך ע"ש) וא"כ הרי המים שבהן מכשירין עכ"פ וע' ברמב"ם פט"ז מה' טומאת אוכלין ה"ד שכ' נתערבו במים כ"ש הרי הכל משקה ומכשיר (וע"ש בהשגו' הראב"ד ז"ל ואכמ"ל ובמק"א יבואר אי"ה): ודאתאן עלה בד' הרמב"ם ז"ל בפ"ה ופ"ו מה' חו"מ הנ"ל נ"ל לבאר כאן בדרך אגב דשני השגות הראב"ד ז"ל שברפ"ה ובפ"ו ה"ה הנ"ל נדפסו שלא במקומם שם דהשגת הראב"ד ז"ל הנדפס ברפ"ה על מש"ש הרמב"ם דבמיני קטניות אין בהם משום חמץ וכ"ש הראב"ד דמ"מ נוקשה מיהת הוי כו' ע"ש אין שם מקומו רק על ה"ב בדין מי פירות שכ' שם הרמב"ם ז"ל דמותר באכילה כו' וע"ז כ' הראב"ד ז"ל דאין הכל מודים כו' דנוקשה מיהת הוי כו' (וכ"ה במ"מ שם) ונתכוון בזה לד' רש"י ז"ל דבד' ל"ו שם ד"ה אין לשין (והובא בהגהות מי"א שם אות א') שכ' דמ"מ נוקשה מיהת הוי ועובר בלאו ע"ש ודלא כהחזק יעקב בס"י תנ"ג ס"ק ד' בזה ע"ש (דבאמת במיני קטניות ליכא למ"ד בשום מקום בד' הראשונים ז"ל שיהי' בהם איסור משום חמץ נוקשה כלל) (אלא דזהו רק לנוסחא שלנו בהרמב"ם שם הנז' אבל להנוסחא שבדפוס וויניציא והובא גם בכל בו די"ג שם בהרמב"ם דאין חייבין עליו כרת ע"ש לא היה מקום להשגת הראב"ד בזה כלל דהרי לגי' זו לא העתיק הרמב"ם רק ד' הש"ס דד' ל"ה דאין חייבין על חימוצו כרת ויש לפרש ג"כ דס"ל כרש"י הנז' (וע"ש ל"ה תוד"ה ומי פירות) ולמה כ' הראב"ד עליו בזה דאין הכל מודים לו כו' וע' בשלטי הגבורים בסוגיא זו אות ג' שם שכ' דגירסא זו דאח"ע כרת הוא טעות הדפוס ברמב"ם וכ"נ מד' הראב"ד ע"ש ונתכוון למ"ש (ויש ט"ס שם בש"ג שכ' דהמיימוני כ' דמי פירות מחמיצין וצ"ל דמי פירות עם מים מחמיצין ע"ש): ועוד נראה לי דבמש"ש בפ"ו ה"ה בהשגו' הראב"ד ז"ל דאע"ג דתני' בתוספתא (דפסחים פ"ב הי"ב) דיוצאין במצה מתובלת בין כו' ההיא שתבלה משנאפת עכ"ל וכ' ה"ה ז"ל שם ליישב התוס' בפשיטות דאולי ס"ל באמת דיוצאין במצה שנילושה ביין ושמן ג"כ ודלא כר"ע ע"ש ונראה דה"ה ז"נ מפרש דהראב"ד אסיפא דיין ושמן קאי שכ' הרמב"ם דאין יוצאין בהם וכר"ע וע"ז הקשה הראב"ד מהתוספתא דיוצאין במצה מתובלת כו' ותירץ בעצמו דלאחר שנאפה קאמר התם וצ"ע דהלא בפשיטות הו"ל להראב"ד לומר דהתוספתא מיירי כשתבלה בשאר משקין כגון מי רמונים חוץ מהנך דקחשיב הרמב"ם שם יין ושמן וכו' ובלא"ה כבר נודע דאין דרך הראב"ד ליישב ד' הרמב"ם רק להשיג בכל מקום ולכן נ"ל פשוט דהראב"ד ארישא דד' הרמב"ם ז"ל שם קאי שכ' דבשאר מי פירות יוצא י"ח וע"ז השיג דאין לחלק כלל בזה בין יין ושמן לשאר מי פירות דודאי בכולהו הו"ל מצה עשירה (ואפי' עם מים וכמ"ש) דמנ"ל להרמב"ם לחלק כלל בהכי והא דתניא בתוספתא יוצאין במצה מתובלת כו' וע"כ דמיירי עכ"פ בשאר משקין ומוכרח לחלק לכאורה בין יין ושמן לשאר משקין כגון מי רמונים וכמ"ש על זה כתב הראב"ד דבאמת אין ראייה מהתוספתא כלל דמיירי כשתבלה לאחר אפיה דוקא דבכה"ג ס"ל דלא שייך כלל מצה עשירה (דכן צריך לומר ג"כ לד' ה"ה הנ"ל דלאחר אפיה ליכא משום מצה עשירה גם

ביין ושמן להראב"ד ז"ל וע' בפרי חדש ס' הנ"ה ס"ק ו' אבל קודם אפיה אף בשאר משקין אפשר דהו"ל מצה עשירה ג"כ ודלא כהרמב"ם ז"ל.

ויותר היה נ"ל דבאמת אין כאן מקום להשגה זו רק דמקומו הוא על מש"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ה ה' ד' דמותר ניתן התבלין כו' לתוך הבצק כו' וס"ל להראב"ד דגם בלילה הראשונה מתיר הרמב"ם ז"ל בתבלין דס"ל דלא מקרי בהכי מצה עשירה כלל וכ"ה בשו"ע ס' תנ"ה ס"ק ו' (ומש"ש הרמב"ם וביום א' אסור ללוש אלא במים כו' לא קאי למעט שם רק בשמן ודבש וחלב דקסליק מינייהו ולא אתבלין כלל וכ"נ מד' הכל בו והפ"ח שם דמפרשי בהרמב"ם שם כן ודלא כהמג"א ס' הנ"ה ס"ק י"ח בזה ע"ש וצ"ע ועל זה צריך להיות השגות הראב"ד הנ"ל דאע"ג דתניא בתוס' דיוצאין במצה מתובלת כו' דהיינו בתבלין [וכדמסי' בירושלמי פ"ב דפסחים ה"ד מי סברת מתובלת במשקין מתובלת באגוזים כו' ע"ש] ההיא כשתבלה משנאפת דוקא אבל קודם אפיה אף בתבלין הו"ל מצה עשירה ודלא כהרמב"ם וא"ש בפשיטות השגות הראב"ד הנ"ל וע"ש בפרי חדש שכ' ואני אומר לא כדברי זה כו' ע"ש ולמ"ש בעז"ה הנה גם ד' הראב"ד ז"ל עצמו הוא באמת כן דהתוספתא הנ"ל בשתבלה במיני תבלין קאמר וכמסקנת הירושלמי הנ"ל (והיינו נמי הך דמנחות כ"ג דתיבלה בקצח כו' וע"ש בתוד"ה תיבלה) רק דמוק"ל כשתיבלה משנאפית דוקא וכמ"ש : ועכ"פ מדמחלק בירושלמי הנז' בין שתיבלה במשקין בין שתיבלה בתבלין וכמ"ש וע"כ דהך דתיבלה בתבלין מיירי דוקא בלאחר אפיה לד' הראב"ד הנז' וא"כ מוכרח לפ"ז מד' הירוש' הנ"ל דבמשקין גם אחר אפיה יש בה משום מצה עשירה דאל"כ אין חילוק להראב"ד בין משקין לתבלין והרי בירושלמי הנז' דחי לה להא דבעי לאוקמא התם להך ברייתא דיוצאין במצה מתובלת דבשתיבלה במשקין איירי ומקשי מינה למ"ד דאינו יוצא י"ח בכזית שיש בו משקין ודחי לה דמתובלת באגוזים מיירי דוקא וכמ"ש"ל וכיון דלהראב"ד ע"כ דגם במתובלת בתבלין לא משכח"ל רק בלאחר אפיה וכמ"ש א"כ ודאי דמוכח מהתם דאלו במשקין גם אחר אפיה נקרא מצה עשיר' דבזה לבד הוא דמחלקינן בין משקין לתבלין וכמ"ש ובזה מיושב שפיר מה שתמ' בשער המלך פ"ו מה' חו"מ ה"ה הנ"ל על ד' הראב"ד ז"ל דלאחר אפיה אין בו משום מצה עשירה א"כ מאי פריך בפסחים ל"ח על רקיקי נזיר דתיפוק ליה דהו"ל מצה עשירה והלא מנחת רקיקין לא הי' נותן בהם שמן רק לאחר אפיה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' מעה"ק ה"ח ע"ש ולמ"ש לק"מ על ד' הראב"ד ז"ל באמת שהרי ע"כ כשתיבלה במשקין מודה הראב"ד ז"ל דגם לאחר אפיה יש בה משום מצה עשירה וכמ"ש ורק בתבלין בלחוד הוא דמחלק בהכי וכמ"ש (אך לד' ה"ה בד' הראב"ד הנז' ודאי דתקשה לדידי' מהש"ס הנ"ל וא"כ גם מזה יש להכריח דמקום השגה זו הוא רק בפ"ה הנז' וכמ"ש) : והגר"א ז"ל בביאוריו בס' תנ"ה ס"ק כ"ט הביא ראיה מהירושלמי הנ"ל דמותר ליתן תבלין בעיסה קודם אפיה ואין בזה משום חימוץ עכ"פ מדמוק"ל בירוש' בשתיבלה בתבלין דוקא ולא במשקין דהו"ל מצה עשירה ואי לאחר אפיה לא שייך משום מצה עשירה וכמ"ש בס' תס"ב ס"ק ד' וכ"כ הראב"ד בפ"ו מהל' חו"מ דמשום מצה עשירה אסור עכ"ל ור"ל דלא אסר הראב"ד ליתן תבלין בעיסה קודם אפיה רק משום מצה עשירה וכמ"ש ואין זה רק בלילה ראשונה אבל משום חימוץ מוכרח דלא חיישינן גם להראב"ד ז"ל בתבלין ולפ"ז תקשה לן ד' הראב"ד בזה אהדדי ממ"ש

בפי"ב מהל' מעה"ק הי"ז ויבואר להלן אי"ה אמנם לענ"ד לא זכיתי להבין ד"ק בזה דמהירושלמי עצמו ודאי דאין ראייה כלל דאין בתבלין משום חימוץ לד' הראב"ד הנ"ל דגם בתבלין איכא משום מצה עשירה ג"כ קודם אפיה וא"כ ע"כ דהירושלמי דמוק"ל בשתיבלה בתבלין לא משכח"ל בלא"ה רק אחר אפיה באמת וכמ"ש הראב"ד ז"ל הנז' וא"כ עכ"פ י"ל דקודם אפיה איכא גם משום חימוץ בתבלין וכמ"ש הראב"ד בה' מעה"ק הנ"ל: ומ"ש הגר"א ז"ל לדבר ברור דלאחר אפיה גם במשקין אין בהם משום מצה עשירה הנה כבר כתבנו דלד' הראב"ד הנז' מוכרח להיפך באמת מד' הירושלמי עצמו הנז' דבתבלין לא שרי משום מצה עשירה ג"כ אלא אחר אפיה ודומיא דהכי במשקין אף לאחר אפיה איכא משום מצה עשירה וכמ"ש דמוכרח כן באמת גם מתוך קושית הש"ם דד' ל"ח הנז' דאל"כ הו"ל דאצטריך למעט מקרא דשבעת ימים מצות תאכלו רק לרקיקין לבד דלא הי' מושחן בשמן רק אחר אפיה וכמ"ש (ומיהו בירושלמי פ"ב ה"ד הנז' גרסי' והתנינן חלות תודה אית לך למימר חלות תודה שאין בהם משקין ע"ש וא"כ י"ל דממתניתין קא פריך דתנן התם דחלות תודה שעשאן למכור יוצאין בהם והלא חלות תודה היה לותת את הסולת בשמן קודם אפיה וכמ"ש ברמב"ם פ"ט מהל' מעה"ק הכ"א ע"ש ושפיר פריך בפשיטות דהו"ל מצה עשירה וא"כ אין מזה ראייה והשעה"מ ז"ל דחק שם לפרש באמת הסוגיא דד' ל"ח הנז' דג"כ עיקר הקושי' מחלות תודה הוא ע"ש ובמחכ"ת העלים עיניו מד' הירושלמי הנז' דבהדיא לא פריך התם הכי רק מן חלות תודה לבד וכמ"ש ויש להאריך בזה ואכ"מ).

ומ"ש הגר"א ז"ל מד' הרמ"א ז"ל בס' תס"ב ס"ק ד' צ"ע לענ"ד דהרמ"א ז"ל לא כתב שם רק דבמדינות אלו אין נוהגין ללוש במי פירות ומשום חשש חימוץ דתערובות מים ומשום דחששו גם לד' הסוברין דמי פירות לבד עכ"פ הו"ל חמץ נוקשה וא"א לשומר כלל שממהר ביותר להחמיץ כמ"ש רש"י ד' ל"ו הנז' וע' בטור וב"י ס' תס"ב ובהשגות רפ"ה הנז' ובביאו' הגר"א ז"ל שם ס"ק י' ובפמ"ג בא"א שם ס"ק ד' ואכמ"ל) רק לאחר אפיתן בעודן חמין עכ"לוא"כ הרי י"ל דלא התיר הרמ"א שם רק בכל ימות הפסח דלאחר אפיה אין איסור למשוך המצות במי פירות דאין חימוץ לאחר אפיה אבל בלילה ראשונה ודאי אפשר דגם לאחר אפיה יש בה משום מצה עשירה על ידי המי פירות שמשח בהם את המצה: ואין ראייה כלל משם דאחר אפיה לא שייך מצה עשירה גם במשקין כד' הגר"א ז"ל ואולי טס"ה שם בהגר"א וצ"ל כמ"ש בס' תע"א ס"ק ב' דשם כ' הרמ"א ז"ל במצה שנאפה כתיקונה ונתפררה ונילושה בשמן דאינה נקראת מצה עשירה כו' ע"ש אך י"ל דרק להחמיר חשש שם הרמ"א ז"ל לד' הסובר כן והוא הרב המגיד ז"ל בפ"ו ה"ה הנז' דמוק"ל להראב"ד ז"ל ביין ושמן ואפ"ה קאמר דלאחר אפיה אין בו משום מצה עשירה וכמ"ש ל' וא"כ אף דלענין לצאת בו י"ח מצה ודאי דלא קיי"ל כד' ה"ה אליבא דהראב"ד הנז' בזה (וע' בשער המלך הנז' מ"ש בזה בשם שיטה כ"י לפסחים לר' יונה ז"ל דמוכח מדבריו שם להדיא דגם לאחר אפיה איכא משום מצה עשירה בשמן ע"ש וקצת היה י"ל דר' יונה ס"ל שלא כד' הרמב"ם בפ"ג מה' מעה"ק הנז' אלא דגם קודם אפיה היה מתן שמן ברקיקין וע"ש בד' המשנה למלך שהובא בשעה"מ שם אלא דעכ"פ לא א"ש מ"ש הר' יונה דהיה נותן בה שמן הרבה כיון דעיקר השמן עכ"פ אחר אפיה היה ע"ש ואכמ"ל) מ"מ חייש הרמ"א ז"ל לחומרא לעניין שלא

לאכול מצה כזו בערב הפסח דאולי יוצאין בה ידי חובתה בלילה וא"כ עכ"פ אסור לאוכלה בע"פ וזה שלא כתב הרמ"א ז"ל דין זה רק גבי איסור אכילת מצה בע"פ דחשש בזה להחמיר בלבד וכמ"ש וע' במהרי"ל ה' שה"ג ובעט"ז ס' הנ"ה ובח"י ס' תס"ב ס"ק ח': אך בעיקר ד' הגר"א ז"ל הנז' מ"ש בשם הראב"ד ז"ל בפ"ו מהחזו"מ הנ"ל דבתבלין קודם אפיה אסור משום מצה עשירה וכמ"ש"ל צ"ע לכאורה דהרי לפי ה"ה ז"ל בד' הראב"ד הנ"ל נראה דמפרש ליה לד' הראב"ד דבמתובל ע"י יין ושמן איירי או ע"י שאר משקין עכ"פ וכמ"ש"ל דמשו"ה הוצרך המ"מ לאוקמי התוספתא כמ"ד דלא בעי לחם עני כלל (ובאמת צ"ע דאיך אפשר דהך תנא דהתוספתא ס"ל דלא דרשינן עני וא"כ ע"כ צ"ל דדריש עוני כריה"ג וכ"כ ה"ה שם בהדיא דהך תוספתא ס"ל באמת דיוצאין בנילושה ביין ושמן ועוני דריש למעט מעשר שני כריה"ג בפסחים ל"ו והרי באמת שם בתוספתא פ"ב הל' י' גרסי' יוצאין במעשר שני בירושלים כו' ע"ש והיינו כר"ע שם וכדמוק"ל התם נמי בסוגיא דד' ל"ו הנז' כר"ע ע"ש וא"כ ע"כ דדריש עני למעט מצה עשירה וע"כ דגם סיפא דתוספתא דיוצאין במצה מתובלת כו' בהי"ג שם נמי כר"ע אתיא וכהראב"ד ז"ל ולא כהמ"מ בזה ומשו"ה שפיר הוצרך הראב"ד ז"ל לאוקמי בתבילה משנאפת דוקא וצ"ע על ה"ה ז"ל בזה) וא"כ משמע באמת דלהראב"ד לפירושו של המ"מ הנ"ל ע"כ דמוק"ל להתוספת' בשתבלה במשקין וכדס"ד דהירושלמי הנ"ל ומנ"ל להגר"א ז"ל דלהראב"ד בפ"ו מהחזו"מ הנ"ל ס"ל דגם בתבלין מותר לתבל העיסה ואין בה רק משום מצה עשירה בלבד דלפ"ז יסתרו באמת ד' הראב"ד ז"ל אהדדי ממ"ש בה' מעה"ק הנ"ל כמו שיתבאר אי"ה והלא בפשוטו י"ל דאדרבה להראב"ד עצמו הי' הכרח לאוקמא התוספתא במשקין דוקא דבתבלין יש בו משום חימוץ ג"כ וכמ"ש ומשו"ה שפיר הקשה הראב"ד בפשיטות מהך תוספתא על הרמב"ם שכ' דאין יוצאין בנילוש ביין ושמן משום לחם עוני וכמ"ש (אלא דקשה באמת על המ"מ בזה דאכתי הו"ל לאוקמי בשאר משקין וכמ"ש"ל): וכן יש לתמוה על המג"א בס' תנ"ה ס"ק י"ח שם שהביא מד' ה"ה פ"ו הנז' דס"ל ג"כ דבתבלין יש בו משום מצה עשירה ומשו"ה הוכרח לאוקמי הך תוספתא כריה"ג ומוכח דלר"ע גם בתבלין אינו יוצא משום מצה עשירה (וכמ"ש הגאון בעל מחצית השקל ז"ל ג"כ לפרש ד' המג"א שם בזה ע"ש) והלא באמת מפשטות ד' המגיד משנה הנ"ל נראה דמוק"ל להתוספתא בתבילה במשקין והיינו ביין ושמן וכמ"ש ולהכי דוקא הוצרך לאוקמא כריה"ג וכמ"ש"ל ומנ"ל להמג"א דגם בתבלין יש בו משום מצה עשירה להמ"מ הנז' (ואולי י"ל דהוכיח המג"א מד' ה"ה הנ"ל דע"כ ס"ל דאין חילוק בדין זה בין יין ושמן לתבלין דאל"כ באמת הו"ל לאוקמי להתוספתא בתבלין וכמ"ש אלא ע"כ דגם בתבלין ס"ל באמת דיש בו משום מצה עשירה וכמ"ש המג"א אלא דא"כ אכתי הו"ל לאוקמי בשאר משקין להרמב"ם וכמ"ש וצ"ע): ולולי דמסתפינא היה נ"ל לומר דטס"ה באמת בביאורי הגר"א ז"ל הנ"ל וצ"ל בסוס"ק הנ"ל מותר במקו' אסור וכצ"ל דלאח' אפיה לא שייך משום מצה עשירה וכמ"ש בס' תע"א ס"ק ב' (וכמ"ש"ל להגיה כן בזה) וכ"כ הראב"ד בפ"ו מהחזו"מ דמשום מצה עשירה מותר כצ"ל שם ור"ל דלאחר אפיה מוכח מד' הרמ"א הנ"ל דאין בו משום מצה עשירה וגם הראב"ד הנ"ל כתב כן דלאחר שנאפית אין בו משום מצה עשירה (ולא קאי כלל על תבלין רק על יין ושמן באמת לד' ה"ה הנ"ל דמוק"ל להך תוספתא לאחר שנאפית וכמ"ש

וא"כ ע"כ צ"ל דההיא דירושלמי דלא בעי לאוקמי במשקין דקודם שנאפית איירי ואפ"ה שפיר מוק"ל בתבלין אלמא דאף קודם שנאפית אין בתבלין משום חימוץ ודלא כמ"ש הראב"ד בפ"ב מהל' מעה"ק הנ"ל וא"ש ד' הגר"א ז"ל בזה (רק דמ"ש דמשום מצה עשירה כו' לא משמע הכי וצ"ע): אך כל זה אינו אלא לפי ה"ה ז"ל בד' הראב"ד הנז' אולם למ"ש בעז"ה להגיה בד' הראב"ד ז"ל בהשגה זו דאין מקומה באמת בפ"ו שם רק בפ"ה ה"ך הנ"ל וכמש"ל הוה א"ש בפשיטות ד' הגר"א ז"ל בלא הגה"ה בזה דבאמת עיקר ד' הראב"ד ז"ל על תבלין לחוד קאי להדיא בפ"ה ה"ך הנ"ל וש"מ דלא אסר לי רק משום מצה עשירה ולא משום חימוץ כלל וא"ש בפשיטות ד' הגר"א ז"ל הנ"ל בזה: אלא דהשתא דאתינן להכי דעיקר ד' הראב"ד בהשגה זו מקומה באמת למעלה בפ"ה ה"ך הנ"ל ודלא כה"ה ז"ל הנה גם בעיקר כוונת הראב"ד ז"ל בהשגה זו נ"ל לפרש באמת דלא כה"ה והב"י ז"ל בס' תנ"ה בזה דמשום מצה עשירה הוא דמוכרח הראב"ד ז"ל לאוקמי להתוספתא דמיירי לאחר אפיה דוקא וכמ"ש הב"י שם ע"ד הראב"ד הנז' שכ' דכשתבלה משנאפית מיירי כלומר דאל"כ הו"ל מצה עשירה ואין יוצאין בה י"ח מצה עכ"ל (ומ"ש הב"י להוכיח מד' ה"ה ז"ל דמוק"ל להך תוספתא כריה"ג וכמש"ל דמ"מ ילפינן מיני' דתבלין אינם מחמיצין עכ"ל צ"ע לכאורה דלה"ה הנז' נראה דמוק"ל להך תוספתא כשתבלה ביין ושמן וכמ"ש רק דמהך בריית' דמנחות כ"ג הנז' דמייתי הטור ז"ל בס"ס תנ"ה שם דתני התם בהדיא תיבלה בקצח כו' מצה היא כו' ודאי יש להוכיח דאין בתבלין משום חימוץ כלל אלא דהתם ודאי י"ל דלאחר אפיה מיירי וכמ"ש הראב"ד ויבואר אי"ה) והשתא לפירושים ז"ל קשיא באמת ד' הראב"ד ז"ל אהדדי דבפ"ב מהל' מעה"ק הי"ז על מש"ש הרמב"ם ז"ל בתיבל השירים בקצח כו' או בכל מיני תבלין כשרה מצה היא כו' ע"ש והוא מהך ברייתא דמנחות הנ"ל דמוק"ל הרמב"ם במנחה דבאה ג"כ מצה וכתב הראב"ד ז"ל שם וז"ל א"א נ"ל דבמצה האפויה נשנית כו' אבל ללוש בתבלין אסור משום חימוץ עכ"ל והנה לפירושים הנ"ל בפ"ו מהל' חו"מ הנ"ל דרק משום מצה עשירה קא אסר לה הראב"ד ז"ל שם א"כ ד' הראב"ד ז"ל סתרי אהדדי בזה מהיפך להיפך באמת דשם בהל' מעה"ק דאיירי בכהנים דזריזין הן לא התיר ללוש בתבלין משום דמחמיץ וכאן בהל' חו"מ לא קאסר תבלין רק בליל א' דפסח משום מצה עשירה לבד ומשמע דמשום חימוץ לא חיישינן כלל אף במצה המסורה לכל אדם: וכבר הקשה הלח"מ ז"ל שם על מה שלא השיג הראב"ד כאן בפ"ה מהל' חו"מ ה"ך רק על מש"ש הרמב"ם דמותר ללוש העיסה בשמן ודבש וחלב (ומש"ש ברמב"ם דמותר ללוש במים טס"ה וצ"ל ביין וכמש"ש ל"ו וכ"ה במ"מ שם או דצ"ל במים ויין (ביחד) דבאמת גם במים ויין יחד מותר ללוש להרמב"ם שאין ממהרין להחמיץ יותר מהמים לבדן כמ"ש המ"מ שם והשיג עליו הראב"ד שם דמה שסמך הרמב"ם בזה ע"ד ר"ע שאמר שאלתי לר"א ור"י (צ"ל לשתי לר"א כו') עיסה ביין כו' לא נאמר אלא בזריזין כו' אבל כל אדם לא כו' ע"ש (וע' בירושלמי פ"ב ה"ז דגבי פושרין אף כהן אסור ללוש משום שלא לחלוק בין מצה למצה לפי שכל המצות מסור לנשים ע"ש וצ"ע דא"כ גבי יין ושמן במצה להראב"ד ג"כ נימא הכי ואולי דביין ושמן דקיל טפי לא גזרינן רק בנשים לבד משא"כ בפושרין דחמיר וע"ש בל"מ מ"ש ג"כ ע"ד הראב"ד בזה ואכמ"ל) ומשמע דלא השיג עליו רק על יין ושמן לבד ולא על תבלין ואף אם נאמר דמ"ש דלהאיר לכל אדם

לא קאי גם על תבלין מ"מ הרי התיר שם לזריזין וא"כ עכ"פ היה לו להתיר בתבלין גבי מנחה דכהנים זריזין הן עכ"ד הלח"מ שם (והכ"מ בפ"ב ממעה"ק שם כ' ע"ד הראב"ד הנז' דאע"פ שנלוש בתבלין אפשר לשמרה מחימוץ כמ"ש בפושרין עכ"ד וצ"ע דא"כ עכ"פ הקשה איך התיר הרמב"ם בתבלין גבי מצה דמסור לנשים דמה"ט באמת אסור במצה בפושרין כדא' שם ל"ו ע"ש ועכ"פ על הראב"ד ז"ל ודאי הקשה טובא דהו"ל להשיג ביותר גבי תבלין במצה דמסור לכ"א וכמ"ש הל"מ הנ"ל): ולכן נ"ל פשוט דלמ"ש בעז"ה דהשגה זו דבפ"ו ה"ה באמת מקומה כאן בפ"ה ה"ך.

א"כ י"ל בפשיטות דבאמת עיקר השגת הראב"ד ז"ל בזה לאו משום איסור מצה עשירה כלל וכמ"ש ה"ה והב"י הנ"ל רק דבאמת הראב"ד ז"ל לשיטתו בזה בפ"ב ממעה"ק הנ"ל דס"ל דבתבלין אסור משום חמץ באמת ואף במקום שהותר פושרין משום דכהנים זריזין ואף באיסור לאו גרידא כגון מנחה כל שכן באיסור חמץ בפסח דנאסר ללוש בפושרין משום דמסור לכ"א וגם איסור כרת הוא (ושם בסוגיא דד' ל"ו דפריך אעיסת מצה שאין לשין בפושרין דמ"ש ממנחות כו' לכאורה הי' י"ל דאולי רק לאיסור כרת חששו ולאיסור לאו לא חששו כדאיתא ביבמות קי"ט ובשלמא הא דפריך התם נמי ממנחת העומר דלותתין כו' מלבד דהתם פריך ממנחה אמנחות גופא אבל בלא"ה א"ש התם דבמנחת העומר יש בה ג"כ איסור כרת דבפסח היא באה (והלתיתה היה בעודם שעורין קודם נתינת השמן) אבל במנחות הי' י"ל דלא חששו כ"כ לאיסור לאו גרידא ואולי הסוגיא אזלא אליבא דרבא ביבמות שם דא' כל בדאורייתא ל"ש כו' וע"ש ברש"י ובתוס' מנחות נ"ד ד"ה אין מחמיצין ובשו"ת נוב"י מה"ק ח"א ח' ס' כ"א ואכמ"ל ולכן השיג הראב"ד ז"ל באמת גם בה' חו"מ הנז' על מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ה ה"ך הנז' דמותר ליתן התבלין כו' לתוך הבצק וע"ז כ' הראב"ד הנז' דאע"ג דהניא בתוס' דיוצאין במצה מתובלת כו' והיינו כשתיבלה בתבלין וכדמוק"ל בירושלמי וא"כ עכ"פ מוכח דלית בה משום חימוץ בודאי ההיא שתיבלה משנאפית דוקא אבל קודם אפיה ודאי דגם בכל ימי הפסח אין ליתן בה תבלין משום חמץ וא"ש דבאמת כל עיקרו דד' הראב"ד ז"ל הנז' לא בא להשיג בתבלין רק משום חימוץ וכמ"ש בה' מעה"ק הנ"ל ג"כ ומ"ש בפ"ה מה' חו"מ הנ"ל דבזריזין מיהא שרינן לא קאי רק איין ושמן וכמ"ש אבל בתבלין קאסר הראב"ד לגמרי אף בזריזין ולא משום מצה עשירה כלל רק משום חימוץ וכמ"ש והשגה זו דבפ"ו צריך להיות שם בפ"ה קודם ההשגה דיינן ושמן הנ"ל וכמ"ש וא"ש הכל בפשיטות בזה (וכן נראה מד' הפר"ח בס' תנ"ה ס"ק ו' הנ"ל דמפרש ד' הראב"ד ז"ל משום חימוץ רק שלא כ' שם דצריך להגיה ולהעמיד את ד' הראב"ד שבפ"ו ע"ד הרמב"ם שבפ"ה הנז' דבפ"ו לא מיירי הרמב"ם רק מדין מצה עשירה ואין שם מקום להשגה זו וכמ"ש: וכ"מ בס' חמד משה ס' ת"ס בקצרה דהשגה זו צ"ל בפ"ה הנז'): ואמנם בעיקר הדבר הא דמוק"ל הראב"ד ז"ל להתוספתא בשתיבלה משנאפת דוקא דלכאורה צ"ע למ"ש הפר"ח בס' ת"ס"ב לפרש ד' הירושלמי הנ"ל בהא דפריך מהך ברייתא דיוצאין במתובלת וקס"ד דבמתובלת במשקין קאמר דעיקר הפירכא קאי אהא דממעט לעיל מינה התם מקרא דושמרתם את המצוה דבעינן דוקא מצה שצריכה שימור מחמץ וכשנלושה במשקין בלא שום מים הרי אינה צריכה שימור שאינה באה לידי חימוץ כלל ע"ש בפר"ח והרי טעם זה ודאי דאינו שייך כלל בעיסה שנלושה במים ואח"כ נתן בה מי

פירות לאחר אפיה דעכ"פ הרי היתה צריכה שימור קודם אפיה וא"כ למה הוצרך הירושלמי לאוקמי כשתיבלה בתבלין דוקא דע"כ לא איירי נמי רק לאחר אפיה לד' הראב"ד הנ"ל והרי בפשוטו היה לו להירושלמי לאוקמי כדקס"ד כשתיבלה במשקין ורק דכשנתן בה המשקין לאחר אפיה בלבד דהשתא הרי היתה עיסה זו צריכה שימור קודם אפיה עכ"פ וכמ"ש: וע"כ צ"ל דלהראב"ד ז"ל עיקר קושית הירושלמי הוא למאי דס"ד דמיירי כשתיבלה במשקין דרק משום מצה עשירה הוא דהוה קשיא לי'.

דאהא דאריב"ל התם דכזית שאדם יוצא בו י"ח צריך שלא יהא בו משקין ומשמע דמשום לחם עוני הוא כדמייתי ליה לדריב"ל גם בש"ס דילן שם ל"ו דיומא קמא כו' בסוגיא דלחם עוני ע"ש ואהא פריך שפיר התם מברייתא דיוצאין במצה מתובלת למאי דקס"ד דמיירי ע"י משקין דאפילו תימא דלאחר אפיה מיירי ע"כ ס"ל להירושלמי דבמשקין גם לאחר אפיה אית ביה משום מצה עשירה וכמש"ל ומשו"ה הוצרך לאוקמי בתבלין דוקא דבתבלין הוא דלאחר אפיה לית בי' משום מצה עשירה כמ"ש: ובעיקר הדין אם נתן עלי' משקין אחר אפיה אם יש בה משום מצה עשירה כבר כתבנו דנראה דיש בזה ספק להלכה דלד' הראב"ד הנ"ל ודאי נראה דדוקא בתבלין אין בו משום מצה עשירה משנאפה אבל במשקין וודאי דגם אחר אפיה יש בה משו' מצה עשירה וכמ"ש להכריח כן מהירושלמי הנז' ומדברי התוס' שם מ"א ד"ה אבל לא במבושל שכ' וז"ל ור"י מפרש כו' ומייתי דכי היכי דסבר ר' יוסי דבישול מפיך ליה מתורת אפיה לשוויה מצה עשירה כאלו לא נאפה כו' עכ"ל אין להביא ראיה לכאורה דשייך מצה עשירה גם לאחר אפיה וכד' הראב"ד הנז' דודאי י"ל דבישול גרע טפי ובבישול ודאי דגם לאחר אפיה שייך דין מצה עשירה משום דהבישול מבטל את האפיה לגמרי וכמו דלד' רש"י ז"ל דממעטנין מבושל משום דלא מקרי לחם אלא האפוי בתנור ע"כ צ"ל דס"ל לר' יוסי דהבישול שלאחר האפיה מבטל את האפיה וכאלו לא נאפה מתחלה כלל ה"נ לד' התוס' דעיקר פסולא דמבושל בבלילתו עבה אינה אלא משום מצה עשירה לבד ואף שבישלו רק במים מ"מ ע"י בישול לבד מקרי מצה עשירה דאין לחם עני אלא האפוי בתנור (דאלו משום לחם לבד ס"ל להתוס' דלא מצינו למעוטי מבושל בבלילתו עבה משום דכיון שרגילין לאפותו בתנור לחם מקרי כמש"ל ל"ז ד"ה לחם ע"ש) וה"נ י"ל דאף שאפאו מתחלה ס"ל לר' יוסי דהבישול מבטל האפיה שלפניו ומקרי מצה עשירה כאלו לא נאפה כלל משא"כ בלא בשלו אחר האפיה רק שנתפרר ונילוש ביין ושמן שפיר י"ל דלאחר שכבר נאפה שוב אין היין ושמן מבטלו מתורת לחם עני כלל: וכ"כ בפרי חדש סוף ס' תנ"ה הנז' דלאחר שהביא שם ד הראב"ד הנ"ל דאם תיבלה אחר אפיה כיון דבשעת אפיה היתה עניה אף אם תיבלה אח"כ לחם עוני קרינן ביה (ואינו מחלק בזה בין תבלין למשקין אף דע"כ צ"ל כן באמת לד' הראב"ד הנ"ל דלא כ' לחלק בזה בין קודם אפיה ולאחריו רק בתבלין לבד וכמ"ש להכריח מד' הירושלמי הנ"ל ואף למ"ש דהראב"ד מדין חימוץ קא אתי עלה בתבלין מ"מ ממילא נפק"ל מדבריו ז"ל דלית ביה משום מצה עשירה ג"כ בתבלין אחר אפיה מדקתני בתוס' יוצאין כו' ומינה דבמשקין גם לאחר אפיה ע"כ יש בו משום מצה עשירה וכדמוכח מד' הירושלמי הנ"ל וכמש"ל והפר"ח שם לא ביאר ככל הצורך בזה באמת ולא יצא י"ח בזה במחכ"ת וע"ש) וכ' שם אח"כ דכן מוכח מד' התוס' בסו"פ כל שעה בד"ה אבל לא במבושל הנ"ל וכדלקמן

בהג"ה ס' תע"א ס"ק ב' עכ"ל הפר"ח שם והנה גם הוא ז"ל כ' להוכיח מד' התו' הנ"ל להיפך באמת דלאחר אפיה שוב אין בו משו מצה עשירה ואף דבאמת לכאורה מבואר בד' התוס' הנ"ל בפשיטות להיפך דגם לאחר אפיה שייך בבישול דין מצה עשירה וכמש"ל ע"כ צ"ל דמדייק ג"כ מד' התוס' הנ"ל דרק בבישול לבד ס"ל דמבטל האפיה לגמרי דהו"ל כאלו לא נאפה כלל משא"כ ע"י משקין בלא בישול כלל וכמ"ש (ואולי מדייק כן מד' התוס' הנ"ל מדיליף התם מהך דר' יוסי במצה לגבי פסח שבשלו אחר שצלאו דהבישול עקר מיני' שם צלייה וכמש"ש התוס' וע"כ דס"ל דלאחר אפיה באמת אין בו עוד משום מצה עשירה רק דבבישול גרע טפי משום דמבטל האפיה לגמרי ושפיר ילפינן דה"נ בפסח כה"ג דהבישול מבטל הצלי' וכמ"ש וא"ש וא"כ מלבד שאין ראייה מד' התוס' בבישול לנתן בה מי פירות בלא בישול אחר אפיה אלא דאדרבה לכאו' יש ראי' מד' התוס' הנ"ל להיפך דבמ"פ בלא בישול אחר אפיה ע"כ דאין בו משום מצה עשירה רק דבישול גרע דאל"כ אין ראייה לפסח וכמ"ש וי"ל) ובביאורי הנר"א ז"ל בס' הע"א ס"ק י"ד ציין ג"כ ע"ד הרמ"א ז"ל הנ"ל שם מד' התוס' דס"פ כ"ש הנ"ל ולא ביאר שם אם ד' התוס' סותרין לד' הרמ"א ז"ל הנ"ל כמו שנראה בפשוטו או שהוא סייעתא באמת וכמ"ש: (וע' בר' יונה ז"ל בפ' כ"מ שהביא ג"כ בשם רבני צרפת ז"ל אהא דא' התם אליבא דר' יוסי דס"ל דבעינן טעם מצה כו' דמפרשי דבעינן טעם מצה עניה ובמבושל הו"ל מצה עשירה ע"ש וע' מש"ל בשם ר' יונה ז"ל בכ"י לפסחי'): ואמנם בעיקר ד' התוס' ור"צ הנ"ל דמפרשי טעמא דר' יוסי במצה מבושלת דפסולה משום מצה עשירה לכאור' צ"ע מהמכילתא פ' בא סוף פ"י דממעט ר' יוסי גופי' התם מלחם עוני למעשר שני שאינו נאכל אלא בשמחה ע"ש.

והיינו כריה"ג בסוגיא דילן הנז' והרי בסוגיא דילן דד' ל"ו ודף ל"ח מוכרח דמאן דדריש מלחם עוני למעט מעשר שני לא ס"ל כלל דהך דרשא דלחם עני ולדידי' יוצאין באמת גם במצה עשירה ע"ש בסוגיות הנ"ל וא"כ מנ"ל לר' יוסי גופי' למעט מבושל משום דהו"ל מצה עשירה לד' התוס' הנ"ל כיון דנפק"ל מקרא דלחם עוני למעט מע"ש ולא ס"ל דהך דרשא דלחם עני כלל וכמ"ש (אך באמת נ"ל דטס"ה במכילתא שם ובמקום ר' יוסי צ"ל ר' יוסי הגלילי וכ"ה באמת בילקוט שם רמז ר"ה ע"ש והיינו ריה"ג דבסוגיא דילן הנז' אבל ר' יוסי סתמא דהוא ר"י בן חלפתא ודאי י"ל דכר"ע ס"ל דדריש לחם עני וא"ש ד' התוס' הנ"ל ובמכילתא הנדפס עם הגהות איפת צדק נדפס שם על ד' חכמים דממעטי התם מלחם עוני לעיסה שנילושה ביין ושמן כו' והיינו כר"ע הנז' וכ' בצידו שם דצ"ל ר' יוסי אומר במקום וחכ"א ע"ש ולפ"ז הוה א"ש בפשיטות דר' יוסי לשיטתו באמת דממעט מבושל ג"כ משום מצה עשירה לד' התוס' הנ"ל ולפ"ז היה מוכרח ג"כ באמת דבמקום ר' יוסי דהתם דממעט מהך קרא מעשר שני וכמש"ל ע"כ דצ"ל ריה"ג וכמ"ש דאל"כ קשיין ד' ר' יוסי אהדדי אולם ד' ההג"ה הנ"ל תמוה באמת דהך דחכ"א הנ"ל על ד' ר' ישמעאל קאי התם וא"כ טפי היה לו להגי' שם ר"ע אומר דהוא בר פלוגתא דר' ישמעאל בכ"מ וגם הוא בר פלוגתא דריה"ג בסוגיא הנ"ל ומדוע בחר להגי' שם ר' יוסי במקום וחכ"א וגם עכ"פ היה לו להגי' גם אח"כ במקום ר' יוסי דצ"ל ריה"ג דאל"כ תקשי ד"ר יוסי אהדדי לפי הגהתו הנ"ל ובלא"ה מי הכריח לו להגי' במקום וחכ"א ר' יוסי ולכן נ"ל דהג"ה זו נדפס שם בטעות באמת ועל ד"ר יוסי הנ"ל צריך להגיה שם.

דצ"ל ר' יוסי הגלילי וכמש"ל וא"ש): וע"פ ד' המכילתא הנ"ל דגרסי' נמי התם אחר ד' חכמים הנ"ל דר' אליעזר א' דיוצא במצה שנילושה ביין ושמן ובמעשר שני ג"כ ומה ת"ל לחם עוניי דמה דרכו של עני אשתו לשה כו' ע"ש יש ליישב בפשיטות בזה ד' המגיד משנה הנ"ל דשפיר י"ל דהתוס' הנ"ל דהני דיוצאין במצה מתובלת ס"ל דלא בעינן לחם עני כלל ואפ"ה ס"ל נמי לתנא דהתוספתא הנ"ל דיוצאין במעשר שני וכמש"ל אע"ג שהוא דלא כר"ע ודלא כריה"ג הנ"ל משום ד"ל דכר' אליעזר דבמכילתא הנ"ל ס"ל בהא דלחם עני אתיא לדרשא אחרני לגמרי ולר"א באמת יוצאין בין במעשר שני ובין במצה עשירה וכמ"ש (והא דמוק"ל בסוגיא דד' ל"ו להך דר"ע דא' שבתא אצל ר' אליעזר כו' ולשתיי ביין כו' דמיירי בחול המועד דוקא צריך לומר דרק משום ר"י ור"ע עצמו הוא דהוצרך לאוקמי הכי אבל אליבא דר' אליעזר שם הרי גם בלילה הראשונה לא בעי לחם עני כלל כדאר"א עצמו במכילתא הנ"ל וכמ"ש): אלא לכאורה לפ"ז בהך סוגיא דד' ל"ח הנז' דפריך הש"ס עלה דממעט חלות תודה מקרא דושמרתם או מקרא שבעת ימים הנ"ל דתיפוק לי' מלחם עוניי כו' ומשני ס"ל כר"ע כו' ופריך תו דא"כ אכתי תיפול"ל דהו"ל מצה עשיר' כו' ולמ"ש דאיכא תנא בעלמא דלא ס"ל כריה"ג ולא כר"ע נמי והוא ר"א במכילתא הנ"ל דלא בעי לא לחם עוניי ולא לחם עניי וכדא' להדיא שם דיוצא במצה שנילושה בשמן ובמעשר שני והיינו נמי תנא דהתוספתא הנ"ל להמ"מ שכ' למעלה א"כ הו"ל דהך תנא דממע' לחמי תודה מקראי הנ"ל נמי ר"א היא דלא ס"ל כריה"ג ולא כר"ע נמי וכמ"ש ועוד דהרי הך מרא דשמעתא דחלות תודה באמת ר"א הוא כדתניא התם אר"א שאלתי את ר"א כו' וכשהרציתי לפני ר"א אמר לי ה"ה הדברים שנלמ"מ ע"ש (אך נל"ק דטס"ה שם לפני ר"א דל"ק דבניחותא קאמר א"כ למה א"ל ר"א מתחלה לא שמעתי ואחר שהרצה לו משום ר"י השיב שהוא הלמ"מ אלא צ"ל שם כמ"ש בתוספתא חלה פ"א ה"ד וכשהרציתי לפני ר"א בן עזרי' א"ל כו' וכצ"ל גם בסוגיא הנז' אך גם בתוספתא שם נ"ל דיש ט"ס בזה מש"ש דר"י השיב לו דפטורות ור"א השיב לו לחלק בזה בין עשאן לעצמו או למכור ע"ש וע"כ דהתם נמי הוא מטעמא דמפרש הכא דכל לשוק אימלוכי אימליך כו' והו"ל עריסותיכם וכ"ה בירושלמי שם ובר"ש פ"א מ"ו ע"ש.

והשתא ק"ל דר"א דהתם אדר"א דהכא ללישנא בתרא דבתמי' השיב לו ר"א בזה ונראה דלא שמיע ליה ולא ס"ל לר"א הך טעמא כלל ואף למ"ש דבאמת צ"ל גם כאן ר"א ב"ע מ"מ צ"ע דלמה כאן השיב לו ר"א דלא שמיע לי' דין זה ולא קבלו מרבו (וכדרכו של ר"א להשיב כן כדא' בסוכה כ"ח ע"ש) ושם השיב לו לחלק בפשיטות בזה כדר"י דהכא וע"כ דמחד טעמא נינהו וכמ"ש ועוד דקשיא דר' יהושע דהכא אדר"י דהתם ג"כ בזה דפטר התם בכל גוונא וע"כ דלא ס"ל התם טעם זה כלל וע"כ נ"ל דבאמת טס"ה שם בתוספתא וצ"ל כבסוגיא דהכא אר"א שאלתי אה ר' אליעזר כו' א"ל לא שמעתי (וכדרכו להשיב כן בכ"מ וכמ"ש כאן) וכששאלתי את ר' יהושע א"ל עשאן לעצמו כו' (והשתא ר"י נמי לטעמי' בזה וא"ש): ובדרך אגב נ"ל דמהמכילתא הנ"ל יש לסתור דעת קצת מהראשונים ז"ל שהובא במרדכי סופ"ק דפסחים ובטור ס' תנ"ח דס"ל דאין יוצאין במצה מצוה רק כשנאפה אחר חצות בעה"פ משום דגם עשית המצה ס"ל דאיתקש לפסח וע"ש בב"י והראשונים ז"ל דחו זה מהך דחלות תודה דעשאן למכור כו' דע"כ צ"ל

דכשנאפו בי"ג מיירי דאין מביאין תודה בע"פ מפני חמץ כו' ע"ש במרדכי ובהגהות מיי' פ"ו אות ו' (ובאמת הי' אפשר לדחות קצת מהך דחלות תודה די"ל דנ"מ למצוה של פסח שני דלכאורה גם בפסח שני הנאכל על מצות כו' אינו יוצא בחלות הודה כדנפק"ל מיעוטא בפסח ראשון מקרא דושמרתם את המצות שם ל"ח (ושפיר משכח"ל בפשיטות כשהביא תודה בי"ד אייר אחר חצות היום ג"כ) דלמצות שעל גופו הוקש פסח שני לראשון וכדנפק"ל שם צ"ה מקרא דעל מצות ומרורים ע"ש וא"כ יש ליפסול לכאורה גם במצות של פסח שני כל המצות שפסולין בפסח הראשון וכגון מצה עשירה ושאינו נאכל בכל מושבות ואינך (אך למאן דפסיל חלות תודה התם מטעמא דאינו נאכל לשבעה צ"ע אם שייך ליפסול מהיקשא דעל מצות כו' הנ"ל גם בפסח שני במצה שאינה ראויה לשבעה כיון דלא שייך דבר זה כלל בפסח שני שאינו נוהג אלא בליל ט"ו אייר או דילמא כיון דפסיל בפסח ראשון מטעם דאין ראוי לז' יש ליפסול מהיקשא גם בפסח שני מה"ט אע"ג דלא שייך התם כלל וצ"ע אם יש מקום לומר בזה דתליא בפלוגתא דדון מינה ומינה דבכל דוכתא ואכמ"ל): אך לענ"ד יש לתמוה ע"ד הראשונים ז"ל הנ"ל בזה מהא דגרסי' במכילתא הנ"ל שם ומניין שלא יצא לא בלחם הפנים ולא בחלות תודה כו' ת"ל בכל מושבותיכם כו' ע"ש והנה במאי דפליגי המכילתא והש"ס דילן דד' ל"ח הנ"ל במיעוטא דחלות תודה הנ"ל יבואר במק"א אי"ה אך מהא דצריכינן למעוטי במכילתא הנז' לחם הפנים ג"כ מהך קרא דמושבותיכם ותיפוק לי' דהרי בלא"ה לא משכח"ל ללחם הפנים הנאכלין בליל פסח רק כשנאפו תשעה ימים מקודם כדתנן במנחו' ק' ומייתי לה בפסחים מ"ז דאין נאכלות פחות מתשע' ואם איתא דלעולם אין יוצא י"ח מצה רק כשנאפו בערב הפסח אחר חצות דוקא א"כ בלא"ה לא משכח"ל שיצא י"ח מצה בלחם הפנים כלל ול"ל למעוטי גם ללחה"פ מקרא דמושבותיכם הנז' ומוכרח לכאורה מזה כד' הראשונים ז"ל החולקים בזה וס"ל דלא איתקש עשית המצה לפסח מה"ת עכ"פ כלל וצ"ע: ומ"ש להגיה במכילתא הנ"ל ריה"ג במקום ר' יוסי כי היכי דלא תקשי דברי ר' יוסי אהדדי מההיא דמבושל דס"ל לר' יוסי דהו"ל מצה עשירה לפי' התוס' הנ"ל וכמ"ש הנה באמה בתוספתא פ"ב הי"א גרסי' רבי אומר כו' אבל לא במבושל כו' במקום ר' יוסי ע"ש.

ולפ"ז א"צ להגיה במכילתא הנ"ל: אמנם ודאי דטס"ה בתוספתא הנז' וצ"ל ר' יוסי במקום רבי כבש"ס דילן דר' יוסי הוא בר פלוגתי' דר"מ בכ"מ ועוד דבסוגיא זו דד' מ"א מוכרח ג"כ דא"א לגרוס רבי כלל דא"כ תקשי דידיה אדידי' למאידמוק"ל ר"כ שם לרבנן דרבי דנפק"ל שאר משקין מק"ו ומוק"ל לקרא דבשל מבושל לצלאו ואח"כ בישלו דכר' יוסי ס"ל דאין יוצאין במצה מבושלת ג"כ (וע"ש בתוד"ה אר"כ) וא"כ מוכרח דרבי דמפיק ליה התם לקרא דבשל מבושל לשאר משקין ולצ"ק ולבישלו מבע"י ע"ש דע"כ לא ס"ל כלל כר' יוסי בהך דמצה מבושלת דלית ליה קרא להכי כלל דהבישול מבטל האפיה והצליה ע"ש ועכ"פ ודאי דא"א לגרוס בהך פלוגתא דמצה מבושלת רבי כלל דאיך שייך לאוקמי רבנן דרבי כרבי אלא טס"ה בלא ספק בהתוספתא הנ"ל וצ"ל ג"כ ר' יוסי כבש"ס דילן ורק בהמכילתא צ"ל ריה"ג וכמ"ש בעז"ה: ובדין שאר משקין חוץ מיו"ש ודבש וחלב שכ' הרמב"ם ז"ל דאין בהם משום מצה עשירה כלל וכבר תמה בזה הפרי חדש ז"ל בס' תס"ב הנ"ל מד' הירושלמי הנ"ל דהוצרך לאוקמי להך ברייתא

דיוצאין במצה מתובלת במתובל באגוזים דוקא ולא אוקמא בפשיטות כשתיבלה בשאר משקין חוץ מד' משקין הנ"ל והא דריב"ל דאין יוצאין בכזית שיש בו משקין ע"כ דרק בד' משקין הנ"ל מיירי לד' הרמב"ם הנ"ל ומתוך קושיא זו דחה שם לד' הרמב"ם ז"ל בזה ע"ש ולולי דמסתפינא הייתי אומר דמאחר שיש עוד סתירה באמת בד' הרמב"ם ז"ל עצמו בדין זה וכמ"ש הכ"מ ברפ"ה שם בזה דממ"ש הרמב"ם בה"ך הנ"ל דביום ראשון אסור ללוש אלא במים בלבד משום לחם עוני כו' משמע דבכל מי פירות חוץ ממים מקרי לדידיה מצה עשירה ואף חוץ מד' משקין הנ"ל ודחק ליישב דבפ"ה רק לכתחלה קאמר ובפ"ו מיירי בדיעבד ע"ש (וגם בכ"מ שם העתיק ד' הרמב"ם הנז' במים ושמן וטס"ה וצ"ל ביין ושמן או דצ"ל במים ויין ושמן וכמש"ל): (ויש לעשות קצת סמוכין בזה לד' הכ"מ הנ"ל במ"ש ליישב ד הרמב"ם הנז' דבאמת בירושלמי אהא דריב"ל הנ"ל דכזית שיוצא בו י"ח צריך שלא יהא בו משקין גרסי' רי"א למצוה איתאמרת (ומאי דגרסי' נמי התם רבי א' למצו' כו' נ"ל דטס"ה דאמוראי איירי התם ועוד דלג' התוספתא הנ"ל ולפי' התוס' הנ"ל גבי מבושל תקשי דרבי אדרבי בזה ואולי צ"ל רב א' וצ"ע) ריב"פ א' לעיכוב ע"ש וא"כ אולי י"ל דהרמב"ם הכריע בזה בד' משקין הנ"ל כמ"ד לעיכוב ג"כ ובשאר מי פירות כמ"ד למצוה לבד וצ"ע והי' י"ל בזה קושית הפר"ח מהירושלמי הנ"ל די"ל דודאי מ"ד התם לעיכוב איתאמרת ס"ל דבכל מי פירות ג"כ הוא לעיכוב ומשו"ה לא מצינן לאוקמי לדידי' להא דתני יוצא' במצה מתובלת רק בתבלין לבד רק דהרמב"ם ז"ל הכריע בשאר כל המשקין כמ"ד התם למצוה לבד וא"ש): ושוב הביא הכ"מ שם נוסחא ישנה בהרמב"ם דלא מחלק כלל באמת בין ד' משקין הנ"ל לשאר כל המשקין אלא דבכולהו הו"ל מצה עשירה ג"כ ע"ש: ובב"י ס' תס"ב כ' ג"כ ליישב ד' הרמב"ם בזה בדוחק (ומש"ש הב"י בשם ה"ה הנז' שראה מ"ש שאינו יוצא בנילוש בשמן ויין לבד אלא עם מים כו' טס"ה וצ"ל שאינו יוצא בנילוש במי פירות לבד אלא כו' וכמ"ש בד' ה"ה הנ"ל ודלא כהד"מ אות א' שם שדחק בזה וע' בפר"ח שם ס"ק א' ובס' קהלת יעקב כאן ד' ל"ו כ' דמ"ש ה"ה דמיירי במי פירות עם מים דחוק הוא לפרש כן בד' הרמב"ם שאין דרכו לסתום בדבר כזה ע"ש) ומתוך דוחק כל הקושיות הנ"ל ומסתירת דברי עצמו בזה וכמ"ש וגם מתוך קושית הגאון בעל קהלת יעקב שם בזה דלד' הרמב"ם ז"ל (בפ"ו מה' בכורים הי"ב) דנראה דפסק שם דאין חייבין בחלה רק כשנילושה במים או יין ושמן ודבש ולא במי פירות כלל ע"ש א"כ נראה דה"ה דאין יוצאין במי פירות י"ח מצה ג"כ כדקיי"ל במנחות ע' ובכ"ד דילפינן חלה ממצה וה"ה דילפינן מצה מחלה בג"ש דלחם לחם ע"ש (ובקה"י שם לא הביא הג"ש רק מהירו' דחלה ע"ש): ובאמת למ"ש הטור ז"ל ביו"ד ס' שכ"ט בשם הרמב"ם ז"ל להדיא דאף בנילוש במי ביצים חייב בחלה ודלא כג' שלפנינו בהרמב"ם הנ"ל (וע"ש בב"י שכ' דבנוסחת הרמב"ם שהיה להטור היה כתוב גם מי ביצים להדיא וכ"ד הב"י והכ"מ שם התמוהין בזה יבואר באורך בה' חלה אי"ה) וכ' בס' קהלת יעקב הנ"ל דלפ"ז הוה א"ש דהרמב"ם לטעמי' באמת דמחייב בחלה במי פירות וה"נ ס"ל דיוצא בהן י"ח מצה ג"כ ע"ש הנה בזה הי' נ"ל ליישב בפשיטות גם קושית הפר"ח על הרמב"ם מהירושלמי הנ"ל די"ל דהירושלמי דאזיל התם אליבא דריב"ל דאיהו דא' התם דכזית שאדם יוצא י"ח צריך שלא יהא בו משקין ועליה פריך מהא דתניא דיוצאין במצה מתובלת כו' ולדידי'

ליכא לאוקמי כלל בשאר משקין כמו במי בצים הנ"ל דהרי ריב"ל עצמו הוא דס"ל בירושלמי דחלה פ"ב ה"א כר"ע דאין מי פירות מחברין לחלה אלא שבע' משקין לבד ע"ש וא"כ ה"ה דאינו יוצא בהם י"ח מצה מג"ש דלחם לחם הנ"ל אבל הרמב"ם ז"ל לטעמיה לגי' הטור הנ"ל דפסק כסתם מתני' דפ"ב דחלה הנ"ל דעיסה שנילושה במ"פ חייב בחלה ע"ש ולהכי שפיר כ' דיוצא בהם י"ח בפסח ג"כ.

וא"ש בזה גם הנוסחא הישנה שהביא הכ"מ בהרמב"ם הנ"ל דס"ל דכולהו מ"פ דמיין לד' משקין הנ"ל דאינו יוצא בהם י"ח מצה די"ל דגי' זו וגי' שלפנינו תליא נמי בחילופי גירסאות שברמב"ם ה' בכורים הנ"ל דלגי' הטור בהרמב"ם הנ"ל דמי ביצים חייבין בחלה הנ"ל דיוצא בהם י"ח מצה לד' הרמב"ם ז"ל וכגי' שלפנינו הנ"ל ולגי' דידן בה' בכורים הנ"ל דרק זו משקין חייבין בחלה ע"כ דגרסי בהרמב"ם בפ"ו מהל' חו"מ כגי' הישנה שהביא הכ"מ ברפ"ה שם הנ"ל וא"ש (אך בד' משקין הנ"ל נפק"ל לחיוב בחלה מג"ש דחלת לחם שמן ע"ש בירושלמי ודו"ק): אך לענ"ד הי' אפשר לומר מתוך דוחק כל הקושיות הנ"ל דלמש"ל דלהרמב"ם ע"כ ס"ל דתבלין גם קודם אפיה לית בהו משום מצה עשירה כלל ומ"ש בפ"ה ה"כ דביום ראשון אסור ללוש אלא במים כו' לא קאי רק על משקין לבד ולא אתבלין וכ"כ בכל בו סי' מ"ח בשם הרמב"ם ז"ל להדיא ע"ש וא"כ יש לי לומר דיש בזה שלשה חלוקי דינים להרמב"ם ז"ל דביין ושמן ודבש וחלב ס"ל דגם לאחר אפיה יש בהן משום מצה עשירה וכדמוכח לד' הרמב"ם ז"ל עצמו מהא דפריך ברקיקין ותיפו"ל דהו"ל מצה עשירה כו' אע"ג דס"ל דנתינת השמן שבהן הי' רק לאחר אפיה וכמש"ל: ובהכי א"ש דלא תקשי מ"ש הרמב"ן ומ"מ הנ"ל דתיפו"ל דאינו בא לידי חימוץ או שא"צ שימור דנ"מ דמשום מצה עשירה גם לאחר אפיה אסור וכמ"ש ובשאר כל המשקין ס"ל להרמב"ם דקודם אפיה יש גם בהם משום מצה עשיר' רק לאחר אפיה הוא דאין בהם משו' מצה עשירה וכמו שאבאר אי"ה ובתבלין גם קודם אפיה לית בהם משום מצה עשירה כלל ובהכי א"ש כל הקושיות וכל הסתירות שבד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל דהרמב"ם ודאי מוק"ל להברייתא דיוצאין במצה מתובלת הנז' כשתיבלה קודם אפיה ומשו"ה שפיר הוצרך לאוקמי בירושלמי הנז' כשתיבלה בתבלין דוקא דאלו בשאר משקין כיון דקודם אפיה מיירי הרי גם בכל המשקין יש בהם משום מצה עשיר' בודאי גם לד' הרמב"ם בזה וכמ"ש (ואף בשאר משקין עם מים כאחד וכמ"ש הרמב"ן ובמ"מ הנז') וזה שכל הרמב"ם בפ"ה ה"ך הנז' דמותר ללוש העסה כו' וביום הראשון אסור ללוש אלא במים לבד כו' דודאי קא אתי למעט התם גם שאר כל המשקין שאין ללוש העסה בהם ביום א' משום לחם עוני וכמ"ש ומ"ש בפ"ו ה"ה הנ"ל דיוצא י"ח במי פירות נראה שדקדק הרמב"ם ז"ל בלשונו שם בזה דהתחיל שם העושה עסה כו' ושם עסת כו' ואח"כ כתב מצה שלשה במי פירות כו' ולא כ' ג"כ עיסה שלשה במ"פ יוצא בה י"ח וכמ"ש ג"כ בפ"ה ה"ך הנז' העושה עיסה כו' וע"כ נ"ל לפרש כאן מתוך דוחק כל הקושיות והסתירות ושנוי לשונו בזה מעיסה למצה הנז' דמ"ש הרמב"ם ז"ל מצה שלשה במ"פ ר"ל מצה אפויה (שנתפר' וחזר) ולשה במי פירות (וכעין מ"ש ברמ"א ס' תע"א ס"ק ב' הנז') ובזה דוקא הוא דמחלק הרמב"ם ז"ל ק' מ"פ לד' משקין הנ"ל דבמי פירות כיון דלאחר אפיה הוא שוב אין בהם משום מצה עשירה כלל אבל בד' משקין הנ"ל דנפיש טעמייהו אף אם לא נתן אותם אלא לאחר אפיה יש בהם משום מצה

עשירה ג"כ וכמ"ש וזה שכ' הרמב"ם כאן אבל אין לשין אותה (ר"ל אף המצה האפויה כבר לאחר שנתפררה) ביין וכו' ואם לש ואכל (ר"ל שלש ביין לאחר האפיה ואכל מיד אף קודם שחזר ואפאן שנית וע' מג"א ס"ס תע"א הנז') לא יצא י"ח וא"ש בזה כ"ד הרמב"ם ז"ל בעז"ה : ולפ"ז גם בשאר כל המשקין הנז"ל יש בהם משום מצה עשירה גם להרמב"ם ז"ל קודם אפיה עכ"פ רק לאחר אפיה להרמב"ם לית בהו משום מצה עשירה וכמ"ש ולהראב"ד ז"ל גם לאחר אפיה ע"כ יש בהם משום מצה עשירה וכמ"ש ל מדלא מוק"ל בירושלמי הנז' בשאר משקין עכ"פ כיון דגם דלמאי דמוק"ל בתבלין ע"כ דלא מיירי נמי להראב"ד רק לאחר אפיה דאל"ה יש בהם משום חימוץ ג"כ וכמ"ש משא"כ להרמב"ם ז"ל ודאי דלמאי דמוק"ל התם בתבלין דמיירי נמי קודם אפיה דלדידי אין לחוש בתבלין משום חימוץ כלל וכמ"ש [ש] ובוד' משקין הנז' לכו"ע יש בהם משום מצה עשירה גם אחר האפיה וכמ"ש ל ובידין תבלין מה שהי' נראה לחלק לכאורה בד' הראב"ד ז"ל הנז' דאולי לא חשש משום חימוץ רק בתבלין חריפין וחדים כמו פלפלין וכמו שנראה לכאורה ממ"ש הכל בו בס' מ"ח הנ"ל בשמו (והובא בב"י ס' תנ"ה ע"ש) דמיירי בתבלין חריפין דומיא דמלח ע"ש (ובזה הי' י"ל בפשיטות קושית הלח"מ בפ"ב מה' מעה"ק הנז' דדוקא התם דאי' בברייתא דמנחות הנז' וברמב"ם שם תיבלה כו' ובכל מיני תבלין כו' ומשמע דאיירי נמי בתבלין חריפין ומשו"ה שפיר השיג הראב"ד שם בזה דקודם אפיה אסור משום חימוץ משא"כ כאן בה' חו"מ דלא קתני כל מין תבלין וי"ל דרק בתבלין מתוקים לבד מיירי דומיא דשומשמין ומשו"ה לא השיג הראב"ד בזה שם באמת ובזה הי' נסתר כל משכ"ל להג"ל בד' הראב"ד שם הנ"ל וגם מ"ש להכריח מהירושלמי הנז' דמיירי לאחר שנאפה דלמאי דמוק"ל ההם כשתיבלה בשומשמין ובאגוזים י"ל לכאורה דבהם ודאי ליכא משום חימוץ דמתוקין הם רק דמשום מצה עשירה לבד ודאי דאין לחלק בין מתוקין לחדים): (וכל זה יבואר במק"א אי"ה): וגם מה שיש לבאר בד' רש"י ז"ל (הובא בתוס' שם קט"ו ד"ה אתי) דאסר ג"כ מצה מתובלת משום דמחמעי לה וכ"נ ד' הר"י בריו"ט ז"ל שהובא ברא"ש פ"ב ס"ט שכ' ג"כ דכח התבלין גורם לעסה להחמיץ והביא מהך דחרוסת ע"ש (ובתפארת שמואל שם אות ד הקשה עליו מהך דמצה מתובלת ע"ש ובמחכ"ת נעלם ממנו שכבר עמד הראב"ד ז"ל בזה ומוק"ל לאחר אפיה דוקא וכמ"ש) (וגם מה שיש לדון בעיקר ד' התוספתא במצה מתובלת הנז' דקתני בין שתיבלה בקדירה כו' דמשמע לכאורה דאיירי בשבישלו עם התבלין בקדירה לאחר אפיה ולפ"ז לכאור' ע"כ לא אתיא רק כר"מ הנז' דיוצאין במבושל וא"כ לפי' התוס' הנז' דטעמי דר' יוסי במבושל דאסר דמשום מצה עשירה הוא א"כ ע"כ צ"ל דהך תוספתא לא אסר מצה עשירה כלל וכד' מ"מ הנז' וצ"ע בזה לכאורה (אך מאי דקתני נמי שתיבלה באלפס פשוט דמיירי כשאפאו באילפס וע' בסוגיא דד' ל"ז יוצאין במצה העשוי באלפס ובפלוגתא דר"י ורש"ל התם) ומה שי"ל דמ"ש בקדירה היינו כשחלטו מתחלה בקדירה ואח"כ אפאו (וע' יבמות מ' אע"ג דחלט' מעיקרא כיון דהדר אפי' לחם עוני קרינן בי' כו' וע"ש בתוד"ה כיון ובפסחים ל"ו תוד"ה פרט דמוק"ל בבלילתו רכה וע' בבעה"מ ובמלחמות סופ"ב דפסחים ובר"ן ז"ל וברא"ש ס' י"ג שם וצ"ע (ובתוס' יבמות בסוה"ד הנז' מ"ש דבבלילתו עבה מיפסיל לעשות עשירות נ"ל דטס"ה וצ"ל לל"ע והוא ר"ת ללחם עוני וכמ"ש אח"כ משום דחשיב לחם

קודם האפי' ג"כ ומשו"ה לא הוי לח"ע וע"ש) ומאי דאכתי י"ל בזה על הראב"ד הנז' דמוק"ל בשתבלה משנאפית דלמ"ש הרי לא משכח"ל בקדירה רק קודם אפיה יבואר ג"כ במק"א אי"ה וגם מה שיש לדקדק לכאורה בד' הרמב"ם ז"ל ממש"ש בפ"ו ה"י דאף זקן שאין יכול לאכול שורין לו רקיק במים דוקא ומשמע לכאורה דבשאר משקין חוץ ממים אף בשעת הדחק לא יצא (וע' מג"א ס' תס"א ס"ק ז') ונראה דללוש אף אחר האפיה גרע לכאורה משריה וצ"ע ג"כ לכאורה ממש"ש בפ"ח ה"ח דמטבל המצה בחרוסת (ובמהרי"ל ז"ל ה' שה"ג הביא ראיה דלאחר אפיה לא חשיב מצה עשירה ממ"ד דכריכה צריך להטביל בחרוסת ע"ש וצ"ע דלפ"ד הי' לו להביא יותר מד' הרמב"ם הנ"ל דגם כזית מצה צ"ל בחרוסת וע"כ דלא דמי לישה לטיבול בזה) וע"ש קט"ו כל שטיבולו במשקה כו' ושם קט"ז תוד"ה צריך דמקלשין אותו ביין וצ"ע וכ"ז יבואר במק"א אי"ה: רק אזכיר עוד דבר תמוה מ"ש בפמ"ג בא"א ס' תע"א ס"ק ה' במי שאין לו כי אם מצה עשירה אף בנילוש בלי מים דאפשר דמחויב לאכול מ"מ די"ל דנהי דלא מקיים לחם עוני מ"מ מקיים מ"ע דאכילת מצה עכ"ל וצ"ע לכאורה מההיא דפריך ברקיקי נזיר הנז' דל"ל קרא דז' ימים וגו' דבעי מצה הראוי' לז' ותיפו"ל דהו"ל מצה עשירה כו' ודלמא אצטריך קרא דז' ימים להיכא שאין לו כ"א מצה זו דאי לאו מיעוטא דז' ימים ה"א דמחויב לאכול משום מצות עשה דמצה עכ"פ אף שאינה לחם עוני וצ"ע: ואם נאמר דבאמת כשאין לו מצה אחרת מחויב לאכול אף מצה שאינה ראוי' לז' ג"כ דגם בדרשא זו נאמר כן דמ"מ מ"ע דמצה מיהת מקיים אף שלא קיים מצות מצה הראוי' לז' א"כ הי' מיושב בפשי' בזה קושית כל האחרונים ז"ל על הירושלמי שהביאו התוס' בקידושין ל"ח ד"ה אקרוב שהקשה דלמה לא אכלו מצה מחדש כו' והקשו ע"ז דהרי למחר אינה ראוי' עוד מצה זו וע' בטעם המלך פ"ו מה' חו"מ ה"א ובפ"ג מה' נדרים ה"ו ועוד בד' אחרונים בזה) ולמ"ש לק"מ דכיון שלא הי' להם מצה מישן ודאי היו מחוייבין לאכול מחדש (לקושית הירושלמי הנז') אף שאינה ראוי' לשבע' וצ"ע (ועכ"פ לספיקו של הפמ"ג הנז' אכתי תקשי דמאי פריך ותיפו"ל דהו"ל מצה עשירה והלא אצטריך קרא כשאין לו רק מצה עשירה דחולין וזו של חלות תודה דאי משום לחם עני כיון שאין לו מצה עניה מחוייב עכ"פ לקיים מ"ע דמצה גם ע"י מצה עשירה אלא דמשום הנך קראי דממעט חלות תודה מהם ודאי דאינו יוצא עכ"פ בחלות תודה כשיש לו מצה עשירה דחולין וכן תקשי לדידי' לכאורה בכל אינך ותיפו"ל דפריך התם בכה"ג וצ"ע): ובדרך אגב ראיתי עוד מילתא דתמוה בפני משה הנדפס כעת דאהא דמשני גם בירושלמי התם רביעית היא ומתחלקת לכמה מינין פירש משום דחצי לוג שמן לתודה והיינו חציו לחמץ וחציו למצה ובמצה כמה חלות ואין רביעית ניכר כו' עכ"ל ובמחכ"ת נעלם ממנו בזה מקרא מלא בתורה בפ' צו דלא כתיב שמן בחלות תודה כי אם במצה לבד ובחמץ לא כתיב שמן כלל והא דקאמר רביעית היא כו' אחלות ורקיקין קאי וכדא' במנחות פ"ט דלעשר של רביכה היה רביעית ונשאר רביעית לבד לחלות ורקיקין ונפק"ל מקרא התם ע"ש וכ"כ רש"י בפסחים ל"ח ובמנחות ע"ה ע"ש (ומש"ש ברש"י וחצי ש"ח הלוג לרקיקין טס"ה וצ"ל לחלות ורקיקין וכמ"ש בפסחים ומפ"י רש"י ז"ל נראה קצת שהיה לפניו הגי' בש"ס להדיא במקום לכמה חלות לך' חלות וא"ש טפי ואולי גם בירושלמי שכ' ומתחלקת לכמה מינין צ"ל לב' מינין ור"ל לחלות ורקיקין וכמ"ש) ובגליון

הירושלמי להגאון מו"ה מרדכי זאב ז"ל הקשה שם מדנפשי על הראב"ד הנז' דהו"ל לאוקמי ברקיקין ע"ש אך כבר קדמו השעה"מ ז"ל וכמש"ל: ויען כי היה סידור דבר הקונטרס הלז לדפוס בפרוס הפסח ע"כ הארכנו כאן קצת בעז"ה בדברים אלו דשייכי לה' פסח ואכ"מ להאריך יותר ובמק"א יבואר עוד בזה אי"ה: ונחזור לענייננו דלמ"ש דגם בשאר משקין לא יצא ידי חובת מצה גם להרמב"ם ז"ל רק כשנותן אותם במצה לאחר האפיה דוקא וכמש"ל א"כ ודאי דלא משכח"ל להך דהכהנים בתרומה רק כשכבר הוכשר או כש"ל פחות מכביצה וכמש"ל ומשא"כ באתרוג דשיעורו כביצה דוקא (וכר' יהודא בסיפא דמתני' בסוכה ל"ד וי"ל דסתם לן בזה גם ברישא שם כר"י ועוד דלמ"ד שם ל"ה דבעינן דין ממון א"כ ע"כ הא דקתני במעשר שני דאם נטל כשר לא אתי אלא כר' יהודא בקידושין נ"ב דס"ל דממון הדיוט הוא וא"כ י"ל דרישא נמי דלכתחלה לא יטול מפני שמכשירה כדאמרינן התם דנמי ר"י היא דס"ל דאין אתרוג פחות מכביצה (וכמ"ש וא"ש) אלא דבעיקר הדין אם יש לאסור ללוש קמח של תרומה במים כשלא הוכשרו החטין מטעמא דמכשירה עכשיו נראה לכאורה דלמ"ש התוס' בזבחים ע"ה ד"ה שביעית דאין איסור להחמיץ תרומה קודם הפסח אע"ג דממעט באכילתה עי"ז משום דהכי עדיפא ליה לאוכלה ושרי משום דכתיב למשחה ע"ש וה"ט נראה די"ל בפשיטות גם בלישה במים או בא' מהמשקין המכשירין דכיון דהכי עדיפי ליה לאוכלה כך לא משגחינן בכה"ג על חשש הפסד תרומה כלל משום דכתיב למשחה וכמ"ש התוס' גבי חמץ כנ"ל וא"ש לכאורה בפשיטות עכ"פ לפי הקרבן עדה הנ"ל הא דלא מתניא להך פלוגתא דב"ש בדמאי בשום דוכתא רק באתרוג בלבד דלא שייך באמת בשום דוכתא אחריתא כי אם באתרוג לבד ומטעמא דהכשר וכמ"ש: אלא דבאמת ודאי דליתא כלל לפירושו של הק"ע בזה דמלבד דהא גופא תקשי באמת לכאורה דמנ"ל לר' יעקב לחדש בטעמא דב"ש בזה באתרוג של דמאי טעמא רחיקא כהאי דמשום חששא דהכשר הוא דפסיל ליה לגמרי לב"ש ואף בדיעבד וכמ"ש וכי כעורה זו ששנה רבי ברפ"ג דדמאי גבי גבאי צדקה דתנן דב"ש אומרים נותנין את המעושר דוקא לשאינו מעשר ע"ש וע"כ הוא משום דס"ל לב"ש באמת דאין מאכילין את העניים דמאי כלל וכדס"ל בברייתא הנ"ל ובכ"מ ג"כ להדיא (וע"ש בר"ש ובפ"י הגר"א ז"ל מש"ש בזה) וא"כ הרי טעמו דב"ש לכאורה פשוט הוא באמת כדמפרש בש"ס דילן דמשו"ה ודאי דאין יוצא לב"ש באתרוג של דמאי משום דלא חזי כלל גם לעניים לב"ש והא ודאי דעכ"פ שמיע ליה לר' יעקב הך מתניתין דפ"ג דדמאי הנ"ל דבהדיא הרי ס"ל לב"ש התם הכי וכמ"ש ומאי דוחקי' לפרש מילתי' דב"ש כאן בטעמא חדתא כהאי עד דקשיא לר' יעקב דמ"ט לא פליגי ב"ש לטעמי' דידי' גם במעשר שני נמי וכמ"ש הק"ע ז"ל בזה ועכ"פ בכל המקומות הנ"ל ודאי דהדק"ל דלמה לא מהניא בהו פלוגתא דב"ש בדמאי כיון דע"כ ס"ל לב"ש להדיא דאין מאכילין את העניים דמאי וכמ"ש: ואמנם במתניתין דסוכה הנז' הי' אפשר לומר באמת דלר' יעקב מתני' קשיתי' ליה דלמה לא תני התם במתני' דסוכה ג"כ דין אתרוג של טבל בהדיא כדתנן בכל המקומות בש"ס בזה ומדוע השמיט התנא כאן דין הטבל לגמרי ולא הזכירו כאן כלל וכבר הוקשה להראשונים ז"ל כן באמת וכמו שהובא בר"ן ובריטב"א ז"ל בחי' כאן בשם הרמב"ן ז"ל ג"כ דק"ל דלמה לא תני פסולא בשל טבל כדתני ליה לענין מצה (ובכ"ד הנ"ל) ע"ש בדבריהם ז"ל בזה והרמב"ן ז"ל חידש באמת מתוך

קושיא זו דאין ה"נ דס"ל לתנא דמתני' דיוצאין באתרוג של טבל גם ביום ראשון משום דכיון דיכול לסלק הכהן והלוי באתרוג דעלמא שיפריש ע"ז ממק"א שפיר קרינן בי' לכם והו"ל כההיא דב"ב קל"ז הנז' באחין שקנו אתרוג כו' דאם יכול ליטול אתרוג זה לעצמו כגון שיש אתרוג לכל חד יוצא בו גם קודם שחלקו וה"נ דכוותי' ע"ש בר"ן ובריטב"א ל (ודלא כמש"ש ל"ה בתוד"ה אתיא ע"ש) וא"כ י"ל בפשיטות דה"נ ס"ל לר' יעקב בירושלמי הנז' ומשו"ה הוכרח לחדש טעמא דהכשר בד' ב"ש גבי דמאי דאל"ה ודאי תקשי טובא דמ"ט דב"ש בהא בדמאי דכיון דאפילו ודאי טבל ס"ל דיוצא בו י"ח משום שיכול להפריש עליו ממק"א וכמ"ש כ"ש בדמאי אף דלב"ש לא חזי השתא גם לעניינים מ"מ הרי אכתי לא גרע מטבל בזה וכמו שהקש' הרמב"ן ז"ל ג"כ בזה באמת לדעתו ז"ל הנז' דס"ל דיוצאין בטבל וכמ"ש בר"ן ובריטב"א ז"ל הנז' והוצרך לאוקמי בדוחק דמיירי בתרומת מעשר של דמאי טמא וכמו שאבאר להלן אי"ה בזה אבל לר' יעקב בירושלמי הנ"ל י"ל דמשו"ה הוצרך לחדש באמת בטעמא דב"ש בדמאי דמטעמא אחרני הוא ומשום איסורא דהכשר הוא וכמ"ש ואע"ג דגם משום טעם זה יש לפסול לב"ש גם בטבל ודאי כיון דפתיכא בי' תרומ' וכמו בדמאי וכמ"ש י"ל בפשי' לפ"ז דהתנא לא הוצרך למתני טבל כלל דכיון דקמ"ל תנא דלב"ה גם בתרומ' מכשיר בדיעבד ולא חש לטעמא דהכשר כ"כ לפסול משום זה אף בדיעבד ולב"ש קמ"ל דאף בדמאי פסלי מטעם זה גם בדיעבד א"כ ממילא נשמע דין הטבל בין לב"ש ובין לב"ה בזה משא"כ אם נפרש טעמא דב"ש בדמאי משום דס"ל דלא חזי כלל ולא ס"ל ג"כ הך סברא דמצי להפריש ממק"א א"כ אכתי לא ידעי' איך ס"ל לב"ה בטבל עכ"פ וא"ש דמתוך קושיא הנז' הכריח ר' יעקב בטעמא דב"ש באתרוג של דמאי דמשום הכשר הוא וכמ"ש (שאם יוכשר ויטמא אח"כ שוב לא יהיה אפשר להפריש עליו גם ממק"א רק מן הטמא וע' רפ"ב דתרומות רא"א כו' וצ"ע ובש"ס דפוס ווילנא שנת תרי"ט כ"ש ר"א אומר אין תורמין מהטהור כו' וטס"ה וצ"ל ר"א אומר תורמין כו' וע"ש בר"ש ובסופ"ב דחלה ואכמ"ל): ואם נפרש כן בד' ר' יעקב בירושלמי הנז' הי' אפשר להביא ראיה לכאורה מזה גם לד' הבעל המאור והראב"ד ז"ל שהובא בד' הריטב"א ז"ל בחידושו שם שכתבו בפשיטות דפסול ערלה ותרומה טמאה דקתני במתני' אינו רק ביום טוב ראשון לבד דכיון דמפרשינן טעמא בגמ' ד' ל"ה בפסולי דידהו דהוא משום דבעינן היתר אכילה או דין ממון א"כ לא פסילי ודאי רק ביו"ט ראשון לבד דבעינן לכם אבל בי"ט שני וכל ז' דלא בעינן לכם כלל מה לנו אם אין בהם דין ממון או היתר אכילה כלל ע"ש וכ"כ בשה"ג אות ד' שם דשל ערלה כשר בשאר הימים ע"ש ולפ"ז פשוט שאין מקום עוד למה שדחה הר"ן ז"ל והריטב"א שם לד' הרמב"ן ז"ל הנ"ל דמשו"ה לא תני טבל במתני' משום דלא תני הכא רק הפסולין דפסילי כל שבעה לב"ה משא"כ טבל אע"ג דודאי פסול גם לב"ה משום דלא הוי לכם ע"י חלק הכהן שיש לו בו במה שיפריש מהטבל מ"מ ודאי דאין טבל פסול מה"ט רק ביו"ט ראשון לבד דבעינן לכם שיהא כולו שלו משא"כ בכל שאר הימים אבל כל פסולי דמתני' כמו ערלה ותרומה טמאה פסולין כל ז' באמת ולא משום דבעינן היתר אכילה או דין ממון דמשום הך טעמא ודאי דאין לפסול כ"א ביו"ט א' לבד אלא עיקר פסולי דידהו משום דכיון דערלה ותרומה טמאה תרוייהו בשריפה נינהו כדתנן בתמורה ל"ג א"כ ודאי דפסילי מטעמא אחרני כלל וכמו באתרוג של עיר

הנדחת דמפרשינן טעמא שם בגמ' ד' ל"א משום דכיון לשריפה קאי כתותי מכתת שעורייהו וכבר הקשו התוס' שם ל"ה ד"ה לפי על הש"ס באמת בזה דל"ל בזה טעמא בערלה ותרומה טמאה משום דבעינן דין ממון או היתר אכילה ותיפול"ל באמת מה"ט דמפרש גבי עיר הנדחת משום דכתותי מכתת שעורי' ודחקו בזה דבאמת בערלה ותרול"ט לא אצטריך כלל לטעמא דדין ממון והיתר אכילה אלא דנחלקו בזה לעניין ערלה משום דנפק"מ לענין מעשר שני כו' ע"ש (ויבואר להלן אי"ה) ועכ"פ לד' התוס' והר"ן ז"ל הנ"ל שפיר י"ל דס"ל לתנא דמהני' דאין יוצאין בטבל ביו"ט ראשון משום דבעינן לכם וכמש"ל והא דלא הני טבל בהדי' משום דלא הני במתני' רק הנהו דפסילי כל ז' לב"ה כמו אתרוג של עיר הנדחת ואינך דפסולי דידהו משום דלשריפה קאי וכתותי מכתת כו' משא"כ טבל דודאי אין פסולו רק ביו"ט א' וכמ"ש (וד' הרמב"ם ז"ל בזה יבואר להלן אי"ה).

אך לד' הבעה"מ והראב"ד ז"ל הנ"ל דס"ל גם בערלה ותרול"ט דעיקר פסולן אינו אלא מטעמ' דמפרש הש"ס באמת משום דאין בהם היתר אכילה או די"מ וא"כ ודאי דמה"ט אין פסולין ג"כ רק ביו"ט ראשון דבעינן לכם וכמש"ש ותקשי ודאי לפ"ז דמ"ט לא תני טבל ג"כ במתני' לפוסלו ביו"ט א' עכ"פ כיון דגם הנך פסולי דקתני במתני' נמי לא פסילי בשאר הימים וכמ"ש וע"כ צ"ל דלדידהו אה"נ דס"ל דטבל כשר לתנא דמתני' באמת גם ביו"ט א' וכד' הרמב"ן ז"ל הנ"ל וכמ"ש והשתא מתוך ד' הירושלמי הנז' לכאן יש הכרח לדעתם ז"ל בזה דלמ"ש דעיקר טעמו של ר' יעקב שהוצרך לחדש בד' ב"ש בדמאי טעמא דהכשר אינו אלא משום דהי' ק"ל דמ"ט לא הני טבל במתני' לפסול ומשו"ה הכריח דבאמת ס"ל דטבל כשר לב"ה וכמש"ל וע"כ צ"ל דס"ל לר' יעקב דערלה ותרול"ט לא פסילי נמי רק ביו"ט ראשון לבד וכד' הבעה"מ והראב"ד ז"ל הנז' דאל"ה אין ראוי כלל לטבל דכשר גם ביום א' לתנא דמתני' דדלמא לא קחשיב רק הנהו דפסילי כל ז' וכמ"ש הר"ן ז"ל הנז' וא"כ מוכרח לכאור' לפ"ז דר' יעקב בירושלמי הנז' כד' הבעה"מ והראב"ד ז"ל הנז' ס"ל דערל' ותרומה טמא' לא פסילי רק ביו"ט ראשון לבד וכמ"ש : והא דמכשרי הבעה"מ והראב"ד ז"ל באמה בערל' ותרומה טמא' בשאר הימים ולא חשו לטעמא שכ' התוס' הנז' דגם בדידהו שייך לומר דכתותי מכתת שעורייהו ומהאי טעמא פסולין כל שבע' באמת וכמש"ל אולי אפשר לומר דס"ל כד' השאלתו' ז"ל שכ' בפ' מצורע ס' פ"ח דמנגעים ילפינן לכל התורה כולה דאף היכי דצריך שריפה לא אמרינן בהו דכתותי כו' כלל מדגלי רחמנא בנגעים מקרא דושרף את הבגד דילפינן מינה דאפי' בשעה שריפה קרי בגד וכדאמרינן ביבמות ק"ג ורק בעיר הנדחת ותקרובת עבודת כוכבים לא ילפינן להו מנגעים דחמיר טפי ע"ש בדברי השאלתות ז"ל וא"ש באמת לפ"ד הבעה"מ והראב"ד ז"ל כל הסוגיו' בפשיטות דשפיר הוצרכו בערלה ותרומ' טמאה לטעמא דהיתר אכיל' ודין ממון משום דכתותי כו' לא אמרי' באמת רק בעיר הנדחת ואידך לבד דחמירי אבל ערלה ותרומה טמאה ודאי דילפינן להו מנגעים דלא אמרינן בהו דכתותי מכתת שיעורייהו כלל וכמ"ש וא"ש ואמנם יען שכל זה אינו רק להגהת הגאון בעל העמק שאלה נ"י הנדפס כעת ולפירושו שם בד' השאלתות ז"ל הנ"ל ולמ"ש בעז"ה (*בהגה"ה ובקו"א באורך בזה) דאין שום מקום באמת לכל עיקר הך חידושא הנ"ל הנ"ל במ"ש דמנגעים ילפינן לכל התורה דלא אמרי' כתותי מיכתת כו'

שהעלה הרב בעהמ"ח העמק שאלה הנ"ל נ"י בזה שם והעיקר באמת כמש"ש בד' הגאון בעל השאלות ז"ל לפנינו ובלא הגה"ה בדבריו שם בזה וכמש"א בקו"א בעז"ה וא"כ שוב ממילא נסתר ג"כ מ"ש ליישב לעיל בדבר זה ד' הבעה"מ ז"ל והראב"ד ז"ל הנ"ל ולכן נ"ל ליישב באמת ד' הבעה"מ והראב"ד ז"ל הנ"ל בטעמי אחרוני בזה דגבי תרומה טמאה ודאי י"ל דס"ל כד' התוס' בסוטה כ"ה ד"ה לאו שכ' שם דהא דאמרינן כתותי מיכתת כו' גבי שופר ולולב דאשרה דמשה משום דאיסור הנאה הוא והו"ל כעפרא כו' ע"ש וא"כ נראה פשוט לפי זה דבתרומה טמאה דשרי לכהן בהנאה בשעת שריפה כדא' בסוכה שם הרי מסיקה כו' דודאי דלא אמרי' בהו דכתותי מיכתת כו' כלל (ולהלן יבואר אי"ה) וגבי ערלה י"ל ג"כ דס"ל בזה כמ"ש התוס' יו"ט ז"ל סוף תמורה דמ"ס רש"י ותוס' ז"ל שם דערלה ילפינן בהיקש מכלאי הכרם שהוא בשריפה ע"ש דבאמת לאו היקש גמור הוא אלא ילפותא בעלמא וכמו דילפי' ערלה מכלה"כ לענין ביטול במאתים בירושלמי דרפ"ב דערלה ע"ש ולפ"ז הא דערלה בשריפה ודאי שאינו רק מדרבנן לבד (ודלא כמ"ש התוס' בסוכה ל"ה הנז' דאפשר דמדאורי' הוי ערלה בשריפה כו' ע"ש ועי' בשו"ת הות יאיר סי' נ"ד ובשו"ת באר יעקב בא"ח ס' תמ"ב ובשו"ת ח"ס חיו"ד ס' רפ"ו ובבית מאיר סקכ"ד ויבואר להלן אי"ה) וא"כ אולי י"ל דס"ל להבעה"מ והראב"ד ז"ל בפשיטות בזה דלא אמרי' דכתותי מיכתת כו' רק באיסורי הנאה שהם מן התורה בשריפה כמו בעיר הנדחת ואינך אבל בערלה וכי"ב כאין מצות שריפתן רק מדרבנן לבד י"ל דס"ל דבדרבנן לא אמרי' דכתותי מיכתת כו' כלל ובהכי א"ש בפשיטות גם בתרומה טמאה די"ל דס"ל להבעה"מ והראב"ד ז"ל באמת כתירוצא קמא דהתוס' בשבת כ"ה ד"ה כך שכ' דגם תרומה טמאה אינו בשריפה רק מדרבנן לבד ומשום דדמיא לקודש ע"ש (והתוס' בסוכה הנ"ל דס"ל גם בתרומה טמאה דאמרינן כתותי מיכתת כו' י"ל דס"ל כאידך תירוצא שכ' התוס' בשבת הנ"ל די"ל דמן התרה הוא בשריפה מדאקרי קודש ע"ש) ובזה י"ל קצת מ"ש רש"י ז"ל בסוכה ל"ד במשנה אהא דערלה ותרו"ט פסול דבגמ' מפרש טעמא ע"ש ועמד ע"ז הגאון בעל כפות המרים ז"ל שם דאיך סמך רש"י ז"ל בזה על הטעם המפורש בהם בגמ' הנ"ל למה שנראה באמת בסוגיא זו שאין זה עיקר טעמן כלל וכמ"ש התוס' הנז' דבערלה ותרו"ט לא אצטריך באמת להנהו טעמי דהיתר אכילה וד"מ דבלא"ה פסולי משום דכתותי מיכתת כו' ורק דנ"מ בטעמי הנ"ל לגבי מעשר שני כו' וכמש"ל וכיון דנ"מ ג"כ בין טעמא דכתותי מיכתת כו' לטעמי הנ"ל ביו"ט שני וכמש"ל א"כ לא הו"ל לרש"י ז"ל לציין בזה מטעמי דמפורש בש"ס בהם כיון דלפי האמת אין זה הטעם וע"ש בכפ"ת בזה ולמש"ל י"ל דרש"י ז"ל לטעמי בזה דבשבת שם כ' רש"י ז"ל ג"כ דהא דתרומה טמאה בשריפה הוא משום דדמיא לקודש ע"ש ומשמע מלשון זה שהוא מדרבנן לבד וכמש"ש התוס' בטעמא קמא הנ"ל (וכ"ש לאידך טעמא שכ' רש"י שם דמשום תקלה הוא ע"ש דלפ"ז נראה דכל עיקר דין שריפה בתרו"ט דלאו דוקא הוא וכמש"ש בתוס' הנז' וברש"י ז"ל עצמו בשבת שם קכ"ו ובביצה כ"ז וע"ש בתוד"ה ועל) וי"ל דה"נ ס"ל לרש"י ז"ל גבי ערלה דשריפתו רק מדרבנן לבד (ומ"ש רש"י בתמורה שם דערלה מכה"כ גמר י"ל שהוא רק מדרבנן באמת וכמ"ש התוס' יו"ט הנ"ל בזה) ולהכי שפיר ס"ל לרש"י ז"ל דהטעם המפורש בגמ' בערלה ותרו"ט מהיתר אכילה וד"מ שהוא עיקר הטעם באמת דל"ל בהו טעמא דכתותי מיכתת

כו' לפי שאין שריפתן רק מדרבנן לבד וכמ"ש וא"ש (ובזה י"ל בפשיטות גם ד' הרע"ב ז"ל בפ"י המכנה בסוכה שם פ"ג מ"ה שכ' ג"כ הטעם בערלה ותרומ"ט משום לכם ולא משום כתותי מיכתת כו' ומה"ט כ' שם במ"ו דהנהו פסולים אינו רק ביו"ט ראשון ע"ש די"ל דס"ל להרע"ב ז"ל ג"כ כד' רש"י ז"ל הנ"ל וכ"ה ברש"י שבריי"ף ז"ל שם בזה וכמ"ש וא"ש) ואולם מ"ש רש"י ז"ל בתמורה ל"ג ד"ה תרו"ט וז"ל תרו"ט נמי תישרף בבמה מדליקין ד' כ"ד מפרש טעמא דמותרת בהנאה דאמרינן נמי התם בפ' כל שעה ד' כ"ג לך ניתנה להסיקה תחת תבשילך עכ"ל וכ"כ ברע"ב ז"ל שם אהא דתרומ"ט בשריפה דנפק"ל מלך שלך ההא להסיקה כו' ע"ש ומשמע לכאורה דמקרא הנ"ל נפק"ל דתרומה טמאה בשריפה (ושלא כמ"ש"ל לד' רש"י והרע"ב ז"ל הנ"ל בזה) אבל כבר המה שם בתוס' רע"א ז"ל ע"ד הרע"ב ז"ל הנ"ל באמת דאיך נלמוד כלל מקרא הנ"ל שהוא בשריפה דוקא דרק להיתר הנאה בלבד הוא דנפק"ל מהך קרא בשבת שם ע"ש והיה לו לתמוה בזה גם ע"ד רש"י הנ"ל וכמ"ש אלא דלשון רש"י ז"ל הנ"ל בלא"ה מגומגם מאוד שהתחיל בדין שריפה ומסיים בהיתר הנאה בזה וגם מ"ש מפ' כל שעה הנה שם לא נמצא הך דרשא דלך גבי הרומה טמאה כלל רק דשם כ"ג מייתי קרא דתרומתכם להתיר תרומה הורה לזר בהנאה ע"ש ולכן נ"ל דטס"ה ברש"י שם באמת וכצ"ל תרומה טמאה נמי תישרף בבמה מדליקין ד' כ"ה מפרש טעמא (והוא סוף דיבור ור"ל דא' שם ככם שמצוה לשרוף הקדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף התרומה שנטמאת והיינו משום דתרומה נמי דמיא לקודש וכמ"ש רש"י בשבת הנ"ל בזה) ומן תיבות דמותרת בהנאה שייך להלן שם ברש"י ד"ה ומדליקין בפת ובשמן של תרומה וכצ"ל שם ומדליקין להנות בשמן תרומה דתרומה טמאה מותרת בהנאה כדאמרי' בפ' כל שעה ד' ל"ב (ור"ל דא' התם בהדיא דתרומה טמאה יש לו בה היתר הסקה (וע"ש ברש"י ד"ה היתר) ונפק"ל מדא' נמי בשבת שם לך ניתנה להסיקה כו' כצ"ל (וי"ל ג"כ דסמך שם רש"י ז"ל אדרשא דלו ולא לאורו כו' דמייתי לה נמי בשבת שם ובפ' כל שעה ד' ל"ג וכן ברש"י סוכה ל"ה הנ"ל מייתי נמי מהך קרא דתתן לו להיתר הנאה דתרומ"ט ע"ש (רק דשם נקט רש"י ז"ל הך דרשא דוקא דממילא משמע מינה דהיתר הסקה לא מקרי לו או לכם וע"ש במפרשים ז"ל בזה) וא"ש ד' רש"י דהמורה הנ"ל וכן בד' הרע"ב ז"ל הנ"ל נ"ל להגיה ג"כ דבסוף מ"ה שם אחר מ"ש דהדר תנא ומדליקין להנות כו' של תרומה טמאה צ"ל דכתיב ואני נתתי לך כו' שלך תהא להסיקה כו' כצ"ל וא"ש: אלא דבאמת למ"ש הגאון בעל חות יאיר ז"ל בס' נ"ד הנז' די"ל דהא דערלה בשריפה נפק"ל מדאצטריך קרא בפ"ע לאסור גם הנאת הדלקה בערלה כדא' בפסחים כ"ב אע"ג דנפק"ל להם כבר מקרא קמא דערלה אסור בהנאה וע"כ צ"ל כמ"ש בתוד"ה מנין דס"ד דהנאת הדלקה שריא כיון דהו"ל דרך ביעורו ע"ש *) (הגה"ה) והנה באמת יש להאריך בעיקר הך חידושא הנ"ל שהעלה הגאון בעל העמק שאלה נ"י בזה בד' השאלות ז"ל הנ"ל דס"ל דמנגעים ילפינן לכל התורה דלא אמרינן בהו כתותי כו' ורק בעיר הנדחת לבד ואידך דחמירי הוא דאמרי' בהו דכתותי כו' וכמ"ש דבאמת מד' השאלות ז"ל שלפנינו שם נראה להיפך ממש בכל זה וכמו שנבאר בעז"ה והנה ז"ל השאלות שם (פ' מצורע ס' פ"ח שאילתא ב') ברם צריך כו' סנדל של עיר הנדחת מהו מי ילפינן ליה מנגעים דאע"ג דלשריפה קאים אמרי' כמאן דאיתי' דמי או דלמא מנגעים לא ילפינן דשאני

נגעים דאחמר ביה רחמנא ת"ש דא"ר כו' סנדל המוחלט אם חלצה בו כשר כו' של עיר הנדחת חליצתה פסולה משום דלשריפה קאי כמו דשרוף דמי אלמא מוחלט כיון דלענין טומאתו אמרינן כמאן דאיתיה דמי דגלי רחמנא הבגד כו' של עיר הנדחת אמרינן כמאן דשרוף דמי כיון דלשריפה קאי ולא ילפינן מנגעים דהא אחמר (כצ"ל) ביה רחמנא במילי יתירתא עכ"ל השאלות שלפנינו שם (וכן ראיתי בהשאלות כתב יד הנכתב זה כד' מאות שנה אשר הי' ת"י הגאון בעל ס' העמק שאלה נ"י) והנה עיקר הפירוש בזה בד' רבינו הגאון בעל השאלות ז"ל הנ"ל הנראה לי באמת יבואר בקו"א אי"ה אך בתחילה ראיתי לבאר בזה כי כל דברי הגאון בעה"מ ס' העמק שאלה הנ"ל במש"ש לחדש (וכה"ג א' שם כ"א אליבא דר"י דא' דחמץ מצותו בשריפה דסד"א דבהדי דקא שריף ליתנהי כו' וע"ש בתוד"ה בהדי והחו"י שם לא זכר זאת ויל"ד עוד בדבריו ז"ל (ואכ"מ) ועכ"פ ממילא ש"מ מהא דערלה מצותו בשריפה דוקא ע"ש בזה (וכ"כ הגאון בעל מעין החכמה ז"ל בפ' צו במ"ע דשריף קדשי' ע"ש וכבר קידמו החות יאיר ז"ל וכמ"ש) ולפ"ז הי' אפשר לומר ג"כ בהיפך גבי תרומ"ט דילפי' בפשי' דמצותו מה"ת בשריפה דוקא דמדשרי רחמנא להנות ממנו בשעת ביעורו כדילפינן ג"כ בשבת כ"ה שם מקרא דלא ביערתי ממנו בטמא ממנו כו' אבל אתה מבעיר בשמן תרומה טמאה כו' וה"נ נפק"ל מלך שלך יהא להסיקה כו' א"כ ממילא ש"מ דמציתו בשריפה דוקא ולהכי שריא רחמנא באמת להנות ממנו בשעת ביעורו וא"ש: ובזה היה אפשר ליישב קצת ד' רש"י והרע"ב ז"ל בתמורה הנ"ל בלא הגה"ה די"ל לכאורה לפ"ז דמהך קרא הנ"ל דנפק"ל דתרומ"ט מותר בהנאת הסקה נפק"ל נמי ממילא מזה דמצותו בשריפה דוקא וכמ"ש (ובזה הי' אפשר ליישב לכאורה גם ד' התו' דפסחים פ"ב ד"ה אבל שהקשו שם דל"ל קרא דקדשי' שנטמאו בשריפה דניליף ק"ו מתרומה דבעי שריפה כו' ע"ש והוא תמוה באמת מאוד דהרי תרומה טמאה גופא דבשריפה מקודש הוא דיליף בזה וכמ"ש התוס' בשבת כ"ה הנ"ל ומדאיקרי קודש וכמ"ש"ל וכ"ש למ"ש התוס' הנ"ל בתחילה דמדרבנן בעלמ' הוא בתרומ' וכמ"ש"ל וכבר המה בזה הגאון בעל שער המלך ז"ל בפ"י ט מה' פסוהמו"ק ה"א ע"ש (וכן תמה בזה הגאון רע"א ז"ל בס' דרו"ח ע"ש וכבר קידמו השעה"מ הנ"ל וגם מה שתמה בנימוקי הגרי"ב ז"ל בפ"ח דשביעית מ"ב על המהרש"א ז"ל שם שכת' דאיכא למליף ממע"ש כו' שהוא תמוה ג"כ באמת כבר קידמו ג"כ השעה"מ ז"ל ע"ש) אולם למש"ל י"ל דהתו' בפסחים הנ"ל ס"ל דבאמת בתרו"ט גופא ודאי איכ' ילפותא שהוא בשריפה מדשרי רחמנא הנאת ביעורו וכמ"ש ועכ"פ הא ודאי דאיכא למליף קדשים טמאין בק"ו מתרומה דלא תסגי לי' בקבורה כדהוי בעי למימר התם דמשרי רחמנא תרומ"ט בהנאת ביעורו א"כ ודאי שאינו בקבורה עכ"פ דאי בקבור' הרי פשוט דלא משכח"ל הנאת ביעורו כלל וא"ש (ויל"ד וצ"ע) אך נראה דד' רש"י ז"ל עצמו בתמורה הנ"ל אין ליישב ג"כ בזה שהרי רש"י ז"ל עצמו נראה דס"ל באמת בשבת כ"ה הנ"ל דשריפת תרומה טמאה הוא רק מדרבנן לבד וכמ"ש"ל וע"כ נ"ל דצריך להגיה בזה בדבריו ז"ל בתמורה שם וכמ"ש"ל בעז"ה: ואולם בעיקר הדבר הי' נ"ל לחדש בעז"ה דודאי י"ל דשריפה תרומה טמאה וערלה מן התורה הוא ולא משום דתרומה דמיא לקודש וכמ"ש"ל ובערלה משום דאיתקש לכלאי הכרם וכמ"ש התוס' בתמורה הנ"ל (שכבר המהו בזה עליהם באמת דלא נמצא כלל הך היקשא דערלה לכלאי הכרם בשום

מקום אינם סמוכין בהורה כלל (דבפרשה קדושים מפסיק בפ' שפחה חרופה בין קרא דשדך לא תזרע כלאים לפ' ערלה שם וגם הקרא דשדך כו' הנ"ל לא מיירי בכלאי הכרם כלל ע"ש) אבל לענ"ד נראה לחדש בזה דבאמת הא דתרומה טמאה בשריפה בנ"ש גמורה הוא דיליף לה מכלאי הכרם בזה וה"ה לבכורים שנטמאו (אע"ג דאסור להנות מהן באמת כששורפן וכמש"א אי"ה) ומשום דאיקרי תרומה וכדלהלן בזה וערלה י"ל דיליף נמי בנ"ש מבכור ם או מכלאי הכרם עצמן וכמו שאבאר אי"ה דהנה בירושל' רפ"ב דערלה הנ"ל אהא דתנן התם הערלה וכה"כ עולין במאתי גרסי' עלה מנין שהן עולין כתיב מלאה מלאה מה מלאה שנא' להלן עולה אף כאן כו' ופי' הר"ש ז"ל ברפ"ב שם דיליף נ"ש כלאי הכרם מבכורים דכתיב בבכורים מלאתך כו' (בפ' משפטים) (ואמ' בתמורה ד' מלאתך אלו הבכורים ע"ש) וכתיב בכה"כ פן הקדש המלאה (בפ' תצא) דמה מלאה שנא' להלן עולה כו' (דבכורים יליף מתרומה בזה ותרומה גופא ילפינן בירושלמי שם מקרא דאת מקדשו ממנו דבר שאתה מרים ממנו כשנפל לתוכו מקדשו) (והאי קרא בתרומת מעשר כתיב בפ' קרח שהוא א' ממאה) והכי נמי בבכורים דאיקרי תרומה כדכתי' ותרומת ידך אלו בכורים וכדא' ביבמות ע"ג ע"ש בר"ש בזה ולי הי' נראה דאין צורך ללמוד באמת כה"כ מבכורים בג"ש הנ"ל ובכורים מדאיקרי תרומה וכמ"ש הר"ש ז"ל רק י"ל בפשיטות דיליף כה"כ מתרומה גופא בג"ש זו ג"כ דבאמת הכי בתרומה עצמה כתיב נמי מלאה כדכתי' בפ' קרח ונחשב לכם תרומתכם כו' וכמלאה מן היקב וקאי אתרומה גדולה ואתרומת מעשר (וע"ש בפירש"י ז"ל ולהלן מ"ו וצ"ע) וכן נראה מהספרי סו"פ קרח דאהך קרא דאת מקדשי כו' דיליף מיני' שם לתרומה שעולה בק"א וכמש"ל קאמר התם איל אלא תרומה כה"כ מנין נאמר כאן מלאה ונאמר להלן כו' ע"ש ומשמע דאקרא דכמלאה מן היקב הנ"ל דכתיב בתרומה בהיא פרש' קאי התם בזה ולא אקרא דמלאתך דכתי' בפ' משפטים הנז' ע"ש) ולפי י"ל ג"כ דהא דבכורים עולין בק"א יליף נמי בנ"ש זו דמלאה מלאה הנ"ל מתרומה דהיינו מלאתך מן וכמלאה וכמ"ש אלא דבאמת א"צ לזה דהרי בלא"ה איתקש בכורים לתרומה בהך קרא דמלאתך ודמעך דא' בתמורה ד' הנז' דזו תרומה ע"ש או כמ"ש הר"ש הנ"ל מקרא דתרומה ידך וכמ"ש) ותו גרסי' בירושלמי שם ע"כ כה"כ ערלה מנין ר"י בשם רי"ש ק"ו מתרומה שהוא איסור עולם כו' ערלה שאינו איסור עולם כו' (כצ"ל וכמ"ש בפ"ה הגר"א ז"ל במשנה דערלה הנ"ל ע"ש) (ומש"ש בירושלמי לפנינו דערלה מותר לזרים טס"ה ודלא כהמפרש שם בזה) והא דקא' בערלה שאינו איסור עולם ע"כ צ"ל דאף שהפירות עצמן שגדלו בשני ערלה ודאי אסורין לעולם (וכדנפק"ל בתו"כ שם מיהו והובא בפרש"י ז"ל בחומש ע"ש) מ"מ כיון דאיסורו אינו נוהג רק ג' שנה והפירות שגדלו אח"כ מותרין קרי לי' ספיר אין איסורן איסור עולם (והיינו כשיטת רש"י ז"ל בקידושין ל"ח ד"ה וה"ה ע"ש בזה ודלא כהתוס' כם שהקשו ע"ד רש"י הנ"ל ע"ש דלג"ה הגר"א ז"ל הנ"ל הרי הירושלמי הנ"ל מסייע באמת לפירש"י ז"ל הנ"ל וכמ"ש) מה לתרומה שמותר בהנאה כו' ר"ח אמר פרי פרי ג"ש עכ"ל הירושלמי הנ"ל (ופי' הגאון מהרא"פ ז"ל שם דיליף ג"ש מבכורים ור"ל דבערלה כתיב את פריו ובכורים כתיב מראשית כל פרי כו' ובכורים נפק"ל מדאיקרי תרומה וכמש"ל וכ"כ הגר"א ז"ל שם).

בד' השאלתות שם ולהגיה בדבריו ז"ל הנ"ל

וכמש"ל הוא תמוה טובא באמת ונסתר מכ"מ בש"ס וכמו שאבאר אי"ה וע"כ ראיתי להעתיק כאן לשון הגאון בעל העמק שאלה הנ"ל בזה דעל מ"ש הגאון בעל השאלתות הנ"ל דא"ד מנגעים לא ילפינן דשאני נגעים דאחמר ביה רחמנא וכמש"ל כ"ש הגאון בעל העמ"ש הנ"ל באות י"ז וז"ל א"ד מנגעים לא ילפינן שאני עיר הנדחת דאחמר בי' רחמנא כן צריך להיות וכ"כ רבינו להלן של עה"נ כו' דהא אחמרי בה כו' פירוש דכיון דאיסור הנאה דעבודת כוכבים חמור מנגעים לענין אפרו כדא' בסוף תמורה ולענין תפיסת דמים כדא' בפ' ר' ישמעאל ד' נ"ד א"כ א"א למיליף מנגעים וידוע דעיר הנדחת ועבודת כוכבים שוין כו' והא דנקט רבינו עיר הנדחת משום שהיא בשריפה ולמדנו משיחתו של רבינו דשאר איסורי הנאה באמת ילפינן מנגעים דלא מיכתת שיעוריה' והיינו דא' בסוכה ל"ה ושל ערלה פסול מ"ט כו' ונתקשו התום כו' וכן נתקשו בסוטה כ"ה כו' איברא רבינו אנהרינהו לעיינין דבכל איסורי הנאה נפק"ל מנגעים דכתיב במ"ע שישרף ומכל מקום לא מיכתת שיעוריה' זולת לעבודת כוכבים ועיר הנדחת דחמיר מנגעים עכ"ל והנה ראיתי לבאר כאן בקוצר מה שיש לנו

להלן ד' ל"ז ציינתי שם כי בד' הלז מבואר תשלום ד' התשובה מדין מצה בעה"פ אמנם אין כאן מקום בגליון הלז לבאר הכל רק ראיתי לציין כאן מה שנ"ל להגיה בד' הרמב"ן ז"ל במלחמות סופ"ג דפסחים (שהבאתיו להלן ד' ל"ה ע"ש) והוא במש"ש וז"ל אי"ה חזרתי להביא ד' הירושלמי כו' א"ר לוי האוכל מצה כו' ואתה למד מזה שכל היום אסור לאכול מצה כו' ורבינו הגדול ז"ל רמז לנו כן לפיכך כתב הירושל' הזה בכאן לומר שאם בא לבער הכל בלא שיור לאכול הימנו עכ"ל והנה לשון זה אין לו מובן כלל ונראה דחיסרון הניכר יש בדבריו בזה וכנ"ל לפיכך כ' הירושל' לומר (דמשו"ה קיי"ל כראבר"צ שם שאם יבוא לבער הכל [מערכ שבת] בלא שיור לא יהי' לו מה לאכול בשבת (דס"ל להרמב"ן בד' הרי"ף בזה דגם בליל י"ד אסור לאכול מצה וכמש"ל ל"ו) ולכן צריך לשייר מזון ב' סעודו' מן החמץ אכול ממנו בשבת כצ"ל והוא כמש"ל ל"ה בד' הרי"ף ז"ל הנ"ל דמשו"ה הביא שם הך דהירו' הנז' שהוא טעם ע"ד ראבר"צ הנ"ל וכמש"ש ויתר הדברים בזה וגם משנ"ל ליישב ד' הרא"ש ז"ל שכ' להלן ל"ד (בדין תענית בכורים בע"פ די"ל דלרבי לטעמי' דס"ל דלא בטלה מג"ת וכמש"ל מ"ו ודו"ק יבואר בקו"א אי"ה) והגאון בעל פ"מ ז"ל פי' בזה דיליף מתרומת מעשר דכתיב בי' מפרי הארץ ע"ש והוא תמוה מאוד דבאמת הך קרא דמפרי העץ דכתיב בסו"פ בחוקותי במעשר שני הוא דכתי' ולא בתרומת מעשר כלל (וכמ"ש להלן ד' כ' בזה ע"ש) והרי מעשר שני אינו עולה כלל בק"א כדתנן ברפ"ב דבכורים וע"ש במ"ב בזה) ובאמת דהך ג"ש דפרי פרי גבי ערלה מבואר להדיא בחולין קכ"א ג"כ דהוא מבכורים ע"ש ויבוא אי"ה) והנה ברפ"ב דבכורים כ' הר"ש ז"ל שם דהך דרשא דאת מקדשו ממנו הנ"ל אסמכתא בעלמא הוא דהרי קיי"ל בכל דוכתא דדימוע דרבנן (וע' נדה מ"ז תוד"ה דימוע) ע"ש בר"ש (והיינו דמן התורה באמת הו"ל דין ביטול תרומה וערלה וכלה"כ ג"כ כמו בכל האיסורין שבתורה דמין במינו בטעמא בין בלח ובין ביבש ברובא ומין בשאינו מינו בטעמא הוא בששים מן התורה בלח בלבד והא דתרומה בק"א וכה"כ בר' במין במינו בשמא הוא רק מדרבנן לבד וכמ"ש הר"ש הנ"ל) ויש לתמוה לכאורה לפי זה דא"כ כל

עיקר ג"ש זו דמלאה מלאה הנ"ל דמייתי לה בספרי ובירושלמי הנ"ל למאי אתי ולא יזה דבר נאמרה ונתקבלה ג"ש זו בהר סיני בזה (ודוחק לומר דבאמת לא נתקבלה ג"ש זו מסיני כלל) ובשלמא הך ג"ש דפרי פרי בערלה הנ"ל אצטריך כפיר להא דיליף בחולין קכ"א הנ"ל דאין סופגין כו' משום ערלה במשקין חוץ כו' וכדא' התם דיליף לערלה מבכורים בג"ש הנ"ל ע"ש אבל הך ג"ש דמלאה מלאה הנ"ל למאי אתי באמת.

ולכן נ"ל די"ל דעיקר ג"ש זו לא נאמרה אלא ללמוד תרומה מכלאי הכרם לדין שריפה הנ"ל והכי יליף תרומה מכה"כ בזה דמה כלאי הכרם כשנאסרו אין דינן אלא בשריפה דוקא כדכתיב פן תקדש המלאה כו' ודרשינן פן תוקד אש (בקידושין נ"ו) ה"נ בתרומה כשנאסר עכ"פ באכילה דהיינו כשנטמא (דנאסר באיסור עשה באכילה כדילי' לה ביבמות ע"ג מקרא דתאכלנו הטמא כו' ולא לאחר ולא הבא כו' ע"ש ובירוש' רפ"ב דבכורי' בזה) אין לו תקנה ג"כ אלא שריפה כמו כלה"כ וי"ל דנפק"ל שפיר בזה בג"ש דמלאה מלאה הנ"ל לתרומה ולבכורים ג"כ מכה"כ הנ"ל (דגם בבכורים כשנטמאו י"ל דמצותן בשריפה דוקא כמו תרומה טמאה (רק דלא דמי לתרומה טמאה לגמרי בזה שהרי בכורים כשנטמאו נאסרו אף בהנאה ובלא תעשה ג"כ וכדנפק"ל ביבמות ע"ג מקרא דלא תוכל כו' מעשר כו' ותרומת ידך דהיינו בכורים ואיתקיש למעשר שני דאסור לבער מהם בטומאה כדכתיב בהו לא ביערתי ממנו בטמא וכדאמ' התם (ובכ"מ פ"ג מה' בכורים ה"ה נחסר שם הציון בזה ביבמות ע"ג הנ"ל ע"ש) ואף דבירושלמי רפ"ב דבכורים נראה דמוק"ל (אליבא דר' אלעזר שם) קרא דלא ביערתי ממנו בטמא הנז' דבבכורים איירי (ור' אלעזר לטעמי' דמוק"ל בה"ב שם לריש' דקרא דביערתי הקודש כו' ג"כ בבכורים דהוא קודש העליון בפרשה וגם הקרא דלא אכלתי כו' מוק"ל בבכורים ג"כ ע"ש ויל"ק דס"ל כר יוסי במי"ד פ"ה דמע"ש ע"ש) דאלו במע"ש תיפו"ל דבלא"ה הרי צריך לפדות כשנטמא ע"ש מ"מ י"ל ודאי דבכורי' שנטמאו מצותן בשריפה כמ"ש וקרא דלא ביערתי לא קאתי רק לאסור להנות מהם כששורפן וכקדשים שנטמאו דמצותן בשריפה ואסור להנות מהן כששורפן ולא כתרומה טמאה דמותר להנות מהם בשעת שריפה וכדנפק"ל התם ביבמות ע"ג ממייעוטא דממנו ע"ש) ולולי דמסתפינא הי' נ"ל להעמיד קצת בזה לד' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' בכורים הי"ט שכתב שם וז"ל יראה לי שהבכורים שנטמאו אינו מסיק בהן התנור כתרומ' טמא' מפני שהן כקדשי המקד' עכ"ל והוא תמוה מאוד באמ' דאיך תלה הדבר ביראה לי אחר שהוא פשוט בש"ס ביבמות ע"ג ובירושל' פ"ב דבכורים הנ"ל וכמ"ש והכ"מ ז"ל שם דחק טובא בזה ע"ש ואולם למש"ל הי' נ"ל לומר קצת דאפשר שנפל ט"ס בד' הרמב"ם שם בזה וצריך להוסיף באמת תיבה אחת בדבריו ז"ל שם וכצ"ל וכן יראה לי שהבכורים שנטמאו [ישרפון] ואינו מסיק בהן התנור כתרומ' טמא' מפני שהם כקדשי המקדש כצ"ל לפע"ד והאי טעמא דמפני שהם כקדשי המקדש קאי נמי על עיקר דין שריפה בבכורים שנטמאו (לפי הגהתי הנ"ל) שחידש זאת הרמב"ם ז"ל רק מדעתו באמת וטעמו בזה דאחר דמפורש בש"ס הנ"ל דבכורים שנטמאו אסור להנות מהן בשעת ביעורם וע"כ דה"ט משום דהבכורים שנטמאו הו"ל כקדשי המקדש בזה דאסורין בהנאה בעת כריכתן וה"נ ס"ל דמה"ט גם הבכורים יש להטעינן שריפה כשנטמאו וככל דיני הקדשים שנטמאו דכתיב בהו שריפה בהדיא (בפ' צו והבשר אשר יגע בכל טמא כו' באש ישרף וע' ברמב"ם ז"ל בסוף ה' פסוהמ"ק בזה) וה"נ בבכורים

שדינם באמת כקדשי המקדש לכ"ד בזה וכמ"ש וא"ש: (אלא שצריך לחלק באמת בין הא דתנן בפ"ק דבכורים מ"ח גבי בכורים שנטמאו בעזרה דנופצן ואינו קורא ונראה לכאורה להדיא דא"צ שריפה כלל) (אלא דמניחן עד שירקבו שם וכמ"ש הראב"ד ז"ל בפ"ד מה' בכורי' ה"י ע"ש) ודלא כמ"ש"ל אבל נראה שיש לחלק בזה בפשיטות בין קודם שנתקדשו הבכורים כדינם דהיינו קודם קריאה והנחה בעזרה אצל המזבח דכשנטמאו אז לא הו"ל רק כקדשי' שמתו דקי"ל דא"צ שריפ' אלא קבורה וכמ"ש ברמב"ם סוף ה' פסוהמ"ק בזה ובהכי מיירי מתני' דנטמאו בעזרה הנ"ל דהיינו קודם קריאה והנחה וכמ"ש אבל לאחר שנהקדכו הבכורים כדינם דהיינו לאחר קריאה והנחה ודאי נראה דאז הו"ל כקדשים שנזרק דמם על המזבח דכשנטמאו אח"כ צריכין שריפה דוקא ונראה לכאורה דה"ל לבכורים שנטמאו אחר קריאה והנחה בעזרה וכמ"ש"ל להגיה כן ברמב"ם ז"ל הנ"ל בעז"ה: ועכ"פ י"ל בפשי' לפ"ז דה"נ ילפינן לערלה בג"ש דפרי פרי מבכורים הנז' דכמו שצריך לשרוף דוקא הבכורים שנטמאו שנאסרו בהנא' (אי מג"ש דמלאה הנז' או משום דדמי לקדשים כמ"ש ה"נ לערלה דאסור בהנאה דטעון שריפה דוקא כבכורים כנטמאו וא"ש דמג"ש נפק"ל לתרומה טמאה וערלה דמצותן בשריפה מה"ת וכמ"ש בעז"ה: (ותשלום כה"ד בזה וגם בדין ערלה וכה"כ וחדש בזה"ז בארץ ישראל למ"ד בתרומ' דבטל' קדושת הארץ (ע' מש"ל פ"י מה' מ"א הי"א) וגם בדין אתרוג של תרומ' טהור' לישראל יבואר הכל בקו"א אי"ה): וזה שייך למ"ש מעל"ד דיש לזהר עכ"פ בנ"כ בד"פ שהעולם נדון ונ"ל דמה"ט נמי א' בסו"ט ל"ט דאח"כ או' השקיפה כו' דקאי ג"כ על הד' פרקים הללו כדא' במע"ש פ"ה מי"ג ע"ש (וע' רש"י ז"ל בפ' וירא דהשקפה בכ"מ הוא לרעה ורק ע"י מ"ט נהפך מרוגז לרחמים (והוא מהמד"ר ובירוש' שם וכן י"ל כאן ע"י ב"כ וכמ"ש"ל מהירוש' ודו"ק וידיד ה' הרב הגאון המפורסם מ' יוסף נ"י מ"ץ דפה א' עוד דבר נחמד בזה די"ל דעיקר טעמ' שאין נ"כ בכ"י הוא מפני שחששו למ"ש הפר"ח מס' המקצועות שאם יש אשה נדה בבית הכהן אסור לו לעלות לדוכן כו' ובחי' הראב"ד לתמיד כ' הטעם דחיישי' דלמא נגע במידי דנגעה היא כו' ע"ש והנה גזירה זו דשמא נגעה כו' הו"ל ממש כעין הגזירה דטומאת ע"ה שהוא ג"כ משום דשמא תשב עליהן אשתו נדה כדא' בחולין ל"ה ע"ש וא"כ י"ל דכמו דקי"ל בטומאת ע"ה דברגל כטהרה שוי' רבנן כדא' בחגיגה כ"ו (ובנדה ל"ד) ולא גזרו אז בזה וה"נ י"ל דלא חששו לזה גבי נ"כ ביו"ט עכ"פ ודו"ק עכ"ד (והנה באמת בב"א ס"ו כ' ג"כ לטעם הנ"ל על שאין נ"כ בכ"י אך מש"ש הטעם שנ"כ ביו"ט דחוק מאוד ע"ש ובח"ס סכ"ג דחה כ"ד בזה ע"ש ועכ"פ דברי ידי"נ הגאון נ"י הנ"ל נכון מאוד לד' הראב"ד ז"ל הנ"ל וכמ"ש רק שילד"ק בזה דא"כ חוה"מ נמי וכן להיפך מר"ה ויו"כ ודוק וע"ש בירוש' דנר' דרק בירושלים שוי' כטהרה וצ"ע) לתמוה בזה ע"ד הגאון בהעמ"ש נ"י הנ"ל בעז"ה דבמ"ש דעבוד' כוכבים חמור מנגעים לענין אפרו כו' הנה נסתר לכאורה מהתוספתא דערלה ה"ו דגרסי' שם אפר בגדים שנתנגע ועפר בתים שנתנגעו אסורין בהנאה עכ"ל והרי מבואר דגם בנגעים אפרן אסור ואף דבאמת בסוף תמורה לא קתני רק חוץ כו' כבר פריך לה בירושלמי דערלה פ"ג ה"ג אהא דכל הנשרפין כו' דהרי אפר הבית כו' (ומ"ש בתוס' הנז' עפר בתים כו' טס"ה וצ"ל אפר כו' וכמ"ש בירו' הנז' וכ"ה ברמב"ם ז"ל רפט"ז מה' טו"צ דאבנים מנוגעים ששרפן כו'

אסור ע"ש) ומשני שני' היא דיליף נתיצה דבית בג"ש מונתצתם מזבחותם ע"ש דאפר בגדים יליף נמי בזה מהיקשא דלצרעת הבגד ולבית וע' בתו"כ סו"פ תזריע או מג"ש דהתם ע"ש ונעלם זאת מהמפרש בתוס' הנז' ע"ש) ואף דרבינו בהשאלתות ז"ל ס"ל התם דהאפר טהור הוא פ"ש ע"כ צריך לחלק בין טומאה לאיסור בזה וע"ש במש"ל שכ"כ בשם הירוש' דלכו"ע אסור בהנאה ולענין טומאה פליגי כו' אבל באמת צ"ע לענ"ד דבירוש' הנז' א' להדי' דמ"ד עלו מטומאתם מותרות ע"ש וכל משנ"ל בזה וליישב ד' השאלתות ז"ל הנ"ל בלא הג"ה ג"כ יבואר הכל בקו"א אי"ה וזה שייך למש"ל ד' ל"ו בדין השיר דר"ח

ושבת וציינתי שם לכאן אך אכ"מ לבאר באורך רק בקוצר משנ"ל להלכה בזה בעז"ה והוא (א) הדבר ברור דהשיר של נסכי תמיד השחר בכ"י אינו נדחה ממקומו ואין נתחלף לעולם בשיר אחר כלל וגם בר"ח ור"ה וכדלהלן (ודלא כמ"ש הגאון בתפא"י פ"ו מחוב"ק סי"א מד' רש"י דר"ה ל' ד"ה שלא אמרו ע"ש דבמח"כ שגה בזה דודאי אין כופלין הפרק רק מדוחק כדא' שם רק דבר"ה לבד הי' נראה לתקן הב' לה' מיד בשחר ולמה הניחוהו עד הערב וצ"ל מפני העדים וע"ש בטו"א ודו"ק) (ב) ושיר מוסף שבת (והוא הזי"ו ל"ך) לעולם אין אנו אומרין אותו כלל (וע' תמורה י"ד תוד"ה דברים וביד שאול ס' רע"ט ודו"ק וי"ל עוד טעמים בזה) (ג) ובר"ח ויו"ט וחזו"מ ור"ה ויוה"כ כשחל בחול צריכין לומר מלבד השיר של יום דתמיד גם השיר דמוסף ר"ח ויו"ט וחזו"מ ויו"כ ודר"ה ג"כ וכמש"ל כ' ושיר מוסף דר"ה דוחה דר"ח) (ד) ביו"ט וחזו"מ ויוה"כ שחל בשבת אין אומרין רק מזמור שיר ליוה"ש לבד ושיר מוסף דיו"ט וחזו"מ ויו"כ נדחה לגמרי (דבמקדש היו נדחין מפני הזי"ו ל"ך (דהו"ל תדיר ומקודש דקדושת יו"ט ויו"כ נמי אהני לשבת כדא' בזבחים צ"א ובתפא"י שגג גם בזה ע"ש ודו"ק) וה"ה לדידן אף דלא אמרי' לי' כלל כמ"ש) (ה) אך בר"ח ור"ה שחל בשבת צריכין לומר מלבד מזמור שיר ליוה"ש דתמיד של שחר גם השיר דמוסף ר"ח או ר"ה) הזי"ו ל"ך נדחה מפני שיר דר"ח ור"ה כדי לידע שהוקבעו בזמנן וע' להלן כ') וכ"ז ברור בעז"ה (וע' מג"א ס"ס קל"ב ובגוע"מ ס"ח י"ב י"ג ובמעשה רב סי' נ"ז ונ"ח במח"כ ל"ד היטב כד' רבינו הגר"א ז"ל בזה באמת ודו"ק יבואר בקו"א אי"ה) סימן ד' הן הי' נרא' לי מכבר להוסיף בעז"ה ע"ד הרמ"א ז"ל באו"ח ס' קכ"ח ס' מ"ד שכ' טעם למנהגינו שאין נושאים כפים אלא ביום טוב לבד שהוא משום שאז שרוין בשמחה כו' (ובד"מ שם הוסיף בזה שני' ושמחת בחגך ע"ש וצ"ע דא"כ חול המועד נמי דהרי שמחה נוהג כל שמונה בחג וה"ה בחזו"מ פסח) ועוד דא"כ ר"ה ויוה"כ (דאין נוהג בהם מצות שמחה) מ"ט נושאים בהם כפים: אלא דבאמ' כבר כ"ש הב"י בשם האגור ז"ל שהוא משום ביטול מלאכ' כו' וכ' הד"מ שם ע"ז שהוא עיקר הטעם באמת מפני שבאלו הארצות הכהנים והעם טרודין במחייתם בכ"י כו' וע"כ אין נושאים כפים ביום שיש בו ביטול מלאכה לעם ע"ש ומש"ש עוד לתת טעם לפ"ז על מה שאין נושאים כפי' בשבת הוא דחוק ע"ש ובכלבו סקכ"ה והוסיף בהג"ה הנז' ליתן טעם גם על מה שאין נושאים כפים ביו"ט רק בתפלת מוסף לבד מפני שיוצאין אז מבהכנ"ס וישמח בשמח' יו"ט עכ"ל ובאמת הוא טעם קלוש מאוד לבטל מפני זה נשיאת כפים בשחרית ביו"ט ועוד דא"כ ביוה"כ מאי איכא למימר ועכ"פ אין טעם לחלק בו בין שחרית למוסף כלל (וצ"ל שהוא רק כמש"ש בהג"ה דגם ביוה"כ

נושאים כפיים כמו ביו"ט ע"ש ור"ל שלא לחלק בין יוה"כ לכל יו"ט בזה והיא דחוק ג"כ באמת) וע"כ היה נ"ל לחדש ולהוסיף בזה בעז"ה די"ל באמת דעיקר האי מנהגא דידן שלא לישא כפיים רק במוסף דיו"ט לבד יש לו יסוד גדול בש"ס (ובספרי ומד"ר פ' נשא ג"כ בזה) דבסוטה ל"ח יליף מקרא דוישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם כו' (בפ' שמיני) דברכת כהנים הוא בנשיאת כפיים דוקא וא' התם דק"ל לר' יונתן דמה להלן כה"ג ור"ח ועבודת ציבור כו' וגרסי' עלה רנ"א א"צ ובספרי הגי' ת"ל כו' ור"י עצמו הוא דמשני לה ע"ש) הה"א כי בו בחר ה' כו' לעמוד לשרת בשם ה' הוא ובניו (בפ' שופטים) מקיש בניו לו כו' וכתוב כל הימים (ובספרי חסר הך סיומא בזה ע"ש) ואיתקש ברכה לשירות (כדנפק"ל שם מקרא דלשרתו ולברך בשמו דמה שירות בעמידה כו' (וכ"ה בירוש' רפ"ד דתענית ע"ש אבל נראה דטס"ה וצ"ל לברך בשם ה' וכ"ה בספרי פ' נשא וס"פ שופטי' ע"ש) ונפק"ל נמי התם דברכ' כהנים כשרה בבעלי מומין מדכתי' הכהני בני לוי לרבות בע"מ ע"ש ובתענית כ"ז (ויל"ק בזה מש"ש כ"ו ברש"י ד"ה כל יומא דבש"י דס"ה מחקו ע"ש וקושי' הגבו"א שם ד"ה למה ודו"ק) (אך הגר"א ז"ל הגי' שם דצ"ל שעריפת עגלה כשרה בבע"מ ע"ש) (ובירו' הנז' ודאי טס"ה דשם אי' כי במ בחר ה' כו' דהוא רישא דקרא דלברך בשם ה' דס"פ שופ' הנז' (והא דלא נפק"ל באמת מקרא דלברך בשמו דמוקדם בפ' עקב י"ל דהתם בלויים משתעי דכתי' שם הבדיל כו' הלוי לשאת כו' (ואולי מה"ט לא נפק"ל גם עמידה מהתם וע"ש בהגהו' הגאון רעאז"ל) אך בפרש"י שם כ' דסיפא דלשרתו כו' אכהנים קאי ע"ש) (והגר"א ז"ל כ' בספרי שם דצ"ל כבש"ס הנז' ושם בסוטה ל"ח בתוד"ה וכת' כ' דלא נפק"ל מקרא דהוא ובניו כל הימים רק דלא נימא דכה"ג ור"ח דוקא אבל הא ודאי דהך פירכא דר"י דמה להלן עבודת ציבור דוקא נשאר גם אליב' דאמת דאין נ"כ רק אחר קרבן ציבור לבד כגון עולה תמיד של כ"י ע"ש (וי"ל דמה"ט נהגו לטבול לנ"כ (וע' מג"א סק"ע) דנ"כ הוקם לקרבן ציבור ולכן אף טמא מת נ"כ דט"מ הותר בציבור ומיושב קושי' הא"א ס"ק נ"ד) משא"כ טומאה היוצא מגופו ודו"ק) (ובירושל' רפ"ד דתעני' גרסי' מנין לנ"כ כה תברכו כו' ע"כ בשחרי' במוסף מנין וי' אהרן את ידיו ויברכם כו' (ור"ל דחטאת ועולה ושלמים דכתיבי בהך קרא היו נוספים על קרבן התמיד אז (ונ"ל מזה כד' התוס' בסוטה הנ"ל שכ' דגם במוסף ובה"ע הי' נ"כ במקדש ע"ש ולא כהרמב"מ ז"ל בפ"ד מה' תפלה הי"ד שכ' דבמקדש היו נ"כ רק פ"א ביום בתמיד ש"ש לבד רק במדינה נ"כ בכל תפלה ע"ש ובמש"ל ה"ט ודו"ק) (וצ"ל ג"כ דל"ל שלא יהי' נ"כ רק במוסף לבד ובזמן דאיכ' חטאת ג"כ כמ"ש בקרא הנז' (או שיהי' גם שלמי ציבור עמהם כמו התם דוקא וכגון בעצרת שהיו בו גם שלמי ציבור אז) דודאי דאין מקו' לומר כן באמת כלל שהרי כל הימים כתיב ולא משכח"ל בכ"י לקרבן ציבור רק עולת התמיד לבד) והיינו דמצלינן בעבודה בכ"ז שנושאים כפיים ותערב כו' כעולה כו' (והוא כמו ונשלמה פרים כו') מפני שעיקר נ"כ אינו אלא אחר העבודה כמ"ש וכדנפק"ל נמי במגילה י"ח מהך קרא דויברכם כו' הנ"ל ומקרא דכל הימים הנ"ל נפק"ל דע"כ סגי בזה בקרבן תמיד לבד דהיינו עולה עכ"פ וכמ"ש ואחר שלא נזכר קרבן התמיד כלל בתפלת כל יום (וע' נו"ב מה"ק ס' ד' מ"ש בזה) לכן תקנו בכ"ז שיש נ"כ עכ"פ להזכיר אז בעבודה לקרבן עולת תמיד בפ' כדי להסמיך לו נשיאת כפיים מיד) והא דאמרי' וכקרבן י"ל דקאי על מנח' התמיד דאיכני נמי

קרבן כדכתי' קרבן מנחה או דקאי גם על קרבן חטאת ביום שיש בו חטאת ג"כ ואף דאז מזכירין כל הקרבנות בפ' בקראי דמוספין בברכה האמצעית (לפי סדר התפלה שלנו) י"ל דמ"מ תקנו להזכיר שנית קרבן עולה גם אז בברכת העבודה כדי להסמיך ביותר נשיאת כפים להקרבתן שהזכיר אז בפ' (דהודא' לא הוי הפסק כדא' במגילה שם דחז מלתא הוא) או שתקנו נוסח זה גם במוסף כבשחר' שלא לחלק בין תפלה לתפלה בזה) ועכ"פ הנה ע"פ כל הדברים הללו אפשר לנו לומר בזה טעם נכון לכאו' על מה שאין אנו נושאים כפים גם ביו"ט רק במוסף לבד דהנה כבר כת' דבאמת בעיקר הך קרא דנפק"ל מיניה לנ"כ (דהיינו מקרא דוישא כו' וירד מעשות כו') הנ"ל כתי' שם שלשה קרבנות ביחד דהיינו חטאת ועולה ושלמים ויש מקום לומר דעד דאיכא כולהו דוקא וכמש"ל אלא דנפק"ל באמת מאידך קרא דכל הימי' דע"כ צ"ל דבקרבתן עולת תמיד לבד סגי כמ"ש ואמנם י"ל דכ"ז הוא רק בזמן שיכולין לקיים באמת קרא דכל הימים הנ"ל כדכתי' וכמ"ש אבל בזמן שאין יכולת בדינו לקיים מ"ע זו בכ"י (ומשום ביטול מלאכה לעם וכמש"ל בשם הד"מ ז"ל) נראה דשוב יש לנו לקיים בזה כפשטי' דאידיך קרא דוישא אהרן כו' הנ"ל ושלא לישא כפים רק בזמן דאיכא חטא' ועולה ושלמי' ביחד (וע' בבעה"ט בפ' שמיני שכ' דג' ברכו' הן נגד ג' קרבנו' אלו) והיינו בתפל' מוסף דיו"ט דוק דאז איכ' חטאת ציבור ג"כ (וכן בשלמים י"ל דשלמי חגיגה ושמח' שכל אחד מישראל הי' מחויב להביא ביו"ט הו"ל כמו שלמי ציבור לזה וחג דאמר' במוסף רומז לחגיג' כנוד') ומשו"ה לא נהגינן לישא כפים רק במוסף דיו"ט לבד וא"ש וגם במוסף דר"ה ויוה"כ הרי יש בהם חטאת ועולה עכ"פ אבל בשבת ליכא חטאת ואולם בר"ח אף שיש בו חטאת מ"מ יש בו משום ביטול מלאכה לעם (וע' מגילה כ"ב תוד"ה ושאינן) וכן בחוה"מ אף דאיכא כולהו מ"מ הרי מותר בו בדבר האבד (וטעם זה דמשו' ביטול מלאכה הוא עיקר באמת וכמש"ל) וא"ש וכ"ז אמרתי מכבר בעז"ה ואחר זמן רב מצאתי להגאון רמ"ע ז"ל שכ' בזה בשו"ת שלו ס' צ"ה וז"ל ומה שברוב העולם אין עולים לדוכן כל ימות השנה מנהג גרוע הוא כו' ומי שנתחכם כו' לבקש סמך לאותו מנהג כו' ודרש סמוכין וישא אהרן כו' וירד מעשות החטאת ולפיכך נהגו שלא לישא כפים רק ביו"ט ובמוסף דוקא שיש בו חטאת וקפחני' לכהנים בטעותא רבתא אלא שאין כהן עובר בעשה עד שיאמרו לו עלה עכ"ל והנ' באמת יש לתמו' על כ"ד בזה דמ"ש דמי שנתחכם כו' ודרש סמוכין כו' נראה שבמחכ"ת נעלם ממנו הסוגיא דסוטה ל"ח הנז' דבאמ' ק"ל לר"י בכה"ג בזה עד דנפק"ל מקרא דכל הימים הנז' וא"כ שוב ל"ל כלל דבעינן נמי חטאת וכמש"ל וגם לדבריו הרי אכתי הקשה מר"ח ומחזה"מ וכמ"ש ואמנם למש"ל לצרף שני הטעמים יחד בזה [דעיקר טעמ' דביו"ט דוקא הוא רק משום ביטול מלאכה באמ' וכמ"ש והא דביו"ט גופא הוא במוסף דוקא הוא רק מדרשא דקרא דוישא אהרן כו' הנ"ל וכמש"ל] א"ש הכל ושניהם כאחד טובי' בעז"ה (ונ"מ ממ"ש לנ"כ בשחרית בשמח"ת וע' א"א ס' תרפ"ט ולמנהגינו דנו"כ ביו"ט שחל בשבת (ולא כהמ"א בסק"ע) צע"ק למ"ש משבת ר"ח ושחזה"מ ודו"ק) והא דמשום ביטול מלאכ' מבטלין מ"ע דנ"כ (דגם בגבולין ודאי הוא מה"ת (ודלא כד' הגרי"ע ז"ל וכדמוכח בתוס' סוטה ל"ח ד"ה כל מהירוש' ודו"ק) י"ל דלמ"ש בירוש' רפ"ד הנז' דאין נ"כ בלא תפלה ע"ש ותפלה עצמ' לאחר שכבר התפלל פ"א ביו' דרבנן הוא לכו"ע וע' בסה"מ מ"ע ה' וי"ל דמה"ט נזהרין

עכ"פ בני"כ ביו"ט דלד' כ"פ אז ודאי התפלה מה"ת הוא ונפק"ל ממקרא קודש ודו"ק ואכמ"ל (ואחי המאוה"ג הרב שלמה הכהן נ"י א' עוד בזה דלמ"ש בירו' פ"ט דסוטה הי"ד אקרא דאל זועם בכ"י דמי מבטל (זעמו של הקב"ה) אר"א כו' ברכת כהנים מבטלת ע"ש וא"כ י"ל דמה"ט נזהרין עכ"פ בני"כ בכל הארבעה פרקים שהעולם נידון בהם כדתנן בר"ה ט"ז לבטל ולהפוך אז הדין לרחמים ע"י ב"כ ודו"ק ונ"ל די"ל ג"כ דמה"ט נ"כ במוסף דבשניות יושב ודן (להא"א דפ' לפני ד' ד' וע"ש ג' תוד"ה ושניות דלכן אומרין ממקומו כו' במוסף ודו"ק) ובזה י"ל גם מנהג ק"ק טריעסט יצ"ו באיטליא שנ"כ בשחרית לבד שהוא למ"ד התם איפוך דבראשונות דן וצ"ע (ומנהג ק"ק הנ"ל דנ"כ בשבת ג"כ וכשהייתי שמה בחדש אלול שנת בברכ"ת לפ"ק והתפללתי בש"ק פ' שופטים בבהכ"נ ספרדים שם כבודני אז בעז"ה להיות הכהן המברך כל ב"כ לבדי בקול וכל הכהני שבבהכ"נ שעלו עמי יחד לדוכן שתקו אז ושמעו ממני לבד שכך מנהגם שם שכהן אחד לבד מברך לעם בקול ושאר הכהני שעולין עמו יוצאין בזה ע"י שומע כעונה לבד (וע' סוטה ל"ט תוד"ה עד וצ"ע) ובאמת דבזה א"ש פשטיה דקרא דוישא אהרן כו' ויברכם די"ל דבניו שמעו ממנו אז (וע"ש ברמב"ן ז"ל) וגם פשטא דמתני' דמגילה כ"ד דהוא נ"כ ע"ש ופשט' דמתני' דברכות ל"ד דאם א"ש כהן כו' ודו"ק (וכל זה וגם השייך עוד לד' הרב ב' עמק הלכה ז"ל שבס"א הנ"ל ולהטושו"ע ס"א יבואר הכל בקו"א אי"ה) וע"ע מעל"ד בזה סימן ה' הן ראיתי להביא כאן נוסח שטר מכירת חמץ אשר יצא כעת מאתנו בעז"ה ע"פ הסכמות הגאונים הגדולים היושבים על כס ההוראה בפ"ק יצ"ו, ה' עליהם יחיו, והרבה דברים אשר הי' נלע"ד מהנחוץ להוסיף ולתקן כעת בנוסח זה, מהנוסח אשר נהגו בו מאז בפ"ק יצ"ו, תקננו והוספנו בו כעת בעז"ה (מטעמים ונימוקים המבוארים אצלינו בכ"י באורך בזה בעז"ה.

ויבואר במק"א אי"ה). ובתחלה ראיתי להביא כאן נוסח שטר הרשאה אשר חדשנו בעז"ה בפ"ק לכל הבאים למכור חמצם להא"י על ידי האנשים הנבחרים לחתום עצמם על השטר מכירה החמץ שמוסרים להא"י והמה העושים עמו כל הקנינים שאפשר לעשות במכירה זו ע"פ הדת בעד כל המוכרים חמצם על ידם, (וכמו קנין הכסף, וקנין חזקה, וקנין מטלטלין אגב קרקע, וקנין השטר וקנין חליפין, וקנין חצר, וסיטומת' והוא ת"כ ועוד איזו קנינים שאפשר לעשות בזה וכמבואר הכל בהשטר מכירה להלן, (ומ"ש הגאון בעל מקור חיים ז"ל בביאורים ס' תמ"ח סוף אות ט' דע"י שמוכרין להא"י גם המקום שהחמץ בתוכו הו"ל כמו משיכה ג"כ וכמ"ש הש"ך ביו"ד ס' ש"ך סק"ט דקונה לו רשותו במקום משיכה ע"ש, צ"ע לענ"ד ושם בביאורים אות ה' לא כתב אלא דכשעומד בחצירו דלא מחסרא משיכה קונה במעות לבד ע"ש וע' בב"ב פ"ד ובפי' המשניות להרמב"ם ז"ל פ"ה דמע"ש מ"ט שכ' דמכלל הכח שנקנין בו המטלטלין הוא שכירות המקום שהמטלטלין שם לפי שהקרקע נעשית רשות השוכר והמטלטלין שבו כאלו הוא משכן ונתנן ברשותו עכ"ל וצ"ע ואכמ"ל) ונודע כי בכל הקנינים הנ"ל יש בהם כמה ספיקות לדינא באמת רק שמתנים עמו שיקנה ע"י הקנין המועיל ע"פ הדת בזה כנודע) וכל הבאים למכור חמצם המה נותנים כח והרשאה בזה כדת להחותמים על השטר מכירה בעדם שיהי' כל מעשיהם בדבר המכירה הלז להא"י בעדם כעשייתם בזה ופיהם כו' וככל נוסח שטרי ההרשאות הנעשים ע"פ הדת בכל דבר [ובאמת למ"ש הגאון

בעל מקור חיים ז"ל בביאורים שם אות ט' דאם השליח לבד חותם עצמו בשטר מכר שמוכר קרקע המשלח והמוכר עצמו איננו חותם כלל על השטר מכירה הלז דנראה דלא מהני חתימת השליח לבד בזה דכיון דקרקע אין נקנה רק בשטר ושטר בלא חתימת ידו של המוכר רק של שליח לבד לאו שטרא הוא כלל דהא לאו שטר ראי' הוא נגד המשלח וכל שטר שאין ראייה מתוך השטר לא מהני לקנות בו כו' ע"ש וא"כ ע"י שטר ההרשאה שחותרים המוכרין בעצמן שנותנין רשות להנבחרים בזה למכור כל המקומות שהחמץ שלהם מונחים בהם במכירה גמורה כו' (והיינו אותם המקומות שהם שלהם בעצמם ושייך להם לחלוטין ולא בשכירות לבד וכמבואר בהשטר מכירה בזה) והשטר הרשאה שחותרים המוכרין בעצמן בזה מוסרים ג"כ להא"י כנודע, וא"כ אפשר דמועיל בזה להשטר מכירה ג"כ באמת שהרי יש ביד הא"י שטר ראי' ג"כ שהמוכרין הקרקע שלהן עשאו להנבחרים החתומים על השטר מכירה שבידו שלוחים כדת למכור את כל המקומות שלהם ג"כ ובצירוף שטר ההרשאה הנ"ל עם שטר המכירה שמוסרים יחד להא"י כנודע אפשר דע"י זה הו"ל כאלו חתם המוכר עצמו על השטר מכירה בזה ומהני שפיר אף לד' המקור חיים הנ"ל וע"כ הי' לנו לדקדק לכאורה שהמוכר בעצמו יחתום על השטר ההרשאה הנ"ל עכ"פ וצ"ע ומצאתי אח"כ כעין נוסח שטר הרשאה שלנו בזה גם בשו"ת נחלת שבעה סוף ח"ב ע"ש רק שחסר שם באמת עוד דברים רבים הנחוצים לענ"ד בזה ונצרך כמה תיקונים שם לענ"ד ע"ש ובנוסח שטר ההרשאה שלנו מתוקן הכל בעז"ה]: והנה מה שיש לנו להאריך בכל פרטי דינים מהקנינים הנ"ל אכ"מ כעת ויבואר במק"א אי"ה רק דבר אחד ראיתי להזכיר בזה בעז"ה בדין המבואר בנו"ב מה"ת חא"ח ס' ס"ג במי ששכח למכור חמצו עד אחר חצות בע"פ שאין הישראל יכול למוכרו עוד שאין החמץ ברשותו אז מן התורה אבל מ"מ הא"י יכול לזכות אז בהחמץ כזוכה מן ההפקר (ונ"מ דאת"ל דהאינו יהודי קונה אז החמץ א"כ שוב לא עבר הישראל על בל יראה כלל דהא דעשאו הכתוב להחמץ כאלו הוא ברשותו של ישראל לעבור עליו בב"י אינו אלא כשלא זכה שום אדם אחר בהחמץ כלל ורק שאינו של הישראל משום איסור הנאה לבד בזה לחוד הוא דאמרינן דעשאו הכתוב כאלו הוא ברשותו כו' אבל כשזכה א"י בהחמץ בקנין גמור בזה ודאי לא אמרינן כלל דאפ"ה יהי' כאלו הוא ברשות הישראל לעבור בב"י כיון דלאו משום איסור הנאה לחוד הוא שאינו ברשותו של הישראל רק משום דאתי לרשות אחר באמת והו"ל כמו בור כו' ע"ש וא"כ למאי דקיי"ל דעד הלילה ליכא בל יראה כי אם עשה דתשביתו לחוד וכיון דאתי החמץ לרשות זוכה קודם הלילה שוב לא עבר הישראל על החמץ ההוא רק בעשה לחוד ובעשה לבד לא מצינו שקנסו חכמים לאסור החמץ בהנאה אחר הפסח ורק בלאו דב"י לחוד קנסוהו כדא' בגמ' וכ"כ בשאג"א ס' ע"ט (ובפמ"ג ס' תמ"ג בא"א סק"א כ' בפשיט' דגם אם עבר בעשה לבד ג"כ קנסוהו ע"ש וכן בס' תמ"ח שם בא"א ס"ק ב' כ' בשם שו"ת פנ"י ז"ל ג"כ (כהנ"ב והש"א הנ"ל) דבעשה לחוד לא קנסוהו והפ"מ שם כ' ע"ז דמשמע מכמה פוסקים דאף אם לא עבר רק בעשה דתשביתו קנסוהו בזה ע"ש) ואף שהדבר פשוט שאם בא הישראל אחר חצות לשאול מה יעשה בחמצו ששכח למוכרו שמורין לו ודאי דחייב לבערו משום עשה דתשביתו מ"מ אם לא בא לשאול אז עד אחר שכבר זכה בו הא"י קודם הלילה בקנין גמור כגון במשיכה או בהגבהה כדלהלן, שוב אין מורין להישראל לבערו ומותר

החמץ לאחר הפסח להישראל כיון דלא עבר עלי' בב"י וכמ"ש כך הוא לדעת הגאון בעל נוב"י ז"ל ע"ש וכ"כ הפמ"ג ז"ל בא"א סוף סי' תמ"ג בזה דכל שבא החמץ לרשות זוכה אף בתוך הפסח שוב לא עבר הישראל על ב"י מכאן ואילך ע"ש ומ"מ יש מהאחרונים ז"ל דלא ס"ל הכי וע' בחתם סופר ס' קי"ד ובמק"ח בבאורים סוף ס' ת"מ דנראה דפליגי בכל זה ע"ש ובמק"א יבואר אי"ה) ואמנם לא מהני רק כשמשיך הא"י אז החמץ לרשותו או שקנה כל החמץ בהגבהה וכזוכה מן ההפקר, אבל אם אינו יכול למשוך כל החמץ ורק שרוצה הא"י לקנות החמץ ע"י קנין חזקה במקום שהחמץ מונח שם או שיקנה המקום בקנין כסף מהישראל וע"י זה ירצה הא"י לקנות גם החמץ בקנין מטלטלין אגב קרקע לבד העלה הגאון בעל נו"ב ז"ל שם דלא מהני כלל בזה כיון דהחמץ אין לו בעלים אז ואין כאן דעת אחרת מקנה כלל לא מהני קנין אגב בכל כה"ג דהו"ל כהפקר ובהפקר לא שייך קנין אגב כלל רק אם היה עומד אז הא"י בצד המקום שהחמץ מונח בו אז הי' קונה החמץ ג"כ מתורת חצר וע"ש בנוב"י בזה אבל כשאינו עומד אז בצד המקום שהוא שאינו יכול לקנות רק מתורת אגב לבד לא מהני כלל בהפקר כמ"ש עכ"ד הנו"ב ז"ל שם בזה ע"ש: ויען כי בעיקר ד' הנו"ב ז"ל בדין זה יש מחלוקת בין האחרונים ז"ל באמת דהגאון בעל קצות החושן ז"ל בס' ער"ה ס"ג העלה שם דגם הפקר נקנה במטלטלין אגב קרקע כשהיו צבורין בתוכה ע"ש אך הגאון בעל נתיבות המשפט ז"ל בס' ר"ב ס"ק ב' ובס' ער"ה ס"ק א' חלק עליו וס"ל כד' הנו"ב ז"ל הנ"ל דאפ"ל בצבורין לא מהני בהפקר וע"ש שהביא ראייה בזה מד' הר"ן ז"ל בפ"ק דקידושין שכ' דקנין אגב דמי לדין מכר לו עשר שדות בעשר מדינות והחזיק באחת מהן דהקנאה ריעא ניהו (כצ"ל וכ"ה בר"ן שם ומש"ש בנתיבות דזביני ריעי כו' טס"ה ע"ש) ומשו"ה בעינן בהו שיתן דמי כולן דוקא ע"ש וא"כ יש ללמוד מדבריו דה"נ לענין הפקר דקיי"ל בב"ב ד' נ"ג דבעשר שדות כו' והחזיק באחת מהן לא קנה כולן וע"ש ברשב"ם ז"ל וה"נ בקנין אגב לא מהני מה"ט בהפקר ע"ש ולענ"ד צ"ע בזה דמד' הר"ן ז"ל הנ"ל שכ' דקנית מטלטלין אג"ק הו"ל הקנאה ריעא כמו בעשר שדות והחזיק באחת מהן כו' נראה להדיא דלא קאמר הכי רק כשלא היו המטלטלין צבורין בתוכה ולא קנה המטלטלין בכה"ג רק כשאומר לו המוכר בהדיא קני המטלטלין אגב קרקע זו כדמסיק בקידושין כ"ז דבזה ודאי דלכו"ע בנכסי הפקר לא מהני באמת וכמ"ש גם הקצה"ח ז"ל שם והרי מבואר כמ בר"ן וברש"י ז"ל ד"ה בד"א דמטלטלין הנקנים עם הקרקע כשדה שאינה סמוכה לה דמי ומשו"ה בעינן בכה"ג שיתן דמי כולן דוקא לד' רש"י והר"ן ז"ל הנ"ל בזה ע"ש ומדכ' דהו"ל המטלטלין כו' כשדה שאינה סמוכה כו' משמע להדי' דמיירי במטלטלין שאינן צבורין בתוכה דאמסקנא דההיא סוגיא דקידושין הנ"ל דמסיק דצבורין לא בעינן כו' עלה קאי רבא התם לגי' רש"י והר"ן ז"ל הנ"ל וא' דל"ש אלא שנתן דמי כולן כו' ובכה"ג דוקא הוא דמדמינן לה שפיר לקנין דעשר שדות בעשר מדינות לפי' רש"י והר"ן ז"ל הנ"ל אבל בצבורין בתוכה הדבר פשוט דגם לד' רש"י והר"ן הנ"ל לא בעינן כלל שיתן דמי כולן דלא דמי כלל לעשר שדות בעשר מדינות שאינם סמוכות יחד וכמ"ש וא"כ עכ"פ אין שום ראייה מהר"ן הנ"ל דגם בצבורין לא מהני בהפקר כלל דעד כאן לא כ' שם דקנין אגב הו"ל הקנאה ריעא כמו עשר שדות שאינן סמוכות כו' אלא כשאין צבורין בתוכה דאז דוקא הו"ל כעשר שדות שאין סמוכות וכמ"ש (ובזה יהי' נסתר ג"כ

קצת מדברי הגאון הג' בעל באר יצחק נ"י בס' ד' בזה): ואמנם אף שלכאורה אין להכריח מד' הר"ן ז"ל הנ"ל דגם בצבורין לא מהני בהפקר דבאמת נראה דלא מיירי שם בדבריו הנ"ל רק באגב בלבד בלא צבורין וכמ"ש אולם נרא' דעכ"פ לד' הר"ן ז"ל הנ"ל אין לנו הכרח בהיפך ג"כ לאידך גיסא ולומר דודאי מהני צבורין גם בדליכא דעת אחרת מקנה מהך דב"ק ד' קי"ח דמוק"ל ר' פפא להא דפליגי התם ר"א ורבנן בהגוזל פרה כו' דכשהיתה הפרה רבוצה בשדה מיירי ולר"א דא' קרקע נגזלת קנה הפרה אגב השדה להתחייב בגזלה דפרה ג"כ משום דמטלטלין נקנין אגב קרקע וכמו שפירש"י ז"ל שם בזה וא"כ מוכח משם להדיא דעכ"פ בצבורין מהני גם בקנין מטלטלין אגב קרקע אף כשאין שם דעת אחרת מקנה אותו וכמו בגזילה דאין כאן דעת אחרת מקנה אותו כלל וכמו שהכריח הגאון בעל קצות החושן שם בדין זה מהך סוגיא דב"ק הנ"ל ע"ש אמנם לד' הר"ן ז"ל הנ"ל דמדמי הך הקנאה ריעא דהחזיק בעשר שדות כו' לקנין מטלטלין אגב קרקע וכמ"ש יש מקום לדחות בפשיטות לענ"ד מהך דב"ק הנ"ל וי"ל דבאמת ר' פפא לשיטתו הוא דס"ל ודאי הכי דמהני הקנין דמטלטלין אגב קרקע גם היכא דליכא דעת אחרת מקנה אותו משום דאיהו ס"ל גם באידך הקנאה ריעא דעשר שדות והחזיק באחת מהם דקנה כולם גם בנכסי הפקר וכדמוכח בב"ב נ"ו בהך דינא דמחזיק בנכסי הגר ואין שם לא מצר ולא חצב דא"ר פפא גופא התם דאם החזיק באח' משדותיו קנה כל השדות הנקראו' על שמו שהי' משקה הגר אותם מבור אחד וע"ש ברשב"ם ז"ל בזה וכבר כתבו הראשונים ז"ל שם דצ"ל דהך דר' פפא פליגא באידך דר' פפא גופא בב"ב נ"ד דא' גבי שדה שאינה מסויימת במצריה דלא קנה אלא כשתי חרישות של צמד בקר לבד ע"ש וה"ה ז"ל בפ"א מה' זכ"ה הי"ג כתב בשם הרשב"א ז"ל דצ"ל דהך קמאי דר' פפא אליבי' דרב אמרה התם ובתראי דר' פפא הנ"ל שם אליכא דר' מרינוס הוא ופליגי וע"ש במ"מ ז"ל בזה ועכ"פ י"ל לפ"ז דהך דר"פ בב"ק קי"ח הנ"ל אזלא כאידך דר' פפא אליכא דר' מרינוס הנ"ל דס"ל דגם בהקנאה ריעא דהחזיק באחת מעשר שדות כו' דמהני לקנות כולם אף בנכסי הגר דליכא דעת אחרת מקנה אותו כל שהם נקראות על שמו ואף שלא החזיק רק באחת מהם וכמ"ש ולהכי ס"ל לר"פ נמי בב"ק הנ"ל גבי קנין דמטלטלין אגב קרקע דמהני לקנות שפיר אף היכא דליכא דעת אחרת מקנה אותו וכמו בגזלן דהתם כל שהיו המטלטלין צבורין שם וכדא' ר"פ להדיא התם כגון שהיתה הפרה רבוצה כו' דמשמע דוקא רבוצה בתוכה אבל אם גזל שדה ונתכון לקנות בגזילה גם המטלטלין של הנגזל שהיו במקו' אחר ודאי דלכו"ע לא מהני בזה ואע"ג דקיי"ל דאגב לא בעי ציבורין צ"ל דשאני הכא משום דליכא דעת אחרת מקנה וכמ"ש הגאון בעל קצות החושן ז"ל ג"כ בזה והיינו משום דר"פ לטעמי' בהא דגם באידך הקנאה ריעא דהחזיק באחת מעשר שדות ס"ל דלא מהני לקנות בנכסי הפקר אלא בשדות הסמוכות לבד וכשאין שם מיצר מפסיק כלל דאז דוקא קנה השדות של אותו הגר הסמוכות יחד ושהי' משקה אותם מבור אחד וכמ"ש ולא דמי למכר שיש דעת אחרת מקנה דמהני בזה אפי' בעשר מדינות וכמ"ש אבל במקום שאין שם דעת אחרת מקנה ס"ל להך לישנא דר' פפא בזה דלא מהני לקנות כולם רק אותם הסמוכות יחד לבד ושאינן ביניהם מיצר מפסיק וכמ"ש וה"נ ס"ל להך לישנא דר"פ דלא מהני נמי בקניית מטלטלין אגב קרקע במקום שאין דעת אחרת מקנה כגון בגזלן רק בצבורין בתוכם דוקא וכמ"ש ועכ"פ י"ל

דשפיר ס"ל להך לישנא דר"פ דמהני ודאי לקנות מטלטלין אגב קרקע אף היכא דליכא דעת אחרת מקנה אותו כל שצבורין בתוכה עכ"פ משום דאזיל לטעמי' בהא וכאידך דר"פ אליבא דר' מרינוס הנ"ל דס"ל נמי גם באידך הקנאה ריעא דהחזיק באחת מעשר שדות דמהני נמי לקנותם יחד אף במקום שאין שם דעת אחרת מקנה אותו כל שהם סמוכות יחד עכ"פ וכמ"ש: ובזה י"ל ג"כ דגם אידך מילתא דר' פפא בב"מ י"א גבי טובת הנאה דמתנות דא"ר התם דהו"ל כמו הפקר בזה ואינם נקנים בקניית מטלטלין אגב קרקע אף שהיו צבורין בתוכה רק בתורת חצר לבד ומשו"ה בעינן ככה"ג התם שיהיה עומד בצד חצרו דוקא ע"ש ור' פפא מסיק התם דאה"נ דרק מתורת חצר לבד הי' הקנין דר"ג וזקנים שם גבי מתנות הנ"ל ואפ"ה לא היו צריכין להיות עומדין בצדן שם משום דקניית החצר של ר"ג להזקנים הי' ע"י דעת אחרת מקנה בזה ומש"ה קנו שפיר המתנות אף דחשיבי באמת כאין דעת אחרת מקנה אותם משום דהו"ל כמו הפקר וכדרבא התם וכמ"ש מ"מ כיון דעכ"פ קנו את החצר מדעת אחרת שהקנה אותם אז ר"ג את המקום שפיר קנו עי"ז גם המתנות ע"י קנין החצר אף דהמתנות עצמן הו"ל כאין דעת אחרת מקנ' אותן וכמ"ש המרדכי ז"ל שם בזה וע"ש בקצות החושן ס' ער"ה הנ"ל ועכ"פ מדהוצרך ר"פ לאוקמי התם בקנין חצר דוקא וכמ"ש משמע דאלו בקנין אגב ודאי דס"ל כרבא התם בזה דלא מהני לקנות כלל המתנות באגב קרקע משום דהמתנות הו"ל כמו הפקר ובמקום שאין שם דעת אחרת מקנה להמטלטלין עצמן ג"כ לא מהני לקנות המטלטלין באגב לבד אף כשצבורין בתוך הקרקע ואף דבקרקע עצמה יש דעת אחרת מקנה באמת מ"מ כיון שבהמטלטלין אין שם דעת אחרת מקנה לא קנה המטלטלין בתורת אגב ואף כשצבורין בתוכה רק מתורת חצר לבד וכמ"ש וע"ש בד' הגאון בעל קצות החושן ז"ל ובד' הגאון בעל נתיבות המשפט ז"ל מ"ש בזה ולכאורה לפ"ז תקשי נמי טובא דרב פפא אדר' פפא באמת בזה שהרי בב"ק קי"ח הנ"ל מוכח דס"ל לר"פ גופא דגם בגזילה דאין שם דעת אחרת מקנה גם בהקרקע כלל ואפ"ה ס"ל ע"כ התם דמהני לקנות גם המטלטלין בתורת אגב אף שאין שם דעת אחרת מקנה כלל וכמ"ש אבל למש"ל א"ש בפשיטות די"ל דהך דרבא ודר' פפא בב"מ י"א הנ"ל אזלא כאידך דר"פ אליבא דרב בב"ב ד' נ"ד הנ"ל דס"ל נמי גבי אידך קנין ריעא דהחזיק באחת מהשדות דגבי נכסי הפקר לא מהני לקנות לשום שדה אחר כלל אף כשסמוכה לה ואף שאין ביניהם מיצר כלל וס"ל התם לר"פ גופא דלא קנה אלא במלא שתי חרישות של צמד בקר לבד וכמ"ש ומשו"ה שפיר ס"ל לרבא ולרב פפא גופי' בב"מ י"א הנ"ל בפשיטות גבי אידך קנין ריעא דמטלטלין אגב קרקע ג"כ דה"נ לא מהני במקום שאין שם דעת אחרת מקנה בזה לקנות המטלטלין כלל אף כשצבורין בתוכה ורק מתורת חצר לבד וכמ"ש ורבא נמי לשיטתו בקדושין כ"ז הך דמדמי קנין דמטלטלין אגב קרקע לקנין דהחזיק באחת מעשר שדות לגי' דידן שם (שהיא גי' רש"י והר"ן ז"ל הנ"ל בזה אבל לגי' הרי"ף והרמב"ם ז"ל שם לא קאי רבא אלא אמירא דשמואל התם דהחזיק באחת מעשר שדות לבד וכמ"ש הכ"מ פ"ג מהל' מכירה ה"ח ע"ש) ומשו"ה ס"ל נמי בב"מ י"א הנ"ל דלא מהני במתנות דהו"ל כהפקר הך קנין דמטלטלין אגב קרקע אף בצבורין וכמ"ש (רק דלמש"ל דלא קאי רבא בקידושין שם רק באינן צבורין לבד צע"ק וי"ל ואכמ"ל) ועכ"פ לא ק"מ מדר' פפא דב"ק הנ"ל אדר' פפא בב"מ הנ"ל וכמ"ש בזה די"ל

דתליא באמת באידך הנך תרי לישני דמצינו אליבא דרב פפא גופא בב"ב נ"ד ונ"ו הנ"ל דמשמע לכאורה נמי התם דע"כ דפליגי אהדדי וכמ"ש וע"כ צ"ל דחדא מיניהו אמרה משמי' דרב וחדא משמי' דר' מרינוס ופליגי אהדדי באמת וכמ"ש ה"ה בשם הרשב"א ז"ל הנ"ל וא"כ י"ל בפשיטות דה"נ פליגי בהא אידך הרי לישני דרב פפא בב"ק ובב"מ הנ"ל וחדא ע"כ אזלא אליבא דרב ואידך אזיל אליבא דר' מרינוס הנ"ל וכמ"ש בעז"ה וא"ש (ובזה נפלו כל דברי הפלפולים של הגאונים בעל קצות החושן והנתיבות המשפט ז"ל הנ"ל מ"ש בזה באורך ע"ש וגם נ"ל ליישב בפשיטות בזה קושיית הגאון בעלשאגת ארי' ז"ל בסימן ע"ז שהקשה שם אהא דעולא בב"מ י"א הנ"ל דא' דבעינן שיהי' עומד בצד חצרו ע"ש ופריך עלי' התם ר"א מהך דר"ג וזקנים הנ"ל ומשני לי' עלה דלא הקנה להם ר"ג אלא במטלטלין אגב קרקע ופריך עלה רבא התם דטובת הנאה אינה ממון לקנות ע"ג קרקע כו' והשתא לעולא דס"ל דבעינן שיהי' עומד בצד חצרו דוקא ע"כ צ"ל ודאי דס"ל דטובת הנאה שפיר הוה ממון לקנות ע"ג קרקע בזה והשתא תקשי דעולא אדעולא שהרי עולא גופא ס"ל בקידושין נ"ח דטובת הנאה אינה ממון ע"ש (וכן קשה לי קצת דר' אבא אדר' אבא להיפך בזה דמדפריך עלי' דעולא בקידושין שם ממתניתין דהמקדש בתרומות כו' ש"מ לכאורה דס"ל לר' אבא דטובת הנאה הוי ממון ע"ש ובב"מ שם מסיק רבא אליבא דר' אבא גופי' דס"ל דטובת הנאה אינה ממון כו' ע"ש ואם באנו לחלק קצת בין הנושאים בזה א"כ נצטרך לומר דע"כ דפליגי בסברו' הפוכות בדין זה ודו"ק וצ"ע) וכן הקשה השאגת ארי' ז"ל שם דר' יהושע אדר' יהושע בזה ג"כ דבפסחים מ"ו מוכח דע"כ דס"ל לר' יהושע ודאי דטובת הנאה אינה ממון ע"ש וא"כ למאי דקיי"ל בב"מ הנ"ל דבעינן שיהי' עומד בצד חצרו דוקא ע"כ צ"ל דהך דר' יהושע שהקנה ג"כ התרומת מעשר שבו לראב"ע אז ע"י המקום כדתנן בפ"ה דמע"ש לא הי' רק ע"י הקנאת מטלטלין אגב קרקע לבד או כדאמר רב פפא התם דאה"נ שהי' ע"י קנין חצר רק דבמקום שיש דעת אחרת מקנה לא בעינן שיהי' עומד בצד חצרו ע"ש וא"כ ע"כ צ"ל דס"ל לר' יהושע דטובת הנאה ממון בזה דאל"כ לא מצינן להקנות המתנות לא במטלטלין אגב קרקע כלל כדרבא הנ"ל ולא ע"י קנין חצר ג"כ דאם טובת הנאה אינה ממון א"כ לא הו"ל דעת אחרת מקנה כלל בזה וקשיא טובא לפ"ז דר"י אדר"י ודעולא אדעולא בהא וכמ"ש עכ"ד הגאון בעל שאגת ארי' ז"ל ע"ש והנה מ"ש בפשיטות דאליבא דר' פפא צ"ל ג"כ דס"ל דטובת הנאה ממון דאל"כ אין כאן דעת אחרת מקנה בזה הנה במחכ"ת העלים עינו בדבר זה ממ"ש המרדכי ז"ל בפ"ק דמציעא שם שהבאתי לעיל דפשיטא לי' ז"ל לאידך גיסא באמת דודאי ס"ל לר"פ נמי דטובת הנאה אינה ממון ורק משום דבחצר הי' דעת אחרת מקנה בזה להכי שפיר הוי מהני גם להמתנות וכמ"ש"ל בשמו וא"ש אך באמת למש"ל בזה הנה י"ל בפשיטות דודאי דאה"נ שהי' הקנין דר"ג נקני' במטלטלין אגב קרקע ואף דס"ל לר' יהוש' גופי' וכן לעולא הנ"ל דטובת הנאה אינה ממון וכמ"ש"ל מ"מ הרי י"ל דבאמת ס"ל לעולא עצמו דלא כרבא וכו"פ שם בהא אלא כאידך דר"פ בב"ק קי"ח הנ"ל דס"ל ע"כ דגם היכא דליכא דעת אחרת מקנה כלל אפ"ה שפיר קני במטלטלין אגב קרקע כל שצבורין עכ"פ בתוכה וכמ"ש"ל וא"ש ובאמת יש בסוגיא זו דב"מ הנ"ל עוד שיטות להראשונים דלא כשיטת השאג"א הנ"ל וע"ע בש"ך סי' ר' ור"ג סק"א בזה ואכמ"ל רק שעכ"פ יש לבאר להלכה אי קיי"ל כהך דר' פפא משמי' דרב

הנ"ל או כר"פ משמי דר' מרינוס הנ"ל בזה ואמנם לפי שיש באמת אריכות רב בכ"ד הראשונים ז"ל בהלכות הללו וכל מש"ל אינו אלא לשיטת הרשב"א ז"ל הנ"ל לבד ויש באמת שיטות אחרות הרבה להראשונים ז"ל בישוב ד' ר' פפא דב"ב נ"ד ונ"ו הנ"ל בזה וע' בהשגות הראב"ד ז"ל ובמ"מ שם ובכ"מ ובלח"מ ז"ל פ"א מה' זכ"ה הי"ג הנ"ל באורך ויבואר במק"א אי"ה): אך בעיקר הדין לכאורה יש בזה ראייה מפור' לענ"ד מהתוספתא דבבא בתרא פ"ב דגרסי' התם המחזיק בנכסי הגר (במקום שיש רשות להתגייר שם ע"פ הממשלה) נעל כו' ה"ז חזקה כו' כלים וקרקעות זכה בקרקעות לא זכה בכלים כו' ומדקתני בסיפא התם גבי מכר דנכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות כו' כיצד א"ל חצר וכל מה שבתוכה אני מוכר לך כו' והחזיק כו' ע"ש ומשמע דאיירי בצבורין לתוך החצר ואפ"ה לא מהני רק במכר לבד אבל בגר דנכסי הפקר הם משמע ברישא דלא קנה המטלטלין כשהחזיק בקרקעות אף בכה"ג דסיפא שהיו צבורין לתוכן וצ"ע ובלא"ה מדקתני ברישא סתמא דכשזכה בקרקע לא זכה בכלים בנכסי הגר משמע דאיירי בכל גווני אף בצבורין לתוכה דאל"כ הו"ל להש"ס בקידושין כ"ז לפשוט שם טפי מהך ברייתא דלא בעינן צבורין מדקתני גבי גר דלא קנה הכלים ש"מ דבמכר קנה שפיר הכלים אף כשאין צבורין בתוכה אלא ע"כ דפשיטא לי' להש"ס דבגר דהפקר הם לא קנה אף שהיו הכלים צבורים לתוכה באמת וכמ"ש ויש לדחות וע' היטב בסוגיא דב"ק י"ב גבי עבדים ובתוס' דב"ב הנ"ל ודו"ק [ובאמת ד' התוספתא הנ"ל צ"ע בזה דכיון דמסקינן דלא בעינן צבורין באמת במכירה איך קתני התם בתוספתא הנ"ל כיצד א"ל חצר וכל מה שבתוכה כו' דמשמע לכאורה דבעינן צבורין דוקא ועוד דקתני עלה התם כיון שכתב שטר וקיבל מעות והחזיק כו' ומשמע לכאורה מזה דבקנין אגב נמי בעינן שיקבל דמי כולן וכד' רש"י והר"ן ז"ל הנ"ל בזה אלא דא"כ יהי' הכרח ג"כ משם דאף בצבורין בעינן שיקבל דמי כולם ודלא כמש"ל דאף לד' רש"י והר"ן ז"ל לא בעינן שיתן דמי כולם אלא בלא צבורין דוקא וצ"ע ואולי באמת התוספתא הנ"ל משבשתא היא שם ואולם בחידושי הרמב"ן ז"ל בב"ב נ"ד וברא"ש ז"ל בפ' חזקת סי' מ' שקלו וטרו טובא ברישא דתוספתא הנ"ל שם דקתני גבי נכסי הגר ג"כ דבעשר שדות אם החזיק באחת מהם החזיק בכולם כמו במכר ומוק"ל כשלא הי' שם מצר מפסיק ע"ש שנדחקו בזה ולא רצו לשבש התוספתא הזאת בזה.

רק בסיפא במכר הגיה שם הרמב"ן ז"ל דצ"ל בעשר מדינות כבש"ס דילן ע"ש וצ"ע וקצת יש לדקדק גם מסוגיא דקידושין כ"ז הנ"ל דבהפקר ע"כ דגם צבורין לא מהני כלל מדבעי למיפשט התם מהך דר"ג וזקנים דע"כ דבעינן צבורין דוקא מדהשכיר להם מקום המתנות דוקא ולא מקום אחר ודחק בזה דלא הי' אלא כי היכי דלא ליטרחינהו ע"ש ולכאורה הלא בפשיטות הי' יש לדחות דשאני התם משום דמתנות הו"ל רק כמו הפקר דטובת הנאה אינה ממון וכדא"ר בב"מ י"א הנ"ל ומשו"ה בעינן בהו צבורין דוקא לכו"ע כיון דליכא בהו דעת אחרת מקנה אותם וכמש"ל אלא ע"כ דס"ל להש"ס בקידושין שם דאי טובת הנאה אינה ממון והו"ל כהפקר לא הי' מהני גם בצבורין כלל בזה וע"כ דס"ל דטובת הנאה ממון והו"ל כדעת אחרת מקנה ואפ"ה בעינן צבורין וש"מ דבכ"מ בעינן צבורין וצ"ע: ומש"ל בנזכר אחר חצות פשוט דה"ה כשנזכר בזמן איסור הנאה מדרבנן לבד כמו מסוף שעה חמישית עד חצות דאינו מועיל עוד ג"כ שום קנין מבעל החמץ בזה

כיון שאינו ברשותו עוד רק קנין הגבהה או משיכה לבד שיעשה האיננו יהודי בהחמץ אז או קנין מטלטלין אג"ק כשצבורין בתוכו לד' הקצות החושן ז"ל הנ"ל בזה וצ"ע ועכ"פ כיון שאז עדיין לא עבר בעשה דתשבתו מורים לו לכתחילה אז שיקנה המקום לבדו להא"י בכסף והאינו יהודי יקנה החמץ בעצמו ע"י אגב כשצבורין בתוכו כזוכה מן ההפקר או ע"י קנין חצר כשעומד בצדו וכמש"ל ובמק"א יבואר באורך אי"ה: וזה נוסח ההרשאה להיות לראי' ולתוקף ועוז

בידי האנשים הנבחרים והממונים לחתום עצמם על שטר מכירת כל החמץ של הבעלי בתים דפה לאינו יהודי בערב הפסח של שנה זו איך שאנחנו הח"מ (בח"י ממש או ע"י שלוחינו וב"כ בזה או ע"י מס"ק לבד) נותנים כעת כח והרשאה גמורה להאנשים הנבחרים הנ"ל למכור במכירה גמורה וחלוטה כל מיני חמץ שלנו הח"מ הנ"ל וכל מין חמץ שנמצא אצלינו בכ"מ הן אוכלין והן משקין הן הראוים לאדם והן הראוים לבהמה הן הנעשה מחמשה מיני דגן בעין והן כל דבר שיש בו חשש חמץ ותערובות חמץ וכל מיני גרופין וקמח מה' מינין ויי"ש ושכר ושמרים וחומץ ופאסלעדען וכל הכלים הנדבק בהם חמץ, (והבלוע בהם חמץ) וגם כל דבר הניזון מחמץ כמו העופות והסוסים וכל הבהמות ג"כ, אשר כל מיני החמץ ותערובות חמץ וכלים ובהמות הנ"ל הי' שייך לנו הח"מ עד היום: הנה אנחנו הח"מ נותנים כעת להנבחרים הנ"ל כח והרשאה למכור את כל הדברים הנ"ל למי שירצו הנבחרים הנ"ל בלי שום מוחה ומעכב כלל, ובאיזה מקחים שירצו, ולסמוך באיזה דברים עפ"י שומת הבקיאים ולמי שירצו לבחור שמאים ע"ז וכל מה שיעשו בכל הדברים הנ"ל לא נוכל לומר לתקוני שדרנום ולא לעוותי, ואף אם ירצו למכור הכל בהקפה ולזקוף החוב בהלוואה ואף אם יהי' הקונה אינו בטוח לפי הנראה ויהיה להם כח בזה להקנות להקונה בכל הקנינים שירצו: וכן כל המקומות השייכים לנו בשכירות לזמן עפ"י קאנטראקטען או בלא קאנטראקטען וכל השיינקען, וברייהייזער, ורחיים, וקרעצמעס, ושטאפנאייע לאווקעס, ופאדוואלין, ולאדאוונעס, ושפייכלערס, ושטאלין, וקעלערין, שמונח בהם כל החמץ שלנו הח"מ הנ"ל או שכל המקומות הנ"ל היה שייך לנו לעצמנו לחלוטין וכן כל המקומות שעומדים שם הבהמות והעופות הנ"ל שהם ניזונים מחמץ והיו שייכים לנו עד היום: הנה מהיום יהי' להחתומים הנ"ל כח והרשאה למכור את כל המקומות הנ"ל שהיו שייכים לנו לעצמנו לחלוטין כנ"ל, ולהשכיר את כל המקומות הנ"ל שהיו שייכים לנו בשכירות כנ"ל, ועפ"י כל הדברים המבוארים למעלה ובכל הקנינים המועילים בזה הן עפ"י הדת או עפ"י מנהג הסוחרים או ע"י הקנינים המועילים ג"כ בדיניהם בזה: וכן כל החמץ וכל המינים הנ"ל שהמה שייכים לאחרים בין ישראלים בין אינם ישראלים והם עומדים באחריות שלנו כעת, בין שקבלנו עלינו אחריות דגניבה ואבידה או דפשיעה לבד וגם כל החמץ של אחרים שלא קבלנו עלינו אחריות ברצוננו, רק שאנחנו מוכרחים לשלם בעד החמץ שלהם אם יגנבו ויאבדו, על כרחנו בזה ומכל אופן אחריות שקבלנו עלינו הח"מ מכל מה שהפה כו' ויש לנו הח"מ רשות עפ"י הד"ת למכור לאחרים את כל מיני החמץ הנ"ל בזמן היתר מכירת חמץ עכ"פ.

הנה כהיום אנחנו נותנים כח והרשאה בזה להחתומים על השטר מכירת חמץ הנ"ל כנ"ל למכור את כל מיני חמץ הנ"ל, וכל הדברים הנ"ל לאחרים ולמי שירצו החתומים הנ"ל

אם עפ"י הד"ת או עפ"י מנהג הסוחרים, או בדיניה' ג"כ, בכל אופן ובכל קנין היותר מועיל בזה למכור גם את כל המיני חמץ שקבלנו עלינו אחריותם במכירה גמורה כנ"ל: או שיעמדו החתומים הנ"ל איש אחר תחתינו שיקבל עליו את כל האחריות בשבילנו ובמקומנו מכל החמץ שעמד באחריות שלנו עד הנה ומהיום לא יהי עוד שום אחריות כלל עלינו בדבר כל החמץ הנ"ל.

רק שמהיום ומעכשיו יהי חל כל חיוב האחריות מהחמץ הנ"ל על האיש שיעמדו החתומים הנ"ל בעדנו שהוא יקבל עליו את כל האחריות שלנו מכל החמץ הנ"ל שהי' חל עלינו עד כה וכנ"ל ובאופן המועיל עפ"י הדת בזה : וגם כל מיני חמץ שיש לנו הח"מ אצל אחרים בכ"מ שהוא, בין אצל ישראלים או אצל אינם ישראלים, שקבלו אחריות עליהם מכל החמץ שלנו או שהם מופקדים אצל אחרים כנ"ל בלא שום קבלת אחריות כנ"ל או שעדיין לא קנינו את החמץ במשיכה כלל, רק בקנין כסף או בשטר וע"י קאנטראקט בלבד או בקגא"ס או עפ"י מנהג הסוחרים או בדיניהם לבד, בין שקנינו החמץ הנ"ל מן ישראלים או אינם ישראלים ויובא החמץ אלינו לאחר זמן, הנה מהיו' אנחנו נותנים כח ורשות בזה להחתומים הנ"ל שיהיו יכולים למכור את החמץ הנ"ל כעת למי שירצו כנ"ל בכל אופן המועיל בזה אם עפ"י הד"ת או עפ"י מנהג הסוחרים ובדיניהם ג"כ ובכל אופן המועיל למכור אף דבר שלא הי' בעולם ושאינו ברשותו עדיין, ואנחנו מסלקים את עצמינו כעת מכל וכל שלא יהי' לנו הח"מ שום זכות כלל לעולם בהחמץ הנ"ל אף אחר שיובא לרשותנו לאחר זמן כנ"ל וכל הזכות שיש לנו בהחמץ הנ"ל כעת וגם אחר שיובא לרשותנו כנ"ל יהי' רשות להחתומים הנ"ל להקנות כעת את כל הזכות הנ"ל לכל מי שירצו החתומים הנ"ל ובכל אופן היותר מועיל בזה כנ"ל, וכל מי שירצה יוכל לזכות בהחמץ הנ"ל בכל זמן שירצה, כי אנחנו מסלקים את עצמנו וזכיותינו מכל החמץ הנ"ל מכל וכל וכנ"ל.

ובפירוש הותנה שאם עפ"י הדת לא יועיל המכירה והשליחות בזה להחמץ שאין ברשותנו עדיין כעת עכ"ז יהי' חל עכ"פ עפ"י הדת השליחות והמכירה הנ"ל בזה מכל מיני החמץ שיש ברשותנו כעת וכנ"ל ומהיום ומעכשיו יהיה חל שטר כח וההרשאה הלז שאנחנו מוסרים כעת בזה לידי החתומי' בהנ"ל בכל הוקף ועוז עפ"י הדת בזה ובכל הדברים הנ"ל יהי' יד החתומים הנ"ל כידינו, ופיהם כפינו ועשייתם כעשייתנו, וכל מה שיהי' נדרש לאלומי שטר כח וההרשאה הלז להחתומים הנ"ל מאתנו הח"מ, יהי' הכל ונדרש ונדון בכל תוקף ועוז היותר מועיל עפ"י הד"ת, וכל הנ"ל נעשה בקגא"ס ובת"כ ובפ"מ מאתנו הח"מ ומעכשיו עפ"י אופן היותר מועיל עפ"י הדת ועפ"י הקנת חכמינו ז"ל ולא יגרע כח ההרשאה הלז אף קש"י, רק יהי' נידון בכל תוקף ועוז כחומר כל שטרי ההרשאה דנהיגין בישראל העשויין כתיקון חז"ל דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרא, ולראיה בידי החתומים הנ"ל באנו אנחנו עה"ח יום שנת סק"ק נאום ונאום שטר מכירת חמץ מודים אנחנו הח"מ וחתימת ידינו תעיד עלינו כמאה עדים כשרים ונאמנים איך שהבית השייך לר' אשר שכרנו ממנו כעת את הבית הנ"ל עד יום א' דר"ח אייר הבע"ל הנה כהיום השכרנו את הבית הנ"ל לא"י המוכ"ז מהיום דלמטה עד יום הנ"ל בסך קאפ' וקבלנו כל דמי השכירות מהא"י המוכ"ז הנ"ל בשלימות והקנינו לו ע"י הכסף הנ"ל את הקרקע הנ"ל בשכירות כנ"ל, ומסרנו

לו את השטר הלז ג"כ שיקנה את הקרקע הנ"ל בשכירות מעכשיו עד הזמן הנ"ל גם בשטר הלז וגם ע"י קנין חזקה שהחזיק הא"י הנ"ל במקום הקרקע הנ"ל הקנינו להא"י הנ"ל ג"כ את הקרקע הנ"ל בשכירות הנ"ל, על צד היותר טוב בזה, ואגב השכירות קרקע הנ"ל להא"י הנ"ל ע"י הקנינים הנ"ל א) הנה מוכרים אנחנו כעת ג"כ להא"י הנ"ל אגב הקרקע הנ"ל כל מיני חמץ המבואר בהרשאה ובהרשימות שמסרנו לו כעת, הן כל מיני מאכל, והן כל מיני משקה חמץ, וכל מיני שכר, וכל מיני יי"ש וחומץ, ומאלצין, וטאווארן.

, ושמרים, וסלאדזינעס, ופראסצאקעס, ופאסלעדין, וקוואס, וכל מיני תבואה שיש בהם חשש חימוץ וכל דבר שיש בו תערובות חמץ או חשש חימוץ, אף שאינו בכלל מאכל ומשקה, וכל מיני צבעים הנמצא בהם חמץ, ובאפטייקארסקע ארטיקולען, ובשאר כל הדברים שבעולם, וכל מיני בשמים, וצוקער ומרקחת שיש בהם חשש וזה שייך למש"ל ד' ל"ה לדקדק קצת ע"ד

הגאון האמתי המפורסם בעולם בחיבוריו הקדושים כקש"ת מו"ה יהושע אייזיק נ"י הגאב"ד דק"ק סלאנים יצ"ו במ"ש בספרו הנחמד "נועם ירושלמי, ע"ס מועד בפ"ק דחגיגה (ד' פ"ו בדה"ס) דלמ"ש הגאון בעל טורי אבן ז"ל במתני' דחגיגה ח' שם אהא דעבר הרגל כו' דלר' אושעיא שם דא' דכל שבעת ימי החג הם תשלומין זה לזה ונ"מ לענין חיגר בראשון כו' ואפ"ה בשמיני של חג ודאי ס"ל דתשלומין דראשון הוא מדלא כתיב רק וחגותם חג לה' שבעת ימים ע"ש ועל זה כ"ש הגאון האמיתי בספרו נוע"י הנ"ל דלר' יוחנן דאמר שם דכולם תשלומין דראשון הם הוא בהיפך דע"כ ס"ל דשמיני רגל בפני עצמו הוא ואם היה חיגר עד יום השמיני ונתפשט בשמיני נתחייב אז והיינו דאמ' שמיני רגל בפ"ע הוא וחלוק משלפניו והוא מדכתיב תחגוהו על השמיני בפני עצמו ע"ש בספר הנ"ל ועל זה כתבנו לדקדק קצת (להלן חשש חימוץ, או תערובת חמץ, או בלוע מחמץ מכל מה שהפה יכול לדבר, וכל החמץ הנשאר דבוק בעריבות ובדייצעס ובכל כלי לישא ואפיה ובכל מיני כלים ושקים וכן כל הבהמות והסוסים והעופות, הן מה שמבואר בההרשאה ובהרשימות שאנו מוסרי' כפת להא"י שכל מיני החמץ וכל הדברים המבוארים בהרשימות הנ"ל היו שייכים עד הנה להאנשים המבוארים שמה בההרשאה הנ"ל, וכעס עשו כל האנשים הנ"ל אותנו החתו' מטה שלוחי' למכור את כל חמץ המבוארים בהרשימות הנ"ל וכל הדברים הנ"ל, על ידינו הח"מ להא"י הנ"ל, והן מה שאינו מבואר בהרשימות הנ"ל, הן כל החמץ הנמצא בכל המקומות בחצרות ובבתים ועליות, ובמרתפים, ובברייהייזער, ובפאדוואלען, ובשטאפנייע לאווקעס, ובשיינקען ולעדאוונעס, ובחנויות, ובשפייכלערן, וברחיים ובבתי עשיית החומץ שבקהלתנו, והן הנמצא חוץ לקהלתנו בכל הקרעצמעס, והישובים, ובעיירות קטנות, ובכפרים: וגם כל מיני חמץ הנשלח להאנשי' המבוארי' בהרשימות הנ"ל שקנו כבר החמץ הנ"ל באיזה מן הקנינים והחמץ עדיין בדרך על עגלות או ספינות או על אייזענבאהן, או שנשלח להם החמץ על האחריות שלהם ועדנה לא קנו אותם, וכל מי שיש לו שום קבלת אחריות על כל מיני חמץ שבעולם מאיזה ישראלים אחרים, מכל מה שהפה יכול לדבר, וגם כל מיני חמץ הנשלח להקאמיסיאנערין דפה שיומכר החמץ על ידם: וגם כל החמץ שיש לכל האנשים המבוארים ברשימות הנ"ל אצל הקאמיסיאנערן שלהם במקומות אחרים או על

הדרך, על ספינות או על עגלות או על אייזענבאהן, הנה את כל החמץ הנ"ל אנחנו מוכרים כעת במכירה גמורה להא"י.

הנ"ל, הן מה שעשו אותנו שלוחים כל האנשי' המבוארי' בהרשימות הנ"ל בעצמם, או שעשו השלוחים שלהם אותנו שלוחים למכור את כל חמצם של המשלחים אותם אלינו, ובכל אופן שעשו אותנו שלוחים בזה הן בפנינו או שלא בפנינו, או עפ"י השטר כח והרשאה שמסרו לנו וחתמו עליו בעצמם או שלוחיהם בדבר מכירת חמצם הנ"ל וגם הבהמות והסוסים, והעופות, והכלים שלהם הנ"ל [וגם אם יש איזו אנשים המבוארים בהרשימות הנ"ל שמכרו אלינו או נתנו אלינו במתנה את חמצם ע"י הקגא"ס שקבלו מאתנו בזה] וכל הדברים הנ"ל, וכל החמץ הנ"ל אנחנו מוכרים כעת להא"י המוכ"ז במכירה גמורה וחלוטה ופסוקה לצמיתו' עולם, ובלי שום שינוי בעולם כלל וכלל: (ב) והמקחים מכל הדברים ומכל המינים הנ"ל ומכל דבר שיש בו חשש חימוץ שמכרנו להא"י הנ"ל יהיו הכל עפ"י שומת שלשה אנשים הבקיאים בשומא, היודעים ומכירים היטב את כל המקחים מכל מין ומין מהדברים והמינים הנ"ל וכל מין ומין יושם עפ"י שלשה הבקיאים היטב בשומת המין ההוא וכשער של עכשיו, והקנינו להא"י.

הנ"ל את כל החמץ הנזכר לעיל, ואת כל הבהמות ואת כל הדברים הנזכרים לעיל אגב הקרקע הנ"ל ואמרנו לו שיקנה הקרקע הנ"ל בשכירות כנ"ל, ואגב הקרקע הנ"ל יקנה ג"כ כל החמץ הנ"ל וכל המטלטלים וכל הדברים הנ"ל בקנין גמור פסוק וחלוט כנ"ל, ובלי שום שיור כלל, מעכשיו עד לעולם ובמקח והשומא הנ"ל וכנ"ל: (ג) וגם יקנה הא"י הנ"ל את כל החמץ וכל הנ"ל ע"י הסך רו"כ אשר קבלנו מהא"י.

הנ"ל כעת על תחלת דמי הפירעון מן כל הסך המגיע לכל המוכרים הנ"ל מן הא"י הנ"ל בעד כל דמי המכירה הנ"ל, וקבלנו מן הא"י הנ"ל סך רו"כ על אויפגאב שקורין (זאדאטיק) על תחלת דמי הפירעון בעד כל המוכרים הנ"ל מכל החוב שמגיע ממנו להם בעד כל המכירה הנ"ל, וכל מותר המעות שמגיע מהא"י הנ"ל בעד כל הנ"ל זקפנו עליו במלוה שהא"י הנ"ל מחוייב לשלם לכל או"א מהמוכרים הנ"ל בעד כל דמי המכירה הנ"ל שמגיע ממנו כשיומדד כל דבר הצריך מדידה ויושקל כל דבר הצריך משקל, ויומנה כל דבר הצריך מנין וזמן המדידה והמשקל והמנין מכל הנ"ל יתחיל מיום כ"ג ניסן הבעל"ט ואילך, ועפ"י שלשה אנשים בקיאים בשומא וכשער של עכשיו כנ"ל: ונתרצה הא"י הנ"ל וקיבל עליו בפירוש, שאם יהי' איזה הפסד בהחמץ הנ"ל וכל הדברים הנ"ל עד עת המדידה והמשקל והמנין מכל הנ"ל שיהי' בזה כל דין תורת נאמנות להמוכרים הנ"ל, אשר בכל דבר שיאחר כל אחד מהמוכרים הנ"ל שנחסר לו מהחמץ הנ"ל מעתה עד עת המדידה והמשקל והמנין מכל הנ"ל אזי ישלם הא"י הנ"ל גם בעד כ"ד שיחסר מעכשיו עד הזמן הנ"ל וכפי המקח מהבקיאים הנ"ל על כל יתר החמץ הנ"ל שיהיה אז בעת המדידה כו' כנ"ל: ואנחנו הח"מ בזה קבלנו עלינו בפירוש שלא יהי' השלום דמי החוב הנ"ל המגיע מהא"י הנ"ל שום תנאי בהמכירה הנ"ל כלל שאף אם לא ישלם הא"י הנ"ל בעד כל דמי המכירה הנ"ל שזקפנו עליו במלוה כנ"ל לעולם תהיה המכירה הנ"ל מקויימת, וגמורה, וחלוטה בידי הא"י הנ"ל, ושייך להא"י הנ"ל מעכשיו

ועד לעולם כל הדברים המבוארי' בהמכיר' הנ"ל בלי שום תנאי ובלי שיור בעולם כלל (ד) וגם יקנה הא"י הנ"ל את כל החמץ וכל הדברים המבוארים בהמכירה הנ"ל ע"י מסירת השטר מכירה וקנין וראי' הלז שמסרנו לו אנחנו החמעל"ד להיות בידו לשטר ראי' וקנין על כל הדברים הנ"ל, וגם עשינו צושנאג עם הא"י הנ"ל, וקבלנו ממנו ג"כ בקגא"ס ע"ד המכירה הנ"ל, והתנינו עם הא"י הנ"ל שאף באחד מדרכי הקניות הנ"ל יקנה הא"י הנ"ל את כל החמץ וכל הדברים הנ"ל ואף כי בכל הקנינים היותר מועילים הן עפ"י הדה, והן עפ"י מנהג הסוחרים והן עפ"י דיניהם בזה יקנה הא"י אם כל החמץ וכל הדברים הנ"ל בקנין גמור מעכשיו כנ"ל: ה) וגם השכרנו לא"י הנ"ל את כל המקומות הנמצא שם כל מיני חמץ וכל דבר שיש בו חשש חימוץ הנ"ל ומקום הבהמות והעופות והסוסים הנ"ל, וגם הרחיים והבריזער והשיינקען הן שבקהלתנו, והן שמחוץ לקהלתנו, וגם כל המקומות שמונח שם תבואה חמוצה או קמח של אנ"ח או של שארי א"י או שיאפו שם א"י לחם, בכל המקומות השייכים לישראלים המבוארים ברשימות הנ"ל בשכירות עפ"י קאנטראקטען שיש להישראלים הנ"ל על כל המקומות הנ"ל או שהמקומות הנ"ל שייכים להישראלים הנ"ל בשכירות על זמן בלי קאנטראקטען בזה ועשו אותנו כל האנשים המבוארים בהרשימו' הנ"ל שלוחים לשכור את כל המקומות הנ"ל המושכרים להם כנ"ל הנה כהיום השכרנו להא"י הנ"ל את כל המקומות הנ"ל מזמן דלמטה עד יום א' דר"ח אייר הבעל"ט _____ ד' ל"ה) דלכאורה לר' יוחנן לא א"ש כל כך בזה דבשלמא לר' אושע'י שפיר יש לדקדק דמדלא כתיב רק וחגותם שבעת ימים ולא כתיב שמונת ימים בהדיא (רק דנפק"ל להשמיני מג"ש דעצרת או מבחודש השביעי וכמש"ש) ש"מ דלא משכח"ל בשמיני חיוב בפני עצמו כלל רק דתשלומין דראשון הוא לבד ולא דמי לכל שבעת ימי החג כלל וכמ"ש הגאון בעל טו"א ז"ל שם בזה אבל לר' יוחנן לכאורה מנ"ל לומר בהיפך ממש בזה דאף דכל שבעה הם תשלומין דראשון לבד אפ"ה השמיני הוא חיוב בפני עצמו אף לפי שלא נתחייב בכל שבעת הימים כלל דלכאורה אין לנו לדייק כן לר' יוחנן רק אם הי' כתוב בהורה להדיא חיוב בפני עצמו על השמיני לבדו ג"כ ובאמת הוא להיפך דבשמיני לא נכתב בו שום חיוב להדיא כלל דהרי רק חג שבעת ימים כתיב ואף שנראה לכא' מד' הגאון הגדול הנ"ל נ"י דמקרא דתחגוהו דמשמע קצת דתחגוהו לבדו קאמר הוא דדייק לה הכי אליבא דר' יוחנן הנ"ל אבל באמת הוא צ"ע דהרי הך קרא דתחגוהו לא כתיב בשמיני של חג וכמש"ש (ובאמת הי' נראה דמהך קרא דתחגוהו דכתיב בפ' בא גבי פסח נפק"ל תשלומין כל שבעה גם בחג המצות דמדכתיב התם גבי יו"ט ראשון של פסח והיה היום הזה כו' וחגותם אותו חג לה' כו' תחגוהו ונפק"ל מהך קרא בפשיטות חיובא דחגיגה ביו"ט ראשון של פסח ומדסמיך ליה בקרא דבתרי' שם שבעת ימים מצות תאכלו כו' י"ל דדרשינן סמוכין בזה תחגוהו שבעת ימים והיינו לתשלומין של חג המצות ג"כ וכמ"ש, וכה"ג מצינו בברייתא דחגיגה י"ח דנפק"ל לריה"ג דחול המועד אסור בעשיות מלאכה מקראי דפ' אמור דכתיב ביו"ט ראשון דחג הסוכות כל מלאכת עבודה לא תעשו וסמיך ליה שבעת ימים) וכל המקומות שנמצא שם החמץ וכל הדברים הנ"ל השייכים להישראלים הנ"ל בעצמם לחלוטין מכרנו כעת להא"י הנ"ל כל אותן המקומות הנ"ל במכירה גמורה וחלוטה לצמיתות עולם והכל עפ"י השליחות שעשו אותנו הישראלים

הנ"ל שלוחים להשכיר ולמכור את כל המקומות שלהם הנ"ל ג"כ והמקחים מכל המקומות הנ"ל יהי ג"כ עפ"י שומת ג' אנשים הבקיאים בשומא כנ"ל ז) והקנינים מהמכירה והשכירות להא"י הנ"ל בזה, הוא ג"כ ע"י קבלת הכסף והזאדטיק הנ"ל שקבלנו מן הא"י הנ"ל על אויפגאב בעד המגיע מהא"י לכל המוכרים והמשכירים הנ"ל, והתנינו עם הא"י הנ"ל אשר הזאדאטיק הנ"ל יהי על קניות כל המקומות הנ"ל ג"כ להא"י הנ"ל בין על כל אותן המקומות הנ"ל שמכרנו לו במכירה גמורה כנ"ל, ובין על כל אותן המקומות שהשכרנו לו כנ"ל וכל המותר מעות מדמי המכירה מכל המקומות הנ"ל ומן דמי השכירות הנ"ל שמגיע מן הא"י הנ"ל להמוכרים והמשכירים הנ"ל זקפנו עליו במלוה כנ"ל והתנינו עמו שיקנה את כל המכירה והשכירות מהמקומות הנ"ל בכסף האו"ג הנ"ל שקבלנו ממנו וגם ע"י שטר קנין הלז אשר אנחנו מוסרים כעת להא"י הנ"ל אנחנו מוכרים לו כל המקומות השייכים להמשלחים הנ"ל בעצמם ומשכירים לו את כל המקומות המושכרים להם כנ"ל שע"י שטר קנין הלז יקנה ג"כ כל המקומות הנ"ל במכירה ובשכירות כנ"ל, וגם עשינו צושלאג עם הא"י הנ"ל וקבלנו ממנו בקגא"ס ג"כ על כל ההקנאות מהמקומות הנ"ל כנ"ל להא"י הנ"ל ואף באחד מדרכי הקנאות הנ"ל יקנה הא"י הנ"ל את כל המקומות הנ"ל במכירה ושכירות כנ"ל ואף כי כולם כנ"ל, ובכל אופן היותר מועיל עפ"י הד"ת בזה יקנה הא"י הנ"ל גם את כל המקומות הנ"ל במכירה גמורה כנ"ל והמקומות השכורים הנ"ל יקנה בשכירות כנ"ל: ח) אך זאת הותנה עם הא"י הנ"ל שיהי' הרשות נתונה בזה להמוכרים את כל המקומות הנ"ל והמשכירים הנ"ל, שיהי' להם מקום דריסת הרגל בכל המקומות הנ"ל הנמכר והנשכר כעת להא"י הנ"ל וגם שיהי' רשות לכל מוכרי הבהמות והסוסים והעופות הנ"ל ליקח מן הבהמו' והעופות ולהשתמש עם הסוסים וליקח מן החלב של הבהמות והביצים מן העופות ולנכות אח"כ מן דמי המכירה הנ"ל ויהי' בזה להמוכרים הנ"ל כל דין תורת נאמנות אצל הא"י הנ"ל להאמין להמוכרים הנ"ל כמה יהי' צריך הא"י הנ"ל לנכות עבור כל הנ"ל מן החוב הנ"ל שמגיע להמוכרים הנ"ל מכל דמי המכירה הנ"ל מן הא"י הנ"ל, וביד הא"י הנ"ל רשות לעשות בהשיינקען ובכל המקומות המוכרים והמושכרים לו כנ"ל ובהחמץ ובמטלטלין ובכל הבהמות והדברי' שנמכר לו הכל כנ"ל כרצונו ואות נפשו וכאדם העושה בתוך שלו בלי שום מוחה ומעכב כלל בעולם: ט) והותנה עוד עם הא"י הנ"ל שאם ישיג לו איזה לוקח עשיר שיקח ממנו כל החמץ הנ"ל ושיהי' יכולת בידו לשלם כעת במזומן או בעת המדידה והמשקל והמנין ואחר השומא משלשה בקיאים כנ"ל, בעד כל החמץ וכל המקומות והבהמות הנ"ל שמכרנו לו לא"י הנ"ל וגם לשלם במזומן בעד שכירות כל המקומות הנ"ל כנ"ל, אזי יהי' הרשות בידו לשלם לכל המוכרים והמשכירים הנ"ל כל החוב הנ"ל המגיע ממנו כעת במזומן והמוכרי' הנ"ל יהיו מחוייבים לנכות לו עבור זה חמשה פראצענט מכל החוב הנ"ל שמגיע מהא"י הנ"ל, ושזקפנו עליו במלוה כנ"ל, למען יהי' לו להא"י הנ"ל ריוח מן המכירה הנ"ל מיד ליד חמשה פראצענט מכל הנ"ל כנ"ל ועוד הותנה עם הא"י שאם אולי יהי' בכל דבר החוב המגיע מן הא"י הנ"ל מן המכירה והשכירות הנ"ל איזה וויכוח בזה בין הא"י הנ"ל ובין המוכרים והמשכירים הנ"ל, אזי יוגמר הדבר עפ"י (קאמפראמוס) בזבל"א וזבל"א בצרוף השליש ועפ"י דת תורתנו הקדושה ג"כ, ויהי' תורת נאמנות לכל המוכרים הנ"ל

נגד הא"י הנ"ל בזה: י) גם כל התבואה, ומיני לחם, וגרויפין, וקמחים שמחוייבים הפאדראדציקעס (המבוארים ג"כ בהרשימות שמסרנו להא"י הנ"ל כנ"ל) להעמיד לאנ"ח ולשארי הא"י, הנה כל הפאדראדציקעס נותנים ומוסרים (גיבען איבער) את כל העסק מהפאדראטען שלהם להא"י הנ"ל כעת אשר מהיום וזמן דלמטה יהיו שייכים כל העסקים הנ"ל להא"י הנ"ל בכל העמדת כל מיני חמץ הנ"ל במקום הפאדראדציקעס הנ"ל, ובחריקאי דידהו בכל דבר כנ"ל, ויהי' השטר הלז ביד הא"י הנ"ל ככל שטרי הפאדראדציקעס, ושטרי מסירה (פערעדאציעס) הנהוג בין הפאדראדציקעס שהוא (פערעקאזין דעם קאנטראקט) וקיבל עליו הא"י הנ"ל שיתן כל התבואות וכל החמץ שמוטל על הפאדראדציקעס ליתן כנ"ל כפי החוב שעל הפאדראדציקעס הנ"ל, והכניס הא"י א"ע במקומם כעת, ועבור זה יקבל הא"י הנ"ל עפ"י הפערעדאציע הלז את כל המעות המגיע להפאדראדציקעס הנ"ל בעד כל עסק הפאדראטען הנ"ל באופן שלא ישאר עוד שום זכות להפאדראדציקעס הנ"ל בזה רק יהיו כל הפאדראטען הנ"ל שייכים הכל מזמן דלמטה להא"י.

הנ"ל לבד כנ"ל וגם כל הקנינים הנ"ל יהיו ג"כ על הקנאת עסק הפאדראטען הנ"ל להא"י הנ"ל יא) והרשות ביד הא"י הנ"ל להעמיד מייסטרעס בהרחיים, ובברייהייזער, ובפאדוואלען, ובשטאפנייע לאווקעס, ובבתי עשיית החומץ, ואפטייקארעס באפטייקען, וגם שיינקארעס בשיינקען איזו א"י שירצה הא"י הנ"ל להעמיד במקומות הנ"ל לעסוק בהרחיים, ובברייהייזער, ובשטאפנייע לאווקעס, ותקריבו אשה לה' כו' ודרשינן סמוכין דלא תעשו שבעת ימים וכמש"ש רש"י ז"ל בזה וכ"ה בתורת כהנים בפ' אמור שם על פי הגהות הגר"א ז"ל (הנמצא ה"י בכת"י ה' יזכני להוציאם לאורה במהרה) בהדיא כן דנפק"ל הכי מדכתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו וסמיך ליה שבעת ימים ע"ש, וע' בטורי אבן בחגיגה י"ז שדחק שם בזה באמת דמנ"ל לעיקר דין תשלומין כל שבעה גבי פסח דעל מש"ש רש"י ז"ל דנפק"ל במה מצינו מחג הסוכות ע"ש ודאי דאיכא למיפרך דמה לחה"ס שכן מרובה מצותו כו' ולכן כ' הטו"א ז"ל שם די"ל דנפק"ל לתשלומין כל שבעה דחג המצות מקרא דוחגותם אותו סג לה' ומקרא דביום השביעי חג לה' דכתי' בפ' בא בראשון ושביעי של פסח והימים שבינתיים נפק"ל מק"ו כו' ודחק שם טובא בזה ע"ש אבל למש"ל י"ל בפשיטות דנפק"ל לתשלומין כל שבעה דפסח מקראי הנ"ל להדי' דכתי' וחגותם כו' תחגוהו דמשמע דקאי על ראשון של פסח ומדסמיך ליה שבעת ימים כו' וי"ל שפיר דדרשינן להו אהדדי תחגוהו שבעת ימים וכדאשכחן דדרשינן כה"ג נמי גבי מלאכת חוה"מ בחגיגה י"ח וכמש"ל וצ"ע ויען כי להלן בד' ל"ה ציינו שם כי בדף הלז מבואר תשלום דבר התשובה מדין תשלומין דפסח ודעצרת ודחג ע"ש ע"כ ראיתי להאריך כאן בזה קצת בעז"ה והנה באמת מפורש במכילתא פ' בא פ' י"ז כד' הגאון בעל טו"א ז"ל הנ"ל בזה דמקרא דוחגיתם כו' ומקרא דביום השביעי חג כו' הנ"ל נפק"ל בהדיא לראשון ושביעי של פסח וחז"ה"מ רק מק"ו הוא דנפק"ל לתשלומין דידהו ע"ש ועל דהך תנא דהמכילתא הנ"ל ודאי דלא תקשה לן באמת דל"ל ללמוד כ"ז רק מק"ו ולא נפק"ל טפי מהנך קרא בהדיא הנ"ל מדסמיך שבעת ימים להך קרא דתחגוהו הנ"ל

וכמש"ל, די"ל בפשיטות דהך תנא דהתם לא ס"ל כרך תנא דנפק"ל בחגיגה י"ח הנ"ל למלאכת חוה"מ מהך קרא דכל מלאכת עבודה לא תעשו וסמך ליה שבעת ימים וכמש"ל אלא ס"ל כאידך תנא דהתם דנפק"ל גם לאיסור מלאכה דחוה"מ רק מק"ו בזה ע"ש וה"נ י"ל דלא _____ והנה להלן דף ל"ו ציינו שמה כי בדף הלז מבואר באורך בדבר הנלע"ד בישוב הגירסא הישנה שהובא ברש"י ז"ל ביבמות ס"ח דלאפוקי חייבי כריתות כו' ע"ש וע"כ ראיתי לבאר כאן בעז"ה, והנה בסוטה כ"ט בתוד"ה חד לתרומה כ' ג"כ דבהך סוגי' דיבמות הנ"ל אהא דנפק"ל מקרא דכי תהיה כו' לעמוני כו' שפסלוה כו' ופריך עלה ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות גרסי' עלה התם כי תהי' כתיב הנך דאית בהו הוי' לאפוקי חייבי כריתות דלאו בני הוי' נינהו וכלומר דחייבי כריתות דלא תפסי בהו קידושין לא מיפסלי בביאתם כלל ודוקא חייבי לאוין דתפסי בהו קידושין הוא דפסלי בביאתן ומה"ט לא קחשיב בהך ברייתא דעמוניובאפטייקען, ובשיינקען, וכל הא"י אשר יעסקו בכל המקומות הנ"ל הנמכרים והנשכרים להא"י הנ"ל בכל עסקי החמץ הנ"ל הנמכר להא"י הנ"ל, המה יעשו כלם ברשות הא"י הקונה את כל החמץ הנ"ל וכן כל הא"י שיעסקו בכל הפאדראטען הנ"ל להעמיד כל מיני חמץ הנ"ל שקיבלו הפאדראציקעס להעמיד בהפאדראטען הנ"ל יעסקו מעתה בעסק העמדת הפאדראטען הנ"ל בעבור הא"י הנ"ל, שנכנס כעת בעסק הפאדראטען תחת כל הפאדראציקס הנ"ל, ולטובתו וברשותו של הא"י הנ"ל יעשו הא"י העוסקים בכל הנ"ל, וכל ההוצאות אשר יוציאו המוכרים והפאדראציקעס הנ"ל מהיום לצורך הא"י אשר יעסקו בכל החמץ הנ"ל ובכל הנ"ל, לטובתו וברשותו של הנ"ל וכן"ל יהי' הכל על חשבון הא"י הנ"ל ויהי' להאנשים אשר יוציאו כל ההוצאות הנ"ל בעדו מהיום כנ"ל דין תורת נאמנות בזה שכפי מה שיאמרו לו שהי' להם הוצאות על כל הנ"ל, יהי' מחוייב לשלם הכל בשלימות בזה: יב) ועוד הותנה בפירוש עם הא"י הנ"ל, שכל מה שימכרו כל הא"י העוסקים בשיינקען, ובפאדוואלען, ובשטאפנייע לאווקעס ובאפטייקען ובכל הדברים הנ"ל מהיום ברשותו של הא"י הנ"ל גם טרם יבוא למדידה ולמשקל ולמנין בכל החמץ ובכל הדברים הנ"ל שנמכר להא"י הנ"ל, וטרם ישומו הכל שלשה בקיאים כנ"ל אזי נותן הא"י הקונה את כל הנ"ל תורת נאמנות בזה גם לכל הא"י הנ"ל, שכל מה שיאמרו הא"י העוסקים בכל הנ"ל שמכרו ושהוציאו שמה בכל הדברים הנ"ל מהיום וזמן דלמטה עד זמן המדידה הנ"ל, מכל החמץ וכל הנ"ל יהי' מחוייב הא"י הנ"ל לשלם בעדם לכל הישראלים המוכרים לו את כל הנ"ל כעת כנ"ל, וגם הא"י הנ"ל נותן תורת נאמנות בזה לכל הישראלים המוכרים לו את החמץ וכל הנ"ל, שכפי מה שיאמרו שגבו מאת הא"י העוסקים בשיינקען ובכל המקומות הנ"ל, ברשותו של הא"י הקונה הנ"ל מהיום ולהלן על החוב המגיע להם מהא"י.

הנ"ל בעד החמץ שנמכר לו כהיום כנ"ל יהי' להישראלים הנ"ל דת"נ בזה נגד הא"י הנ"ל וינכו לו להא"י הנ"ל מחובו המגיע להם כפי מה שיגבו מהא"י העוסקים הנ"ל כנ"ל, וכל יתר החוב הנ"ל יהי' זקוף במלוה עד אחר המדידה כנ"ל: יג) וגם הותנה עוד בפירוש עם כל הישראלים המוכרים את כל החמץ שלהם הנ"ל להא"י.

הנ"ל כעת שיהי' סל כל דבר המכירה מהחמץ הנ"ל ומכל הנ"ל תומ"י מהזמן והשעה דלמטה אף טרם המדידה וטרם השומא כנ"ל ועל כל החמץ אשר יומסר כעת לכל הא"י

העוסקים בכל הדברים וכל החמץ הנ"ל שנמכר להא"י הנ"ל יהי' חל תוקף דבר המכירה להא"י הנ"ל תומ"י כנ"ל וכפי המקח והשומא שיאמרו הא"י הנ"ל העוסקים בכל הנ"ל על כל החמץ אשר יומכר על ידם בעד הא"י הקונה כעת את כל הנ"ל מהישראלים הנ"ל אף טרם המדידה והשומא כנ"ל: יד) ועוד הותנה עם הא"י הנ"ל אשר כל החמץ השייך לאחרים בין ליהודים ובין לאינן יהודים רק שקיבלו הישראלים המבוארים בהרשימות הנ"ל על עצמם אחריות על חמץ הנ"ל בין מגנבה ואבדה או מפשיעה או אף אחריות שבע"כ עליהם מכל החמץ של אחרים בין מיהודים בין מא"י, הנה עפ"י דרכי הקנינים הנ"ל מכרנו ג"כ להא"י.

הנ"ל כל מיני חמץ הנ"ל אשר קבלו המוכרים הנ"ל אחריות עליהם, בין החמץ השייך ליהודים אחרים ואף החמץ השייך לאינם יהודים כנ"ל, ובאופן שאם עפ"י הד"ת יש להם רשות לכל הישראלים המוכרים הנ"ל, למכור את החמץ של אינם יהודים ג"כ שקבלו עליהם אחריות כנ"ל, הנה מוכרים אנחנו כעת גם את החמץ הנ"ל להא"י הנ"ל במכירה גמורה וחלוטה עפ"י דרכי הקנינים הנ"ל, ויקנה הא"י הנ"ל גם כל החמץ שקיבלו המוכרים הנ"ל אחריות עליהם וכנ"ל, וגם מכרנו להא"י את כל המקומות שמונח שם החמץ הנ"ל שקיבלו הישראלים המוכרים הנ"ל אחריות על החמץ הנ"ל אם מונח: החמץ הנ"ל במקומות שהי' שייך להמוכרי' הנ"ל בעצמם ואם מונח במקומות שהי' שייך להמוכרים הנ"ל בשכירו' לבד הנה אנחנו משכירים כעת להא"י הנ"ל כל המקומות הנ"ל שמונח שם כל החמץ הנ"ל (שקיבלו המוכרים הנ"ל אחריות על החמץ כנ"ל) מהיום עד ר"ח אייר הבעל"ט, והכל ע"פ המקח והשומא משלשה בקיאים בזה וכנ"ל וע"פ כל הקנינים הנ"ל ג"כ בזה וכנ"ל, ואם ע"פ הד"ת לא יוכלו הישראלים המוכרים הנ"ל למכור גם את החמץ של אינם יהודים שקבלו עליהם אחריות לבד כנ"ל, הנה לא יחול דבר המכירה מהחמץ הנ"ל להא"י הנ"ל רק על החמץ של יהודים אחרי' שקבלו המוכרים הנ"ל אחריות עליהם בזה כנ"ל, ועל כל החמץ ניחא ליה להך תנא ללמוד תשלומין כל דחג

המצות מקרא דתחגוהו ומדסמיך ליה לאידך קרא דשבעת ימים וכמ"ש"ל אלא ניחא ליה טפי למידרש מקל וחומר בזה וכמ"ש במכילתא הנ"ל אבל יש לתמוה לכאורה בזה על אידך דרשא דמצינו עוד במכילתא שם פ' בא סוף פ' ז' דאיתא נמי התם בד' ת"ק דריה"ג שם דנפק"ל לתשלומין דחזה"מ פסח מק"ו ע"ש והדר נפק"ל לריה"ג התם לתשלומין כל שבעה בפסח מקרא דשבעת ימים תחוג לה' דכתיב גבי סוכות בסוף פ' ראה דנפק"ל באם אינו ענין לסוכות דכבר כתיב ביה בפ' אמור וחגותם אותו כו' שבעת ימים הנהו ענין לפסח שיהי' לו ג"כ תשלומין כל שבעה ע"ש (וכבר עמד בזה גם הגאון בעל באר אברהם ז"ל בחגיגה י"ז ע"ד הטו"א ז"ל הנ"ל כ' מדעתו דנפק"ל מק"ו וכמ"ש דבאמת כן הוא במכילתא הנ"ל (אך נראה שלא ציין כ"א מהמכילתא דפ' ז' הנ"ל ולא מפ' י"ז הנ"ל ג"כ ע"ש) רק דריה"ג הנ"ל פליג בזה וכ' דבהכי א"ש במאי דנפק"ל לר"א שם לתשלומין כל שבעה דשבועות מחג המצות דלא הו"ל למד מן הלמד בזה משום די"ל דנפק"ל בפסח מדריה"ג הנ"ל ע"ש והנה למש"ל י"ל ג"כ דנפק"ל לר"א לתשלומין דפסח באמת מקרא דתחגוהו שבעת ימים הנ"ל וכמ"ש וא"ש ג"כ בזה בפשיטות וצ"ע)

ואהך דריה"ג הנ"ל ודאי קשיא לי טובא לכאורה דריה"ג אדריה"ג בזה דל"ל לריה"ג גופא למיליף לתשלומין כל ז' דפסח רק באם אינו ענין בזה וכמ"ש, לתשלומין דפסח מהך קרא דתחגוהו ומדסמיך ליה שבעת והרי לריה"ג גופי' לשיטתו ודאי דהו"ל למילף בפשיטות ימים הנ"ל וכמ"ש שהרי מצינו לו לריה"ג עצמו דדריש בפשיטות כה"ג ממש גבי מלאכת חוה"מ הנ"ל ג"כ מדסמיך ליה שבעת ימים לקרא דכל מלאכת עבודה לא תעשו וכמ"ש"ל ובאמת הי נ"ל דגם הא דמצינו לריה"ג בחגיגה ו' ובספרי סוף פ' ראה דאמר התם דג' מצות נצטוו ישראל ברגל כו' ושמחה כו' ועמדו הראשונים ז"ל שם בזה דמנ"ל לריה"ג שמחה בחג המצות ג"כ דלא כתיב בתורה שמחה בהדיא ומואבי הנ"ל כי אם חייבי לאוין ועשה לבד

(ובאמת הי נראה דלפי גירסא הנ"ל אין צורך לפרש כלל דעיקר קושית הש"ס הנ"ל בהא דפריך דאימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות כו' שהוא רק על הא דלא תני בהדיא בהך ברייתא הנ"ל חייבי כריתות ג"כ כ"א חייבי לאוין לבד וכמ"ש התוס' בסוטה הנ"ל ע"ש, אלא הי אפשר לפרש דהקושיא הנ"ל קאי באמת על סיפא דברייתא הנ"ל דמייתי לה בריש מס' דרך ארץ רבה (וכבר כ' הגר"א ז"ל שהוא שייך באמת למס' כלה*) ע"ש) וה"ג התם זה מדרש דרש ר"ח כו' כל שהוא בלא יבוא כו' פוסל בביאה ואלו הן עמוני ומואבי מצרי ואדומי עבד כו' ונראה דבברייתא דיבמות ס"ח הנ"ל יש ט"ס בזה וצ"ל ג"כ עבד כמ"ש במס' ד"א הנ"ל בהדיא ובהכי א"ש הא דפריך עלה התם בפשיטות א"ה עבד לא לפסול כו' וא"צ לדחוק בזה כמ"ש רש"י ז"ל ד"ה א"ה דאף דלא איירי התם בעבד להדיא צ"ל דסמיך על מתני' דלהלן ס"ט דקתני התם העבד פוסל כו' ע"ש ולמ"ש במס' ד"א הנ"ל

גם בתוספתא דשלהי ב"מ דגרסי' התם בשעת הוצאת כו' מוציא כו' ר' יהודה א' כו' הוזק בתוך ל' פטור כו' (ומייתי לה בב"מ קי"ח וצ"ע דהול"ל התם מהא דבהדיא ס"ל לר"י דבתוך ל' פטור וע"ש) והדר גרסי' עלה וכן הי' ר' יהודה א' כבית תשעה חצאי קבין כו' ע"ש והוא תמוה דמאי ענין זה לזה כלל אבל באמת נראה דמכאן שייך כל התוספתא הנ"ל לפ"א דמס' ב"ב והך דוכן הי' ר' יהודה א' הנ"ל קאי אהא דאר"י במתני' דב"ב ד' י"א וצריך להגיה קצת ע"ש (והובא התוס' הנ"ל בב"ב ח' וי"א וי"ג (ויש כמה ט"ס בתוספ' בזה ע"ש) ונ"ל דבב"ב כ"א דמייתי ג"כ לד' התוס' הנ"ל יש ט"ס במש"ש ולא מלמד תינוקות דבתוספתא הנ"ל ל"ג לה כלל וכ"ה ברי"ף ז"ל פ"ק דב"ב וברא"ש פ"ב ע"ש (אך ברי"ף פ"ב איתא ע"ש) ושם כתוד"ה כופין דחקו בזה ולמ"ש עס"ה וצ"ע של אינם יהודים שקבלו המוכרים הנ"ל אחריות עליהם כנ"ל הנה הא"י הנ"ל התחייב א"ע וקיבל עליו כל האחריות מכל מיני החמץ שהי' האחריות בזה על המוכרים הנ"ל על החמץ של א"י אחרים כנ"ל והתחייב א"ע שיכנס הוא תחתיהם לשלם בעד כל החמץ שהי' האחריות על המוכרים הנ"ל לאינם יהודים אחרים כשיגנבו או יאבדו או שיפשעו בהם או שיהי' בהם איזו אונס אז ישלם הא"י הנ"ל עבור כל החמץ הנ"ל להא"י ששייך להם החמץ הנ"ל וגם קיבל עליו הא"י הנ"ל כל אחריות שהיו מחוייבים המוכרים הנ"ל לשלם בעל כרחך ג"כ ומהיום ומעכשיו יהי' חל כל האחריות רק על הא"י הנ"ל לבד ולא על המוכרים הנ"ל וגם עלינו הח"מ לא יהי' שום אחריות כלל מכל דבר המכירה מהחמץ הנ"ל לא מאחריות גנבה ואבדה, והן עפ"י אונס או עפ"י

פשיעה או ע"י כל סבה שיהי' בזה או ע"י המוכרים הנ"ל בעצמן או ע"י הא"י העוסקים בשיינקען וסאדוואלען, ובשטאפנאייע לאווקעס בכל מיני חמץ הנ"ל או ע"י הא"י שיקבלו את החמץ שיובא מן הדרך הנמכר ג"כ להא"י הנ"ל וכנ"ל הנה בכל הנ"ל קיבל עליו הא"י הנ"ל לבד כל האחריות מכל הנ"ל ולהמוכרי' הנ"ל יהי' כדת"נ בזה נגד הא"י הנ"ל ועפ"ד המוכרי' הנ"ל ישלם הא"י הנ"ל בעד כל ההפסד שיהי' בזה מעכשיו וכנ"ל: טו) ועוד קיבלו המוכרים המבוארים ברשימות הנ"ל ושיעבדו א"ע בשיעבוד הגוף על כל הקנינים מכל הדברים הנ"ל שיקנה הא"י הנ"ל בזה גם כל מיני חמץ אשר לא הי' עדנה ברשות המוכרים הנ"ל בעת שעשו אותנו שלוחים ע"ד המכירה הנ"ל והחמץ שלא הי' אז בעולם כלל וכעת בשעה ובזמן המבואר למטה כבר הוא ברשותם ויקנה הא"י הנ"ל כעת גם את כל החמץ שלא הי' ברשות המוכרים אז בעת שעשו אותנו שלוחים בזה כנ"ל ששעבדו א"ע בשעבוד הגוף להעמיד לו גם את החמץ שיבוא אח"כ לרשותם כנ"ל ולמכור לו גם את כל החמץ הנ"ל כשיבוא לידם בזמן היתר הנאה מחמץ עכ"פ ואנחנו מוכרים לו להא"י הנ"ל גם החמץ הנ"ל ע"י כל הקנינים הנ"ל כנ"ל: וגם סילקו כל המוכרים הנ"ל את ידם כעת מכל החמץ ומכ"ד שלא הי' ברשותם אז בעת שעשו אותנו שלוחים כנ"ל או שגם עתה עדנה אין החמץ ברשותם כלל רק שיושלח להם אח"כ מאיזו מקומות ע"י האיזינבאהן או ע"י עגלות וספינות ויבוא לידם מהיום וזמן דלמטה עד יום כ"ג ניסן הבעל"ט הנה בעת הזאת כל המוכרי' הנ"ל סלקו את ידיהם מכל החמץ הנ"ל ומכל הדברים שאין המכירה חל עליהם כעת כלל שלא יהי' להם שום זכות בהחמץ הנ"ל אף אחר אשר יבוא לידם מהיום כנ"ל ולא שום כח וקנין כלל וכלל בהם רק שהמוכרים הנ"ל מוכרים או משכירים להא"י הנ"ל כל המקומות אשר יובא לשם החמץ הנ"ל מן הדרך כנ"ל מהיום עד כ"ג ניסן הבעל"ט, והא"י הנ"ל יקבל החמץ הנ"ל בעצמו או ע"י א"י אחרים אשר יעסקו בזה לטובתו של הנ"ל ויזכה הא"י הנ"ל בהחמץ הנ"ל כזוכה מן ההפקר ע"י שיקנו לו המקומות הנ"ל בתורת קנין חצר כשיעמוד שם בעת שיניחו החמץ הנ"ל במקומות הנ"ל הנמכרים והנשכרים לא"י כנ"ל: טז) ויקנה הא"י הנ"ל כל הקנינים והמכירה מהחמץ הנ"ל והמקומות המבואר בשטר הלז וגם שכירות המקומות הנ"ל הכל עפ"י תוקף ועוז כל דרכי הקניות העשויות עפ"י הדת ותיקון חז"ל בכל דיני מכירה והקנאה הנעשים בין ישראל לא"י, במקרקעי ובמטלטלין וע"פ מנהג הסוחרים בכל דבר כנ"ל, והותנה עם הא"י הנ"ל בפירוש שגם באחד מדרכי הקניות הנ"ל יקנה את כל הנ"ל או גם בכולם, ואם יהיו איזו קנינים בזה, ואיזו מהדברים שלא יועיל בהם המכירה והקנין עפ"י הדת, לא יתבטל ע"י זה כל שארי הדברים מהמכירה הנ"ל מה שמועיל בהם המכירה עפ"י הדת ועפ"י מנהג הסוחרים וכנ"ל, ולא יהי' קנין אחד שאינו מועיל יכול לבטל את הקנין המועיל במכירה זו כי כך הותנה עם הא"י בפירוש גם הוהנה בפירוש שאם אולי יהי' טעות בשמות האנשים והמקומות מכל האנשי' המבוארי' בהרשימו' הנ"ל שמסרנו לו כנ"ל, או שנאבד מאתנו איזו רשימה מהאנשים שבאו וששלחו למכור חמצם, אזי עפ"י כל דרכי הקנינים הנ"ל אנחנו מוכרים כעת ג"כ להא"י הנ"ל כל החמץ וכל הדברים הנ"ל גם מכל האנשים אשר נכתב שמותם או מקומותם בטעות בהרשימה הנ"ל או שנאבד מאתנו הרשימה שלהם כנ"ל יז) והרשות להא"י הנ"ל ולהמוכרים הנ"ל להעתיק כל הנ"ל על נייר הראוי

לזה עפ"י (הזאקאן), ולעשות כל דבר תוקף הקנין ומכירה הנ"ל עפ"י כל ח קי הממשלה יר"ה בזה, והא"י הנ"ל ישלם (הסקארב) הנצרך לזה וכל הנ"ל והנמעל"ד נעשה בת"כ ובקאג"ס מן הא"י הנ"ל עפ"י האופן היותר מועיל עפ"י הד"ת ועפ"י תקנת חז"ל בענין ובאופן דלית ביה אסמכתא כלל ולא כטופסי דשטרא ולראי' ותוקף ועוז על כל הנ"ל והנמעל"ד באנו אנחנו על החתום בזה יום ארבעה עשר יום לירח ניסן בשעה חמישית שהיא שעה זמנית קודם חצות היום בשעה שאסור באכילת חמץ ומותר בהנאה שנת.

לפ"ק פק"ק נאום ונאום ונאום [והשייך עוד קצת לשטר המכירה הנ"ל יבואר להלן ד' ט"ז אי"ה] וכאן ראיתי להשלים מאשר ציינתי להלן בד' ל"ד אשר בדף הלז מבואר תשלום דבר התשובה מדין שנתו דבכור בעל מום אם הוא מן התורה (ומצויין כם בטעות על דף י"א וצ"ל דף י"ד) ומה שנ"ל לד' רש"י והרמב"ם ז"ל בזה בעז"ה: והנה כבר הבאתי שם לד' הרמב"ם ז"ל בפ"י למשנה דבכורות כ"ה על הא דמפרש שם בגמרא טעמא דחכמים דאסרי לשער בכור בע"מ שנשר כו' משום דלא לייתי לאשהוי' ופירש"י ז"ל דחיישינן דבין כך וכך אתי לידי גיזה ועבודה כו' אבל הרמב"ם ז"ל כ' שם שהוא משום דחיישינן דע"י זה לא יאכלנו בתוך שנתו וכמ"ש בזה וכן נראה באמת גם מד' הרמב"ם ז"ל בחיבורו פ"ג מה' בכורו' הי"א שכ"ש ג"כ להדיא בזה דמה"ט אסרו גם הצמר שנשר אחר שנפל בו מום כו' שמא ישהה אצלו כו' וכבר ביארנו שמצוה לאוכלו תוך שנתו בין תם ובין בעל מום עכ"ל ונראה להדיא דהרמב"ם ז"ל ודאי דמפרש להך גזירה דדילמא אתי לשהויי הנ"ל שהוא משום שלא _____ רק בשבועות ובסוכות לבד בסוף פ' ראה והגאון בעל טו"א ז"ל בחגיגה שם כ' בשם הרא"ם ז"ל בס' יראים שכ' דנפק"ל מג"ש דט"ו ט"ו מזה"ס או מהיקשא דחג המצות לחג השבועות ע"ש ובתוס' חגיגה ח' שיש לדקדק עליו טובא שם ואכמ"ל אך למש"ל י"ל בפשיטות דריה"ג לטעמי' בזה באמת דכמו דיליף מלאכה בחוה"מ מדסמך רחמנא הך קרא דשבעת ימים לקרא דכל מל"ע ל"ת וכמ"ש ל"ה"נ י"ל דיליף עיקר מצות שמחה ובד' הטו"א הנ"ל בזה לאיסור ד"ה ושמחת שכ' דפסח ילפינן בהיקש וע"ש בחג המצות באמת מקרא דוהיית אך שמח דכתיב בסוף פ' ראה וסמך ליה שלש פעמים בשנה כו' ודרשינן מיני' בפשיטות והיית אך שמח שלש פעמים בשנה ואתי לרבות גם חג המצות וכדכתיב בסיפא דהך קרא דוהיית אך שמח לרבית ליל שמיני עצרת כדא' בסוכה מ"ח ע"ש י"ל דכולהו ש"מ מהא בהדיא וא"ש (ואף דדרשינן מהך קרא דדרשינן הכי דבכל הרגלים שיש בהם מצות ראי' חייב בהם בשמחה ג"כ וכדכתיב בהך קרא שלש פעמים בשנה יראה כו' וא"כ ממילא נוכל ללמוד שפיר מהך קרא למצות עשה דשלמי שמחה גם בפסח וגם בשמיני עצרת באמת שהרי גם בשמיני עצרת נוהג בו מצות עשה דראי' כמו כל שבעה ימי החג _____ הנ"ל נראה דצ"ל באמת בהך ברייתא גופא עבד ג"כ בהדיא וכמ"ש וא"ש בפשיטו' בזה) והדר גרסי' עלה לפי גי' דידן שם כל האסורות לו איסור פרוה ובא עליהן לא פסלן מן הכהונה עכ"ל הברייתא ונראה לכאורה בפשיטות דר"ל התם לפי גירסא זו דדוקא בביאת חייבי לאוין גרידא כגון כל הנך דקחשיב ברישא הנ"ל שם הוא דקפסלי בביאתן לכהונה אבל כל האסורות לו איסור ערוה דהיינו חייבי כריתות (דאיקרו איסור ערוה בכ"מ כמו ביבמות ד' ובש"ד)

לא פסלן מן הכהונה וכדממעט נן להו באמת מהך קרא דכי ההי' הנ"ל וא"ש לפ"ז דשפיר פריך בפשיטות ביבמות שם דאימא נבעלה לפסול לה אפילו חייבי כריתות נמי ואמאי קתני בסיפאיאכלנו בתוך שנתו עי"ז ויעבור בזה בעשה דלפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה דקאי נמי אבעל מום לד' הרמב"ם ז"ל עצמו בפ"א מה' בכורות שם ה"ח וכמ"ש (וממ"ש הרמב"ם ז"ל בה' י"ג דאם איחר הבכור לאחר שנתו אע"פ שעבר בל"ת כו' ה"ז לא נפסל כו' ואם הי' בעל מום שוחטו כו' עכ"ל משמע קצת דעבר גם בבל תאחר אם איחר גם הבכור בעל מום אחר שנתו וי"ל וע' ר"ה ז' תוד"ה הא בבע"מ ובשו"ת הגאון חכם צבי ז"ל סי' י"ב ע"ש) ונראה פשוט שהי' לו להרמב"ם ז"ל הכרח לזה מסוגיא דבכורות כ"ו (שהבאתי להלן ד' ל"ב ע"ש) דמיבע"ל לר"י התם בצמר הנתלש מעולה תמימה אי גזרי' בי' משום דילמא אתי לשהוי' ע"ש ומדלא מיבע"ל נמי בבעל מום דומיא דבכור דהתם ע"כ צ"ל דבאמת ודאי דעיקר הגזירה הוא משום דע"י זה לא יקריבנו בתוך שנתו בתם או שלא יאכלנו בתוך שנתו בבעל מום וא"כ אין מקום באמת לגזור גזירה זו בבעל מום דכל הקדשים שאין בהם שום חיובא לאוכלן בתוך שנתן להקדשן כלל וכמ"ש ורק בבכור לבד הוא דילפינן מקרא דוכי יהי' בו מום דסמך לקרא דתאכלנו שנה בשנה דגם הבכור בעל מום מחויב לאוכלו בתוך שנתו מן התורה לד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל (אי משום דוי"ו מוסיף ע"ר כמ"ש ל' ד' ל"ג או משום דס"ל דמקרא נדרש גם לאחריו וכמ"ש ל' אי"ה) ומשו"ה לא מצינו בש"ס הך גזירה דדלמא אתי לשהוי' גם בבעל מום רק בבכור לבד אבל בכל הקדשים ודאי דלא מיבע"ל בהו רק בהם לבד וכמ"ש וא"ש אבל לד' רש"י ז"ל דהגזירה הוא שלא יבוא לידי גיזה ועבודה ע"י זה וכמ"ש א"כ ודאי דשייך שפיר הך גזירה דאתי לשהוי' גם בבעלי מומין דכל הקדשים ג"כ שהרי כל הקדשים אסורין בגיזה ועבודה מן התורה אפ"ל לאחר שהוממו (וע' להלן ד' ל"א בזה) ורש"י ז"ל דחק שם באמת בהא וכו' עלה דאיבע"ל בעולה תמימה דבבעל מום לא תיבעי לך כו' ע"ש אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל הנ"ל ודאי דא"ש בזה בפשיטות וכמ"ש.

ונראה שלזה נתכוון באמת הרב בכ"מ ז"ל פ"א מהל' מעילה הל' י' שהרמב"ם ז"ל כתב שם בפירוש כן דכל שיתלש מכל הקדשים לאחר שנפל בהם מום מותר כו' חוץ מהבכור והמעשר כו' ע"ש (והיינו משום דאזיל לטעמי' באמת דלדעת הרמב"ם הנ"ל לא שייך גזירה זו בבעלי מומין דכל הקדשים רק בבכור לבד וכמ"ש (ודלא כד' רש"י ז"ל הנ"ל) וממילא מוכח ודאי מזה דאין שום חיובא בבעלי מומין דכל הקדשים לאוכלן בתוך שנתן להקדישן כלל רק בבכור לבד וכמ"ש בעז"ה להלן ד' ל"ד בזה ע"ש): וכ' שם הכ"מ בשם הרי"ק ז"ל וז"ל שיש ללמוד כן מדקתני בברייתא בכור בעל מום משמע וכן מדנקט דוקא בכור מהטעם שנתבאר בבעיא דעולה תמימה משמע דבבעלת מום ליכא ספיקא עכ"ל והוא ט"ס וצ"ל מדקתני בכור בעל מום משמע דוקא בכור מהטעם שנתבאר וכן מדנקט בבעיא עולה תמימה משמע דבבעל מום כו' כצ"ל ופשוט שנתכוון למש"ל בעז"ה רק דמש"ש הרמב"ם ז"ל בהלכה הנ"ל וז"ל השיער שנשר מהבהמה או מהבכור והמעשר ה"ז אסור בהנאה אפ"ל לאחר שנשחטו מפני מומן כו' אבל צמר הנושר מהחטאת והאשם מותר בהנאה לאחר שחיתתן מפני מומן הואיל ולכפרה כו' ואם נתלש מהעולה ה"ז ספק עכ"ל נראה פשוט דהרמב"ם ז"ל מפרש בזה כפירש"י ז"ל שהובא שם בתוד"ה

התולש דהך בעיא דעולה תמימה אין פירושו שרוצה ליהנות מהצמר כשעודה המימה ג"כ או לאחר שנשחטה תמימה במקדש דכל בכה"ג לא מיבע"ל באמת כלל דודאי אסור הצמר בהנאה כמו העולה עצמה רק דמיבע"ל בהצמר שנשר ממנה כשהיתה תמימה ועתה נעשית בעל מום ונשחטה מפני מומה אם להתיר עכשיו הצמר שנשר ממנה כשהיתה המימה וע"ש בתוס' וזה שכ' הרמב"ם ז"ל דהצמר שנשר מחטאת ואשם ר"ל כשהיו תמימים מותר בהנאה אח"כ לאחר שנשחטו מפני מומן דוקא וזה שכ' הואיל ולכפרה כו' ולא משהי להו בעודם המימים עד שיוממו ומ"ש אבל בעולה ה"ז ספק ר"ל ג"כ כשנשר בעודה תמימה ואח"כ נשחטה מפני מומה דאז יש ספק בהצמר שנשר קודם שהוממה וכמ"ש (ומ"ש אח"כ דכל שיתלש מהקדשים אחר שנפל בהם מום מותר כו' היינו אף בעולה ומשום שנשר אחר שהוממה וכמ"ש) ובאמת היה נ"ל דצ"ל כן שם בהרמב"ם להדיא בזה דהצמר הנושר מחטאת ואשם (כשהם תמימים) מותר בהנאה לאחר שישחטו מפני מומן כו' ואם נתלש מהעולה תמימה] ה"ז ספק כצ"ל וכמ"ש"ל וא"ש : אך מש"ש הרמב"ם ז"ל בה' מעילה ובהל' בכורות הנ"ל דגם המעשר דינו כבכור בזה דהצמר שנתלש ממנו גם אחר שנפל בו מום אסור בהנאה ע"ש צ"ע לענ"ד דבאמת דכיון דעיקר _____ כשלא ראה פניו בעזרה ולא קיים מצות ראי' עדיין בכל שבעת ימי החג דחייב אז בראי' ובקרבן ראי' בשמיני של חג עכ"פ שהוא תשלומין דחג ולהכי שפיר קרינן בי' גם בשמיני יראה כל זכורך כו' כבכל יו"ט ולכן שפיר י"ל דמהך קרא דוהיית אך שמח מצנין למילף למ"ע דשמחה גם לשמיני של חג וגם לכל שבעת ימי הפסח ומדסמיך לקרא דשלש פעמים בשנה יראה כו' וכמ"ש (והא דלא נקיט הש"ס בסוכה מ"ח לרבות מהך קרא דוהיית אך שמח רק לליל שמיני לבד י"ל משום דהך דרשה פשוט יותר באמת דקרא בחג הסיכות קא מיירי ושייך טפי לומר דאתי לרבות מהך קרא היום טוב הסמוך לו שהוא השמיני וכמ"ש רש"י ז"ל ג"כ דמשו"ה אמרינן שם לרבות לילי כו' משום שהוא סמוך לשבעת ימים דקרא כו' ע"ש אבל פשוט שיש לומר ג"כ דמרבין מהך קרא לשבעת ימי הפסח נמי מדסמיך לשלש פעמים בשנה כו' וכמ"ש ולפי"ז הי' נראה פשוט דמש"ש לרבות לילי יו"ט כו' דע"כ לאו דוקא קאמר הכי אלא דאתי לרבות ודאי גם היום עם הלילה לשמחה וכדפי' רש"י ז"ל בסוכה מ"ח שם והתוס' בפסחים ע"א ד"ה לילי ע"ש ודלא כמ"ש רש"י בפסחים ע"א שם דלילה דווקא קאמר אבל ביום לא ע"ש שהרי למ"ש דעיקר הך דרשה אסמוכין קא סמיך בהא מדסמיך קרא דאך שמח לקרא דיראה כו' ודרשינן מהא דבכל זמן שנוהג מצות ראי' נוהג בו מצות שמחה ג"כ וכמ"ש וא"כ כיון דעיקר מצות ראי' ודאי דעיקרה ביום היא בזמן הבאת קרבן שהוא ביום בלבד ה"נ דמצות שמחה דילפינן מראי' וכמ"ש ודאי דילפינן נמי לעיקר חיובא דשמחה ג"כ בזמן ראי' דהיינו ביום באמה רק דליל יו"ט אחרון ג"כ ממילא איתרבי ככל הלילות דיו"ט כיון דביום שאח"כ נמי חייב בשמחה כדילפינן מראיה בזה וכמ"ש וא"ש: ופשוט ג"כ לפ"ז דהך מיעוטא דילפינן שם מאך למעט ליל יו"ט ראשון דחג*) דה"נ ממעטינן מהך מיעוטא גופא לליל יו"ט ראשון של פסח ממצות שמחה ג"כ דכיון דכל עיקר חיובא דמצות שמחה בפסח ילפינן מהך קרא דוהיית אך שמח ומדסמיך לשלש פעמים כו' וכמ"ש א"כ פשיט דה"נ דמיעוטא דאך ודאי דקאי נמי על חג הפסח ג"כ בזה ולמעט נמי ליל יו"ט הראשון של פסח וכמ"ש וא"ש

בפשיטות הנ"ל בהך ברייתא להדיא דחייבי כריתות דהיינו איסור ערוה לא פסלי מן הכהונה כלל וכמ"ש והיינו דמשני עלה שפיר לפי גירסא זו דכי תהי' א"ר וילפינן מינה דדוקא הנך דאית בהו הוי' הוא דקא פסלי בביאתם לכהונה כדכתיב כי תהיה לאיש זר דהיינו כל חייבי לאוין (שהוא זר אצלה מעיקרא) היא בתרומת הקדשים כו' ולאפוקי חייבי כריתות דלאו בני הוי' נינהו ולא קרינן בהו כי תהי' כו' ומשו"ה לא נפק"ל מהך קרא שיפסלו לכהונה בביאתם כלל ולהכי קתני שפיר בהך סיפא דברייתא הנ"ל _____ (הגה"ה) * (הגה"ה) ובירושלמי (בפ"ד דסוכה ה"ה ובחגיגה פ"א ה"ד) אהא דממעט מאך לליל יו"ט הראשון (וכמו שהוא בש"ס דילן ובירושלמי דחגיגה הנ"ל ולא כמ"ש בירושלמי דסוכה הנ"ל להיפך דטס"ה שם באמת וכבר הגיה הגר"א ז"ל גם בספרי פ' ראה דצ"ל כמו בש"ס דילן הנ"ל ע"ש) וקאמר או חילוף ומסיק עלה ר"ח בשם ר"א התם הגזירה בזה לד' הרמב"ם הנ"ל בבעל מום דבכור אינו אלא משום שמא לא יאכלנו בתוך שנתו ע"י זה וכמ"ש והרי לא מצינו לכאורה חיובא דאכילה בתוך שנתו גם בבעל מום רק בבכור לבד וכמ"ש"ל ובמעשר בהמה לכאורה לא מצינו הך חיובא כלל בשום מקום (וע' בפ"ו מה' בכורות ה"ד וצ"ע) וא"כ לא שייך גזירה זו בבעל מום דמעשר כלל (ואולם מש"ש הרמב"ם בהל' מעילה פ"י הנ"ל דהצמר שנשר מהבהמה ומהבכור והמעשר ה"ז אסור בהנאה אפי' לאחר שנשחטו מפני מומן גזירה שמא ישהה אותן הואיל ואינן באין לכפרה כו' התם ר"ל שנשר מהם מחיים וכשהם תמימים וכמו בעולה הנ"ל רק שהצמר אסור גם לאחר שנשחטו מפני מומן שיבוא להשהותם כשהם תמימים עד שיפול בהם מום כדי להתיר לו הצמר שנשר מקודם ולא יקריבם בתוך שנתם ע"י זה והיינו הך דהש"ס שם באמת דא' בהדיא התם דבכור ומעשר נמי כיון דלאו לכפרה כו' וע"כ דבנשר מהם כשהם תמימים קאמר ודומיא דעולה דהתם וכמ"ש אבל מ"ש הרמב"ם לגזור גזירה זו גם במעשר אף בהצמר שנשר אחר כנפל בו מום וכמו בבכור וכמ"ש צ"ע באמת דמנ"ל הא דבש"ס הנ"ל הרי לא השוו המעשר לבכור רק בתם לבד דשפיר שייך לגזור ודאי גם במעשר תם שלא יקריבנו בתוך שנתו עי"ז וכמ"ש אבל מנ"ל דגם המעשר בעל מום צריך לאוכלו בתוך שנתו ג"כ כמו הבכור בע"מ עד שנגזור ע"י זה לאסור גם הצמר שנשר אחר שנפל בו מום גם במעשר שלא ישהנו וכמו בבכור וכמ"ש וצ"ע ודוחק לומר דכיון דבכל מקום מדמינן מעשר לבכור באמת וכדילפינן להו בכמה דוכתי מהדדי בג"ש דהעברה העברה דכתי' בבכור והעברת כל פטר כו' ובמעשר כתיב כל אשר יעבור כו' ולכמה דברים יליף להו אהדדי בג"ש זו כמו בזבחים ט' ול"ז ובכורות י"ד (וע"ש בתוד"ה גמר) ובד' כ"א שם וכן במעילה י"ג ובתמורה ה' ע"ש וא"כ י"ל לכאורה דה"נ ילפינן מעשר מבכור בג"ש לדין זה ג"כ שיהי מצוה לאכול גם המעשר בעל מום בתוך שנתו וכמו הבכור וכמ"ש (ובזה ה"ל אפשר לפרש קצת הא דאמרי' בכורות כ"א דמסתברא דמעשר מבכור ילפינן שכן גואל כו' אכילה ודחקו שם רש"י ותוס' בזה ע"ש ולמ"ש י"ל דאכילה היינו שמצוה לאוכלם בתוך שנתם בין תם ובין בעל מום וכמ"ש וצ"ע) אבל כ"כ להלן ד' ל"ג להכריח בזה דע"כ צ"ל דליכא למיליף דבר זה מג"ש מבכור משום דהו"ל למד בהיקש ואינו חוזר ומלמד בג"ש דאל"כ כל פסולי המוקדשים נמי ניליף בהא מבכור בג"ש דשעריך ע"ש וצ"ע: ותשלום כל דבר התשובה הארוכה

הזאת ומהשייך עוד לדיני בכור בזה ותשלום כל דיני ס"ת המבואר בסי' י' להלן בד' כ"ב אשר לא השלמנו עדנה התשובה בזה והרבה יש לנו להאריך בהם באמת וגם כ"ד הפלפולים בשלהי מס' מכות השייכים לסימן ט' להלן בד' כ"א ע"ש יבואר הכל בקונטרס אחרון לח"ב אשר שם אבאר בלנ"ד אי"ה כל דברי התשובות אשר לא נגמרו עדנה בחלק זה ואשלים אותם שמה כיד ה' הטובה עלי ואמלא שם בלנ"ד כל תשלומי הדברים השייכים לכל תשובה מספרי הקטן הזה על מלואותם בעזר ה' יתברך : וכאן ראיתי לבאר איזו דברים השייכים עוד לדיני מקוה אשר ציינת להלן ד' ל"ו לד' הזה וכל אריכות הדברים שיש לי לחדש בעז"ה בדיני מקוה בכ"ד הפוסקים הראשונים והאחרונים ז"ל באמת (אשר לא יכיל אותם הקונטרס הלזה) יבואר הכל בקונט' בפ"ע אי"ה והנה בתחילה ראיתי ליישב קצת בעז"ה קושית התוס' בזה בסוגיא דפסחים ע"א בהא

דאמר רב אשי התם דה"נ מסתברא דהא דקתני התם בהך ברייתא דחגיגת ארבעה עשר יוצא בה משום שמחה כו' דאיירי בשלא שחטה עד יום חמשה עשר דאלת"ה הא איפסלא בלינה ע"ש (ומשום דלבן תימא דהתם אינה נאכלת דחייבי כריתות לא פסלי מן

הכהונה וכמ"ש) והיינו דפריך עלה התם נמי דא"ה עבד נמי לא לפסול דלית בי' הוי' ג"כ ואמאי קתני התם ברישא דברייתא בהדיא דעבד נמי פוסל וכמש"ל ומשני דעבד נפק"ל מאידך קרא דאלמנה וגרושה כו' דיצא עבד שאין לו אלמנות כו' וכלומר דלא תפסי בי' קידושין גם לאחרני ולית ביה אלמנות וגירושין גם בעלמא כלל ונפק"ל מהך קרא דכי דילפינן מושמחת בחגך

משאתה מתחייב בחגיגה אתה מתחייב בשמחה ע"ש ונראה פשוט דר"ל משום דבשמחה י"ל דכיון דעיקר מצותו הוא רק לאכול בשר שלמים ביו"ט א"כ הרי גם בליל יו"ט הראשון הי' יכול לקיים מצוה זו את"ל דלא בעינן זביחה בשעת שמחה והי' יכול לאכול אז ג"כ בשר שלמים שנשחטו מעיו"ט (וע' פסחים ע"א) אבל חגיגה עיקר מצותו הוא להקריב קרבן חגיגה ביו"ט דוקא וא"כ בליל יו"ט ראשון ודאי לא שייך מצות חגיגה כלל דאין הקרבה בלילה דביום צותו כתיב (ולהביא מערב יו"ט נמי לא שייך בחגיגה כמ"ש התוס' בפסחים ע' ד"ה שלמים דסברא הוא שאינה נשחטת אלא בשעה הראוי' לחגיגה ע"ש ודלא כמ"ש הטו"א ז"ל במגילה ה' ע"ש) והדבר פשוט דאין מצות חגיגה אלא ביום דוקא וילפינן מהיקשא דושמחת בחגך דאין מתחייב ג"כ בשמחה אלא לאחר שנתחייב בחגיגה להוציא ליל יו"ט הראשון משמחה ג"כ וכמ"ש כן נראה פשוט בפ"ד הירושלמי הנ"ל (ומש"ש הק"ע והפ"מ ז"ל בזה צ"ע ע"ש) ונ"ל ליישב בזה קושית התוס' בשבת קל"א ד"ה שבעת שהקשו שם לר"א דיליף ג"ש שבעת ימים סוכה מלולב דמכשירי סוכה דוחה שבת ע"ש דא"כ ניליף נמי בג"ש זו דלולב יהי' נוהג בלילות כבימים דמה שבעת ימים האמור בסוכה לילות נמי בכלל (כדילפינן בג"ש דתשבו סוכה ממילואים דכתיב בהדיא במילואים ש תשבו יומם ולילה שבעת ימים וה"נ בסוכה לילות בכלל וכדא' בסוכה מ"ג ובתו"כ סוף פ' אמור ע"ש) ה"נ ניליף לר"א בג"ש לולב מסוכה דימים ואפילו לילות וע"ש בתוס' בזה ועפ"ד הירושלמי הנ"ל יש לנו לומר דמשו"ה פשיט לן בלולב דימים ולא לילות משום דבתר קרא דושמחתם כו' שבעת ימים דכתיב

בלולב כתיב בתרי' וחגותם אותו כו' שבעת ימים דמהך קרא יליף בחגיגה ט' לחגיגה שיש לו תשלומין ע"ש וא"כ י"ל דה"נ יליף מסמוכין דאין נוהג מצות שמחתם כו' בלולב רק בזמן וחגותם כו' דהיינו דוקא ביום וכמ"ש דאין מצות חגיגה נוהג בלילה דאין קרבן בלילה וילפינן בהיקשה הנ"ל דושמחתם כו' וחגותם כו' דמה חגיגה ביום ולא בלילה ה"נ בלולב ומשו"ה אפסקי' רחמנא בין לולב לסוכה במצות חגיגה לאקושי לולב לחגיגה (דלולב נמי דמיא קצת לחגיגה באמת דכל שבעה אין מצותו רק במקדש במקום הקרבנות) דאין נוהג ג"כ אלא ביום דומיא דחגיגה וכמ"ש וא"ש ובעיקר הך ג"ש דתשבו דיליף סוכה ממילואים דנוהג ביום ובלילה וכמ"ש ל קשה לי לכאורה אהא דמיבע"ל בירושלמי דפ"ק דיומא ה"א גבי מילואים דמהיכך למדו אם מן הקרבנות או ממעשה בראשית דאי מן הקרבנות הלילה הולך אחר היום וכלומר דכמו בקרבנות הנאכלין ליום ולילה דהלילה נמשך אחר היום שעבר ה"נ במילואים דכתיב יומם ולילה היו צריכין לישב ז' ימים עם הלילה השייך ליום השמיני דליל ח' הי' נמשך אחר יום הז' שעבר וכדמסיק שם דאי מקרבנות הלילה האחרונה אין לה יום שאחרי' ע"ש (ומש"ש דאי ממעשה בראשית יום ראשון אין לו לילה הי' נ"ל להגיה דצ"ל יום אחרון אין לו לילה וע"ש בק"ע ובפ"מ ז"ל שדחקו בזה וצ"ע) וק"ל דאיך אפשר לומר כלל דמילואים למדו מן הקרבנות דליל שמיני היו צריכין לישב במשכן כביום שלפניו דא"כ נימא נמי גבי סוכה דילפינן בג"ש דתשבו ממילואים דמה במילואים היו צריכין לישב שם גם בליל שמיני כביום ז' שלפניו ה"נ בסוכה יהי' חייב לישב בליל שמיני ג"כ כביום ז' שלפניו כמו במילואים דאין ג"ש למחצה (וע' תוס' סוכה מ"ג ד"ה תשבו וצ"ע) ודוחק לומר דהא דבעינן למילף מילואים מקרבנות בזה הו"ל כדבר הלמד בבנין אב ובזבחים נ"א מיבע"ל בדבר הלמד בבנין אב אם חוזר ומלמד בג"ש בקדשים ע"ש וא"כ הי' אפשר לומר דמשו"ה לא מצינן למיליף בג"ש דתשבו לסוכה ממילואים גם לליל שמיני משום דהו"ל דבר הלמד בב"איו"ט ז"ל בסוף פ"ז דמקואות במתני' דמחט כו' שהבאתי להלן (דל"ב) דאיך מועיל הטבילה להמחט ע"י הגל שנעשה רק ע"י נענוע ידיו במקוה והלא הו"ל הויות הגל הזה ע"י טומאה וע"ש בתויו"ט שכת' ליישב בזה דאיירי כשהגל לא נתלש מהמקו' לגמרי ולא נטהר המחט רק ע"י המקוה המחובר להגל הזה ע"ש (ומזה תמה שם ע"ד הרא"ש ז"ל בזה שכ' דבעינן שלא יתלש הגל (מטעמא אחרינא) משום דאל"כ בעינן שיהי' בו עצמו מ' סאה ע"ש והרי אפי' אם יהי' בו מ' סאה לא מהני אם נתלש דהויתו ע"י טומאה הוא ע"ש ור"ל דבהא דבעינן הו"י ע"י טהרה ודאי דגם להרא"ש ז"ל ס"ל הכי בכ"מ בה' מקואות בזה (רק שמקיל בדין זה כשמחובר למעיין או למקוה וכמ"ש בה' _____ אלא יום ולילה ע"ש) וע"כ צ"ל דס"ל גם לר' אשי התם דאין מצות שמחה נוהג בליל יו"ט ראשון של פסח ג"כ דאל"ה הרי שפיר מצ"ל כששחטה ביי"ד באמת ויוצא בה משום שמחה בליל יו"ט ראשון (ואין לומר דבליל יו"ט הראשון א"צ לצאת משום שמחה ע"י חגיגת י"ד לית לה זרע מן העבד נמי לא תאכל אבל חייבי כריתות לא נפק"ל מהתם כלל דבני אלמנות וגירושין הוו לאחרני עכ"ס וכמ"ש התוס' שם סוד"ה עובד ע"ש) ואמנם הגר"א ז"ל בהגהותיו למס' ד"א הנ"ל מחק שם תיבת לא וגרס פסלן מהכהונה ע"ש והוא באמת ע"פ הגי' שלפנינו ביבמות הנ"ל דל"ג לאפוקי ח"כ וכגי' רש"י הנ"ל אבל לגי' הישנה

שהביא רש"י והתו' ז"ל בסוטה הנ"ל דגרסינן שפיר לאפוקי ח"כ וכמ"ש ודאי דגרסי נמי לפ"ז במס' ד"א הנ"ל לא פסלן מהכהונ' וכמ"ש"ל (ותשלום התשובה יבואר בקו"א אי"ה) _____ ואינו חוזר ומלמד בג"ש בקדשים דאכתי תקשה למ"ד בתר למד אזלינן (וסוכה חולין הוא ודלא כע"ל ד' כ"ז) או למ"ד דהימנו ודבר אחר לא הוי היקש בזבחים נ"ז ע"ש וצ"ע (ונהירנא דכי הוינא כבר שיתסר עמדתי אז ע"ד הרמ"א ז"ל בזה בסי' תרל"ט סי' ג' שכ' דלא יאכל בליל ראשון בסוכה עד שיהא ודאי לילה ויאכל קודם חצות לילה כו' דומיא דאכילת מצה וע"ש בביאו' הגר"א ז"ל ס' ט"ז שציינן ע"ז מתו' ר"פ ע"פ ומס"פ ע"פ והיינו דמצה גופא יליף מפסח בהיקשא דעל מצות ומרורים כו' בין לענין חצות כדא' בפסחים ק"כ ובין לענין שלא יהי' נאכל עד שיהי' ודאי לילה כמ"ש התוס' בפסחים צ"ט ד"ה עד שתחשך דבפסח כתיב ואכלו הבשר בלילה כו' וחצה איתקש לפסח ע"ש ועמדתי ע"ז אז דא"כ אך יליף בזה סוכה ג"כ בג"ש דט"ו ט"ו מחג המצות והרי הו"ל ג"כ דבר הלמד בהיקש דקיי"ל זבחים מ"ט דאינו חוזר ומלמד בג"ש בקדשים והניחא למ"ד בתר למד אזלינן אבל למ"ד בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר דהרי המלמד הוא פסח דקדשים הוא רק די"ל דתליא נמי בפלוגתא דהימנו וד"א הנ"ל והארכתי אז בזה בעז"ה ואכמ"ל].

ובדרך הפלפול אולי הי' מקום לומר דלשיטת הירושלמי בזה תליא הך מילתא בפלוגתא דר' אליעזר ורבנן בסוכה כ"ז דא"ר אליעזר התם דמי שלא אכל ליל יו"ט הראשון ישלים ליל יו"ט האחרון וע"ש בריטב"א ז"ל שנראה דמפרש להך השלמה דליל יו"ט האחרון דר"ל שיאכל אז בסוכה (שהקשה שם אהא דפריך התם ישלים במאי אי בריפתא סעודה דיומא קאכיל כו' דהרי כשאכל אז בסוכה מנכרא מילתא שפיר דהשלמה עביד ע"ש בריטב"א ז"ל ובס' ערוך לנר להגאון אב"ד דק"ק אלטונא נ"י מש"ש ע"ד הריטב"א ז"ל בזה) והוא תמוה לכאורה דאיך שייך כלל ישיבת סוכה בליל שמיני ומאי השלמה שייך בזה כיון דלאו זמן סוכה הוא אז כלל (ורש"י ז"ל כתב באמת דקעבר אז בבל תוסיף כו' ע"ש) אבל לענ"ד יש לי מקום לפרש קצת בירושלמי שם (שהובא שם בתוד"ה תשבו ע"ש) דמפרש טעמי' דר' אליעזר דאמר התם די"ד סעודות חייב לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה משום דיליף בג"ש ממילואים דמה מילואים עשה בה הלילות כימים ה"נ בסוכה ע"ש והוא תמוה ג"כ דלכאורה אין שום מקום להך ג"ש לדברי ר"א בזה כלל דהרי בחיובא דלילות כימים בסוכה גם רבנן מודו בזה ולכו"ע אית להו הך ג"ש דסוכה ממילואים בסוכה מ"ג וכמ"ש"ל רק דמ"מ ס"ל דאי בעי לא אכל גם ביום ואי אכיל מיחייב בסוכה גם בלילה לכו"ע וא"כ אכתי מנ"ל לר"א מהך ג"ש דמחוייב לאכול סעודות דוקא דהרי בסוכה גופא כתיב תשבו שבעת ימים ואפ"ה ס"ל דאי בעי לא אכיל כלל ומאי אולמא דהך ג"ש דמילואים לד' ר"א בזה וע"כ נ"ל לפרש קצת דהך ג"ש דקמפרש בירושלמי לד' ר"א לאו אח ובא די"ד סעודות קאי דבזה ודאי דגם הירושלמי קסמיך על טעמא דהש"ס דילן בהא דיליף מדירה כו' רק דהירושלמי הוסיף בזה לפרש ד' ר"א דאמר די"ד סעודות כו' אחת ביום ואחת בלילה שהוא תמוה טובא לכאורה דאחר דמצות סוכה מתחיל בליל ט"ו עד סוף יום השביעי א"כ ודאי דהו"ל לר"א להזכיר לילה תחילה והיל"ל אחת בלילה ואחת ביום שכן הוא הסדר בכל יום מליל ט"ו עד יום השביעי וע' ברכות ח' בהא דאר"ש פעמים שאדם קורא ק"ש א' קודם

עמוד השחר וא' לאחר עה"ש ויוצא י"ח א' של יום וא' של לילה וכן א' שם גבי נץ החמה ע"ש ושם תמוה ג"כ דא' של לילה וא' של יום ודאי דמיבע"ל למימר התם ומיהו שם ציינתי בעז"ה דברי"ף ז"ל וכן בבה"ג ז"ל שם פ"א גרסי באמת להיפך א' של לילה וא' של יום ע"ש ולכן אפשר לומר קצת דאולי ס"ל להירושלמי אליבא דר"א בזה כהך צד האיבעיא דהירושלמי דפ"ק דיומא הנ"ל דמילואים גופא יליף מקרבנות דהלילה הולך אחר היום שעבר וע"כ צ"ל לפ"ז דגם בליל שמיני היו מחויבין ג"כ לישיב שם וכדמפרש בירושלמי שם וא"כ י"ל לכאורה לפ"ז דר"א יליף באמת מהך ג"ש דתשבו לסוכה ממילואים לגמרי דמה מילואים עשה בו גם ליל שמיני כיום שביעי כמו בקרבנות וכמ"ש כך סוכה עשה בו ליל שמיני כיום השביעי לחייבו בסוכה גם בליל שמיני אליבא דר"א בזה וא"ש לפ"ז בפשיטות הא דאר"א יד"ס כו' אחת ביום ואחת בלילה שכך הוא הסדר לפ"ז באמת בכל יום מיום ט"ו עד ליל שמיני שמתחיל ביום ומסיים בלילה שהוא ליל שמיני וכמ"ש והיינו דמפרש בירושלמי הנ"ל לטעמיה דר"א בהא משום דיליף ממילואים דמה להלן עשה בו את הלילות כימים וכלומר דגם ליל שמיני הי' נידון כיום שלפניו כך בסוכה עשה בו גם ליל שמיני כיום שלפניו לחייבו ג"כ בסוכה אליבא דר"א וכמ"ש וא"ש בפשיטות בזה מה שיש לתמוה טובא לכאורה אהא דאר"א בסיפא דמי שלא אכל בליל יו"ט ראשון ישלים בליל יו"ט אחרון דאחר דר"א נמי אית ליה הג"ש דט"ו ט"ו מחג המצות כדא' בשבת קל"א דמצה וכל מכשירי' דוחין השבת משום דיליף ג"ש מסוכה ע"ש ומכשירי' סוכה דדחי שבת יליף ג"כ בג"ש מלולב ע"ש ומשמע שם דלא דחי מכשירי' סוכה שבת לר"א רק בלילה הראשונה לבד כמו בלולב ביום ראשון לבד וכמו במצה בליל ראשון דוקא וע"ש במהר"ם שי"ף ז"ל) וקיי"ל דאין ג"ש למחצה וא"כ ודאי דגם ר"א יליף הג"ש להיפך דחייב לאכול כזית בסוכה דוקא בליל ראשון כמו במצה בליל ראשון וכדס"ל לרבנן דר"א בהא ור"א ודאי דמחמיר טפי מרבנן בחיוב סוכה בלילה הראשונה דוקא דמה"ט דחי שבת ג"כ לר"א וכמ"ש והשתא אך שייך כלל תשלומין אליבא דר"א גופא בליל יו"ט אחרון למי שביטל מצות סוכה בליל ראשון כיון דליל יו"ט אחרון לאו זמן סוכה הוא כלל (וכל מ"ש בזה רש"י והתוס' ומהרש"ל ומהרש"א ז"ל בסוגיא זו הכל דחוק מאוד באמת ע"ש) וגם ד' הריטב"א ז"ל שכ' דבאמת כשמשלים בליל יו"ט אקרון לר"א יושב בסוכה אז וכמ"ש"ל הוא תמוה ג"כ דמאחר דלאו זמן סוכה הוא אז שאמת מאי מהני ליה הישיבה בסוכה אז כלל וכמ"ש"ל אך למ"ש א"ש הכל בפשיטות דבאמת לר"א הרי נוהג מצות סוכה גם בליל שמיני כמו במילואים וכמ"ש ולכן שפיר שייך תשלומין גם למצות סוכה בליל יו"ט האחרון ג"כ לר"א וא"ש (ומהא דמהני לר"א השלמה בסוכה אע"ג דלא מהני במצה כתב הריטב"א ז"ל משום דיליף סוכה מחגיגה ע"ש וכ"נ מפירש"י ז"ל בזה ונ"ל דמסמוכין קדריש דסמיך קרא דבסוכות תשבו לקרא דתחוגו אותומקואות שם סי' י"ב דאם הסילון מתכת מביא את המים ממעין כשר אע"ג דהוייתן ע"י טומאה ע"ש ובשו"ע ס' ר"א ס' מ"ט ודלא כד' הרשב"א ז"ל בזה ע"ש) אלא דהרא"ש ז"ל פליג על הר"ש ז"ל במעכב הזחילה ע"י דבר המק"ט לבד וכמ"ש"ש בס' י"א ובשו"ע ס' נ' ע"ש) והנה לדברי התויו"ט הנ"ל צ"ע לכאן על הלבוש ז"ל (שהבאתי להלן דמ"ב) שפוסל לכבוש דבר המקבל טומאה במקוה כדי להעלות המים ע"ש שהרי ודאי לא עדיף הגל הנעשה רק ע"י נענוע יד האדם אף שמחובר למקוה

מהמים שהוגבהו ע"י דבר המק"ט שמחוברים למקוה ג"כ וגם כל מ"ש בזה הט"ז ס"ק ע"ג והש"ך ס"ק קכ"ג ע"ש לא יועילו ליישב ד' הלבוש הנ"ל וצ"ע (ותשלומי הדברים יבואו בד' ע"ב אי"ה): כלל דבפסח עצמו
הרי יוכל לצאת ג"כ ידי חובת שמחה אז דמ"מ הרי משכח"ל לכאו' גם לבן תימא שיתחייב בחגיגה ולא בפסח כגון שהיו לו זכרים ועבדים שלא מלו דמעכבין אותו בפסח אבל בחגיגה נראה שאין מעכבין כלל דאע"ג דלבן תימא אקשי' רחמנא לפסח אפ"ה י"ל דמבו דכתיב במילת עבדיו ממעטי' חגיגה וכדא' בפסחים ע' לב"ה לגבי שבירת העצם בחגיגה ע"ש (ומיהו להלן צ"ו ממעט מבו דמילת עבדיו אין מעכבין בתרומה וצ"ע עוד במש"ל פ"ו מכלהמ"ק ודו"ק) סימן ו בעז"ה
שאלה ראוי לברר אם פודין פטר חמור גם בשה מחוסר זמן דהיינו בתוך שמונה ימים ללידתו או שצריך המתין עד שיעברו עליו ח' ימים דוקא (והספק הוא אי ממעטינן מג"ש דשה שה מפסח גם מחוסר זמן כמו דמעטי' מהך ג"ש בבכורו י"ב שחוטא וטריפה או דמריבוי' דתפדה מרבינן נמי מחוסר זמן כדמרבינן מיניה גם בן שתי שנים בבכורות שם (וע"ש ברש"י ז"ל) וי"ל עוד דגם בשויו אין פודין במחוסר זמן למש"נ מד' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' בכורים הי"א דאם יש לו שה אינו יכול לפדות בדבר אחר (וע' בב"י ז"ל ס' שכ"א ובד"ח פ"ק שם ס' כ"ו) ע"ש וא"כ הרי הוא יכול להמתין עד אחר ח' ימים ולפדות בו בתורת שה שהוא עיקר מצותו כמ"ש.

ואת"ל דפודין גם במחוסר זמן מ"מ יש להסתפק אם הפטר חמור מותר בהנאה מיד או שצריך להמתין עד שיעברו ח' ימים ללידת השה להוציאו מספק נפל עכ"פ (דאי נפל הוא אפשר דהו"ל כשחוט וכמת) (וע' שבת קל"ו דהו"ל כמחתך בבשר כו) ואע"ג דרהיט ואזיל אפשר דהו"ל כבן פקועה למ"ד שם דאין פודין בו ע"ש: (ועוד איזו ספיקות שיש לי בדיני פט"ח ויבוארו בקו"א אי"ה): תשובה גרסי' בבכורות י"א כיצד אמרו (בשה של פדיון פט"ח) בכד שנכנס לדיר להתעשר אי אתה יכול לומר בבא ליד כהן שהרי שנינו הלקוח ושניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה אלא בישראל שהיו לו עשרה ספק פט"ח שמפריש עליהן י' שיין ומעשרן כו' ולכאורה יש לתמוה בזה דלמאי דקיי"ל לקמן נ"ו דבשעת עשי' דוקא מיעט הכתוב שלא יהי' לקוח אז דהיינו דוקא אחר ח' ימים שראוי להתעשר אז אבל אם לקחו בתוך שמונה ימים נכנס להתעשר אחר שמונ' לקח י' עוברין כו' לאו דוקא הוא כמש"ש בתוד"ה לקח ע"ש) והשתא את"ל דפודין במחוסר זמן ג"כ א"כ הרי משכח"ל שפיר ודאי שנכנס להתעשר גם אצל הכהן וכשנתנו לו בתוך ח' ימי' דחייב אז לעשר אח"כ וכמ"ש אלא ודאי צ"ל דאין פודין כלל בתוך ח' ימים וכמ"ש ואין לומר דהך ברייתא אתי' כר' שמעון דס"ל להלן נ"ו דלקוח חל גם על מחוסר זמן ע"ש שהרי לכאורה לא אתיא הך ברייתא כר' שמעון כלל דהכא קתני בספק פט"ח שמפריש כו' ולר"ש הרי לית לי' ספק פט"ח כלל כדא' להלן י"ב ולעיל ט' כיון דמותר בהנאה לדידי' ע"ש (ולמ"ש המ"ל רפ"ו מבכורו' דלהר"ח ז"ל כהן פטור ממעשר בהמה ע"ש י"ל דקודם ח' ימים בלא"ה הכהן פטור ולאחר ח' דנתחייב אצל הישראל אז לקוח פוטרו ודו"ק) ותשלום תשוב' זו והשייך עוד להשטר מכירה דלעיל י"ד יבואר ג"כ להלן בד' ע"ב בעז"ה: דמיני' ילפינן תשלומין לחגיגה
גם בשמיני וכמש"ל אבל לכאורה הוא תמוה דא"כ נימא שישלים לר"א גם ביום השמיני

כמו בחגיגה אך למ"ש א"ש דאין שייך תשלומין בסוכה גם לר"א רק בזמן שחייב בסוכה לבד דהיינו רק בליל שמיני לר"א וכמ"ש וא"ש) והיינו דמהדרי לי רבנן לר"א דעל זה נאמר מעוות לא יוכל לתקן כו' דמלבד דס"ל דגם לסוכה אין תשלומין כמו במצה הוסיפו עוד דבליל שמיני ודאי לא שייך תשלומין לסוכה אז כלל דאין מצית סוכה נוהג בליל שמיני כלל באמת דרבנן ודאי ילפי גם מילואים גופא רק ממעשה בראשית באמת וא"כ הרי אין הלילה נמשך אחר יום שעבר כלל וכמ"ש ל וא"ש: וע"פ מש"ל נ"ל לפרש בעז"ה גם הא דא' בירושלמי שם דמיחלפא שיטת' דר"א דתמן הוא א' י"ד סעודות חייב לאכול כו' וכא אמר הכין ומשני עלה ר"א התם למצוה הושווה (כ"ה בירושלמי שלפנינו ובתוס' סוכה כ"ז שם ד"ה חזר גרסי למצוה חשובה ופירושם דחוק ע"ש) וע"ש בק"ע ופ"מ ז"ל (שפירשו ג"כ ע"ד התוס' הנ"ל דר"א לא יליף ממילואים או מתשבו רק לכתחילה לבד ולא בדיעבד ע"ש והוא תמוה באמת דהיכן מצינו לחלק בשל תורה בין לכתחילה לדיעבד בשום מקום רק בקדשים לבד וצ"ע) ולמש"ל נ"ל לפרש בפשיטות דהא דא' דמיחלפי שיטת' דר"א כו' היינו משום דקס"ד בירושלמי שם דמדא' ר"א אחת ביום כו' וע"כ הוא משום דיליף ממילואים ומקרבנות וכמ"ש וא"כ הי' נראה לכאורה דלר"א הוא בהיפך בזה דלילה האחרונה חייב בסוכה אבל לא בלילה הראשונה וכמו במילואים (לפי' הק"ע שם אי ניליף מקרבנות ולהפ"מ שם גם אם למד ממעשה בראשית לא היו יושבין בלילה הראשונה דפרישתן ביום הי' ע"ש) וא"כ איך אמר ר"א מי שלא אכל ליל יו"ט הראשון כו' והלא לר"א לכאו' אין שום חיוב בלילה הראשון כלל כיון דא' אחת ביום כו' קודם וא"כ ע"כ דיליף ממילואים וכדא' לעיל וא"כ מנ"ל לר"א חיובא לליל יו"ט ראשון ג"כ באמת והיינו דקאמר דמיחלפי שיטת' דר"א דהמן א' יד"ס כו' אחת ביום כו' וכא אמר הכין דלילה הראשון חייב בסוכה דלכאורה סתרי אהדדי וכמ"ש וע"ז שפיר משני ר"א למצוה הושווה כלומר דבליל יו"ט הראשון שהוא עיקר המצוה לדברי רבנן דר"א באמת ודאי דהושווה ר"א לחכמים בזה דאז ודאי דחייב בסוכה לכ"ע דבאמת גם ר"א עצמו הרי ס"ל ע"כ הך ג"ש דט"ו מחג המצות כדיליף ר"א בשבת קל"א בהך ג"ש להיפך דמכשירי מצה דוחה שבת מג"ש דסוכה וכמ"ש ל וא"כ ע"כ דס"ל נמי הך ג"ש לחייב בסוכה בליל ט"ו כמו במצה ואדרבה דאז חמיר טפי גם לר"א וכמ"ש ל דמכשירי סוכה לא דחי שבת גם לר"א אלא בלילה הראשונה לבד והיינו משום דאז הוא עיקר חיובא דסוכה לכו"ע (אי למצטער או לירדו גשמים או דחייב בסוכה אף בכזית ויוצא בכזית וכמ"ש בירושלמי ובר"ן ובריטב"א ז"ל שם בזה וגם לר"א יש חילוק בזה בודאי בין לילה הראשונה לשאר כל הימים כמ"ש) והיינו דקאמר למצוה כלומר בלילה הראשונה שהוא עיקר המצוה באמת ודאי שהושווה ר"א לחכמים בזה דודאי חייב בסוכה אז מג"ש דט"ו ט"ו מחג המצות דע"כ ס"ל לר"א נמי רך ג"ש באמת וכמ"ש ומה שא' ר"א יד"ס כו' אחת ביום כו' היינו רק במה שבא להוסיף ע"ד חכמים דידי' דאמרי רק לילה ראשונה וא' דחייב עוד גם יד"ס א' ביום כו' חוץ מליל ראשון שאז הוא עיקר המצוה לכו"ע וכמ"ש ואולם בסוגית הש"ס דילן דפריך נמי ד' ר"א אהדדי בזה יש לפרש בפשיטות כמ"ש הריטב"א ז"ל בשם יש נוסחאות דגרסי בש"ס כן דעיקר הקושיא הוא דמאי אריא לליל יו"ט ראשון דאר"א דצריך השלמה והלא כיון דס"ל לר"א די"ד סעודות חייב כו' א"כ הול"ל ג"כ דמי שלא אכל א' מי"ד סעודות שיהי' צריך

להשלים ג"כ וע"ז משני דאח"כ חזר בו ר"א באמת ממה שהי' מחייב נאכול י"ד סעודות והודה לחכמים שאינו חייב לאכול רק בלילה ראשונה לבד ומשו"ה לא הזכיר גם ר"א תשלומין בסיפא דמתני' רק לליל יו"ט הראשון לבד וע"ש בריטב"א ז"ל ולמש"ל א"ש ג"כ בהא דפריך עלה דבמאי משלים אי בריפתא אמרי סעודה דיומלי' כו' דאין לומר דהיכרא הוא במה שאוכל אז בסוכה וכמו שהקשה הריטב"א ז"ל הנ"ל שהרי למ"ש חייב אז בסוכה ג"כ לר"א וס"ל גם להש"ס דילן כשיטת הירושלמי בזה וא"ש בעז"ה רק שכל זה הוא בדרך הפלפול ואולם הדבר קשה עפ"י האמת להעמיס כן בדעת ר"א בזה וה' יודע האמת ומש"ש בירושלמי מה דאר"י בשנתן דעתו כו' נ"ל דלא כמ"ש המפרשי' בזה זיבואר בקו"א אי"ה:סימן ז בעז"ה יום ה' ט' אלול ת"ר ח"י לפ"ק ווילנא.

לטובה תתחדש השנה לכבוד הרב הג' מוהר"י הכהן נ"י אב"ד בק"ק ל' סמוך לק"ק קאוונא יצ"ו הן הגיעני מכתב י"ק דמעכ"ת נ"י ע"ד השאלה מהאשה שהודית לפני בעלה הכהן שהוא בעלה השני שבעודה תחת בעלה הראשון זינתה שתי פעמים בימי ילדותה בהיותה כבת י"ז שנה עם איש אחד פעם א' באונס בעת שינתה ופעם א' ברצון רק שלא היתה יודעת אז מחומר איסור אשת איש כלל ואח"ז שנודע לה גודל האיסור הגידה זאת לפני בעלה הראשון ולא האמין לה אז לדבריה כלל ואח"כ מת ואחר מותו נישאת לכהן כו' ולא נודע לה כי ע"י הזנות שתחת בעלה הראשון נאסרה לכהן אחרי מותו ועתה נתנה על לבה לשוב אל ה' כי עתה היא צנועה וכשירה וסיפרה הכל לפני בעלה הכהן דרך וידוי ותשובה והוא בשמוע זאת אחזו חיל ורעדה כי היא אסורה עליו לפי דברי' איסור עולם ובניו ממנה חללים והוא מאמין לה באמת והאריך כת"ר נ"י קצת בד' השאלה הנ"ל בזה: ונשאל הדבר קדם הרב הגאון מו"ה יצחק אביגדור נ"י אב"ד דק"ק קאוונא יצ"ו וברוב גאונו פתח בהצלה והעלה להיתר בזה עפ"ד הר"ן ז"ל ובחי' רשב"א ז"ל בנדריים צ' ובקידושין סוף פ"ג שכ' דעיקר טעמא דמשנה אחרונה הוא משום הפקעת קידושין וכמו שהכריח הגאון הנ"ל נ"י דטעם זה מוסכם גם משאר הראשונים ז"ל וא"כ לפי דברי' עתה שהגידה זאת כבר לפני בעלה הראשון ג"כ ולא נתן מקום לדברי' א"כ לא היה אז מקום להתירה לבעלה הראשון רק ע"י הפקעת קידושין וכמ"ש וא"כ הו"ל זנות דפנוי' ומותרת לכהן אחרי מותו והאריך הגאון הנ"ל קצת בתשובתו בזה ויבואר להלן אי"ה.

ואמנם כת"ר נ"י לא נחה דעתו הג' לסמוך בזה רק ע"ד הר"ן ז"ל לבד דנראה באמת בחי' הרשב"א ז"ל בנדריים שם דרק בדרך דחי' לבד כתב כן דמשו"ה לא אותיב מהך משנה אחרונה בפ' האשה רבה למ"ד אין ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת משום דהוה מצינן לדחוי' דעיקר טעמא הוא משום הפקעת קידושין אבל לקושטא דמילתא ודאי מעיקר טעמא משום למיגדר מילתא הוא כדי שלא תהא נותנת עיני' באחר ולהפקיע מבעלה הי' כח ביד ב"ד לתקן כזאת ולעקור דבר כו' ע"ש ועכ"פ סברא זו דהפקעת קידושין דחוי' היא ולכן לא סמך כת"ר נ"י למיעבד עובדא בזה כו' וע"כ שלח דבריו גם אלינו בזה כעת כו' ובאמת אנכי ידעתי את מך ערכי כו' ומ"מ ראיתי כי יש לדון עוד בכוחא דהיתרא בנ"ד בעז"ה (מלבד ההיתר דהפקעת קידושין הנ"ל): ובתחילה ראיתי להקדים דכל עיקר דבר השאלה הזאת ותשובת הגאון אב"ד דקאוונא הנ"ל בזה כבר אמורים הם עם הספר באמת בשו"ת בשמים ראש' ס' ק"ע (והוא לר' ישעיה ז"ל בר')

אבא מארי ע"ש) שכ' שם וז"ל ואשה שאמרה לבעלה טמאה אני לך ומת בעלה שהתרת אותה לכהן אחר מטעם כו' דע"כ מאי דהותרה משום חשש עיני' נתנה באחר ע"כ טעמא דאפקעינהו רבנן לקידושין מיני' דאלת"ה הא שוי' אנפשה חתיכא דאיסורא כו' תשובה אין דעתי נוחה לומר אפקעינהו היכא דלא איתאמר בפירוש כו' ועוד אטו לר"א דאמר פנוי הבא על הפנוי' כו' ל"ל הך מתני' כו' ועיקר טעמא דמשועבדת כו' ולפיכך מותרת לבעלה ולא לאחר מותו (ר"ל לכהן) עכ"ל והנה מבואר כי השואל ז"ל בשו"ת הנ"ל רצה לסמוך באמת בזה על היתרא דאפקעינהו לקידושין כד' הגאון דקאוונא הנ"ל והמשיב ז"ל דחה בזה לדבריו לגמרי דאין לסמוך כלל על הך סברא דאפקעינהו כו' דסברא דחוי' היא באמת וכמ"ש כת"ר נ"י ג"כ בזה וכנ"ל (וע' בשו"ת תועפות ראם להגאב"ד דק"ק יא ס' ס' מ"ו שכ' שם בפשיטות דרוב הראשונים ז"ל לא הסכימו בטעם דאפקעינהו לקידושין כלל יעו"ש ובשו"ת צמח צדק סי' פ"ב הביא ד' הר"ן ז"ל לסניף בלבד להחמיר ע"ש וא"כ קשה לכאן לעשות מד' הר"ן ז"ל הנ"ל אף כסניף להקל בזה וצ"ע): אולם באמת מצאתי סמוכין לזה קצת בעז"ה גם מד' האחרונים ז"ל והוא בד' רבינו הרמ"א ז"ל שכ' משה באה"ע סי' ז' אות י"ג על מ"ש בתה"ד ס' רמ"א על הגדולים שהתירו בגזירת אויסטרייך שנת קפ"א לכל הנשים לחזור אפילו לבעליהן הכהנים והתה"ד כתב שם דלנשי כהנים לא התירו הגדולים באמת רק כי יצא הדבר בסתם מפי הגדולים להתיר ולא חילקו בדבר כו' ע"ש באורך אבל הד"מ ז"ל שם כ' וז"ל ול"נ דאפשר הגדולים שהתירו לאו מדינא אלא משום צורך שעה שראו שיש לחוש ח"ו לעתיד לנשים שלא יתקלקלו כו' ואין לומר מנ"ל להקל כן באיסור דאורייתא נ"ל דסמכו אהא דאמרין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ויש כח ביד ב"ד לאפקועי קידושין מינייהו דהו"ל כפנויות ואף אם זינתה מותרות לבעליהן עכ"ל הד"מ שם: ונראה פשוט לכאורה דהד"מ סמך בזה ע"ד הר"ן ז"ל דמצינו כן דע"י שחששו חכמים שלא יקלקלו הנשים בכל כה"ג אפקעינהו לקידושין כדי שתהיה זנות דפנויה ומותרת לכהן ג"כ.

(ואף שלא הזכיר דברי הר"ן שם בזה) [ואם כי באמת אין ראיה מחכמי המשנה שהיה בידם כח ב"ד להפקיע קידושין ע"י תקנתם לתקנות הגאונים והגדולים שהיו באויסטרייך דלא מצינו לכאורה דיש כח גם ביד הגאונים להפקיע קידושין בכה"ג]: (ואולי מזה ראיה קצת למ"ש בכה"ג בד' המחברים ז"ל דבזה"ז אחר תקנת רגמ"ה ז"ל חזר דין הבעל בזה לומר שמאמין בטומאה כדין האשה עצמה בזמן המשנה (וע' במהרי"ק ז"ל שורש פ"ב שכתב דאין כח ביד רגמ"ה וסייעתו להפקיע קידושין).

וע' מ"ש בזה במרדכי פ"ג דקדושין סי' תק"ל ע"ש ובס' בני אהובה פ' ד' הי"א מהל' אישות וצ"ע) ולמ"ש מד' הד"מ הנ"ל א"ש גם לטעמו דהר"ן דהיתר המשנ' הוא ע"י הפקעת קידושין דגם ע"י הקנ' הגאונים יש לומר כן וכמ"ש). ועכ"פ בהך עובדא דאויסטרייך לא היה מקום להתיר לנשי כהנים רק ע"י הפקעת קידושין בלבד וסמכו הגדולים ז"ל על היתר זה לבד להתיר הנשים לבעליהן לפ"ד הדרכי משה ז"ל הנ"ל בזה וכמ"ש: הן אמת כי לא זכיתי להבין דברי הד"מ כלל בזה דהרי שם עיקר הספק היה רק שע"י האונס נבעלו לעובד כוכבים וא"כ הרי בפסול לא שייך כלל היתרא דהפקעת קידושין דאפי' פנויה נאסרה לכהן בביאת פסול וכמ"ש להלן גם בשם הר"ן ז"ל בזה ושוב מצאתי בעז"ה בס' אבני מילואים להגאון בעל קצות החושן ז"ל בסי' ז' ס"ק י"א

שכ' ג"כ ע"ד הד"מ הנ"ל וז"ל וד' הד"מ לא הבנתי דהא נבעלה לפסול אפי' פנויה נמי נפסלה לכהונה וא"כ מה בכך דהפקיעו לקידושין לעשותן כפנויות וצ"ע עכ"ל]: ובדוחק י"ל לפענ"ד בזה דהגדולים שהתירו אז גם לנשי כהנים כמ"ש דאולי סמכו ע"ד יחידאי בזה והוא על רבו של הריטב"א ז"ל שהובא בקידושין ס"ח בחי' הריטב"א שם דס"ל דלמאי דקיי"ל דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וכרבנן דמורים ביה להיתרא ביבמות מ"ה דהיתרא לגמרי קאמרי דאפי' לכהונ' לא פסלה העובד כוכבי' לא להאשה בביאתו ולא להולד ע"ש (ובריטב"א ז"ל שם הקשה ע"ד רבו ז"ל בזה מכמ' דוכתי ובקצת מהן צ"ע לענ"ד דמה שהקשה שם משבויה לכהן דאסרינן בכל דוכתא ומינאי המלך שאמרו שנשבית אמו בקידושין ס"ו ע"ש ולענ"ד י"ל בפשיטות בזה דהרי לבעלה מודה גם רבו ז"ל דעובד כוכבים אוסר כישראל עכ"פ (ולא ס"ל כלל כמ"ש ר"ת ז"ל בזה בכתובות ג' דאין חייבין על ביאתו כו' ועוד דנרא' שם דהדב' פשוט לכו"ע דעכ"פ נאסרה על בעלה בביאת עובד כוכבים כמ"ש הריב"ם ז"ל) וע"כ דלא התיר רבו דהריטב"א בביאת עובד כוכבי' רק לינשא לכהן אח"כ כמ"ש להדיא וא"כ אין ראייה משבויה כלל דלבעלה כהן ודאי דנאסרת על ידו.

וכן בהך דינאי דאפשר דאמו נשבית לאחר שנשאת לאביו והיתה אסורה לחזור אליו אבל בפנויה שפיר י"ל דאינה נאסרת כלל לכהן ע"י ביאתו והא דר' יוחנן שם דעבד שבא כו' פסלוה אתיא כמ"ד הולד פסול דוקא ור"י לטעמיה דס"ל הכי שם ביבמות מ"ד) [אך בקידושין ע"ה מסיק דהך דר"י דאצטריך קרא לפסול ביאת עבד דאינו אלא למ"ד הולד כשר ע"ש וי"ל דלתרומה דוקא קאמר וצ"ע (וע"ש בתוד"ה השתא בזה וכבר קדמם הירושלמי ביבמות פ"ז הל' ו' בקושיתם שם בזה ובתירוצם ע"ש ואכמ"ל] והגאון בעל שעה"מ ז"ל בפט"ו מה' איסורי ביאה ה"ג הקשה ג"כ ע"ד רבו דהריטב"א ז"ל הנ"ל מהא דרבא בבכורו' מ"ז דאמ' כהנת שנתעברה מעובד כוכבים חייב הבן בה' סלעים משום דנעשית זרה בביאתו אע"ג דרבא גופא ס"ל ביבמות מ"ה דהולד כשר יעו"ש שהניח בצ"ע.

[ולמ"ש בירושלמי ויבמות פ"ז ה"ז משכח"ל בעובד כוכבים פסול כגון עמוני ומואבי ע"ש) ול"נ דכיון דבתרומה לכ"ע נפסלה בביאת עובד כוכבים וכדאר"ה בסוטה כ"ו דעובד כוכבים פוסל בתרומה ופריך פשיטא כו' ומסיק דנפק"ל מדדריש ר"י שם מקרא דובת כהן כו' יצאו עבד כו' ולא מצינו שום חולק כלל בזה ורק אי ילפינן מתרומה לפסול להנשא לכהן ג"כ בזה פליגי אמוראי לד' רבו דהריטב"א הנז' ולמאן דמכשר ע"י ביאת עבד לכהונה לא יליף ק"ו דדריש ביבמות ס"ח וע"ש בזה) ועכ"פ כיון דפסיל לה לבת כהן בביאתו מתרומה דבי נשא לכו"ע א"כ שפיר אמר בבכורות שם דהו"ל זרה ע"י ביאת עובד כוכבים דמיתסר' בתרומה ע"י ומשו"ה בנה צריך פדיון דכיון דאינה אוכלת תרומה אין בה שום קדושת כהונה כלל רק דמותרת לינשא לכהן כמו ישראלית ומשו"ה לוויה שנתעברה מעובד כוכבים הבן פטור מפדיון דבקדושתה קאי כדאמרי' התם ואף דלדידן באמת קיי"ל דגם הלוי' נפסלה מכהונה ע"י ביאה זאת אפ"ה אין זה שייך לחיוב פדה"ב כלל רק מצות פדה"ב תליא בקדושת כילת תרומה או מעשר לבד וכמ"ש וא"ש : ובאמת הי' נ"ל ליישב בעז"ה ע"פ ד' רבו דהריטב"א ז"ל הנ"ל ד' הר"ן ז"ל כאן ככתב

דלטעמא דאפקעינהו לקידושין מיני' נצטרך לומר דדוקא באומרת טמאה אני לך ולכשר
נבעלתי אבל באומרת שנאנסתי מנתין או ממזר אינה מותר' לבעלה ואינו במשמע עכ"ל.

וכבר תמהו בזה הגאונים ז"ל דהו"ל להר"ן ז"ל לדחות פי' זה בשתי ידים מש"ס ערוך
דלהלן צ"א דגם בעובד כוכבים אמר ר"נ שם לא תשגיחו בה עיני' נ"ב כו' אע"ג דהתם
נמי ע"כ לכהן הואי דמאחר שהיתה סבורה שהוא בעלה הו"ל כאנוסה וכמ"ש הר"ן ז"ל
שם (וכדא' ביבמות ל"ג דבהוחלפו מותרות לחזור לבעליהן ישראל ואסורות לחזור
לכהנים) וא"כ מאי מהני התם דאפקעינהו לקידושין כיון דגם פנוי' נאסרה לכהן ע"י
ביאת עובד כוכבי' וכבר תמה ע"ז בעל מג"א ז"ל בתשובה הנדפס עם התוספתא דנזיקין
ופירוש של המג"א שם (ובס' עצי ארזים סי' ו' הניח קושיא זו בצ"ע ונעלם ממנו שכבר
קידמו המג"א בזה) ובעל מג"א שם כ' ליישב דשאני התם דאיהו לא אמרה בהנהו עובדא
בהדיא שנבעלה לעובד כוכבי' בודאי דבתחילה אמרה שבעלה הי' רק דלדבריו דלאו
איהו הוה דילמא חד מן עובדי כוכבים אהלויי או נפטויי כו' ואזלינן בתר רוב ישראל
באמת יעו"ש ובשו"ת תועפות ראם ס' מ"ו הנ"ל כ' לדחות ד' המג"א ז"ל בזה ומיישב
הקושיא בדוחק ע"ש וכן בס' שערי תורה כלל כ"ב פרט א' ס' ג' כ' ליישב ג"כ קושיא
זו בדברים שאין להם שחר ע"ש: אמנם למ"ש הרי בפשוטו י"ל דס"ל להך שיטה כד'
רבו של הריטב"א ז"ל דע"י עובד כוכבים לא נפסלה כלל בביאתו לפי המסקנא דעובד
כוכבים הבא על בת ישראל הולד כשר ושפיר מהני בעובד כוכבים ג"כ האי היתרא
דאפקעינהו רבנן לקידושין והו"ל כפנוי' שזנתה בלבד ומשו"ה לא הזכיר הר"ן ז"ל שם
לעובד כוכבים כלל רק כתב דנצטרך לומר לפ"ז דע"י נתין או ממזר אינה מותרת לבעלה
כהן דבחיבי לאוין דוקא ס"ל דנפסלה בביאתם לכהן ויבואר להלן אי"ה: ובהכי א"ש
בפשיטות ג"כ ד' הד"מ הנ"ל דכיון דס"ל כטעמו דהר"ן ז"ל בהפקעת קידושין בזה
וכמ"ש א"כ הרי מוכרח ג"כ לפ"ז מדר"נ הנ"ל דבעובד כוכבים נמי שייך ה"ט דהפקעת
קידושין הנ"ל ומשום דס"ל לר"נ ג"כ דאין ביאתו פוסלת הפנוי' לכהן וכמ"ש וא"ש
(אלא דלפ"ז תקשי לכאורה למ"ש בחידושי הרמב"ן והרשב"א ז"ל ביבמות מ"ז אהא
דאמר ר' נחמן בר צחק התם דה"ק ליה לדברין כו' והעלו שם מהך סוגיא דע"כ צ"ל
דס"ל לר"נ בר יצחק התם דעובד כוכבים הבא על בת ישראל דהולד פגום לכהונה עכ"פ
וכ"ש שהיא עצמה נפסלה לכהונה בביאת עובד כוכבים וע"ש בדבריהם ז"ל בזה (וע'
בשו"ת חמדת שלמה ח"א ס' ט"ז י"ח מ"ש בשם היש"ש ביבמות שם) ועכ"פ למש"ש
מוכח קצת מסוגיא דהתם דלר' נחמן בר יצחק (דהוא סתם ר' נחמן דבש"ס כמ"ש רש"י
ז"ל בגיטין ל"א וע"ש בתוס').

ד"ה אנא) ע"כ דס"ל עכ"פ דעובד כוכבים פוסל בת ישראל לכהונה בביאתו וכמ"ש
וא"כ תקשי לן דר' נחמן אדר' נחמן בזה שהרי ע"כ צ"ל דר' נחמן הנ"ל דאמר בנדריים
כמ לא השגיחו בה עיני' נ"ב כו' ע"כ דס"ל דאין העובד כוכבים פוסל פנוי' לכהן כלל
וכמ"ש וצ"ל דבאמת הך שיטה לא ס"ל כד' רס"י דגיטין הנ"ל אלא כמ"ש התוס' בגיטין
הנ"ל ובכ"ד שהוכיחו דסתם ר' נחמן לאו היינו ר' נחמן בר יצחק כלל וא"ש: אלא
דעכ"פ צ"ל לפ"ז דאין קיום לה"ט דהפקעת קידושין רק ע"פ דיעה הדחוי' בזה דגם רבו
דהריטב"א ז"ל בעצמו חזר מזה באמת והודה להריטב"א דאין להכשיר רק הבת שנולדה
מעובד כוכבים הבא על ב"י לכהונה (שכ"ה ד' קצת מהראשוני' ז"ל וכמבואר ברי"ף

וברמב"ן וברשב"א פ' החולץ ע"ש) אבל האשה עצמה שנבעלה לעובד כוכבים ודאי דנאסרה לכהונה וע"ש בריטב"א שהכריח כן מכ"מ וכמ"ל א"כ קשה ליישב ד' הר"ן ז"ל וגם ד' הד"מ הנ"ל ע"פ דעה הדחוי' הזאת והרי בד' הפוסקים ז"ל הדין פשוט בזה באמת דעובד כוכבי' פוסל פנוי' בביאתו לכהן וכמ"ש ברמב"ם פי"ח מה' איסו"ב ה"ב ובשו"ע אה"ע ס' ו' ס"ק ח' ע"ש וא"כ עכ"פ אין מקום ליישב הך שיטה דהפקעת קידושין הנ"ל ע"פ דעה הדחוי' לגמרי באמת וכמ"ש ואף שמצינו באיזו תשובות האחרונים ז"ל שסמכו קצת על דעה הדחוי' הזאת לאיזו צירוף עכ"פ בזה וכמ"ש בשו"ת תועפות ראם הנ"ל בחאה"ע ס' ז' דלספק רוב פסולים אצלה כתב לצרף ד' רבו של הריטב"א ז"ל הנ"ל דעובד כוכבים הבא על ב"י לא נפסלה מכהונה כלל וא"כ תו לא הוי רוב פסולים אצלה וע"ש בתשובה דעכ"פ לא דחה שם דעה זו לגמרי בזה ולמש"ל הנה גם הד"מ ז"ל הנ"ל ע"כ דהולך בשיטה הדחוי' הזאת בזה: ואמנם ליישב ד' הר"ן ז"ל הנ"ל הנה מלבד כי היה אפשר לומר בפשיטות בזה דלהנהו דמפרשי טעמא דמשום הפקעת קידושין הוא דאינהו גרסי באמת בזה כג"ל הרי"ף ז"ל הנדפס מחדש בנדרים שם חד מן אהלויי הלין נפטויי ולא גריס עובדי כוכבים כלל (ואף שבר"י"ף בקידושין פ"ג הגי' כבש"ס דילן עובדי כוכבים אהלויי ונפטויי וכן בר"ן שם עצמו איתא עובדי כוכבים מוכרי אוהל ע"ש מ"מ לשיטה הנ"ל י"ל דגרסי' כג"ל הרי"ף בנדרים וכמ"ש) וי"ל דישראלים הוו מוכרי נפט ואוהל וא"ש: ואולם י"ל עוד קצת בזה דר"נ דאמר גם לגבי עובד כוכבים להך היתרא דעיני' נתנה באחר דאפשר דס"ל בהא באמת כמ"ד בקידושין ע"ח דאם בעל ולא קידש אינו לוקה בכל חייבי לאוין דכהונה דכתיב בהו לא יקחו דמשמע דאינו רק ע"י קידושין לבד (וע' במגדול עוז פ' ט"ו מה' איסורי ביאה ה"ב שכ' להדיא דאין בו רק איסורא דרבנן לבד בבעל ולא קידש ויבואר בזה להלן אי"ה) וא"כ כיון דס"ל דלמשנה אחרונה ע"כ דאפקעינהו רבנן לקידושין מיני' וה"ל כפנוי' באמת שזינתה וכמ"ש א"כ אפשר דה"נ דאפקעינהו רבנן לקידושין מיני' מכאן ולהבא ג"כ ולכן שפיר התירה ר"נ לבעלה אף שנבעלה לפסול לה לפי דבריה דכיון דהפקיעו רבנן לקידושין מינה א"כ שוב לא הו"ל עם בעלה רק כבעל ולא קידש כלל ואין בו רק איסורא דרבנן לבד וכמ"ש ובאיסור דרבנן בלבד ודאי דהיה כח ביד חכמים להתיר בזה משום מיגדר מילתא שלא תהא נותנת ע"ב כו' דעיקר הקושיא בזה אינו אלא משום דאין ב"ד מתנין לעקור דבר תורה בלבד בקום ועשה וכמ"ש הר"ן ע"ש) (והא דא"ר ששת התם דאוכלת תרומה ג"כ אף דהפקיעו הקידושין מיניה וא"כ איננה אשת כהן כלל י"ל דבתרומה דרבנן לבד קאמר ויבואר להלן אי"ה) ומש"ש הר"ן ז"ל דלהך טעמא דהפקעת קידושין אם אמרה שנאנסה מנתין או ממזר באמת אסורה לבעלה אפשר דס"ל באמת להלכה דחייב גם בביאה לבד בלא קידושין וכאידך מ"ד בקידושין ע"ח שם וכמו שפסק הראב"ד ז"ל באמת ברפ"ט"ו מה' איסו"ב הנ"ל וברפ"ז שם בזה ע"ש ועכ"פ לא תקשי על זה בפשיטות מדר"נ הנ"ל די"ל דבאמת ס"ל לר"נ דלא כהילכתא בהא שהרי באמת מצינו פלוגתא דאמוראי בזה בקידושין שם וא"כ אין קושיא מדר"נ אליבא דהילכתא בזה כלל וא"ש (רק דבאמתנראה דלד' הראב"ד ז"ל הנ"ל ע"כ דלדידי' לא פליגי כלל אביי ורבא כמ' בכל חייבי לאוין דכהונה בזה והא דנקט רבא התם כה"ג כו' לאו דוקא הוא וה"ה לכהן הדיוט וכמ"ש ברפ"ז הנ"ל ע"ש וא"כ שוב הדק"ל עלה דר"נ הנ"ל וצ"ע): (ואמנם

בד' הד"מ הנ"ל קשה לענ"ד לומר ג"כ דסמכו הגאונים ז"ל על היתרא דהפקעת קידושין בזה דשוב הו"ל ע זה גם מכאן ולהבא כבעל ולא קידש וכמ"ש דבאמת אף דבד"מ שם מבואר דעיקר קושיתו היה בזה רק דאיך הי' כח בידם להקל כ"כ באיסור דאורייתא בזה וכמ"ש"ל אבל באמת נראה דגם באיסור דרבנן לבד כגון בבעל ולא קידש דעכ"פ לכו"ע יש בזה איסור דרבנן בודאי וכמ"ש"ל יש לתמוה על זה ג"כ דאיך הי' כח בידם לעקור גם איסור דדבריהם לגמרי עכ"פ בזה ואולי יל"ק דבדרבנן עכ"פ סמכינן בזה ע"ד רבו דהריטב"א הנז'): ועכ"פ הנה יש לנו מקום לחזק בנ"ד הך היתרא דהפקעת קידושין הנ"ל גם מתוך ד' הד"מ הנ"ל שכ"ל בזה בעז"ה ועוד מצאתי בעז"ה להגאון בעל דרישת ארי ז"ל שכ' ג"כ הך היתר' דהפקעת קידושין הנ"ל לענין כיוצא בזה והוא ע"ד מהר"ם פאדווה שהובא ברמ"א בס' קט"ו ס"ק ו' דאשה שאמרה לבעלה נטמאתי וגירשה דאסור להחזירה ע"ש וכ' ע"ז וז"ל נראה דזה דוקא כשגירשה מיד אבל אם היה עמה איזה זמן ביחד אחר שאמרה נטמאתי ע"י שלא האמינה כלל וכמשנה אחרונה ואח"כ גירשה אפשר דמותרת לחזור לו לסברא זו ככ' הר"ן ז"ל דעיקר היתרא הוא משום הפקעת קידושין וא"כ כיון דכבר אפקעינהו לקידושין שלא האמינה וישבה תחתיו והו"ל כפנוי' שזינתה ברצון שוב אין איסור כלל גם לחזור לו אף דהשתא כשאמרה שזינתה לאחר שגירשה לא שייך טעמא דעיני' נ"ב וכמ"ש מוהרמ"פ ז"ל בזה מ"מ כבר נעשית פנוי' כשלא האמינה בפעם הא' ויעו"ש בס' הנ"ל שדחה לזה מהא דאמר התם דמודה ר"ש שאם נתארמלה שאינה אוכלת בתרומה אע"ג דמעיקרא היתה אוכלת בעודה תחתיו אחר שכבר אמרה לו נטמאתי והותרה ע"י הפקעת קידושין אפ"ה אינה אוכלת אחר מותו ודלא כמ"ש וצ"ע עכ"ד:.

ובאמת עיקר דין זה כבר מבואר בשו"ע שם סי' ו' ס"ק י"ג דאשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי אע"פ שהיא מותרת לבעלה כמו שנתבאר (בס"ק י"ב שם מטעם דתלינן דעיני' נ"ב כמ"ש"ל) הרי היא אסורה לכל כהן שבעולם אחר שימות בעלה שהרי הודית שהיתה זונה שאסרה עצמה ונעשית כחתיכה דאיסורא ע"ש ונפק"ל באמת מתרומה כמ"ש ה"ה ז"ל בפ"ח מהל' איסו"ב ה"ט שמתרומה הוציא הרמב"ם ז"ל דין זה יעו"ש ובב"ש שם בס"ק כ"ה מבואר דאף אם נשאת לכהן תצא אם מאמינה בזה ע"ש ולכן קשה להקל לכאורה בנ"ד באמת בזה ועוד היה אפשר לדון קצת בנ"ד למ"ש הט"ז ז"ל בס' כ"ו בד' הטור ז"ל שם דאפ"ה פנויה אם זינתה שתי פעמים הוי זונה אפ"ה נבעלה לכשר והוא דעת ר' עקיבא ביבמות ס"א דזונה זו מופקרת (וע"ש ברש"י שכ' אבל משום בעילה אחת כו') ע"ש בט"ז וא"כ היה נסתר בזה כל עיקר ההיתר של הגאון אב"ד דק"ק קאוונא הנ"ל דאפ"ה דאפקעינהו לקידושין מ"מ הו"ל בנ"ד זנות דפנויה שתי פעמים עכ"פ וצ"ע אך באמת אין לחוש כ"כ לד' הט"ז ז"ל בזה וע' בשו"ת חמדת שלמה סוף ס' ע"ח שדחה ד' הט"ז שם בזה ועכ"פ פשטות ד' השו"ע שם ס"ו ס"ק ח' דמופקרת פנויה מותרת לכהן משמע דאפ"ה הפקירה עצמה כ"פ וצ"ע [ועוד יבואר להלן אי"ה דכל באונס לא מקריא זונה כלל וא"כ בנ"ד דפ"א הי' ודאי באונס ואם נאמר דאפקעינהו לקדושין א"כ הו"ל זנות דפנוי' דלכ"ע נראה דפנוי' שזינת' באונס עכ"פ לא מקריא זונה וע' להרשב"א ז"ל בתשובה סי' אלף רל"א ובמשנה למלך פי"ח מהל' איסו"ב ה"ב ובשער המלך שם ויבואר להלן אי"ה]: והנה תשלום דבר התשובה הזאת יבוא עוד באורך בזה להלן בדף

נ"ה אי"ה) וכאן ראיתי להביא כעת קצת מן החידושים אשר כתבתי בעז"ה בגליון ספר המצות להרמב"ם ז"ל (אש הם יוצאים כעת בדפוס בפה בעז"ה בקו"א ל'ס' המצות הנדפס מחדש עם חידושי הרה"ג בעל מחשבת משה ז"ל) וראיתי להעתיקן גם פה בעז"ה ובמק"א אי"ה יבואר עוד בזה וזה החלי כעת בעזרת ה' בשרש הא' במ"ש הרמב"ן ז"ל להסתפק בעיקר המנין דתרי"ג מצות מפני שמצינו מחלוקת בכמה מקומות בש"ס כו' וכמו בחמץ בפסח דלר' יהודה יש בו שלשה לאוין בתוך זמנו ולפני זמנו ולאחר זמנו ושלשתן ראוין להמנות כו' והנה לר"ש דאמר חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר בולא כלום הרי יחסר לו שני לאוין מהמנין עכ"ד הרמב"ן ז"ל שם וע"ש במג"א בזה נ"ב נלע"ד דלשיטתיה דר"ש דדריש בכ"מ לטעמא דקראי הרי מצינו לו באמת עוד לאו לדידיה להשלים המנין והוא בסנהדרין כ"א דמסיק לרבי שמעון דבכ"מ ס"ל דדרשינן לטעמא דקרא ואייתר לדידיה טעמא דקרא דלא ירבה לו נשים דמפרש בסיפא דקרא גופא הטעם ולא יסור לבבו לומר דאפי' אחת ומסירה לבו כו' ע"ש וא"כ הרי לר"ש ע"כ דקרא זה כולל שני לאוין נפרדין כמ"ש הרמב"ן ז"ל עצמו לקמן בשורש ה' דלר"ש הך סיפא דקרא דולא יסור לבבו הוא לאו בפ"ע ע"ש [ומשא"כ לר' יהודה שם דלדידיה ודאי דאינו אלא לאו אחד בלבד וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בשורש ה' הנ"ל דאין ראוי למנות טעם המצוה ללאו בפ"ע ע"ש].

והיינו לדידן דלא דרשינן בכל דוכתא לטעמא דקראי וא"ש] (אלא דצע"ק לפ"ז בפסקי הרמב"ם ז"ל דלמ"ש בשורש ה' הנזכר ע"כ צ"ל דס"ל דקיי"ל כר"י דלא דרשינן לטעמא דקרא בכ"מ וכמ"ש וא"כ הו"ל לפסוק כר"י בסנהדרין שם דמרבה הוא לו ובלבד שלא יהו מסירות לבו כלומר שתהיינה בדוקות אצלו בכשרות והרי בפ"ג מה"מ ה"ב כתב בפשיטות דלא ירבה לו נשים אלא י"ח ולא הזכיר לדר יהודה דאם אינן מסירות לבו יכול להרבות יותר (ונראה לכאורה מסתימת דבריו שם דפסק כר"ש בהא וע' ב"י אה"ע סי' ט"ז שכתב בפשיטות דקיי"ל כר"ש דדרשינן טעמא דקרא דחזינן לסתמא דתלמודא כו' וצ"ע וע' במעין החכמה פ' שופטים במצוה זו) אלא דנראה באמת דגם כר"ש לא פסק בזה מדלא כתב דאפי' אחת ומסירה כו' ועיינן מש"ש בה"ו דעל הסרת לבו הקפידה תורה כו' וצ"ע).

ועוד מצינו לר"ש לאו שני להשלים המנין בזה והוא במשנה דזבחים קי"ב דא"ר שמעון דאם הקריב מחוסר זמן בחוץ כגון או"ב דה"ז תעשה ואין בו כרת (וחכ"א דכל שאין ב"כ אין בו ל"ת) ונפק"ל שם קי"ד מקרא דלא תעשון כו' או מקרא דלא תוכל לזבוח את הפסח באח' כו' ע"ש (והיינו למאי דמפרש רבה התם דהא דאמר ר' שמעון דהזבוח הפסח בבמת יחיד בשעת איסור הבמות שהוא בל"ת כו' דבשעת איסור הבמות לאחריני נמי קאמר רק דמיירי קודם חצות דהו"ל מחוסר זמן ולכן אינו בכרת רק בל"ת ע"ש אבל למסקנא שם דבשעת היתר הבמות לאחריני קאמר רק דלגבי פסח הו"ל איסור במה ע"ש א"כ אין לנו למנות לאו זה במנין הל"ת כיון שאינו נוהג לדורות לאחר שנאסרו הבמות לעולם וכמ"ש ברמב"ם ז"ל בשורש ג' להלן שאין ראוי למנות המצות שאינן נוהגין לדורות ע"ש: וא"ש בהכי דרק לר"ש לשיטתו דס"ל עכ"פ דמחוסר זמן בל"ת אי מקרא דלא תוכל לזבוח את הפסח כו' או למסקנא הנ"ל הרי ע"כ לפ"ז צ"ל דנפקא לר"ש מחוסר זמן בחוץ מקרא קמא דלא תעשון הנ"ל ושפיר יש למנות לאו זה לדידיה במנין

הל"ת וכמ"ש ומשא"כ לר' יהודה אע"ג דמסיק בפסחים צ"א דס"ל נמי בהך ל"ת דהזובח הפסח בבמת יחיד כר"ש כדאי' התם דתרת"י ש"מ ע"ש אפ"ה י"ל דלדידיה לאנכנס לאו זה דלא תוכל לזבוח את הפסח במנין הל"ת כלל דאי מהא דהזובח הפסח בבמת יחיד הרי ודאי נראה דעד כאן לא הוצרך לומר ההם אליבא דר"י דתרת"י ש"מ רק להמסקנא דזבחים הנ"ל דבשעת היתר הבמות מיירי וכמ"ש דאי לרבה דמוק"ל בשעת איסור במות וקודם חצות וכמ"ש הרי ודאי דלדידיה לא הוצרך לדחוק כלל בפסחים שם אליבא דר"י ולומר דתרת"י ש"מ.

שהרי בפשוטו נראה יותר דר"י ס"ל כחכמים דר"ש בזבחים שם דכל שאין בו כרת אינו בל"ת וכמ"ש ולא ס"ל באמת כר"ש בזה כלל וע"כ נראה דצ"ל דהא דמסיק בפסחים שם לר"י דתרת"י ש"מ דאינו אלא להמסקנא דזבחים הנ"ל דבשעת היתר הבמות קאמר ר"ש וכמ"ש. ומשום דבהא לא מצינו שום פלוגתא בהדיא עליה דר"ש כלל להכי דחק הש"ס לומר דגם ר"י ס"ל באמת כר"ש בהא רק דתרת"י ש"מ וכמ"ש: (ואמנם רש"י ז"ל בפסחים שם לא פי' כן רק הביא אוקימתא דרבה הנ"ל שם וצ"ע באמת דודאי נראה דהך סוגיא דפסחים לא אתיא רק להמסקנא דזבחים הנ"ל וכמ"ש.

ומצאתי להגאון בעל או"ח ז"ל שכתב לתמוה בזה על רש"י ז"ל וכו' ליישב בדחוקים ע"ש) וע' בסוגיא דזבחים קי"ז דר"י גופיה קאמר דבבמת יחיד לא היה מקריב עליה אלא עולה ושלמים ע"ש. וע"כ דממעט פסח בבמת יחיד מקרא דר"ש הנ"ל ומשו"ה הוצרך לומר לדידיה דתרת"י ש"מ (וע' בתוספתא פי"ג דזבחים דנראה שיש שם ט"ס בד' ר"ש בזה ובמקום שכתוב שם השוחט הפסח על היחיד והעלה בחוץ כו' צ"ל השוחט הפסח בבמת יחיד והעלה בשעת איסור כו' ומש"ש בשעת היתר מותר כו' יכול אף בשאר ימות השנה כו' צ"ע ואי מפרשינן דשעת היתר היינו קודם חצות א"כ י"ל דשאר ימות השנה היינו פירושא דשעת היתר דהיינו קודם חצות אבל אי מפרשינן דשעת היתר היינו זמן היתר במה ממש.

וא"כ שעת איסור דהתם ע"כ בקודם חצות מיירי וא"כ שוב אין לפרש התם הך סיפא דיכול בשאר ימות השנה ע"ש וצ"ע) וכיון דלא אתי קרא לר"י אלא על שעת היתר הבמות א"כ ודאי דאין למנותו במנין הלאוין וכמ"ש וכן הלאו דאין שוחטין הפסח על היחיד דנפק"ל נמי לר"י מהך קרא הנ"ל אפשר דאין ראוי למנותו ג"כ לר"י דהו"ל כלאו שבכללות דעיקר קרא אתי באמת להשוחט בבמת יחיד וכדר"ש: וא"כ אין למנות לאו דשחטת פסח ביחיד כלל דהו"ל אול שבכללות (וע' בד' הרמב"ם ז"ל בזה בשורש תשיעי ודו"ק) ולא לאו דשוחט פסח בבמת יחיד דאין נוהג לדורות וכמ"ש וא"ש דלר"י לא נכנס לאו זה במנין כלל אבל לר"ש ודאי דלדידיה יש לחשוב עכ"פ לאו דמחוסר זמן בחוץ וכמ"ש בעז"ה) וע' ברמב"ם פ"א מהל' קרבן פסח הל' ג' שהביא לאו זה דלא תוכל לזבוח את הפסח לשוחט הפסח בבמת יחיד בשעת היתר במות וע"ש בכ"מ (שכ' משום דר' יהודה נמי ס"ל כר"ש בהא וכמ"ש וע"כ דמוק"ל נמי לסוגיא דפסחים הנ"ל דא' אליבא דר"י דתרת"י ש"מ.

כהמסקנא דזבחים הנ"ל וכמ"ש (ל) ומשו"ה לא מנה הרמב"ם ז"ל לל"ת זו במנין הלאוין לפי שאינו נוהג לדורות וכמ"ש ל"כ הגאון בעל פר"ד ז"ל בפ' ראה ע"ש. ומ"ש הגאון

בעל מעין החכמה ז"ל בפ' ראה שם ליישב ד' החינוך ז"ל שהכניסה במנין משום דנ"מ גם בזה"ז דהשוחט בחוץ פטור לכו"ע כמ"ש התוס' בזבחים נ"ט ע"ש וכו' דהרמב"ם ז"ל לטעמי' דבפ"ט מה' מעה"ק כ' דהשוחט בחוץ בזה"ז חייב ע"ש וא"כ אין נ"מ בזה"ז גבי פסח ג"כ וע"ש במעה"ח בזה וצ"ע במאי דפשיטא ליה הכי בד' הרמב"ם ז"ל והרי בה' ט"ו כ"ש מי ששחט קדשים והעלה בזה"ז חייב כו' ומסיק הגאון בעל מש"ל ז"ל שם דדוקא קאמר התם דהשוחט ומעלה כאחד אבל אשחיטה לחוד פטור ע"ש וא"כ משמע דס"ל ג"כ כד' התוס' הנ"ל וצ"ע: אלא דבאמת ממ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' בכורות ה"ב דלכן אסרו לעשר בזה"ז שלא יאכלהו תמים ויבא לידי איסור כרת לשחוט קדשים בחוץ ע"ש מבואר להדיא דלא ס"ל להרמב"ם כד' התוס' דזבחים הנ"ל אלא דגם בשוחט לבד בזה"ז חייב כרת ודלא כהמש"ל הנ"ל וצ"ע וע' רש"י בכורות ל"ו ד"ה הכי השתא שכ' ג"כ דשוחט קדשים בחוץ בכרת ע"ש ומשמע דאיירי בזה"ז כהך עובדא דר' אשי התם (ומוכרח ג"כ קצת בש"ס התם מדהוצרך לומר משום דהתם ידע דמום הוא כו' ולא קאמר בפשיטות דבזה"ז הו"ל איסור קדשים בחוץ כמו ממון כהן ש"מ דגם בזה"ז חייב כרת בשוחט בחוץ ולא דמי לממון כהן דבלאו וכמש"ש רש"י ומאי דאמר ההם קדשים בחוץ לא אכיל נרא' דלאו דוקא נקט אכיל ור"ל לא שחיט וכמש"ש רש"י הנז'): ואין לפרש דמשום אוכל קדשים בטומאה קאמר דהוא בכרת.

וכמ"ש במרדכי סוף יבמות דבכור הם ששחטו ואכלו בזה"ז חייב ב' כריתות א' משום שוחט בחוץ (ודלא כהתוס' הנ"ל) וא' משום אוכל קדשים בטומאה ע"ש דבאמת הוא תמוה שהרי כיון דהבשר ודאי אסור עכ"פ גם לטהורין דאפי' שחטו וזרק דמו בפני הבית ונשאר בשרו קיים לאחר שחרב הבית קיי"ל דאסור באכילה כדאי' בזבחים ס' ובכ"ד וכ"ש כששחטו בזה"ז וכיון דאינו נותר לטהורין קיי"ל דאין חייבים עליו משום טומאה כדא' במנחות כ"ה ע"ש וצ"ע: ומיהו הא דלא הביא הרמב"ם בחיבורו ולא בס' המצות ללאו דזובח בעל מום בבמ' יחיד דמייתי ליה בבכורו י"ד מקרא דלא הזבח שו"ש אשר יהיה בו מום (ובתמורה ז' מקרא דלא תקריבו ע"ש) אינו משום שלא זה אין נוהג לדורות כלל וכמ"ש (ובאמת נ"ל דנ"מ לדורות ג"כ למאי דקיי"ל בזבחים קי"ב דהמקריב בעל מום בחוץ פטור שאין ראוי לפנים ע"ש וח"כ נ"מ דעכ"פ חייב בזה"ז משום לאו דזובח בעל מום בבמה וע' בכורות י"ד שם ברש"י ד"ה ומוקי ודו"ק וצ"ע) אלא דבאמת הרמב"ם ז"ל עצמו מוק"ל ללאו דלא תזבח הנ"ל בבעל מום עובר ובפנים וכמ"ש בפ"א מה' איסו"מ ה"ה ובמנין המצות ל"ת צ"ה ע"ש: ועכ"פ בקושית הרמב"ן ז"ל הנ"ל אליבא דר"ש גבי ל"ת דחמץ י"ל שפיר דלר"ש לשיטתו אשכחנן לדידיה שני לאוין אחרים להשלים המנין וכמ"ש בעז"ה (וכעין זה כ' הרב הג' בעהמ"ח מחשבת משה ז"ל ליישב קושית הרמב"ן ז"ל אליבא דר' ישמעאל בריש סוטה ד' ג' ע"ש וכבר הקדימו בזה הגאון מו"ה דוד אופנהיים ז"ל בהקדמה לידי משה במד"ר ע"ש וכ"כ הגאון בעל מעה"ח ז"ל בפ' נשא בזה וכבר דחה זה הגאון בעל שיבת ציון ז"ל ס' ל"ד עפ"ד הרמב"ן ז"ל בשורש ט' בזה וכמו שהעיר ג"כ קצת בזה הה"ג בעהמ"ח מחשבת משה ז"ל שם ועיין ברמב"ם שורש י' בכ"מ המכילתא בזה וצ"ע): ובעיקר הסוגיא שהביא הרמב"ן ז"ל בשורש א' הנ"ל משלהי מכות דדרש ר"ש תרי"ג מצות כו' עד אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו ע"ש.

נ"ל לבאר בעז"ה דמש"ש בריב"ן ז"ל אהא דאנכי ולא יהיה כו' דנפק"ל הא במכילתא מקרא דאחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי ע"ש דבמכילתא שלפנינו בפ' יתרו סו"פ ד' לא נמצא שם הך קרא כלל ולא מייתי לה התם רק בפ' ז' אהא דזכור ושמור בד"א ע"ש: אמנם בעיקר ד' המכילתא דסו"פ ד' הנ"ל (דמייתי לה רש"י ז"ל בפ' יתרו) דא' אקרא דוידבר אלהים את כל הדברים האלה דמלמד שא' הקב"ה עשרת הדברות בדיבור א' כו' א"כ מת"ל אנכי ולא יהי' שחזר ופירש כל דיבור בפ"ע ע"ש שהוא תמוה מאד באמת דמאי קשיא ליה בהא דקאמר א"כ מת"ל אנכי כו' וע' במה שהאריכו בזה ברא"ם ובגור ארי' ובצד"ל ז"ל וכל דבריהם דחוקים מאוד (וע"ש באבן עזרא ז"ל) אולם לענ"ד טס"ה באמת וצ"ל במכילתא שם כמ"ש בילקוט תהלים ס"ב דנפק"ל התם באמת מהך קרא דאחת דבר וכו' דכל עשרת הדברות נאמרו בדיבור א' ע"ש וגם שם תמוה דא"כ מאי האי דמסיים בקרא דשתיים זו שמעתי לכן נ"ל דבמכילתא הנ"ל צ"ל באמת אקרא דוידבר אלהים את כל הדברים כו' מלמד שכל עשרת הדברים נאמרו בדיבור א' א"כ מת"ל אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי (דמשמע דרק שתיים בלבד שמענו מהקב"ה והלא מקרא דכל הדברים כו' משמע דכל עשרת הדברים א' הקב"ה בעצמו וכמ"ש) מלמד שאחר שאמר הקב"ה עשרת הדברים בדיבור א' חזר ופירש אנכי ולא יהיה לך דיבור דיבור בפ"ע כצ"ל במכילתא הנ"ל לוכלומר דהשתא מוקמינן שפיר לדרשא דקראי הנ"ל דאחת דיבר אלהים ר"ל כל העשרת הדברים בדיבור אחד (וכדנפק"ל מקרא דכל הדברים כו' הנ"ל) ושתיים זו שמעתי ר"ל אנכי ולא יהיה לך שחזר הקב"ה ופירש רק שתי דברות הללו בפני עצמן והשאר פירשן משה רבע"ה וא"ש ד' המכילתא הנ"ל: אבל מ"מ ד' הש"ס דמכות הנ"ל נראה דלא ס"ל כלל כהמכילתא הנ"ל דד' המכילתא לגי' הנ"ל נראה דלא אזלא רק כרבנן דריב"ל במדרש שה"ש אקרא דישקני מנשיקות (שהובא בד' הרמב"ן ז"ל להלן) דאמרי דכל הדברות שמעו מהקב"ה כו' אבל לריב"ל שם דא' דרק שתי דברות שמעו מהקב"ה כו' ע"ש דהסוגיא דמכות הנז' נראה דאזלא כותי' (וכמ"ש הרמב"ן וע"ש במג"א) פשוט לכאורה דלא ס"ל כלל דכל עשרת הדברות נאמרו בדיבור אחד (דדוחק לומר דלא קאי רק על מה שחזר ופירש בפ"ע): וע"כ נ"ל דהסוגיא דמכות הנז' אתיא כהך סוגיא דתענית ה' דגרסי' התם אקרא דכי שתיים רעות עשה כו' אחת היא ששקולה כשתיים ומאי ניהו עבודת כוכבים ע"ש ופירש"י שם דשתיים היינו כתיים וקדרים שעובדין לאש ולמים כדא' התם ע"ש והוא תמוה מאד בפ"ל ד' הש"ס הנ"ל דמאי אחת היא ששקולה כשתיים ולמה נקט הני בלבד (וע"ש ברש"א ז"ל שדחק מאד) אבל באמת לענ"ד ודאי דטס"ה שם בגמ' וצ"ל כדאייתא בילקוט ירמיה ב' אהך קרא דכי שתיים כו' דאחת היא ששקולה כשתיים ומאי ניהו עבודת כוכבים דאמר מר אנכי ולא יהיה לך בדיבור אחד נאמרו כו' ע"ש וכצ"ל גם בש"ס הנ"ל בלא ספק ונראה דקאי התם ג"כ אהך קרא דאחת דבר אלהים והיינו דקאמר אחת היא כלומר שבדיבור א' נאמרו ושקולה כשתיים.

דשתיים זו שמענו. אנכי ולא יהיה וכמ"ש וכ"ה להדיא בשמות רבה פ' מ"ב דריב"ל א' דשתי הדברות לבד אנכי ולא יהי' אמרן הקב"ה לישראל מפיו כו' (ואזיל לטעמיה במדרש שה"ש הנ"ל וכמ"ש) הוא שהקב"ה אמר לירמיה כי שתיים רעות כו' באנכי ולא יהיה לך ע"ש וא"ש דהיינו דכתיב בתריה בקרא דירמי' הנ"ל אותי עזבו כו' ועברו על

אנכי כו' לחצוב להם כו' ועברו על לא יהיה לך וכמ"ש דכי שתי קאי על שתי דברות אלו ובהכי א"ש בפשיטות מ"ש הריב"ן ז"ל הנז' אהא דאנכי ולא יהי מפה"ג כו' מקרא דא' דבר כו' שהוא עפ"ד הילקוט דתהלים ודירמי' וכמ"ש: ובזה מיושב ג"כ מ"ש במג"א במ"ע הראשונה בשם הזוהר הרקיע ז"ל להכריח דאנכי אינו בכלל המ"ע וכד' הבה"ג ז"ל.

מדא' בהוריות ח' איזוהי מצוה שנאמרה בתחילה הוי אומר זו עבודת כוכבים והיינו מלא יהיה לך וכמ"ש רש"י ז"ל ומדקרי ליה הש"ס ללא יהיה לך מצוה שנאמרה בתחילה ש"מ דאנכי אינו בכלל המצות כלל דאל"כ הרי אנכי קדמה ואיך קרי ללא יהיה לך מצוה שנאמרה בתחילה פ"ש (ומש"ש במג"א ליישב ע"פ מש"ש רש"י אנכי ולא יהיה ע"ש).

כבר כ' כן הגאון בעל זוה"ר ז"ל בעצמו בתשב"ץ ח"א סי' קל"ט ע"ש באורך) אבל למ"ש להגי' בש"ס דתענית הנ"ל א"ש בפשיטות שהרי באמת אנכי ולא יהיה לך בדיבור אחד נאמרו וא"כ לא היה שום הקדמה כלל בזה לאנכי על לא יהיה לך ושפיר קרי ליה הש"ס גם ללא יהיה מצוה שנאמרה בתחילה ופשוט שלזה נתכוין גם רש"י ז"ל שם שכ' דמצוה שנאמרה בתחילה אנכי ולא יהיה וכמ"ש וא"ש: ובאמת לפי הגי' בש"ס דתענית עפ"ד הילקוט הנ"ל שכתבנו יש להכריח יותר דאנכי הו"ל מ"ע בפ"ע וכד' הרמב"ם ז"ל בזה דאחת היא ששקולה כשתים ודאי דשייך שפיר על מ"ע ול"ת דאנכי ולא יהיה שנאמרו מפי הגבורה בדיבור א' ששתיהן באו להזהיר על דבר א' להאמין בה' ולא בזולתו ולמ"ש הרמב"ן ז"ל לד' הבה"ג ז"ל דשתי המצות ששמענו מפי הגבורה הם לא יהיה ולא תשתחוה ע"ש הרי שתי ל"ת הללו נפרדות הן באמת ואין שייך כלל לכוללן בשם אחד וצ"ע ולמ"ש ג"כ דאנכי ולא יהיה לך בדיבור אחד נאמרו א"ש ג"כ כל מה שהקשו על הרמב"ם ז"ל בזה במה שמנה לאנכי מ"ע בפ"ע ומוכרח באמת כדעתו ז"ל בזה וכמ"ש ודו"ק: (ונ"ל לרמז ג"כ בזה בראש התורה ובסופה דב' דבראשית דהוא ב' רבתי ע"פ המסורה רומז לב' ראשית שיש בתורה והם העשה דאנכי ה' אלהיך והל"ת דלא יהיה לך שהם ראשית לכל המ"ע והנ"ת שבתורה (וע' בח"א ברש"א ז"ל סוף מכות בזה) והם נרמזים בא"ל שבסוף תיבה ישראל ל' שבסוף התורה דא' רמז לאנכי והל' ללא יהיה לך שהם כוללין לכל העשה והל"ת שבתורה וכמ"ש והאותיות תרי"א שבתבת בראשית רומז לתרי"א מצות ששמענו מפי משה רבע"ה.

(לבד שני המצות ששמענו מפי הקב"ה בעצמו. שהם נרמזים בהב' דבראשית ולכן הוא גדול יותר כמ"ש) והש' דבראשית אולי רומז לשבעה מצות דרבנן כנודע וכן בסוף התורה דסופי התיבות דעש"ה מש"ה לעינ"י עם תיבות "כל ישראל" הוא בגמטריא תרי"א רומז לתרי"א מצות מלבד הב' מצות הנרמזים בא"ל דישראל"ל וכמ"ש בעז"ה]: ואמנם בעיקר הקושיא דפריך הש"ס תור"ה תרי"א הוי צ"ע לכאורה שהרי באמת בפרטן אי אתה מוצא אלא תרי"א מצות לבד רק דעליהם נתוספו ונאמרו בתורה שני לאוין כוללין ומחזיקי הגדר והמנין דתרי"א מצות לבד והם השני לאוין דלא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה כו' ולא תגרעו ממנו (שנאמרו בפ' ואתחנן בלשון רבים ונשנו בפ' ראה בלשון יחיד לא תוסף עליו ולח תגרע ממנו ויבואר להלן אי"ה).

ונראה פשוט דעיקרן לא באו אלא להזהיר שלא להוסיף איזה מצוה חדשה על תרי"א מצות שבתורה ושלא לגרוע ממנין תרי"א מצות (וכמש"ש בפסיקתא דר' טוביה וברמב"ן ז"ל בפ' החומש. בפ' ואתחנן שהבודה מצוה חדשה מלבו עובר בלאו זה דלא תוסיפו ע"ש) וכן נראה מד' הרמב"ם ז"ל במנין המצות שבראש חיבורו שכ' בל"ת שי"ג ושי"ד שלא להוסיף ושלא לגרוע מכל מצות התורה ע"ש ש [וכ"כ בפתיחתו למנין המצות שעל סדר ההלכות וז"ל ועל מה הזהירה התורה לא תוסף עליו ולא תגרע שלא יהא נביא רשאי לחדש ולומר שהקב"ה צוה במצוה זו להוסיפה למצו' התור' או לחסר מתרי"ג מצות ע"ש] וא"כ הרי א"ש בפשוטו הך קרא דתור"ה צוה כו' שהרי באמת כל המצות גם עם אנכי ולא יהיה לך אינם אלא תרי"א לבד.

רק ששני לאוין הללו מחזיקין הגדר של תרי"א הם וכמ"ש: ואולם נ"ל דיש לבאר באמת דלמה נאמרו שני לאוין הללו בפ' ואתחנן בלשון רבים ולמה חזרו ונשנו עוד בפ' ראה רק בלשון יחיד וכמ"ש ולכן נראה דתרווייהו צריכי ותררווייהו איתנייהו באמת דבפ' ואתחנן שנאמרו בלשון רבים ודאי דקאי על המוסיפין איזה מצוה חדשה בתורה יותר על תרי"א שזה לא שייך כלל רק על ב"ד הגדול שרצו לחדש איזה מצוה על כל ישראל או לגרוע ולעקור איזה מצוה מתרי"א מצות מישראל שעל זה נאמר לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה כו' ולא תגרעו כו' בלשון רבים דעל ב"ד הגדול בלבד שייכי האזהרות הללו וכמ"ש אבל בפ' ראה שחזרו ונשנו רק בלשון יחיד בלבד ודאי דלא קאי רק על כל יחיד שרוצה להוסיף באיזה מצוה עצמה על מנינה המפורש בתורה או הנודע לנו בקבלה בתורה שבעל פה כגון המוסיף על ברכת כהנים יותר על הברכות המפורשים בתורה או חמשה מינין בלולב או חמשה טוטפות יותר על המקובל אצלנו בתורה שבע"פ שעל זה נאמר גם לכל יחיד בפ' ראה שם את כל הדבר כו' לא תוסף עליו ולא תגרע כו' והיינו דבספרי שם לא הובאה דרשה זו דנפק"ל מלא תוסף ומלא תגרע להניטנין במתן א' כו' ולמוסיף בלולב ובציצית ובברכת כהנים.

רק בפ' ראה לבד ולא בפ' ואתחנן כלל (ואף שברש"י נזכרה דרשה זו גם בפ' ואתחנן (וכן בש"ס דר"ה כ"ח וברמב"ם פי"ד מהנ' תפלה הי"ב מייתי לה להך דרשה דהספרי הנ"ל אקראי דכ' ואתחנן ע"ש ואולי אשגרתא דלישנא הוא ועיקרא דמילתא סמיך בזה על הני קראי דפ' ראה הנ"ל או דצ"ל באמת בש"ס וברמב"ם התם.

ת"ל לא תוסף עליו וכמו דאיתא בספרי הנ"ל (וכ"ה בס' אורחות חיים ע"ש) ושם נפק"ל למוסיף בברכת כהנים מכל הדבר דאפי' דיבור ע"ש (וע' ברמב"ם ז"ל שם שכ' דאפי' בלחש אסור להוסיף וכ"ה באורחות חיים שם ולא הובא דין זה בטוש"ע ס' קכ"ח ס"ק כ"ז) ואולי מצא זאת באיזה מקום וי"ל דנפק"ל מכל הדבר דאף כל דיבור אסור וצ"ע) והא דנקט לקרא דיוסף עליכם אולי לפי שנופל על לשון המקרא דלא תוסף וצ"ע) ומש"ש רש"י למוסיף בתפילין ליהא בספרי כלל רק בסנהדרין פ"ח גבי זקן ממרא ע"ש וצ"ע וע' ברמב"ם פ"ב מהל' ממרים ה"ט שהביא שם ג"כ מקרא דפ' ראה הנ"ל ולמ"ש צ"ע דאף דאיירי התם במוסיף במצוה עצמה אבל הרי מוק"ל התם כגון בשר עוף בחלב ע"ש וזה אין שייך כלל ליחיד רק לב"ד הגדול בלבד וכמש"ש להדיא וצ"ע (ולמ"ש הרמב"ם בהקדמתו הנ"ל דקאי על הנביא כו' וא"ש קצת בזה) (ושוב מצאתי בעז"ה

להגר"א ז"ל בפ' ראה שכ' כן דלא תוסף פי' להוסיף על גוף המצוה כמו בציצית כו' ומ"ש בפ' ואתחנן לא תוסיפו כו' דרשו שלא יוסיפו על תרי"ג מצות כו' ע"ש ובאמת דיוקי דקראי מוכח כן דשינה הכ' מלשון רבים ללשון יחיד וכמש"ל ומיושב ג"כ מה שכ' בזה הגאון מו"ה אברהם יונה ז"ל יעויין בהגהותיו היקרות דלמה לא הביא הרמב"ם ז"ל וכל מוני המצות לשני לאוין הללו דבל תוסיף ובל תגרע רק מקראי דפ' ראה לבד ולא הביאו מהקודם מפ' ואתחנן ג"כ וכמ"ש ועיין במעין החכמה בפ' ראה ג"כ בזה וצ"ע (ומש"ש ליישב בזה דחוק קצת יעו"ש) ולמ"ש א"ש בעז"ה דהרי גם בספרי לא הובאה דרשה זו רק בפ' ראה וכמ"ש והיינו משום דהרמב"ם ז"ל ומוני המצות הביאו הלאוין האלו גם למוסיף וגורע במצוה עצמה על הכתוב או על המקובל והביאו שם מהא דא' כשנתת עברת על כל תוסיף גבי מתן א' ע"ש.

וא"ש שהביאו כל זה מקראי דפ' ראה לבד דכתיב בלשון יחיד וכמ"ש ועכ"פ על מוני המצות לק"מ בזה שהם הביאו זאת מהספרי והספרי מסמיך לה באמת רק אקראי דפ' ראה הנ"ל וא"ש וא"כ אף דשני לאוין שבפ' ואתחנן הם רק מחזיקי הגדר דתרי"א מצות וכמ"ש אך מ"מ אחר דשני לאוין הללו שנשנו בפ' ראה הם כשני לאוין בפני עצמן.

והם לשמור לעשות את כל מצות התורה. כפי הכתוב והמקובל בהם ושלא להוסיף ע"ד המקובל בפירושהם ושלא לגרוע מהם ודאי דשפיר שייך למנותן בפ"ע ג"כ וא"ש: וראיתי להעיר ע"ד הט"ס שיש במנין המצות להרמב"ם בפתיחתו לה' לולב שכ' במצוה ג' שם ליטול לולב במקדש כל שבעת ימי החג שהוא תמוה.

שלא הזכיר כלל להעיקר מצות לולב ביום ראשון בכל מקום ובכל זמן ולכן נראה פשוט שהוא חסרון בדפוס וצ"ל ליטול הלולב ביום הראשון של חג בכל מקום ובכ"ז ובמקדש בכל שבעת ימי החג כצ"ל והוא מבואר שם בפ"ז הי"ג וע' בס' המצות מצוה קס"ט). (ומה שלא מנו לשתי מצות מצות ולקחתם ביום הראשון בגבולין ומצות ושמחתם כו' שבעת ימים במקדש אפשר דמצות יום הראשון ודאי אין ראוי למנותו רק לאחד שנוהג בכ"מ וגם במקדש ושוב אין למנות גם יתר הימים למ"ע בפ"ע במקדש ש המצות לא ירבו מספרם במספר הימים וכמ"ש בשורש י"ג וא"ש): בל"ת ע"ג כ' הרמב"ם ז"ל וז"ל ויש חילוק כו' שתוי יין אי אפשר להכנס מבין האולם ולמזרח עם כל ההיכל ואם עבר ונכנס חייב מיתה בידי שמים כו' עכ"ל וט"ס"ה דהרי על הכניסה לבד ודאי דאינו חייב מיתה כלל ואינו אלא בארבעים ועיין בחיבורו פ"א מהל' ביאת מקדש הט"ו ובהשגה שם ובכ"מ רפ"א שם וצ"ע ועכ"פ פשוט דיש כאן חסרון הניכר בזה וצ"ל כמו שהעתיק הרמב"ן ז"ל שם לד' רבינו הללו דשתויי יין אין להם להכנס מבין האולם ולמזבח עם ההיכל ואם נכנס לוקה ואם עבד והוא שתוי יין חייב מיתה ביד"ש כו' כצ"ל (ובס' סדר המצות להרב הג' מוהר"ר יוסף נ"י מווארשא ראיתי בזה שהגיה רק דאם עבד חייב ובמחכ"ת לא נזכר כלל לפי הגהתו דין הנכנס בלא עבודה ולכן צ"ל כמ"ש בעז"ה) ובדין זה כתב אחי הרב המאוה"ג מו"ה שלמה הכהן נ"י ליישב מה שתמהו בזה על ד' הרמב"ם ז"ל בחיבורו רפ"א הנ"ל שכתב דשיכור משאר משכרין שעבד לוקה ע"ש ונראה לכאורה שהוא כר"י בכריתות י"ג וע"ז הרבו לתמוה עליו בשו"ת הרשב"א ז"ל ובכ"מ שם באורך בזה דכיון דפסק שם כר"א דבמזוג פטור וע"כ דנפק"ל מושכר כדרך שכרותו

וא"כ מנ"ל מושכר לשאר משכרין ע"ש: ובאמת בחנם תמהו עליו דהדבר פשוט דמ"ש בחיבורו דעל השאר משכרין לוקה לאו משום דפסק כר"י דא"כ הול"ל דמחלל נמי עבודה כר"י וכמבואר בסוגיא דבכורות מ"ה דלר"י ודאי דמחלל עבודה ג"כ ע"ש וברמב"ם שם כ' להדיא דאין מחלל עבודה בשאר משכרין וע"כ דס"ל באמת דאין הלכה כר"י בהא והא דכתב דלוקה בשאר משכרין נראה פשוט דאזיל לטעמיה דפסק בפ"ו ה"ו שם דהני דפסולין משום שאינו שוה בזרעו של אהרן אם עבדו לוקין (וע"ש במש"ל ובמעין החכמה פ' אמור כ' דהרמב"ם ז"ל היה גורס באמת בבכורות מ"ג א"ב ל"ת ע"ש) ובבכורות מ"ה מפורש במשנה ובגמרא דבשאר משכרין אף למאן דפליג עליה דר"י אפ"ה אינו עובד משום דאינו שוה בזרעו של אהרן ע"ש וא"ש (אך בס' המצות נראה לכאורה דפסק כר"י ע"ש וצ"ל דשם לא דקדק כ"כ לכתוב אליבא דהלכתא כנודע) והא דא' בכריתות י"ג אבריייתא דאכל דבילה כו' דלוקה כמאן כר"י ע"ש.

צ"ל דס"ל דהש"ס דלמאן דאסר ליה משום שאין שוה בזרעו ש"א אינו אלא כששתה הרבה עד שנשתכר ואלו לר"י ודאי דחייב גם ברביעית דבש כמו ביין ובברייתא דשתה דבש כו' קתני משמע דאף ברביעית כשיעור שתיית יין נמי חייב והיינו כר"י וכ"כ הרשב"א ז"ל שם ולהרמב"ם באמת דוקא כשנשתכר כמש"ש בהדיא ע"ש): בשורש ג' כ' המג"א על מש"ש הרמב"ן דבסנהד' פ"ג לא מנו רק אותם שמיתתן בידי שמי' ולא בידי אדם ע"ש ותמה עליו דהרי תני נמי התם טמא ששימש שהוא גם בידי אדם כדקתני במתני' דפרחי כהונה כו' ע"ש וא' כבוד אחי הרה"ג נ"י הנ"ל דבאמת נראה דג"ל הרמב"ן ז"ל בברייתא הנ"ל היה כג"ל התוספתא בסנהדרין פי"ב וזבחים פי"ד וכריתות פ"א דשם הוא מקור הברייתא הזאת ושם לא גרסי' באמת לטמא ששימש כלל רק טבול יום ששימש לבד וי"ל בפשיטות דבטבול יום דלא חמיר כ"כ באמת אין נוהג בו דין דפרחי כהונה כו' רק בידי שמים לבד ורק בטמא ששימש לבד קתני במתני' להך דינא שם וא"ש דמשו"ה לא קחשיב ליה בברייתא באמת משום דאית ביה נמי דיני אדם וכמ"ש הרמב"ן ז"ל (והא דבש"ס דסנהדרין פ"ג תני נמי לטמא ששימש בהדי טבול יום) דמזה הוא עיקר קושית בעל מג"א ז"ל שם בזה] י"ל דלאו דגרסי בברייתא עצמה הכי רק משום דבעי לאתווי התם קרא לטבול יום ששימש דנפק"ל מקדושים יהיו ע"ש ובאם אינו ענין לטמא ששימש כו' ולהכי ע"כ הוצרך להביא שם לטמא גופא ששימש מקרא בהדיא ע"ש אבל אין הכרח משם דגרסי נמי בברי"י עצמה הכי שהרי באמת בג' מקומות הנ"ל לא גרסי' לה וכמ"ש בעז"ה) עכ"ד אחי הרב הג' נ"י: והנה זה רבות בשנים אשר נפלאתי על כל מוני המצות שלא זכרו במנין הלאוין ללא תעשה דכל אדם לא יהי' באהל מועד וגו' (בפ' אחרי) והוא נוהג בכל עת שנכנסין להקטיר קטורת בהיכל בכ"י או בקדשי קדשים ביום הכפורים או בהזאת הדם של חטאות הפנימיות וע' בספ"ק דכלים וביומא מ"ד וברמב"ם פ"ג מתו"מ ה"ג וכעת מצאתי בעז"ה בס' סדר המצות ס' שכ"ד שהביא קושיא זו בשם ס' ליקוטי אורות ע"ש.

ומש"ש ליישב דנכלל בל"ת דאל יבא בכל עת דהו"ל גם ביאה ריקנית אז ע"ש תמיהני וכי לא משכח"ל שהיה שם אז הכהן המדשן המזבח הפנימי והכהן שנכנס במחתה עם המקטיר יחד שמוזהרין לצאת אז מיד כשזה מתחיל להקטיר וע"ש ברמב"ם ה"ז וה"ט והוא רק מלאו דכל אדם לא יהיה כו' לבד (וגם ביוה"כ משכח"ל לד' קצת ראשונים ז"ל

או בכהן הממרט עי' יומא מ"ג ובתוד"ה אר"י ודו"ק ויבואר במק"א אי"ה) (ומשכ"ל לדייק אליבי דר' יהודה דאין פסח בבמת יחיד כ"ה להדיא באמת בברי' בירושל' פסחים פ"ב ה"ד ובמגילה פ"א הל' י"א וי"ב ע"ש): ----- וכל זה כבר הובא בעז"ה בקו"א לס' המצות שנדפס מחדש כעת כאשר הכילם הגליון שם (רק קצת הוספות בזה באו כאן במוסגר) וכאן ראיתי להוסיף עוד דברים בזה בעז"ה----- בס' המצות עשה קכ"ז כ' הרמב"ם ז"ל וז"ל שצונו להוציא מעשר מצמח הארץ והוא אמרו יתעלה וכל מעשר הארץ מזרע הארץ כו' לה' הוא וכבר ביאר הכתוב שהמעשר הזה ללוי כו' והוא הנקרא מעשר ראשון כו' עכ"ל וכ"כ בהקדמתו לס'ה"ד במ"ע קכ"ז שם להפריש מעשר דגן ללויים שנאמר וכל מעשר הארץ כו' ע"ש וכתבתי שם בגליון בעז"ה דד' הרמב"ם ז"ל תמוהין מאוד בזה שהרי באמת הך קרא דכל מעשר הארץ כו' דכתיב בסוף בחוקותי מפורש בקרא שם דלא קאי רק על מעשר שני לבד (וכדפי' רש"י ז"ל בחומש שם) ולא על מעשר ראשון כלל שהרי בסיפא דקרא כתיב לה' הוא קודש לה' ובתרי' כתיב ואם גאול יגאל איש ממעשרו כו' שכל זה אינו אלא במעשר שני לבד שהוא קודש לה' ואסור לאוכלו חוץ לירושלים בלי פדיון (כדכתי' בפ' עשר תעשר ואכלת לפני ה' כו' וכי כו' ונתת בכסף כו' וכמש"ש רש"י לה' הוא קנאו ה' כו' לאכול בירושלים כו') אבל מעשר ראשון שניתן ללויים אינו קודש כלל ומותר לאכלו בכל מקום ואינו טעון פדיון כלל ובתורת כהנים שם סו"פ בחוקותי גרסי' להדיא אקרא דכל מעשר הנ"ל דיכול בשני מעשרות הכתוב מדבר (פי' דמדכתיב כל הייתי אומר דאתי לרבות בהך קרא גם מעשר ראשון בזה וע"ש בקרבן אהרן) תלמוד לומר לה' הוא הוא אמור כאן והוא אמור להלן דברים מחוסרין כאן אמרן הכתוב להלן עכ"ל (ור"ל דנפק"ל מהך מיעוטא דלה' הוא דהך קרא ע"כ לא איירי רק במעשר שני שהוא לבד נקרא קודש לה' שאינו נאכל אלא בקדושה דהיינו בירושלים והיינו דקאמר דדברים המחוסרין כאן אמרן הכתוב להלן ור"ל דכאן לא פירש הכתוב שנאכל בירושלים דוקא אם אינו פודהו ומפורש בקרא להלן בפ' ראה כדכתיב התם עשר תעשר כו' ואכלת לפני ה' כו' (ובק"א ובאדרת אלי' שם גרס להיפך דבר המחוסר להלן אמרו כאן ופי' הגר"א ז"ל שם דשם אינו מפורש שצריך ג"כ להוסיף חומש ומפורש כאן ובק"א שם דחק בזה ע"ש) ועכ"פ הרי מפורש בתו"כ דהך קרא לא איירי רק במע"ש לבד והך ריבויא דוכל מעשר מוק"ל לרבות מעשר ירק ע"ש ובאמת ברמב"ם עצמו רפ"א מה' מעשר נפק"ל למצות מעשר ראשון מקרא דאת מעשר בני אשר ירימו כו' נתתי ללויים כו' דכתיב בפ' קרח ע"ש ובה' ב' כ"ש דכל מקום שנאמר במעשר קודש או פדי' אינו אלא במעשר שני לבד דמעשר ראשון חולין שנאמר ונחשב לכם כדגן כו' ע"ש וא"כ ודאי דעכ"פ הך קרא דמעשר הארץ דכתיב ביה קודש לה' ע"כ דלא קאי על מעשר ראשון כלל ודלא כמ"ש הרמב"ם בס' המצות הנ"ל: ושוב ראיתי שכבר השיגו באמת בזה הרמב"ן ז"ל לעיל בשורש י"ב מהך טעמא שכתבנו ג"כ דאחר דבהך קרא כתיב שהוא קודש לה' וכתבי בתרי' ואם גאול כו' א"כ ודאי דלא מצינן לאוקמי הך קרא במעשר ראשון כלל שאינו קודש ולא נפדה כלל רק הוא כחולין בעלמא ביד כהן כו' ע"ש (ומש"ש ביד כהן צע"ק דביד לוי הול"ל ואולי דר"ל בתר דקנסינהו עזרא כדא' ביבמות פ"ו וצ"ע) והרב בעל מג"א ז"ל שם הוסיף לתמוה ג"כ בזה מד' הרמב"ם עצמו בריש ה' מעשר הנ"ל וכמ"ש וראיתי להגאון

בעל מעין החכמה ז"ל בפ' קרח שכ' ליישב ד' הרמב"ם ז"ל בזה דשפיר נפק"ל גם מעשר ראשון מקרא דפ' בחוקותי הנ"ל דמריבויא דוכל מעשר נפק"ל הכי ע"ש והנה במח"כ העלים עיניו בזה מד' התו"כ הנ"ל דבהדיא דחה זאת בתו"כ באמת דלית לן לרבוויי מוכל למעשר ראשון ג"כ משום דכתיב לה' הוא דמשמע מיעוטא דלא משתעי קרא רק במע"ש לבד והאי ריבויא דוכל דריש ליה לרבות מעשר ירק כמש"ל וכ"ה בספרי פ' ראה ע"ש ואולי י"ל דכיון דאנן קיי"ל באמת דמעשר ירק הוא רק מזרבנן וכמ"ש הרמב"ם ז"ל עצמו בפ"ב מה' תרומות הל"ו דממעט ליה מתבואת זרעך ע"ש א"כ ע"כ צ"ל דלא אתי ריבויא דוכל מעשר לפ"ז רק למעשר ראשון וכמ"ש המעה"ח באמת ואין לתמוה דאיך פליג הרמב"ם ז"ל על התו"כ בזה שהרי באמת בלא"ה צ"ל דבהך דמעשר ירק פליג אתו"כ והספרי הנ"ל משום דפסק כאיסי ב"י בירושלמי דרפ"א דמעשרות דא' דהמעשרות לירקות מדבריהם ע"ש וא"כ ממילא נדחה הך ריבויא דוכל דמרבה מיני' ירקות בתו"כ ובספרי הנ"ל ומוק"ל שפיר לרבות מעשר ראשון ג"כ כדהוה בעי למימר בתו"כ הנ"ל דיכול בשתי מעשרות כו' והיינו מריבויא דוכל וכמ"ש וא"ש קצת בזה): [ובעיקר ד' הירושלמי דרפ"א דמעשרות הנ"ל דמייתי התם כל הדרשות דדריש בתו"כ ובספרי הנז' מקרא דוכל מעשר הארץ כו' לרבות כו' ומפרי העץ לרבות כל פירות האילן כו' רק בירקות לבד לא קאמר אלא ירקות מניין ולא מייתי עלה שום קרא התם רק מסיים עלה הא דאיסי ב"י הנ"ל שהוא מדבריהם ע"ש ומלבד שיש לתמוה דלמה לא זכר שם כלל הך דרשא דהתו"כ והספרי גם בירקות דמרבה ליה מוכל וכמ"ש ואמנם יש לתמוה עוד באמת שאין זה דרך לשון הברייתא כלל דפתח בירקות מניין ומשמע דבעי לאתויי ג"כ מקרא כמו כל אינך דמרבה מהך קרא התם ולא מסיק עלה מידי רק מביא ע"ז הא דאיסי לבד ונראה דלישנא קטיעא הוא בירושלמי בזה ע"ש ולכן היה נ"ל לומר דבאמת יש שם חיסרון הניכר בירושלמי בזה וצ"ל גם בירושלמי כדאי' בתו"כ ובספרי הנ"ל קודם ד' איסי ב"י התם וכצ"ל ירקות מניין ת"ל וכל מעשר לרבות הירקות ואח"ז צ"ל הא דאיסי ב"י דפליג באמת על הך דרשא דוכל ואמר דהמעשרות לירקות מדבריהם לבד (ואולי דס"ל לאיסי ב"י דוכל אתי לרבות מעשר ראשון באמת וכדכרצה לומר בתו"כ הנ"ל דיכול בשתי מעשרות כו' וכמ"ש וא"ש ד' הרמב"ם הנ"ל דפסק לגמרי כאיסי ב"י בזה וכמ"ש"ל אבל אין לומר דאיסי ב"י לא דריש כלל האי וכל לרבות וכרבנן דר"א בפסחים מ"ג דלא דרשי כל ע"ש דבתוס' חולין ז ד"ה והתיר העתיקו ד' איסי הנ"ל בזה (מהירושלמי דפ"ד דחלה דמייתי לי' לד' איסי שם ג"כ וע"ש דגרס התם איסי בן עקיבא וכן העתיקו התוס' בכ"מ רק בחולין שם העתיקו) דתני איסי בשם ר' עקיבא ע"ש והרי ר"ע דריש כל בכ"מ כמש"ש התוס' בפסחים מ"ג ד"ה מאן מההיא דזבחים פ"ב גבי כל חטאת ובסוף נדה גבי כל ימי ע"ש אך למש"ש התוס' בפסחים הנ"ל דרבנן דהתם לא דרשי כל רק במקום שאין סברא לרבות ע"ש.

א"כ י"ל דה"נ גבי ירקות אין סברא לרבות לאיסי ב"י משום אידך קרא דתבואת זרעך וכמ"ש הרמב"ם הנ"ל וה"נ י"ל דס"ל לר"ע בזה וא"כ אפשר דאין שייך לרבות מעשר ראשון ג"כ בזה שהוא נגד מיעוטא דהוא וכמ"ש וצ"ע): ואמנם אף שהיה נלע"ד דכן צ"ל עיקר הגי' בירושלמי בזה כמ"ש בעז"ה אבל באמת קשה להגיה כן שם בזה נגד דברי הר"ש ז"ל ברפ"א דמעשרות שם והתוס' בר"ה י"ב ד"ה תנא ובכורות נ"ד ד"ה

ואי שהעתיקו ד' הירושלמי דמעשרות הנ"ל כמו שהוא לפנינו ולא הגיהו כלל בזה (וכן בשנות אלי' רפ"א דמעשרות העתיק ד' הירושלמי הנ"ל כמ"ש לפנינו ע"ש) ולא עוד אלא דבתוס' בכורות הנ"ל הביאו שם גם ד' הספרי והתו"כ הנ"ל בזה וכתבו כי בספרי לא מייתי שום קרא לירקות (דהא דקאמר התם מנין לרבות ירקות למעשרות בשחלים איירי כו' ע"ש) ושם בתו"כ מביאה בקוצר כו' כמו בספרי ושם לא רצו להסמיך ירקות על שום פסוק כו' עכ"ל והוא תמוה מאוד כי בתו"כ מרבה באמת מעשר ירק מקרא בהדיא וכמ"ש"ל ובספרי הנז' נראה באמת שיש ט"ס בזה דמ"ש לפנינו מניין לרבות ירקות למעשר ת"ל וכל מעשר לרבות מזרע הארץ לרבות שחלים כו' ע"ש ודאי דט"ס הוא וצ"ל כמ"ש בתו"כ הנ"ל דת"ל וכל מעשר לרבות הירקות וכן נראה מד' התוס' בר"ה הנ"ל שהיה לפנייהם הגירסא כן גם בספרי הנ"ל וכן הגיה הגר"א ז"ל בספרי שם (הנדפס מחזקת כעת) דת"ל וכל מעשר לרבות הירקות והדר צ"ל מזרע הארץ לרבות שחלים כו' (וכמ"ש לפנינו בספרי הנ"ל אין לו מובן כלל באמת והדבר ברור דצ"ל כמו שהגיה הגר"א ז"ל בזה).

ועכ"פ מ"ש התוס' הנ"ל שלא רצו להסמיך ירקות על שום פסוק ומשמע דגם בתו"כ ובספרי לא סמכו ירקות על שום קרא וכמ"ש"ל הוא תמוה באמת וסותר ג"כ למ"ש התוס' בעצמם בזה בר"ה הנ"ל שבתו"כ ובספרי מרבה לירקות מוכל מעשר וכמ"ש (ועי' בתוס' חולין הנ"ל ובפרק ר"י ד' נ"ט ד"ה בצר שכתבו בפשיטות דמעשר ירק אין לו אסמכתא כלל מן הפסוק ע"ש וצ"ע באמת שלא זכרו גם שם כלל לד' התו"כ והספרי הנ"ל בזה).

ואולם בתוס' דר"ה הנ"ל כתבו באמת דהך דרשא דתו"כ והספרי הנ"ל דמפק"ל לירק מריבויא דכל מעשר משום דלא משתמע שפיר מקרא לא חשיב לי' אסמכתא גמורה ע"ש וכ"כ הר"ש שם דהך דרשא דהתו"כ אינה פשוטה באחריני עכ"ל (וטס"ה וצ"ל כאחריני ור"ל דאע"ג דכ' הר"ש והתוס' שם דכל מעשר פירות האילן לבד תירוש ויצהר הוא רקדרבנן לבד (ודלא כד' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' תרומות הנ"ל בזה).

וא"כ תקשי דלמה נקט איסי ב"י שם מעשר ירק לבד שהוא רק מדבריהם והלא באמת גם כל פירות האילן אינו אלא מדרבנן לד' התוס' שם. ולכן ר"ל בתוס' בחולין ודאינך הנ"ל דמשום דבכל פירות האילן עכ"פ אסמכינהו בתו"כ אקרא דמפרי העץ הנ"ל (אע"ג דבאמת אינם ג"כ רק מדרבנן לבד) אבל מעשר ירק לא מצינו בו שום אסמכתא כלל להכי קאמר איסי שהוא מדבריהם לבד ור"ל שאין בו שום אסמכתא ג"כ אך בתוס' דר"ה ובר"ש הנ"ל שהזכירו באמת הדרשא דהתו"כ גם גבי מעשר ירק הנ"ל וכמ"ש וא"כ גם בירק עכ"פ מצינו אסמכתא בקרא הנ"ל וא"כ הדק"ל דלמה נקט איסי ב"י לירק שהוא מדרבנן טפי מאינך וע"כ הוצרכו לדחוק בזה.

דאסמכתא דירק דהיינו מרבויה דוכל אינו פשוט כ"כ עכ"פ כמו אסמכתא דפירות האילן בזה ולכן הזכיר איסי בזה ירק לבד אף דבאמת גם כל פירות האילן נמי רק מדרבנן וכמ"ש"ל בזה): ועוד כתבו הר"ש והתוס' בר"ה שם הנ"ל די"ל ג"כ דאיסי ב"י פליג באמת אהך דרשא דתו"כ הנ"ל ור"ל דאע"ג דכל הנך דרשות דתו"כ הנ"ל שם אינו רק אסמכתות בעלמא לד' התוס' הנ"ל מ"מ לאיסי ב"י לא ס"ל רק אינך אסמכתות דגבי פירות האילן לבד אבל הך אסמכתא דגבי ירק לא ס"ל לאיסי ב"י כלל ופליג אתו"כ

בהך אסמכתא דירק דלדידי אפי' רק אסמכתא בעלמא לא מצינו בו ומשו"ה נקט מעשר ירק לבד שהוא מדבריהם אף שבאמת גם כל פירות האילן נמי מדבריהם לד' איסי ב"י ג"כ רק משום דלדידי אין בירק אף שום אסמכתא כלל להכי תני ירק דוקא וכמ"ש (והארכתני בפ"י ד' התו' והר"ש הנ"ל בזה יען ראיתי להגאון מוהר"י חאגיז ז"ל בפ"י עץ חיים על משניות ברפ"א דמעשרות שם שכ' דבתוס' ר"ה י"ב משמע דמעשר פירות האילן הוא מחלוקת תנאים ולאסי ב"י שאר פירות מן התורה חוץ מירק עכ"ל ובמחכ"ת באמת אין מקום לומר כן לד' התוס' הנ"ל שם בזה דאם חיתא דלאסי ב"י ס"ל דפירות האילן מה"ת אף דבירק לא מצינו אפי' שום אסמכתא לדידי א"כ כ"ש דלרבנן דידי ודאי דהו"ל כל פירות האילן מה"ת ואף בירק נפק"ל באמת מקרא התם וכמ"ש וא"כ אין מקום לפ"ז לכל ד' התוס' שם שכתבו להלכה דגם פירות האילן מדרבנן שהוא דלא כמאן בזה.

דהא ודאי דאין מקום לומר דלאסי ב"י יהי' פירות האילן מה"ת ולרבנן דידיה דנפק"ל לכולהו מקראי יהי' רק דרבנן לבד דכלפי לייא הוא וע"כ נראה ברור בד' התוס' והר"ש הנ"ל כמ"ש בעז"ה): ועכ"פ א"ש בפשיטות דלשיטת התוס' והר"ש הנ"ל אי אפשר להגיה כלל בירושלמי הנ"ל כמ"ש"ל (דאף דלמ"ש די"ל דבהך אסמכתא גופא פליגי דלאסי ב"י לית ליה גם אסמכתא זו היה אפשר למיגרס שפיר בהך מניין לירקות דבד' ת"ק בירושלמי הנ"ל דצ"ל כמ"ש בתו"כ הנ"ל וכמ"ש ואף דגם לדידיה אינו אלא אסמכתא בעלמא מ"מ שפיר פליג איסי עלה ואמר דאינו אלא מדבריהם כלומר דאפי' אסמכתא בעלמא נמי לית ביה וכמ"ש"ל ואף דהאי פירושא דחוק באמת בזה) אבל הא ודאי דלמ"ש עוד די"ל דאין כאן פלוגתא כלל דגם איסי ב"י ס"ל באמת הך אסמכתא דירק הנ"ל רק דאפ"ה קרי לה מדבריהם לבד לפי שאין האסמכתא פשוט כ"כ כדאינך וכמ"ש א"כ נראה פשוט דעכ"פ בירושלמי שם אין מקום לפ"ז להביא הך דרשא דכל גבי ירק בד' ת"ק דאיסי כיון דאין כאן שום פלוגתא כלל בין ת"ק לאיסי בזה וכמ"ש ואין שייך לומר אח"כ איסי ב"י אומר דירק רק מדבריהם דהוה משמע דפליג עליה דת"ק בזה) ולכן העתיקו ד' הירושלמי הנ"ל כמ"ש לפנינו בזה ולא הגיהו כלום וכמ"ש: אמנם לשיטת הרמב"ם ז"ל הנ"ל דבאמת ס"ל דכל פירות האילן הוא מה"ת וכמ"ש ומשום דס"ל לדידי דכל הנך דרשות דהתו"כ והספרי הנ"ל לאו אסמכתות כלל נינהו רק דרשות גמורות הם באמת וכמ"ש וא"כ ודאי דלפ"ז גם איך דרשא דמעשר ירק לדידי לאו אסמכתא בעלמא הוא לת"ק אלא דרשא גמורה היא ג"כ רק דאיסי ב"י פליג עליה וא' דאינו רק דרבנן (ופסק הרמב"ם ז"ל כאיסי בזה נגד הת"ק ואולי משום דגרס בזה כג' התוס' בחולין הנ"ל איסי בשם ר' עקיבא וכמ"ש ולכן פסק כר"ע בהא כדקיי"ל בעירובין מ"ו דהלכה כר"ע מחבירו ועוד דבירו' דחלה הנ"ל משמע דאמוראי דהתם ס"ל כאיסי בזה ע"ש) וא"כ ודאי דשפיר י"ל לפ"ז דגרסי בירו' הנ"ל בהא דא' מניין לירקות דצ"ל א"ח"כ ה"ל וכל מעשר וכמ"ש בתו"כ הנ"ל וע"ז פליג איסי ב"י וא' דאינו אלא מדבריהם וכמ"ש"ל וא"ש ועכ"פ ד' הרמב"ם בס' המצות הנ"ל דנפק"ל מעשר ראשון מוכל מעשר א"ש שפיר קצת בזה כיון דפסק כאיסי ב"י וכמ"ש"ל וי"ל קצת כד' הגאון בעל מעה"ח ז"ל הנ"ל בזה וכמ"ש בעז"ה (ותשלום דברים אלו יבואר עוד להלן בדף מ"ה אי"ה) סימן ח בעז"ה יום ו' עש"ק א' דר"ח אייר תר"י לפ"ק

ווילנא שאלה ראוי לברר בדין ר"ח שחל להיות בשבת דקיי"ל בסוכה נ"ד דשיר של ראש חודש דוחה לשיר של שבת ומטעמא דא"ר יוחנן התם כדי לידע שהוקבע ר"ח בזמנו ולמסקנא דהתם ד' נ"ה דנפק"ל מקרא דאין תוקעין על כל מוסף ומוסף ע"ש מוכרח דהאי דוחה ע"כ דדוחה לגמרי קאמר שאין אומרין אז שיר של שבת כלל (והא דא"ר ספרא התם דאינו דוחה רק לקדם אינו אלא לר"א ב"ח שם דא' שתוקעין על כל מוסף בפ"ע וכיון דמסיק התם הך דר"א ב"ח בתיובתא ע"ש א"כ ודאי דאין צורך לפרש עוד דדוחה רק לקדם רק דדוחה לגמרי באמת וכמ"ש הכ"מ בפ"ו ה"י מה' תמידין ומוספין דכיון דאיתוהב ר' אחא נקטינן ברייתא כפשטא ע"ש) וא"כ יש לבאר אם לא נדחה אז רק שיר של מוספי שבת לבד שהוא שירת האזינו (שהיו מחלקין אותם לששה פעמים בסימן הזי"ו ל"ך פרק א' בכל שבת והיו גומרין אותה בששה שבתות וכדא' בר"ה ל"א וכ"ה ברמב"ם שם פ"ו ה"ט ע"ש) אבל השיר שהיו אומרין על התמיד של שחר בכל שבת שהוא מזמור שיר ליום השבת כדתנן בסוף תמיד ובר"ה שם שפיר היו אומרים גם בראש חודש שח"ל בשבת ולא היה נדחה שירה שעל התמיד של שחר לעולם כלל או שאף השיר של תמיד של שחר בשבת היה נדחה בר"ח שח"ל בשבת וכן יש לבאר בכל ר"ח שחל בחול אם אומרין אז רק השיר דמוסף ר"ח לבד או דצ"ל גם השיר דתמיד של שחר באותו היום עם השיר דמוסף ר"ח ג"כ וכן בראש השנה שחל בחול או בשבת אם דינו כר"ח בזה ואם יש חילוק בדין זה בין ר"ח ור"ה ליוה"כ ולכל יו"ט דשלשה רגלים וחוה"מ פסח וסוכות ג"כ וכל זה יש לבאר בעז"ה: תשובה גרסי' במשנה דסוכה ד' נ"ג אין פוחתין מכ"א תקיעו' במקדש כו' תשע לתמיד של שחר וט' לתמיד של בין הערבים ובמוספין היו מוסיפין עוד השע כו' ופירש"י ט' לתמיד של שחר דכשהיו מנסכין נסכי התמיד היו הלויים אומרים שירה וג' פרקים היה בכל שיר ובכל פרק הכהנים תוקעין שלשה (תר"ת) כו' ובמוספין מוסיפין עוד תשע לשיר של מוספין ע"ש והנה נתבאר שם בפשיטו' דבכל יום שיש בו מוסף היו אומרין אז גם השיר דמוסף על נסכי המוספין של אותו היום מלבד השיר דתמיד של שחר שבכל יום וכן מפורש במשנה דתמיד הנז' דבשבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת והיינו על התמיד של שחר בשבת ועל מוסף דשבת מפורש בר"ה ל"א שם שהיו אומרים שירת האזינו וכמש"ל וא"כ נראה דהדבר ברור בזה שבכל יום שהיה בו מוסף כמו בר"ח ויו"ט וחוה"מ שהיו אומרים הלויים על התמיד של שחר השיר דתמיד של אותו היום ולמוסף היו אומרים עוד שיר אחר השייך לאותו יו"ט או דר"ח וחוה"מ וכדמוכח במשנה דסוכה ובסוגיא דר"ה הנ"ל וכמ"ש בעז"ה וכ"כ רש"י ז"ל בסוכה נ"ה ד"ה בחוה"מ מה אומרין בשיר המוספים ע"ש: (ותשלום דבר תשובה זו יבואר להלן בדף מ"ה באורך אי"ה): בעז"ה יום ו' עש"ק ר"ח מנחם אב תר"ב תרחם ציון וירושלים לפ"ק

ט שאלה ראוי לברר בעיר חברון תוב"ב (שנפלה בחלקו של יהודה כדכתי' ביהושע ט"ו פ' נ"ד ונתנה לבני לוי לעיר מקלט כדכתי' שם כ"א פ' י"א ויתנו להם קרית חברון ואת מגרשי' ושדה העיר וחצרי' נתנו לכלב וגו' וכדמסי' נמי במכות י' אקרא דויתנו לכלב את חברון דקאי על פרודהא ע"ש) אם צריכין לקרוע עלי' כשרואין אותה בחורבנה כדין כל הרואה ערי יהודה בחורבנן או שאין דינה כערי יהודה כלל בזה (או אפשר דמספיק' עכ"פ ראוי להחמיר שלא לראות עיר חברון עד שיקרע תחילה על עיר אחרת

מערי יהודה או על ירושלים בתוך ל' יום וכן יש לבאר אם יש להחמיר גם בכל ערי ישראל שלא לראותן עד שיקרע תחילה על אחת מערי יהודה בתוך ל' יום כמ"ש) וכ"ז יש לבאר בעז"ה תשובה הנה קודם שנבאר אי"ה כל זה ראיתי לבאר מה שנ"ל לחדש בעז"ה באגדה דשלהי מס' מכות ע"ד הפלפול ועוד באיזו סוגיות המסתעפים לזה ועוד בקצת דברים הנוגעים להלכה השייכים לאיזו סוגיות במסכ' הנ"ל וזהו החלי בעז"ה: גרסינן בשלהי מכות פעם אחת היו ור' גמליאל ור' אליעזר בן עזריה ור' יהושע ור' עקיבא) עולין לירושלים כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו בוכין כו' מקום שכתוב בו והזר הקרב כו' עד עקיבא נחמתנו: (א) והנה בדברי אגדה זו יש לדקדק טובא לכאורה והוא במה שכבר עמד הגאון בעל יער"ד ז"ל בח"ב סוף דרוש ז' בזה דנראה כאלו היה ר"ע מסתפק ח"ו בדברי הנביא וכמתירא בזה שלא תתקיים ח"ו נבואתו של זכריה עד שראה שנתקיימה נבואתו של אוריה ע"ש: (ב) עוד יש לבאר במה שתלה כאן נבואת אורי' (שהיתה כנבואת מיכה בירמיה כ"ו כה אמר ה' ציון שדה תחרש וגו' ותלה נבואה זו) בנבואת זכריה בקרא דעוד ישבו זקנים וגו' ולמה בחר רק בנבואה זו וביעוד זה דעוד ישבו זקנים כו' בלבד והלא דברי נחומים הרבה נאמרו בזכרי' על ירושלים כמו בתחלת נבואות זכרי' ב' ויאמר פרזות תשב ירושלים מרוב אדם וגו' ואני אהי' לה חומת אש נאם ה' וגו' ועוד הרבה דברי נחומים כיוצא באלו נאמרו שם והם מוקדמים לקרא דעוד ישבו זקנים וגו' דבזכרי' ח' [וגם בזה כבר עמד שם בס' יער"ד הנז' ע"ש] וגם יש להבין פשטות ד' ר' עקיבא בזה שאמר דעכשיו שנתקיימה כו' בידוע שנבואתו כו' דמאיזה צד יצא לו הראי' מוכרחת הזאת כי בהתקיים נבואת אחת מהם תתקיים השניה ג"כ בהכרח עד ששחק ר"ע מפני זה: (ג) עוד יש לבאר במה שהי' שמח ר' עקיבא דוקא בראותו בקיום נבואה זו דשועלים הלכו בו יותר משארי התנאים שראו מעשה זו עמו ומוכרח דר"ע לשיטתיה במקום אחר בזה היה לו לשמוח יותר בזה משאר חכמי דורו והוא בתוספת' דב"ב סו"פ לא יחפור ע"ש] וכמו שנבאר בעז"ה: (ד) עוד יש לדקדק לכאורה בסוגיא זו דקאמר כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם ופי' הר"ר גרשום ז"ל דדינו למיעבד הכי עכ"ל וכדתניא בברייתא דמו"ק כ"ו כיון שהגיע לצופים קורע ומשמע בפשיטות מדברי הפוסקים ז"ל שם דהך קריעה דצופים על ראיית עיר ירושלים הוא וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' תענית ה' ט"ז ומהיכן חייב לקרוע מן הצופים וכשיגיע למקדש קורע אחר ואם פגע במקדש תחלה כשיבא מדרך המדבר קורע על המקדש ומוסיף על ירושלים עכ"ל וכ"כ בשו"ע א"ח ס' תקס"א ס"ק ב' וכן מוכח שם מד' הרמ"א ז"ל בהג"ה ס"ק א' שכתב בשם הב"י ז"ל דאינו חייב לקרוע על ערי יהודה אלא כשמגיע סמוך להם כמן הצופים לירושלים עכ"ל הרי שלא כתב כמן הצופים עד המקדש אלא לירושלים וכן משמע לכאורה במס' שמחות פ"ט להדיא דתניא התם הרואה את ירושלים מן הצופים חייב לקרוע ע"כ וא"כ יש לתמוה לכאורה בהא דלא קתני הכא רק שקרעו כשהגיעו להר הצופים בלבד והיינו הקריעה דעל ירושלים לחוד ולא נזכר בהך ברייתא כלל שקרעו עוד גם על המקדש כשהגיעו להר הבית כדתניא התם במו"ק וקורע על ירושלים בפני עצמה ועל המקדש בפני עצמו (וכמש"ש הר"ן ז"ל דצריך להרחיק ג' אצבעות ולקרוע טפח על המקדש בפ"ע ודין הרחקה זו לא נזכר בשו"ע או"ח שם)

וכמש"ל ג"כ מד' הרמב"ם והשו"ע ז"ל וחפשתי ומצאתי בעז"ה להגאון מהר"ש יפה ז"ל
בס' יפ"ת על מדרש איכה רבתי שתמה ג"כ בזה ומש"ש ליישב בזה דכיון שהזכיר כאן
שבכו אז בראייתם שהשועל יצא מבית קה"ק לא הי' צריך להזכיר שקרעו בגדיהם כו'
הוא דחוק טובא באמת ע"ש [ומה שלא העיר הרב ז"ל עוד דלמה לא זכר ג"כ בהך
ברייתא להנך קראי דמייתי התם במו"ק שצריך לאומרן כשרואה בחרבות ירושלים
קודם שקורע כדא' עולא משמי' דר"א התם הרואה ירושלים בחורבנה אומר ציון מדבר
היתה ירושלי' שממה וקורע בהמ"ק בחורבנו אומר בית קדשנו וגו' וקורע ובקצת ספרי
הפוסקים יש איזה טעות בדפוס בזה דברמב"ם ז"ל שם (דפוס ברדיטשוב) כ' ראה
ירושלים בחורבנה אומר ירושלי' מדבר וגו' בהמ"ק בחורבנו אומר בית קדשנו וגו'
וקורע עכ"ל והנה מלבד שיש ט"ס בדבריו בלשון המקרא דגבי ירושלים צ"ל דאומר
ציון מדבר היתה ירושלים שממה כדאיתא בקרא (דישעיה ס"ד פסוק ט') אבל יש ט"ס
גס בעיקר הדין שלא כתב וקורע אלא אחר ראיית המקדש ולא כתב כלל שצריך לקרוע
על ירושלים ואין לומר דסמך עצמו עמ"ש תחלה דקורע על ערי יהודה וגם ירושלים
היא בכלל וכמו שהקשה שם ה"ה בשם הרמב"ן ז"ל באמת על הש"ס ע"ש שהרי באמת
כ"כ שם ה"ה ז"ל וכ"כ כל הפוסקים ז"ל דעל ירושלים צריך לקרוע בפני עצמה אע"ג
שכבר קרע על ערי יהודה ע"ש וא"כ ודאי דצריך לאשמועין קריעה בירושלים בפ"ע
וכן אין לומר ג"כ להיפוך דהרמב"ם ז"ל ס"ל דצריך לקרוע על כל עיר מערי יהודה
בפני עצמה ולא הזכיר ירושלים לבד אלא משום הפסוק שצריך לקרות עליה בפ"ע ולכן
לא הוצרך להזכיר קריעה בהדיא אצל ירושלים בפ"ע דכ"כ הרא"ש ז"ל במו"ק שם סי'
קי"א דלא מסתבר למימר הכי שהזכיר ירושלים בשביל פסוק א' שיש לו לומר ואגב זה
נקט וקורע עכ"ל וכן שם בשו"ע או"ח (הקטנים ד' סלאוויטא ובדפוס דובנא עם הגהות
יד אפרים ז"ל) כתב ג"כ כלשון הרמב"ם ז"ל הנ"ל ולא כתב ג"כ וקורע גבי ירושלים
ובשו"ע ודאי דא"א לומר דסמך עצמו על מ"ש קריעה בכל ערי יהודה שם שהרי בס"ק
ג' פסק להדיא שם כד' הרמב"ן ז"ל דהקורע על א' מערי יהודה אינו חוזר לקרוע על
שאר ערי יהודה חוץ מירושלים ע"ש ולכן צריך להגיה ברמב"ם ושו"ע וקורע קודם
תיבת וכשרואה בית המקדש כו' שכ"ה בש"ס וכל הפוסקים ז"ל (וכן מוכח מסוף
דבריהם ג"כ שכתבו ומהיכן חייב כו' ואח"כ כו' ומוכח מלשון זה שכבר דברו וכתבו
מקריעת ירושלים להדיא ע"ש) והטעות בהעתק המקרא הנז' נפל גם בטור שכ"ש אומר
ציון היתה מדבר וצ"ל מדבר היתה וכן בקיצור פסקי הרא"ש ס' קי"א כ"ש אומר ציון
מדבר שממה היתה וכן בשו"ע הגדולים יש ט"ס בזה וצריך להגיה בכלם כדאיתא בקרא
וכמ"ש]: והא דלא נזכר כאן גבי בהמ"ק בחורבנו רק קריאת המקרא דבית קדשנו כו'
בלבד ולא זכרו כאן גם ברכת דיין האמת בשם ומלכות ג"כ וכמ"ש הב"י בס' רכ"ד
דלפי' רש"י ז"ל בברכות נ"ח גבי הרואה בתי ישראל נראה דמפרש על בית המקדש
ע"ש ואף לאידך פירושי דהתם דקאי על בתי כנסיות או על בתי עשירי ישראל ע"ש
בב"י ובשו"ע ס"ק י' מ"מ נראה דבהמ"ק עצמו ודאי דלא גרע עכ"פ מכל בתי ישראל
לכולהו פירושי דהתם ואפשר דהתם קתני ברכתא והכא קראי וצ"ע וע' בב"י שכ"ש על
מילתא אחריתא דדוחק לומר דתרווייהו בעי למימר קרא וברכתא כו', ע"ש וע' בב"ח
ז"ל סי' תקס"א ובבב"ט שם וצ"ע]: ואולי יש לומר דהני קראי כיון שלא נזכרו כלל

בברייתא עצמה דמו"ק שם וכן בברייתא דמס' שמחות שם לא נזכר רק הקריעה בלבד אין זה תימא שלא נזכר גם בברייתא זו רק קריעת בגדיהם לבד ולא קריאת הפסוקים ג"כ שלא נזכרו רק בדברי האמוראים בלבד ולא מצינו אותם בברייתא בשום מקום כלל וכן בירושלמי פ"ג דמו"ק ה"ז לא קתני נמי התם רק דין הקריעה לבד ולא נזכרו הני פסוקי כלל ע"ש: אלא דבאמת מש"נ מד' הרמב"ם ז"ל והשו"ע דבהר הצופי קורע רק על ירושלי' וכ' שכ"נ במס' שמחות להדיא וכ"ה בירושלמי הנ"ל אבל באמת נראה דלמאי שפי' רש"י ז"ל בכ"ד בש"ס דצופי' הוא מקום שיכול לראות משם בית המקדש כמ"ש בברכות מ"ט ושם ס"א דמצופים יכולין לראות את הר הבית וכן משמע שם בסוגיא ע"ש וכן פי' רש"י בפסחים מ"ט וע"ש בתוס' וכ"כ שם פ"א ע"ש וכ"כ באו"ח ס' ג' ס"ק ז' בהג"ה ע"ש ושני הגהות אלו דבס' ג' ובס' תקס"א הנז' המה כסותרין זו את זו וצ"ע וע' מג"א ס' תקס"א סק"ג] א"כ ודאי נראה דלפי' רש"י ז"ל הנ"ל דצופים הוא שם מקום שמשם יכולין לראות בית המקדש לפי זה פשוט דהא דקתני בברייתא דמו"ק הנ"ל דכיון שהגיע לצופים קורע דע"כ דקריעה זו שבצופים על המקדש עצמו הוא ולא על ירושלים דאין לומר דאע"ג דיכולין לראות גם המקדש מהר צופים אפ"ה אינו קורע משם על המקדש ג"כ משום דבריחוק מקום הוא ורק על ירושלים לבד קורע מהצופים משם דקרוב לירושלים משם דא"כ ודאי דהו"ל להתנא לפרש זאת בהדיא בברייתא דקריעה זו דצופים אף שרואה משם גם המקדש אפ"ה אינו קורע אז עדיין על המקדש רק על ירושלים בלבד אלא ודאי משמע בפשיטות לפי' רש"י ז"ל דמצופים הוא קורע באמת על המקדש עצמו כיון שבאמת הרי יכול הוא לראותו משם ואפשר דעל ירושלים קורע תחלה קודם שהגיע לצופים (ונ"מ נמי לדינא לפי' זה דה"ה בכל ערי יהודה דיש לקרוע עליהם ג"כ בריחוק מקום מהם כשיעור שמן הצופים למקדש ולא בעינן כמן הצופים לירושלים כמ"ש בב"י ורמ"א ז"ל הנ"ל): ולפ"ז גם הכא דקאמר כיון שהגיעו לצופים קרעו ודאי דאמקדש היה באמת הך קריעה דצופים ואע"ג דהשתא נמי לכאורה תקשה איפכא דלמה לא נזכר בהך ברייתא הקריעה המוקדמת שהי' להם לקרוע מיד כשראו ירושלים בחורבנה קודם שהגיעו לצופים [דאין לומר דמשכח"ל דפגעי במקדש ברישא ולא ראו אז ירושלים עדיין וכדפי' רש"י במו"ק שם כגון שנכנס בשידה תיבה כו' ולא הוציא ראשו עד שראה המקדש בתחלה אבל מ"מ גם בכה"ג תניא נמי התם דקורע על המקדש ומוסיף קרע על ירושלים ע"ש וא"כ אכתי תקשה דהו"ל להזכיר הכא עכ"פ שהוסיפו קרע על ירושלים אח"כ וכעין מ"ש לעיל] דלפירוש זה יש לומר בפשיטות דאפשר דהני תנאי כבר ראו ירושלים עצמה בתוך שלשים יום וכבר קרעו אז עלי' וא"צ עוד לחזור ולקרוע עד אחר שלשים (וכמש"ש ברמב"ם ושו"ע ס"ק ה' מהירושלמי דפ' הרואה ומס' שמחות ע"ש) והמקדש עצמו לא ראו אז ולכן קרעו עתה על המקדש בלבד וא"ש בפשיטות לפי' רש"י ז"ל הנ"ל: ומיהו פשטא דברייתא דמס' שמחות הנ"ל דקתני הרואה את ירושלים מן הצופים חייב לקרוע משמע ודאי כפי' הרמב"ם ז"ל הנ"ל דבצופים קורע על ירושלים וכמ"ש והא דקתני עלה התם בסיפא דברייתא הנז' נכנס בתוכה (או מתוכה) הרי זה מוסיף על הקרע צ"ע לפרשו ובהגהות הגר"א ז"ל שם נמחק לגמרי וע"ש גירסתו בזה ואולי י"ל בדוחק דר"ל דאם לא ראה ירושלים תחלה מן הצופים עד שנכנס בתוכה וכגון שנכנס בה בשידה תיבה כו' ולכשיצא

מן התיבה לחוץ כבר הי' סמוך למקדש וקרע מיד על המקדש דאז אין צריך רק להוסיף קרע על ירושלים לבד כדתניא בברייתא דמו"ק הנ"ל דקורע על המקדש ומוסיף על ירושלים ומוק"ל בכה"ג וכמש"ל (או דאפשר דיש להוסיף שם שתי תיבות וצ"ל התם נכנס לתוכה מדרך המדבר הרי זה מוסיף על הקרע והוא ג"כ בגוונא דהך ברייתא דמו"ק הנ"ל וע"פ פי' הרמב"ם ז"ל הנ"ל בהך סוגיא דמו"ק הנ"ל דהך דמוק"ל בדפגע במקדש ברישא מיירי כשבא מדרך המדבר דאז פוגע במקדש תחלה וכמש"ל וא"ש דהך ברייתא דמס' שמחות הנז' היא הברייתא עצמה דמו"ק הנ"ל דמחלק בין בדפגע בירושלים ברישא דאז קורע עלי' בפני עצמה ובין בדפגע במקדש ברישא דאז אינו אלא מוסיף קרע על ירושלים לבד משום דכבר קרע בתחלה על המקדש וכדאיך ברייתא דמו"ק הנ"ל רק דבברייתא דמס' שמחות הנ"ל לא הוזכר שם הקריעה שעל המקדש כלל רק ההוספות הקרע שעל ירושלים לבד וא"ש: ובדרך אגב אני תמה על שלא הוזכר במס' שמחות שם ולא בירושלמי דמו"ק הנ"ל הקריעה דעל ערי יהודה כלל וגם הקרא דירמ' מ"א דויבואו אנשים משכם ומשילה ומשומרון קרועי בגדים דמייתי לה בש"ס דילן במו"ק שם על קריע' ערי יהוד' באמת מייתי ליה בירושלמי שם רק על קריעת חורבן בית המקדש וירושלים ע"ש ואולי י"ל דלהירושלמי שם הוה קשיא ליה בהך קרא כקושית הבית יוסף ז"ל באו"ח סי' תקס"א בזה שם שהקשה על דעת כל הפוסקים ז"ל שלא כתבו דצריך לקרוע רק כשרואה ערי יהודה בלבד בחורבנן וכן המנהג שלא לקרוע על כל ערי ישראל לבד מערי יהודה והרי בגמ' יליף לעיקר דין זה מקרא דירמ' הנ"ל) דכתי' ויבואו אנשים משכם ומשילה ומשומרון קרועי בגדים וגו' ומשמע שקרעו על חורבן עיירות אלו שהזכיר בכתוב כאן והרי כל אלו שלשה העיירות שהזכיר כאן הם מערי ישראל ולא מערי יהודה [דשכם ושילה נפלו בחלקם של בני יוסף כדמפורש בספר יהושע והעיר שומרון קנה עמרי מלך ישראל כדמפורש במלכים א' ט"ז] וכ' הב"י שם דשמא י"ל שהם לא קרעו בגדיהם עד שראו המצפה שהיא מערי יהודה עכ"ל והביאו הט"ז ז"נ שם ובאמת נראה דכבר הרגיש רש"י ז"ל בקושיא זו ג"כ דברש"י הנדפס ברי"ף במו"ק שם עלה דיליף קריעה מהך קרא דויבואו אנשים כו' וקרועי כו' כתב וז"ל וקרועי בגדים שכבר היו ערי יהודה חריבות כו' עכ"ל והנה נראה מזה שדקדק רש"י ז"ל שם בזה וכ' שכבר היו ערי יהודה חריבות ולא כתב בפשיטות שקרעו על חורבן העיירות האלו שנזכרו בכתוב זה אלא נראה ודאי שלא רצה לפרש כן בפשיטות בזה משום דהוה קשיא ליה ג"כ דהרי כל שלשה העיירות האלו הם מערי ישראל ובהך ברייתא לא קתני רק שקורע על ערי יהודה בלבד וכקושית הב"י הנ"ל ולכן הוצרך לפרש ג"כ דס"ל להש"ס דילן דהקריעה שלהם אז לא הי' כלל על חורבן אלו העיירות שנזכרו בכתוב זה רק שקרעו באמת על איזו מערי יהודה החרבות כבר שראו בדרך הליכתם וכעין תירוצו של הב"י הנ"ל (והי' לו להב"י שם להביא מד' רש"י ז"ל שבריי"ף הנ"ל בזה וכמ"ש): אלא דכל זה הוא רק להש"ס דילן הנ"ל אבל הירושלמי הנז' נראה דס"ל באמת דהאנשים הללו לא קרעו כלל על חורבן ערי יהודה כי אם על חורבן המקדש וירושלים לבד ואף שמפורש בקרא שקרעו בגדיהם אז קודם שהגיעו לירושלים ולא ראו אותה אז עדיין בחורבנה ס"ל להירושלמי שם דהקריעה שלהם לא היה על הראיה רק על שמיעת החורבן ששמעו אז בדרך הליכתם וכדתני' התם דאחד השומע שחרבה

ירושלים ואחד הרואה חייב לקרוע ולהירושלמי לא ילפינן מהך קרא באמת לרואה רק לשומע לבד ולרואה בחורבנה מסברא ידעינן דלא תהא שמיעה גדולה מראיה (ואף דנראה שיש חילוק בדין בין השומע והרואה דהשומע מהחורבן אינו חייב לקרוע אלא אם ראה פעם אחת בבניינה ואח"כ שמע שחרבה והיינו רק באותו הדור שהיו בעת החורבן אז שראו אותה עדיין בבנינה ואח"כ נתחייבו לקרוע אז כל השומעים מחורבנה אף שלא ראו חורבנה אז עדיין משא"כ הרואה בחורבנה דלעולם חייבים לקרוע אף מי שלא ראה אותה מעולם בבניינה וכגון בזה"ז וכן מוכרח לכאורה מדהשמיטו הפוסקים ז"ל דין השומע מהחורבן ולא הביאו שצריך לקרוע ג"כ וע"כ משום דלא שייך בזה"ז כלל דאפילו קטן שהגדיל ולא שמע מהחורבן עד אחר שהגדיל אפ"ה ודאי דפטור מלקרוע גם בפעם הראשון ששומע מהחורבן כשהגדיל משום דלא ראה מעולם בבנינה או לא שמע עכ"פ בבניינה לעולם בעת שעדין היה הבית קיים דמה ששומע אחר החורבן שהי' הבית קיים לפניו לא מהני מידי לחייבו קריעה עי"ז כששומע אז מן החורבן ג"כ רק בזמן שהי' בהמ"ק קיים אפשר דמי ששמע א' בבניינוג"כ נתחייב לקרוע כששמע אח"כ מן החורבן אבל הרואה בחורבנה ודאי דחייב לקרוע אף מי שלא ראה ולא שמע מעולם כלל בבניינה ולכן הביאו הפוסקים דין הרואה בלבד ולא דין השומע משום דלא שייך כלל בזה"ז וכמ"ש וכן כתב הריטב"א ז"ל להדיא במו"ק שם וז"ל אחד השומע פי' שראה בבניינה ושמע חורבנה ואחד הרואה כגון בזמן הזה עכ"ל הרי נראה דעתו ז"ל להדיא כן דאין השומע מהחורבן חייב לקרוע רק כשראה פעם א' בבנינו עצמו ולא משכח"ל כלל רק כששומע בזמן החורבן לבד ואחר שכבר ראה פעם א' בבנינו וכמ"ש בעז"ה וצ"ע) ולהכי לא נזכר באמת בירושלמי הנ"ל שם כלל דין הרואה ערי יהודה בחורבנן דבאמת להירושלמי לא נפק"ל מהך קרא לקריעת ערי יהודה כלל רק נפק"ל חיובא דקריעה מקרא להשומע מחורבן לבד וכמ"ש והיינו דסמיך לי' בירושלמי הנ"ל להך קרא התם דאחד ששומע בחורבנה כו' ע"ש ונראה מזה דעיקרא דדינא נפק"ל מהך קרא להירושלמי רק לשומע מהחורבן וכמ"ש (וכן מצאתי כעת בפני משה הנדפס מחדש שם עלה דאחד ששמע שחרבה ירושלים כו' וז"ל באותו פעם שחרבה כמו שעשו האנשים האלו כו' ע"ש ומבואר בדבריו דמפרש ג"כ להירושלמי הנז' כמ"ש דס"ל דהקריעה שבכתוב הי' על שמיעת החורבן לבד ולא על הראי' וצ"ל דראי' נלמד מכל שכן וכמ"ש וגם מדבריו ז"ל שם נראה דס"ל ג"כ כמ"ש דלעל השמיעה אינו קורע אלא בזמן החורבן לבד ואין דומה שמיעה לראי' בזה דגבי שמיעה כתב שם דשמע באותו פעם שחרבה כו' ובראי' כ' דאחד הרואה עכשיו כו' ע"ש ומשמע דגבי שמיעה לא משכח"ל כלל ששמע עכשיו והיינו כמ"ש"ל בעז"ה) ועכ"פ א"ש מאי דפליגי בזה הירושלמי והש"ס דילן דבירושלמי לא יליף מהך קרא רק למקדש ולירושלים לבד ובש"ס דילן יליף מיני' לערי יהודה וכמ"ש והוא משום דפליגי באמת בעיקר הקריעה הזאת שבקרא דירמי' הנ"ל דהירושלמי מפרש לי' אשמיעה לבד ובש"ס דילן מפרשי לי' אראי' וא"כ ע"כ דעל ראיות ערי יהודה הי' דעל ראיות חורבן המקדש ל"ל שהרי לא הגיעו אז עדיין לירושלי' וכמ"ש וא"ש: ואין לתמוה בזה דלכאורה איך אפשר לפרש כלל הך קרא דעל שמיעת חורבן הבית היתה קריעה זו דהלא בקרא מפורש שהי' בידם מנחה ולבונה להביא בית ה' ומשמע שלא היו יודעין אז עדיין מהחורבן כלל שהיו רוצים אז להעלות מנחה עדיין

בבית ה' אבל כבר כ' רש"י ז"ל בפ"י לירמ"י שם אהך קרא דמנחה ולבונה בידם להביא כו' וז"ל כשהיו נוסעים מביתם לא היו יודעין מחורבן הבית [ור"ל ולכך הקדישו המנחה והלבונה להביא בית ה' דומיא דנזירים שעלו מן הגולה בבית שני ומצאו בהמ"ק חרב כדתנן בנזיר ל"ב ע"ש בגמ'] ובדרך שמעו (מן החורבן) וקרעו בגדיהם עכ"ל וכ"כ שם הרד"ק ז"ל וע"ש שכ' לתמוה איך לא שמעו עדיין מאב עד תשרי שחרב הבית כו' ונדחק לפרש שחשבו שלא נשרף כולו ונשאר בו מקום שיקריבו שם הנשאים את קרבנותיהם עדיין וכששמעו בדרך שנשרף כל בית ה' קרעו אז בגדיהם ע"ש ובזה אני תמה על הגאון בעל טורי אבן ז"ל שכ' בחידושו בר"ה י"ח דלמ"ש בקצת מפרשים בשם הירושלמי דגדלי' ב"א נהרג בשבת ע"כ דצ"ל לפ"ד הירושלמי בזה דהריגת גדלי' לא הי' בתשרי שאחר אב שחרב הבית כי אם בשנה שלאחר' והיה לפ"ז מיום החורבן עד הריגת גדליה כמו שנה ושני חדשים] ע"ש וצע"ג דאיך יתכן כלל לפ"ז שלאחר שכבר שמעו גם בגולה מן החורבן כדכתיב ביחזקאל ל"ג שבחמישי לחודש העשירי שאחר החורבן באתה שמועה לגולה מהחורבן (ע' רד"ק שם כ"ד ור"ה י"ח) ואלו האנשים שהיו בארץ ישראל וסמוכים ביותר לירושלים לא היו יודעין עדיין מן החורבן כל כך זמן עד קרוב לשנה ושני חדשים אח"ז וכמש"ל דהרי מפורש בקרא שבאו לשם אחר שכבר נהרג גדליה ב"א ונהרגו שם ג"כ אחריו וצ"ע ומיהו לש"ס דילן דס"ל דהקריע' שלהם הי' אז על הראיה דחורבן ערי יהודה ולא על שמיעת החורבן כלל וכמ"ש י"ל בזה דודאי כבר שמעו מאז מן החורבן והמנחה והלבונה שבידם אולי רצו להקריב אז בבמה למ"ד דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא וא"כ הותרו הבמות אז (ע' מגילה י' זבחים ק"ז) והיו רוצים להקריב אז בבמה וצ"ע ובזה י"ל קצת דר' אלעזר דאמר הכא במו"ק הנ"ל הרואה ערי יהודה בחורבן קורע דע"כ דנפק"ל נמי מהך קרא דירמיה הנ"ל אזיל בזה לטעמי' דבחולין ז' אמר שם אליבא דר' אלעזר בן פדת (דהוא סתם ר' אלעזר האמורא דבש"ס) דס"ל דקדושה ראשונה לא קדשה לע"ל ע"ש וא"כ שפיר נפק"ל מהך קרא דירמ"י הנ"ל לראיות ערי יהודה בחורבן דקורע עליהן דס"ל לר"א דע"כ ל"ל שקרעו אז אשמיעה מהחורבן כדס"ל להירושלמי הנ"ל משום דבאמת דודאי כבר שמעו מאז מהחורבן אחרי שעבר כל כך זמן עד העת ההיא וכמ"ש דלדידי' אין ראי' כלל מהמנחה ולבונה שרצו להקריב אז דנראה מזה לכאורה דעדיין לא ידעו אז מהחורבן וכמ"ש הרד"ק ז"ל הנ"ל משום דר"א לטעמי' דס"ל קדושה ראשונה לא קדשה לע"ל וא"כ הותרו הבמות וי"ל שפיר לדידי' שהיו רוצים להקריב אז בבמה וכמ"ש וא"ש (ועי' שבועות ט"ז ובתוד"ה קדושתו וע' זבחים ס"א תוד"ה מאי וצ"ע) אלא דאכתי קשה לר' יהודה דאמר בזבחים קי"ג דאין מנחה בכמה ע"ש ובקרא כתיב ומנחה בידם כו' וצ"ע ואולי י"ל דר' יהודה ס"ל איפכא דקדושה ראשונה נמי קדשה לעתיד לבוא.

וא"כ הרי לדידי' באמת מקריבין אע"פ שאין בית כדא' במגילה שם ואף שחרב המזבח ג"כ מ"מ י"ל דר' יהודה לטעמי' דאמר בזבחים נ"ט אקרא דביום ההוא קידש תוך החצר דדברים ככתבן שקידש גם הרצפה להקטיר עליה כמו במזבח ע"ש וא"כ לדידי' יכולין להקריב במקדש בלא מזבח על הרצפה עצמה וא"ש ג"כ לדידי' שלא העלו אז קרבן בהמה בידם משום דרבא מסיק התם דמודה ר"י בדמים דזריקת הדם ודאי בעינן על המזבח דוקא משא"כ מנחה דאין בה רק הקטרה לבד שפיר היו רוצים להקריב אז על

הרצפה עכ"פ וא"ש ג"כ בזה דבאמת הקש' לכו"ע דהרי בקרא מפורש שהיו רוצי' להבי' בית ה' ומשמע דבמקדש עצמו היה דעתם להקריב אז ולא בבמה ועל כן צ"ל דמאן דמפרש לקרא הנ"ל שכבר ידעו מאז מהחורבן כדס"ל להש"ס דילן וכמ"ש דע"כ דס"ל באמת כמ"ד דקדוש' ראשונ' קדשה לע"ל ומקריבין אע"פ שאין בית והיינו על הרצפ' וכר"י הנז' וא"ש.

אלא דצ"ע ממ"ש התוס' בזבחים שם נ"ט ד"ה עד (וביומא מ"ג ד"ה שלמים) דגם לר"י לא שרי להקטיר על הרצפה אלא כשהמזבח במקומו אבל נפגם המזבח (וכ"ש כשנחרב) לא שרי להקטיר בשום מקום ע"ש. אך ידי"נ הרה"ג כו' מוהר"י העשיל הלוי נ"י העיר ע"ד בזה דכיון דבקרא לא כתיב רק מנחה ובמנחה הרי כתבו התוס' הנ"ל שם דלכ"ע א"צ מזבח כלל דבזבחים דוקא הוא דבעינן מזבח כדנפק"ל התם מקרא דזבחת עליו כו' ע"ש וא"ש עכ"ד הרב הנ"ל נ"י בזה אלא דאכתי לכאורה אין קיום לד' הרב הנ"ל נ"י בזה שהרי גם במנחה אף שכ"ש התוס' דיכול להקטירה בלא מזבח אבל אכתי מה יעשו בשיריה דהרי אר"א בזבחים ס' דמזבח שנפגם אין אוכלין בגינו שירי מנחה שנאמר ואכלוה אצל המזבח כו' בזמן שהוא שלם כו' וא"כ כ"ש כשנחרב המזבח ואיך היו רוצים להתנדב מנחה ולהוציא שיריה לבית הפסול ואין לומר שהיו רוצים להקריב אז מנחת נסכים וכדא"ר במנחות ק"ד דמתנדב א' מנחת נסכים בכ"י והיא כולה כליל שהרי בקרא כתיב מנחה ולבונה ומשמע שהי' לבונה הבאה עם המנחה והרי מנחת נסכים אין טעין לבונה כלל כדתנן במנחות נ"ט ע"ש ודוחק לומר דמקדישי המנחה היו כולם כהנים ומנחת כהן טעון לבונה כדתנן התם והיא ג"כ כליל וצ"ע ואולי י"ל שהי' מנחת נסכים ולבונה הבאה בפ"ע ע' מנחות ק"ו וא"ש דקטורת ג"כ לא בעי מזבח כדא' בזבחים שם נ"ט דמזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו וע"ש בתוס' וצ"ע.

והנה לכאורה הי' יש לתמוה באמת על פי' רש"י ז"ל בירמיה הנ"ל דנראה שפירושו בזה שם הוא נגד הש"ס דילן במו"ק שם דיליף מהך קרא דחייב לקרוע כשרואה ערי יהודה בחורבנן וכמ"ש"ל ומשמע בפשיטות דהש"ס מפרש דקריעה שלהם הי' על הראי' דערי יהודה ולא על השמיעה כלל כמ"ש וגם הוא סותר א"ע לפירושו ברי"ף הנ"ל שפי' רש"י עצמו להדיא דעל חרבות ערי יהודה קרעו בגדיהם וכמ"ש.

אך למש"ל דהירושלמי וש"ס דילן באמת פליגי בזה אם הקריעה שלהם הי' על שמיעת החורבן או על ראיות ערי יהודה וכמ"ש א"ש בפשיטות דפי' רש"י ז"ל שבירמיה הנז' הוא ע"פ הירושלמי הנ"ל ופירש"י שברי"ף הנז' הוא ע"פ הש"ס דילן בזה וא"ש: אמנם בעיקר דברי הב"י ז"ל הנ"ל דפשיטא לי' מילתא בזה דכל הפוסקי' ס"ל דאין צריכין לקרוע רק על ערי יהודה בלבד ולכן החליט שם דגם הטור ז"ל שכ"ש להדיא הרואה ערי ישראל בחורבנן כו' דע"כ לאו דוקא קאמר הכי ע"ש בב"י (ובב"ח ז"ל שם בזה והביא ג"כ מפי' רש"י והרד"ק בירמיה הנ"ל ע"ש) אבל לענ"ד מד' התוס' במו"ק שם בד"ה משכם ומשילה ומשומרון שכ' וז"ל לא שייך הכא למיפרך ואימא עד דאיכא תלתא עכ"ל (וכלומר דלעיל שם אהא דקתני בברייתא על נשיא ואב"ד ועל שמועות רעות ונפק"ל מקרא דעל שאול ועל יהונתן ועל עם ה' וגו' ופריך שם ואימא עד דהווי כולהו ומשני על על הפסיק הענין והכא לא שייך למיפרך נמי הכי דאימא עד דחזא תלתא

עיירות חריבות דוקא כדפריך לעיל כה"ג משום דהתם ג' דברים נפרדים המה נשיא וגם אב"ד ועם ה' אבל הכא מה לי תלתא מה לי חד מנייהו ועוד דודאי דכל אלו שמונים אנשים לא היו בכל השלשה מקומות הללו רק שקצת מהם היו בשכם וקצת מהם בשילה וקצת בשומרון וכל אחד קרע בגדיו בעיר שהי' שם) ונראה פשוט עכ"פ להדיא מד' התוס' אלו שהם מפרשים בפשיטות שהאנשים ההם קרעו על חורבן הנך עיירות שראו דקחשיב להו בקרא דהיינו על שכם או שילה או שומרון ושלא כפי' רש"י שבריי"ף ז"ל הנז' ונראה להדיא מד' התוס' הנ"ל דע"כ ס"ל דערי יהודה דקתני בברייתא דודאי לאו דוקא קתני הכי אלא דה"ה לכל ערי ישראל ואפשר דה"נ ס"ל להטור ז"ל באו"ח הנ"ל כד' התוס' בזה ודלא כמ"ש הב"י ז"ל הנז' ורק דממ"ש הטור ביו"ד ס' ש"מ צ"ע).

ואף שיש להוכיח באמת מתוך קושית התוס' ז"ל בפשיטות דהעיקר בזה כד' הפוסקים ז"ל דס"ל שא"צ לקרוע רק על ערי יהודה בלבד וממילא אין מקום לקושית התוס' ז"ל מעיקרא קרא בזה כלל ופשוט אבל עכ"פ מה שהחליט הב"י ז"ל שאין שום אחד מהפוסקים דס"ל דצריך לקרוע גם על כל ערי ישראל והנה באמת מד' התוס' הנ"ל מוכח דס"ל דעל אחת מהערים האלה צריך לקרוע ג"כ אע"ג שכולן הם מערי ישראל וכמ"ש: ומתוך מ"ש בעז"ה בד' התוס' הנ"ל דמוכח דס"ל ודאי שנא כד' כל הפוסקים הנ"ל בזה כיון דמפרשי דהקריע' היה באמת על חורבן אנו העיירות שנזכרו בכתוב כאן אף שהם מערי ישראל וכמ"ש א"ש ג"כ בזה מה שיש לתמוה לכאורה מד' התוס' הנ"ל על מ"ש בס' ברכי יוסף להגאון חיד"א ז"ל בשם החסד לאברהם ז"ל והובא בשערי תשובה כאן שכתב שנהגו העולם שלא לקרוע על חברון וכתב ששמע בשם גדולים לפי שחברון מערי מקלט הוא כדכתיב ביהושע כ' חברון ביהודה ולא מערי יהודה מקרי עכ"ל ולכאורה הוא תמוה טובא שהרי מד' התוס' הנ"ל מוכח לכאורה בהדיא דלא כהחסד לאברהם הנ"ל בזה דמתוך קושיתם מוכרח דס"ל דהקריעה שבכתוב ודאי היה על חורבן אלו העיירות שנזכרו כאן באמת וכמ"ש והרי לדע' החסד לאברהם הנ"ל לכאורה אין מקום לומר כן כלל דהרי שכם נמי כתיב הכא בין הנך ג' עיירות הננו והרי שכם ג"כ עיר מקלט הואי כדמפורש בקראי דיהושע שם וכדחשיב להו בברייתא דמכות (דף ט') שכם בהר אפרים וע"ש וא"כ איך סלקא דעתך לומר כלל דאין חייבין לקרוע כי אם על ראיית חורבן שלשה עיירות דווקא שהרי ודאי דלא עדיפא בזה עכ"פ עיר שכם מעיר חברון שאין צריך לקרוע עלי' אף למאי דקיי"ל דגם על חורבן עיר אחת צריך לקרוע באמת ואפ"ה אין קורעין על חברון מפני שנתנה לעיר מקלט ולא נתחלקה לשבטים כלל וא"כ ה"ה לעיר שכם שהיתה ג"כ עיר מקלט וכמ"ש וכיון דלמאי דדחו התוס' קושיא זו באמת וכתבו בפשיטות דהכא לא שייך למיפרך ואימא עד דאיכא כולהו וכמ"ש ל' א"כ ודאי דס"ל דקורע על שכם בפ"ע וא"כ פשוט לכאורה דה"ה נמי לחברון דקורעין עליה ג"כ ודלא כהחסד לאברהם הנ"ל: אך למש"ל א"ש בפשיטות דאין שום סתירה כלל מד' התוס' הנ"ל לד' החסד לאברהם הנ"ל שהרי כבר כתבנו דע"כ דהתוס' ז"ל חולקים בזה באמת ע"ד כל הפוסקים הנ"ל וס"ל ודאי דצריך לקרוע באמת על כל ערי ישראל ג"כ והא דקתני בברייתא ערי יהודה לבד ע"כ דס"ל דלאו דוקא הוא וכמ"ש ל' וא"כ הדבר פשוט דאין להביא שום ראייה מד' התוס' האלו לדין קריעת עיר חברון כלל שהרי עד כאן לא כתב החסל"א לחלק בעיר חברון בזה אלא משום דכל ערי מקלט ניתנו לבני לוי

לשבת בהם כדמפורש בקרא בפ' מסעי וביהושע שם וכיון דניתן ללויים ס"ל דמה"ט לא חשיב עוד מערי יהודה כלל (אף דפרוודהא דידה ניתן לכלב כמש"ל) והרי היא ככל ערי ישראל דקיי"ל באמת להלכה שא"צ לקרוע רק על ערי יהודה לבד וכד' כל הפוסקי' הנ"ל וכמ"ש.

משא"כ להתוס' דע"כ ס"ל באמת דאה"נ דצריך לקרוע על כל ערי ישראל ודלא כהפוסקים הנ"ל וכמש"ל וא"כ פשוט דלדידהו לא גרע עיר שכם מידי אף שהיתה עיר מקלט טפי משאר ערי ישראל עכ"פ ומשו"ה פשיטא להו דצריך לקרוע על שכם וה"ה ודאי לחברון דמאי שנא מכל ערי ישראל ואמנם לדידן דלא קיי"ל כהתוס' בזה וכמ"ש הב"י שכן המנהג שלא לקרוע על כל ערי ישראל אפשר דה"ה לחברון דדמי נמי לערי ישראל בזה לפי שלא ניתנה רק ללויים וכמ"ש ועכ"פ אין ראייה לדינא בזה מתוך ד' התוס' הנ"ל דלא קיי"ל כוותיהו וכמ"ש:

ונחזור למש"ל דלפי' הרמב"ם ז"ל הנז' דודאי דלדידי' צ"ל דבצופים קרעו על ירושלים בלבד וכמ"ש א"כ נשאר קושית מהר"ש יפה ז"ל הנז' דדוחק לומר גם לפ"ז דאולי בהך עובד' דהני תנאי מיירי נמי כשכבר ראו בתוך ל' יום את המקדש עצמו בלבד וקרעו אז עליו בלבד וכגון שעלו מדרך המדבר ולא ראו אז רק את המקדש בלבד וירושלים לא ראו אז ולכן לא קרעו עתה רק על ירושלים בלבד (דא"צ לחזור ולקרוע גם על המקדש כשרואהו בתוך ל' יום וכמ"ש רמ"א ז"ל בהגה"ה ס"ס תקס"א) וכמש"ל לפי' רש"י ז"ל הנ"ל להיפך דלפי' הרמב"ם ז"ל ודאי דדחוק לפרש כן כלל שהרי פשטא דד' הבריית' הנ"ל דקתני דכיון שהגיעו לצופים קרעו בגדיהם ודאי משמע דהיתה קריעה בפ"ע כדין הקריעות שעל ירושלים והמקדש דשיעורן טפח ואם איתא דכבר ראו המקדש בתוך שלשים יום וכבר קרעו אז עליו כדין א"כ שוב לא היו צריכין לקרוע עוד עתה כדין קריעה על ירושלים בפ"ע רק להוסיף על הקרע שעל המקדש כל שהוא וכדתני במו"ק שם דרק מוסיף על ירושלי' ומוק"ל בדפגע במקדש בריש' וכמש"ל ופשוט דה"ה כשרואה ירושלים אחר איזו זמן כל שהוא בתוך שלשים: ולכן יש לנו ליישב בעז"ה קושיא זו עם כל מה שדקדקנו לעיל בד' אגדה הנ"ל הכל ע"ד הפלפול בזה בעז"ה רק כי ראינו להקדים בתחלה דבר התשובה שלהלן בסימן שאחר זה בעז"ה דשייך ג"כ לסוגיא אחת במס' זו ומתוך זה יתבאר ג"כ ע"ד הפלפול בעז"ה כל מאי דשייך עוד לסיום דבר התשובה הזאת ולהך דינא שכתבנו למעלה בעז"ה והוא יו"ד שאלה ראוי לברר אם מותר לכתוב ספר תורה ותפילין ומזוזות על עור השליל שנמצא במעי בהמה וחיה טהורה שנתנבלה בשחיטתה וכן יש לבאר אם מותר לתפור תפילין וס"ת בגידי בהמות וחיות טהורות מגיד הנשה שלהן ועוד יש לבאר אם מותר לתפור בשעת הדחק יריעות של ס"ת בחוטי פשתן במקום שאין גידין מצויין שם ואין להם ס"ת אחרת לקרות בה בצבור וכ"ו ראוי לבאר בעז"ה.

תשובה גרסי' במס' מכות בפ' אלו הן הגולין (ד' י"א) ויכתוב יהושע את הדברים האלה בס"ת האלהים פליגי בה ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר שמונה פסוקים שבתורה וחד אמר פרשת ערי מקלט כו' ותו גרסינן התם ספר תורה שתפרו בפשתן פליגי בה ר' יהודה ור"מ חד אמר כשר וחד אמר פסול למ"ד פסול דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך ואיתקש

כל התורה לתפילין מה תפילין הלכה למשה מסיני לתופרן בגידין אף כל לתופרן בגידין ואידך כי איתקש למותר בפוך (שאינן נכתבין על עור בהמה טמאה) להלכותיהן לא איתקש פי' רש"י ז"ל לדבר שאינו כתוב בתורה ובתפילין גופייהו לא גמרינן לה אלא מהלכה למשה מסיני לא ילפינן לי' בהיקשא עכ"ל] ויש לנו לבאר בעז"ה מאי דסמך ותנא להו הכא בש"ס לשתי מחלוקות אלו דר"י ור"נ ור"י ור"מ בהדדי דלכאורה לא קרבו זה אל זה כלל רק דנראה דנקטינהו אהדדי משום דבתרווייהו איתא חד אמר וחד אמר ולא מסיימי אבל מאחר דבאמת הרי נמצא כן בכ"מ בש"ס הרבה מחלוקת כאלו דלא מסיימי ולא נקט הכא רק לשתי מחלוקת הללו כאחד נראה דיש לנו מקום לפרש בזה בדרך הפלפול במאי דתליין הנך תרתי פלוגתא דתנאי הנ"ל אהדדי בעז"ה ומתוך זה יתבאר ג"כ מה שנוגע להלכה בדבר השאלה הנ"ל שכתבנו בעז"ה : ובתחלה ראיתי לבאר בעז"ה ד' הרמב"ם ז"ל במה שיש לתמוה עליו לכאורה בדין זה דס"ת שתפרה בפשתן והוא במ"ש בה' ס"ת פ"ט הי"ג וז"ל וכשתופרין היריעות אין תופרין אותן אלא בגידין של בהמה וחי' טהורה כו' כדרך שתופרין את התפילין ודבר זה הלכה למשה מסיני לפיכך אם תפרן שלא בגידין כו' פסול עכ"ל והנה בעיקר הדין מה דפסק להלכה כמ"ד דס"ת שתפר' בפשתן פסולה אע"ג דלכאור' אין הכרע בסוגי' זו להלכה כמאן כיון דאין כאן תסתיים מ"ד כשר ומ"ד פסול דאם היה מסיימי ודאי דהוה מהדרינן לכללין בעירובין מ"ו דר"מ ור"י הלכה כר"י אבל השתא דלא מסיימי פלוגתייהו כלל בסוגיין שוב אין לנו שום הכרע בהלכה זו כמאן דדילמא ר"י הוא דמכשיר והלכה כר"י לגבי ר"מ ואין לומר דרק מספק בלבד פסק הרמב"ם ז"ל להחמיר בזה כיון דלא מכרעא לן בסוגי' זו להל' כמאן שהרי באמת אחרי שהספק הוא רק בהלכה למ"מ לבד דעיקר הספק הוא אי ילפינן ס"ת מתפילין בדין זה ובתפילין הוה הלכה למשה מסיני וא"כ הספק הוא אם גם בס"ת נוהג הלכה למ"מ הזאת שיש בדין התפילין או אין הלכה למ"מ הזאת בספר תורה כלל והוה ספיקא בהלכה למ"מ והרי מד' הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' שחיטה הל' ג' נראה דס"ל כד' הטור ז"ל ביו"ד ס' רצ"ד דכל ספק שיסתפק לנו בהלכה למ"מ דאזלינן בספיקו להקל כדין ספיקא דרבנן שהרמב"ם כ"ש וז"ל ח' מיני טריפות נאמרו לו למ"מ כו' והואיל ואין לך בפירוש בתורה אלא דרוסה כו' כל ספק שיסתפק בשאר ז' מיני טריפות יש בהם ספקן מותרין עכ"ל ומזה כתבו האחרונים ז"ל בדעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דספיקא בהלכה למ"מ להקל וכמו שהעלה בעל מנחת יעקב ז"ל בקיצור דיני ס"ס במחודשים אות ט"ו בשם י"א דכל מה שהוא הלכה למ"מ דינו כדרבנן וספיקו להקל וציין שם בתוה"ש אות י"ז שכ"ה מד' הרמב"ם ז"ל הנז' וע' בס' המצות להרמב"ם ז"ל שורש ב' וזה הוא דעת הטור ז"ל ג"כ ביו"ד בס' רצ"ד שם והוא מהסוגיא דקידושין ד' ל"ט דספק ערלה בחו"ל מותר משום שהוא הלכה למ"מ בחוץ לארץ בלבד ולכן ספיקו מותר ודלא כמש"ש הב"י ז"ל והש"ך בס"ק י"ט שם דדוקא בערלה נאמרה הלכה כן דספיקו מותר אלא דבכל הלכה למ"מ קיי"ל דאזלינן בספיקו להקל וכ"כ בשו"ת חוות יאיר ז"ל ס"ס קצ"ב ע"ש וע' בס' באר יעקב ביו"ד ס' כ"ט ובס' רצ"ד ע"ש: וכבר האריך בזה בשו"ת שיבת ציון ס' מ"ח ומ"ט [וע"ש מש"כ גבי ערלה בדבר הספק שכ' הרשב"א ז"ל מהתוספתא אם צריך להיות בגושיהן כדי להחיות ג' שנים וז"ל א"כ עכ"פ מידי ספיק' דדינא לא נפקא והדרינן לכללין דספיקו מותר עכ"ל ע"ש וא"כ ה"נ בכל ספק

בהלכה למ"מ דילפינן מערלה להקל פשוט דה"נ דאית לן למיזל לקולא גם בספיקא דדינא וכה"ג שכתבנו למעלה בזה [אלא דלמש"ש להקל עוד בערלה אפי' בספק שהוא חסרון ידיעה דקיי"ל בעלמא דלא הוי ספק כלל כמבואר בכללי ס"ס ואפ"ה כ"ש דנראה לו שהוא מותר בערלה מהא דאמר לוי לשמואל בקידושין שם ספק לי ואנא איכול ע"ש וכ"כ עוד מד' אביו הגאון ז"ל שכ' בצל"ח ברכות ל"ו דלד' הרמב"ם ז"ל צ"ל דאפי' ברוב איסור הו"ל כספק ערלה בחו"ל דמותר ע"ש וצ"ע דלפ"ז הרי נסתר לגמרי כל עיקר היסוד שכ' האחרונים ז"ל הנ"ל בדעת הרמב"ם והטור ז"ל הנז' דמהך סוגיא דקידושין ל"ט הנ"ל נפקא להו דבכל הלכה למ"מ אזלינן בספיקו להקל שהרי באמת לפ"ז אין ללמוד כלום מהך סוגיא דקידושין הנ"ל למקום אחר ולומר דכל ספק בהלכה למ"מ כדין ספק דרבנן דיינינן ליה כמו בערלה בחו"ל וכמ"ש שהרי עכ"פ אף אם אנו באין לדון כל ספק בהלכה למ"מ כדין ספק דרבנן ממש מ"מ הרי אי אפשר עכ"פ להקל אף בספק שהוא חסרון ידיעה דאף בדרבנן קיי"ל דלא חשבינן ליה לשום ספק כלל וכ"ש שאין להקל במקום שיש רוב איסור ומיעוט היתר דודאי אף בכל איסור דרבנן בעלמא קיי"ל דאזלינן בתר רובא להחמיר וע"כ צ"ל דרק בערלה בלבד הוא דמקילינן הכי אפי' בכה"ג משום דכך נאמרה הלל"מ בהדיא להקל בספיקא ואפי' בכה"ג וא"כ שוב אין שום ראייה מכאן להקל בכל ספק דעלמא בכל דבר שהוא הלכה למ"מ דרק בערלה בלבד הוא דנאמרה הלכה כך בהדיא וכמ"ש הב"י ז"ל ואכ"מ להאריך]: ועכ"פ כיון דלד' הרמב"ם ז"ל בה' שחיטה הנ"ל (ועוד בכ"מ בדבריו ז"ל וע' בשו"ת שיבת ציון ס' מ"ח הנ"ל שהאריך) נראה דס"ל דכל ספק בהלכה למ"מ דיינינן ליה ככל ספק בדרבנן לגמרי וכיון דקיי"ל דכל היכא דפליגי תרי תנאי או אמוראי ולא אתמר הלכתא כחז מנייהו ושניהם שוין בחכמה ובמנין באיסור דרבנן אזלינן להקל א"כ ה"נ בהך פלוגתא דר"מ ור"י הכא אע"ג דאינן שוין דהא קיי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י מ"מ כיון דלא מסיימי הי מנייהו הוא דמכשיר והי מנייהו דפוסל הו"ל ספיקא דדינא בהלכה למ"מ דהו"ל כספיקא דפלוגתא דרבנן דהוה לן למיזל בי' להקל וכמ"ש ל: , ולכאורה הי' נראה דזהו באמת טעמא דבעל תה"ד ז"ל בס' נ"א שהביא הרמ"א ז"ל בהג"ה ביו"ד ס' רע"ח ס"ק ב' שכ' דבשע' הדחק יכולין לקרות בספר תורה שהיא תפורה בחוטי משי ואף דבהג"ה שם לא כתב להתיר רק כשהיריעות תפורין בחוטי משי סביב להעמודים אבל באמת בדרכי משה שם מבואר דמה שהכשיר התה"ד בשעת הדחק דאפי' בין היריעות הכשיר ע"ש וכ"ה בתה"ד עצמו שם אלא שלא כתב שם שום טעם כלל על מה שהקיל בדין זה בשעת הדחק עכ"פ אלא שכתב דמעיקר הדין ודאי יש לפסול כד' הרמב"ם ז"ל אלא מפני שבאיזה חבורות ראה שהיה הס"ת שלהם תפורין היריעות זל"ז במשי והכשירם מפני שהי' שעת הדחק וע"ש : ושוב ראיתי בנקודת הכסף שכתב ג"כ על הגהות רמ"א הנז' דה"ה בין היריעות שכ"ה בתה"ד וכן הגאון בעל דגול מרבבה ז"ל תמה על הרמ"א ז"ל בזה דבתה"ד שם לענין תפירת היריעות להדדי איירי ע"ש והנה מה שנלע"ד לחדש בזה ע"ד הרמ"א והתה"ד הנ"ל יתבאר להלן אי"ה: אך עכ"פ ראיתי לבאר בעז"ה בתחילה מה שיש לתמוה לכאורה טובא על בעל תה"ד ז"ל הנ"ל בזה שכ' להקל עכ"פ בשעת הדחק לקרות בס"ת שלא נתפרו היריעות בגידי בהמה טהורה דאיך יש להקל כלל בזה אפי' בשעת הדחק כיון דהרמב"ם ז"ל פסק בפשיטות דס"ת שלא נתפרה בגידין פסולה

וכמש"ל וא"כ לכאורה אין מקום להקל באמת בזה אפי' בשעת הדחק כלל כיון דאין לנו שום צד להכשיר כלל בזה והתה"ד שם לא הביא שום ראיה להכשיר בזה בשעת הדחק רק הביא מד' הרא"ש בסוף ה' ס"ת והובא גם בטור ס' רע"א בשם תשובה לגאון שהכשיר קלפים לס"ת שלא היו מעובדין לשמן בשעת הדחק ע"ש והרי תשובתו בצדו דהתם סמכו על ר' משה גאון ז"ל בזה דס"ל דלא בעי לשמה רק למצוה מן המובחר אבל מתורת ס"ת שקורין בה בציבור לא נפיק וע"ז כתבו דאע"ג דכבר דחו ליה רבנן לדר' משה גאון ז"ל מ"מ משום עת לעשות לה' שלא לבטל קריאת התורה בציבור שאין להם ס"ת המעובדת לשמה כדאי הוא ר' משה לסמוך עליו בשעת הדחק וע"ש הטיב וא"כ עכ"פ בכה"ג שאין לנו על מי לסמוך להקל כלל האיך נוכל להכשיר אפי' בשעה הדחק וצ"ע לכאורה ד' הרמ"א והתה"ד ז"ל אבל למש"ל א"ש לכאורה דעיקר היתרא הוא כיון דבסוגיא זו אין שום הכרע כלל לפסוק הלכה כמאן א"כ אע"ג דלכאורה יש לנו להחמיר מספק עכ"פ למאי דקיי"ל באמת דכל ספק בהלכה למ"מ כספיקא דדבר תורה גמור ממש דיינינן ליה וכמ"ש כל האחרונים ז"ל ודלא כהרמב"ם והטור הנ"ל בזה אפ"ה כיון דיש פוסקים ז"ל דס"ל דספק בהלכה למשה מסיני כדרבנן הוה וכמש"ל בשם הרמב"ם והטור הנ"ל עכ"פ בשעת הדחק סמכינן על הנך פוסקים ז"ל ומכשירינן ס"ת שתפרה במשי דשמה הלכה כמאן דמכשיר באמה בס"ת שתפרה בפשתן כיון דלדעה זו הו"ל כמו ספיקא בפלוגתא דמדברי סופרים לבד וא"ש : ואמנם עכ"פ לד' הרמב"ם ז"ל לעצמו ולשיטתו בזה דס"ל דספק בהל' למ"מ הו"ל כספיקא דרבנן בלבד וכמש"ל יש לנו לבאר לכאורה למה פסק בפשיטות להלכה בזה כמאן דפוסל כיון דהוה רק ספיקא בהלכה למ"מ וכמ"ש : ונ"ל שהיה לו להרמב"ם ז"ל הכרח בזה להלכה מסתם מתניתין דמגילה ח' דתנן התם אין בין ספרים לתפילין ומזוזות כו' ומדייק בש"ס שם הא לתופרן בגידין זה וזה שוין [ופי' רש"י דבמס' מכות נחלקו בס"ת שתפרה בפשתן ואשמועינן מתניתין כמאן דפסל ע"כ] ובכ"ד קיי"ל דסתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם מתניתין אלא דאיכא למידק לכאורה לפי זה בהא דלא מסיימי הכא כלל לפלוגתייהו דר"מ ור"י בזה דלכאור' איכא למידק ממתניתין דהתם ג"כ דר"מ הוא דפוסל בזה דאי אפשר לומר דר' יהודה היא דאמר התם פסול א"כ ע"כ צריכין אנו לאוקמי נמי מתניתין דמגילה שם דלכאורה ס"ל נמי דס"ת שתפרה בפשתן פסול דע"כ לא אתיא נמי אלא כר' יהודה דפוסל והרי ע"כ אי אפשר לאוקמי כלל מתניתין דמגילה שם כר' יהודה שהרי קתני נמי התם אלא שהספרים נכתבין בכל לשון והרי ר' יהודה פליג התם בברייתא ד' ט' דכל הספרים אין לכתוב ג"כ רק אשורית כמו תפילין ואפי' בס"ת ס"ל דלא התירו רק יוונית וכרשב"ג שם בזה ע"ש ועכ"פ יש לנו הוכחה לכאורה משם דע"כ אי אפשר דר' יהודה הוא דפוסל דא"כ רישא ר' יהודה וסיפא ר"מ דהוא בר פלוגתיה וכמ"ש : ובזה הי' נ"ל לפרש הא דמייתי הכא במכות להא דאמר רב חזינן להו לתפילין דבי חביבי דתפירי בכיתנא דלכאורה אין כאן מקומו כלל ובשבת כ"ח הו"ל להש"ס לאתויי דשם איירי מדין תפירת התפילין בגידין אבל הכא לא פליגי רק בס"ת ומשמע לכאורה דבתפילין לכו"ע פסול בפשתן ואין זה אלא כסותר להסוגיא שלמעלה וע"ש בריטב"א ז"ל שכ' באמת דתפילין טס"ה וצ"ל חזינא לסרי כו' ולית הל"כ ע"ש ולגי' זו א"ש גם ד' הרמב"ם הנז' דבהדי' מסקינן דגם ס"ת פסול אך לגי' דידן אפשר

לומר דרב בא לתרץ בזה דלמה לא מסיימי פלוגתייהו הכא והרי ממתניתין דמגילה יש להוכיח לכאורה דאי אפשר לומר כלל דר' יהודה הוא דפוסל דא"כ רישא ר"י וסיפא לאו ר"י וכמ"ש ולהכי קאמר רב עלה דמשו"ה לא מסיימי פלוגתייהו שבאמת אע"ג דמפרש הש"ס מעיקרא התם דטעמא דמאן דמכשיר משום דס"ל דבהך מילה לא איתקש ס"ת לתפילין כלל אבל כ"ז אי פשיטא לן דבתפילין יש פסול בודאי בזה מהלכה למ"מ אבל באמת הרי מצינו לר' חייא שגם בתפילין שתפרן בפשתן הכשיר וא"כ י"ל בפשיטות דבהא גופא פליגי הני תנאי דכו"ע ס"ל היקשא דס"ת לתפילין אלא דבתפילין גופייהו נמי פליגי ומאן דמכשיר ס"ל כר' חייא דמכשיר ג"כ בתפילין וא"כ שוב אין לנו הכרע כלל ג"כ דר"י הוא דמכשיר שהרי לפי זה אין הכרע כלל ממתניתין דמגילה באמת דפוסל ס"ת שתפרה בפשתן שהרי לא קתני התם אלא דאין בין ספרים לתו"מ ומשמע דשוין הן לענין תפירת גידין ג"כ אבל מ"מ י"ל דס"ל דגם בתפילין אין צריך גידין כלל וכו' חייא וא"כ ודאי דה"ה לס"ת דכשר בפשתן וא"ש עכ"פ מתניתין דאין בין אפילו כמאן דמכשיר התם דהאי לתופרן בגידין זה וזה שוין יש לפרש בתרי גווני או דשוין לאיסור או דשוין להיתר וכן כ' הנאון בעל טורי אבן ז"ל במגילה שם דאין הכרע ממתניתין דהתם אלא דאין לחלק בין ס"ה לתפילין אלא או שניהן צריכין גידין או שניהן אין צריכין ועכ"פ אתי לאפוקי ממאן דפוסל בתפילין ומכשיר בס"ת וע"ש בטו"א וא"כ אליבא דרב ודאי יש לומר דר' יהודה הוא דפוסל וס"ל ג"כ ודאי דבתפילין פסול ומתניתין דמגילה שם דע"כ לא אתיא כר"י וכמ"ש לאו ליפסול בא אלא להכשיר ס"ה ותפילין ג"כ בפשתן וכו' ומכ"ש וכיון דאין לנו הכרע אליבא דרב אי מתניתין דמגילה בא ליפסול שניהן או להכשיר שניהן שוב אין לנו הכרע בפלוגתייהו ג"כ אי ר"מ הוא דפוסל ולהכי שפיר לא מסיימי פלוגתייהו וא"ש דלזה הביא כאן להא דרב וכמ"ש אלא דמ"מ א"ש פסק הרמב"ם ז"ל דסמך על הך מתניתין דמגילה לפסול ס"ת שתפרה בפשתן דכיון דבמכות שם מסקינן דלית הלכתא כר' חייא בהא דתפילין וכיון דקיי"ל דתפילין צריכין גידין דוקא להלכה שוב דייקינן מהך מתניתין דמגילה לפסול בודאי גם בס"ת דאין לחלק ביניהן וכמ"ש ג"כ רש"י ז"ל דאשמועינן מתני' כמאן דפסל והיינו לפי המסקנא דמכּוה הנז' וכמ"ש בעל טו"א ז"ל.

אך מה שסיים הרמב"ם ז"ל בה' ס"ת ע"ז דדבר זה הלכה למ"מ ומשמע בפשיטות דאספר תורה קאי הלכה למ"מ זו שתהי' התפירה בגידין דווקא דאלו תפילין כבר כ' למעלה בה' תפילין פ"ג ה"א ח' הלכות יש במעשה התפילין וכולן הלכה למ"מ כו' ושיהיו תופרין בגידין ע"כ ומה הי' לו לחזור כאן עוד הפעם דבר זה עצמו דבתפילין הוא הלכה למ"מ אלא ודאי משמע מדברי רבינו הגדול ז"ל בפשיטות שבא לחדש לנו כאן דגם בס"ת עצמה נאמרה הלכה למ"מ זו בפ"ע שתהי' כל התפירה של הס"ת רק בגידי טהורה דוקא וכן נראה מד' הגאון בעל חוות יאיר ז"ל בס' קצ"ב שמנה שם כל הלכה למ"מ ובאות י"ג הביא שם הלכה דנכרכות בשערן ונתפרות בגידן פי' התפילין עכ"ל ובאות נ"א כתב שם ז"ל ומנה עוד במיימוני פ"ט מהל' ס"ת ה"ה ס"ת נתפרות בגידין הלכה למשה מסיני וצ"ע מנא ליה עכ"ל ועוד באות ע"א שם כתב קצת ההלכות למ"מ שהשמיטן הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לזרעים וכתבן במיימוני ומהן ס"ת נתפרה בגידין ע"ש וכן מצאתי להבאר יעקב ז"ל בסי' נ"ב ד' ז' שכתב ג"כ ע"ד הרמב"ם ז"ל הנז' וז"ל ופשטא דלישנא משמע

במ"ש ודבר זה הלכה למשה מסיני דקאי אס"ת ולא אתפילין עכ"ל ולענ"ד מוכרח ממש"ל דדין התפילין לא הי' צריך לחזור כאן מה שכבר כתב בה' תפילין גופא ברפ"ג שם וכמ"ש.

והשתא איכא למידק ע"ז דדברי הרמב"ם ז"ל בזה הם נגד סוגיא דמכות הנז' שהרי מאן דפוסל בס"ת הוא רק מהיקשא דהוקשה כל התורה לתפילין ובתפילין לבד הוא דנאמרה הלכה למ"מ זו שיהיו נתפרות בגידין ומשו"ה מאן דס"ל דאין דנין היקש מהלכה מכשיר באמת בס"ת וכמ"ש והרי להרמב"ם ז"ל איכא הלכה למ"מ בהדיא בס"ת גופא דצריך לתופרה בגידין דוקא ובש"ס מוכח דאף מאן דפוסל ג"כ לא פסיל בס"ת רק מהיקשא דתפילין ולא מהילכתא בהדיא וא"כ גם הרמב"ם ז"ל דפסיק לדינא בזה כמאן דפסיל הו"ל ג"כ למילף מהיקשא דתפילין ולא מהלכה דלא שמענו בש"ס כלל וכבר הרגיש בעל חו"י ז"ל בזה וכ' ע"ז דצ"ע מנא לי' עכ"ל וכמש"ל ועדיפא הו"ל שהרי הרמב"ם סותר בזה לכל הסוגיא דמכות הנז' וכמ"ש וגם הבאר יעקב ז"ל הרגיש בזה וכ' וז"ל ואע"ג דלא אתא אלא מהיקשא מ"מ כיון דעיקר אתי מהלכה למ"מ קרי לה הילכתא עכ"ד ע"ש ודחוק לענ"ד אמנם בעל חו"י שם כתב ע"ד הרמב"ם הנז' וז"ל ובב"י יו"ד ס' רע"ח כתב זה בשם מס' סופרים עכ"ל והנה בב"י שם לא מיירי בהלכה למ"מ זו כלל רק שציין שם ע"ד הטור ז"ל שכ"ש אין תופרין ס"ת אלא בגידי בהמה וח' טהורה ע"כ וציין הב"י ברייתא מס' סופרים ובאמת צ"ע שלא הזכיר שם לכל הסוגיא ופלוגתא דתנאי במכות הנז' וכמש"ש בכ"מ ג"כ] וברייתא זו דמ"ס הובא ברא"ש ה' ס"ת ס"ב וברא"ש הנדפס סביב הלק"ט של הרי"ף ז"ל וכן ברא"ש הנדפס בפ"ע עם המעדני יו"ט העתיק שם ברייתא דמ"ס רק דהלכה למ"מ שכותבין על עור בהמה וח' טהורה ולא הוזכר שם גידין כלל וח"כ אין מקום כלל לד' החו"י בזה דהב"י לא ציין רק ע"ד הטור שכתב פסולה בעלמא בגידין דזה הוא במ"ס שם כמו שהעתיק גם הרח"ש ז"נ שם שנינו במ"ס אין כותבין סת"מ על עורות בהמה וח' טמאה ונא תופרין בגידן ע"כ אבל שיהי' הל' למ"מ בהדיא דס"ת בגידי טהורה לא נזכר שם ואף שהמעיו"ט הגיה שם ברא"ש ז"ל דצ"ל הלכה למ"מ שכותבין על עור בהמה וח' טהורה ותופרין וכורכין בשערן עכ"ל (ונראה דצ"ל ותופרין בגידין) הרי לגי' הב"י שם בס' רע"א שהעתיק הרישא דמ"ס אין כותבין ספרים ותפילין כו' וכ"ה בגי' הרא"ש ז"ל שסביב הרי"ף וכ"כ המעיו"ט ג"כ שם אמאי דקשיא לי' דאיך שייך לגבי ספרים ונכרכין בשערן דע"כ לא קאי רק אתפילין וע"ז הביא גי' הב"י שם דברי שא דברייתא גרסי' נמי תפילין בהדי ספרים וקאי כריכות שיער אתפילין ע"ש וא"כ הרי י"ל ג"כ לפי גירסא זו דהאי הלכה למ"מ שנאמר כאן אתפירות גידן דג"כ לא קאי רק אתפילין לחודיהו שהזכיר ברישא אבל בספרים באמת לא ידעינן רק מהיקשא וא"כ עכ"פ לגי' הב"י עצמו אין מקום לד' החו"י בזה.

אמנם באמת במס' סופרים שלפנינו רפ"א הגירסא אין כותבין ספרים [ולא נזכר תפילין] על עורות בהמה וח' טמאה ולא נתפרות בגידן ולא נכרכין בשערן והלכה למ"מ

שכותבין על עורות בהמה וחי' טהורה ותופרן בגידן וכורכן בשערן ע"כ וכ"ה במס' ספר תורה הנדפס כעת בפ"ע רפ"א ע"ש.

ובירושלמי פ"ק דמגילה ה"ט וע"ש בק"ע ד"ה וכורכן בשערן כו' וברי"ף סוף ה' ס"ת ע"ש וכ"ה ברא"ש ז"ל הנדפס בפ"ע רק שחסר שם תיבת ונתפרות בגידן ובש"ס הנדפס מחדש הוגה כן שם בגליון ע"ש] ועכ"פ כיון דלפי גי' זו לא נזכר שם רק ס"ת לחוד ואפ"ה קתני עלה דהלכה למ"מ שיהיו נתפרות בגידין א"כ משמע להדיא דהלמ"ס הנ"ל ע"כ דאס"ת עצמה נאמרה הלכה למ"מ זו שיהיו היריעות נתפרין בגידין ודלא כהש"ס דילן בזה [ואף דנשנה שם גם ההלכה דכורכן בשערן בהדדי דע"כ דהלכה זו לא קאי רק אתפילין לחוד וכמ"ש ואף דברי שא לא קתני התם לגי' זו רק ס"ת לבד וצ"ל בזה דרק אגב גררא דאיך הלכתא נקט נמי הך הילכתא דשערן דקאי אתפילין אע"ג דלא שייך באמת התם מ"מ בהך הילכתא דגידין דשייך באמת גם אס"ת וברי שא לא נשנה שם רק ס"ת לבד לפי גי' זו ודאי דדחוק טובא התם לפרש כן גם בהך הלכתא דעל מה שנשנה ברי שא התם לא קאי הך הילכתא כלל אע"ג דשייכא עלה באמת ונדחוק לומר בזה דרק אתפילין לין קאי דלא נזכר שם כלל וע"כ דפשטא דהברייתא דמ"ס הנ"ל משמע ודאי דאס"ת עצמו קאי הך הלכת' דנתפרות בגידין ופליג בהא אש"ס דילן באמת וכמ"ש ל בעז"ה ואף דהגר"א ז"ל הגיה שם במ"ס באמת ברי שא אין כותבין ספרים ותפילין ומזוזות ע"ש מ"מ י"ל דהרמב"ם ז"ל היה לו הגירסא שלפנינו במ"ס הנ"ל בזה] וא"כ אפשר דהרמב"ם ז"ל שכתב ג"כ דבס"ת גופא נאמרה הלכה למ"מ זו דצריך לתופרין בגידין דסמך לו בזה על המס' סופרים ומס' ספר תורה הנז' וכמ"ש אלא דאכתי צריך לבאר דאיך שבק הרמב"ם ז"ל גמרא דילן דיליף מהיקשא ואזיל בתר המס' החיצונית בזה כיון דעכ"פ מגמרא דילן מוכח להדיא דלא ס"ל כלל הלכה זו בספר תורה וכמ"ש: ואפשר לומר דהי' לו להרמב"ם ז"ל הכרח ג"כ בזה מש"ס דילן דע"כ לחד מ"ד צ"ל דס"ל ע"כ הך הילכתא דמ"ס הנ"ל דגם בס"ת עצמה נאמרה הל' למ"מ זו דתופרה בגידין דהנה לכאורה קשה טובא בסוגיא זו בהא דא' רב חזינא להו לתפילי דבי חביבי דתפירי בכיתנא ומשמע לכאורה בפשיטות דהכי ס"ל נמי לרב עצמו כיון דרב לא פליג עלי' דר' חייא דודו בזה וא"כ פשוט דודאי דלרב ה"נ דס"ת כשרה ודאי כשהפרה בפשתן כיון דהוקשה לתפילין ותפילין עצמן כשרין בפשתן לרב ולר"ח הנ"ל וא"כ יש לתמוה לכאורה טובא דקשיא בזה דרב אדרב דבמגילה י"ט אר"ח משמי' דרב דמגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה כו' [פי' רש"י ז"ל דאיכא למ"ד במכות דס"ת שתפרה בפשתן פסולה] ע"ש והרי משמע התם בפשיטות דע"כ ס"ל ודאי לרב עצמו בס"ת גופא כמאן דפסיל בפשתן וא"כ איך אפשר דתפילין גופייהו מכשיר רב גם בפשתן ומגילה וס"ת יפסול בהם בפשתן שהרי בש"ס הנ"ל מוכח דס"ת עצמה לא נפק"ל פסולא רק מהיקשא דתפילין וכמ"ש וכבר עמד בזה הגאון בעל טורי אבן ז"ל בחידושיו למגילה שם וכ' ליישב בדוחק דשמא הא דמסיק הש"ס בתר מילתא דרב ולית הילכתא כוותי' לאו סתמא דגמרא מסיק לה אלא מסיום דברי רב בעצמו הוא עכ"ל: ובאמת דחוק הוא לפרש כן בזה דודאי משמע פשטא דסוגיא הנ"ל דסתמא דגמ' מסיק לה דלית הילכתא כוותי' ולא דברי רב הוא וא"כ הדק"ל דרב אדרב הנ"ל בזה: וע"כ נ"ל דלהרמב"ם ז"ל הוה קשיא ליה נמי הך קושיא זו דרב אדרב הנ"ל

ולכן הוצרך לחדש דע"כ ס"ל לרב באמת שלא כסוגיא דילן במכות הנ"ל דס"ת לא ידעינן דפסול אלא מהיקשא דתפילין אלא דרב ס"ל כברייא דמס' סופרים הנז' דבס"ת גופא נאמרה הלכה למשה מסיני בפני עצמה דצריכה להיות כל תפירתה בגידין דוקא וא"כ לא קשיא מידי דרב אדרב דודאי אע"ג דבתפילין דמכשיר רב הוא משום דע"כ לא ס"ל ההילכתא בתפילין כלל אבל בס"ת ודאי ס"ל לרב ההילכתא בהדיא דבעי גידין כדאיתא במ"ס ומשו"ה פסיל שם במגילה ג"כ משום דנקראת ספר ואיתקש לס"ת ובס"ת עצמה נאמרה הלכה בהדיא וכמ"ש ומיושב קושית הגאון בטו"א ז"ל וא"ש גם ד' הרמב"ם ז"ל דאע"ג דאנן לא קיי"ל באמת כהא דרב בתפילין עצמן אלא דפסלינן בתפילין ג"כ מהלכה וכדמסיק סתמא דהש"ס דלית הילכתא כוותי' מ"מ עכ"פ בהא סמכינן עלי' דרב דע"כ ס"ל דבס"ת עצמה ודאי נאמרה הלכה זו בהדיא וכדאיתא ג"כ במס' סופרים הנ"ל: וא"ש טפי למ"ש הכ"מ שם ליישב ג"כ ד' הרמב"ם ז"ל בזה דמשו"ה הכריע להלכה כמאן דפוסל בחוטי פשתן בס"ת משום דסמך עצמו על הא דרב במגילה י"ט הנז' דע"כ פוסל רב בס"ת עכ"פ ע"ש בכ"מ בזה: ועכ"פ א"ש לפ"ז דכיון דבעיקר הך דינא דס"ת שתפרה שלא בגידין סמך הרמב"ם ז"ל עצמו עלה דרב במגילה הנ"ל כמ"ש ולכן כתב ג"כ שהוא הלכה למ"מ בספר תורה עצמה כדס"ל ע"כ לרב ג"כ בזה כמ"ש בעז"ה וא"ש: ומה שהקש' עוד שם הגאון בעל טורי אבן ז"ל דאכתי למ"ד דס"ת שתפרה בפשתן כשרה למאי הילכתא נקראת המגילה איגרת ג"כ כיון דאף ספר כשר בפשתן כל תפירותיו ע"כ ומיישב בדוחק ע"ש ולי נראה דהרי אפ"ל למאן דמכשיר ס"ת בחוטי פשתן ודאי דמודה הוא עכ"פ דבגידי טמאה פסול משום דבעינן מן המותר בפ"ך וכל דבר וכן לרב נמי דמכשיר בתפילין בפשתן אפ"ה ודאי מודה בזה דתפילין הנתפרין בגידין מבהמה טמאה דפסולין מקרא דתורת ה' בפ"ך דדרשינן מן המותר בפ"ך וכו"ע מודו בזה דמיני' ילפינן לכל התורה כדאמר בסוגיא במכות הנ"ל א"כ י"ל דנ"מ בהא דמגילה נקראת ג"כ איגרת לומר שאינה חמור כ"כ כס"ת דאף אם הטיל בה שלשה חוטי גידין מטהורה והשאר תפרן מגידי טמאה כשרה ואף דלא הוכשר למלאכת שמים אלא מטהורה אפ"ה כאן הקיל הכתוב בה בפירוש שקראה ג"כ איגרת וא"ש (ומיהו לדידן דקיי"ל דס"ת שתפרה בפשתן פסולה ודאי די"ל דאפ"ל מגילה נמי פסולה אף בחוט אחד מגידי טמאה לבד והא דנקראת איגרת אינו אלא להכשיר כשתפרה בחוטי פשתן לבד מהשלשה חוטי גידין וכדרב הנ"ל משא"כ בגידי טמאה דפסולה בלא"ה משום דלא הוכשר למלאכת שמים כו' ואפילו בחוט אחד וצ"ע): ובאמת בירושלמי פ"ב דמגילה ה"ב גרסינן ר' ירמיה בשם רב כתוב אחד אומר ספר וכתוב א' אומר איגרת הא כיצד קל הוא שהקילו בתפירתה שאם תפר בה שנים או שלשה תכים (פי' אריגות) שהיא כשירה ע"כ ופי' הק"ע ז"ל שם דר"ל דלענין זה נקראת איגרת שאין צריכה שתהא תפורה כולה מלמטה למעלה אלא כיון שתפר בה שלשה תפירות יצא ע"ש ובזה י"ל בפשיטות קושית הטו"א ז"ל הנ"ל די"ל דלמ"ד דס"ת שתפרה בחוטי פשתן כשרה ס"ל באמת דמגילה דנקראת ג"כ איגרת שאינה צריכה אפ"ל תפירה בפשתן רק ג' הפירות לבד ולזה בלבד אתי' הך דרשא דנקראת איגרת שאין צריך לתופרה כולה אפ"ל בפשתן וכדא' רב בירושלמי הנ"ל ובזה י"ל קצת גם אידך קושיא מדרב במכות אדרב במגילה הנ"ל די"ל בפשיטות לפ"ז דאמוראי נינהו אליבא דרב בזה דר' ירמיה משמי' דרב

בירושלמי דמגילה הנ"ל ס"ל באמת כהך דרב במכות הנ"ל דמכשיר גם בתפילין התפורות בפשתן וכ"ש במגילה וס"ת וכמ"ש וע"כ דלא איצטריך לפ"ז דמגילה נקראת איגרת אלא לומר דאפי' תפירה בפשתן איננה צריכה כולה רק ג' אריגות לבד וכמ"ש ור"ח בג' משמ"י דרב בש"ס דילן במגילה הנ"ל ע"כ פליג באמת עלי' דר' ירמיה הנ"ל אליבא דרב ופוסל באמת בס"ת ובתפילין ג"כ בפשתן ודלא כרב במכות בזה וא"כ לא מצינו להכשיר לדידי' במגילה דנקראת איגרת ג"כ רק שאם תפר השאר בפשתן (מלבד השלשה חוטי גידין דמעכב לדידי' גם במגילה דנקראת ג"כ ספר) דר"ח ב"ג אליבא דרב ודאי דפוסל פשתן בס"ת ותפילין ג"כ וכמ"ש (וכן ס"ל לר"ח ב"ג אליבא דרב דצריך לתופרה כולה עכ"פ ודלא כר' ירמיה אליבא דרבבירושלמי הנ"ל דמהא דנקראת ג"כ איגרת לא מצינו למילף לר"ח ב"ג רק להכשיר לתפור השאר בפשתן עכ"פ משא"כ לר' ירמיה אליבא דרב הנ"ל דלדידי' ע"כ דאין צריך לתפור השאר כלל וכמ"ש) והך דמכות הנ"ל אתי כר' ירמיה אליב' דרב בירו' הנ"ל וא"ש: ונחזור למ"ש בעז"ה ליישב ד' הרמב"ם ז"ל בזה דפסק בפשיטות כמאן דפוסל בס"ת שתפרה בפשתן שהיה לו הכרע להלכה בזה באמת מסתמא דמתניתין דפ"ק דמגילה הנ"ל ומהמ"ס הנ"ל ומהא דרב במגילה י"ט הנ"ל וכמ"ש בשם הכ"מ הנ"ל ג"כ בזה וא"כ לכאור' הקשה טובא באמת ע"ד הרמ"א ז"ל ס' רע"ח הנ"ל שכתב להכשיר עכ"פ בשעת הדחק בס"ת שתפרה שלא בגידין וכמ"ש דמאחר שנראה שאין שום ספק כלל להלכה בזה וכמ"ש ל"א"כ איך נוכל להכשיר בזה אפי' בשעת הדחק באמת דלא דמי כלל לס"ת שאין הקלף מעובד לשמה וכמ"ש ל"א בעז"ה ולכן נ"ל ליישב ד' הרמ"א ז"ל הנ"ל ולענ"ד י"ל בזה דבאמת לא ס"ל להרמ"א ז"ל לגמרי כבעל תה"ד בזה להקל אף ביריעות של ס"ת שתפרן שלא בגידין שזהו באמת נגד כל הסוגיות הנ"ל ונגד ד' הרמב"ם ז"ל שפסל בזה מהלכה למ"מ וכמ"ש והרי אף במגילה כ' באו"ח ס' תרצ"א ס"ק ה' בפשיטות דאם תפרה בפשתן פסולה ולא הגיה הרמ"א ז"ל שם להכשיר עכ"פ בשעת הדחק רק כ"ש בהג"ה דיותר מג' חוטי גידין יכול לתפור (בשעה"ד כשאין לו גידין) בפשתן והוא מסוגיא הנ"ל ע"ש וא"כ ודאי דס"ת צריך שתהיה כולה בגידין ולעכב ג"כ ואפי' בשעה"ד ומה שהכריע הרמ"א להקל בשעה"ד בס"ת בזה הרי לא הקיל שם באמת רק כשנתפרו היריעות להעמודים לבד במשי וכמ"ש ל"א בזה היה נ"ל להרמ"א ז"ל שיש להקל באמת בשעת הדחק עכ"פ דבאמת בעיקר הדין שכ' הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' ס"ת הי"ד דצריך לתפור הגליון של ס"ת בתחילה ובסוף להעמודים בגידין דוקא ע"ש כבר העיר על זה הדגול מרבבה ז"ל בס' רע"ח הנ"ל דמדלא כ' הרמב"ם שם ברפ"י בין הכ' דברים שפוסלין הס"ת רק כשתפר היריעות בפשתן ולא כ' ג"כ שתפר היריעות להעמודים משמע דבעמודים לאו לעיכובא הוא (וע"ש בד"מ דהכריע מזה דאפי' לא תפר העמודים כלל להיריעות כשר והביא עוד ראייה מספר העזרה שלא היה לו רק עמוד א' ע"ש והוא רק לפי רש"י ז"ל בב"ב י"ד ד"ה לתחילתו ע"ש ומלבד שאינו מוכרח באמת וכמ"ש להלן אי"ה די"ל אליבא דר"מ שם דלדידי' אזלא סוגיא זו התם דהעמודים שמבראי היו גוללין בהם הס"ת כמ"ש הרא"ש ז"ל וא"כ אין ראי' עכ"פ מהש"ס הנ"ל שם בזה ואולם הרי עכ"פ י"ל דעמוד אחד מעכב גם בס"ת דידן ומד' הרמב"ם הנ"ל ג"כ אין כ"כ ראייה די"ל דמ"ש שתפר היריעות בפשתן ר"ל בין זו לזו בין להעמודין ואמנם לענ"ד יש ראי' מוכרחת לזה מד'

הרא"ש הנ"ל ויתבאר להלן אי"ה): אולם לענ"ד נראה קצת בזה דלד' הרמב"ם ז"ל שהובא בש"ך יו"ד ס' רע"ב ס"ק ב' דס"ל דשיעור ארכו כהקיפו בס"ת הוא בלא עמודים ע"ש א"כ מוכרח לכאורה דלר"מ שם בב"ב י"ד ע"כ דס"ל ודאי דתפירת העמודים לס"ת אינו מעכב וכשר לקרות בה אף בלא תפירה כלל ולר' יהודה שם אף דלדידי אין שום הכרע משם אי מעכב או לא אבל ממתניתין דפ"ג דידיים מ"ד יש קצת ראייה דלר' יהודה שם ע"כ ס"ל דהעמוד האחרון עכ"פ צריך לתופרו להגליון שבסופו ע"ש דהנה אהא דפריך בב"ב שם גבי הס"ת שהיתה מונחת בתוך הארון לר"מ התם ע"ש ופריך דתרי בתרי היכי יתיב כו' והוכיחו שם בתוס' מזה דהעמודים ע"כ נחשבין ג"כ בכלל ההיקף ע"ש אבל הרא"ש ז"ל כתב שם בזה בס' נ"ב וז"ל דאי אמרת דעמודים המונחים בארון [פשוט דטס"ה וצ"ל בצד הארון שהרי לר"מ קיימינן דלדידי עמודים הוו קיימי מבראי כדא' התם ובפלפולא חריפתא דחק ליישב דברי הרא"ש בזה ע"ש ולענ"ד טס"ה באמת וכמ"ש בעז"ה] הן הן העמודים של הספר תורה שהיתה מונחת בארון וכשהיו מוציאים הספר לקרות בו היו גוללין הספר סביב לעמודים וכשהיו מחזירין אותו לארון מסירין אותן העמודים כדי שיכנס הספר באותן שני טפחים כו' אז ניחא דהס"ת היתה מונחת בארון בלא עמודים עכ"ל.

והנה מ"ש הרא"ש דכשהיו מוציאים הספר לקרות בו כו' לכאור' צע"ג דאיך היו יכולין לקרות כלל בהס"ת שבארון הקודש שהי' עומד בק"ק שאין אדם נכנס לשם לעולם רק כה"ג ביוה"כ לבד וכבר הקשו שם התוס' ד' י"ד ד"ה שלא יהא ס"ת כעין זה אהא דקאמר התם בש"ס שהיו מוציאים הס"ת והקשו ג"כ דאיך היו יכולין להוציאה משם והלא אסור ליכנס כו' ומש"ש בזה שהיו נכנסין שם לתקן הס"ת שלא תתקלקל ע"ש אכתי אין מקום ליישב בזה ד' הרא"ש הנ"ל דמנ"ל להרא"ש באמת שהיו קורין בה ג"כ כיון שהיתה בלא עמודים והלא לצורך הקריאה ודאי אסור ליכנס לשם ולצורך תיקון לבד הי' די שיוציאוה משם ולא יקראו בה כלל ומנ"ל להרא"ש דכשהיו מוציאים אותה לצורך תיקון לבד שהיו קורין בה אז ג"כ וגם בימי נוב וגבעון עד שבנה שלמה בהמ"ק שהי' הארון בקרית יערים שכ' התוס' הנ"ל שאז היו יכולין להוציאה מהארון הרי לא כתבו רק להוציאה ולעיין בה ע"ש ומנ"ל שהיו קורין בה ג"כ באמת באיזה זמן וע"כ נ"ל דס"ל להרא"ש בזה כמש"ש רש"י ז"ל אהא דא' התם ספר עזרה לתחילתו כו' ופירש רש"י שם דס"ת זו שכ' משה שהיתה מונחת בארון דעלה קאי התם קרי לה ספר עזרה שהיה הכהן גדול קורא בה ביוה"כ ע"ש ופשוט לענ"ד דה"נ ס"ל להרא"ש בזה ודלא כמו שדחו התוס' הנ"ל שם בזה וכו' דל"ל שביוה"כ היו מוציאים אותה דלא אשכחן בסדר יומא שהיו מוציאה עכ"ל דבאמת צ"ע על ד' התו' בזה דאין ראייה באמת מכולה סדר יומא לזה כלל שהרי ביומא נ"ב מוק"ל גם למתני' דהתם דתנן הגיע לארון כו' דבמקום ארון קאמר ע"ש משום דכולה בבית שני קמייירי שכבר נגזו הארון ע"ש ולאחר שנגזו הארון ודאי דגם הס"ת לא היתה עוד בק"ק דלר"מ היתה מונחת בארון ולר"י התם דא' שהס"ת היתה מונחת על הארגז ששגרו פלשתים כו' הלא גם הוא נגזו עם הארון כדא' ביומא התם וא"כ ודאי דבבית שני לא היתה הס"ת מונחת עוד בק"ק ולכן לא נזכר מזה כלל בכל סדר יומא דכולה בבית שני קמייירי כמ"ש אבל ודאי דבבית ראשון היו מוציאים אותה הכה"ג ביוה"כ לקרות בה דמקרא פרשה היא אחת מחובת היום כמ"ש רש"י

ביומא ס"ח וע"כ היו קורין בה עכ"פ ביוה"כ מדקרי לה ספר עזרה והיינו שהיו קורין בה בעזרה ביוה"כ כדא' ביומא ס"ט וא"ש בפשיטות מ"ש הרא"ש ז"ל שהיו קורין בה דס"ל כמ"ש רש"י ז"ל שביוה"כ הי' קורא בה הכה"ג וכמ"ש (ובהכי א"ש ג"כ שלא הי' גם הביאה ריקנית כשהי' כ"ג נכנס להוציא כף ומחתה סמוך לערב די"ל דכשהי' יוצא בשחר מק"ק אחר שהכניס הקטורת לפנים הי' מוציא אז עמו הס"ת מהארון לקרות בה בעזרה וכשהי' נכנס בפעם ד' להוציא הכף ומחתה היה מכניסה אז עמו ומניחה בארון וא"ש): והשתא דאתינן להכי יש לנו להוכיח מד' הרא"ש ז"ל הנ"ל בפשיטות דע"כ צ"ל דהתפירה שסביב להעמודים אין מעכב כלל וכמ"ש הדמ"ר הנ"ל שהרי כיון דכל עיקר קריאה זו בס"ת שבארון לא הי' רק ביוה"כ לבד וכמ"ש ואיך היו רשאים לתפור אז את העמודים שמבראי לס"ת ולעשות מלאכה דאורייתא כזו ביוה"כ (דאית ביה משום תופר ומשום מתקן ג"כ אם איתא דבלא תפירה להעמודים פסולה ואינה נכשרת ונתקנת רק ע"י התפירה הזאת והו"ל כמו גמר מלאכה ביוה"כ וצ"ע) אלא ודאי דע"כ ס"ל להרא"ש באמת לפ"ז דאין תפירת העמודים להס"ת מעכב כלל ועל כן שפיר היו קוראין אז ביוה"כ בס"ת זו בלא תפירה כלל והיינו דדייק הרא"ש וכו' רק שהיו גוללין הס"ת סביב העמודים ולא הזכיר כלל שהיו תופרין הס"ת להעמודים וע"כ לפי שהי' באמת ביוה"כ שהי' התפירה אסורה אז וכמ"ש ועכ"פ מוכח להדיא דאין התפירה של העמודים לס"ת מעכב כלל וכמ"ש ואין לומר דלמש"ש רש"י ז"ל עוד שהיו קורין בה גם בפרשת הקהל ע"ש וא"כ הרי שפיר משכח"ל אז תפירה ג"כ דבמוצאי יו"ט ראשון דחג היה כדתנן בסוטה מ"א והיה מותר לתפור אז לצורך המועד דבאמת ד' רש"י בזה תמוהין ג"כ דאיך הי' יכולין להוציאה אז מק"ק שאין נכנסין בו רק ביוה"כ וכקושי' התוס' הנ"ל ודוחק לומר דבשנת השמיטה לא היה הכה"ג מחזיר הס"ת אז להארון ביוה"כ והיה מעכבה בעזרה עד חוה"מ סוכות לקרות בה פרשת הקהל דאכתי איך היו יכולין להחזירה אז להארון וליכנס לק"ק (ואולי דנחשב בזה כלצורך תיקון להניח הס"ת אז במקומה וצ"ע): ועכ"פ נראה דלמ"ש רש"י והרא"ש ז"ל הנ"ל שהיו קוראין לפעמים בס"ת זו שבארון וכמ"ש ואת"ל ג"כ בזה דשיעור ארכו כהיקפו בס"ת הוא בלא עמודים וכדעת הרמב"ם ז"ל הנ"ל דלפ"ז ודאי צ"ל אליבא דר"מ בב"ב הנ"ל דתפירת העמודים להס"ת ע"כ דאין מעכב כלל וכמ"ש (וע' בשיטה מקובצת בב"ב שם בשם הראב"ד ז"ל שכ' ג"כ שהיו קוראין בה בפרשת הקהל ולכן עשו לה העמודים הללו דהווי קיימי לר"מ מבראי כדא' בב"ב שם כדי להניחם בתוך הס"ת ולגוללה בהם ביום הקריאה ע"ש והנה לא זכר שם בזה גם הקריאה דכה"ג ביוה"כ (וכמ"ש ברש"י ז"ל הנ"ל) רק הקריאה דפרשת הקהל לבד ואולי משום דס"ל באמת להראב"ד ז"ל בזה דלא כמ"ש לד' הרא"ש ז"ל הנ"ל אלא ס"ל דתפיר' העמודים להס"ת ודאי דמעכב ג"כ ולכן לא כתב שגם ביוה"כ היו קורין בה דאז לא הי' אפשר באמת לתפור העמודים הללו להס"ת וכמ"ש רק ביום הקהל שהי' בחוה"מ שפיר י"ל שהיו תופרין אז באמת העמודים להס"ת וכמש"ל (וס"ל שלא היו מוציאים אותה לעולם רק בעת הקריאה לבד ולכן לא הי' אפשר להוציאה מערב יוה"כ ולתופרה אז להעמודי' ומה"ט נמי י"ל דלא הי' הקהל בשבת וביוט"ר ע' מגילה ה' וצ"ע) אך באמת מלשונו ז"ל שם בזה נראה דס"ל ג"כ שלא היו העמודים תפורין כלל להס"ת בעת הקריאה וע"ש וא"כ עכ"פ מד' הרא"ש והראב"ד ז"ל הנ"ל נראה דס"ל

דתפירת העמודים להס"ת אין מעכב כלל וכד' הדמ"ר הנ"ל) אך מד' רש"י ז"ל עצמו הנ"ל ודאי דאין ראייה באמת רק דס"ל דעמוד שבראש הספר אינו מעכב כלל אבל עמוד האחרון נראה דס"ל דמעכב באמת וכמש"ל מדכתב רש"י ז"ל אהא דס' עזרה לתחילתו הוא נגלל ופי' שלא הי' לו אלא עמוד אחד כו' ומשמע דס"ל ודאי דעכ"פ עמוד אחד ודאי דמעכב ושיעור ארכו כהיקפו הוא עם עמוד אחד עכ"פ ובאמת הי' גם לס"ת זו שבארון עמוד אחד בתוכה ועל ידי עמוד זה ודאי דהיתה נכשרת לקרות בה ולא ע"י העמודים שמבראי ושלא כהרא"ש הנ"ל וצ"ע וגם מד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל עצמו דס"ל דארכו כהיקפו הוא בלא עמודים כלל וכמ"ש אין ראייה באמת דס"ל ג"כ כד' הראב"ד והרא"ש הנז' דאולי ס"ל להרמב"ם שלא היו קוראין בס"ת זו כלל לפי שהיתה בארון בלא עמודים ולא ס"ל דהעמודים שמבראי לר"מ היו נעשים להס"ת שבארון כמ"ש הראב"ד והרא"ש ז"ל הנ"ל וצ"ע: אך נראה דלד' הסוברים באמת דארכו כהיקפו הוא עם העמודי' וכד' התוס' הנ"ל ודלא כד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל ועיקר ראייתם בזה הוא מהס"ת שהיתה בארון עם עמודים לדידהו וכמש"ל דלכאורה ע"כ דס"ל דהא דתניא בב"ב שם י"ד דעושה לה עמוד אילך ואילך דלעיוכבא הוא בודאי ודלא כמש"ל [ומה שהעתיקו התוס' בב"ב שם י"ג ד"ה ועושה מהירושלמי דפ"ק דמגילה דעושה אדם עמוד לס"ת בסופו ע"ש הנה לפנינו הגי' בירושלמי שם ה"ט דעושה עמוד לספר בסופו ולס"ת מכאן ומכאן ע"ש ומש"ש לספר ר"ל לשאר ספרים דהיינו נביאים וכתובים ובר"ש והרא"ש ידים פ"ג מ"ד העתיקו הירוש' הנ"ל רק עמוד לספר בסופו ע"ש]: ואת"ל בזה כד' הסוברים דשני העמודים הם מעכבין באמת בס"ת וכמ"ש יש לי להסתפק בזה אם מותר לעשות העמודים של ס"ת מדבר שאינו מהמותר בפ"ך כגון מעצמות של בהמה וחיה טמאה (ואף שהם כשרים מעץ וכמ"ש בהרמב"ם פ"ט מהל' ס"ת הי"ד מ"מ אם עשאן מעצם נראה דצריך לעשותם מעצמות טהורה דוקא וכמו ביריעות שעל המשכן שהיו ג"כ מפשתן כדכתי' בקרא ואפ"ה אותם שנעשו מעור הי' צ"ל מעור טהורה דוק' כדא' בשבת כ"ח ע"ש וע' בנו"ב מה"ת חא"ח ס' ג' לענין פיל לדופן סוכה בסוכה כ"ג שהקשה דלאו מהמותר בפ"ך הוא ע"ש) ואף שעצמות אין ראויין לאכילה ואין בהם איסור תורה כלל באמת וכדקיי"ל בשלהי ידים פ"ד מ"ו דעצמות החמור טהורין וה"ה נמי לענין אכילה דאין בהם איסור תורה כלל וכמ"ש בתוס' בפ' השוכר את הפועל ד' ס"ט ד"ה ההוא אימרטוטי ע"ש (וע' ביו"ד ר"ס צ"ט) אבל הרי גם בשופר של בהמה טמאה נסתפק הר"ן ז"ל בפ' ראוהו ב"ד משום דקיי"ל בשבת כ"ח שלא הוכשרו למלאכת שמים אלא של בהמה טהורה בלבד וע"ש [ואע"ג דהר"ן שם נסתפק בדבר משום דבשבת שם משמע דמשכן גופי' ל גמרינן מההיא דלא הוכשרו למ"ש כו' ע"ש אבל כבר דחי לה רב האי גאון ז"ל בתשובה משום דהתם ס"ד דמשכן יליף בג"ש ממת דנפק"ל התם מק"ו לעור טמאה ע"ש ור"ל משום דדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בג"ש אף בקדשים כדא' בזבחים נ' ע"ש וע' בביאורי הגר"א ז"ל בס' תקפ"ו ס"ק ח'] וכבר כתב המג"א ז"ל שם סק"ג דעיקר הטעם משום דאיתקש כל התורה לתפילין דבעינן מהמותר בפ"ך וע"ש בברכ"י שהאריך וא"כ ה"נ בס"ת דבעי להדיא מהמותר בפ"ך דה"נ נראה דאין לעשות העמודין מעצמות של בהמה טמאה וכמ"ש ובאמת הרי גם בעיקר הדין דנפ"ל מקרא דלמען תהי' תורת ה' בפ"ך שאין כותבין סת"ם על גבי עור בהמה טמאה משום שאינו מהמותר בפ"ך

כדא' בשבת ק"ח ובסוגיא דמכות הנ"ל הרי באמת ג"כ ודאי שאין בהעור עצמו שום איסור אכילה כלל רק מאותן דקיי"ל שעורותיהן כבשרן כגון עור החזיר של יישוב כדקיי"ל בחולין קכ"ב וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' מאכ"א הי"ח האוכל מנבילה וטריפה או מטמאה מן העור ומהעצמות ומן הגידים ומן הקרנים כו' אעפ"י שהוא אסור ה"ז פטור מפני שאלו אינן ראויין לאכילה עכ"ל ושם בה' כ"א מנה אותן שעורותיהן כבשרן ע"ש ופשוט עכ"פ לכאורה דה"ה לעמודים של עצמות מבהמה טמאה בזה ואף למאי שנבאר להלן דבאמת עיקר איסורא דעור בהמה טמאה הוא משום שכבר נאסר כשהי' שליל במעי אמו וכמו שנבאר בעז"ה מ"מ נראה דהך טעמא שייך לכאורה גם בעצמות של טמאה ויבואר ג"כ לפנינו אי"ה: ואין לדחות זאת בפשיטות ממ"ש רש"י ז"ל במגילה כ"ד אהא דציפן זהב לתפילין שכ' דאימעית נמי מקרא דלמען תת"ה בפוך שיהא מבהמה טהורה דוקא ע"ש וא"כ הכא בעמודים דכשרין ודאי משל עץ או משל כסף כדא' בב"ב שם מקרא דעמודיו עשה כסף ע"ש וא"כ הרי ע"כ צ"ל לפ"ז דבעמודים לא שייך הך טעמא דמן המותר בפוך כלל אבל באמת ליתא דהרי מסוגיא דמכות הנ"ל מוכח להדיא דאף למאן דס"ל בס"ת היקשא דמן המותר בפוך אפ"ה מכשיר בפשתן אע"ג דודאי מודה בגידי טמאה דאסור גם בס"ת שאינו מהמותר בפוך וכמ"ש"ל וע"כ דלא שייך למעוטי מהמותר בפוך דבר שאינו בר אכילה כלל כמו פשתן או זהב רק במה שהוא בא מדבר הנאכל כגון עור או עצם מבעל חי הוא דממעטינן מהך קרא דבעינן שיהי' בא מדבר המותר באכילה דוקא וד' רש"י דמגילה הנ"ל תמוה בזה (וע' רש"י מנחות מ"ב ובתוס' רע"א ז"ל במשנה דמגילה שם וקדמו בנו"ב מה"ק ס"א) ועכ"פ פשוט שאין שום ראייה מכסף לעצם טמאה כלל וכמ"ש: אך במש"ש התוס' בב"ב י"ד ד"ה שבהן דהעמודים לא היו של זהב שלא להזכיר מעשה העגל ע"ש ונראה לכאורה דלאו דוקא אליבא דר' יהודה כתבו כן דלדידי' היו העמודים מונחים בארון ונעשו לצורך הלוחות והו"ל כמו מכפר וכמש"ש התוס' ע"ש (ויש להוסיף עוד משום דע"י זהב העגל נשתברו הלוחות ואיך יהיו עמודי זהב כמעמידין להלוחות אח"כ) אבל נראה דגם לר"מ שם שהיו העמודים לדידי' להס"ת שבארון כמ"ש הרא"ש הנ"ל דלכאור' צריך לומר גם לר"מ טעם זה גם בעמודין דס"ת שהי' בפנים (דאף דבמאי דהס"ת עצמה נכתבת על עור עגל ג"כ כדא' בב"ב שם דראב"י כ' אמשכי' דעגלי' כו' נראה דגם בס"ת שהי' בפנים דאין קפידא כלל בזה משום שהעור נשתנה ואינו ניכר עוד שהוא מעגל וכדא' בר"ה כ"ו גבי דם הפר בפנים ע"ש ועוד דאפשר דהס"ת שהי' בפנים הי' נכתבת באמת על עורות מאילים וע' ברמב"ם פ"ט מהל' ס"ה) דלמש"ל שהיו קורין בה ביוה"כ וא"כ תקשה לכאורה דלמה לא עשו העמודים לדידי' של זהב משום כבוד יום טוב וכדא' בר"ה כ"ז גבי שופר של מקדש שהי' מצופה זהב משום כבוד יו"ט ע"ש ופשוט דה"נ דודאי דשייך טפי כבוד יו"ט ביוה"כ וכדא' בשבת קי"ט אקרא דלקדוש ה' מכובד זה יוה"כ שאין בו כו' אמרה תורה כבדהו כו' ע"ש וע"כ צ"ל לכאורה דגם בעמודים של ס"ת ודאי שהי' שייך טעם זה שלא להזכיר מעשה עגל וכמ"ש התוס' אליבא דר' יהודה הנ"ל (ואע"ג דהטעם דהו"ל כמו מכפר שכ' התוס' הנז' נראה דלא שייך כלל בעמודי ס"ת וכמ"ש) אבל מ"מ פשוט דאף אם נאמר הך טעמא גם לר"מ בזה בעמודי ס"ת וכמ"ש מ"מ ודאי שאין זה שייך רק להס"ת שהי' בפנים לבד אבל לא לכל עמודי ס"ת

שמחוץ למקדש כלל וכדא' בר"ה שם דעיקר קפידא דהזכרת מעשה עגל אין שייך רק בפנים לבד ע"ש: אלא דצ"ע אם שייך כלל בכה"ג שאינו בעיקר המצוה רק בתשמישי המצוה לבד או בנויי המצוה הך טעמא דאין קטיגור כו' ואף בעמודי ס"ת שהיתה לפנים שהרי מהך דשופר הנ"ל מוכח לכאורה דע"כ צריך לחלק בזה בין עיקר המצוה עצמה לנויי המצוה דהרי בשופר נמי אף שבחוץ הוא מ"מ איכא ביה נמי משום אין קטיגור כו' כדא' בר"ה שם הך טעמא גבי שופר של פרה דפסול משום דכיון דלזכרון קאתי כלפנים דמי ע"ש ואפ"ה מכשרינן ביה פיו מצופה זהב במקדש כמש"ל וע"כ דלית ביה משום חוטא בל יתנאה כו' (פירש"י שם להתקשט בו) משום דאינו בגוף המצוה רק בנויי המצוה וה"נ בעמודי ס"ת דג"כ הרי אינם בגוף המצוה עצמה כלל רק בתשמישיה לבד וכמ"ש (ואולי יש לחלק בזה בין נוי מצוה לתשמישי מצוה דחמיר טפי וצ"ע).

(ואין לדחות בפשיטו' ולומר דבאמת הך מתני' דר"ה כ"ו הנז' דפיו מצופה זהב לא אתיא רק כר' יוסי שם דמכשיר גם בשל פרה וס"ל באמת דשופר דהוא מבחוץ לית ביה משום דאין קטיגור כו' ע"ש (ואף בשופר של מקדש מ"מ לא ה' בפנים דהיינו בקדשי קדשים) דודאי ליתא שהרי אם נפרש דהא דקתני במתני' הנ"ל של יעל פשוט דבדוקא קאמר ולעיכובא אף בדיעבד א"כ ע"כ צ"ל דהך מתני' לא אתיא כר' יוסי כלל דמכשר בשל פרה וכמ"ש וע"ש בתוס' ד"ה של יעל ובטורי אבן שם ואף למש"ש התוס' דהך מתני' רק לכתחילה קאמר וא"כ י"ל דר' יוסי לא קמכשר בפרה רק בדיעבד וע"ש בתוס' מ"מ נראה דע"כ לא אתיא הך מתני' כר' יוסי כלל שהרי מפרשינן התם טעמא דת"ק דבעי שופר פשוט בר"ה משום דס"ל דבר"ה כמה דפשיט איניש דעתי' טפי מעלי כו' ופירש"י ז"ל משום נשא לבבנו כו' דבר"ה לתפלה הוא ע"ש ונראה פשוט דהיינו טעמא משום דיום הדין הוא שאדם נידון בר"ה וע"כ צריך אדם שיכוין לבו אז בתפלה וצריך להיות אז ירא וחרד ולפשוט את דעתו ביותר לפני המקום ברוך הוא ביום העומד בו לדין לפניו ועל זה מרמז ציון שופר הפשוט בר"ה לת"ק דמתני' הנ"ל וא"כ נראה דטעם זה לא שייך לר' יוסי כלל דא' בר"ה ט"ז דאדם נידון בכל יום ע"ש וא"כ מאי אולמא לדידי' יו"ט של ר"ה להיות חרד אז מאימת הדין יותר משאר כל ימות השנה שאדם נידון בהם בכל יום לר' יוסי וכמ"ש ולמה יהא משונה בזה יום זה משאר כל השנה לעשות בו ביום זה רמז שיפשוט האדם את דעתו לתפלה ביותר ביום זה וכמ"ש וע"כ דמתניתין הנז' לא אתיא כר' יוסי כלל וכמ"ש: ובזה היה נ"ל לדחות קצת ד' הגאון בעל שאגת ארי' ז"ל בתשוב' ס' ק"א שכ' להביא ראיה דאסור להתענות ביו"ט של ר"ה משום קדושת ר"ח שבו עכ"פ מדפריך בר"ה י"ט אהא דא"ר התם דהך יו"ט דכתלתא בתשרי שאמרו במגילת תענית ל"נ אלא לאסור את שלפניו ופריך עלה ותיפוק ליה דהו"ל יום שלאחר ר"ח כו' אלמא דהאי ר"ח של תשרי דהוא ר"ה אסור להתענות בו כבשאר ר"ח עכ"פ דהרי הוה ס"ד התם לאסור גם יום שלאחריו משו' דה"ל אחר ר"ח וכמ"ש וע"ש בשאג"א בזה ולמש"ל י"ל קצת דהנה שם בסוגיא יש לדקדק לכאורה דאיך פריך התם כל כך בפשיטות ותיפו"ל דהו"ל יום שלאחר ר"ח והלא גם בכל יו"ט הכתוב במגילת תענית אף בדלא למספד קיי"ל בתענית י"ח דלאחריו מותר וע' ברי"ף ובבעל המאור ז"ל סופ"ק דמגילה בזה וגם יש לדקדק עוד דלמה דחק הש"ס התם כל כך בהך קושיא קמייתא דפריך על המ"ד התם דבטלה מג"ת מהא דבתלתא בתשרי בטילת אדכרתא כו' ודחק לאוקמא בזמן

שבהמ"ק קיים דוקא והוצרך לדחוקי דלא נצרכא אלא לאסור שלפניו כו' כמ"ש ולמה לא משני בפשיטות דתנאי היא והך ברייתא אתיא כמ"ד לא בטלה.

וכדמשני התם הכי אאידיך קושיא דפריך מכ"ח באדר ע"ש וע"כ צ"ל משום דבאמת ניחא לי' לאוקמי הך דבתלתא בתשרי כו' דאתיא נמי כהך תנא דא' התם בטלה מג"ת אף דאידיך דכ"ח באדר ע"כ לא אתיא אלא כמ"ד לא בטלה וכמ"ש מ"מ הך דבתלתא בתשרי שנעשה היו"ט באמת בזמן המקדש ודאי דטפי ניחא לי' לאוקמי נמי גם כהך תנא דא' בטלה מג"ת והך ברייתא בזמן שבהמ"ק קיים מיירי וכמ"ש.

ומשו"ה שפיר פריך לדידי' בפשיטות שלפניו נמי תיפו"ל דהו"ל יום שלאחר ר"ח דכיון דדחק לאוקמי הך ברייתא גם כהך תנא דא' בטלה מג"ת וכמ"ש: ומאן שמעת לי' דא' בטלה מג"ת ר' יוסי הוא התם בברייתא דא' דכשאין בהמ"ק מותרין כו' והרי ר' יוסי גופי' איהו דא' בתענית ט"ו דכל הכתוב במג"ת דלא למספד גם לאחריו אסור וס"ד דה"ה לר"ח דהוא מימים שאסורין בהספד דלדידי' לאחריו ג"כ אסור (ובזה י"ל ג"כ דשפיר פריך נמי הכי לרב דאיהו דא' נמי התם דבטלה מג"ת והרי רב נמי פסיק כר' יוסי בתענית י"ח דגם לאחריו אסור ע"ש וכ"ש דא"ש טפי לגי' דידן שם בר"ה דרב גופי' מוק"ל דל"נ אלא לשלפניו ע"ש) והשתא דאתינן להכי א"כ שוב אין מקום לקושית השאג"א ז"ל אהנך פוסקים ז"ל דמתירין להתענות בר"ה ולא חשו עכ"פ לקדושת ר"ח שבו כדמוכח מסוגיא הנ"ל (ובאמת קדמו בקושיא זו בערוך ז"ל ערך ראש) אבל למ"ש י"ל בפשי' דכיון דהא ודאי דטעמי' דהגאונים ז"ל המתירין להתענות בר"ה הוא משום דיום הדין הוא וצריך להתענות בו משום תשובה ולכפרה וכל זה נראה דאינו שייך כלל לר' יוסי דאמר דאדם נידון בכל יום ופליג באמת על מתני' דר"ה ט"ז דבר"ה כל באי העולם עוברין לפניו כו' וכדא' בסוגיא התם וא"כ לר' יוסי פשוט דלא נשתנה כלום יום ר"ח זה של תשרי יותר מכל ראשי חודשי השנה דאף דאדם נידון בכל יום לר' יוסי ואפ"ה ודאי דאסור להתענות בכל ר"ח גם לר' יוסי וה"ה נמי לר"ח תשרי דאסור להתענות בודאי לר' יוסי כמו בכל ר"ח דמה היום מיומים להצריך להתענות בר"ח זה של תשרי לר' יוסי יותר מכל יום וכל ר"ח שבשנה.

ומשו"ה שפיר פריך התם לר' יוסי לשיטתו דוקא ותיפוק לי' דהו"ל יום שלאחר ר"ח וא"ש וע' בטורי אבן שם בר"ה ט"ז מ"ש בהא דר"י דאדם נידון בכ"י ושם י"ט הנ"ל וצ"ע): ושוב ראיתי להגאון בעל יום תרועה ז"ל בר"ה כ"ו שהקשה באמת אהא דפיו מצופה זהב מהא דאין קטיגור כו' וכ' ליישב ג"כ דאתיא כר' יוסי דמכשר בשל פרה וכמש"ל והוסיף ליישב בזה גם ד' הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' שופר ה"ב שהשמיט שם גבי שופר שבמקדש דפיו מצופה זהב ע"ש והיינו משום דפסק כרבנן דר' יוסי הנ"ל דפסלי שופר דפרה משום דאין קטיגור כו' עכ"ד והנה מ"ש דמתני' ר' יוסי היא כבר כ' דליתא כלל ומ"ש בד' הרמב"ם בזה צ"ע לענ"ד שהרי שם כ"ז מוק"ל אביי להא דפיו מצופה זהב דמיירי שלא במקום הנחת פיו ע"ש והרי באמ' בכה"ג מכשיר הרמב"ם ז"ל עצמו שם בה"ו בציפהו זהב מבחוץ כשלא נשתנה קולו ושלא במקום הנחת פיו ע"ש וא"כ ודאי שהי' לו להביא גם בשופר שבמקדש הך דמצופה זהב שהרי מוכרח דאין בציפוי זהב בכה"ג משום דאין קטיגור כו' ויל"ק ועכ"פ מוכח דאין בנויי מצוה ותשמישי' משום

דאין קטיגור כו' כמ"ל וצ"ע): ונחזור למ"ש למעלה דלר"מ בב"ב שם נראה דיש קצת ראייה לדידי' דאין תפירת העמודים להס"ת מעכב וכמ"ש.

אמנם לר' יהודה שם בב"ב דס"ל דהס"ת היתה מבראי והעמודים מגוואי ע"ש פשוט לדידי' אין ראייה משם כלל דודאי י"ל לדידי' דלהס"ת שמבחוץ הי' לה עמודים בפ"ע והיו תפורין ממש להס"ת תמיד ואין ראייה משם וכמ"ש אך להיפך יש קצת ראייה אליבא דר"י דע"כ ס"ל לכאורה דעמוד האחרון עכ"פ בעינן שיהי' הפור להס"ת דווקא והוא ממתני' דידים פ"ג מ"ד דתנן התם הגליון שבספר שבתחלה ובסוף מטמא את הידים ר' יהודה אומר שבסוף אינו מטמא עד שיעשה לו עמוד ופי' הרמב"ם ז"ל שם משום דכל זמן שלא עשה לו עמוד שיגלול עליו הספר ותכלול אותו קדושת הספר עדיין הוא חול לפי שאפשר שיחתוך מה שנשאר כו' עכ"ל והנה לכאורה ד' הרמב"ם ז"ל בפירושו הנ"ל תמוהין הם בטעמא דר"י בזה דלכאורה תקשה דממנ"פ אי ס"ל לר"י דהעמוד האחרון מעכב בספר תורה א"כ איך אפשר שיחתוך כלל את הגליון שבסופו אף טרם שעשה לו עמוד והלא הוא צריך לו ע"כ שיגול בו את העמוד כיון שאין הס"ת כשרה בלא זה ואי ס"ל לר"י באמת דאין העמוד מעכב ועל כן הוא יכול לחתוך את הגליון שבסופו לגמרי (לבד השתי אצבעות שצריך להניח ודאי בסופו כמובין הכתב להעמוד וכמו שיתבאר בזה להלן אי"ה) א"כ גם כי עשה לו עמוד מאי הוי והלא כיון שאין העמוד מעכב הרי עדיין הוא יכול לחתוך לעולם את הגליון עם העמוד כאחד מן הס"ת כיון שהיא כשרה בלא זה ועכ"פ לכאורה אין מקום לחלק כלל בקדושת הגליון שבסופו בין קודם עשיית העמוד בין אחר עשייתו (ובהשתי אצבעות שצריך להניח גליון בין הכתב לעמוד) כמ"ש בטור ושו"ע ס' רע"ג דהשיעור דכדי לגול עמוד הוא מלבד השתי אצבעות דצריך שישארו בין הדף להעמוד ע"ש וע' בר"ש דידים מ"ד הנ"ל שפי' התוספתא שם הגליון שבתחלת הספר היינו השתי אצבעות כמו בין דף לדף ע"ש אך ברמב"ם פ"ט מהל' ס"ת ה' י"ד כתב וירחיק בין העמודים והכתב שבדף עכ"ל ולא כתב כלל כמה ירחיק וצ"ע בהגהות מיימוני אות א' שם בהג"ה ע"ש ונ"ל דטס"ה וחסרון הניכר הוא ברמב"ם שם וצ"ל וירחיק שתי אצבעות בין העמודים והכתב שבדף וכמו הריחוק שבין דף לדף שכ' בה"ב שם וכמ"ש בטור ושו"ע בס' רע"ג הנ"ל שוב ראיתי להב"י ז"ל בס' רע"ח שהעתיק שם ד' הרמב"ם הנ"ל כמו שהוא לפנינו וכ' עליו דבטור הנ"ל כ' דצריך שיניח שתי אצבעות בין דף לעמוד ע"ש אך יש לתמוה באמת על הב"י ז"ל הנ"ל שלא הגיה כלום בד' הרמב"ם ז"ל בזה ובאמת נראה דודאי דטס"ה ברמב"ם שם וצ"ל כן בפירוש גם ברמב"ם הנ"ל כמ"ש בטור הנ"ל בזה וכמ"ש בעז"ה) ודאי פשוט דמודה ר"י דמטמא אף בלא עמוד כלל והא דאר"י שבסוף אינו מטמא עד שיעשה כו' ודאי דר"ל חוץ מהשתי אצבעות הנ"ל דבהא ודאי דלא פליג את"ק דמהני' וכמ"ש ועכ"פ נראה דאף למ"ד דעמוד אחרון ג"כ אינו מעכב וכמ"ש ל"מ הגליון דשתי אצבעות ודאי דצריך שיניח בסופו כמו בין כל דף ודף אלא דבלא"ה כתב הרמב"ם בפ"ט שם ה"ב דהשיעורין אלו רק למצוה כו' ע"ש): אולם נראה באמת דצ"ל דהעמוד האחרון מעכב לר' יהוד' בודאי משו"ה ס"ל דכשעשה לו העמוד בסופו נתקדש הגליון ג"כ בקדושת הספר עצמו דודאי לא יחתוך אותו עוד ויפסול את הס"ת בזה אבל כל זמן שלא עשה לו עמוד אף דהס"ת עצמה ודאי דמטמא הידים אף בלא העמוד דאפילו לא כתב בה רק פ"ה אותיות

לבד תנן התם במ"ה דמטמא הידים ע"ש אבל הגליון אינו מטמא עדיין לפי שאפשר שיחתוך אותו משם עדיין ויחזור ויתפור חתיכות קלף אחר שם לסופו ויעשה בו את העמוד וכמ"ש בתשב"ץ ח"ב ס' צ"ג דרשאי לעשות כן אף לכתחילה לתפור חתיכות קלף להגליון שבסוף כשלא נשאר בו כדי לגול עמוד ולקבוע את העמוד בהחתיכות קלף שנתפר שם מחדש רק שבתשב"ץ ז"ל לא הביא שם ראייה מוכרחת לזה כלל ע"ש.

אך לענ"ד יש בזה ראי' לכאורה באמת מד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל דכיון דע"כ צ"ל באמת דלר"י העמוד האחרון מעכב ודאי להכשר הס"ת וכמ"ש א"כ איך כתב הרמב"ם דקודם שיעשה לו עמוד יכול לחתוך את הגליון כו' וכמ"ש"ל דלכאורה איך יכול לחתוך כיון שצריך אותו ע"כ לעשות לו עמוד שם וע"כ צ"ל כמ"ש שיכול לחתוך הגליון הלז ולתפור שם חתיכות קלף אחר ולקבוע בו את העמוד אף שעל הקלף שנתפר בו מחדש לא נכתב כלום עליו ולא נעשה רק לגול בו את העמוד לבד ואפ"ה שפיר דמי לעשות כן וכמ"ש ולכן כל זמן שלא נתפר העמוד להספר עדיין יכול הוא לחתוך את הגליון וכמ"ש אבל אחרי שתיקן בו את העמוד ותפרו להגליון שוב לא יחתוך את הגליון עוד מהס"ת בודאי דאף שלכאורה עדיין הרי הוא יכול לחתוך את הגליון עם העמוד ולקבוע העמוד בחתיכות קלף אחר שיתפור שם מחדש וכמ"ש אבל הדבר פשוט שיש בזה איסור בודאי לעשות בלא צורך תיקון שהרי בחתיכה זו הוא פוסל את הס"ת אחר שנכשרה ופשוט דודאי דאסור לפסול ס"ת כשרה בידים ולכן ס"ל לר"י דלאחר שכבר תפר את העמוד לגליון שבסופו אז גם הגליון ודאי מטמא שלא יבוא לחותכו עוד מהס"ת הכשרה בחנם וגם עכ"פ קודם שחתכה כבר נתקדש גם הגליון ע"י תפירת העמוד האחרון וכמ"ש משא"כ קודם שעשה לה עמוד דעדיין אין הס"ת כשרה כלל בלא עמוד שבסופה ודאי דיכול לחתוך הגליון שבסופה עדיין כשירצה לתפור שם קלף אחר אח"כ ולקבוע ולתפור בהחתיכה הזאת את העמוד האחרון וכמ"ש בתשב"ץ הנ"ל ולכן כ"ז שלא עשה לו עמוד הגליון הוא חול עדיין בלא עמוד ואינו קדוש על שם סופו ג"כ אף שע"כ הוא צריך לעשות לו עמוד לפי שיכול לחותכו באמת משם ולתפור קלף אחר וכמ"ש ועכ"פ א"ש בטעמא דר"י בזה דמחלק בקדושת הגליון בין קודם עשיית העמוד לאח"כ וכמ"ש: ואמנם עכ"פ נראה להכריח משם לר' יהודה דהעמוד האחרון ודאי דמעכב להס"ת באמת דאם לא היה מעכב כלל נראה דלא הי' מועיל כלום לקדש את הגליון גם כשעשה לו עמוד שהרי לעולם עדיין הוא יכול לחתוך את הגליון עם העמוד כאחד כיון שאין העמוד עצמו מעכב ואין הס"ת נפסלת כלל ע"י חיתוך העמוד עם הגליון ממנה ומה לי בין קודם שעשה לה עמוד לאחר שעשה לה עמוד אחרי שהעמוד עצמו ג"כ אין מעכב כלל וכמו שיכול לחתוך הגליון בפני עצמו כך יכול הוא לחתוך הגליון עם העמוד ביחד דלעולם אין הס"ת נפסלת בכך וגם יש להוכיח בפשיטות קצת דהעמוד צריך לחברו ע"י תפירה דוקא להס"ת דודאי אין נראה לומר שעל ידי הנחת העמוד לבד בתוכו יתקדש הגליון על ידי זה לר"י כיון שבקל הוא יכול ליטלו מעל הספר שהרי אף היכא שיכול לחותכו עדיין ס"ל דלא נתקדש כלל כמ"ש הרמב"ם הנ"ל בזה כ"ש כשיכול ליטלו משם לבד ואין נר' לומר דגם בנטילת העמוד לבד מהס"ת שיהי' גם בזה איסור כפוסל ס"ת עי"ז כיון שלא היה מחובר להס"ת כלל רק הי' מונח אצלה לבד וגם נראה דאם איתא דלר"י כשר בלא תפירה גם כשתפרו לס"ת שוב לא היה איסור בודאי לחתוך ולהסיר התפירות

מהעמוד המחובר להס"ת כיון שאין צורך לתופרו כלל ואין בזה משום חובת מצוה ורק דעביד מילתא יתירתא בתפירה זו פשוט הוא שיכול להסיר שוב התפירות הללו מהעמוד אם ירצה וא"כ גם כי עשה לו עמוד ותפרו להס"ת מאי הוי כיון שיכול להסיר שוב התפירות ממנו וליטלו לגמרי ואכתי הו"ל עדיין בזה כמו הגליון עצמו שיכול לחותכו כמש"ל בשם הרמב"ם ז"ל אלא ודאי משמע בפשיטות מד' ר' יהודה במשנה הנ"ל דהעמוד האחרון מעכב בס"ת וצריך לחברו ע"י תפירה דוקא להס"ת ובהכי א"ש ד"ר יהודה במשנה זו בפשיטות וכמ"ש בעז"ה: ואולם נראה דיש להוכיח ג"כ משם דגם לר' יהודה אין מעכב רק העמוד האחרון לבד דאם היה מעכב לדידי' גם העמוד הראשון ודאי דהי' לו לחלוק בזה גם בעמוד הראשון ג"כ דאף שבאמת בגליון שבראשו איכא דס"ל דבעינן שיעור יותר שיהי' בו כדי לגול היקף סביב התורה (דהיינו ששה טפחים בס"ת שעובי' ב' טפחים כדא' בב"ב שם) וכמ"ש הר"ש ז"ל בידים שם והתוס' בב"ב י"ג שם דבתחלתו צריך להיות בתורה כדי לגול היקף ע"ש ושיעור זה כיון דמעכב בודאי א"כ מטמא הידים לר"י ג"כ אף בלא עמוד כלל ומודה בי' ר"י בודאי וא"כ א"ש בפשיטו' לכאורה מאי דלא הזכיר ר"י שם גם הגליון שבתחילתו אבל באמת ליתא דאם איתא דלר"י צריך להיות עמוד גם בתחלתו באמת וע"י תפירה ג"כ כמו בסופו א"כ הרי לפ"ז היה צריך להיות בגליון שבתחלתו כדי לגול היקף וכדי לגול עמוד ג"כ כיון שהעמוד הזה מעכב ג"כ וא"כ ודאי דגם בתחלתו הי' נ"מ לר"י דקודם שעשה לו עמוד לא היה מטמא רק הגליון דכדי לגול היקף לבד וכשיעשה לו עמוד גם הגליון הלז דכדי לגול עמוד מטמא ידים וכמו בסופו ממש אלא ע"כ דבתחילתו אין העמוד מעכב כלל לר"י ולכן לכו"ע בתחלתו אין הגליון מטמא רק השיעור דכדי לגול היקף לבד וזה מטמא ודאי אף בלא עמוד אף לר"י וכמ"ש משא"כ בגליון דכדי לגול עמוד ג"כ בתחילתו גם כשעשה לו עמוד אינו מטמא לכו"ע כיון דאינו מעכב אפילו לר"י וכמ"ש וא"ש: והא דמשמע מדיוקא דד' ר' יהודה הנ"ל לכאורה איפכא דבגליון שבסוף קאמר דאינו מטמא עד כו' ומשמע דבגליון שבראשו מודה ר"י דמטמא מיד הוא משום דקאתי לאפוקי בזה בשיעור הגליון דכדי לגול היקף שבתחילתו דבשיעור זה מודה ר"י דמטמא מיד וכמ"ש אבל הגליון שבתחלתו שהוא לגול עמוד ג"כ אף לאחר שעשה לו העמוד אינו מטמא לר"י וכמ"ש וא"ש: והשתא מזה מוכרח ג"כ דהעמוד שבסופו מעכב עכ"פ לר"י וכמ"ש שהרי עד כאן לא קאמר ר' יהודה התם דהגליון מטמא אחר שעשה לו עמוד רק בגליון ובעמוד שבסופו ולא זכר התם גם מהגליון ומהעמוד שבראשו כלל וכמ"ש ש"מ דדוקא בעמוד שבסופו שמעכב לר"י הוא דס"ל דאחר שעשה לו עמוד עכ"פ מטמא הגליון וכמ"ש משא"כ בגליון דכדי לגול עמוד שבראשו דבאמת אין העמוד הזה מעכב כלל לר"י ולכן אף שעשה לו עמוד להגליון שבראשו אין הגליון שבראשו מטמא כלל לר"י רק בכדי השיעור דכדי לגול היקף לבד אבל הגליון שבראשו שהוא יותר על שיעור דכדי היקף דהיינו הגליון שהוא כדי לגול עמוד ג"כ אף כשעשה לו עמוד טהור לר"י משום דכיון שאין העמוד שבראשו מעכב כלל הרי לעולם יכול הוא להסיר וליטול הגליון עם העמוד הראשון מהס"ת משא"כ בגליון ובעמוד שבסופו שמעכב לר"י בודאי וכמ"ש: אלא דצ"ע לכאורה בזה מהתוספתא דפ"ב דידיים שם שהובא בר"ש פ"ג מ"ד הנ"ל דגרסי' ר' יהודה א' הגליון שבתחלה הספר וכדי היקף כולו מטמא את הידים (ובר"ש במ"ד הנז' לא

העתיק שם תוס' זו בשם ר' יהודה אך בתוס' שלפנינו איתא ר' יהודה וכ"ה בר"ש עצמו בהעתק ד' התוס' במ"ה שם ולהלן יתבאר אי"ה) ונראה פשוט לפי גירסא זו דגרסי' וכדי היקף כו' בוי"ו דאע"ג דודאי דהך בבא דד' ר' יהודא בתוס' זו לא איירי כולה רק בגליון שבראש הספר לבד דבסוף הספר הרי א' ר' יהודה במתני' דבעינן שיעשה לו עמוד וע"כ דבסופו הוא השיעור דכדי לגול עמוד וכמ"ש הר"ש והרא"ש ז"ל לדייק כן מד' ר' יהודה דמתני' הנ"ל ע"ש וא"כ ע"כ הא דקתני בד' ר"י עצמו בתוס' הנ"ל וכדי היקף כולו דודאי על הגליון של תחלת הספר לבד קאי ר' יהודה התם וכ"כ שם הר"ש ז"ל להכריח מזה דעיקר הגי' בב"ב י"ג שם דעושה בראשו כדי לגול היקף ובסופו כדי לגול עמוד כדמוכח מד' ר' יהודה הנ"ל דהעמוד הוא בסוף הספר והוא כגי' הר"י ז"ל בב"ב שם ולא כגי' דידן שהוא גי' רש"י ז"ל ע"ש ועכ"פ צריך לפרש לפ"ז הא דקא' ר"י בתוס' הנ"ל הגליון שבתחילת הספר וכדי היקף כו' דמשמע ודאי דהגליון שבתחילת הספר דקאמר הוא מלבד השיעור דכדי היקף כולו וצריך לפרש לכאורה על איזה גליון שבתחילת הספר קאי ר"י התם ואמר שהוא מטמא ג"כ מלבד השיעור דכדי היקף כו' וכבר עמד בזה הר"ש ז"ל שם וכ' לפרש וז"ל דאפי' גרסי' וכדי היקף בוי"ו דמשמע דתרי מילי נינהו לא איירי בהיקף דבסוף אלא כולה בתחילת הספר וגליון שבתחילת הספר היינו שתי אצבעות שמניח בתחילתו כמו שמניח בין דף לדף כדא' במנחות ל' וכדי היקף כולו הכל בתחילתו קאמ' עכ"ל ולענ"ד צע"ג בדברי הר"ש ז"ל בזה דמשמע בפשיטות מדבריו דס"ל דצריך להניח בתחילתו גליון דהשתי אצבעות מלבד הגליון דכדי היקף כולו והוא תמוה דלמה לו לשייר עוד שתי אצבעות גליון סמוך לכתב בתחילתו אחרי שהוא צריך להניח באמת גליון גדול בתחילתו כדי לגול כולו שהוא ששה טפחים והוא גליון פנוי מכלום ולמה לא תעלה אותן השתי אצבעות ג"כ בתוך הגליון של ששה טפחים דמניח ע"כ חלק בתחילתו כדי לגול היקף וכמ"ש דבשלמא בין כתב להגליון דכדי לגול עמוד בסופו ודאי דשייך שפיר הך דינא דגליון השתי אצבעות אלו וכמו שכ' למעלה שיהי' גליון חלק בין הכתב להעמוד לפי שהגליון הוא צריך לגלול על העמוד ואין זה נוי לספר שיהי' העמוד סמוך לכתב ממש אבל הגליון דכדי לגול היקף שבראשו ודאי דיכול להקיף הס"ת גם בהשתי אצבעות גליון שסמוך להכתב ולמה לי ששה טפחים ושתי אצבעות ג"כ וצ"ע בד' הר"ש הנ"ל בזה: ולכן היה אפשר לומר דבאמת הא דאר"י בתוס' הנ"ל העליון שבתחלת הספר וכדי היקף כו' דר"ל הגליון שהוא כדי לגול עמוד בתחילתו מלבד הגליון שכדי לגול היקף ושניהם בתחילתו קאמר כמ"ש הר"ש והא דבמתני' אינו מטמא עד שיעשה לו עמוד ובתוס' משמע דאינו מחלק בזה כלל צריך לומר דדוקא בעמוד שבסופו קאמר ר"י במתני' דעד שיעשה כו' אבל בעמוד שבתחילתו מודה דמטמא אף מקודם שעשה העמוד ודלא כמ"ש ל' אליבא דר"י בזה וכי תימא דא"כ באמת מ"ט דר' יהודה בזה דלמה יהי' העמוד שבתחילתו חמור מן העמוד שבסופו דבגליון שבסופו אין ר"י מטמא רק כשעשה לו עמוד ושבראשו גם הגליון שהוא יתר על כדי היקף דהיינו לגול העמוד ג"כ יטמא לר"י מיד אף קודם שעשה לו העמוד וכלפי לייא הוא לכאורה ממ"ש לעיל בזה אבל יש לומר לענ"ד שהוא מטעמא אחרינא באמת ור' יהודה לטעמי' בזה דהנה בב"ב י"ג תניא ההם מדביק אדם תורה ונביאים וכתובים כאחת ד"ר מאיר ר' יהודה א' תורה בפני עצמה נביאים בפ"ע כו' וכ"ה בירושל' פ"ג דמגיל'

ע"ש והנה באמה מצינו לר' יהודה גופי' שסותר ד"ע בזה והוא במס' סופרים ובמס' ס"ת רפ"ג דהניא התם עושה אדם תורה ונביאים כאחת ד"ר יהודה וחכ"א תורה בפ"ע ונביאים בפ"ע ע"כ והוא סתיר גדול' מש"ס דילן על המס' סופרי' ומס' ס"ת הנ"ל אליבא דר' יהוד' מהיפך להיפך בזה (וגם אם נחזור בזה לכלל שבידינו דסתם חכמים דר"י הוא ר' מאיר אם כן גם ד' ר' מאיר סותרין זא"ז מהיפך להיפך בזה וכמ"ש) ובהגהות הגר"א ז"ל הגיה באמת במס' סופרים שם דצ"ל כמו בש"ס דילן בב"ב הנ"ל ע"ש אמנם למש"ש בהגהות אשר"י סופ"ק דב"ב לתמוה בזה על מה שסמכו עכשיו לכרוך תורה ונביאים כאחת והא קיי"ל ר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה ע"ש והנה באמת לא הי' לו לתמוה בזה כלל על מנהג העולם שסמכו עכשיו לכרוך ביחד שהרי ודאי יש להם לסמוך בזה ע"ד הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' ס"ת הט"ו שפסק כן בפשיטות דמדביק אדם תורה ונביאים כאחת כו' ע"ש רק שע"ד הפוסקים כן בזה באמת הי' לו לתמוה שם בפשיטות דאיך פסקו כר"מ לגבי דר"י (ומ"ש הכ"מ שם בטעמי' דהרמב"ם בזה יבואר להלן אי"ה) אבל נראה באמת דאין מקום לקושית הגהות אשר"י הנ"ל בזה די"ל דסמכו בזה באמת על גי' המס' סופרים הנ"ל דר' יהודה הוא דאמר התם דמדביק אדם תורה ונביאים כאחת (ואולי דגירסתם שם ג"כ במקום וחכ"א כו' רמ"א כו' דהוא בר פלוגתי' דר"י בזה בש"ס דילן הנ"ל) וכמ"ש ולכן פסקו שפיר בפשיטות כר' יהודה לגבי ר"מ בזה באמת וא"ש וא"כ עכ"פ נראה דאין לדחות גירס' המס' סופרים הנ"ל בזה כל כך שהרי נראו קצת גם להרמב"ם ז"ל הי' לו גי' המס' סופרים הנ"ל בזה וכמ"ש רק שיש לנו ליתן מקום באמת לשתי הגירסאות שיש בזה בש"ס דילן ומס' סופרים הנ"ל אף שהוא מהיפך להיפך ממש וכמ"ש: והנה משנ"ל ליישב בזה יבוא' להלן אי"ה רק בתחלה נ"ל לומר בזה דלגי' המס"ס הנ"ל דר' יהודה הוא דא' דעושה אדם תורה ונביאים כאחת וכמ"ש א"ש בפשיטות בטעמא דר' יהודה גופי' בזה דמחלק בין הגליון שבסוף הספר שאינו מטמא עד שיעש' לו עמוד וטעמי' כמ"ש הרמב"ם ז"ל הנ"ל לפי שיכול לחותכו כו' ותמהנו בזה דאיך יחתוך אותו והלא הוא צריך לו לגול בו העמוד אבל למ"ש י"ל דר' יהוד' לטעמי' בזה דס"ל דיכול לכרוך נביאים ג"כ עם תורה כאחד וכמ"ש וא"כ כל זמן שלא עשה עמוד לתורה בסופו עדיין לא נתקדש הגליון שכדי לגול עמוד שהניח בסופה שהרי אם ירצה יכול לחבר לה בסופה הכרך מנביאים או מכתובים ג"כ ולא יצטרך כלל שם בסוף התור' להגליון שכדי לגול עמוד (רק הגליון של שתי אצבעות לבד להפסיק בין דף של תורה לדף של נביאים כמו בין דף לדף של תורה אבל הגליון שהניח ג"כ כדי לגול עמוד בסוף התורה לא יצטרך עוד כלל) דהעמוד האחרון יעשה לו בסוף הנביאים או בסוף הכתובים כיון שיעשה כולם בכרך אחד דרשאי לעשות כן לר"י וכמ"ש ולכן כל זמן שלא עשה לו עמוד בסופו הרי הוא יכול לחתוך הגליון שהניח כדי לגול העמוד בסוף התורה כשירצה לכורכה עם הנביאים כאחת דלא יצטרך אז עוד לאותו גליון כלל בסוף התורה וכמ"ש משא"כ לאחר שעש' לו עמוד לתורה בסופה בפ"ע ודאי דשוב לא יחבר עוד בכרך זה נביאים לתורה כלל ועכ"פ בסוף התורה כל זמן שלא עשה לו עמוד אינו ברור שיעשה לו עמוד שם וכמ"ש ומשא"כ בתחלת התורה שבהכרח יעשה לו עמוד שם בתחילתו ומשו"ה קאמר ר' יהודה גופא בתוס' הנ"ל דהגליון שבתחלת הספר אף שהוא יותר מכדי היקף דהיינו כדי לגול עמוד ג"כ מטמא אף קודם שעש' לו עמוד שהרי בודאי

יעש' לו עמוד שם בתחילתו וא"א לחתוך אותו כלל משם וא"ש בזה ד' התוס' הנ"ל וגם מחלוקת ר' יהודה ורבנן במשנה דידים הנ"ל דאזלי לטעמייהו בזה דר' יהודה לטעמי דא' דכורך אדם תורה ונביאים כאחת ולכן ס"ל דבסופו אינו מטמא עד שיעשה לו עמוד דקודם שעש' העמוד הרי יכול לחתוך את הגליון עדיין כשיחבר התורה עם הנביאים יחד וכמ"ש ורבנן דר' יהודה לטעמייהו ג"כ דאמרי התם במס' סופרים רפ"ג הנ"ל דתורה בפ"ע ונביאים בפ"ע וכמ"ש ולכן ס"ל דגם קודם שעשה לו עמוד הגליון מטמא דהרי אינו יכול לחותכו שעל כרחו יעשה לו עמוד כיון שאין רשאי לחבר נביאים לתורה לדידהו וא"ש: אלא דלפ"ז צ"ע באמת בד' הרמב"ם ז"ל בזה דבפ"ט מהל' אה"ט ה"ו פסק בפשיטות דהגליון שבתחלה ובסוף מטמא הידים ולא חילק שם בגליון שבסופו בין קודם שעשה לו עמוד לאח"כ ומשמע בפשיטות דפסק בזה כרבנן דר"י הנ"ל וכ"כ בפירושו לידים שם להדי' דאין הלכ' כר' יהודה בזה ואלו בפ"ז מהל' ס"ת פסק בפשיטות דמותר להדביק תורה ונביאים כאחד וכר"י לגי' המס' סופרים הנ"ל ולמ"ש לעיל בזה הו"ל לכאורה כתרתי דסתרי אהדדי דכיון דמותר לדבק נביאים לתורה לדידי' ודאי דכ"ז שלא עשה עמוד בס"ת בסופו הרי הוא יכול לחתוך הגליון עדיין וכמ"ש: ואולי י"ל דכיון דבאמת כ' הרמב"ם ז"ל שם בסו"פ ז' מה' ס"ת הנ"ל דכשכרך תורה ונביאים כאחת אין קדושתו עוד כקדושת ס"ת אלא כחומש מן החומשים דין היתר כדין החסר עכ"ל (ונ"ל דצ"ל [שדין] הוא נתינת טעם על מ"ש דכשכרך נביאים עם התורה עוד כקדושת ס"ת כו' לפי שמוסיף בזה על התורה בכרך הנביאים והו"ל יתר על התורה וכל יתר כחסר דמי וכמ"ש הב"י ז"ל בס' רפ"ג על מ"ש הטור ז"ל ג"כ שם דכשכרכן בכרך אחד דאין בקדושתם קדושת ס"ת כו' וכ' הב"י שם וז"ל כ"כ הרמב"ם כו' ונתן טעם מפני שדין היתר כדין החסר כלומר דכל יתר כנטול הוא ואחר שיש דבר אחר עמו דמי כחסר ממנו וא"כ הו"ל ס"ת חסר ופסול עכ"ל (ובבאה"ג שם יש קצת ט"ס בזה ע"ש) ונראה דמ"ש הרמב"ם ז"ל שהוא כדין החסר דר"ל ג"כ דאין קורין בה בציבור להוציא רבים י"ח דיתר נמי הו"ל כחסר ר"ל כחומשים לבד שנכתבין כ"א בפ"ע דקיי"ל שאין קורין בחומשים בבתי כנסיות משום כבוד צבור כמ"ש הרמב"ם בפ"ב מה' תפלה ה' כ"ג (והוא בסוגיא דגיטין ס' וע"ש בכ"מ ובירושלמי פ' בני העיר ה"א גרסי' לא דאסור אלא מן גין דנפשיהון עגומה אינון זבנין כו' ע"ש) ואף שנראה דאין שייך טעמא דכבוד הצבור (וכן טעמא דירושלמי הנ"ל) רק כשקורא בס"ת חסר דהיינו בחומש לבד אבל כשקוראין ביתר דהיינו בכרך אחד עם נביאים נרא' לכאן דלא שייך בזה טעמא דמשום כבוד הציבור כלל אך מפשטות ד' הרמב"ם והטור הנ"ל שכתבו שאין בהם אלא קדושת חומשים בעלמא וכמ"ש משמע להדיא שאין קורין בציבור ג"כ בס"ת כזו וכמו בחומשים וכ"נ בפשיטות מד' הב"י הנ"ל שכ' דה"ל כס"ת חסר ופסול משמע דפסול לקרות בה בוודאי וכמ"ש (ובשו"ע יו"ד שם לא נזכר להדיא דין הקריאה בס"ת זו שהיא בכרך א' עם הנביאים ע"ש) (והא דקיי"ל במגילה י"ט גבי מגילה הכתובה בין הכתובים דלא יצא ע"ש התם מטעמא אחרינא הוא משום דלא הוי פרסומי ניסא כ"כ (וע"ש ברש"י) ומה"ט מסיק התם דאי מחסרא או מייתרא פורתא ל"ל בה ע"ש ופשוט שאין זה שייך כלל בס"ת עם נביאים בכה"ג אי מחסרא כו' דכיון דטעמא משום דהו"ל כחסר וכמ"ש א"כ ודאי דלא מהני מידי בזה גם בכה"ג ואכמ"ל) והנה מה שנלע"ד במקור ד' הרמב"ם

בעיקר דין זה דתורה ונביאים כאחד שכ' דאין בהם אלא קדושת חומשים לבד יבואר להלן אי"ה.

ועכ"פ נראה דא"ש בפשיטות בזה ד' הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה' אה"ט הנ"ל די"ל דלטעמי אזיל דכיון שכ' בפ"ז מה' ס"ת ה' י"ד שם דחומשין אין בהם קדושת ס"ת כלל (וע"ש בכ"מ ובהג"ה שם שהביא מהא דמגילה כ"ז דאין מניחין חומשים ע"ג ס"ת ע"ש ויבואר להלן קצת אי"ה) וכיון שכ' הרמב"ם ז"ל דגם ס"ת שלימה אם כרכה בכרך אחד עם הנביאים שאין בס"ת כזו עוד רק קדושת חומשים לבד וכמ"ש א"כ נראה לכאורה פשוט דלפ"ז לא משכח"ל כלל לעיקר דין זה שפסק הרמב"ם בפשיטות דמותר להדביק תורה ונביאים כאחד רק כשכתב את הס"ת מתחילתה על דעת לכורכה עם הנביאים כאחד דאז גם בתחלה לא נתקדשה ס"ת זו רק בקדושת חומשים לבד אבל בכל ס"ת דעלמא שכתב אותה מתחילה לשם קדושת ס"ת שלימה בפני עצמה ושתהי' כשרה גמורה לקרות בה בציבור ג"כ ושיהי' בה כל קדושת ס"ת לכל דבר ודאי דאסור לכרוך אותה אח"כ עם הנביאים ביחד שהרי פשוט במס' סופרים פ"ג ה"ג שם דאין עושין מתורה חומשים כו' לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה כו' ע"ש וכ"ה בירושלמי דפ' בני העיר הנ"ל דאין עושין תורה חומשים ע"ש וא"כ נראה דה"ה דאין כורכין את התורה שיש בה קדושת ס"ת גמורה לכל דבר בכרך אחד עם הנביאים ביחד לד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל דכיון דלאחר שיכרוך יחד את התורה עם הנביאים שוב לא יהי' בה עוד קדושה ס"ת כלל רק קדושת חומשים לבד וכמ"ש א"כ פשוט דע"י הכריכה ביחד עם הנביאים הו"ל כהורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה בזה וכמ"ש במס' סופרים הנ"ל דאין עושין מתורה חומשים לפי שאין מורידין כו' וה"נ לעשות מתורה שהיא בפ"ע תורה ונביאים כאחד כיון דג"כ הרי שוב לא יהיה בה עוד רק קדושת חומשים לבד שהרי קיי"ל דאין מורידין כו' וכמ"ש: והשתא א"ש בפשיטות מ"ש הרמב"ם בה' אה"ט הנ"ל דהגליון שבסוף התורה מטמא ג"כ ומשמע דאף קודם שעשה לו עמוד קאמר מדלא מחלק בזה וכמ"ש"ל והיינו משום דבפשוטו מיירי התם בכל ס"ת דעלמא שהיא כשרה גמורה דהיינו שכתבה בתחלה לשם קדושת ס"ת שהיא בפ"ע ולא על דעת לכורכה אח"כ עם הנביאים כלל וא"כ ודאי דס"ת כזו לא יחברנה עוד עם הנביאים כלל שהרי ודאי דאסור לחברה לעולם עם הנביאים משום דאין מורידין כו' וכמ"ש ומשו"ה ודאי דהגליון מטמא מיד דאינו יכול לחותכו דע"כ יעשה לו עמוד וכמ"ש ומ"ש הרמב"ם בהל' ס"ת הנ"ל דמותר להדביק תורה ונביאים כאחד ע"כ ודאי דלא מיירי באמת רק בס"ת שכתבה גם מתחילה על דעת לכורכה עם הנביאים דאז לא נתקדשה ס"ה כזו מתחילתה רק בקדושת חומשים לבד וכמ"ש וא"ש: אלא דהשתא צריך לפרש באמת דר' יהודה דס"ל דהגליון שבסוף אינו מטמא בלא עמוד ומטעמא דס"ל שיכול לחברה עדיין עם הנביאים וכמ"ש ופשטא משמע דמיירי ודאי בס"ת שכתבה מתחילה רק ע"ד שתהי' מוכרכת בפ"ע ולא לכורכה עם הנביאים אח"כ (מדהניח בגליון שבסוף כדי לגול עמוד שאם הי' דעתו לחבר' עם הנביאי' לא הי' מניח בסוף רק ב' אצבעות וכמ"ש) ואפ"ה משמע דס"ל לר"י דגם ס"ת כזו אם ירצה לחברה אח"כ יחד עם הנביאים רשאי ולא חייש ר"י בזה כלל לאיסורא דאין מורידין מקדושה חמורה כו' וכמ"ש וצ"ל ע"כ בזה דר' יהודה ס"ל כר' ירמיה דא' באמת בירושלמי פ' בני העיר הנ"ל דתורה וחומשים קדושה אחת הן ע"ש ופליג בזה

באמת על המ"ד במס' סופרים הנ"ל דחומשים קדושתן קלה מס"ת (כדמפרש טעמא התם דאין עושין תורה חומשים מפני שאין מורידין כו' וכמ"ש וה"נ ס"ל ע"כ לתנא דברייתא במגילה כ"ז הנ"ל דא' דאין מניחין חומשין ע"ג ס"ת וכמ"ש"ל אבל ר' ירמיה בירושלמי הנ"ל נראה דס"ל באמת התם דמניחין חומשים ע"ג ס"ת כדא"ר ירמיה גופי' התם תורה וחומשים ערק תנא מינה וע"ש בק"ע ובפ"מ ונראה דאזיל לטעמי' בזה דס"ל באמת דתורה וחומשים קדושה א' הן וכמ"ש) וכיון דס"ל לר"י דקדושת חומשים הן כקדושת ס"ת ממש א"כ פשוט דלדידי' ה"נ דמותר לכרוך אח"כ נביאים גם עם הס"ת שכתבה מתחילה שלא ע"ד לכורכה יחד עם נביאים שהרי אין בזה שום הורדה מקדושה כלל אף אי ס"ל דהתורה שחברה עם הנביאים לא הו"ל שוב ע"ו זה רק כמו חומשים לבד משום שדין היתר כדין החסר וכמ"ש הרמב"ם הנ"ל כיון שבאמת הרי גם בחומשים ס"ל דקדישי כקדושת ס"ת ממש וכמ"ש ולכן שפיר ס"ל לר"י דכל זמן שלא עשה לס"ת עמוד בסופו אף שכתבה מתחילה שלא ע"ד לכורכה עם הנביאים מ"מ לעולם יכול לכורכה עם הנביאים יחד שאין בזה שום הורדה מקדושה כלל לדידי' דס"ל כר' ירמיה וכמ"ש אבל הרמב"ם ז"ל לטעמי' בזה דפסק באמת כמ"ד במס' סופרים ובש"ס דילן הנ"ל דחומשים קילי קדושתם טובא מס"ת וא"כ ודאי דלפ"ז אין עושין מס"ת חומשים ומשים משום שאין מורידין כו' וכמ"ש וה"נ ודאי דס"ת כשרה שכתבה על דעת שתהיה בפ"ע דאין כורכין אותה עם הנביאי' כאחד דהו"ל כהורדה מקדושה חמורה לקלה וכמ"ש ומ"ש הרמב"ם דמדביק אדם תורה ונביאים כאחת ע"כ דאינו אלא בס"ת שכתבה מתחילה ע"ד לכורכה עם הנביאים דבתחילתה לא נתקדשה רק בקדושת חומשים לבד וכמ"ש"ל וא"ש: ואמנם מ"ש בפשיטות דאי ס"ל לר' יהודה כמ"ד בירושלמי הנ"ל דתורה וחומשים קדושה אחת הם א"ש במאי דס"ל מה"ט דרשאי לכרוך אח"כ יחד את הנביאים אף לס"ת שלא כתבה כלל בתחילתה ע"ד לכורכה עם הנביאים דאף שדין היתר כדין החסר אחר הכריכה עם הנביאים כדין חומשים לבד אפ"ה הרי ס"ל דתורה וחומשים קדושה אחת הם ואין בזה הורדה מקדושה כלל וכמ"ש הנה לכאורה יש לסתור זאת מהירושלמי במקומו הנ"ל דמסיים שם אהא דר' ירמיה הנ"ל דאמר בשם רשב"י דתורה וחומשים קדושה א' הן אין עושין תורה חומשים כו' ופי' הק"ע שם דר"נ אע"ג דס"ל דתורה וחומשים קדושה אחת היא דאפ"ה מודה בזה דאין עושין מתורה חומשים ע"ש וא"כ לכאורה דה"נ בס"ת שכתבה מתחילה ע"ד שתהי' בפ"ע דאין לכרוך אותה אח"כ עם הנביאים אף למאן דס"ל דתורה וחומשים קדושה א' הם כיון דתורה שחברה עם הנביאים הו"ל ע"י זה רק כחומשים וכמ"ש אולם מלבד דבאמת הנה לענ"ד כל מה שפירשו המפרשים שם בד' הירושלמי בזה לפי הגירסא שלפנינו הנ"ל הוא תמוה מאוד ואין לפירושם מקום כלל בד' הירושלמי שם וע"כ היה נראה לענ"ד באמת דחסרון הניכר יש בירושלמי שם ואחר ד' ר' ירמיה הנ"ל דא' שם דתורה וחומשים קדושה א' הן צ"ל באמת (והא תני) אין עושין תורה חומשים כו' והיינו דמקשה מזה באמת אהא דר' ירמיה הנ"ל מברייתא דמס' סופרים הנ"ל דתני דאין עושין תורה חומשים ומטעמא שאין מורידין מקדושה חמורה כו' וכמ"ש אלמא דתורה וחומשים לאו קדושה א' הן ודלא כר' ירמיה הנ"ל וא"ש בפשיטות בזה ד' הירושלמי הנ"ל וגם בהא דא' עלה בירושלמי שם אר' יוסה הדא אמרה תורה שעשאה חומשים בקדושתה היא שהוא תמוה ג"כ שהרי

מברייתא דאין עושין תורה חומשים הנ"ל באמת מוכח להיפך בזה והמפרשי שם דחקו ג"כ בזה מאוד יעו"ש ולענ"ד היה נראה דגם בזה יש ט"ס וצ"ל באמת הדא אמר' תורה שעשא' חומשים [לאו] בקדושתה היא וצ"ל ג"כ שם וא"ר יוסה כו' והכל הוא מהקושי' דפריך עלה דר' ירמיה' מברייתא דאין עושין תורה כו' הנ"ל ומהא דא"ר יוסה עלה דזאת אומרת באמת דחומשים לא קדישי כלל כקדושת ס"ת וכמ"ש (ואפשר עוד דמש"ש בירושלמי דא"ר ירמיה' בשם ר"ז תורה וחומשים ערק תנא מינה קודם ברייתא דכותבין תורה ונביאים כו' דאין שם מקומו באמת וצ"ל כאן בהא דא"ר ירמיה בשם רשב"י וכצ"ל ר' ירמיה בשם ר' זעירא בשם רשב"י תורה וחומשים קדושה א' הן ואח"ז צ"ל ערק תנא מיניה אין עושין תורה חומשים כו' ור"ל דעלה דר' ירמיה קאמר דנעלם ממנו בזה ד' התנא דתני דאין עושין תורה כו' וע"כ דטעמא משום דחומשים לא קדישי כלל כס"ת וכמ"ש וכן הך דר' יוסי הנ"ל היה נראה באמת דמקומו למעלה שם אחרי הברייתא דתורה וחומשים ע"ג נביאים כו' ואין צורך להגיה בדבריו תיבת לאו רק דהניתנין למטה שם בירושלמי צריך ליתנם למעלה והניתנין למעלה למטה וכמ"ש בעז"ה וכל זה אבאר במק"א א"ה) ואף דלמ"ש להגיה בד' הירושלמי הנ"ל יהי' ד' ר' ירמיה הנ"ל נשאר בקושיא בזה מד' הברייתא וכמ"ש אבל למ"ש דר' יהודה במשנה דידים הנ"ל ע"כ דס"ל נמי דתורה וחומשים קדושה א' הן וכר' ירמיה הנ"ל וא"כ הרי י"ל באמת לר' ירמיה הנ"ל דאיהו כר' יהודה ס"ל בהא דפליג באמת עלה דהך ברייתא דאין עושין תורה חומשים כו' וס"ל ע"כ דעושין באמת מתורה חומשים וכמ"ש וא"ש: אמנם גם לפי הק"ע ז"ל בירושלמי לפי הגירסא שלפנינו שם דהך דאין עושין תורה חומשים אתיא אליבא דכו"ע דאף מ"ד דתורה וחומשים קדושה א' הן מ"מ מודה דאין עושין תורה חומשים משום דהו"ל כבזיון תורה כשמחלקה לחלקים וכמ"ש הק"ע שם י"ל דאין זה רק לעשות מתורה חומשים דע"י החילוק הו"ל כבזיון לתורה כמ"ש אבל כשאינו מחלקה כלל רק מוסיף עליה נביאים כיון דעכ"פ לר' יהודה בקדושתה היא עומדת אפשר דאין בו איסור כלל לר"י דאיהו ודאי ס"ל דעל ידי הוספת הנביאים לבד דאין בזה משום בזיון תורה באמת ולא דמי לחילוק חומשים כלל וא"ש (ופי' הפ"מ שם בזה דהא דאין עושין תורה חומשים הוא באמת מטעמא דאין מורידין כדא' במס' סופרים הנ"ל ואפ"ה ס"ל דתורה שעשאה חומשים הם בקדושה אחת עם התורה ע"ש הוא תמוה ואין לו שחר באמת כלל ואין מהצורך להאריך בדבריו בזה אך בפשוטו הי' י"ל דמשו"ה אין עושין חומשים תורה אף למ"ד שהם בקדושה אחת משום דכיון דעכ"פ אין קורין בחומשים בבית הכנסת לכו"ע כדא' בגיטין ס' הנ"ל משום כבוד הציבור א"כ עכ"פ הו"ל כקצת הורדה להס"ת בזה דע"י החילוק לחומשים לא יוכלו לקרות בהן בציבור עכ"פ וא"ש בפשיטות אך בתורה שחברה עם הנביאים כאחד י"ל דשפיר קורין בה ג"כ בציבור למ"ד דחומשים וס"ת קדושה א' הן וה"נ לתורה ונביאים כאחד וכמ"ש ומ"ש לעיל דתורה ונביאים כאחד ג"כ נראה דאין קורין בה בציבור כדמשמע הכי מלשון הרמב"ם ז"ל הנ"ל אפשר שאינו באמת אלא לד' הרמב"ם ז"ל בלבד דס"ל דחומשים אין בהם קדושת ס"ת כלל וה"ה לתורה עם הנביאים וכמ"ש וצ"ע): ועכ"פ א"ש בפשיטות ד' הרמב"ם הנ"ל דכיון דאיהו ז"ל כ' דחומשים אין בהם קדושת ס"ת כלל כמ"ש א"כ ודאי דאין לכרוך לדידי' נביאים עם התורה שכתבה מתחילה שלא ע"ד לכורכה עם הנביאים דהו"ל כהורדה מקדושה

בזה וכמ"ש (ובעיקר הדבר שכ' הרמב"ם דאין בחומשים קדושת ס"ת ושלא כר' ירמיה בירושלמי הנ"ל הנה למש"ל להגיה בירושלמי שם והא תני כו' א"ש בפשיטות דדר' ירמיה נשאר באמת בקושי' בזה בירושלמי וכמ"ש אמנם גם לפי הק"ע הנ"ל י"ל בפשיטות דסמך הרמב"ם בזה על הש"ס דילן במגילה כ"ז הנ"ל דאין מניחין חומשים ע"ג תורה וכמ"ש הרמב"ם בפ"י מה' ס"ת ה"ה כן להלכה ודלא כר' ירמיה בירושלמי הנ"ל (ואמנם מה שהשמיט הרמב"ם עיקר הך דינא דמס' סופרים הנ"ל דאין עושין תורה חומשים לפי שאין מורידין כו' יבואר קצת להלן אי"ה) ואין לתמוה לפ"ז על המחבר ז"ל ביו"ד שבס' רפ"ב ס"ק י"ט הביא הך דאין מניחין חומשים ע"ג ס"ת בלי חולק ובס' רפ"ג ס"ק א' הביא מחלוקת הרמב"ם והרשב"א ז"ל בזה דהרמב"ם ס"ל דאין בחומשים קדושת ס"ת וכמ"ש ויש מי שאומר והוא הרשב"א בתשובה ס' קמ"ד שהובא בב"י שם דחומשים הם כס"ת לכל דבריהם כו' והיינו משום שפסק כר' ירמיה בירושלמי הנ"ל (ונראה דג"ה הרשב"א הוא כג"ה שלפנינו בירושלמי שם דלמש"ל להגיה שם והא תני כו' א"כ הרי נשאר ד' ר' ירמיה בקושיא בזה ואיך פסק כוותי' וי"ל וצ"ע) והרי למש"ל דנראה דר' ירמיה לטעמי' בזה דמשום דא' דתורה וחומשים קדושה א' הן ס"ל התם מה"ט דמותר להניח חומשים ע"ג ס"ת באמת וא"כ לכאורה הי' לו להשו"ע שם להביא חולק בזה גם בדין הנחת חומשים ע"ג ס"ת דלמ"ד דחומשים קדישי כס"ת הרי ס"ל נמי דמניחין חומשים ע"ג ס"ת וכמ"ש אבל י"ל בפשיטות דרק לחומרא חיים מספק לד' הרשב"א ז"ל בזה ולכן לא הביאו רק להא שינהוג גם בחומשים קדושה כס"ת מספיקא וא"ש: וברמ"א ס' רפ"ב ס"ק ב' בהג"ה כ' דלפני חומשים שלנו שאינם עשויין בגלילה) אין צריכין לעמוד מפניהם כמפני ס"ת (ונרשם המ"מ ב"י בשם הרמב"ם) ואח"ז כ' הרמ"א דיש מחמירים ומשמע דאף בחומשים שלנו יש מחמירין לעמוד מפניהם (ונרשם המ"מ שהוא מהרשב"א הנ"ל) והנה אף שבזה האמת אתו דהרשב"א החמיר לעמוד אף לפני חומשים שלנו וכמ"ש הב"י משמו שכ' דאפי' לפני חומשים שלנו שאינן בגלילה כס"ת מסתברא דצריכין לעמוד לפניהם דקדושים הם כו' ע"ש אבל כבר תמה ע"ז הש"ך ז"ל שם ס"ק ג' דאיך הביא הרמ"א ז"ל דעה זו הנדחית לגמרי כי מעולם לא שמענו שום פוצה פה בזה שיהיו עומדים מלפני חומשים שלנו ואפי' הי' כל התורה כתוב כן אין עומדים כלל מפני' וכמ"ש הב"י ג"כ שכבר נהגו העולם שלא לעמוד מפניהם כו' וע"כ כ' הש"ך שם להג"ה בד' הרמ"א הנ"ל דהאי יש מחמירין קאי אלמטה שם וצ"ל דיש מחמירין ואומרי' דהשומע קול כו' ע"ש ועוד יש לתמוה על הרמ"א הנ"ל שציינ' המ"מ ב"י בשם הרמב"ם על מ"ש דלפני חומשים שלנו א"צ לעמוד והלא באמת מבואר בב"י בשם הרמב"ם שם דאפי' לפני חומשים העשויין בגליל' כס"ת ס"ל דא"צ לעמוד לפניהם כלל ומטעמי' דס"ל דאין בחומשים קדושה ס"ת כלל וכמ"ש (ומצאתי כעת שם בהגהות הגאון רע"א ז"ל הנדפס מחדש שעמד קצת בזה ג"כ ע"ש ולכן הי' נ"ל דבאמתטס"ה ברמ"א ז"ל שם וכצ"ל אבל לפני חומשים א"צ לעמוד (ור"ל אפי' הם בגלילה כס"ת וע"ז א"ש הציון בשם הרמב"ם וכמ"ש) ויש מחמירים (והיינו היש מי שאומר שהם כס"ת ממש דבס' רפ"ג הנ"ל והוא הרשב"א הנז') אבל בחומשים שלנו אין להחמיר כצ"ל והוא הכרעת הרמ"א ז"ל בעצמו בזה ודלא כהרשב"א הנ"ל והיינו כמ"ש הב"י דבאמת לא נשמע פ"פ לערער בדבר וכמ"ש וא"ש (וקצת נראה כן מביאורי הגר"א ז"ל

שם ס"ק י' דנראה דמחלק בזה ג"כ בין חומשים שלנו לחומשים שלהם ע"ש ולכאורה הוא דלא כחד ולמ"ש להג"י בד' הרמ"א הנ"ל א"ש דקאי ע"ד הרמ"א ז"ל בזה שהחמיר רק בחומשים שלהם כהרשב"א וכמ"ש וצ"ע): והן עתה מצאנו מקום לבאר בעז"ה את מקור ד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל שחידש בדין תורה ונביאים שכרכן בכרך א' דאין בהם אלא קדושת חומשים בלבד וכמ"ש ל דיש לנו לעשות סמוכין לדבריו ז"ל בזה ע"פ מה שנ"ל לבאר בתחילה לענ"ד בעיקר ד' הברייתא דהמס' סופרים והירושלמי הנ"ל דעלה דתני דאין עושין תורה חומשים כו' מסיים עלה התם אבל עושין חומשים תורה כו' ע"ש דלכאורה הוא צע"ג ממ"ש בירושלמי עצמו במגילה פ"א ה"ט שם דכל החומשים שבס"ת צריך שיהא גומר באמצע הדף ומתחיל באמצע ע"ש וטעמא כדי שלא יבוא לחתוך אותם זה מזה וכמ"ש התוס' בב"ב י"ג ד"ה ומסיים מלמטה כו' בשם הריצב"א ז"ל ע"ש והשתא תקשי דאיך משכח"ל כלל דיעשו מחומשים תורה והלא כיון שהיו נכתבים כל חומש בפ"ע ע"כ כל חומש היה מסיים בדף בפ"ע והשני מתחיל בדף בפ"ע ואיך יעשה אותם תורה כלל אחר שבתורה צריכין שיהי' סיום כל החומשים באמצע הדף וגם התחלתם באמצע כמ"ש : אך מהך רישא דברייתא דהירושלמי ומס' סופרים הנ"ל דתני שאין עושין תורה חומשים ומפרש במס' סופרים הנ"ל טעמא לפי שאין מורידין כו' וכמ"ש לא קשיא נמי לכאורה דאיך משכח"ל כלל בלא"ה שיעשו חומשים מתורה שבתורה הרי הם מסיימים באמצע הדף ומתחילין באמצע ואיך יחלוק אותם לחומשים כלל דלק"מ באמת דנראה ודאי דאדרבה דזהו טעמו של דבר דמפני מה צריך שיסיים כל חומש באמצע ומתחיל באמצע לפי שאין עושים תורה חומשים ואם יסיימו בסוף הדף ויתחיל בראש הדף גזרינן שמא יבוא לחתוך אותם ולחלקם ויעבור על זה ויעשה מתורה חומשים וע"כ תקנו שבתורה יסיים כל חומש באמצע ויתחיל באמצע ושוב לא יבוא עוד לעשות תורה חומשים כלל וא"כ הא דכל חומש מסיים באמצע באמת הוא משום שאין עושין תורה חומשים וכמ"ש ובזה נ"ל ליישב בפשיטות קושית הגאון בעל חתם סופר ז"ל ביו"ד ס' רנ"ה על עיקר הדין שחידש בירושלמי דפ"ק דמגילה הנ"ל דכל החומשים של ס"ת צריך שיהא גומר באמצע הדף ומתחיל באמצעיתו וכמ"ש התוס' בב"ב הנ"ל בשם הירושלמי הנ"ל וכ' הגאון הנ"ל ליישב על מה שהשמיטו כל הפוסקים ז"ל ולא הביאו את ד' הירושל' הנ"ל להלכה (ואף שבהגהות מיי' פ"ז מהל' ס"ת אות ל' הובא שם ד' התוס' והירושלמי הנ"ל בזה ע"ש וכן בב"י ס' רפ"ג הנ"ל הביא ד' התוס' הנ"ל רק בשו"ע ה' ס"ת לא הזכיר בשום מקום לד' הירושלמי שם וכבר תמה בזה בדברי חמודות ה' ס"ת אות ל"ג ע"ש ובדגול מרובה ס' רע"ה וכן בס' בני יונה בקצר ס' רע"ג הביאו ד' הירושלמי הנ"ל להלכה ע"ש) משום שנראה דד' הירושלמי הנ"ל נסתר באמת מסוגית הש"ס דילן במנחות ל' דא' רב התם הגומר ס"ת גומר אפילו באמצע הדף ומוק"ל התם בחומשים של ס"ת ע"ש והשתא אם איתא לד' הירושלמי הנ"ל דבחומשין של ס"ת צריך לגומרן באמצע הדף דוקא ולא בסוף וכמ"ש א"כ אכתי תקשה דאיך אמר רב דבחומשין גומרן אפילו באמצע הדף דמשמע אפי' באמצע ולא מיבעי' בסוף הדף דודאי כשר לגומרן והרי באמת בחומשין צריך לגומרן באמצע הדף דוקא ומאי אפילו דא' רב אלא ע"כ דלא כהירושלמי בזה עכ"ד הגאון בעל חתם סופר ז"ל שם ובאמת כבר קדמוהו בזה בשו"ת תשובה מאהבה להגאון רא"פ ז"ל ח"א ס' ס"ה וכו' ג"כ דמהש"ס הנ"ל ראייה

מהימנא נגד הירושלמי דמשמע דבחומשין של ס"ת אין דרכן לגמור באמצע הדף מדאשמועינן רב דמותר לגמור אפילו באמצע הדף והוא להיפך מהירושלמי הנ"ל עכ"ל (ובשו"ת בית הלוי להגאב"ד דק"ק סלוצק נ"י הנדפס כעת מחדש בס' ז' שם הקשה קושיא זו על הריצב"א ז"ל מדנפשי' ע"ש ובמחכ"ת הנה כבר קדמוהו בזה בשו"ת הגאונים ז"ל הנ"ל (וכמדומה שכבר קדמם ג"כ בזה בשו"ת פ"מ ואינו לפני כעת) וגם מש"ש בס' בה"ל דלא ידע למה דחק הכ"מ למצוא טעם על מה שפסק הרמב"ם דמותר לדבק תורה ונביאים כאחד שהוא כר"מ לגבי ר"י (וכ"כ לעיל דהרמב"ם הי' גורס באמת כמס"ס הנ"ל דמהפך דר"מ לדר"י) דהרי בגמ' אמר רבי מעשה והביאו לפנינו תורה ונביאים כאחד והכשרנום ומעשה רב עכ"ל ובמחכ"ת הלא הכ"מ עצמו כ"כ במקומו בפ"ז הט"ו וז"ל ופסק כר"מ משום דרבי קאי כותי' דאמר מעשה והביאו לפנינו תנו"ך בכ"א והכשרנום ומעשה רב עכ"ל ע"ש) ואולם למש"ל א"ש דהרי עיקר טעמא דהירושלמי הנ"ל דצריך לסיים כל חומש באמצע הדף הוא כדי שלא יחתוך אותם ולעשות מתורה חומשים וכמ"ש בתוס' הנ"ל והא דאין עושין תורה חומשים הוא משום דאין מורידין כו' וכמ"ש וא"כ י"ל דרב במנחות הנ"ל ס"ל באמת כמ"ד בירושלמי דפ' בני העיר הנ"ל דתורה וחומשים קדושה א' הן וא"כ ודאי דלדידי' באמה ס"ל דעושין מתורה חומשים (והא דמסיים עלה בירושלמי אין עושין כו' באמת צריך להגיה שם והתני והיינו שבא להקשות שם עליו מברייתא זו וכמ"ש) וכיון דס"ל דעושין באמת מתורה חומשים ודלא כהברייתא הנ"ל א"כ ע"כ דס"ל ודאי דגם חומשים של ס"ת יכול לסיים אותם בסוף הדף שהרי לדידי' ס"ל באמת שאם בא לחתוך חותך גם בחומשים של ס"ת וכמ"ש וא"ש הא דא' רב אף באמצע הדף דודאי לדידי' שפיר יכול לסיים אותם גם בסוף הדף כמ"ש כיון דס"ל כמ"ד בירושלמי דתורה וחומשים קדושה א' הן וכמ"ש וא"ש נמי בזה הא דא"ר יוסף שם במנחות כ"ט דתרתני מילי א"ר ותניא תיובתני' כו' ואע"ג דבהך דגומר אפי' באמצע הדף משני לה שפיר דמיירי בחומשים של ס"ת וכמ"ש וכבר עמדו בזה התוס' שם ד"ה ותניא דלאו תיובתא גמורה כו' ע"ש ולמש"ל דבאמת ד' ר' ירמי' בירושלמי הנ"ל נשאר בקושיא מהך ברייתא דאין עושין תורה חומשים כו' וכמ"ש א"ש בפשיטות דאף למאי דמוק"ל להא דרב בחומשין של ס"ת ע"כ צ"ל דס"ל כו' ירמי' בירושלמי הנ"ל והרי גם לד' ר' ירמיה הנ"ל תניא תיובתני' מהך ברייתא דאין עושין תורה כו' הנ"ל וכמ"ש והגאון בעל חתם סופר ז"ל כ' שם די"ל דהריצב"א ז"ל לא היה גורס בהך דרב הנ"ל תיבת אפילו ע"ש ולי נראה דטפי י"ל דהריצב"א ז"ל הי' גורס בירושלמי הנ"ל תיבת והתני וכמ"ש וא"ש דרב ודאי דכר' ירמי' הנ"ל ס"ל ובאמת פריך עלי' התם מהך ברייתא דאין עושין תורה חומשים לפי שאין מורידין כו' וכמ"ש וא"ש ובברייתא דמנחות שם דהכותב ס"ת לא יגמור באמצע הדף כדרך שגומר בחומשים כו' יש לפרש דבחומשים באמת צריך הוא לגמור כן באמצע הדף דוקא דס"ל כהך דירושלמי פ"ק דמגיל' הנ"ל ואמנם עכ"פ הקשה טובא מהך סיפא דברייתא דמס' סופרים הנ"ל דתני דעושין חומשי' תורה דאיך משכח"ל כלל כיון דלהך תנא ע"כ דס"ל ודאי דצריך לסיים החומשים של ס"ת באמצע הדף דוקא מדס"ל דאין עושין תורה חומשים וא"כ ודאי דגזרינן שלא יבוא לחתוך וכמ"ש וקשיא רישא לסיפא אהדדי לפ"ז וצ"ע לכאורה לענ"ד בזה: וע"כ נ"ל בזה דהנה מ"ש הריצב"א ז"ל בתוס' דב"ב הנ"ל

דהך סיום דד' הברייתא הנ"ל דמסיים מלמטה ומתחיל מלמעלה דלא קאי רק אנביאים לבד ולא אחומשים כלל (ור"ל דקאי על השבעה נביאים שהם בפני עצמן והיינו מציעתא דברייתא הנ"ל דקתני בין חומש לחומש כו' ובין נביא לנביא כו' ונביאים של שנים עשר כו' והדר קתני עלה ומסיים מלמטה כו' וע"ז כ' ריצב"א דלא קאי ארישא דחומשים כו' וה"נ פשוט דלא קאי כלל גם אסיפא דנביא של שנים עשר דקסליק מינ' דבאמת אינהו נמי דמיין בהא ודאי לחומשים דצריך לסיימם ג"כ באמצע הדף ולהתחילן באמצע מהך טעמא נמי שלא יבוא לחתוך אותם זה מזה ורבנן תקנו שיהיו נכתבין כל הי"ב נביאים כאחד דוקא משום דאידי דזוטרי כו' כדא' שם י"ד וכן מפורש להדיא בירושלמי דפ"ק דמגילה הנ"ל דצריך שיהא גומר באמצע הדף כו' (וקאי ע"כ אחומשים כמ"ש) ובנביאים גומר בסופו כו' ובנביא של שנים עשר אסור כלומר לגמור בסופו אלא דהו"ל כמו חומשים וכמ"ש ולפי שהוא דין מחודש באמת ולא הוזכר בתוס' דב"ב הנ"ל לכן כתבנו כןמהירושלמי הנז' בהדיא וכמ"ש) נראה לכאורה דעד כאן לא כ' הריצב"א ז"ל דלא קאי רק אנביאים לבד ולא על חומשים כלל אלא בבריית' קמייתא התם דקתני בהדי' שם בין כל חומש של תורה כו' ובין כל נביא כו' ומשמע דבבא זו לא מיירי אלא בחומש של הורה שכתבה לעצמה וכן בנביאים כו' ולא איירי הך בבא בתורה שכתבה עם הנביאים כאחד (אע"ג דברישא מיירי התם בהכי כדא"ר התם מעשה כו' מ"מ הך דינא דמניח בין כל חומש של תורה ד' שיטין ודאי דאיירי הך דינא בפשוטו גם בכל חומשין של תורה שנכתבת בפני עצמה כדינה) וע"כ כ' הריצב"א דעל זה לא קאי הך דינא דמסיים מלמטה כו' וכמ"ש (וכ"ה באמת במס' סופרים פ"ג ה"ב הנ"ל הך דינא דמתחיל מלמעלה רק על נביאים לבד ע"ש) אבל באידך ברייתא דלא הוזכר שם חומשים בפ"ע ונביאים בפ"ע כלל רק קתני ברישא דמדביק אדם תורה ונביאים כאחת והדר גרסי' נמי עלה התם הך דינא דמסיים מלמטה כו' נראה פשוט דבהך ברייתא ודאי דאכולהו קאי הך דינא דמסיים מלמטה כו' בין אנביאים ובין אחומשים ג"כ דאף בחומשים ג"כ יכול לסיים מלמטה כו' בכה"ג דמיירי בהך ברייתא דהיינו בשכרך תורה ונביאים כאחת וכמ"ש וטעמא רבה ודאי דאיכא במילתא לחלק בזה באמת דכיון דכבר כתבנו בשם הרמב"ם ז"ל דכשכרך תורה ונביאים כאחת אין קדושתו עוד כקדושת ס"ת כלל אלא כקדושת חומשים לבד וא"כ לא מיבעי לד' המס' סופרים הנ"ל דס"ל דקדושת חומשים קיל טפי מקדושת ס"ת ולהכי חין עושין ס"ת חומשים לפי שאין מורידין כו' ומה"ט נמי צריך שיסיים בחומשים של ס"ת באמצע הדף כו' כדי שלא יבוא לחלקם ולהורידם מקדושהם עי"ז וכמ"ש ל"א"כ ודאי דהך טעמא לא שייך כלל כשכותב חומשים של ס"ת דעת לכרוך את התורה עם הנביאים כאחד דודאי דיכול לכתוב ולסיים את החומשים של ס"ת הזאת גם בסוף הדף ולהתחיל בראש הדף ג"כ שהרי הדבר פשוט דבס"ת כזו שנכרכת עם הנביאים כאחת (שאינן בה רק קדושת חומשים לבד כמ"ש) דודאי רשאי הוא לחלק את החומשים של ס"ת כזאת לחומשים בפני עצמן ג"כ אם ירצה אח"כ שהרי אין בזה שום הורדה מקדושה חמורה לקלה כלל כיון דאף בזמן שהיו כל החומשים הללו ביחד ג"כ לא היו בהם רק קדושת חומשים לבד לפי שהיו בכרך א' עם הנביאים כמ"ש וא"כ פשוט דה"ה דיכול לסיים את החומשים הללו (מס"ת שנכתבה על דעת לכרוך אותה עם הנביאים כאחד) בסוף הדף ולהתחיל בראשו וכמ"ש אלא דאף לד' הירושלמי

הנ"ל דס"ל דתורה וחומשים קדושה א' הן ולפי הגירס' שלפנינו הנ"ל דמ"מ מודה דאין נותן תורה חומשים וכמ"ל אבל הרי כתבנו דנראה באמת לפי גירס' זו דטעמא דאין עושין תורה חומשים הוא משום דכיון שאין קורין בחומשים בצבור כמ"ל הו"ל עי"ז כקצת הורדה עכ"פ בקדושת הס"ת כשמחלקה לחומשים בפ"ע דעי"ז לא יוכלו לקרות בה עוד בציבור אח"כ וכמ"ש וא"כ נראה דאין דין זה שייך כלל בס"ת שהיא בכרך אחד עם הנביאים כיון שכ' הרמב"ם ז"ל שדין היתר כדין החסר וכמ"ל ומה"ט נראה דאין קורין ג"כ בציבור בס"ת שהיא בכרך אחד עם הנביאים דהו"ל כחומש לבד וכמ"ש.

: (ומיהו למעלה כתבנו דלמ"ד דתורה וחומשים קדושה אחת הן אפשר דקורין ג"כ בציבור לדידי' בס"ת שנכרכה עם הנביאים כאחד ולפ"ז גם מס"ת זו אין לעשות חומשים וצ"ע): ומתוך זה יש לעשות סמוכין בפשיטות לעיקר ד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל במ"ש דכשכרך תורה ונביאים כאחת שאין בו אלא קדושת חומשים לבד כמ"ל דלכאורה אין לנו שים מקור לדבריו בזה בסוגיא דב"ב הנ"ל אבל למ"ש בעז"ה דהך סיפא דמסיים מלמטה כו' דאיך ברייתא הנ"ל ודאי דמשמע בפשיטות דקאי התם על חומשי תורה ג"כ דלא נזכר שם נביאים בפ"ע כלל רק דאכולהו הנך דקתני התם ברישא קמהדר התם בסיפא דבין תורה דהיינו חומשי תורה ובין נביאים כולם יכול לסיימם מלמטה כו' ומטעמא דמפרש התם שאם בא לחתוך חותך כלומר דבכה"ג שכתב את התורה והנביאים בכרך אחד אם ירצה יכול לחתוך אותם אח"כ ולחלק זה מזה ואף כל חומש מחומשי התורה הוא יכול לחתוך ולחלק אחד מחבירו בכל כה"ג שכתבם בתחלה על דעת לכורכם עם הנביאים כאחד ולכן הוא יכול לסיימם גם את החומשים של תורה בכה"ג בסוף הדף ולהתחיל השני בראש הדף לפי שיכול לחלקם זה מזה אח"כ באמת וכמ"ש וא"כ ע"כ דה"ט באמת לפי שבכל כה"ג שנכתבו בתחלה על דעת לחברם עם הנביאים ג"כ וחברן אח"כ בכרך אחד באמת לא נתקדשה בתחילה גם הס"ת שנכתבה לחבר אותה אח"כ בכרך אחד עם הנביאים רק בקדושת חומשים לבד כמ"ש ולכן אין איסור אח"כ לחזור ולחלקם זה מזה לפי שאין כאן שום הורדה בזה מקדושה חמורה לקלה וגם אין בזיון להס"ת כלל בזה כיון שגם בעודן שהיו מחוברים כאחד לא היה בהם קדושת ס"ת כלל וגם לא היו קוראין בהם בציבור לפי שהיו בכרך אחד עם הנביאים וכמ"ש ולהכי יכול להפריד אח"כ מס"ת כזו גם כל החומשים זה מזה דאין חילוק בס"ת כזו בין כשהחומשים מחוברים יח כשהם מחולקים כיון דלעולם אין בהם רק קדושת חומשי כמ"ש ולכן יכול לסיימם אותם גם מלמטה ולהתחיל ג"כ למעלה לפי שיכול לחתוך אותם באמת בכה"ג וכמ"ש והשתא הרי נתברר אלינו מקורו של ד' הרמב"ם הנ"ל שכ' דס"ת שהיא בכרך א' עם הנביאים שאין בה רק קדושת חומשים לבד וכמ"ש מדקתני גבי ס"ת שהיא בכרך א' עם הנביאים שיכול לחתוך גם החומשים זה מזה וכמ"ש וע"כ משום דגם כשהיו מחוברים לא הו"ל בס"ת זו רק קדושת חומשי לבד כמ"ש בעז"ה : ואמנם בד' הרמב"ם ז"ל עצמו תיוהא קא חזינא ביה בזה דבפ"ז מהל' ס"ת הט"ו הנ"ל העתיק ד' הברייתא כורך אדם כו' הנ"ל וכו' דמניח בין חומש לחומש ד' שיטין כו' שאם בא לחתוך חותך עכ"ל והוא תמוה מאוד דאיך שייך טעם זה כלל על מ"ש בתחלה דמניח בין חומש וחומש ד' שיטין ובין נביא לנביא כו' שאם בא לחתוך כו' דמאי ענין זה לזה כלל ועוד דלמה השמיט שם הרמב"ם באמת הך דינא דמסיים מלמטה ומתחיל מלמעלה דבברייתא

הנ"ל דעל זה קאי באמת הך טעמא דשאם בא לחתוך כו' כמ"ש ונראה לי פשוט דבאמת יש חסרון הניכר בזה בד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל וצ"ל באמת בד' הרמב"ם שם ומסיים מלמטה ומתחיל מלמעלה] שאם בא לחתוך חותך וכמו שהוא בברייתא הנ"ל וקאי נמי על חומשים של תורה כשכרך תורה ונביאים כאחת דאז גם בחומשים של תורה עצמה שפיר מסיים מלמטה ומתחיל למעלה ומטעמא דשאם בא לחתוך כו' וכמ"ש ותמיהני על הכ"מ שם שלא הגיה בזה את ד' הרמב"ם שם כמ"ש ושוב ראיתי להגאון בעל חתם סופר ז"ל בס' רנ"ה הנ"ל שהביא ד' הרמב"ם הנ"ל כמו שהוא לפנינו וכ' דנראה דלא גרס כלל הך דמסיים בסוף ומתחיל מלמעלה (דבברייתא הנ"ל ולכן לא העתיקו) ודחק לפרש לפ"ז בלישנא דשאם בא לחתוך כו' שכ' הרמב"ם דבאמת הוא מילתא באנפי נפשי' לומר שמותר להפריד החומשים התפורין והו"ל כמו ואם בא לחתוך ולא נתינת טעם הוא ושוב תמה בזה באמת מהש"ס דילן בב"ב הנ"ל דהרי להיפך מסיק התם בפירושא דואם בא לחתוך דהני בברייתא עצמה דה"ק שאם בא לחתוך כו' והרמב"ם כ' שאם בא כו' וע"כ צריך לפרש בדבריו איפכא דר"ל ואם בא כו' דע"כ דמילתא באפי נפשי' הוא בד' הרמב"ם בזה עכ"ד הגאון בעל ח"ס ז"ל הנ"ל ואמנם לענ"ד בחנם האריך הגאון הנ"ל לדחוק בזה ומאוד יש לתמוה עליו דעד שנדחוק לומר דהרמב"ם לא הי' גורס בהך ברייתא הך דמסיים מלמטה כו' וא"כ מוכרחים אנחנו להגיה הש"ס מתוך ד' הרמב"ם ז"ל הרי ודאי דיותר יש לנו לומר דטס"ה באמת בד' הרמב"ם ז"ל בזה ולהגיה בד' הרמב"ם ז"ל מתיך ד' הש"ס הנ"ל בזה בשתי ברייתות הנ"ל וכמ"ש והדברים ברורים לענ"ד דטס"ה בד' הרמב"ם ז"ל וכמ"ש ואח"ז מצאתי במס' תורה הנדפסת בפפד"מ בהערות רז"ג בסופ"ג שכ' שם בקצרה וז"ל ודע שכרמב"ם פ"ז מה' ס"ת הט"ו חסר ומסיים מלמטה ומתחיל מלמעלה ועל זה נותן טעם שאם בא לחתוך חותך כבגמרא שם שאין לומר שנותן טעם על הנחת שיטין דהלא גם בס"ת מניח כן אף שבס"ת אסור לחתוך לכו"ע עכ"ל והנה לא ראה ד' הגאון מהר"מ סופר ז"ל הנ"ל שכ' באמת דהאי שאם כו' לאו נתינת טעם הוא רק מילתא באנפי נפשי' הוא כו' וא"כ אין ראייה מזה כלל אך כ"כ דד' הח"ס תמוהין באמת והדברים ברורים כמ"ש בעז"ה: אך למ"ש בעז"ה דהך דמסיים מלמטה כו' דבאידיך ברייתא הנ"ל ע"כ דקאי נמי על חומשי ס"ת מתורה שהיא בכרך א' עם הנביאים וכמ"ש צריך לפרש לפ"ז הך סוגיא דהתם דפריך אהא דקתני בברייתא זו ואם בא לחתוך כו' מאי קאמר כו' ופירש"י מאי למימרא דודאי ה"מ דכל אחד [מהנביאי'] בפ"ע טפי עדיף עכ"ל ולמ"ש דקאי נמי אחומשים של תורה א"כ ודאי דאין מקום לקושי' זו לכאורה דהרי ודאי דטובא קא אתי לאשמועינן בהכי דאפי' חומשים של ס"ת שלימה יכול לחותכן ולהפרידן זה מזה בכל כה"ג שכרך התורה עם הנביאים יחד (אע"ג דחומשי ס"ת מתורה שהיא בפ"ע אסור לחותכן בודאי משום דאין עושין תורה חומשים וכמ"ש) ומאי פריך התם מאי קאמר אבל באמת נ"ל דמהך לישנא דהש"ס הנ"ל דפריך מאי קאמר כו' משמע קצת טפי כמש"ל לפרש בהך ברייתא הנ"ל דלפירש"י הנ"ל דהקושיא הוא דמאי למימרא כו' ודאי דלא הו"ל למיפרך כלל בהאי לישנא דמאי קאמר ולא הו"ל אלא פשיטא כו' אך לישנא דמאי קאמר משמע דהקוש' הוא דכמ"ש בברייתא לפנינו אין לו מקום באמת ולא ניתן להאמר כלל וכמו בכל דוכתא דא' כהאי לישנא בש"ס (וכן בהא דמשני ה"ק שאם בא כו' דחוק טובא באמת לפירש"י

ז"ל בזה ע"ש) אבל למש"ל נ"ל לפרש באמת דהקושיא הוא אהא דקתני בברייתא ואם בא לחתוך כו' ומשמע דמילתא באפי נפשי' הוא דאתי לאשמועינן התם דאם בא לחתוך גם החומשים של ס"ת שלימה זה מזה יכול לחתוך אותם (כשכרך התורה עם הנביאים כאחד) דהך סיפא קאי נמי אחומשים כמ"ש וע"ז פריך דמאי קאמר דהלא ודאי דאי אפשר לחתוך עכ"פ את החומשים של ס"ת זה מזה שהרי באמת עיקר מצותן לסיימם באמצע הדף ולהתחיל באמצע (וכמ"ש בברייתא דפ"ק דמגינה בירושלמי הנ"ל) ואיך יוכל לחתוך אותם אז כלל זה מזה אחר שכל סוף חומש זה וראש חומש השני נכתבים שניהם בדף אחד כמ"ש והיינו דמשני ה"ק שאם בא כו' כלומר דהך דינא דאם בא לחתוך כו' לאו מילתא באפי נפשי' הוא כלל לומר שלעולם הוא יכול לחותכם זה מזה אלא דכולא חדא מילתא קאמר הך תנא דגם חומשים של ס"ת (שהם בכרך א' עם הנביאים) יכול לסיים חותם מלמטה ולהתחיל למעלה ג"כ לפי שאם בא אז נחתוך אותם חותך (והיינו בכל כה"ג שהם בכרך אחד עם הנביאים וכמ"ש דאז ודאי דשפיר יכול לסיימם מלמטה ולהתחיל מלמעלה ג"כ משום דחומשים של ס"ת כאלו שהם בכרך אחד עם הנביאים ודאי שאם בא נחתוך חותם ולהפרידן זה מזה חותך) ומשו"ה שפיר מסיים חותה מלמטה כו' והא דאם בא נחתוך כו' לא קאי רק בכה"ג שסיים חותם מלמטה כו' וכמ"ש אבל לאו מילתא דפסיק' הוא שהרי כשמסיים באמצע הדף ודאי דאין יכול לחתוך וכמ"ש וא"ש: ועכ"פ השתא דאתינן להכי היה אפשר לומר קצת דהא דתניא בברייתא דירושלמי ודמס' סופרים הנ"ל דעושין חומשים תורה וכמ"ש ל דלאו בס"ת שנכתבת בפני עצמה מיירי שהרי כיון דצריך שיהיו כל חומשי ס"ת סיומן והתחלתן דוקא באמצע הדף וכמ"ש א"כ בודאי דאינו יכול לעשות מחומשים תורה כלל רק דר"ל דעושין מחומשים תורה שנכתבת ונכרכת בכרך אחד עם הנביאים דוקא דכיון דבתורה כזו שפיר יכול לסיים באמת כל חומש בסוף הדף ולהתחיל בראשו וכמ"ש א"כ ודאי דיכול לעשות מחומשים נפרדים תורה כזו לחברה בכרך אחד עם הנביאים וכמ"ש ועכ"פ שפיר משכח"ל להך דינא דעושין חומשים תורה בכה"ג שיחבר התורה להנביאים בכרך א' וכמ"ש וא"ש: ואלא דבאמת ודאי דאין מקום לפרש כן בברייתא דהירושלמי ודמס' סופ' הנ"ל כלל שהרי לפ"ז לא הו"ל הסיפא דומיא דרישא כלל דהא דקתני רישא התם דאין עושין תורה חומשים ע"כ דודאי לא איירי רק בתורה שכתבה לכורכה בפ"ע ולא ע"ד לכורכה עם הנביאים כאחד דאז ודאי דעושין מתורה כזו חומשים ג"כ וכמ"ש ל מהברייתא דאם בא לחתוך כו' הנ"ל דקאי נמי על חומשים וכמ"ש ואיך אפשר לפרש בהך סיפא דעושין מחומשים תורה הנ"ל דלא מיירי רק בתורה שכתבה ע"ד לכורכה עם הנביאים כאחד דווקא וכמ"ש דא"כ ודאי דהו"ל למיתני או אידי ואידי אין עושין כו' בתורה שהיא בפ"ע או אידי ואידי עושין כו' בתורה שהיא בכרך אחד עם הנביאים וכמ"ש וצ"ע): ואולם נלע"ד לחדש בזה בעז"ה דלמאי דקיי"ל כמ"ד במס' סופרים וש"ס דילן במגילה כ"ז הנ"ל דקדושת חומשים לחוד וקדושת ס"ת לחוד וקדושת חומשים קיל טפי מקדושת ס"ת שלימה וכמ"ש א"כ נראה לכאורה דלמאי דמוכח בסוגיא דגיטין מ"ה דס"ת בעי כתיבה לשמה וכדפריך אהא דרשב"ג התם דעיבוד לשמן בעי כתיבה לשמן כו' (ומה"ט כ' הטור ז"ל בס' רע"ד דאם לא אמר בתחילת כתיבת הס"ת שהוא כותב אותה לשם קדושת ספר תורה פסולה וע"ש בב"י ובד"ח ה' ס"ת אות י') וכן בעיבוד

העור דקיי"ל דבעינן עיבוד לשמה דווקא וכל ס"ת שלא נעבדה לשם קדושת ס"ת פסולה ואין קורין בה כלל וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"א הי"א וברפ"י מה' ס"ת ע"ש וקיי"ל דאם עיבד לשם קדושה קלה בלבד, פסול לקדושה חמורה ממנו וכמ"ש באו"ח ס' ל"ב ס"ק ח' לגבי תפילין דאם עיבד הקלף של תפילין לשם מזוזה התפילין פסולין וע"ש בב"י שכתב דאפילו לדעת האומר דמזוזה צריכה עיבוד לשמה לא מהני משום דקדושת מזוזה קיל טפי מקדושת התפילין ע"ש ופשוט דה"ה בכתיבה בכה"ג בכ"ד שצריך כתיבה לשמה דאם כתב רק לשם קדושה קלה פסולה לקדושה חמורה ממנה וע' בשו"ת שאגת ארי' ס' מ"ז ומ"ח בזה באורך וא"כ נראה פשוט לפ"ז דה"ה דאם עיבד עור ס"ת רק לשם קדושת חומשים לבד או שכתב כל הס"ת לשם קדושת חומשים לבד דפסולה הס"ת לגמרי ואין קורין בה בציבור ג"כ דכיון שלא נכתבה הס"ת בתחילה רק לשם קדושת חומשים לבד הרי אין בה קדושת ס"ת כלל דקדושת חומשים לגבי ס"ת ודאי דהו"ל כלא נתקדשה כל עיקר לקדושה ס"ת כלל בין בכתיבה או בעיבוד העור ג"כ ובכ"ד שצריך לעשות לשמן דהו"ל קדושת חומשים לגבי ס"ת כקדושת מזוזה לגבי תפילין לבד וכמ"ש וא"כ ודאי דלפ"ז צריך לפרש הך דעושין חומשים תורה הנ"ל דלא בא לומר כלל דעושין מחומשים תורה כשרה שיקראו בה בציבור שהרי כיון שלא כתב כל חומש מתחילה ע"ד לחברם יחד כלל הרי לא נתקדשו עכ"פ בקדושת ס"ת כלל בעת כתיבתן או עיבודן ג"כ ואיך יכשרו אח"כ כשתפרן ביחד שיהי' בהם קדושת ס"ת גמורה לקרא בהם בציבור ג"כ אלא ודאי דלא קאתי לאשמועינן במס' סופרים שם בזה כי אם דרשאי אדם לעשות כן לחבר יחד חומשים נפרדין שיהיו בכרך אחד כתורה שלימה ע"י תפירתן יחד זה לזה אבל לעולם דגם לאחר שיחבר כל החומשים יחד כלל לא יקראו בהן בציבור שהרי לא נתקדשה מתחלה לשם ס"ת כלל וכמ"ש והשתא א"ש בפשיטות הברייתא דמס' סופרים ודהירושלמי הנ"ל דעושין מחומשים תורה אע"ג דבס"ת צריך לסיים כל חומש באמצע הדף וכמ"ש.

דלפי"ז י"ל דודאי בכל ס"ת שהחומשים שלה מסיימים בסוף הדף אה"נ דפסולה ואין קורין בה והך דמס' סופרים הנ"ל הרי באמת לא בא לומר כלל שיקראו בציבור בס"ת זו שנתחברה מחומשים נפרדים שכתבם בתחילה רק לשם קדושת חומשים לבד שהרי בלא"ה אין בהם קדושה ס"ת כלל וכמ"ש אלא דבעיקר הך דינא לא קמ"ל בזה רק דרשאין לחבר חומשים נפרדים שיהיו יחד כס"ת שלימה אבל לא שתכשר כלל עי"ז לקרות בה בציבור וכמ"ש: ואין זה מהדוחק לפרש כן בפשטא דברייתא דמס' סופרים הנ"ל דעושין חומשים תורה דלא בא לומר כלל שיקראו בס"ת זו בציבור ג"כ רק דאשמועינן בהכי דרשאין לעשות כן לחבר יחד חומשים נפרדים שיהיו יחד כתורה שלימה וכמ"ש שהרי מצינו כיוצא בזה גם בברייתא דהש"ס דילן בב"ב הנ"ל דכורך אדם תורה ונביאים כאחת דע"כ צ"ל לד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל ג"כ דלא בא לומר בזה כי אם דרשאי אדם לעשות כן לחבר תורה בכרך אחד עם הנביאים ולא חיישינן שיראה הכל כמו תורה או הכל נביאים וכמ"ש התוס' בב"ב י"ג ד"ה ר"י דה"ט דמאן דאסר ע"ש אבל לא בא לומר כלל שתהי' הס"ת כשירה לקרות בה בציבור ג"כ כשחברה עם הנביאים וכמ"ש לד' הרמב"ם ויבואר בזה עוד להלן אי"ה וה"נ י"ל בהך דעושין חומשים תורה הנ"ל דלא בא לומר בזה כלל שתהי' הס"ת כשרה גם כשלא כתבה מתחלה

רק ע"ד קדושת חומשים לבד דודאי אין מקום להכשיר כלל ס"ת כזו לד' המס' סופרים הנ"ל אלא דלא בא לומר רק דרשאי אדם לתפור חומשים יחד ולעשות מהחומשים הורה וכמ"ש וכי תימא דא"כ מאי למימרא ומאי האי דקאתילאשמועינן כלל בזה דמותר לחבר יחד חומשים נפרדין שיהיו יחד כס"ת שלימה אף שלא יקראו בה בציבור אח"כ יש לומר בפשיטות דקמ"ל בהאי דלא גזרינן באמת שיהי' אסור לחברן יחד שלא יבוא אח"כ לקרוא בה בציבור ג"כ והרי באמת אין קורין בס"ת כזו בציבור כלל לפי שלא נתקדשה בקדושת ס"ת כל עיקר וכמ"ל ומזה יהי' לנו קצת סמוכין לדברי הט"ז ז"ל ביו"ד (ס' רפ"א ס"ק א') שחידש שם גזירה זו מדעתו דבס"ת שיש בה פסול שאין ניכר כגון שלא היתה מעובדת לשמה שהיא טעונה גניזה ואסור לקרות בה כלל אפילו ביחיד משום גזירה שמא יקרא בה בציבור ג"כ וכמו שמצינו לענין ספק טריפה שלא ישהה אדם בתוך ביתו שמא יארע תקלה כו' ע"ש בט"ז (ויש שם ט"ס במ"ש הט"ז דקמ"ל הטור דבזה אפילו ביחידות קורין היינו בשאר פסולין אבל בזה שיש בה חשש כו' אפילו ביחידות אין קורין כו' וט"ס"ה וצ"ל דקמ"ל הטור דמאי דמוכח (מד' הרמב"ם) דעכ"פ ביחידות קורין היינו בשאר פסולין אבל כו' כצ"ל ע"ש) והנקודות הכסף שם השיג עליו בזה דדוקא בטריפות חיישינן לתקלה דגנאי הוא שיאכל מאכל איסור כמ"ש התו' בשבת י"ב גבי ר"י קרא והטה ע"ש ולמ"ש בעז"ה הנה יש הכרח באמת לד' הט"ז בזה מהך ברייתא דהמס' סופרים והירושלמי הנ"ל גם בס"ת עצמה דעיקר הך דינא דעושין חומשים תורה ע"כ דלא קאתי לאשמועינן בהא רק דבזה לא חיישינן לתקלה לשמא יקראו בה בציבור אח"כ וכמ"ש ופשוט דהיינו טעמא דהכא ודאי לא חיישינן כלל לתקלה זו באמת ולא גזרינן כלל בהכי שיקראו בה ג"כ בציבור אח"כ משום דכל שנכתבה בתחלה רק לשם חומשים לבד הו"ל פסול הניכר באמת שהרי כל ס"ת שנתקדשה בתחילה לשם קדושת ס"ת כל החומשים שבה צריך שיסיים אותם באמצע הדף ומתחיל באמצע כמ"ש וס"ת זו שנכתבה בתחילה כל חומש בפני עצמה הרי כל אחד מסיים בסוף הדף ומתחיל בראש הדף וא"כ הרי כל חומשים שבה מוכיחים עלי' שלא נכתבה מתחלה ע"ד קדושת ס"ת כלל רק על דעת קדושת חומשים נפרדים לבד שהרי כל חומש שבה מתחיל ומסיים בדף בפני עצמו ולא כדין כל ס"ת שנכתבה מתחלה לקדושת ס"ת שלימה שכל חומש מסיים באמצע ומתחיל באמצע וכמ"ש וע"כ לא יבואו לטעות כלל לקרות בס"ת כזו בציבור ולכן מותר לחברם יחד וא"ש ועכ"פ ממילא שמעינן מהכא דדוקא בכה"ג דהו"ל פסול הניכר ג"כ הוא דקא שרינן בהכי דלא אתי למיטעי כלל בזה וכמ"ש ומוכח מזה דבפסול שאינו ניכר אסור לקיים כלל אצלו ס"ת כזו וטעונה גניזה וכד' הט"ז הנ"ל ופשוט דיש לדמות זה לס"ת שאינו מוגה דאסור להשהותה יותר משלשים יום וטעונה גניזה אח"כ וכמ"ש בכ"מ רע"ט ע"ש ואף שאין התקלות דומות בזה באמת דהתם ע"י הט"ס שיש בס"ת או בשאר ספרים יוכל לבוא לידי טעות באיזו מדיני התורה משא"כ בכה"ג שאין שום טעות בס"ת רק שלא נכתבה או שלא נעבדה לשמה ואין התקלה אלא לשמא יקרא בה בציבור לבד דעכ"פ הוי מצינו באמת גם בס"ת עצמה שחששו לתקלה ולא כמ"ש הנה"כ דלא חששו לתקלה רק באכילת איסור לבד דגנאי הדבר כו' וכמ"ש: ובאמת בעיקר ד' הנה"כ הללו יש לתמוה מאוד שהרי באמת מצינו במקומות הרבה בש"ס שחששו רבנן לתקלה אף היכא דלא שייך התם המכשול דאכילת איסור כלל כמו בכל

הנקברין דקיי"ל בסוף תמורה דלא ישרפו משום דלמא אתי ליהנות באפרן כדמפרש התם הרי שגם באיסור הנאה לבד חששו חכמים לתקלה (ואף דר"י פליג התם וא' דאם רצה להחמיר לשרוף כו' ואולי משום ה"ט הוא דס"ל דלא חיישינן לתקלה באיסור הנאה לבד ולפי"ז יהי' פלוגתא דתנאי בזה באמת אך עכ"פ הרי לא קיי"ל כר"י התם כלל וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בסוף ה' פסהמ"ק ע"ש) ועי' בפ' השוכר את הפועל (דף ס"ב) גבי ההוא גברא דיהבו לי' חיטי באגרא דאר"ח דלקלינהו ולקברינהו כו' ופריך ולקלינהו ולבדרינהו ומשני דלמא מזבלי בהו (ובהא דפריך התם ולקברינהו בעינייהו מי לא תנן א' אבן כו' נקברים עמו ופירש"י אע"ג דעץ גופי' אסור בהנאה וקברי לי' בעין ולא חיישינן לתקלה ע"ש ואם איתא מאי פריך מתקלה דעץ לתקלה דחיטין דבחיטין בעינייהו איכא תקלה דאכילת איסור ג"כ משא"כ בעץ ואבן שאין בהם רק תקלת איסור הנאה לבד וע"כ דאין מקום לחלק כלל ביניהן בזה באמת) ועי' בשו"ע יו"ד ס' ש"ו ס"ק ז' דהבכור אפילו בעל מום נאכל בתוך שנתו כו' וכתב הט"ז שם משום דאסור להשהותו דלא ליתי לידי תקלה דגיזה ועבודה ע"ש הרי דחיישינן בכ"מ לתקלה בשאר איסורי תורה ג"כ אף היכא דלא שייך תקלה דאכילת איסור כלל (אלא דעיקר ד' הט"ז שם תמוהין הם דמפשטא דמתני' דבכורות כ"ו ודאי משמע דהא דגם בכור בעל מום נאכל בתוך שנתו כמו התם מן התורה הוא באמת ולא משום גזירה דרבנן לבד הוא וכמ"ש ג"כ ברמב"ם פ"א מה' בכורות ה"ח ונפק"ל מדסמיך לי' קרא דוכי יהיה בו מום לקרא דתאכלנו שנה בשנה ע"ש ובספרי פ' ראה נפק"ל מריבויא דכל הבכור דגם בע"מ נאכל בתוך שנתו ע"ש אך בהא דקיי"ל נמי התם דגם כשנולד בו מום אחר שנתו דאין רשאי לקיימו אלא עד שלשים יום וכמש"ש בשו"ע נרא' פשוט דשלשים יום אלו אינו רק מדרבנן לבד ומשום הך גזירה שכ' הט"ז הנ"ל ולעולם בתוך זמן כזה דהיינו שלשים יום לא חיישינן לתקלה דהו"ל זמן מועט (וכמו בס"ת שאינו מוגה דשרי להשהותו עד ל' יום וכמ"ש ואמנם התם י"ל דנתנו לו זמן שלשים יום שיתקן את הטעות שבס"ת וכמש"ש אלא יתקן כו' אבל בפסול שאין לו תיקון כגון שלא נעבד לשמה אפשר דאסור להשהותו כלל אלא צריך לגנוז מיד ומיהו להלן אבאר דיש לסלק בזה בין תקלה דמאכל איסור דאפילו בזמן מועט חיישינן לתקלה ובין תקלה דשאר איסורי תורה דלא חששו לזמן מועט עכ"פ דהיינו שלשים יום וכמו שיתבאר אי"ה) וע"ש בבכור כ"ח דבנולד בו מום אחר שנתו שרו לי' רבנן לשהותו עד ל' יום משום השבת אבידה לבעלים אלמא דהך שלשים יום דלאחר שנתו ודאי מדרבנן הוא מדשרו לי' בתוך שלשים עכ"פ משום השבת אבידה וע"כ דבבכור שעבר שנתו כבר שוב אין לו זמן קצוב עוד מן התורה רק דמדרבנן אסור להשהותו משום תקלה ובתוך ל' משום השבת אבידה התירו להשהותו כמ"ש ומיהו ר' אלעזר נפק"ל התם לשלשים יום שאחר שנתו מקרא דשנה בשנה דשלשים יום חשוב שנה ע"ש ואולי הוא רק אסמכתא דהרי שם כ"ז דרשינן להך קרא דשנה בשנה לדרשא אחריתי ע"ש: ובירושלמי דפ"ק דר"ה ה"א בהדיא גרסינן עלה דל' יום א שאחר שנתו דבכור בע"מ, דזאת אומרת שאין שנתו מחוורת כלו' שאינו מה"ת ע"ש אך אם נאמר דהך דר"א הנ"ל דנפק"ל עקרא דשנה לל' יום דעיקר דרשא הוא א"כ אזדא לי' ראיות הירושלמי שם בזה באמת ע"ש וכבר נודע מה שהאריך הרבה בזה הגאון בעל בית אפרים ז"ל על הלכות בדיקת הריאה בשו"ת שם ס' ב' ע"ש (רק שנ"ל להוסיף עוד

על דבריו שם דנרא' לכאורה דתליא נמי במחלוקת רש"י ותוס' ז"ל בפירושא דברייתא שם דהבכור בזה"ז עד שלא נראה להראותו כו' דרש"י ז"ל מפרש לה בבכור תם והא דרשאי לקיימו פי' חייב לקיימו וכמש"ש התוס' וכ"כ הכ"מ ב מה' בכורות הי"א בשם מ"כ ע"ש (אף שהתוס' כתבו שזה דחוק) ובאמת כן הוא הגירסא בתוספתא שלפנינו שם בבכורות רפ"ג דגרס בהדיא התם בכור תם בזה"ז רשאי לקיימו שתים ושלש שנה כו' וע"כ צריך לפרש דרשאי ר"ל דחייב וכמ"ש (ופי' זה הובא בבאר הגולה שם בס' ש"ו ס"ק ט' אות כ"ה ומה שהוסיף שם על זה מדעת די"ל דדוקא נקט שתים ושלש שנה שאחר שלש שנים רשאי להכניסו לכיפה כשהוא עדיין ביד ישראל ואין מצוי לו שם כהן שיתן לו הישר לשומריו וכו' שכן נראה מד' המחבר שם בס' ש"ז ס"ק ג' ובר"ס ש"ט ע"ש ור"ל מדכתב שם בשו"ע דהכהן צריך לשהותו ולגדלו לעולם עד שיפול בו מום ואין רשאי להכניסו לכיפה משמע דהישראל כשאין כהן מצוי לו אין צריך לגדלו לעולם והיינו משום דאחר ג' שנה שרינן להישראל להכניסו לכיפה והיינו דקתני בברייתא הנ"ל ב' שנה דוקא והנה באמת עיקר דין זה חידוש הוא בעיני ונעלם מהבאה"ג שבירוש' דפ"ק דר"ה הנ"ל גרסי' באמת בהך ברייתא הנ"ל דהבכור בזה"ז רשאי לקיימו אפי' ד' וה' שנים כו' ע"ש וא"כ נראה דגם לגי' דילן ב' וג' שנים דע"כ דלאו דוקא קאמר אלא נקט שתים ושלש כדאמרי אינשי והוא הדין אפילו טובא כדמשני כה"ג בשבת קכ"ז (ועי' תוס' שבת ס' ד"ה השתא ובכל המקומות המצוינים שם וכבר האריך בזה הגאון בעל מל"מ ז"ל בפ"ח מה' לולב ה"ז ע"ש: ואמנם בעיקר הדבר שרצו התוס' ליישב בכל המקומות דפריך הש"ס כה"ג השתא חמש כו' ובכ"מ דלא פריך הכי כלל וע' במש"ל שם באורך הנה לענ"ד יש לתמוה עליהם טובא בזה שלא הרגישו התוס' והמש"ל הנ"ל דבכל דוכתא דפריך הכי ומשני לה הוא רב חסד' בכל מקום בש"ס וכמו בשבת קכ"ו הנ"ל דפריך השתא חמש מפנין כו' ומשני ר' חסדא ד'מה' א"ד כו' אבל שמואל פליג עלי' התם באמת ומשני דד' וה' כדאמרי אינשי ואפי' טובא נמי וא"כ הרי שמואל ס"ל באמת דלאו דווקא הוא אבל ר' חסדא הוא דדייק הכי בכ"מ באמת וכן גבי סנדל המסומר שם ס' פריך נמי השתא חמש כו' ומשני ר' חסדא ארבע מסנדל קטן כו' והיינו כעין שינויא דידי' במפנין הנ"ל בא"ד דד' מאוצר קטן כו' וכן ביומא כ"ג דפריך השתא שתים מוציאין כו' ומשני ר' חסדא כאן בבריא כו' וכן שם ביומא פ"ב דפריך השתא לפני שתים כו' ומשני ר' חסדא הא בבריא כו' עי"ש וה"נ בנדה ל"ז דפריך השתא חמשים כו' ומשני ר' חסדא כה"ג דכאן לבריא כו' וכן בב"ק קי"ח דפריך נמי התם השתא י"ל ארבעה כו' ומשני ר' חסדא נמי כמו בשבת קכ"ו הנ"ל ארבעה מתוך חמשה ואיכא דאמרי א"ר חסדא ארבעה מעדר קטן כו' (והנה בשבת שם מחקו הרש"ל ומהר"ם ז"ל להך איכא דאמרי וגרסי' כמש"ש ברי"ף וברא"ש ז"ל ארבעה מחמש וחמש מאוצר גדול עי"ש אבל באמת נראה דגירסא זידן בשבת שם עיקר שכן הוא בב"ק הנ"ל דתרי לישני הוא דבל"ק משני ר"ח דארבעה מתוך חמש והיינו ארבעה וחמשה דקתני ובאיכא דאמרי מפרש דארבע מעדר קטן כו' וה"נ ארבעה מאוצר קטן כו' וכמ"ש ובהכי א"ש בפשיטות שיטות קצת מן הראשונים ז"ל דמפרשי התם למתני' דמפנין בחדא כשמואל דאבל לא את האוצר שלא יגמור כו' ובאידיך יש לפרש כר' חסדא דחמש מאוצר גדול וארבעה מאוצר קטן ולא קשיין אהדדי כלל והיינו דוקא לאיכא דאמרי הנ"ל דאלו להך לישנא דארבעה

מתוך חמש א"כ פ"כ דתו ליכא לפרש כשמואל גבי סיפא דאב"ל את האוצר דתקשי דהיינו רישא דארבעה מחמש וע"ש ברא"ש ז"ל ועכ"פ י"ל דשפיר מפרשינן לסיפא דמתני' כשמואל ולרישא כלישנא בתרא דר' חסדא הנ"ל וכן בב"ק שם פסק הרמב"ם ברפ"ו מה' גניבה ובטור חו"מ ס' שנ"ח כלשון ב' דר' חסדא הנ"ל דארבעה מעדר קטן כו' ע"ש (וכ"כ הפלפלא חריפתא בב"ק שם דהטור ז"ל פסק כאיכא דאמרי הנ"ל וכ"כ בבאה"ג שם) וא"כ גם בשבת קכ"ו הנ"ל נראה דצריכינן למפסק הלכתא כר' חסדא וכלישנא בתרא הנ"ל וצ"ע על כל הראשונים ז"ל שם דמספקא להו להלכה אי קיי"ל כשמואל או כר' חסדא וכמ"ש ברי"ף ז"ל ובמאור ובמלחמות וברא"ש ז"ל ר"פ מפנין ע"ש וע' ברמב"ם פ' כ"ו מהל' שבת ה' ט"ו דמספק"ל להמ"מ ז"ל שם אי פסק כשמואל (למאן דלא גרס בדשמואל ואפי' טובא נמי ע"ש) או כר' חסדא וע"ש בהשגות הראב"ד ז"ל: ולמ"ש בעז"ה דבאמת בכל מקום בש"ס דס"ל דמניינא דארבעה וחמשה או ב' וג' בדוקא הוא הוא רק לר' חסדא דוקא (ואע"ג דסתמא דהש"ס הוא דפריך לה בכ"מ להך השתא כו' י"ל דכולא לרב חסדא הוא וכעין מ"ש התוס' בב"מ כ"א ד"ה וכמה א"ר יצחק קב בד' אמות דצ"ל דר' יצחק גופי' בעי הך וכמה כו' ע"ש.

וכן י"ל דר' חסדא גופי' הקשה נמי להך קושיא דהשתא כו' בכל מקום בש"ס משום דאיהו לא ס"ל באמת כשמואל דנקט בהך לישנא רק כדאמרי אינשי וכמ"ש) ור' חסדא אזיל לשיטתו בזה בכל מקום וכמ"ש וא"כ למאי דפסקינן בב"ק קי"ח כלשון ב' דר' חסדא הנ"ל דארבעה מעדר קטן כו' וכמ"ש א"כ נראה פשוט לכאורה דה"נ דהו"ל למיפסק כר' חסדא בהך דארבעה וחמש קופות בשבת הנ"ל (ובטושו"ע או"ח סי' של"ג פסק באמת כר' חסדא דחמשה מאוצר גדול והיינו כמ"ש בחו"מ סי' שנ"ח הנ"ל רק במש"ש דארבעה מחמשה שהוא כל"ק דר' חסדא הנ"ל לפי גי' דידן כמ"ש צ"ע בזה ממ"ש בחו"מ שם דארבעה מעדר קטן וכלישנא בתרא דר' חסדא הנ"ל ואכמ"ל רק ראיתי דבר תמוה בתוס' חדשים בפ"ח דשבת הנ"ל דעל מ"ש הרע"ב ז"ל שם דד' וה' לאו דוקא ואפילו טובא כו' ע"ש הוסיף בתוס' שם דהיינו לאורחין הרבה אבל לאחד לא שרי אלא חמש מאוצר גדול כו' כמ"ש בשו"ע הנ"ל עכ"ל ובמחכ"ת לא הרגיש כלל דבאמת ודאי פליגי אהדדי דהרע"ב ז"ל ודאי דפסק כשמואל דסוגיין דעלמא כותי' דבכל דוכתא לא פריך הש"ס כלל להך השתא כו' וכמ"ש התוס' בכ"מ הנ"ל והיינו משום דס"ל באמת כשמואל דלאו דוקא הוא ומשו"ה לא דייקינן בכ"מ בש"ס בזה וכמ"ש) וא"כ ודאי דלהרע"ב ז"ל אפי' לחד אורח שרינן לפנות אפי' טובא כדשמואל (לגי' דידן) והשו"ע ודאי דפסק כר' חסדא וכמ"ש וא"כ לא קרב ד' הרע"ב והשו"ע אהדדי בזה כלל (רק ברע"ב ז"ל פ"ח דיומא מ"ד הביא ד' ר' חסדא שם וי"ל) וצ"ע בזה בד' הפוסקים ז"ל): ועכ"פ למ"ש בעז"ה נסתר כל ד' הגאון בעל המש"ל ז"ל בפ"ח מה' לולב הנ"ל על קושיית הכ"מ שם בהא דא' בסוכה ל"ה גבי אתרוג שעלתה חזונית על מיעוטו דבשנים או שלשה מקומות פסול וכ' הכ"מ שם דמעולם הוקשה לו בין בגמ' כו' דהשתא שנים פסול שלשה מבעי' ע"ש ועל זה האריך הגאון במש"ל הנ"ל להביא שם מכל המקומות בש"ס דלא דייקינן כלל בהכי רק צ"ל דנקט שתיים ושליש כדאמרי אינשי ע"ש במש"ל אבל למ"ש בעז"ה שפיר קא קשיא לי' להרב בעל כ"מ ז"ל שם בזה דהרי הך דינא דב' וג' מקומות גבי אתרוג ר' חסדא הוא דאמר לה בסוכה ההם ואיהו הוא מרא דהך מלתא

בכ"מ בש"ס (דלא ס"ל כלל הך דשמואל דלא נקט לה אלא כדאמרי אינשי רק ס"ל דבכ"מ בדוקא הוא וכמ"ש) ושפיר הקשה הכ"מ בזה דבדברי ר' חסדא גופא ודאי תקשי הכי דהשתא שנים פסול כו' ובחנם האריך המש"ל בזה על ד' הכ"מ הנ"ל (וע' בט"ז ס' הרמ"ח ס"ק י"ד מ"ש ליישב בזה ובעיקר הדבר שכתבנו בעז"ה דבכ"מ בש"ס רק ר' חסדא לשיטתו בלבד הוא דדייק הכי (וי"ל דר' חסדא גופי' הי' מדייק כן באמת בכל המקומות שבמשנה ובברייתא בכל הש"ס בכל מקום דאיכא למידק בכה"ג רק שהש"ס לא הביא ד' ר' חסדא רק בששה מקומות הנ"ל ובכל המקומות שלא הובא דברי ר' חסדא הנ"ל ס"ל לסתמא דהש"ס בכ"מ כשמואל בשבת קכ"ו הנ"ל וכמ"ש אלא דאפשר דמ"מ צריכינן נמי להנך טעמא שכתבו התוס' לחלק בזה דלא תקשי לן למה בחר המסדר הש"ס להביא ד' ר' חסדא רק בששה מקומות הנ"ל וכמ"ש אך לפ"ז הרי י"ל שפיר דגם ר' חסדא עצמו ס"ל לחלק בהכי וצ"ע) הנה יש לנו עדיין ליישב עוד גם בסוגיא דכתובות צ"ו דפריך נמי סתמא דהש"ס התם הך קושיא דהשתא שתיים כו' וסתמא דהש"ס משני התם דכאן בעניי' כו' ע"ש והרי כתבנו דסתמא דהש"ס ס"ל וודאי בכ"מ כשמואל דנקט ב' וג' כדאמרי אינשי אך נראה בפשיטות משום דהתם הקושיא קאי אדר' יוחנן דאיהו דא' התם משמיל' דר"י בן זמרא דאלמנה ששהתה שתיים ושלש שנים ולא תבעה מזונות איבדה כו' ור' יוחנן עצמו נראה דודאי דכר' חסדא ס"ל באמת מהא דבר"פ משילין ד' ל"ה מיבע"ל התם דמשילין פירות עד כמה וא"ר יוחנן התם כאותה ששנינו מפנין ארבע וחמש קופות כו' ע"ש ומוכח להדיא דכר' חסדא ס"ל דארבע וחמש דהתם בדוקא הוא וכן כ' הרא"ש ז"ל בר"פ מפנין דמסוגיא דביצה ל"ה הנ"ל משמע דהלכתא כר"ח מדקאמר כאותה ששנינו מפנין ד' וה' כו' טפי לא והיינו כר' חסדא עכ"ל (וע"ש בקרבן נתנאל אות ז) וכיון דמוכח בפשיטות מהך דפרק משילין הכל דר' יוחנן ודאי דכר' חסדא ס"ל (והיינו רק לאמרי לה התם דר' אסי משמיל' דר' יוחנן א"ל וכמ"ש) להכי פריך שפיר בכתובות שם עלה דר' יוחנן גופי' דהשתא שתיים כו' ולהכי שפיר הוצרך לאוקמי התם לדידי' דכאן כו' וכמ"ש (ומיהו ברא"ש שם ס' ד' הג' א' רבי משום ר"י בן זמרא ע"ש ונסתר מה שכתבתי אך באמת ודאי דטס"ה וצ"ל ר' יוחנן כגירסא דידן דאף שר' יוסי בן זמרא ה בדורו של רבי כדאיתא בכתובות ס"ב דרבי איעסוק לברי' בי' ר"י בן זמרא ע"ש מ"מ לא מצינו בשום מקום בש"ס דרבי יהי' כתלמידו ובכ"מ מצינו דר' יוחנן קאמר משמיל' דר"י בן זמרא וע' בעירובין פ"ז א"ר יוחנן משום ר"י בן זמרא ועוד בכמה דוכתי (וע' יומא ע"ח שאלו את ר' אלעזר כו' וצ"ע) ובירושלמי ר"פ אלמנה הג' ר' אלעזר בשם ר"י בן זמרא (ומיהו התם גרסי' שנים או שלשה חדשים ע"ש וא"כ י"ל דבאמת אולי אמוראי נינהו אליבא דר"י בן זמרא בהא דר' יוחנן בש"ס דילן קאמר משמיל' דבשנים ושלשה שנים איבדה כו' ור' אלעזר בירושלמי הנ"ל אמר משמו דבשנים וג' חדשים איבדה ג"כ וא"כ עכ"פ בסוגיא דילן צ"ל ר' יוחנן כמ"ש (ולמ"ש הגאון בעל הפלאה ז"ל בסוגיא דהתם די"ל דה"ט דאמרי' דמחלה על שעבר ולא על להבא משום דחיישינן דהתפיסה צרריע"ש א"כ הי' נראה קצת דג' הירושלמי הנ"ל שלשה חדשים הוא עיקר משום דלעולם אמרינן דדרך הוא להתפיס צררי על שלשה חדשים לבד כדאיתא שם ק"ז ע"ש וא"כ י"ל דג' חדשים בדוקא הוא דטפי נמי לא ויש להאריך בזה אך באמת גם דברי ההפלאה הנז' תמוהין בזה ויבואר במק"א א"י"ה) ובדרך אגב ראיתי להזכיר דבתו'

יומא כ"ג הנ"ל יש ט"ס בהעתק הסוגיא דב"ק הנ"ל דלוקח מהרועה ד' וה' צאן אבל לא שתיים ושלוש ע"ש וכן העתיק המש"ל שם וט"ס דבב"ק שם לא גרסינן שלש כלל רק שתיים לבד ובאמת פריך הש"ס התם דהא גופא קשיא דמרישא דקאמר ארבעה משמע דשלש לא והדר קתני אבל לא שתיים ומשמע דשלש מזבנינן ומשני דהא בכחישתא כו' ע"ש ואף דלמסקנא זו באמת ודאי דשפיר שייך למיתני אבל לא שתיים ושלוש והי נו דשתיים אסור לעולם אבל שלש לפעמים מותר בבריאות אבל עכ"פ בברייתא עצמה ודאי דל"ג שלש כלל דאל"כ לא הו"ל למפרך מדיוקא דרישא דארבע כו' וכמ"ש אלא דבסיפא גופא הו"ל למידק דהשתא שלש לא שתיים מבעי' וכמו דדייק ברישא הכי ולכן יש למחוק בד' התוס' הנ"ל תיבת ושלוש וכמ"ש (ויש שם במש"ל עוד ט"ס בזה שכ' השתא ד' מזבין שלש מבעי' וט"ס"ה וצ"ל חמשה מיבעי' וכמ"ש בש"ס הנ"ל): ועכ"פ למ"ש דסוג' הש"ס בכ"מ כשמואל דכל היכא דתני כהאי לישנא דע"כ דלאו דוקא הוא אלא כדאמרי אינשי וכמ"ש א"כ נראה דמלבד דאין מקום לד' הבאה"ג הנ"ל דמדייק דשלש שנים בדוקא קאמר (דטפי אין מחוייב עוד לקיימו אלא שרינן לי' להכניסו לכיפה וכמ"ש"ל) שהרי באמת בהך ברייתא עצמה קתני בירושל' הנ"ל בהדיא דמקיימו ד' וה' שנים וכמ"ש אלא דנראה ודאי דבאמת צריך לגדלו אפ"ל יותר מחמשה שנים ג"כ שגם הישראל אסור להכניסו לכיפה לעולם דבכ"מ ס"ל כשמואל דארבעה וחמשה לאו דוקא הוא אלא דנקט כדאמרי אינשי ולעולם דאפ"ל טובא קאמר וכמ"ש"ל (ואף דבאמת בירושלמי מוק"ל התם בבעל מום דוקא (והיינו כמ"ש בתוד"ה עד הנז') (והובא בש"ך ס"ס ש"ו) וכ"פ הק"ע ודלא כהפ"מ שם ששגה בזה) ומזה הוכיח בירוש' שם דשנתו דבע"מ ע"כ דלאו מה"ת הוא ע"ש (ולפ"ז הרי עיקר מחלוקת דרש"י ותוס') (והש"ך והבאה"ג הנז') בפירושא דהך בריית' הנ"ל הוא מפורש באמת בתוספת' וירוש' הנ"ל דבתוספתא גרס בהדיא בכור תם בזה"ז כו' וכמ"ש ובירושלמי מפרש לי' בהדיא בבכור בעל מום וכמ"ש): [א"ה הן אמרנו להפסיק כאן באמצע ענין זה ולחזור כעת בזה על קצת מן הדברים אשר כבר נאמרו בתשובה זו למעלה בעז"ה והוא בדבר אשר העלינו בתוך דברינו למעלה דבציפוי זהב בשופר ע"כ דלכו"ע לית ביה משום דאין קטיגור נעשה סניגור וכמו שהוכרחנו בזה מסתם מתני' דפיו מצופה זהב דבר"ה כ"ו הנ"ל ודחינו בזה דברי הגאון בעל יום תרועה שעלה על דעתו ז"ל לאוקמי מתני' הנ"ל כר' יוסי וכמ"ש"ל ויען כי הן עתה כאשר סדרנו דברים אלו בדפוס בעז"ה מצאנו כעת בזה בדברי גדול האחרונים המהרי"ל ז"ל בהלכות ראש השנה שכתב בפשיטות שלא כדברינו בזה שכתב שם וז"ל אמר מהר"י סג"ל דהא דאמרינן ציפהו זהב אסור לתקוע בו היינו מטעמא דאין קטיגור של זהב שעשו ממנו העגל נעשה סניגור והשופר [הו"ל] כנכנס לפני ולפנים כמו כה"ג ביוה"כ עכ"ל והרי כתב הגאון ז"ל בפשיטות בזה שלא כדברינו הנ"ל שכ' למעלה דבנוי מצוה לית בי' משום דאין קטיגור כו' אלא דבאמת ס"ל דיש גם בציפוי השופר משום דאין קטיגור כו' ותמיהני ג"כ על הגאון בעל יום תרועה ז"ל הנ"ל שנא זכר לד' המהרי"ל ז"ל הנ"ל בזה אך דבאמת גם דברי המהרי"ל ז"ל לכאורה תמוה בזה דהרי באמת משנה שלימה שנינו דשופר של מקדש הי' מצופה זהב וכבר כ' דאין מקום באמת לאוקמי מתני' כר' יוסי בזה כלל ועוד דגם בברייתא דד' כ"ז הנ"ל שנינו בהדיא דציפהו זהב שלא במקום הנחה פה כשר באמת וכמ"ש"ל והא דפסלינן במקום

הנחת פיו או מבפנים או כשנשתנה קולו ע"י זה נראה לכאורה שהוא מטעמא אחרינא באמת שהרי נראה דבנשתנה קולו או באינך דפסול באמת בכל ציפוי שיהי' שם ולא דוקא בזהב כלל שהרי בציפהו זהב מבפנים כתבו כל הראשונים ז"ל דטעמא דפסול לפי שאינו קול שופר אלא קול זהב וכן מבחוץ אם נשתנה קולו עי"ז וע"ש בתוס' והרא"ש ז"ל בזה וכן במקום הנחה פיו דפסול כתבו הראשונים שם ז"ל דטעמא משום דהו"ל כמו חציצה בין השופר לפיו או משום דהו"ל כהוסיף עליו כל שהוא ותליא התם בפירושא דמקום הנחת פיו שכתבו הראשונים בזה וע"ש בתוס' והרא"ש ובטור וב"י ז"ל ס' תקפ"ו באורך ועכ"פ לכל הני טעמי ודאי פשוט שאין שום חילוק בזה בין ציפוי זהב לדבר אחר כלל וא"כ נראה לכאורה שאין מקום כלל בזה לד' המהרי"ל ז"ל הנ"ל שחידש טעמא דפסול זהב בשופר שהוא משום דאין קטיגור כו' שהרי באמת כשר בציפוי זהב והא דפסול במקום הנחת פין ובאינך הוא מטעמא אחריני באמת וכמ"ש בעז"ה: ואולי י"ל דמהרי"ל ז"ל הוה קשיא ליה באמת בהך ברייתא דפסיל ציפהו זהב אף מבחוץ כל שנשתנה קולו ע"י זה וכמ"ל דלכאורה קשה טובא בזה דלמה יהי' חמור כשנשתנה קולו ע"י ציפוי זהב יותר מאם ניקב ונשתנה קולו וסתמו שלא במינו וע"י זה חזר קולו לכמו שהי' דכשר בכה"ג כשנשאר רק רובו שלם ללישנא בתרא דר' יוחנן בסוגיא דד' כ"ז שם וכמ"ש הרבה פוסקים ז"ל כן להלכה וע"ש בתוס' ד"ה ניקב וברא"ש ז"ל שם ס' ה' (וכ"כ בשו"ע ס' תקפ"ו ס"ק ז' להכשיר בזה עכ"פ בשעת הדחק ע"ש) וע' בב"י שם שהקשה באמת בזה בשם הרא"ם ז"ל דמאי שנא מציפהו זהב מבחוץ דכשנשתנה קולו מכמו שהי' פסול משום דהו"ל קול שופר ודבר אחר וה"נ כשסתמו באינו מינו כיון דע"י הנקב בתחילה נשתנה קולו אע"ג דע"י סתימה חזר קולו לכמו שהי' מ"מ הו"ל ג"כ כקול שופר וד"א וע"ש בב"י שדחק בזה (וע' בקרבן נתנאל מש"ש ברא"ש ס' ה' הנ"ל באות כ"ה כ"ו ובאות ל"ב שם ליישב ג"כ בזה וצ"ע אך לד' המהרי"ל ז"ל י"ל בפשיטות בזה באמת דמציפוי זהב ודאי שאין שום הכרע למקום אחר כלל דשאני ציפוי זהב בשופר דפסולו רק משום דאין קטיגור נעשה סניגור הוא ואין שייך כלל ללמוד מהך פסולא דציפהו זהב לציפוי אחר כלל וא"ש דמתוך קושיא זו הנז' הכריח המהרי"ל ז"ל דגבי ציפוי זהב ע"כ דאית ביה טעמ' אחרינא באמת וכמ"ש רק דצ"ל דס"ל להמהרי"ל ז"ל דאין פסול משום דאין קטיגור כו' רק בשנשתנה קונו ע"י הזהב או במקום הנחת פיו או אם היה הזהב מבפנים דבכל כהאי ובעיקר עשיית המצוה הזאת משא"כ בציפהו זהב מבחוץ ול גוונא הו"ל הקטיגור שהוא הזהב כמסייע ג"כ לקול השופר ובעיקר עשיית המצוה הזאת משא"כ בציפהו זהב מבחוץ ולא נשתנה קולו ע"י הזהב כלל דאז לא הו"ל הזהב רק כנוי בעלמא ולא שייך בכה"ג משום דאין קטיגור כו' כלל ומשו"ה בשופר שבמקדש שהי' מצופה ג"כ רק מבחוץ ושלא במקום הנחת פיו וכדמוק"ל אביי התם (וכן ע"כ צ"ל בשופר שבמקדש ג"כ דלא נשתנה קולו כלל ע"י הזהב והא דלא נקט הש"ס התם רק החילוק הא' דשלא במקום הנחת פה קאמר בלבד הוא משום דבזה היה עיקר קושיתו מלישנא דמתני' דקתני ופיו מצופה זהב ע"ש) ודאי דבכה"ג לא שייך כלל טעמא דאין קטיגור כו' בשופר ג"כ שבמקד' וכמ"ש דבנוי שופר לבד אין בו משום דאין קטיגור כו' וא"ש: והשתא מתוך ד' המהרי"ל ז"ל יש להכריח ג"כ מה שהעלינו למעלה בעז"ה לדחות ד' הגאון בעל יום תרועה ז"ל שכו' בפשיטות די"ל דמתניתין דפיו

מצופה זהב אתי כר יוסי דלא חייש בשופר כלל לטעמא דאין קטיגור כו' וכתבנו לדחות דבריו ז"ל בזה מתוך סוגיא דהש"ס התם דיש להכריח משם דע"כ אין מקום לאוקמי הך מתניתין כר' יוסי כלל וכמש"ל ולמ"ש ליישב ד' המהרי"ל ז"ל הנ"ל בזה יש לכאורה מזה הכרח לדברינו הנ"ל ג"כ שהרי למ"ש בעז"ה דלדעת המהרי"ל ז"ל י"ל ודאי דגם הך פסולא דציפהו זהב במקום הנחת פיו הוא ג"כ משום דאין קטיגור כו' משום דבמקום הנחת פיו גם הזהב כמסייע בקול השופר וכמש"ל וא"כ תקשה טובא לכאורה לפי זה דא"כ מאי פריך כלל בזה מהך ברייתא דציפהו זהב במקום הנחת פיו דפסול אמתני' דפיו מצופה זהב ודלמא מתני' ר' יוסי היא באמת דלא חייש כלל בשופר להאי טעמא דאין קטיגור כו' כדמכשיר נמי בשל פרה ג"כ וברייתא ע"כ רבנן היא דפסלי בשל פרה ומה"ט פסלי נמי בציפהו זהב במקום הנחת פיו משום דאין קטיגור כו' וכמש"ל לד' המהרי"ל ז"ל הנ"ל וצ"ע לכאורה ע"דהמהרי"ל ז"ל הנ"ל בזה.

אך למש"ל ד' כ"ה א"ש בפשיטות באמת ד' המהרי"ל הנ"ל דודאי שפיר הקשה כם ממתניתין אברייתא הנ"ל בהא שהרי הך מתני' דשופר של ר"ה כו' דקתני פיו מצופה זהב אי אפשר לאוקמי כר' יוסי בזה מדקתני נמי התם של יעל פשוט דע"כ לא אתי' כר' יוסי כלל וכמש"ל באורך בעז"ה: ואולם י"ל עוד דבאמת בלא"ה א"ש ד' המהרי"ל ז"ל הנ"ל כ בפשיטות בזה שהרי בעיקר הך טעמא דמפרש עולא (בסוגיא דד' כ"ו) לרבנן הנ"ל דפסלי בשל פרה שהוא משום דאין קטיגור כו' הרי פליג עלי' אביי התם בזה ומפרש להו בטעמא אחרינא כם משום דמתחזי כשני שופרות כו' ומשמע דאביי לא ס"ל באמת הך טעמא דאין קטיגור כו' גבי שופר כלל וא"כ ע"כ דלאביי צ"ל נמי דפסולא דזהב במקום הנחת פיו הוא ג"כ מטעמא אחריני אי משום חציצה או מטעמא אחרינא הנ"ל באמת ולכן שפיר הוצרך אביי לשיטתו לאוקמא נמי התם למתני' דפיו מצופה זהב דשלא במקום הנחת פיו דוקא קאמר משום דלאביי גופי' לא שייך לאוקמי הך מתני' כר' יוסי הנ"ל בזה דהרי לדידי' באמת לא שייך כלל לא פלוגתא דר' יוסי ורבנן דידי' בשופר של פרה הנ"ל ולא פסולא דציפהו זהב הנ"ל בהך טעמא דאין קטיגור נעשה כו' כלל וא"ש ובמק"א יבואר עוד אי"ה: והן עתה נחזור על הדברים שכתבנו בעז"ה (לעיל ד' כ"ט) דעיקר דין דשנתו דבעל מום אם הוא מן התורה או מדרבנן לבד די"ל דתליא לכאורה במחלוקת רש"י והתוס' בבכורות כ"ח בהך ברייתא דהבכור בזה"ז עד שלא נראה להראותו לחכם כו' דרש"י ז"ל מוק"ל בבכור הם והאי עד שלא נראה כו' הוא כפשוטו שלא נפל בו מום עדיין וכמש"ש ובאמת כן הוא גי' התוספתא שלפנינו רפ"ג שם להדיא בכור תם בזה"ז כו' וכמש"ל אבל התוס' ז"ל שם מוק"ל לבעל מום באמת והאי עד שלא נראה להראותו כו' ר"ל שלא נזדמן לו חכם כו' וכמש"ש וכן הוא בירושלמי דרפ"ק דר"ה בהדיא וכמש"ל ומזה הוכיח באמת בירושלמי שם דע"כ צ"ל דשנתו דבעל מום אינו מן התורה כלל מדרשאי לקיימו אפי' ד' וה' שנים גם אחר שנפל בו מום כ"ז שלא הראהו לחכם ואף שנראה לו שהוא מום גמור ואיך רשאי להשהותו כ"כ עד שיזדמן לו חכם והלא אם מן התורה היה מחוייב לאוכלו בתוך שנתו דוקא ודאי שהיה לו לחזור אחר חכם מיד שנפל בו מום כדי לאוכלו בתוך שנתו עכ"פ ולא להמתין עד שיזדמן לו חכם באיזה זמן אלא ע"כ דעיקר מצותו לאוכלו לבעל מום ג"כ בתוך שנתו הוא רק מדרבנן לבד באמת ומשום תקלה דגיזה ועבודה כמ"ש הט"ז הנ"ל או

משום דתקנו חכמים גם לבע"מ לאוכלו תוך שנתו דוקא דומיא דבכור תם בזמן הבית וכמו שנראה טעם זה מד' הלבוש ז"ל ס' ש"ז ס"ז ע"ש ומשו"ה שפיר התירוהו חכמים להשהותו גם אחר שנפל בו מום כל זמן שלא נזדמן לו חכם דכ"ז שלא הותר ע"פ חכם עכ"פ אוקמוהו אדאורייתא ושריוהו להשהותו אפי' כמה שנים (כן נראה פשוט בפ"י ד' הירושל' דר"ה הנ"ל דמייתי ר' יוסה שם מהך ברייתא ג"כ סייעתא לר' אילא דא' התם שאין שנתו של בעל מום מחוורת מן התורה ע"ש) ועכ"פ הרי מוכרח לכאורה דלד' התוס' הנ"ל (דאזלי באמת בשיטת הירושלמי הנ"ל כמ"ש) ע"כ צ"ל דשנתו דבעל מום הוא רק מדרבנן לבד וכמ"ש"ל ומצאתי כעת להגאון מהרי"ט אלגזי ז"ל ברפ"ד דבכורות שם שהביא ג"כ ד' הירושלמי דר"ה הנ"ל בזה שהוא מתבאר כפי' התוס' הנ"ל וכמ"ש בעז"ה.

ואמנם מה שתמה שם ע"ד הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' בכורות ה"ח הנ"ל שנראה דס"ל דשנתו דבעל מום מן התורה הוא באמת וכמ"ש"ל דד' הירושלמי הנ"ל דמוק"ל בבעל מום הוי תיובתיה דמוכרח מזה שהוא רק מדרבנן לבד וכמ"ש"ל והניח בצ"ע בזה ע"ש והנה באמת הי' לו לתמוה מד' הירושלמי הנ"ל בפשיטות גם על פי' רש"י ז"ל הנ"ל דמוק"ל להך ברייתא בבכור תם באמת והרי בירושלמי הנ"ל מוק"ל בהדיא בבעל מום וכמ"ש ואמנם למש"ל אין מקום לתמוה בזה באמת לא ע"ד הרמב"ם ז"ל ולא על פי' רש"י ז"ל הנ"ל שהרי כבר כתבנו דבתוספתא דבכורות הנ"ל גרסי' בהך ברייתא בהדיא באמת הבכור תם בזה"ז כו' וע"כ דהתוספתא הנ"ל פליגי באמת עם הירושלמי הנ"ל בזה וכמ"ש"ל ועכ"פ הרי שפיר י"ל דרש"י ז"ל סמך בהא על גי' התוספתא הנ"ל בפשיטות וכמ"ש או דאולי היה כן גי' רש"י ז"ל גם בש"ס דילן בהדיא הכי כמו בתוספתא הנ"ל וכמו שנראה קצת מד' רש"י ז"ל הנ"ל שם בזה יעו"ש.

(ודלא כהרב בעל מנחת בכורים שם שהגיה התוספתא ע"פ ד' התוס' הנ"ל ובאמת נראה דרש"י ז"ל היה לו גירסת התוספתא הנ"ל בזה וכמ"ש) וא"כ י"ל בפשיטות דגם הרמב"ם ז"ל סמך על גי' התוספתא הנ"ל נגד הירושלמי הנ"ל בזה (וכמ"ש הכ"מ ג"כ שם ע"ד הרמב"ם ז"ל בהי"א הנ"ל בשם המ"כ הנ"ל דבתם קא מיירי ורשאי פי' חייב וכפי' רש"י הנ"ל ע"ש) ופשוט דאין שום מקום לפ"ז לתמיהת המהרי"ט ז"ל הנ"ל על הרמב"ם ז"ל מהירושלמי הנ"ל דבאמת פשוט דהרמב"ם סמך על התוספתא הנז' בזה דלא מיירי הך ברייתא בבעל מום כלל וכמ"ש וא"ש (אלא דקצת קשה לומר שהרמב"ם ז"ל הי' לו גי' התוספתא הנ"ל בזה דא"כ היה לו להעתיק בדבריו שם ג"כ כלשון התוספתא הנ"ל בכור תם כו' בהדיא ומיהו י"ל דקאי על מש"ש בה' י' דהבכור בזה"ז מניחו עד שיפול בו מום כו' וע"ז קאמר ועד שלא נראה להראותו כו' דהיינו קודם שנפל בו מום ע"ש): ובעיקר הדין בשנתו דבעל מום אם הוא מדרבנן בלבד כד' הירושלמי הנ"ל או שהוא מן התורה כמו שנראה מד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל וצריך לבאר במאי פליגי באמת בזה (ומש"ל דהרמב"ם סמך על גי' התוספתא הנ"ל נגד ד' הירושלמי הנ"ל פשוט שאין זה רק שלא יהי' לנו הכרח באמת מהברייתא הנ"ל כד' הירושלמי הנ"ל בזה אבל גם לגי' התוספתא הנ"ל עכ"פ הרי אין לנו מזה הכרח להיפך ג"כ שיהיו שנתו דבעל מום מן התורה באמת כד' הרמב"ם ז"ל שהרי גם רש"י ז"ל פי' בהדיא כמ"ש בתוספתא הנ"ל וכמ"ש"ל ומ"מ בעיקר הדין נראה דס"ל גם לרש"י

וזה שייך למש"ל בדף מ"ה בדין הטהור

ביו"ט ראשון שלא ראה פנים בעזרה עדיין ונטמא בשני דלפי הגהתי בתוס' דחגיגה ט'
ד"ה כיון שם נראה פשוט דבכה"ג ודאי פטור לכו"ע מלהביא קרבנותיו ברגל כ"ז שהוא
טמא עדיין לפי שאינו בביאה אז כו' ודלא כמ"ש הגאון בעל ושב הכהן ז"ל מדברי
הירושלמי דריש חגיגה בזה דבאמת ודאי דהירו' ה"נל לא מיירי התם רק כשכבר ראה
פנים בעזרה בראשון וכמ"ש באורך בעז"ה (ובקונ' אחרון לס' טורי אבן בחגיגה ט'
שם וכן בס' זכ"י ובשו"ת נח"י ר"ס ה' ובס' נע"י בריש חגיגה כולם נמשכו בזה אחרי
ד' הגאון בעל ושב הכהן הנ"ל (רק שלא הזכיר שם הגאון הנ"ל לד' הגאון בעל ושב
הכהן הנ"ל בזה ע"ש) ובמחכ"ת כל דבריהם שם וכ"ד הגאון בעל ושב הכהן ז"ל הנ"ל
תמוהים באמת דהדבר פשוט דאין ד' הירושלמי הנ"ל עניין כלל לד' התוס' הנ"ל בזה
דהירושלמי ודאי מיירי כשכבר ראה פנים בעזרה בראשון והתוס' הנ"ל ודאי דלא איירי
רק כשעדיין לא ראה פנים בעזרה כלל עד שנטמא בשני או שנעשה חיגר וכמ"ש בעז"ה
ועכ"פ לא קרב זה אל זה וכמ"ש להלן מ"ה באורך בזה ע"ש) וראיתי להשלים כאן
הדברים בעז"ה: והנה באמת בעיקר הגהתי בתוס' דחגיגה ט' הנ"ל דצ"ל בסוף דבריהם
שם ומיהו [טמא] כו' וכמ"ש ל בזה מצאתי סייעתא לדברי מד' הגאון בעל טורי אבן ז"ל
בחגיגה ד' דאהא דאמר התם דטמא נפק"ל מקרא דובאת שמה והבאתם כו' הקשה הגאון
ז"ל בזה דל"ל למעוטי לטמא מהך קרא באמת ותיפוק ליה דהרי כל עיקר חיובא דעולת
ראיה ודאי שאינו אלא למי שראה פנים בעזרה כבר ובהיתר והרי הטמא אי אפשר לו
להראות פנים בעזרה כלל רק באיסור וכיון דאין שייך בו מצות ראיה כלל א"כ ממילא
ליכא גביה שום חיובא דעולת ראיה ג"כ וקרא ל"ל כו' וכתב הטורי אבן ז"ל שם די"ל
דעיקר הך קרא לא אצטריך רק לטהור בראשון וראה פנים בעזרה אז ונתחייב אז בעולת
ראיה ואח"כ נטמא בשני וה"א כיון דכבר נתחייב בקרבן ויכול להביא גם אחר שנטמא
קמ"ל קרא יתירא דובאת שמה דאינו מביא עולת ראיהו"ל כד' הירושלמי הנ"ל בזה
דבמתני' דבכורות כ"ה גבי שער בכור בעל מום שנשר ואח"כ שחטו דחכמים אוסרים
ומפרש רש"ל שם בגמ' שהוא משום גזירה דילמא אתו לשהויי' כו' ופירש"י ז"ל במשנה
ובגמרא שם דגזרינן בזה דלא ליתי ביה לידי תקלה דגיזה ועבודה כו' ע"ש ומדלא פי'
רש"י ז"ל בפשיטות בזה דגזרינן דלא ליתי לשהויי' ויאכלנו אחר שנתו ויעבור על איסור
תורה דכתי' לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה כו' ש"מ דס"ל לרש"י ז"ל באמת כד'
הירושלמי הנ"ל בזה דשנתו דבעל מום הוא רק מדרבנן לבד ואולי ס"ל ג"כ דהוא רק
מהך גזירה עצמה דלא ליתי ביה לידי תקלה דגיזה ועבודה וכמ"ש הט"ז הנ"ל באמת
וא"כ ודאי דשפיר נקט רש"י ז"ל בהך גזירה דלא ליתי לשהויי' דא' בש"ס הנ"ל שהוא
מעיקר הך טעמא בזה דלא ליתי לידי תקלה דגיזה ועבודה וכמ"ש וא"ש (ולפ"ז ד' הט"ז
הנ"ל הנה מקורם מפ' רש"י ז"ל הנ"ל באמת ומיושב מה שהשגנו עליו לעיל ד' כ"ט
מד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל בזה ועכ"פ הרי מוכח בפשיטות מד' רש"י ז"ל הנ"ל כעיקר ד'
הט"ז ז"ל בס' רפ"א ובס' ש"ו הנ"ל דחששו רבנן בכ"מ לתקלה אף בשאר איסורין דלא
שייך בהם המכשול דאכילת איסור כלל ודלא כד' הנקודות הכסף בס' רפ"א שהבאתיו
לעיל (ד' כ"ט) בזה ולהלן יבואר עוד אי"ה) וכן שם בבכורות ל"ג אהא דקא מפרש התם
טעמא דאין מרגילין בבכור שהוא משום דגזרינן שלא יגדל מהם עדרים ופירש"י ז"ל

ג"כ שם דחיישינן דלא ליתי לידי תקלה דגיזה ועבודה וכן פ' בזה בתמורה כ"ד ע"ש ונראה לכאורה מכל זה דלהכי לא רצה לפרש באמת דעיקר הגזירה הוא שלא ישהנו לאחר שנתו ע"ז משום דס"ל לרש"י בפשיטות שהוא רק מדרבנן לבד בבעל מום וכמ"ש וכן מצאתי בעז"ה למהרי"ט אלגזי ז"ל ברפ"ד דבכורות שם שכ' ג"כ דע"כ צ"ל דרש"י ז"ל ס"ל דשנתו דבעל מום הוא רק מדרבנן באמת ומשו"ה לא הוה ניחא לפרש שהוא משום דצריך לאוכלו בתוך שנתו דלא שייך למיגזר באיסור דרבנן ע"ש והנה עדיפא הול"ל די"ל דס"ל לרש"י ז"ל דגם כל עיקר תקנת חכמים דלאוכלו תוך שנתו הוא רק מהך גזירה דתקלת גיזה ועבודה וכמ"ש הט"ז בזה וא"כ שפיר נקט רש"י עיקר הטעם באמת שהוא משום שאם ישהנו אתי בי' לידי גיזה ועבודה דהיינו נמי טעמא דעיקר תקנת חכמים בזה דצריך לאוכלו בתוך שנתו וכמ"ש"ל (והמהרי"ט אלגזי ז"ל שם לא הביא רק מד רש"י דד' כ"ה הנ"ל ולא הזכיר שם כלל מד' רש"י דד' ל"ג הנ"ל ג"כ ע"ש ופשוט דבד' רש"י דד' ל"ג הנ"ל י"ל באמת דמשו"ה לא פ' שם משום מצוה דאכילתו בתוך שנתו דוקא שהוא משום דהתם קתני נמי דאין מרגילין בכל פסולי המוקדשים ג"כ וא"כ ה"ט דשמא יגדל מהם עדרים ודאי דקאי נמי על כל פסולי המוקדשין ג"כ והרי בפסולי המוקדשין לא מצינו כלל שיהי' מצוה לאוכלם בתוך שנתן דוקא כמו בבכור בע"מ ולהכי הוצרך רש"י ז"ל לפרש שם באמת דהגזירה הוא רק משום גיזה ועבודה לבד וא"ש: ובאמת קשה לי טובא מזה ע"ד הט"ז הנ"ל דאך אפשר לומר כלל דעיקר הך דינא דבכור בעל מום שיהיה נאכל בתוך שנתו (כמו הבכור הם) שאינו רק מדרבנן לבד ומשום תקלה דגיזה ועבודה וכמ"ש"ל דא"כ מאי שנא דלא תקנו חכמים כן רק בבכור בעל מום לבד ולא בכל פסולי המוקדשים ג"כ (והרי עיקר איסורא דגיזה בכל הקדשים שהוממו הוא דכתיב כדנפק"ל בבכורות ו' ובכ"ד מתזבח ולא גיזה (והך קרא מיירי בכל פסולי המוקדשים כדמוק"ל בספרי פ' ראה סי' ע"א ע"ש) אלא דבאמת תנינן בברייתא דבכורות ט"ו דבכל הקדשים שנפל בהם מום קבוע לאחר הקדשן דהגוזז והעובד בהם סופג את הארבעים אפילו לאחר שנפדו ע"ש וכבר הקשו התוס' בכ"ד בזה דכיון דלא נפק"ל איסורא דגיזה רק מכלל עשה דתזבח הנ"ל א"כ מנ"ל למיקם עלי' בלאו ג"כ בזה וע' תוס' חולין צ"ט ד"ה רבא ובכורות ט"ו ד"ה ואהני קרא ועוד בכ"ד שכתבו דע"כ צ"ל באמת דאהדרי' קרא לאיסוריה כו' וע' תוס' מעילה י"ג ד"ה אתיא ומ"ש בזה הגאון בעל מש"ל ז"ל בפ"א מה' מעילה ה"ז ע"ש ואמנם בבכור בעל מום לא מצינו בש"ס דילן לימודא בהדיא לאסור גם בו הגיזה ועבודה כמו בתם דהך קרא דתזבח דמעט מיני' גיזה לא כתיב רק בשאר פסולי המוקדשין לבד וכמ"ש.

אבל באמת בספרי פ' כל הבכור גרסי' להדיא דמכלל שנאמר לא תעבוד בבכור שורך כו' מלמד שהבכור אסור בגיזה ועבודה אין לי אלא תם בעל מום מנין ת"ל כל הבכור ע"ש ולפ"ז ה' נראה לכאורה דבאמת כל פסולי המוקדשין דעובר גם בהם בלאו דגיזה ועבודה וכדתניא בבכורות ט"ו הנ"ל דאפילו לאחר

אא"כ ראוי לבוא בעזרה בשעת הבאת הקרבן דוקא עכ"ד הטו"א ז"ל בזה ע"כ והרי דפשיטא ליה להגאון ז"ל דבטמא לכו"ע פטור להביא כשנטמא בשני אף שהיה טהור בראשון (ומשמע דאף למ"ד כולם תשלומין דראשון הם פשיטא ליה הכי גבי טמא עכ"פ כדנפק"ל מקרא דובאת שמה כו') אלא

דמה שהוסיף הטורי אבן ז"ל עוד דגבי הטמא פטרינן ליה מהך קרא הנ"ל אף כשנכנס כבר בעזרה בראשון כשהיה טהור ונתחייב להביא קרבנו ואפ"ה כשנטמא שוב בשני לא מצי מייתי הואיל ואינו בביאה כו' וכמ"ש הנה בזה צ"ע באמת מד' הירושלמי הנ"ל דמחייבי לר"י גם היורשין להביא ואף כשלא הפריש מחיים וע"כ דמיירי עכ"פ כשכבר ראה פנים בעזרה ביו"ט ראשון וכמ"ש"ל וא"כ מוכח עכ"פ דכשראה פנים בעזרה בראשון אפי' היורשין חייבין להביא כשמת בשני ולא בעינן שיהי' ראוי לבוא אז בכה"ג שנתחייב כבר ע"י שראה פנים בעזרה בראשון וא"כ פשוט לכאורה דגם כשנטמא בשני ודאי דחייב ג"כ להביא בכה"ג ודלא כהטו"א ז"ל בזה וצ"ע (ומיהו בירושלמי שם פליג עלה ר"א באמת ואמ' ג"כ דכל שאין ראוי לבוא אינו מביא ואף כשהפריש מחיים ע"ש וצ"ע ואכמ"ל): ובעיקר ד' הירושלמי שם דיליף ר' יונתן ור"י מקרא דכל בכור בניך תפדה ולא יראו פני דמה התם בפדיון הבן חייב אפי' אחר מיתה וה"נ גבי ראייה חייב היורש להביא אפי' אחר מיתה ע"ש צ"ע לכאורה מסוגית הש"ס דילן בבכורות נ"א דיליף ר' יונתן גופא איפכא מהך קרא דמה בראי' היורשין חייבין אף גבי פדיון הבן היורשין חייבין וע"ש ברש"י ז"ל ובאמת צ"ע"ק בין בסוגיא דידן בבכורות הנ"ל ובין בהירושלמי הנ"ל דאחר דלא מצינו בקרא להדיא לא בבכור ולא בראייה למיחייבי לאחר מיתה א"כ איך יליף בש"ס דילן הנ"ל בכור מראי' ואיך יליף ג"כ בירושלמי הנ"ל ראייה מבכור בזה וצ"ע ואולי י"ל דבאמת כל עיקר ד' ר' יונתן גם בש"ס דילן הנ"ל אינו אלא למיליף בהיפך ראייה מבכור בזה וכמ"ש בירושלמי הנ"ל להדיא וכמ"ש"ל (אלא דצ"ל לפ"ז דמש"ש בגמ' דמה להלן כו' אף כאן כו' משום דקאי שם באמת אסיפא דקרא והנה כאן ראינו להשלים אשר יש לנו לבאר עוד

בדיני המקוה בעז"ה והנה כבר הארכנו להלן בדף מ"ד ומ"ה ליישב דברי הר"ש וס' יראים ז"ל דפסקו כר' יוסי באמת דבעינן הוי' ע"י טהרה גם במקוה ואף דלכאורה הוא נגד סתם משנה דסוף פ"ה דמקואות דחנן ומודים שהוא גודר כלים כו' וכמו שהקשה הרא"ש ז"ל בזה וכתבנו שם די"ל דאינהו סמכו בזה באמת על אידך סתמא דסוף פ"ז שם דקפסיל לכבוש בכלים רק בעצים כו' וע"כ דטעמא משום דבכלים הו"ל הוי' ע"י טומאה וכמ"ש"ש וא"כ הרי דסתם לן תנא גם להיפך וכו' יוסי בזה וכמ"ש"ל בעז"ה (והגר"א ז"ל בביאורו לשו"ע שם ס"ק קי"ט על מש"ש בשו"ע דבכלים פסול כ' דצ"ע מהא דסופ"ה דגודר כלים כו' וכל שכן כה"ג עכ"ל והנה למ"ש בעז"ה י"ל בפשיטות דכיון דעיקר הדבר תליא באמת בפלוגתא דתנאי במשנה ה' שם דפליגי ר"י ור' יוסי להדיא בזה וכמ"ש"ל וא"כ אין שום סתירה כלל ממתני' דגודר כלים כו' הנ"ל דהרי באמת ההיא מתני' ודאי כר' יהודה אתיא (וכמ"ש"ל בד' ע"א בזה) ואנן לא סמכינן להלכה על הך סתמא כלל משום דאית לן למיסמך באמת על הך סתמא בתרא דסופ"ז הנ"ל דקפסיל לכבוש בכלים דסתם לן תנא להיפך וכו' יוסי בזה וכמ"ש"ל דהרי בכל דוכתא קיי"ל באמת דסתמא בתרא עיקר טפי למיסמך עליה נגד סתמא קדמאה וכדמוכח בסוגיא דשבועות דפדיון סופג ארבעים וכמ"ש דא"צ לומר כלל דנפק"ל מתזבח ולא גיזה כו' ומשום דאהדרי' לאיסורי' כו' וכמ"ש"ש התוס' בכ"מ הנ"ל בזה אלא י"ל בפשיטות דכיון דבכור בעל מום נפק"ל מריבויא דכל הבכור וכמ"ש"ש א"כ אף דכל פסולי המוקדשין נראה דלא מצינן למיליף להו מרבויה דתקדיש לה' דנפק"ל בספרי שם מזה לכל הקדשים

דלקי עלייהו נמי על גיזה ועבודה כמו הבכור ע"ש (ונראה קצת דנפק"ל התם דקרא דתקדיש ע"כ דבכל הקדשים מיירי דאם אינו ענין לבכור דכתיב ביה לא יקדיש איש אותו (בפ' בחוקותי) תנהו ענין לכל הקדשים דגם עלייהו קאי הך קרא דלא תעבוד כו' וע"ש בספרי בזה) דבאמת נראה דהך קרא דתקדיש כו' לא מיירי רק בקדשים תמימים לבד אבל מ"מ ל דנפק"ל לכל פסולי המוקדשין ג"כ שיש בהם לאו דגיזה ועבודה ואפי' לאחר שנפדו ג"כ מג"ש דשעריך שעריך דכתיב בבכור בעל מום בשעריך תאכלנו ובפסולי המוקדשין כתיב (בפ' ראה שם) בכל שעריך ומהך ג"ש יליף בספרי (פ' ראה שם) לכל הקדשים שאין נשחטין בחוץ אלא על מום קבוע כמו הבכור ע"ש וכן בש"ס דילן בבכורות ט"ו יליף ר"ש מהך ג"ש ג"כ דולדות פסולי המוקדשין אין מתפיסן אלא לאותו זבח כמו הבכור ע"ש (וא"ש בפשיטו' בזה דכולא הך ברייתא דמייתי מינה סייעתא לר"ש שם דאהך גז"ש קא סמיך דמדקתני התם דאין מתפיסן לזבח אחר וע"כ דנפק"ל מג"ש דשעריך כדאר"ש התם ומשו"ה קתני נמי בהך ברייתא הנ"ל דאפי' לאחר פדיון של כל פסולי המוקדשין הגוזז והעובד בהם סופג כו' די"ל דנפק"ל נמי מהך ג"ש דשעריך דכתיב בפסולי המוקדשין שנפדו מבשעריך דכתיב בבכור בעל מום גם לעיקר דין זה דגם בבעל מום איכא לאו דגיזה ועבודה וכמ"ש וא"ש) ומיושב בפשיטות קושית התוס' בכל המקומות הנ"ל בזה וכמ"ש ואמנם לפ"ז צ"ל דהא דאצטריך למעט בכל דוכתא בפסולי המוקדשין מתזבח ולא גיזה דאינו אלא לאסור את הגיזה עצמה ג"כ דאי לעיקר איסורא דגוזז או עובד הרי מג"ש נפק"ל באמת גם ללאו וכמ"ש (אלא דהתוס' בבכורות כ"ה ד"ה שער הוכיחו שם דאפי' בגוזז באיסור אין הגיזה עצמה אסורה מן התורה ע"ש וצ"ע וע' בספרי פ' ראה דמסיק שם אהא דתזבח ולא גיזה כו' דיכול יהיו אסורין לאחר זביחה ת"ל כברכת ה' כו' ומשמע שם קצת דקודם הזביחה גם הגיזה עצמה אסור מן התורה וצ"ע וע' במהרי"ט אלגזי ז"ל סוף פ"ג דבכורות שהאריך בזה ע"ד התוס' דבכורות כ"ה הנ"ל) וא"כ עכ"פ ודאי דהול"ל נמי הכי בכל פסולי המוקדשין בזה שיהי' מחוייב ג"כ לאוכלן בתוך שנתן להקדשן משום הך גזירה עצמה דגיזה ועבודה וכמו בבכור בעל מום ולמה גזרו חכמים כן רק בבכור בעל מום לבד ולא בכל שאר פסולי המוקדשין כלל בזה והרי באמת מצינו לד' רש"י ז"ל הנ"ל דגם בכל פסולי המוקדשין ע"כ צ"ל הך גזרה עצמה דגזרינן גם בהו דלא ליתי בהו לידי תקלה דגיזה ועבודה כשישהה אותם וכמ"ש ל מהך דאין מרגילין בפסולי המוקדשין הנ"ל דגם בהו מפרשינן טעמא דשמא יגדל מהם עדרים ופרש"י הנ"ל דגזרינן משום גיזה ועבודה וכמ"ש.

(וכן א' שם ט"ו גבי ולדותיהן ע"ש) וכן בהך דשער שנשר דמבע"ל בבכורות כ"ו בעולה תמימה ופירש"י שם דבעל מום לא מבע"ל דודאי אסור משום דלמא אתו לשהויי ואתי לידי גיזה ועבודה ע"ש וא"כ ודאי דהו"ל למיגזר בהו ג"כ לאוכלם בתוך שנתם להקדשן (אם נפל בהם מום בשנתן הראשונה להקדשן) וכמו בבכור בעל מום מהך גזרה עצמה דגיזה ועבודה וכמ"ש: ואולם אין לתמוה מזה גם ע"ד הירושלמי הנ"ל באמה דאמר בהדיא דשנתו דבכור בעל מום הוא רק מדרבנן לבד וכמ"ש דא"כ מ"ט לא תקנו רבנן כן גם בכל פסולי המוקדשין וכמ"ש די"ל באמת דלד' הירושלמי הנ"ל ודאי דכל עיקר תקנה זו שתקנו חכמים לאוכלו לבעל מום ג"כ בתוך שנתו דלאו משום גזירה דגיזה

ועבודה תקנו כן כלל אלא דסמכו רבנן בעיקר דבר זה אקרא דשנה בשנה דמייתי ליה נמי התם בירושלמי דר"ה הנ"ל דדריש שם מיתורא דשנה בשנה לתם ושנה לבעל מום ע"ש או דסמכו חכמים בזה אדרשא דהספרי הנ"ל דיליף מריבויא דכל הבכור לבעל מום ג"כ שנאכל בתוך שנתו ע"ש וס"ל באמת להירו' הנ"ל דכל הנך דרשי דקראי אינם כי אם אסמכתא בעלמא בלבד לבכור בעל מום ועיקר הנך דרשי אתי באמת לרבות כל שאר קדשים בזה וכדדריש נמי בירושלמי שם דשנה לבכור ושנה לקדשים ע"ש (וא"ש בהכי בעיקר הך דינא דקיי"ל בר"ה ו' דאחד בכור ואחד כל הקדשים כיון שעבר עליהם שנה בלא רגלים כו' עובר בב"ת ע"ש די"ל דנפק"ל כל הקדשים ג"כ בזה מיתורא דבשנה וכמ"ש בירושלמי הנ"ל והתוס' בר"ה שם ד"ה אחד בכור כ' דנפק"ל לכל הקדשים מריבויא דכל ע"ש (ובאמת כן הוא בספרי שלפנינו שם אך בספרי שנדפס מחדש עם הגהות הגר"א ז"ל נמחק כל זה ע"ש ונראה דבאמת להספרי שם א"צ לרבות כל הקדשים בזה מריבויא דכל רק די"ל דכל הקדשים נפק"ל ג"כ מתקדיש לה' גם לדין זה דשנה בלא רגלים כמו דיליף שם מהך קרא דתקדיש ללאו דגיזה ועבודה לכל הקדשים וכמ"ש"ל.

ובעיקר דרשא דהספרי הנ"ל מכל הבכור יש להאריך דלכאורה תליא בפלוגתא דתנאי אי דרשינן כל בכל דוכתא וע' מש"ל ד' ד' ב' בשם התוס דפסחים מ"ג ד"ה מאן ואכמ"ל (וצ"ע) ועכ"פ ודאי דלא מצינו למידרש מריבויא דשנה בשנה או מכל הנ"ל רק לבכור בע"מ לבד או לכל הקדשים לבד וכיון דאנן קיי"ל דכל הקדשים ג"כ עובר עליהם בבל תאחר בשנה בלא רגלים וע"כ דנפק"ל מהך ריבויא הנ"ל א"כ ע"כ צ"ל דאיך ריבויא דבכור בעל מום ודאי דאינו רק אסמכתא בעלמא וכמ"ש ועוד דריש בירושלמי שם משנה בשנה דשנה לו ושנה לתמורתו ע"ש והך דרשה ודאי דלא הוה רק אסמכתא בעלמא דפשוט דלא מצינן לרבות תמורת בכור רק אי מרבינן בעל מום באמת דתמורת בכור קיי"ל דאינו קרב אלא נאכל במומו (כדנפק"ל בתמורה ה' מלה' הוא דהוא ולא תמורתו ע"ש) וא"כ ודאי דאי בכור בעל מום עצמו רק מדרבנן כ"ש תמורת הבכור ועכ"פ מחד דרשא לא מצינן למיליף

יראו כו' ומשו"ה קאמר דמה להלן ברישא דקרא דכתי' כל בכור בניך כו' אף כאן ר"ל בסיפא דקרא דכתי' ולא יראו כו' וא"ש ובלא"ה אין דקדוק כ"כ מלישנא דמה להלן וכאן כמו שנודע דבכ"מ בירושלמי ובת"כ שלא דקדקו בזה ואכמ"ל) וא"ש דבאמת גבי בכור ס"ל לר' יונתן ג"כ כרש"ל שם דיליף ערך ערך מערכין דהיורשין חייבין (ובערכין גופא נפק"ל מקרא בתורת כהנים סו"פ בחוקותי שם דכתיב יעריכנו הכהן דקרא יתירא הוא דכבר כתיב לעיל מיני' והעריך אותו הכהן כו' ודריש מזה בתו"כ שם דיכול אם אמר ערך של פלוני זה עלי ומת אותו פלונייהיה המעריך פטור ת"ל יעריכנו אפי' מת ע"ש והיינו ההיא דערכין כ' דתנן התם האומר ערכו של פלוני עלי ומת הנודר והנידר יתנו היורשין וע"ש בסוגיא (ושם לא מייתי בש"ס שום דרשא מקרא בזה כלל וצ"ל דסמך אדרשא דתו"כ הנ"ל ומש"ש ברש"י דבכורות הנ"ל דמקרא יליף לה (במסכת) ערכין ובתורת כהנים כו' נראה דטס"ה וצ"ל דמקרא יליף לה [בפרשת] ערכין בתורת כהנים כו' והיינו הך דתו"כ הנ"ל רק דהתו"כ איירי כשמת הנערך לבד ובמתני' דערכין הנ"ל איירי כשמת המעריך ג"כ וכמ"ש והך ריבויא דיעריכנו הנ"ל לא איצטריך רק לחייבו

אף כשמת הנערך אבל על עיקר חיובא דהיורשין כשמת המעריך לא אצטרך קרא לזה דאפי' בדמיו עלי ומת הנודר תנן התם דיתנו היורשין וכדמוק"ל התם שעמד בדין ע"ש) ומהתם יליף רש"ל בג"ש דערך ערך (דכתיב ב' קרח גבי בכור תפדה בערך ובערכין כתיב נדר בערך) דמה להלן חייב ליתן אף כשמת הנערך כדנפק"ל מריבויא ד' בהא דפריך התם מכדי האי סתמא והאי

סתמא מאי חזי כו' ומסיק דמעיקרא סבר כו' והדר כו' פירש"י דהילכך ס"ל כסתמא בתרא דהדר ביה ר' מקמייתא ע"ש וכ"כ התוס' בחולין מ"ג ד"ה והא דבכ"מ שיש סדר למשנה כגון בחד מסכת אמרינן לעולם דסתם האחרון הוא העיקר ע"ש וא"ש) ואמנם עדיין יש לבאר דלא תקשי בזה מאידך מתניתין בתרא דסוף פ"ז כלל לבעל מום ולתמורה ג"כ (וצ"ע דעכ"פ הרי נראה מד' הירושלמי הנ"ל דמדרבנן ודאי דצריך לאכול גם את תמורת הבכור בתוך שנה הראשונה שהמיר בו ונפל בו מום אז ולא נזכר דין זה כלל ברמב"ם ז"ל פ"ג מהל' המורה ה"ב ע"ש ואכמ"ל) ולהכי שפיר קאמר בירושלמי שם דשנתו דבכור בעל מום אינו מחזור מן התורה כלל וכמ"ש וא"כ הרי עכ"פ אף לאסמכתא בעלמא לא מצינן לרבות מהך דרשי דקראי רק לבכור בעל מום לבד.

דבכור תם כתיב בהדיא ומצינן לרבות בדרך אסמכתא עכ"פ לבכור בעל מום ג"כ וכמ"ש אבל שאר כל הקדשים דאינהו גופייהו כשהם תמימים לא כתיבי בהדיא בקרא כלל רק דנפק"ל ג"כ מריבויא הנ"ל וכמ"ש וא"כ ודאי דבעלי מומין דכל הקדשים לא מצינן כלל בהו אפי' אסמכתא בעלמא בזה דריבויא דקראי לתמימים אצטרך וכמ"ש ולהכי שפיר לא תקנו חכמים בכל פסולי המוקדשין לאוכלם ג"כ בתוך שנתן להקדשן משום דבדידהו לא מצינן שום אסמכתא ג"כ בהך קרא כלל וכמ"ש וא"ש לד' הירושלמי הנ"ל שלא תקנו חכמים גם בכל פסולי המוקדשין כן לאוכלם בתוך שנתם דוקא וכמ"ש ולמש"ש המהרי"ט ז"ל די"ל עוד דבזמן הבית ודאי שהי' חיובא מן התורה לאכול הבעל מום ג"כ תוך שנתו כזמן הקרבתו של הבכור תם רק דבזמן הזה שאין הבכור תם קרב שוב אין מצוה מן התורה לאכול הבעל מום תוך שנתו כי אם מדרבנן בעלמא הוא בזה"ז וע"פ זה ר"ל שם דגם רש"י ז"ל ס"ל כהרמב"ם ז"ל בזמן הבית בזה ע"ש (ובאמת היה נראה כן מפשטא דהברייתא הנ"ל לפי' התוס' הנ"ל דעד שלא נראה להראותו לחכם ר"ל שכבר נפל בו מום רק שלא נזדמן לו חכם להראותו אם הוא מום קבוע ורשאי לקיימו כן אפי' ג' שנה עד שיזדמן לו חכם וכמ"ש"ל ולכאורה יש לתמוה בזה דאם בבעל מום קמיירי א"כ למה לא התירו להשהות עד שיזדמן לו חכם רק בזה"ז לבד כדקתני ברישא דברייתא הבכור בזמן הזה כו' והרי גם בזמן הבית לכאורה היה הדין כן דלאחר שנפל בו מום היה רשאי להשהות עד שיזדמן לו חכם ומאי נ"מ גבי בעל מום בין זמן הבית לזה"ז כלל וע"כ משום דבזמן הבית באמת היה זמן אכילתו דבעל מום בתוך שנתו ג"כ מן התורה ולכן היה צריך אז לחזור אחר חכם כדי לאוכלו בתוך שנתו ולא הי' רשאי להשהותו אז עד שיזדמן לו חכם וכמ"ש"ל בזה אך בזמן הזה דוקא דאכילתו בתוך שנתו הוא רק מדרבנן באמת לכן התירו לו להשהותו במומו עד שיזדמן לו חכם וכמ"ש בירושלמי דר"ה הנ"ל להוכיח מזה דע"כ דחיוב אכילתו בתוך שנתו הוא רק מדרבנן וכמ"ש"ל ועכ"פ הרי

חייב האב ליתן אף כשמת הבן לאחר שלשים יום (וכדפירש"י שם) ושוב יליף ר' יונתן

בהיקשא דכל בכור כו' ולא יראו כו' דמה להלן בבכור אף לאחר שמת הבן ואין מי לפדות עוד אפ"ה כיון שמת לאחר ל' מחייבין לאב ליתן פדיונו כדנפק"ל בג"ש מערכין הנ"ל ה"נ גבי ראייה אף לאחר שמת המוריש ואין על מי להביא עוד קרבן ראייה שלו אפ"ה כל שמת לאחר שכבר ראה פנים בעזרה ביו"ט ראשון מחוייב היורש להביא קרבן ראייה שלו בשאר ימי החג (ואף שלא הפריש קרבנו מחיים אליבא דר"י הנ"ל ודומיא דפדיון הבן בזה וכמ"ש) וא"ש בזה דהך דהירושלמי דחגיגה הנ"ל דא' ר' יונתן גופי' שם דמה בכור בניך תפדה אפי' לאחר מיתה וה"נ לא יראו כו' אפי' כו' והך דאר"י בש"ס דילן בבכורות הנ"ל דמה להלן יורשין חייבין אף כאן כו' תרווייהו חד מילתא נינהו באמת ולחייב את היורש להביא קרבן ראייה כל מורישו לאחר מיתת המוריש קא יליף ר"י בהך היקשא דבכור הנ"ל וכמ"ש (ופירש"י ז"ל דחוק טובא בזה ע"ש ומש"ש דמה להלן היורשין חייבין דחוק קצת באמת גם לפירש"י ז"ל ע"ש) ובזה מיושב באמת גם מה שיש לדקדק לכאורה בסוגיא זו לפירש"י ז"ל שם דבלישנא קמא דהתם דמתני ליה לדר' יונתן הנ"ל על אידך מתניתין דחייב באחריותו כו' גרסי' בריך היקשא דר"י בזה בהדיא דיליף מעולת ראייה דמה עולת ראייה חייב באחריותו אף פדיון הבן כו' ובהך לישנא דר"פ דמתני ליה ארישא כו' לא גרסי' בדר"י אלא דמה להלן יורשין כו' אף כאן כו' ולפירש"י הנ"ל לכאו' הול"ל בהך לישנא נמי הכי דמה עולת ראייה היורשין כו' אף בפדיון הבן כו' וכדא' בלישנא קמא הנ"ל בזה (אך מאי דבל"ק קא מפרש דיליף ריקם ריקם מראיה שם דתנן התם במחט שהיתה נתונה על מעלות המערה והי' מוליך ומביא במים דכיון שעבר עלי' הגל טהורה ע"ש ונראה לכאורה מהך מתני' להיפך דסתם לן הכא כו' יהודה בזה דלא בעינן הוי' ע"י טהרה גבי מקוה כלל שהרי המים הללו שעברו ע"ג המחט היה רק על ידי האדם שהי' מוליך ומביא בידו במים וע"י זה הוגבהו המים עד שעלו ע"ג המחט והו"ל כהוי' ע"י טומאה וכמו שהקשה התוס' יו"ט שם בזה באמת ע"ש והנה מה שנ"ל ע"ד התוס' יו"ט ז"ל שם אבאר אי"ה להלן בזה.

אך בתחלה ראיתי לבאר מה שנראה להוסיף עוד להלכה בעיקר דין זה בעז"ה והוא מהא דגרסינן בתוספתא רפ"ג דמקוואות גיסטרא שהיא בקרקע בור של גת וירדו גשמים ונתמלאה הרי אלו פסולין מפני שהן גדורין על גבי כלי ור' אליעזר מכשיר כו' ע"ש והובא בר"ש ז"ל שם פ"ב מ"ד ופי' בזה שהסיד שבגת אין מחזיק מים בשוליו בלא (כצ"ל) הגיסטרא שהיא והן יען כי כתבתי זאת בעז"ה סמוך ליום הצום ע"כ ראיתי לציין כאן דבר הנחוץ לידע לכל חולה שיש בו סכנה ח"ו הצריך לאכול בצום הכפורים עפ"ד רופא בקי ומחוייב לאכול רק פחות פחות מכשיעור (אם לא כשאמדו הרופא שלא יספיק לו פחות מכשיעור וכמ"ש באו"ח סי' תרי"ח ס"ח ע"ש) ולהפסיק בנתיים כדי אכילת פרס (שהוא שיעור כדי אכילת ד' ביצים כמש"ש בס"ז והיינו להחמיר כד' רש"י ז"ל שכ' שם בס' תרי"ב ס"ד ע"ש) הן שיערנו בעז"ה דשיעור אכילה (בפחות מככותבת) הוא פחות מעט (מצוקער לעקיך) הניקח בחצי קאפ' ושיעור שתי' (בפחות ממלא לוגמיו של אדם בינוני) הוא פחות מעט ממלא כף מאכלית (ואמנם האדם שיודע בעצמו שאין מלא לוגמיו (שהוא כדי שיסלקנו לצד א' כו' כמש"ש בס"ט) מחזיק כל כך ישער בעצמו בזה) ולהפסיק בין אכילה לאכילה שיערנו

בעז"ה מכבר שהוא כמו תשעה מינוטין בין זה לזה ואח"ז רב יצא לאור ס' ליקוטי שו"ת חת"ם סופר ומצאנו בעז"ה להגאון ז"ל שם ס' ט"ז שהעלה ג"כ בדעתו הגדולה דשיעור פרס הוא כמו תשעה מינוט ע"ש (ואף שעיקר הראיה שלו שם בזה מסוגיא דכריתות י"ג דמוכח התם שיש זמן לטבול עצמו בתוך שיעור אכילת פרס ושיעור טבילה משמע בשבת ל"ה שהוא כמו חצי מיל שהוא תשעה מינוט ע"ש (ולד' הרמב"ם ז"ל בפ"ג דפסחי' מ"ב דמהלך מיל הוא ב' חומשי שעה וע' בביאורי הגר"א ז"ל באו"ח סי' תנ"ט ס"ק ד' באורך א"כ היה לנו להחמיר בשיעור פרס שהוא י"ב מינוט לפ"ז וצ"ע) הנה יש לתמוה ע"ד הגאון הנ"ל באמת דהרי בכריתות שם מיירי שאוכל תחילה אוכלין טמאין כמו רביעית פרס וטובל בנתיים ואוכל עוד רביעית פרס וטובל בנתיים ואוכל עוד רביעית פרס ומשכח"ל דהכל הוא בכדי אכילת פרס ע"ש ואם שיעור הטבילה עצמה הוא בכמו תשעה מינוט א"כ כי מצטרפת לה בהדי שיעור אכילת עוד חצי פרס ע"כ צ"ל לפ"ז דשיעור פרס לא הוי פחות משמונה עשר מינוט עכ"פ דשיעור הטבילה לא הוי יותר מחצי פרס וצ"ע"ג ע"ד הגאון הנ"ל בזה וע"ש) ועכ"פ בעיקר הדין כבר שיערנו גם אנחנו בזה בעז"ה שהוא כמו תשעה מינוטין וכמ"ש וכן צריך להפסיק בין שתיה לשתיה (ובין אכילה לשתיה א"צ להפסיק כלל כמ"ש ס' תרי"ב ס"א) רק כשהחולה נצרך הרבה לשתות עוד יכולין להקל בשתי' שלא להפסיק בנתיים רק כמו ששה מינוטין וג' רבע מינוט לבד (שהשיעור דתשעה מינוט שכתבנו הוא לד' רש"י ז"ל דפרס הוא דמוכרח לכאורה דבזמן הבית היה חיובא בזה מן התורה ג"כ וכמ"ש ומהתימא על מוהרי"ט ז"ל שם שלא הכריח בזה כדבריו הנ"ל מפשטא דלישנא דהברייתא הנ"ל לפירוש התוס' הנ"ל וכמ"ש ודוחק לומר דבזמן הבית אף שראה שנפל בו מום מ"מ הי' מחויב להראותו מיד לחכם דאולי אין זה אפי' מום עובר כלל וצריך להקריבו ע"ג המזבח באמת בתוך שנתו מן _____ ביצים וא"כ בשתי' שיש לדון בזה דאולי הלכה כהרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' שביתת עשר ה"ד דשיעור הפסקת שתי' הוא כדי רביעית לבד וע"ש במ"מ ואת"ל דהלכה כד' הי"א בשו"ע שם ס' תרי"ב ס"י דשיעור הפסק שתי' הוא ג"כ בכדי אכילת פרס אכתי שמא הלכה כאידך דהרמב"ם ז"ל שם דשיעור פרס הוא רק שלשה ביצים לבד וא"כ א"צ להפסיק בשתי' רק כמו שבעה מינוט (פחות רבע מינוט וכמ"ש) ובעיקר מ"ש הגאון בעל חתם סופר הנ"ל מהא דכריתות הנ"ל דמשכח"ל לטבילה בתוך שיעורא דאכילת פרס הי' נראה לכאורה שאין ראה משם למ"ד דפרס הוא רק שלש ביצים שהרי הך ברייתא דהתם מתנייא בתוספתא דמקוואות פ"ח וקתני התם להדיא בסיפא דהך ברייתא דכמה הוא פרס שתי' ביצים כו' דר"י ור"י כו' ע"ש והנה מש"ש דכמה הוא פרס אף שכן הוא גם בר"ש דמקוואות פ"י מ"ז ע"ש אבל פשוט דטס"ה וצ"ל כמה הוא חצי פרס ב' ביצים כו' וכ"ה בעירובין פ"ג ע"ש (ולא ציינו שם לתוספתא דמקוואות הנ"ל) ועכ"פ הרי מפורש דהך ברייתא אתיא כר"י ור"י כו' ע"ש דס"ל בעירובין שם דפרס הוא ארבעה ביצים וכדאמרי בהדיא שם דחצי פרס הוא ב' ביצים וכמ"ש וא"כ למאן דפסק כריב"נ בעירובין שם דפרס הוא שלשה ביצים לבד היה אפשר לומר קצת דלדידי' לא משכח"ל באמת לטבילה בתוך שיעור אכילת ג' ביצים לבד.

אבל הרי מצינו באמת להרמב"ם ז"ל עצמו דאיהו הוא דפסק כריב"נ הנ"ל בזה וכמ"ש ואפ"ה הביא הך ברייתא דכריתות הנ"ל להלכה בפ"ה מה' אה"ט הי"א דמשכח"ל לטבילה ואכילת חצי פרס הכל בתוך שיעור אכילת פרס ע"ש וא"כ לד' הגאון חתם סופר הנ"ל אין מקום להקל גם לד' הרמב"ם הנ"ל בפחות מתשעה מינוט בזה אך כיון דבלא"ה אין כ"כ ראי' מסוגיא דכריתות הנ"ל לשיעור הנ"ל וכמ"ש הגאון הנ"ל בעצמו ע"ש א"כ יש להקל עכ"פ בשתי' בפחות משיעור הנ"ל וכמ"ש בעז"ה): ובד' הרמב"ם בה' אה"ט הנ"ל צע"ק שלא כ' שם אלא דאם טבל אחר שאכל פחות מכשיעור ולא שהה כדי אכ"פ מצטרף ע"ש ולא הביא גם להא דאר"י בכריתות שם דאסור לו לטבול ג"כ אז כי היכי דלא לימא דאהני ליה הטבילה כו' ע"ש ואולי י"ל דהרמב"ם סמך בזה על גי' התוספתא דמקוואות הנ"ל דאי' שם דאין מחייבין אותו לטבול ע"ש ומשמע התם דאיסורא ודאי דליכא כלל בהא וכבר הקשה הר"ש ז"ל שם באמת מסוגיא דידן הנ"ל אהך דתוספתא הנ"ל ע"ש ועכ"פ י"ל דהרמב"ם סמך רק ע"ד התוספתא הנ"ל בזה וכמ"ש (אך בעיקר קושית הר"ש הנ"ל י"ל דהתוס' הנ"ל מיירי רק לאחר שיעור דאכילה פרס דתו לא שייך איסורא בזה וצ"ע ובמש"ש בר"ש דהכא קתני דאין מחייבין כו' ובעי כו' יש חיסרון הניכר שם וצ"ל ג"כ והתם קתני לא התירו לאוכל כו' ובעי התם כו' כצ"ל ע"ש ובדרך אגב אני מסתפק בהא דקיי"ל דבח' שרצים המטמאין דשיעור אכילתן הוא כשיעור טומאתן בכעדשה וכדא' במעילה ט"ז ע"ש דכמה הוא שיעור צירופן אם אכל פחות מכעדשה ושהה מעט וחזר והשלים לכעדשה דלכאורה אין לומר דשיעור צירוף כעדשה הוא ג"כ כדי אכילת פרס דתקשי בזה נמי כעין הא דפריך רבא ביומא פ' דאיך אפשר דכזית הוא בכדי אכילת פרס וככותבת שהוא כמו שני זיתים יהי' ג"כ צירופו כאכילת פרס וה"נ תקשי איפכא דאיך אפשר דכעדשה דהוא שיעור זוטא יהיה ג"כ שיעור צירופו כפרס כמו כזית (והא דא' עלה אביי ביומא שם דקים לרבנן דבהכי מיתבא דעת' כו' לא שייך כאן) וצ"ע וכן יש להסתפק לכאורה גבי סוכה דקיי"ל דיותר מכביצה בעי סוכה וע' סוכה כ"ז דכמה יהי' שיעור צירופו ג"כ דכיון דלא שייך בזה טעמא דאביי הנ"ל גבי ככותבת ביוה"כ (דשם תליא ביתובי דעתא לבד) וכן הא דמשני ר"פ גבי חצי פרס שם (דמשום דהו"ל דרבנן הקילו בו ע"ש דכיון דסוכה של תורה הוא) לכאורה נראה דאין להקל בו בכדי אכילת פרס לבד ונ"ל דיש לשער גבי סוכה כל כזית בכדי אכילת פרס (ומגיע ליותר מכביצה דהו"ל יותר משני זיתים (כמ"ש בס' תפ"ו) כמו שיעור אכילה שמונה ביצים ומחצה בערך) וטעמא דידי מהא דא' שמואל הכי גבי חצי פרס בכריתות שם (ואף דא' שם דאפי' כל היום כונו והוא שכל כזית יהי' בכדי אכ"פ ע"ש ומשמע דאפי' שהה הרבה בין זית לזית מצטרף וע"ש בתו"י מ"מ מאחר דאיתותב שמואל התם מהברייתא ע"ש א"כ נראה דלא קיי"ל כותיה בהך שיעורא דכל היום כולו כלל רק במאי דס"ל דכל כזית שבו בכדי אכ"פ נראה דאע"ג דאיתותב גם בזה היינו משום דטומאת הגוף ע"י אוכלין טמאין שהוא רק דרבנן הקילו בו כדר"פ ביומא שם (אע"ג דבכריתות שם מפרש ר"פ גופי' לד' שמואל צ"ל דחזר בו אחר דאיתותב שמואל מהברייתא ע"ש) אבל בשל תורה כהך דסוכה נראה דקיי"ל ודאי כשמואל בהא דכל כזית משערינן בכדי אכ"פ וכמ"ש ושוב מצאתי בזה להגאון בעל בכורי יעקב נ"י שכ' בס' תרל"ט ס"ק י"ג בפשיטות שם דיותר מכביצה דבעי סוכה היינו דוקא כשאוכלו

בכדי אכילת פרס עכ"ל ולענ"ד צע"ג בזה מסוגיא דיומא הנ"ל ולהלכה נ"ל ודאי שיש להחמיר דכל כזית שבו משערינן בכדי אכילת פרס וכמ"ש בעז"ה וגם מש"ש הגאון הנ"ל נ"י דכדי אכילת פרס הוא כמו זמן שמינית שעה עכ"ל (והיינו כמו שבעה מינוט וחצי) והנה כבר כ' בשם הג' בעל חתם סופר ז"ל הנ"ל שהוא בכמו תשעה מינוט וכמ"ש ג"כ בזה בעז"ה (ומ"ש ברמב"ם פ"ו מהל' סוכה ה"ו דארעי הוא כביצה או פחות או יותר עכ"ל צ"ע ע"ש) ובדין צירוף לגבי כעדשה מן השרץ שכ"ל היה נראה לכאורה דלא משכח"ל לעיקר הך דינא כלל דאם נחלק הכעדשה לחלקים אז אין חייב עליו עוד על שיעור כעדשה רק על כזית בלבד באמת דטעמא דשרץ בכעדשה א' בחגיגה י"א שכן חומט כו' ומשו"ה הו"ל ככולו ע"ש והו"ל כברי' (וע' בט"ז יו"ד ר"ס ק"ד) ואם נחלק הו"ל כמו אבר שנחלק מבחוץ (וע' חולין ק"ג פלוגתא דר' יוחנן ור"א בזה ומ"ש רש"י ז"ל דאין לך בו אלא חידושו ע"ש) וע' רש"י מעילה ט"ז דבהא דא' שם לא דאיכא פורתא כו' כ' דלא שמענו פי' וצ"ע דלמ"ש לכאורה י"ל דפורתא היינו דלית ביה כעדשה כאחת ומשו"ה א' רב עלה דבעי כזית ותירוצא הוא שם ודו"ק ואולי י"ל דס"ל לרש"י כהרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' מ"א ה"ז שכ' דמצטרפין לכעדשה לחיוב ע"ש והרי ס"ל בהדיא דגם כשנחלק שיעורו בכעדשה (רק דיל"ק דתליא בפלוגתא דחולין הנ"ל וצ"ע ובמק"א יבואר אי"ה) ועכ"פ לד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל צ"ע בזה בשיעור זמן צירוף דכעדשה מהשרץ וכמ"ש בעז"ה: וראיתי להזכיר בדבר מש"ש הגאון בעל חתם סופר ז"ל בס' כ"ג אם יש לסמוך ע"ד המג"א ז"ל בס' תקע"ו סק"ב גם בצום הכפורים בזה ח"ו ע"ש הן עלינו להודיע הדבר הגדול הזה לדורות עולם בעז"ה אשר בתלת זימני הוה חזקה מאלפים ורבבות אנשים ונשים אשר ת"ל התענו כולם בצום הגדול (ביוה"כ דשנת תקצ"ב ותר"ט ותר"כ"ז) בכל מדינתנו אז ולא קרה להם כל רע חלילה ונודע זאת כמעט בכל העולם אז ואין לנו דבר שנתברר בנסיון באמת יותר גדול מזה וכאשר נודע זאת ביחוד לכל האנשים שעסקו במצות פיקוח נפשות אז שביום צום הכפורים לא נחלה שום אדם ח"ו ע"י הצום כלל (רק לאותן האנשים שלא נזהרו בנפשותם אז באכילתם ובשתייתם ומלאו כרסם בדברים הקשים לגוף אז בערב יוה"כ וכל שכן במוצאי יוה"כ שאז צריך שמירה רבה ביותר כנודע) וע"כ אם כי בד' צומות אז ח"ו (יהפכם ה' לששון במהרה) יש לסמוך ע"ד המג"א ז"ל הנ"ל בזה (ואף דהמג"א לא מיירי התם בתענית של חובה כלל ע"ש) אולם בצום הכפורים חלילה לצרף ולסמוך אז ח"ו על ד' המג"א הנ"ל בזה במאומה כלל וה' ירחם עלינו (וכשיש גדולי הרופאים הממונים מהמשלה יר"ה צריכין לעשות עפ"ד כנודע) וע"ש בס' תרי"ח ס"ו וה' ישמרנו מכל רע ויסיר מעלינו כל נגע ומחלה ע"ע סלה: התורה וצ"ע) ולפ"ד המהרי"ט ז"ל הנ"ל א"ש בפשיטות באמת שלא תקנו חכמים כן בכל פסולי המוקדשין לאוכלם ג"כ בתוך שנתם להקדשן וכמש"ל משום דלא תיקנו כן באמת רק בזה"ז וכדי לעשות זכר למקדש בלבד וכמ"ש ואין שייך דבר זה כלל רק בבכור בעל מום לבד דבזמן הבית היה בו חיוב זה מן התורה ג"כ וכמ"ש ולהכי שפיר תקנו בו חכמים גם בזה"ז כן משום זכר למקדש לבד משא"כ בכל פסולי המוקדשין דמלבד דגם בזמן הבית לא הי' נוהג בהם מצוה זו מן התורה כלל אבל בלא"ה הרי עיקר דין דפסולי המוקדשין לא נהגי בזמן הזה כלל כדקיי"ל בבכורות נ"ב דאין מקדישין בזה"ז כו' ואם הקדיש בהמה תיעקר כו' וא"כ אן שום מקום בזה לכל עיקר הך

תקנה דלאוכלם בתך שנתם גבי פסולי המוקדשין כלל וא"ש בפשיטות בזה וכמ"ש (אלא דגם למ"ד דבכור בעל מום מן התורה הוא לאוכלו בתוך שנתו צ"ע לכאורה דלמה לא גמרי' מיניה גם לפסולי המוקדשין בג"ש דשעריך שעריך שכתבנו למעלה דגמרי' מינה לכל פסולי המוקדשין מבכור בעל מום דאסורין בגיזה ועבודה וכן הך דהספרי פ' ראה ובבכורות ט"ו וכמ"ש"ל בזה ואולי י"ל דלמ"ש הרמב"ם ז"ל דנפק"ל לבכור בעל מום ג"כ לאוכלו בתוך שנתו מן התורה מדכתיב בבכור תם לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה וכו' וכתוב בתרי' וכי יהי' בו מום כו וכמ"ש"ל ומוי"ו דוכי דרשי' דמוסיף הוא על ענין ראשון וילמד תחתון מעליון דהיינו בעל מום מתם וכמ"ש והנה כה"ג קרי לה הש"ס היקשא בכריתות כ"ב ובזבחים מ"ח גבי ואם נפש דכתיב באשם תלוי דר"ע ס"ל התם דלמדין עליון מתחתון ג"כ משום דאין היקש למחצה וע"ש בסוגי' וח"כ י"ל בפשיטות דלהכי לא גמרי' כל פסולי המוקדשין מבכור בעל מום בג"ש דבשעריך גם לדין זה דאכילתו בתוך שנתו וכמ"ש משום דבכור בע"מ גופי' בהיקשא הוא דילפינן ליה מבכור תם וכמ"ש"ל וקיי"ל בזבחים מ"ט דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בג"ש בקדשים וכדר"י שם דא"כ לא יאמר צפונה באשם ותיתי בג"ש כו' ע"ש (ומשא"כ בהך לימודא דאיסור גיזה ועבודה ובהך לישנא דר"פ לא קא מפרש כלל דיליף מריקם בזה י"ל בפשיטות באמת דלמ"ש"ש רש"י בל"ק הנ"ל דעיקר לימודא דחייב באחריותו מריקם הוא דקא יליף דאם לא היה מביא קרבן אחר כשאבד הראשון אישתכח דאיתחזי ריקם בעזרה ע"ש ולהכי שפיר הוצרך לפרש בל"ק הנ"ל דיליף ריקם מראי' בזה אבל בלישנא דר"פ לאו מריקם הוא דנפק"ל הכי כלל דיורשין חייבין אלא מסברא בעלמא דעולת חובה היא וכדפירש"י שם בזה ולכן לא הזכיר בלישנא בתרא הך לימודא דריקם כלל וא"ש גם לפירש"י הנ"ל (אך ללישנא קמא דרש"י בל"ק הנ"ל דגם לעניין חיוב אחריות נמי לא נפק"ל רק מסברא זו דעולת חובה היא כו' ע"ש צ"ע באמת בהא דשני הש"ס בהנך לישני דר' יונתן הנ"ל ולא הזכיר בלישנא דר"פ נמי לימודא דריקם הנ"ל) ועכ"פ למ"ש בעז"ה א"ש בפשיטות דלא הזכיר בהך לישנא דר"פ הך לימודא דריקם כלל דהכא הרי איפכא קאתי ר' יונתן למיליף ראייה מבכור באמת וכמ"ש וא"ש) ועוד יש לדקדק קצת בהא דא' ר"ש וכי איתמר דריש לקיש ארישא איתמר כו' דלכאורה למה נקט הכא ריש לקיש לבד ולא קאמר נמי דכי איתמר דר"ל ור' יונתן ארישא כו' או דהול"ל דכי איתמר להא דהני אמוראי אריכא כו' וכדא' בכה"ג בכמה דוכתי בש"ס ואמנם למ"ש בעז"ה דבאמת להך לישנא דרב פפא בזה לא בא ר' יונתן שם ללמוד פדיון הבן מראי' כלל רק דאיפכא הוא דקאתי בזה התם למיליף ראייה מבכור באמת דבבכור ודאי דס"ל נמי לר' יונתן כריש לקיש בזה התם דנפק"ל בג"ש דערך ערך מערכין דחייב ליתן אפי' אחר מיתה וכמ"ש אלא דקאתי ר' יונתן ללמוד מהך היקשא דראייה לבכור איפכא דגם בראייה חייב להביא אפי' אחר מיתה וכדא' נמי בירושלמי דהגיגה הנ"ל בהדיא כן וכמ"ש והשתא א"ש בפשיטות דלא קאמר נמי בהך לישנא בד' ר' יונתן דיליף מעולת ראי' כמ"ש בל"ק הנז' דהרי אדרבה בהך לישנא לא בא ללמוד רק ראי' מבכור בזה באמת וכמ"ש וגם לא שייך כאן כלל לומר דר' יונתן נמי ארישא איתמר שהרי לא בא ר' יונתן בהך לישנא לפרש טעמא דמתניתין דבכורות כלל אלא דהך דריש לקיש לבד ארישא הוא דאיתמר כדא' ר"פ בזה אבל ר' יונתן הרי

לא בא רק לחדש דין זה גם גבי ראייה דהיורשין חייבין להביא אפי אחר מיתה בהיקשא
דבכור ומשום דהשתא נפק"ל לריש לקיש הך דינא גבי בכור בג"ש בהדיא להכי שפיר
קאי עלה ר' יונתן שם למיליף תו גם ראייה מבכור בזה בהיקשא וכמ"ש וא"ש ג"כ בהכי
דר' פפא לשיטתו אזיל בזבחים נ' בזה דלכאורה למ"ש איכא למידק בהא דר' יונתן הנ"ל
דכיון דריש לקיש לא נפק"ל בבכור רק בג"ש דערך ערך מערכין וכמ"ש א"כ איך בא
ר' יונתן למינף תו בהיקשא דראייה לבכור בזה והרי הו"ל דבר הלמד בג"ש ואיכא למ"ד
בזבחים שם דאינו חוזר ומלמד בהיקש בקדשים ועולת ראי' קדשים הוא ואיך למדו ר'
יונתן בהיקשא מבכור ובכור גופי' הרי לא יליף אלא בג"ש וכמ"ש (וע' במהרי"ט אלגזי
פ"ח שם ס' ע"ג שכ' דמד' ריש לקיש בזה משמע דמג"ש דבערכך הוא דקא יליף פדיון
הבן מערכין (וכמ"ש"ל דהכא כתיב תפדה בערכך ובערכין כתיב נדר בערכך) ובערכין
ד' גבי הא דאמ' אביי התם דסד"א דכהנים ליתנייהו בערכין מדליתנייהו בפדיון קאמר
דהואיל וכתוב תפדה בערכך כל דאיתי' כו' ונראה דמגופי' דקרא קא דריש אביי התם
הכי דהוקש ערכין לפדיון ע"ש ואנו הכא משמע דרק מג"ש הוא דקא יליף הכי ובאמת
דלמאי דאמר רש"ל הכא דג"ש הוא תו לא הוה קשיא ענה הא דפריך עני' רבא התם
מהא דכתיב כה"ג באיל אשם ע"ש די"ל דהכא בפדיון הבן דוקא הוא דגמרי' הך ג"ש
ולא באיל אשם וע"ש במהרי"ט בזה והנה הארכנו בדבריו האלו כי לפ"ד הנ"ל יש מקום
ליישב לענ"ד לכאורה מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ' המשנה בערכין שם שהביא ד' אביי בזה
דלהכי אצטרך למתני

ונמצאו כל המים גדורין ומחזיקין ע"י הגיסטרא לבד שהיא כלי ומתוך כך חשבו ליה
רבנן כשאוב ור' אליעזר מכשיר כיון דבנפילתם למקוה לא היו שאובין עכ"ל ונראה
בפשיטות מד' הר"ש ז"ל דטעמא דרבנן דפסלי בזה דהו"ל כמעכב הזחילה מהמי גשמים
הללו ע"י דבר המקבל מה' כלים ה"ח וע' בפ"ב דכלים מ"ו ובשבת צ"ה) וס"ל כר' יוסי
בזה (בפ"ה מ"ה הנ"ל) דכל דבר שהוא מקבל טומאה אין מזחילין בו (והיינו להעמיד בו
מקום הזחילה) ומשום דבעינן הוי' ע"י טהרה וכמ"ש הר"ש ז"ל הנ"ל שם אבל ר'
אליעזר דמכשיר שם בזה בתוספתא הנ"ל ע"כ דכר' יהודה ס"ל דפליג עלי' דר' טומאה
(דגיסטרא הו"ל מקבל טומאה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ח יוסי שם ומכשיר לעכב
הזחילה אף בדבר המק"ט וכמ"ש"ל וא"ש

והנה להלן ד' מ"ו כתבנו מה שהי'
אפשר ליישב קצת ד' הגאון ר' מנחם עזרי' ז"ל בס' כ"ה שכ' בשם המס' סופרים דבמוסף
ר"ח היו אומרים השיר של יום ד' שהוא וישב עליהם את אונם כו' וכמ"ש והוא תמוה
באמת טובא וכ' שם דיל"ק דמ"ש במס' סופרים רפי"ח דלמה אמרו שיהיו אומרים בכל
חודש דרשב"ל בעי מר"י דמהו לומר שיר בלא נסכים ופשיט ליה מן הדא דבזה ובזה
היו הלויים אומרים וישם עליהם את אונם כו' דהרמ"ע ז"ל מפרש לה כפשוטו דקאי
כפיר על ר"ח ובמוסף ר"ח היו אומרים שיר זה דוישב עליהם כו' ואף דהך ברייתא
איירי באמת בחורבן בית ראשון ושני דעלה קאי הא דקאמר התם בזה ובזה כו' מ"מ
ע"כ צ"ל דהמס' סופרים ס"ל התם כמ"ד בירושלמי סוף תענית דבר"ח אב היה יום
חורבן הבית וכמ"ש"ל דף מ"ו בזה ולא נשלם שם דברינו עדנה וראיתי להשלים כאן
בעז"ה והנה הדבר פשוט באמת כי כל הדברים האלו לא נתנו להאמר כלל לפום קושטא

דמילתא בד' המס' סופרים הנ"ל שם בזה כי מלבד מה שנראה באמת בירושלמיבכל פסולי המוקדשין שכתבנו למעלה דנפק"ל שפיר בג"ש דבשעריך מבכור בע"מ משום דבהך דינא נפק"ל בבכור בע"מ מרבויה דכל הבכור וכמ"ש"ל בשם הספרי הנ"ל בזה וכיון דנפק"ל באמת מרבויה הנ"ל כמאן דכתיב ביה גם בבכור בעל מום האי לאו דלא תגוז כו' בהדיא ושפיר נפק"ל בהך ג"ש דבשעריך לפסולי המוקדשין ג"כ מבכור בעל מום כיון דלא הו"ל דבר הלמד כלל וכמ"ש.

אבל בדין דנאכל בתוך שנתו דלא נפק"ל גם בבכור בעל מום רק מהיקשא דוכי יהיה כו' וכמ"ש שפיר הו"ל דבר הלמד דאינו חוזר ומלמד בג"ש וכמ"ש וא"ש (ואף דבהך ג"ש נפק"ל באמת לפסולי המוקדשין מבכור בע"מ לדבר המפורש בו כמו למ"ש בספרי הנ"ל ובסוגיא דבכורות ט"ו הנ"ל או לגיזה ועבודה ג"כ וכמ"ש אפ"ה לא מצינו למילף נמי בג"ש זו עצמה גם לדבר הלמד בו בתחילה רק בהיקש אף למ"ד בזבחים נ"ז דהימנו ודבר אחר לא הוי היקש וע"ש תוד"ה ואיבעית אימא ובתוס' יומא נ"א ד"ה דוחה דכבר כתבו התוס' כמ"ז ד"ה חוץ מפנים בחז"ג דבכל כה"ג דלאו חד עניינא הוא לכו"ע לא גמרינן אף בחד זימנא לדבר הלמד בו ממק"א בזה ע"ש ואכמ"ל) ואף אם נאמר דפסולי המוקדשין או בכור בעל מום הו"ל כחולין בזה מ"מ כיון דמבכור תם הוא דבעינן למילף בזה דקודש הוא א"כ עכ"פ למ"ד בזבחים נ' דבתר מלמד אזלינן שפיר לא מצינן למילף לדידי' בזה לפסולי המוקדשין ג"כ וכמ"ש בעז"ה) ובזה כהנים ולוים שמעריכין שלא נאמר שאינם

בערכין מהך קרא דתפדה בערכך דה"א דכל שישנו בפדיון כו' ע"ש והוא תמוה לכאורה דאיך הביא כלל לד' אביי הנ"ל והרי כבר דחה רבא שם לד' אביי בזה מתוך קושיתו הנ"ל דא"כ באיל האשם ה"נ כו' וכמ"ש אבל לד' המהרי"ט הנ"ל א"ש לכאורה די"ל דהרמב"ם סמך שם בזה על הך ג"ש דערך ערך באמת דקאמר רש"ל בסוגיא דבכורות הנ"ל ומוכרח בסוגיא זו דקיי"ל ודאי כרש"ל בהא דאל"כ מנ"ל לעיקר הך דינא דמת הבן לאחר ל' כו' ור"פ דבתרא הוא מתני ליה לדרש"ל אהא ומשו"ה ודאי דקיי"ל כותי וע"כ דעל הך ג"ש דרש"ל הנ"ל בזה לא קשה תו קושית רבא הנ"ל מאיל האשם הנ"ל דכיון דאין אדם דן ג"ש אלא א"כ קבלה מרבו א"כ ע"כ דהך ג"ש נתקבלה רק גבי פדיון הבן לבד ולא גבי איל האשם כלל וא"ש דלהך סוגיא דבכורות הנ"ל הנה ד' אביי בסוגיא דערכין הנ"ל חוזרין ונראין בזה באמת דודאי י"ל דאצטריך למיתני כהנים ולוים גבי ערכין כי היכי דלא נאמר דילפינן בג"ש דערך ערך הנ"ל לפוטרן גם מערכין ועל ג"ש זו תו לא קשיא קושית רבא הנ"ל שם בזה כלל וכמ"ש ומשו"ה שפיר הביא שם הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה לד' אביי הנ"ל בזה משום דסמך בהא על הסוגיא דבכורות הנ"ל וכמ"ש בעז"ה (אלא דצע"ק שלא הזכיר הרמב"ם שם להג"ש הנ"ל בהדיא ע"ש) וגם מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ה המשנה דבכורות מ"ט בהך דמת ביום ל' דמפרש הש"ס שם דגמר לה ממדבר ע"ש והרמב"ם ז"ל כתב שם דגמרי' לה מערכין ע"ש והוא תמוה ג"כ לכאורה וע"ש בגמ' בד' ר"ע בזה ולמ"ש מהסוגיא דד' נ"א הנ"ל דהך מתני' דהתם דקתני ברישא מת לאחר ל' כו' ע"כ דבג"ש דערכין הוא דיליף לה כדריש לקיש הנ"ל ולהכי שפיר ס"ל להרמב"ם דטפי יש לנו ללמוד גם הך דסיפא דמתני' הנ"ל דמת ביום ל' מג"ש זו עצמה דערכין הנ"ל (וע' במש"ש ג"כ הגאון מהרי"ט אלגאזי בהך ג"ש דחודש חודש

דיליף התם אם ג"ש גמורה היא ע"ש וצ"ע שלא הזכיר שם בזה גם מד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל) ויש להאריך בזה ואכ"מ (וד' התוס' בערכין י"ח ד"ה ופדויו שכ' דמבן חודש משמע נמי ומעלה ע"ש צע"ג מסוגיא דבכורות הנ"ל ואכמ"ל) ועכ"פ למש"ל א"ש דרב פפא לטעמיה בהא דס"ל באמת בזבחים נ' שם דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש גם בקדשים כדנפק"ל לרב פפא התם מהא דילפינן בהיקשא בתודה לשלמים שבאה מהמעשר ושלמים גופייהו נפק"ל בג"ש ממעשר ע"ש ומש"ה ס"ל לר"פ נמי הכא בפשיטות אליבא דר' יונתן הנ"ל דשפיר נפק"ל לעולת ראי' שבאה לאחר מיתה מהיקשא דבכור אע"ג דבכור גופא לא ילפינן לי' אלא בג"ש דבערכך מערכין וכמ"ש בעז"ה וא"ש (והנה לכאורה הי' אפשר ליישב בזה קושית הגאון בעל טורי אבן ז"ל בחגיגה י"ז דבהא דנפק"ל התם מהיקשא דחג השבועות לחג המצות לעצרת דיש לו תשלומין לקרבנות ראי' וחגיגה כל שבעה ג"כ פריך עלה דנקיש לחג הסוכות שיהי' לו תשלומין כל שמונה כו' והקשה הגאון הנ"ל שם דמאי פריך דנקיש לחג הסוכות דאימא בחג הסוכות גופא לא נפק"ל ליום השמיני שהוא תשלומין לחג ג"כ רק מג"ש דעצרת עצרת כדא' ר' יוחנן שם ט' דמה עצרת דז' של פסח לתשלומין אף עצרת דשמיני של חג לתשלומין ע"ש וא"כ הו"ל שמיני של חג עצמו דבר הלמד בג"ש ואינו חוזר ומלמד לחג השבועות בהיקש בקדשים לחד מ"ד בזבחים נ' ודחק שם בזה די"ל דהו"ל כהא דא' בזבחים נ"ז דחוץ מפנים בחד זימנא גמר ומשום דשבעת ימי החג בהדיא כתי' ע"ש והנה באמת למ"ש התוס' ביומא נ"א ד"ה דוחה שבת דבכל כה"ג דיליף מהיקשא גם לדברים הכתובים בו בפירוש אם מצינן למילף נמי מיני' לדבר הלמד בו בג"ש או בהיקש דתליא בפלוגתא דהימנו ודבר אחר בזבחים נ"ז ע"ש (והך דחוץ מפנים בחד זימנא גמר כתבו התוס' לפרש שם דהיינו דוקא היכא דכתיב בההיקש וכן או ככל ע"ש) א"כ אין מקום לכאורה לד' הגאון בעל טו"א ז"ל בזה דהרי הך לימודא דעצרת עצרת בשמיני של חג משביעי של פסח ר"י משום דר' אליעזר דשמותי הוא דאזיל בשיטת ב"ש בכל דוכתא לטעמי' בזה דאמר אליבא דב"ש בסופ"ה הנ"ל דמודים שהוא גודר כלים וטובל בהם (והאי ומודים קאי על בית שמאי כמש"ש הרע"ב ז"ל בפ"י המכנה (ליישוב ג"כ קושית הרא"ש ז"ל הנ"ל מהך מתני' דמודים שהוא גודר כלים כו' אהך דא"ר יוסי דכל דבר המק"ט אין מזחילין כו' וכמש"ל וע"ז כ' הרע"ב ז"ל שם) דבאמת קאי האי ומודים כו' על ד' ב"ש דהתם וה"ק דמודים ב"ש לב"ה שאם גדר כלים וטבל בהם שאותם הכלים שגדר בהם לא עלתה להם טבילה ע"ש ברע"ב ז"ל (וכ' שם שכן משמע בתוספתא ע"ש ור"ל דבתוס' ספ"ד קתני בהדיא התם דהכל מודים שכלים שגדר בהם לא הוטבלו ע"ש ונראה משם פשוט דאב"ש קאי דמודים לב"ה דהכלים לא הוטבלו וממילא משמע דגם מ"ש במשנה דמודים שגודר כלים כו' דאב"ש לחוד קאי ואסוף דבריהם קאי דהכלים לא הוטבלו וכמ"ש בתוס' הנז' ועכ"פ גם בעיקר הדין דגודר כלים כו' באמת לא אזיל רק אליבא דב"ש לבד וכמ"ש) וה"נ ס"ל לר' אליעזר בתוספתא הנז' כב"ש בהא דמכשרי לעכב הזחילה בדבר המק"ט וכמ"ש (ומיהו למש"ש הר"ש ז"ל דצ"ל דס"ל לב"ש גבי חרדלית שם דגם הנוטפין מטהרין בזחילין ע"ש א"כ לכאורה לא שייך לומר לפ"ז אליבא דב"ש דגודר כלים וטובל כו' דכיון דמכשרי בזחילין ג"כ למה צריך לגדור כלל שלא יזחלו המים אלא דמ"מ הך דר' אליעזר

דפ"ד דתענית שם דלר' יוחנן ורש"ל דאמרי

התם דמשל כו' שאמר דיעשה זה ראש לחשבונות (ופי' הקרבן עדה שם דס"ל דודאי בתשעה באב חרב הבית רק דמ"ש ביחזקאל כ"ו באחד לחודש אמרה צור כו' משום דיום שחרב הבית עשאו ראש לחשבונות ולכן קרא יחזקאל אז לט' באב באחד לחודש ע"ש) דתרווייהו ס"ל ודאי דבתשעה באב היה יום החורבן ולא בר"ח ע"ש כן מוכח בפשיטות מהא דאמר ר' יוחנן נמי בש"ס דילן בתענית כ"ט דאלמלי הייתי שם קבעתיו בעשירי כו' דאלמא דס"ל ודאי שהחורבן היה בתשעה או ב' באב וכמ"ש (ודוחק לומר דאע"ג דבאמת חרב בט"ב מ"מ הלויים טעו אז ע"י רוב צערם וחשבו על אותו היום שהוא ר"ח וכדא' שם דקלקול חשבונות ה' כו' ולכן אמרו אז שיר דר"ח בטעות וצ"ע) אבל בלא"ה אין לפרש ד' המס' סופרים הנ"ל דס"ל באמת דשירה דיומא אמרו הלויים אז ומשום שהיה בר"ח וכמ"ש דא"כ מאי פשיט ליה ר"י לרש"ל שם מזה דאומרים שירה בלא נסכים כלל והיינו שירה דרשות לבד ועיקר הפשיטות בזה דאם אמרוי"ל קצת מה שתמה מהרי"ט אלגזי ז"ל שם ברפ"ד דבכורות ע"ד הרמב"ם ז"ל הנ"ל דיליף לבכור בע"מ שנאכל ג"כ בתוך שנתו מהיקשא דוכי יהיה בו מום וכמ"ש וכ' שצריך טעם דאמאי לא הביא הרמב"ם ילפותא דהספרי הנ"ל דמריבויא דכל הבכור מרבינן ג"כ לבכור בעל מום שנאכל בתוך שנתו וכמ"ש ולמה בקש הרמב"ם דרשה אחרת ע"ש ולמ"ש ל"ל זהוה קשיא ליה להרמב"ם ז"ל להך דרשא דהספרי הנ"ל דא"כ נילף נמי לכל פסולי המוקדשין שיהיו נאכלין בתוך שנתן להקדשן מג"ש דבשעריך מבכור בעל מום דאם איתא דילפינן בכור בעל מום בזה מריבויא דכל הבכור א"כ הו"ל כדכתיב ביה בהדיא הכי גם בבעל מום וכמ"ש ל ולכן הוצרך הרמב"ם לחדש לימודא לבכור בעל מום בזה מהיקשא דוכי יהיה בו מום כו' דהשתא הו"ל גם בבכור בעל מום דבר הלמד בהיקש ואינו חוזר ומלמד בג"ש וכמ"ש וא"ש (ומריבויא דכל הבכור לא מרבינן לבעל מום רק לאיסור גיזה ועבודה לבד וכמ"ש ל או לאידך דרשי דהספרי שם בזה וכמ"ש מהרי"ט ז"ל ג"כ ע"ש).

ועיקר דרשא דהרמב"ם ז"ל בזה מוכי יהיה בו מום יבואר להלן אי"ה דתליא בפלוגתא דתנאי אי מקרא נדרש לאחריו ג"כ בכל דוכתא וי"ל לפי"ז דהספרי הנ"ל ס"ל בזה כמ"ד דמקרא נדרש לפניו ולא לאחריו וכמ"ש להלן בעז"ה ולשיטת הרמב"ם ז"ל בזה יש הכרח ג"כ דאין נוהג דין זה דאכילה בתוך שנתו להקדשו בכל פסולי המוקדשין כלל שהרמב"ם ז"ל מפרש באמת בפ' המשנ' דבכורות כ"ה הנ"ל בשער בכור בע"מ שנשר כו' דמשו"ה אסרו חכמים אף בבע"מ להנות בגיזתו כדי שלא יאחר אותו ולא ישחטו והוא מחויב לאכלו תוך שנתו בין אם היה תם ובין אם היה בעל מום לפי שנה בשנה עכ"ד (ונראה דטס"ה וצ"ל דכתי' לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה ור"ל דסמך אקרא דבתרי' שם דכתיב וכי יהיה בו מום וכמ"ש בחיבורו הנ"ל וכן יש ט"ס בזה בפירושו לעדיות פ"ה מ"ו שכ' שם והאכילה שנה כלומר בשנתו כו' ע"ש וצ"ל ג"כ דכתי' תאכלנו שנה בשנה כלומר בשנתו כו' ע"ש (ומ"ש הרמב"ם עוד שם דלפיכך אסור בדרך גיזה שיגוז בכור בעל מום כדי שלא יעכבהו הכהן ולא ישחטו בשנתו כו' ע"ש צ"ע ג"כ דכיון דלגזוז הבכור בידיים אפי' הבעל מום אסור מה"ת באמת וכדנפק"ל מריבויא דכל הבכור לבע"מ ג"כ בספרי הנ"ל וכמ"ש א"כ איך שייך לפרש באיסור תורה ג"כ שהוא

רק משום גזירה שלא ישהנו לאחר שנתו (והוא סותר לד' הט"ז הנ"ל מהיפך להיפך ממש דהט"ז מפרש הטעם דהצריכו חכמים לאכול את הבעל מום ג"כ בתוך שנתו משום גזירה דגיזה ועבודה וכמ"ש והוא מפרש דלכן אסרה תורה לגזוז בכור בע"מ ג"כ משום שלא יעכבנו אחר שנתו וכמ"ש) ועכ"פ ד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל צע"ג דאטו אנן טעמא דקרא ניקום ונידרוש בזה ועוד שהרי גם בכל פסולי המוקדשין קיי"ל דחייב בהם הגוזז כו' וכמ"ש"ל ולא מצינו בהם כלל שיהיה צריך לאוכלן בתוך שנתן להקדשן וכמ"ש ונראה שיש ט"ס גם בזה ולהלן יתבאר אי"ה) והנה תשלום דבר תשובה זו מבואר לעיל מד' י"א ולהלן באורך בעז"ה: וכאן ראיתי להעלות את כל תשלומי הדברים ממ"ש להלן (דף מ"ו) בעז"ה ליישב דברי הגר"א ז"ל במ"ש בתענית בכורים בע"פ שחל בשבת מד' הירושלמי דר"פ ע"פ בזה והנה ע"פ הדברים המבוארים שם בעז"ה מצאנו מקום ליישב קצת גם ד' הרא"ש ז"ל בפ' ע"פ ס' י"ט במש"ש בעיקר דין תענית בכורים בערב פסח דיש סעד לזה ממ"ש בירושלמי דר"פ ע"פ הנ"ל דרבי לא הוה אכיל בעה"פ כו' ובעי למימר דרבי בכור הוה ומסיק דרבי איסטניס הוה כו' ולמאי דבעי למימר דר' בכור הוה יש סעד למה שנהגו הבכורים להתענות בע"פ וכן יש במ"ס דהבכורים מתענים בע"פ עכ"ד שם והוא תמוה טובא לכאורה דהרי בירושלמי שם נראה דמסיק להיפך באמת בעיקר דין זה דאהא דהוה בעי למימר התם דרבי לא הוה אכיל בגין דהוה בכור א' עלה ר' מנא שם דר' יונה אבא היה בכור והוה אכיל ולכן מסיק באמת התם דלא מן הדא (דהוה בכור) אלא מן הדא שהיה איסטניס כו' ע"ש וא"כ מוכח מדברי הירושלמי הנ"ל בפשיטות באמת דאין מקום לתענית בכורים כלל שהרי ר' יונה היה בכור והוה אכיל וגם ר' דלא הוה אכיל לא היה רק משום שהיה איסטניס וכמ"ש וכבר תמה שם בזה הקרבן עדה ז"ל בש"ק ע"ש וגם הקרבן נתנאל ז"ל באות ע"ט דחק בזה ע"ש: ר' ישמעאל הוא דקאמר לה בחגיגה ט'

שם וא"כ אכתי אליבא דר' ישמעאל לשיטתו לכאורה לא פריך מידי בזה (שם י"ז הנ"ל) דנקיש נמי חג השבועות לחג הסוכות דהרי ר' ישמעאל הוא דס"ל בזבחים נ"ז דהימנו וד"א הוי היקש וא"כ לדידי' הרי לא מצינן למילף בהיקש מדבר הלמד בג"ש אף שלמד בו בחד זימנא גם למילתא דכתיב ביה בהדיא דהיינו הימנו וד"א (לפי' התוס' הנ"ל וכמ"ש) וכן בעיקר קושית הטו"א ז"ל הנ"ל לכאורה לר' ישמעאל לשיטתו תקשי טפי דמאי פריך אליבי' דנקיש לחג הסוכות שהרי בזבחים ס' משמע דדחק הש"ס לומר אליבא דר' ישמעאל שם דס"ל דבתר מלמד אזלינן ע"ש (גבי הא דיליף רי"ש מע"ש מבכור שא"נ אלא בפני הבית וע' בתמורה כ"א ומ"ש בזה להלן ס"ח בעז"ה ע"ש) ואם איתא דס"ל דבתר מלמד אזלי' א"כ ודאי דס"ל דדבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש בקדשים דשאני הך דתודה שלמדה משלמים דבא מהמעשר בזבחים נ' משום דהמלמד חולין הוא וכדדחי מ"ז לדר"פ הנ"ל בזה ע"ש וא"כ אליבי' דרי"ש לכאורה לא פריך מידי דנקיש לחג הסוכות דהרי שפיר י"ל דס"ל לרי"ש דדבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש כיון דמוקמינן לדידי' דשפיר ס"ל דבתר מלמד אזלי' וכמ"ש (אם לא שנאמר דקושית הש"ס בחגיגה י"ז הנ"ל הוא רק לפי מאי דקס"ד בזבחים שם דלא אמרי' דם ובשר חדא מילתא הוא וא"כ ע"כ צ"ל לפ"ז דס"ל לרי"ש דבתר למד אזלינן ע"ש וא"כ ע"כ דס"ל לרי"ש דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש וכדר"פ הנ"ל ולהכי

פריך שפיר לדידי בחגיגה שם דנקיש לחג הסוכות כיון דע"כ ס"ל דחוזר ומלמד בהיקש וכמ"ש) אמנם למש"ל יש ליישב לכאורה בפשיטות קושית הטו"א הנ"ל די"ל דאליבא דר' יוחנן דא' משמי' דרי"ש הך ג"ש דעצרת עצרת הנ"ל הוא דקא פריך הכי התם שהרי בירושלמי דחגיגה הנ"ל ס"ל לר' יוחנן נמי התם כר' יונתן הנ"ל דעולת ראייה באה אפי' לאחר מיתה וכמ"ל וא"כ ע"כ דנפק"ל מהיקשא דבכור וכמ"ש ובבכור גופא לא ילפינן רק מג"ש דערך ערך מערכין וכמ"ל וא"כ ע"כ צ"ל דס"ל לר' יוחנן נמי כר' יונתן בזה דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש וכמ"ל ולהכי שפיר פריך לר' יוחנן לשיטתו בזה דנקיש חג השבועות לחג הסוכות לתשלומין כל שמונה כיון דע"כ ס"ל דחוזר ומלמד בהיקש וכמ"ש אלא דבאמת כי דייקנן בהא אין מקום למ"ש בזה כלל שהרי באמת מצינן לומר דר' יוחנן ור' יונתן ודאי ס"ל דדבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש בקדשים רק דס"ל דבתר מלמד אזלי' והמלמד הוא ערכין ובכור דחולין הוא ולהכי שפיר ילפינן לדידהו בהיקשא דבכור בתוס' הנ"ל א"ש ג"כ דכיון דלב"ש

גם הזוחלין כשרין להכי מכשיר שפיר התם אף שמעכב הזחילה ע"י הגיסטרא המק"ט כיון דכשרין הן גם אם היו זוחלין לגמרי לב"ש וצ"ע אך למש"ש הר"ש ז"ל עוד די"ל דהך דב"ש בחרדלית איירי כשיש שם מקום המחזיק מים גם באשבורן והחרדלית מחובר לו כשפה"נ ע"ש א"ש בזה דגם לב"ש הזוחלין פסולין הן רק במעכב הזחילה ע"י דבר המק"ט לחוד לב"ש הוא דמכשרי וכמ"ש).

ועכ"פ כיון דנראה בהך תוספתא הנ"ל דר' אליעזר הוא דמכשיר לעכב הזחילה בדבר המקבל טומאה וחכמים פוסלין שם וכמ"ש והרי קיי"ל בנדה ח' דבסדר טהרות לכו"ע אין הלכה כר' אליעזר אלא בארבעה דברים לבד דקא חשיב הש"ס התם אז על הנסכים באמת (וכגון דאיתרמי

להו נסכים אז על הקרבן שהקריבו מאז קודם שבטל התמיד וכדוהו בעי לאוקמי ליה בערכין שם בזה ודחי לה משום דא"כ שירה דיומא הול"ל דהיינו לה' הארץ ומלואה כו' משום דאם איתא דצריך לומר שירה גם על הנסכין הבאין בפ"ע) א"כ ודאי דשירת חובה היא וא"כ שירה דיומא הול"ל דהיינו השיר של אותו היום שמביאין הנסכין אז וכמ"ש ומזה הוכיח ר"י שם דע"כ צ"ל שאמרו אז שירה דרשות לבד ושלא על הנסכין כלל ומשו"ה שפיר אמרו אז שיר של יום אחר (ונראה פשוט שזהו טעמו של הרמב"ם ז"ל שהשמיט בחבורו ספ"ו מה' חו"מ לעיקר הך דינא דתענית בכורים בערב הפסח (ואף שהביא שם לכ"ד הירושלמי דר"פ ע"פ הנ"ל ע"ש) משום דס"ל ודאי דהעיקר כמסקנה הירושלמי הנ"ל בזה וכו' יונה דהוה בכור והוה אכיל וכמ"ש (ועל מש"ש הרמב"ם ז"ל דאסור לאכול מצה בעה"פ כו' כ' ה"ה ז"ל דמד' רבינו נראה דכל היום אסור ע"ש ונראה דר"ל מדכ' שם סתמא בעה"פ ולא פ' הזמן ע"ש אולם יותר נראה להכריח כן מדכ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג ה"ג דכשחל ע"פ בשבת דמשייר מן החולין מזון שתי סעודות מחמץ לאכול עד ד' שעות בשב' ומניחו בהצנע כו' ע"ש (והיינו מהא דפסק הש"ס הל' כר"א בר"י א"ב בפסחים י"ג ואף דראב"י שם לא קאמר אלא דמשיירין מתרומה טהורה מזון ב' סעודות כו' וי"ל דדוקא בתרומה קאמר הכי משום הפסד הרומה בלבד אבל בחולין אפשר דאין לו לשייר כלום שהרי יכול לבער הכל מלפני השבת

ומנ"ל להרמב"ם דגם מהחולין יכול לשייר ב' סעודו') וכ' המ"מ ז"ל שם וז"ל ד דין כיוור מזון שתי סעודות מן החולין באמת פשוט הוא שלא יתענו בשבת ור"א דקאמר דמשייר מן הטהורות קמ"ל דאע"ג דאיכא למיחש שיטמאו וכ"ש מהחולין כו' ויש שמחמירין שלא לשייר אלא לאכול מצה קודם חצות כו' עכ"ל וא"כ מוכרח לכאורה מזה דודאי דס"ל הרמב"ם ז"ל באמת דכל היום אסור לאכול מצה ומשו"ה צריך לשייר לו גם מהחולין מזון ב' סעודות וכמ"ש המ"מ הנ"ל (וכן נראה מד' הרי"ף ז"ל שהביא הך דר' לוי בירושלמי הנ"ל דהאוכל מצה בע"פ כו' בסו"פ אלו עוברים אמתני' די"ד שח"ל בשבת דפסק שם כראבר"צ דחולין בזמנן ע"ש ולכאורה אין שם מקום לד' הירושלמי הנ"ל כלל וע"כ שהוא ז"ל בא ליתן טעם לד' ראבר"צ בזה שאמר שם דחולין בזמנן שהוא כדי שיהי' לו מה שיאכל בשבת עד ד' שעות משום דמצה אסור כל היום (וע"ש ברמב"ן ז"ל שיש שם ט"ס בזה ולהלן יבואר אי"ה) וכ"כ הטור בס' תנ"ח בשם ר' מתת' גאון ז"ל דלכן משיירין בע"פ שחל בשבת מזון ב' סעודות מהחמץ ולמה לא יבער הכל בע"ש ויאכל מצה בשב' כדי להדר המצוה שלאחר שימלא כרסו כו' איך יברך כו' עכ"ל ר"ל דמה"ט אסור לאכול מצה בע"פ משום דלאחר שימלא כרסו כו' לעולת ראייה אע"ג דקודש הוא כיון

דהמלמד חול הוא וכמ"ש (והשתא שפיר ילפינן עולת ראייה בהיקש הנ"ל לכו"ע דלמ"ד בתר למד אזלי' הרי ע"כ צ"ל דס"ל דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש כדר"פ הנ"ל ולמ"ד דאינו חוזר ומלמד בהיקש ע"כ צ"ל דס"ל דבתר מלמד אזלי' וה"נ המלמד חולין הוא וכמ"ש וא"ש) ועכ"פ שוב אין לנו שום הכרח דר' יוחנן ס"ל נמי כדר"פ דהלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש בקדשים דשאני הך היקשא דעולת ראייה הנ"ל לבכור דהמלמד חול הוא וכמ"ש אמנם בפשיטות יש ליישב קושית הטורי אבן הנ"ל בזה די"ל דאליבא דר' אושעיא לשיטתו הוא דפריך לה התם הכי באמת בזה דהרי הך ע"ש (ואין לומר דלא קחשיב התם רק ד'

מקומות בסדר טהרות דהלכה כר' אליעזר אף במשנה כגון הנהו דהתם דבכ"מ שנשנו ד' ר' אליעזר במשנה לא קיי"ל כותי' רק בארבעה אבל בברייתא כגון הך דגיסטרא הנ"ל דמתנייא ד"ר אליעזר בזה רק בתוספתא הנ"ל אפשר דעל זה לא נאמר הך כללא דהתם כלל (ואף דהא דהמקשה דכמה תשפה ותהא זבה מעל"ע ד"ר אליעזר והלכה כדבריו דמייתי התם הוא ג"כ מתוספתא שם פ"ה ע"ש מ"מ עיקר מילתא דר"א בזה מתנייא שם במשנה שם ל"ו ולכן שפיר חשיב ליה התם בהני ד' דבשירה כזו דהו"ל שירה דרשות לעולם יכולין לומר

כל שיר שירצו ואף שאינו של אותו היום כלל וכמ"ש ל וא"כ ע"כ דאין מקום לומר כלל שהיה השיר דר"ח באמת לד' ר' יוחנן שם וכמ"ש דאם כן שוב יהיה נסתר כל עיקר דברי הפשיטות דר"י הנ"ל בזה שהרי ודאי אפשר לומר דהשיר ההוא אמרו אז רק על הנסכין לבד וכ"ת דא"כ שהיה שירת חובה דהיינו על הנסכין באמת א"כ שירה של יום אחד בשבת הול"ל אז וכמ"ש הרי למש"ל ודאי דאה"נ בזה שאמרו אז שירה דיומיה באמת דהיינו שירה דר"ח וכמ"ש אלא ודאי דליתא כלל לכל מש"ל בזה והדבר פשוט באמת דלא קאי המס' סופרים שם לפרש הכיר דר"ח כלל בזה ודברי הר' מנחם עזריה ז"ל הנ"ל לפי מה שנראה שפי' במס' סופרים הנ"ל הוא באמת כשגגה כו' ועיקר פירושו

דהמס' סופרים הנ"ל בזה יבואר להלן אי"ה ה ובתחילה ראיתי לבאר בעז"ה פי ד' הירושלמי בפ"ד דתענית ה"ה בזה שכל המפרשים במחכ"ת נטו מדרך האמת בפ' הירושלמי הנ"ל וכמו שנראה לענ"ד בעז"ה דגרסי' שם ג"כ בירושלמי הנ"ל להא דבעי רש"ל מר"י אם לומר שיר בלא נסכים ופשיט ליה ר"י ג"כ שם מהא דהלויים היו אומרים ביום החורבן הכיר דוישב עליהם כו' (והיינו כמש"ל דפשיט ליה דע"כ א"א לומר שהיה על הנסכין אז דא"כ לה' הארץ ומלואה הול"ל וכמ"ש) ותו גרסינן התם ר' אבובא א' אתפלגין ר' יוחנן ורש"ל דרי"א אומרים שיר בלא נסכים ורשב"ל א' אין אומרים שיר בלא נסכים והיתיב ר"י לרש"ל והתני בזה ובזה היו הלויים אומרים וישב כו' וא"ל רש"ל מה את ש"מ וא"ל מאחר שאלו נסכים היו זמנו של שיר הי' (ור"ל דרש"ל א"ל דמה את ס"מ מהתם כלל שברי ודאי י"ל דלעולם אין אומרים שיר בלא נסכים רק דהתם אמרו באמת על הנסכין שהביאו אז על הקרבנות שהקריבו כבר וכדהוה בעי לאוקמי הכי בערכין י"ב שם דעל הנסכין הבאים בפ"ע אמרו אז וכמ"ש וע"ז השיב לו ר"י שם דע"כ ליכא למימר שעל הנסכין אמרו אותו השיר אז דא"כ הו"ל שירה דיומי' דהיינו לה' הארץ ומלואה כו' וכדפריך עלה רבא גם בש"ס דילן בערכין שם דותסברא שירה דיומי' כו' וכמ"ש והיינו דקא' ר"י לרש"ל בירושלמי הנ"ל דאם תאמר שעל נסכים הי' באמת א"כ אטו זמנו של שיר הי' אז בתמי' דאם נימא שאומרים שיר על נסכין לבד א"כ שירת חובה היא וצריכין לומר עליהם שיר של אותו היום שמביאין הנסכין אז אליבא דר"י בזה ומזה הוכיח ר"י דע"כ שהי' שירה דרשות אז בלא נסכין כלל ושפיר היו יכולין לומר ג"כ של יום אחר כלל וכמש"ל) ותו גרסי' בירושלמי שם רי"א שירו של יום רש"ל א' שירה של אתמול ע"ש והנה אין מן הצורך להאריך ולדחות כל מ"ש המפרשים הק"ע והפ"מ ז"ל בזה שם (וגם מ"ש הגאון בעל נוע"י נ"י (ד' ע"ט) להגיה שם בד' הירושלמי הנ"ל דצ"ל דמהו לומר שירה בנסכים כו' ופירש ג"כ ד' הירושלמי הנ"ל בדברים תמוהים מאוד יעו"ש ובנה יסוד ג"כ ע"פ פירושו התמוה שם וא"צ להאריך בסתירת כ"ד ע"ש) ---- אמנם לענד"נ בעז"ה באמת שיש חסרון הניכר בד' הירושלמי שם בזה ורק ג' או ד' תיבות צריך להוסיף ולהגיה בד' הירושלמי וכצ"ל "נסכין הבאים בפ"ע רי"א א' עליהם שירה של יום (ר"ל של יום הבאת הנסכין וס"ל לר"י בפשיטות בזה כדס"ל לרבא ור"א בש"ס דילן בערכין י"ב הנ"ל וע"ש בתוד"ה ותסברא) רשב"ל א' אומר עליהם שירה של אתמול (ר"ל של יום שהקריבו הקרבן ציבור אז שעליהם באו הנסכין הללו (דנסכין הבאין בפ"ע היינו על הקרבן ציבור שהקריבו ביום האתמול או קודם וכמ"ש רש"י ז"ל ותוס' שם ד"ה נסכין דל"ל דמיירי במנחת נסכין של נדבת יחיד דאפי' נסכים הבאים עם הקרבן של יחיד לעולם אין טעון שירה וכמש"ש ג"כ בד' י"א בתוד"ה עולת והיינו דאפי' על קרבן ציבור לעולם אין אומרים שיר רק על קרבן הקבוע לו זמן לבד כדנפק"ל לר"מ בדר"כ שם מהיקשא דשלמים ע"ש) ופליג רש"ל בזה אהא דרבא ור"א בערכין י"ב הנ"ל דלדידי' לא קשיא מידי כלל באמת דלמה לא אמרו שירה דיומי' שהי' באחד בשבת דלדידי' י"ל בפשיטות שאמרו אז השירה דוישב כו' על הנסכין של איזה קרבן ציבור שהקריבו מכבר באיזה יום רביעי בשבת ועדנה לא קרבו ומשו"ה משייר ב"ס מהחמץ לשבת וכמ"ש וצ"ע דלא הזכיר מד' הירו' הנ"ל בזה) אולם לפ"ז צע"ק לכאורה ע"ד האחרונים ז"ל שכ' להכריח מד' הירו' ז"ל בפ' א"ע

ומהירושלמי בר"פ ע"פ הנ"ל דודאי אינו אסור באכילת מצה לכו"ע רק בכל יום ערב פסח אבל בליל י"ד מותר (ודלא כמשמעות המג"א ז"ל בס' תע"א ס"ק ו' שלא כתב רק דביום י"ג שרי ע"ש ומשמע דאוסר גם בליל י"ד והשיג עליו בזה החק יעקב ז"ל שם ס"ק ז' מד' הר"ן והרמב"ן בד' הירושלמי הנ"ל דמבואר מדבריהם שם דודאי אין איסור רק ביום י"ד לבד ולא בלילה כלל וכמ"ש ויבואר להלן אי"ה) וצ"ע לענ"ד בזה שהרי למ"ש מד' המ"מ ז"ל הנ"ל דעיקר טעמא דשרינן להניח מן החמץ של חולין ג"כ מזון ב' סעודות בע"פ שח"ל בשבת ולהצניע כו' ולא מבערינן הכל מלפני השבת שהוא רק כדי שיהי' לו מה שיאכל בשבת עד ד' שעות ומשום דאסור לאכול מצה בעה"פ וכמ"ש ל' להוכיח כן גם מד' הרי"ף ז"ל הכ"ל בזה וא"כ אם איתא דבליל י"ד מותר לאכול מצה כמ"ש הח"י הנ"ל למה הוצרכו חכמים לתקן שישיר בע"ש מזון שתי סעודות מן החמץ והיינו כדי לאכול בליל שבת וביום שבת עד ד' שעות כמ"ש והלא לכאורה לא הי' צריך לשייר רק מזון סעודה אחת מהחמץ לבד מה שיאכל בשבת שחרית עד ארבע שעות.

אבל למה נתיר לו לשייר גם לליל שבת מהחמץ ויצטרך ליזהר ולהצניעו ג"כ כמ"ש והלא בליל שבת באמת הי' יכול לאכול סעודתו מהמצה שיאפה לו בע"ש את"ל דמותר לאכול מצה כל ליל י"ד ורק לסעודת שבת שחרית לבד יניח לו מהחמץ כמ"ש וע"כ דס"ל להראשונים ז"ל הנ"ל לכאורה דגם בליל י"ד אסור לאכול מצה באמת וכד' המג"א ז"ל הנ"ל בזה וצ"ע (ולמש"ש הב"י דגם ליו"ט אין לאפות בע"ש משום גזירה ע"ש א"ש ודו"ק) אלא _____ היקשא דחג השבועות לחג המצות לתשלומין ר"א משמיה דר' אושעיא הוא דא' לה בחגיגה י"ז שם והרי באמת מצינו לר' אושעיא עצמו דיליף לעיקר התשלומין דשמיני של חג מקרא בהדיא ולא מג"ש כלל והוא בירושלמי דחגיגה שם פ"א ה"ו (והובא בתוס' חגיגה ט' שם ד"ה נאמר עצרת ע"ש) דגרסי' התם יהודה ב"ס בשם ר' אושעיא (בירושלמי שם איתא ר' הושעיא אך בד' התוס' הנ"ל העתיקו ר' הושעיא כמ"ש) וחגותם אותו כו' ומה ת"ל תחגוהו (כ"ה בירושלמי ובתוס' הנ"ל אבל פשוט דטס"ה וצ"ל מה ת"ל בחודש השביעי תחוגו אותו והיינו הך דרשא דמייתי הש"ס דילן בחגיגה ט' שם דקאמר ותנא מייתי ליה מהכא כו' ומניין שאם לא חג ביו"ט הראשון שחוגג כו' ויו"ט האחרון ת"ל בחודש השביעי כו' ופירש"י כל ימי החג האמור בחודש השביעי ע"ש והק"ע ז"ל הגיה דצ"ל ת"ל תחוגו אותו ע"ש ובמחכ"ת נעלם ממנו פירש"י ז"ל הנ"ל בזה דמבחודש השביעי נפק"ל באמת לתשלומין דשמיני וכמ"ש אבל מתחוגו אותו ממעטינן חוצה לו ע"ש והדבר פשוט דהך דר"א בירושלמי הנ"ל היינו הך דרשא באמת דהש"ס דילן הנ"ל דקאמר דתנא מייתי לה כו' וכמ"ש (והך ברייתא הוא בתו"כ פ' אמור ע"ש) ובס' נוע"י העתיק ג"כ דת"ל תחגוהו ופי' שע"כ כתב תחגוהו על השמיני בפ"ע ללמד כו' ע"ש ובמחכ"ת בנה יסוד על הט"ס שבירושלמי בזה דקרא דתחגוהו גבי פסח כתיב (בפ' בא וכאן ודאי באמת צ"ל ת"ל בחודש השביעי וכמ"ש בעז"ה) אלא מלמד שיו"ט האחרון תשלומין לראשון ע"ש והשתא א"ש בפשיטות דלר' אושעיא לשיטתו דס"ל באמת כהך תנא דהש"ס דילן דנפק"ל לתשלומין דשמיני מקרא דבחודש השביעי בהדיא וכמ"ש ולדידי' ודאי דשפיר פריך התם (בד' י"ז) דאימא דאיתקש חג השבועות לחג הסוכות שיהי' לו תשלומין כל שמונה כיון דלר' אושעיא גופי' נפק"ל בשמיני של חג לתשלומין מקרא בהדיא באמת

ולא מג"ש דעצרת הנ"ל וכמ"ש וא"ש: ותשלום דבר תשובה זו מבואר למעלה מד' י"ג ולהלן בעז"ה וכאן ראיתי להשלים דבר תשובתי בדין אשת כהן (שהיה בעלה השני) שהגידה לפניו דרך וידוי שזינתה תחת בעלה הראשון שהיה ישראל שתי פעמים פ"א באונס בעת שזינתה ופעם שני ברצון רק שלא היתה יודעת אז מחומר איסור אשת איש כלל ומבואר לעיל ד' י"ח באורך ולא נשלם שם עדנה דבר התשובה הזאת וראיתי להשלים כאן בעז"ה והנה קודם שנבאר אי"ה בעיקר הספק שיש לדון לכאורה בדין הנ"ל במה שהגידה לפני בעלה השני שגם בפעם השני שזינתה ברצון תחת בעלה הראשון שהיה ישראל לפי שהיה אז עדיין בימי דברים הנ"ל דעיקרן במשנה ג"כ וכמ"ש

משא"כ בהך דגיסטר' הנ"ל דלא נשנו ד"ר אליעזר בזה רק בברייתא הנ"ל וכמ"ש (ובהא דבעי למימר בסוגי' דהתם דלא קמ"ל שמואל דהל' כר' אליעזר רק באחורי כלים דלא תנן בהדיא דהלכה כדבריו בזה ע"ש צע"ג לכאור' דהרי באמת גם באחורי כלים הניא בהדיא דהלכה כר' אליעזר בזה והוא בתוספתא דטבול יום סופ"א ומייתי לה הר"ש ז"ל שם בט"י בפ"ב מ"ב דאחורי כלים כנטמאו במשקין דר"א א' דמטמאין משקין ואין פוסלין אוכלין והלכה כדבריו ע"ש (ומש"ש בתוס' דשמעון א"ע א' חולין כו' טס"ה וצ"ל חילוף הדברים וכמש"ש בר"ש הנ"ל וכן מש"ש בתוס' הנ"ל אר"י הלכה האיך נחלקו כו' ורבו עלי' כו' וד' סופרים מד' סופרים ע"ש טס"ה ג"כ וצ"ל ראה הלכה זו איך כו' ודנו עליה כו' וד' סופרים מד' תורה כצ"ל וכ"ה שם בר"ס ז"ל ובתוספתא הנדפס עם פ"י הגר"א ז"ל ע"ש (וכדמהדר לי' ר"א בנדה שם דרבנן מדאורייתא לא עבדינן ק"ו וע' באלי' רבא בטהרות פ"ח מ"ז ובידים פ"ג מ"ב ע"ש) ובר"ש הנ"ל יש ט"ס ג"כ בפ"י התוספ' הנז' שכ' בד' ר"א דפוסלין האוכלין וצ"ל ואין פוסלין האוכלין אפי' כו' ע"ש) וא"כ אכתי מאי קמ"ל שמואל גם באחורי כלים דהלכה כר"א כיון דכבר מתנייא הכי בברייתא דטבול יום הנ"ל בהדיא וכמ"ש (ואף דבמשנה דטהרות פ"ח מ"ז דשם מתנייא עיקר הך פלוגתא דר"א ור"י באחורי כלים לא תנן ההם במתניתין כלל דהלכה כר"א ע"ש הרי גם בהך דהמקשה כו' הנ"ל לא תנן הך דהלכה כר"א במשנה דנדה ל"ו הנ"ל רק בברייתא הנ"ל וכמ"ש וכן בהך דהזב והזבה שבדקו כו' לא תנן במתניתין דנדה ס"ח דהלכה כר"א שם רק בבריית' (דמייתי הש"ס בסוגיא דנדה ז' הנ"ל ושם ס"ח) הניא התם הך דהלכה כר"א ע"ש (ובמשנה עצמה לא תנן בהדיא דהלכה כר"א רק שם בד' נשים דדיין שענתן בלבד ע"ש) וע"כ דעיקר הקושיא שם הוא דמאי קמ"ל שמואל גם בהך דהמקשה כו' ובהך דהזב והזבה כו' דהלכה כר"א כיון דעכ"פ מתנייא בברייתא בהדיא שם דהלכה כדבריו וכמ"ש וא"כ מאי קאמר התם דוכ"ת אחורי כלים קמ"ל דלא תנן והרי באמת גם באחורי כלים הניא בברייתא דטבו"י הנ"ל דהלכה כדבריו וכמ"ש) וצ"ע ואולי צ"ל דהך דהלכה כדבריו באחורי

הקרבתן שהוא אז עד היום שחרב הבית ומשו"ה שפיר אמרו אז על אותן הנסכין השיר של יום ד' בשבת אף שהיה באחד בשבת לפי שהנסכין ההם היו על הקרבן שהביאו מכבר ברביעי בשבת וכמ"ש) וא"ש בפשיטות בזה דר"י ורש"ל אליבא דר' אבוה לטעמייהו אזלי דר"י שפיר הכריח מהך עובדא שהיו הלויים אומרים שיר של יום ד' אז דע"כ דאומרים שירה בלא נסכים כלל מדאמרו אז השיר של יום ד' בשבת דע"כ דשירה

דרשות הי' ושלא על הנסכים כלל שאם היה על הנסכים היו צריכין לומר רק השיר של יום ההוא שהביאו הנסכים אז ולא השיר של היום שהקריבו הקרבן מכבר וכדס"ל בפשיטות להש"ס דילן בזה וכמ"ש ורש"ל דא' דאין אומרים שירה בלא נסכים ג"כ לטעמי' בהא דא' נמי דלעולם צריך לומר על הנסכין השיר של היום שהביאו הקרבן אז מכבר לפי שהי' ראוי אז לומר על אותן הנסכים השיר ההוא באמת אם היה מנסכן ביום ההוא וכדא' רש"ל שם (לפי הגהתי הנ"ל) דנסכין הבאין בפ"ע דאומר עליהם שירה של אתמול (והיינו השיר שהי' ראוי לומר עליהם ביום הקרבת הקרבן וכמ"ש) וא"כ שוב אין ראייה מהך עובדא דהלוי' הנ"ל דאומרים דבעיקר ד' הח"י הנ"ל צ"ע ג"כ דאף שמד' הרמב"ן ז"ל שהובא בר"ן ז"ל שם נראה להדיא דלא בא לחלוק על הבעה"מ ז"ל רק בזה שכתב הבעה"מ שם דאין איסור אכילת מצה אלא משש שעות ולמעלה דהיינו משעת איסור אכילת חמץ מן התורה בע"פ ולכן פ' שם אליבא דר"מ דא' מבערין הכל מלפני השבת דבלא שיעור כלל קאמר משום דס"ל דיש לחוש שישתייר מן החמץ עד אחר זמן איסורו כו' ואפשר לו לסעוד בשבת מן המצה עד חצות היום כו' ע"ש (ונראה דלפ"ד הבעה"מ ז"ל מפרשי' ד' התוספתא דפ"ג דפסחים ה"ט בפשיטות בהא דקתני התם י"ד שח"ל בשבת מבערין הכל מלפני השבת ואופה לו מצה מערב שבת כו' דר"מ ע"ש דלמ"ש הבעה"מ ז"ל דר"מ מבערין בלא שום שיעור קאמר וכמ"ש א"כ נראה פשוט לפ"ז דהא דקאמר בתוס' הנ"ל בד' ר"מ דאופה לו מצה מע"ש דר"ל ודאי דאופה לו מצה לאכול בשבת קאמר שלא יתענה בשבת והיינו למזון שתי סעודות בלבד דבליל י"ד ובשחרית יום י"ד מותר עדיין לאכול מצה עד חצות וכמ"ש הבעה"מ ז"ל בזה.

והיינו דהוצרכו הרמב"ן והר"ן ז"ל בסופ"ק דפסחים לפרש ד' התוספתא הנ"ל לפי שיטתם שם דמבערין הכל מלפני השבת דקאמר דע"י שיעור מזון ב' סעודות מהחמץ קאמר וכמ"ש דע"כ צ"ל לפ"ז דהא דקתני בתוס' הנ"ל דאופה לו מצה מע"ש דלאו משום מזון ב' סעודות קאמר דהא שיעור ילדותה (כבת י"ז שנה לבד) לא ידעה עדיין אז מעיקר חומר עון ואיסור א"א כלל דלכאורה אף כאין שום נ"מ בזה לגבי בעלה כלל דבכל גוונא שזינתה ברצון אף שלא ידעה כלל מאיסור אשת איש קיי"ל דלעולם היא אסורה לבעלה אפי' הי' ישראל וכמ"ש הרמ"א ז"ל בהג"ה ס' קע"ח ס"ק ג' דאשה שזינתה וסברה דמותר לזנות הוי כמזידה ואסורה אף לבעלה ישראל (והטעם מבואר במהרי"ק ז"ל שורש קס"ז משום דלא כתיב בתורה ומעלה מעל בה' רק ומעלה בו מעל (בפ' נשא) וכל שהיא מזנה ברצונה הרי מעלה מעל באישה אף שלא ידעה כלל מאסור זנות דא"א ולא מעלה בה' מ"מ שפיר נאסרה גם לבעלה ישראל עי"ז וע"ש במהרי"ק ובט"ז יו"ד ס' צ"ד ס"ק ט' ויבואר להלן אי"ה) אבל מ"מ יש להסתפק לכאורה דאולי לגבי לאסור לכהן אחר מות בעלה לא נחשב זנות כזה רק כשוגגת לבד ונ"מ בזה לד' הפוסקים כלישנא בתרא דרבה ביבמות נ"ו דאשת כהן דנאנסה אין בעלה לוקה עליה אלא משום טומאה ולא משום זונה דכל באונס לא קרינן בה זונה ע"ש ולכאורה דה"ה לשוגגת דאינה בכלל זונה אף שנאסרה עי"ז גם לבעלה ישראל וכמ"ש מ"מ לענין שתיאסר עי"ז אחרי מותו לכהן אפשר דכל בכה"ג שטעתה בדין ולא היתה מזידה עכ"פ דלא הו"ל זונה עי"ז וכמ"ש וכדמוכח קצת בסוגיא דהתם דמייתי סיעתא לר"ש ממתני' דוכן הבא כו' פסלה דאפי' באונס פסלה ולא מוק"ל

אשוגגת ע"ש וש"מ דשוגגת הו"ל כאנוסה באמת ומיהו גבי יבום פירש"י שם שסבור שהיא אשתו ע"ש וא"כ נראה דה"נ איירי בשוגגת דאשת איש דכסבורה שהיא בעלה וכדפירש"י בסוטה כ"ח אהא דסוטה לא עשה בה שוגגת כמזידה ע"ש ומשא"כ בשוגגת שטעתה בדין כמו בנ"ד הנ"ל ובלא"ה כבר כ' בס' ישועות יעקב ס' קע"ח ס"ק ב' דמילתא דלא שכיחא היא שהאשה לא תדע שאסור לזנות ע"ש אלא דבנ"ד שבכל עיקר הדבר לא באנו לדון רק על פי דברי' לבד ואם הבעל מאמין לה במה שהגידה עתה שזינתה אז יש לו להאמינה ג"כ על מה שאמרה שלא ידעה אז חומר עון ואיסור אשת איש כלל דהפה שאסר כו' ולכן יש לבאר אם השוגגת בכה"ג דינה נמי כאנוסה בזה וכמ"ש) ואף דכל הפוסקים ז"ל המפורסמים פסקו שם כר' ששת באמת דאשה ישראל שנאנסה ג"כ אסורה לכהונה אחריו וכמ"ש בפשיטות בשו"ע שם ס' ו' ס' י"א ע"ש וא"כ לכאורה אין נ"מ עוד בספק הנ"ל בזה כלל דכיון דגם באונס אסורה לכהן אחריו כ"ש בשוגגת בכה"ג דאסורה גם לבעלה ישראל ודאי דאסורה לכהן אחריו לפ"ר הפוסקים ז"ל בזה אמנם עדיין יש מקום להסתפק בנ"ד לד' קצת מהפוסקים הראשונים ז"ל דס"ל דהך דלישנא בתרא _____ כלים בתוספתא דטבו"י הנ"ל הוסיפו אח"כ בד' הברייתא הנ"ל לבתר דפסק שמואל באמת בנדה הנ"ל דהלכה כר"א גם בזה ואינו מעיקר הברייתא כלל ומשא"כ באידך דהמקשה כו' ודהזב וזבה כו' דמייתי הש"ס שם דאפשר דהכי הוה קים להש"ס התם דהך דאחורי כלים הנ"ל אינו מעיקר הברייתא שם ואידך הנ"ל באמת מעיקר הברייתא הם וכמ"ש וצ"ע) ואמנם הדבר פשוט לכאורה דמדלא קאמר שמואל בהדיא דאין הלכה כר"א במשנה אלא בארבעה רק סתמא קאמר דהלכה כר"א רק בארבעה משמע להדיא דגם בברייתא לא קיי"ל כר"א בשום מקום בסדר טהרות רק בד' דברים הנ"ל לבד דכה"ג דייק הש"ס במנחות ל"א גבי כ"מ ששנה ר"ש שזורי כו' דפשיטא מי קאמר במשנתנו כו' ע"ש (אלא דלמ"ש התוס' שם ד"ה מי קאמר דדוקא התם דכל _____ שיר בלא נסכין כלל דלרש"ל לטעמי' ודאי די"ל שפיר שאמרו השיר ההוא על הנסכין לבד ומה שאמרו אז השיר של יום ד' לפי שהקרבת ההוא שהנסכין היו באין עליו אז הקריבו ביום ד' מכבר וכמ"ש וא"ש (רק דצ"ל לפ"ז דמאי דאמרי' בש"ס דילן בערכין הנ"ל דרש"ל א' דאומרים שירה שלא על הקרבן והיינו שלא על הנסכין ג"כ וכדמוכח שם י"ב בזה דע"כ לא אתיא רק כלישנא קמא דהירושלמי הנ"ל באמת דרש"ל לא פליג כלל על ר"י בזה רק דבעי לה מר"י התם (ובמסכת סופרים הנ"ל) דמהו לומר שיר בלא נסכים ופשיט ליה מהך דהלויים כו' דאומרים בלא נסכים וכמ"ש) ואפשר דהך דרש"ל בערכין הנ"ל אמר לה לבתר דקבלה מר"י בירושלמי הנ"ל אבל לר' אבוה הנ"ל הרי ס"ל באמת דפליג רש"ל עם ר"י בזה וכמ"ש ועכ"פ לל"ק דהירושלמי הנ"ל א"ש בפשיטות הסוגיא דערכין עם הך דהירושלמי הנ"ל וכמ"ש בעז"ה) וראיתי להקדים עוד מה שי"ל בעז"ה גם בד' הירושלמי דפ"ה דסוכה ה"ו ובשלהי מס' שקלים שם דגרסי' התם מוספי שבת ומוספי ר"ח מי קודם ר"י סבר מימר מוספי ר"ח קודמין חיילי' דר"י מהדא שיר של ר"ח קודם לשיר של שבת כו' ע"ש והוא תמוה מאוד דמאי מספק"ל כלל בהכי והלא משנה שלימה שנינו באמת בזבחים פ"ט דמוספי שבת קודם למוסף ר"ח וכ"ש דקשה טפי עלה דר"י הנ"ל דסבר למימר דר"ח קדים נגד המכנה דזבחים הנ"ל וכבר תמה בזה הק"ע ובפ"מ

ז"ל ע"ש (ובס' נח"י ס' כ"ה וגם בס' נוע"י בסוף תענית האריך שם ליישב קושית הק"ע הנ"ל בדברים דחוקים מאוד וא"צ להאריך בסתירת דבריו שם בה יעו"ש) אבל לענ"ד הדבר פשוט שים חסרון הניכר בירושלמי הנ"ל ובתחלה נקדים דמש"ש בירושלמי הנ"ל לענין שיר של ר"ח דשוחט מוספי שבת ואומר עליהם שיר דר"ח דע"כ נראה דמ"ש שוחט מוספי שבת כו' דודאי דלאו דוקא נקט הכי התם דמאי עניין שחיטת הקרבנות להשיר כלל והלא קיי"ל דאין אומרים שירה לעולם אלא בשעת ניסוך היין לבד וכדא' רשב"נ בערכין י"א דמניין שאין אומרים שירה אלא על היין כו' [ופירש"י על היין של נסכי קרבן וע"ש בתוד"ה השיר מעכב כו' וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' תמידין ה"ה דבשעת הניסוך אומרים השיר כו' (והכ"מ שם לא ציין מקומו ואולי סמך שם על מ"ש בה"ז שחה לנסך כו' ודברו בשיר כו' שציין למשנה דסוף תמיד ע"ש ואמנם בפ"ג מהל' כלי המקדש ה"ב שכתב הרמב"ם שם נ"כ דמתי אומר שירה כו' בעת ניסוך היין כו' ציין שם הכ"מ להך דרשב"נ הנ"ל) וע' בירושלמי פ"ה דפסחים ה"ה דבקרבתן שיש לו נסכין תוקעין (על השיר) לנסכים (רק בפסח לבד שאין לו נסכין תני התם שתוקעין לשחיטתו וכמ"ש ג"כ ברמב"ם פ"א מה' פסח הי"ב ע"ש) וא"כ ע"כ צ"ל דלא דק בלישני' בהירושלמי הנ"ל ונקט שחיטה המוספין דשבת ובאמת ר"ל נסכי המוספין וכמ"ש או דטס"ה באמת וצ"ל שוחט לנסך מוספי שבת ואומר עליהם שירה של ר"ח וא"ש בפשיטות (ולהלן שייר מיני' (כ"ה בר"ן ז"ל שם ונראה דצ"ל דהא שייר מן החמץ אלא דאזהורי קא מזהיר לי' שלא לאחר לאפות מצתו עד מוצאי שבת אלא יקדים לאפות בע"ש כדי שיהי' לו במוצ"ש שולחן ערוך כו' ע"ש ברמב"ן ובר"ן ז"ל בזה אבל לד' הבעה"מ ז"ל הנ"ל י"ל פשוט דהתוספתא הנז' במצה שצריך לאוכלה בשבת ע"פ קאמר דס"ל לר"מ ההם שאינו משייר מהחמץ כלל רק שאופה לו מצה בע"ש לאכול בליל כבת ע"פ ובשחרית עד חצות כמ"ש (וא"ש בפשיטות לפ"ז דלא תקשי מהך תוספתא הנ"ל ע"ד הר' יהודאי גאון והר"ש ז"ל משאנץ שהובאו במרדכי סוף"ק דפסחים שם שכתבו דכשחל פסח בא' בשבת שאסור לאפות המצות של מצוה ביום הששי שהוא י"ג משום דאיתקש לפסח (וס"ל דגם אפיית המצות איתקש לשחיטת הפסח ע"ש) וצריך לאפותן במוצאי שבת דוקא ע"ש והקשו שם הראשונים ז"ל בזה מהך דתוספתא הנ"ל דקתני בהדיא דאופה לו מצה מע"ש (והיינו שהם מפרשים כפי' הרמב"ן והר"ן ז"ל הנ"ל בזה) ודחק שם במרדכי וכ' דבאמת דהתוספתא הנ"ל משבשתא היא ע"ש (ויבואר להלן אי"ה) אבל באמת נראה הדבר פשוט לענ"ד בזה דהגאונים ז"ל הנ"ל מוק"ל ודאי להך דהתוספתא הנ"ל במצה שצריך לאוכלה בשבת ערב הפסח עד חצות וכמ"ש לד' הבעל המאור ז"ל בזה וא"ש שאין צורך כלל לשבש ד' התוספתא הנ"ל וכמ"ש (אך לד' ר' מתתי' גאון ז"ל שכ' דאין לאפות מצה בע"ש לשבת וליו"ט כלל משום גזירה וכמ"ש לדאי צ"ל לדידי' דהתוספתא הנ"ל משבשתא היא וכן צ"ל לכאורה למ"ש בהגהות מיי' פ"ו מה' חו"מ אות ז דגם רש"י ז"ל כתב דאין לאפות מצוה מצוה קודם חצות בע"פ משום דאיתקש לשחיט' הפסח כו' ומבואר שם דלטעמי' דרש"י אפי' בדיעבד אם אפאה קודם חצות פסולה ע"ש וא"כ נראה ודאי דגם לד' רש"י ז"ל צריך לאפות המצות במוצאי שבת דוקא כשח"ל ע"פ בשבת וא"כ תקשי לדידי' נמי מהך תוספתא הנ"ל דליכא לפרושי לד' רש"י ג"כ דבמצה של שבת ע"פ קאמר וכמ"ש שהרי רש"י ז"ל עצמו מפרש

לה במתני' דפסחים מ"ט בד"מ דא' מבערין הכל מע"ש דחוץ מכדי אכילתו לשבת קאמר דהיינו מזון ב' סעודות ע"ש וא"כ תו ליכא לפרושי בתוספתא הנ"ל בד' ר"מ גופי' דאופה מצה בע"ש לצורך שבת וכמש"ל שהרי כבר שייר לו מזון ב' סעודות מן החמץ וכמ"ש (וע' בטור ס' תמ"ד שכ' בשם רש"י להדי' דלכן צריך לשייר ב"ס מהחמץ ולא לאכול מצה כדי שיאכל בלילה לתיאבון ע"ש וא"כ צ"ע מהתוס' הנז' כמ"ש) אך בהגהו' מי"א פ"ג שם אות ב' כ' דבתוס' הנז' מסיים דאופה לו מצה מע"ש לצורך מנחה ור"ל לצורך סעודה ג' ומוק"ל התם דע"כ דבמצה עשירה קאמר ע"ש וא"כ י"ל דגם ר' מתת' ורש"י ז"ל היו גורסין כן בתוספתא הנ"ל (ואף שאינו כלל בגירסתינו ובג"ה הגאונים הנ"ל בזה וכמ"ש) ומפרשי לה ג"כ במצה עשירה וכמ"ש בהגה"מ הנ"ל וצ"ע (אלא דלפ"ז גם לגי' דידן דל"ג לצורך מנחה כמש"ל יש לפרש ד' התוספתא הנז' גם לד' המפרשים מהראשונים ז"ל הנ"ל דמבערין הכל מע"ש בלא שום שיור וכמש"ל והך דאופה לו מצה מע"ש באמת לצורך סעודת שבת ערב הפסח קאמר וכמש"ל לדעת הבעה"מ ז"ל הנ"ל ומ"מ אין ראיה מהתוספתא הנ"ל דמותר לאכול גם מצה שיוצאין בה י"ח בפסח קודם חצות בע"פ וכד' הבעה"מ הנ"ל די"ל באמת דהתוספתא הנ"ל במצה עשירה לבד קאמר דאופה מע"ש לצורך כל שלש סעודות של שבת וכפי' הגה"מ הנ"ל וכמ"ש (וע"ש בב"י מ"ש לד' רש"י הנ"ל) אמנם לפ"ז צ"ל דלצדדין קתני דבליל י"ד מותר לאכול גם מצה שיוצאין בה י"ח וכמש"ל) דאופה לו שני מיני מצות בע"ש לצורך השבת דהיינו מצה עשירה לצורך ב' סעודות של יום השבת וגם מצה גמורה יוכל לאפות לצורך סעודת ליל שבת דאז יוכל לאכול עדיין גם מצה שיוצאין בה י"ח (לד' הח"י הנ"ל) וזה ודאי דדחוק מאוד לפרש כן בתוספתא הנ"ל בזה (אולם למ"ש להלן אי"ה מד' הרמב"ן ז"ל בסופ"ג דפסחים שם שכ' ע"ד הבעה"מ ז"ל הנ"ל במש"כ דלכן אינו אסור לאכול מצה רק מחצות היום בע"פ דאז דוקא הוא זמן אירוסין של מצה ע"ש ור"ל דלא הו"ל ארוסין דמצה רק מזמן שנאסר באכילת חמץ מה"ה וכמש"ל וע"ז כ' הרמב"ן ז"ל שם דבאמת י"ל דכיון שביעור חמץ (ר"ל בדיקת חמץ) בליל י"ד נעשית לו מצה (מאז) כארוסה כו' ע"ש ומד' הרמב"ן ז"ל הללו נראה לכאורה דאוסר באמת לאכול מצה גם בליל י"ד מתחלת זמן בדיקת חמץ דמאז הו"ל אירוסין דמצה וכמ"ש ובאמת נראה דיש לדקדק כן גם מד' הירושלמי דר"פ ע"פ הנ"ל דבהא דתני התם משמי' דר"י בן בתירה דא' דבין חמץ ובין מצה אסור בע"פ (והיינו משום דס"ל לריב"ב דפסח כשר גם בשחרית כדא' בפסחים ק"ח ולהכי ס"ל דמזמן שחיטת הפסח אסר רחמנא לאכול חמץ כדכתיב לא תשחט על חמץ כו' וכמש"ש הרמב"ן ז"ל ומההיא שעה' דאסר באכיל' חמץ ס"ל דאסור לאכול מצה ע"ש) אמר תו התם דרבי לא הי' חמץ ולא מצה וקאמר דלא מצה מהדא דר' לוי ולא חמץ מדריב"ב ע"ש ולכאורה יש לדקדק דכיון דריב"ב עצמו נמי קאמר להדיא דבין חמץ ובין מצה אסור בי"ד וכמ"ש א"כ הו"ל בקוצר דרבי לא הי' אוכל לא חמץ ולא מצה מהדא דריב"ב הנ"ל ולמה תלה הך דרבי שלא הי' אוכל מצה בהך דר' לוי הנ"ל בלבד וע"כ צ"ל דבאמת הוה קים להו דגם בליל י"ד לא היה אוכל רבי מצה ובהא לא נפק"ל מדריב"ב כלל די"ל דתליא לדידי' רק בזמן שחיטת הפסח לבד וכמ"ש וע"כ הוצרך לומר דלא היה אוכל מצה גם בלילה משום הך דר' לוי לבד דמדמי לה לארוסה וס"ל דארוסין דמצה מתחיל מזמן בדיקת חמץ וכמ"ש וא"ש:

ותשלום תשוב' זו מבואר למעלה מדף ט' ולהנן באורך בעז"ה-----
דרכה הנ"ל פליג באמת אהא דר' ששת הנ"ל
וכמש"ש הבעל המאור ז"ל דלהך לישנא דס"ל דכל באונס לא מקריא זונה א"כ ודאי
דלא ס"ל לדר"ש הנ"ל דאשת ישראל שנאנסה אסירה לכהונה ע"ש אלא דהרמב"ן ז"ל
כתב ע"ז דמד' הרי"ף ז"ל שם שהביא לדר' ששת וגם להך לישנא בתרא דרבה הנ"ל
(וברי"ף איתא ר' כהנא ע"ש) א"כ ע"כ צ"ל דס"ל דלא פליגי אהדדי כלל והיינו משום
דאע"ג דבאונס לא הו"ל זונה אפ"ה נאסרה בתרומה כדנפק"ל מקרא דובת כהן כי תהיה
אלמנה וגרושה כו' יצא מ' שאין לו אלמנות וגירושים כו' ולכהונה מק"ו דתרומה נפק"ל
ביבמות ס"ח ע"ש ובכל ד' הרמב"ן ז"ל שם צ"ע טובא באמת.

וגם במה שמחק שם רש"י ז"ל הגירסא דלאפוקי חייבי כריתות כו' ע"ש דלכאורה י"ל
דבכל המקומות שהביא לסתור גירסא זו ע"ש אתיא רק כר"ע באמת דלדידי צ"ל דכי
תהי' כי הבעל קאמר ע"ש ס"ט ומשא"כ לדידן דקיי"ל דקידושין תופסין בח"ל ודו"ק
וגם בעיקר ד' הרי"ף ז"ל צ"ע לכאורה דלמה הביא כלל הך דלוקה משום טומאה ולא
משום זונה דהו"ל הילכתא למשיחא לבד וע"כ נראה דקמ"ל באמת דהך לישנא פליג
אדר' ששת בזה וכד' הבעה"מ הנ"ל ונ"מ דהו"ל רק ספק איסור והולד רק ספק חלל
ונותנין עליו גם חומרי כהנים ודו"ק וכ"ז מבואר לעיל ד' י"ג באורך בעז"ה-----
מקום ששנו קאמר כו' דמזה דוקא משמע דאפי'

בברייתא קאמר הכי אבל בשאר דוכתא אפשר די"ל שפיר דה"מ במתני' אבל בברייתא
לא אף דלא קאמר להדיא במשנתינו ע"ש א"כ לכאורה י"ל שפי' דהך כללא דהלכה
כר"א בארבעה נמי לא איתמר רק במשנה וכמ"ש וצ"ע ואכמ"ל) אך בעיקר הראיה מהך
דנדה הנ"ל י"ל לכאורה דכיון דאיכא ר' יהודה במ"ה פ"ה דמקואות דס"ל נמי דמעכבין
הזחילה בדבר המקבל טומאה וכמ"ש וא"כ י"ל דמשו"ה לא חשיב לה שמואל התם ג"כ
משום דאיכא ר' יהודא דקאי נמי כותי' דר' אליעזר בהא וכדא' בנדה ח' התם בהא דאמר
דמלמדין כו' משום דאיכא ריב"ב דקאי כותי' ע"ש (ומבואר בד' ט"ו בעז"ה):
יתבאר אי"ה) והשתא דאתינן להכי נלע"ד דבאמת

צריך להגיה כם גם בעיקר ד' הירושלמי הנ"ל בזה וכצ"ל נסכי מוספי שבת ומוספי ר"ח
מי קודם ר"י סבר מימר נסכי מוספי שבת ור"ח נסכי מוסף ר"ח קודם כו' (ומיושב
בפשיטות קושית הק"ע הנ"ל דודאי לא מספק"ל כלל בהקרבת הקרבנות עצמן דמוספי
שבת ור"ח דמשנה שלימה היא בזבחים הנ"ל דשבת קודם משום דכל התדיר כו' רק
דנסכי מוספי כבת ור"ח ס"ד דנסכי ר"ח קדים לשבת וכדלהלן בזה) והיינו דקא' עלה
דחילי' דר"י מהדא דשיר דר"ח קודם לשיר דשבת וכיון דהשיר הוא על הנסכין לבד
כמ"ש א"כ ממילא ש"מ לכאורה דגם הנסכין דר"ח קדמי לנסכי שבת וכדר"י הנ"ל ודחי
דהתם שניי' כדי לפרסם שהוא ר"ח ברם הכא נסכי מוספי שבת ור"ח נסכי מוסף שבת
קודמין על שם כל התדיר כו' כצ"ל ואח"ז צ"ל כיצד עושה מנסך נסכי מוסף שבת ואומר
עליהם שיר דר"ח (והיינו משום דנסכי מוסף הראשון אין לנסך בלא שיר כלל אבל נסכי
מוסף השני א"צ שיר כדנפק"ל מקר' בסוכה נ"ה ע"ש) (ותשלום תשובה זו מבואר לעיל
דף י' בעז"ה): והנה להלן בד' נ"ד הארכנו שם בעז"ה ליישב ד' הרמב"ם ז"ל בפ'י
המשניות בסוף פ"ב דתענית גבי הא דאין גוזרין ת"צ בחנוכה ופורים כו' שכ' דבשעה

אחת הו"ל התחלה כו' ע"ש שהוא תמוה מאוד באמת וכמש"ש באורך ועדנה לא נשלמו שם כל הדברים בזה וראיתי להשלימם כאן בעז"ה: והנה שם כתבנו ליישב קצת עיקר הסתירה בזה לפי הרמב"ם ז"ל הנ"ל מסוגיא דר"ה י"ח ע"ש די"ל דאולי תליא באידך פלוגתא דתנאי באמת.

גבי ירדו להם גשמים ביום תעניתם דברפ"ג דתענית שם וה"נ י"ל לכאורה דפליגי כה"ג גבי התחילו להתענות בחנוכה או בפורים לפי הרמב"ם ז"ל הנ"ל שם בזה וכמש"ש והנה יש לבאר עוד דלא תקשה בזה לכאורה דלמ"ש דהתחלת התענית לעניין גזירת תענית בחנוכה ולעניין ירידת גשמים ביום התענית דין אחד להם וכמש"ש א"כ למש"ש הר"ן ז"ל אהא דאמר ר' יוסי התם דהתחלה הו"ל באחת דר' יוסי התנא הוא דא' הכי התם (ומשו"ה קיי"ל כותי' באמת משום דנימוקו עמו ע"ש) והנה למש"ל קשיא דר' יוסי אדר' יוסי בזה שהרי גבי ירדו להם גשמים ביום התענית ס"ל לר' יוסי שם כ"ה דעד ט' שעות לא ישלימו כלל ע"ש והכא ס"ל לר' יוסי דאף כשלא התחילו להתענות רק שעה אחת לבד שפיר הו"ל התחלת התענית בהכי לפי הרמב"ם הנ"ל ואם כן מוכרח לכאורה מזה דצריך לחלק באמת בזה בין זה לזה ודלא כמ"ש וצ"ע ואולם הדבר פשוט שאין הכרח דהרמב"ם מפרש שם בזה כהר"ן הנ"ל אלא דאפשר שהוא ז"ל מפרש בזה כפי רש"י ז"ל שם באמת דר' יוסי ור"א אמוראי נינהו דא' הכי התם (או דגרס שם ר' אסי כגירס' שלפנינו ע"ש).

וגבי ירדו גשמים דא"ר יוסי עד ט' שעות ודאי דהוא רבי יוסי התנא מדפליג שם אדר"מ ור"י ע"ש וא"ש (והא דפסק הרמב"ם שם כמ"ד שעה אחת אע"ג דהשתא קיימינן לדידיה דרבי יוסי אמורא הוא וכמ"ש וגם למ"ש אין ראייה בזה מהא דא' בירושלמי שם דנפק עובדא כר"ב וע"ש בק"ע בזה שהרי למ"ש מצינו לכאורה ג"כ עובדא להיפך בזה דר"י ורבי אליעזר בר"ה י"ח הנ"ל עבדי עובדא דמפסיקין באמת בכה"ג שלא התענו רק איזה זמן בתחילת היום אז וכמ"ש.

אלא די"ל באמת בעיקר קושית הק"ע הנ"ל דהו"ל למיפסק לקולא בזה דהא מידי דרבנן הוא וכמ"ש דלענ"ד י"ל להיפך בזה דכשגזרו תענית והתחילו כבר להתענות הו"ל כנדר ממש דמן התורה הוא ואיסור תענית בחנוכה הוא רק מדרבנן באמת (וכן בפורים הוא רק מד' קבלה לבד) ומשו"ה שפיר פסק לחומרא בדאורייתא דאפי' בשעה אחת אין מפסיקין וכ"כ הר"ן ז"ל בפ"א דתענית (אהא דמפסיקין בר"ח כו' ד"ה אלא) דת"צ הו"ל כנדר גמור ע"ש וע' בתשב"ץ ח"ב סי' ו' וצ"ע): ואולם ממ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ה המשנה שם דקיי"ל כרבי אליעזר גבי ירדו להם גשמים ביום תעניתם והיינו משום דשם כ"ה מסיק רבי אמי התם הכי דקודם ולאחר חצות שנינו ע"ש וכן מהך עובדא דרבי טרפון בלוד במשנה עצמה שם דקיי"ל דמעשה רב (ולמ"ש יש הכרח ג"כ מעובדא דרבי אליעזר ור"י בחנוכה בלוד הנ"ל דאזלא נמי בהך שיטתא דר"ט בלוד הנ"ל וכמ"ש) ואלו בהך דהתחילו אין מפסיקין גבי חנוכה פסק שם בפשיטות דבשעה אחת סגי וכמ"ש וא"כ מוכרח דגם להרמב"ם ז"ל לא תליין אהדדי כלל ודלא כמש"ל לד' הרמב"ם בזה (וכן מוכרח קצת מהא דא"ר אחא בש"ס דילן דבשלש שעות הוי התחלה (לפי' הרמב"ם הנ"ל) ואלו בסופ"ג דתענית בירושלמי שם וכן בנדרים פ"ח ה"א קאמר רב אחא התם

דעד שש שעות אסור להתענות בשבת ולמד שם מהך דירדו להם גשמים קודם חצות ע"ש ומשמע דס"ל לרב אחא כרבי אליעזר בזה וצ"ע (ושם בירושלמי דנדרים יש ט"ס בזה דגרסי' עלה התם א"ר יוסי מתני' אמרה כן דירדו להם גשמים קודם חצות כו' ע"ש והוא תמוה דאיך מייתי ר' יוסי ראייה מהא דקודם חצות כו' והרי ר' יוסי עצמו פליג עלה וא' שם כ"ה דלאחר ט' שעות דוקא ישלימו וכמ"ש ופשוט דלר' יוסי ה"נ דמותר להתענות עד ט' שעות בשבת באמת וצ"ע (ובלא"ה לא שייך כלל שהתנא יביא ראייה למימרא דאמוראי מן המשנה) אבל באמת טס"ה שם וצ"ל ר' יוסי בר' בון והוא רבי יוסי בר' אבון) וכמ"ש באמת בירושלמי דסופ"ג דתענית הנ"ל וא"ש): ואמנם כל מ"ש בזה הוא רק לפי הרמב"ם ז"ל במשנה הנ"ל וכמ"ש אבל כל הראשונים ז"ל וכן הרמב"ם עצמו בחיבורו פ"א מהלכות תענית ה"ז כתבו בפשיטות באמת דלא הוי התחלה רק כשהתחילו להתענות יום אחד קודם חנוכה דוקא וכמ"ש ל' וא"כ א"ש עכ"פ ד' הראב"ד ז"ל (שהובא באורך להלן ד' נ"ב ע"ש) דאף דלדידיה באמת בכל הימים טובים שבמגילת תענית אין גוזרין בהם תענית על הציבור גם בזה"ז כלל וכמ"ש ואפ"ה א"ש דלא תני במשנה הנ"ל רק חנוכה ופורים לבד ולא נזכר במשנה כלל כל שאר הימים הכתובין במג"ת אף שגם בהם ודאי שאין גוזרין ת"צ לכתחילה עכ"פ כמ"ש הראב"ד ז"ל אפ"ה י"ל דבמתניתין לא תני רק הנך ימים דחמירי ביותר שאפילו בדיעבד אם כבר התחילו להתענות באותן הימים צריכין הם להפסיק תעניתן רק שאם כבר התחילו להתענות יום אחד קודם חנוכה אז דוקא אינם צריכין להפסיק וכמ"ש) והוא רק בחנוכה ופורים לבד אבל בכל הימים שבמג"ת ודאי שגם להראב"ד ז"ל אם עברו וגזרו בהם ת"צ צריכים להתענות בהם גם לכתחילה וכמ"ש ומשו"ה לא תני במתני' כל הי"ט שבמג"ת רק חנוכה ופורים וא"ש.

(ומיהו הא דגרסי' בתוספתא דתענית פ"ב ה"ו דבתענית ציבור אין מפסיקין לכל יו"ט שבמג"ת ע"ש. ומשמע דאין גוזרין בהם עכ"פ תענית לכתחילה פשוט דאין ראי' משם להראב"ד הנ"ל דהתוספתא הנ"ל בזמן הבית איירי קודם שבטלה מג"ת או דאתי באמת כמ"ד דלא בטלה מג"ת כלל שהרי קתני נמי התם דבתענית יחיד מפסיקין גם לימים הכתובים במג"ת וע"כ דאיירי קודם שבטלה מג"ת וכמ"ש (וכן אתי הך ברייתא דתענית י' דתניא נמי התם דהיחידים מפסיקין בימים טובים הכתובים במג"ת ע"ש).

אלא דקצת צ"ע דלהראב"ד הו"ל למיחשב נמי התם בתוספתא הנ"ל בחילוקים שבין תענית יחיד לתענית ציבור להיפך בזה דתענית יחיד מתענין גם בימים הכתובים במג"ת בזמן הזה ותענית ציבור גם בזמנה"ז אין גוזרין בהם תענית לכתחילה עכ"פ וכמ"ש ואולי ס"ל להתוספתא התם באמת דלח בטלה מג"ת כלל אף לתענית יחיד וצ"ע ועכ"פ לד' הראב"ד ז"ל נראה ברור דלא חידש בזה רק דלכתחילה אין גוזרין תענית ציבור בימים הכתובים במג"ת גם בזה"ז אבל בדיעבד כשכבר גזרו בהם תענית ציבור ודאי דצריכין הציבור להתענות בהם בזה"ז וכמ"ש ולא דמי לחנוכה ופורים כלל וא"ש): ונ"ל די"ל בזה באמת גם קושית הר"ן ז"ל שם על הראב"ד הנ"ל מסוגיא דר"ה י"ח דפשיט מהך עובדא דר"א ור"י הנ"ל דא"ל צאו והתענו כו' דע"כ דס"ל דלא בטלה מג"ת וכמ"ש דלד' הראב"ד ז"ל דס"ל דאע"ג דבטלה מג"ת מ"מ אין גוזרין בהם תענית ציבור עכ"פ וכמ"ש הרי אין שום ראי' כלל מהא דר"א ור"י הנ"ל דבטלה מג"ת דכיון דבהוא עובדא

קתני התם בהדיא שרצו לגזור תענית ציבור אז באמת ובזה הרי לכו"ע לא בטלה מג"ת כלל וע"ש בר"ן ובריטב"א ז"ל בזה ואולם למ"ש בעז"ה באמת בזה דגם הראב"ד ז"ל ודאי דלא קאמר אלא דלכתחיל' בלבד הוא דאין גוזרין גם בזה"ז תענית ציבור בימים שבמג"ת אבל אם עברו וגזרו בהם ת"צ בזמה"ז ודאי דחלה הגזירה כדיעבד עכ"פ וצריכין הציבור להתענות בהם לכתחילה ג"כ דעל ידי גזירת התענית לבד הו"ל כדיעבד בזה וכמ"ש וכיון דבהך עובדא קתני מעשה וגזרו כו' וירד ר"א ורחץ ור"י כו' אלמא דאף כדיעב' (דהיינו לאחר שכבר גזרו בהם ת"צ דהו"ל כדיעב' בזה) ואפ"ה ס"ל דלא חלה גזירת התענית ציבור עליהם כלל ולא עוד אלא דא"ל צאו והתענו כו' וע"כ ש"מ דס"ל דלא בטלה מג"ת כלל בזמה"ז וא"ש: ושוב מצאתי בעז"ה להגאון בעל קרבן נתנאל ז"ל בתענית פ"ב שכ' בזה ע"ד הרא"ש ז"ל שהביא ג"כ שם לד' הראב"ד ז"ל הנ"ל שכ' דלא בטלה מג"ת אלא לתענית יחיד אבל תענית ציבור לא גזרין בי' וכדמוכח מהא דר"נ כו' דא"ל יום טוריינוס בטולי בטל ולא אמר להו משום דבטלה מג"ת דסתמא הא דקאמר והאידינא בטלה מג"ת האידינא בימי אמוראים קאמר בתר דשלימי תנאי וא"כ בימי ר' נחמן בטלה מג"ת ואפ"ה קאמר דדוקא משום דבטיליום טוריינוס אבל משום דבטלה מג"ת סתמא לא היה גוזר בו תענית ציבור כו' ע"ש (והנה מ"ש הרא"ש ז"ל בזה דהא דקאמר דהאידינא בטלה מג"ת דבימי אמוראים קאמר בתר דשלימי תנאי כו' וכמ"ש הוא תמוה מאוד באמת דהרי מ"ש הרי"ף ז"ל שם האי לישנא דהאידינא בטלה מג"ת כו' הוא מהך דר"ה י"ט הנ"ל דמסיק הלכתא דבטלה מג"ת בשאר יומי וכמ"ש ומוכח התם בכולי סוגיא דבאמת דמיד לאחר החורבן קאמר דבטלה מג"ת אז וכדמפרש טעמא שם דהני כי הני (כמו ד' צומות ע"ש) וכן בעיקר הך פלוגתא דבטלה מג"ת בזה"ז לאו אמוראי לחוד הוא דאיירי בה אלא מחלוקת קדומה ה' אז גם בימי התנאים בזה לאחר החורבן וכדמסיק התם באמת דתנאי היא ר"מ ור"י וכמ"ש"ל וא"כ פשוט דמ"ש הרי"ף ז"ל דקיי"ל דהאידינא בטלה מג"ת ודאי דר"ל דהאידינא לאחר החורבן מיד כבר בטלה מג"ת כמו דקיי"ל בר"ה שם כר' יוסי בזה וכמ"ש אבל לחלק בין זמן התנאים לזמן האמוראים בזה לא שמענו בשום מקום כלל והנה כלשון הרא"ש ז"ל הנ"ל בזה כ' ג"כ ר' ירוחם ז"ל בס"א נתיב י"ח חלק א ע"ש והוא צע"ג ג"כ כמ"ש] (ועכ"פ עיקר הוכחת הראב"ד ז"ל בזה מהך דר"נ ודאי דאלים טובא ביותר באמת דכיון דאף בימי התנאים כבר בטלה מג"ת מיד לאחר החורבן וכמ"ש ואיך באו אז הני רבנן שהיו בזמן ר"נ לשאול אותו על דבר שכבר עבר ובטל אז כמה מאות שנים קודם לו וע"כ משום דלענין לגזור בו תענית ציבור לא בטלה גם למאי דקיי"ל בטלה מג"ת וכמ"ש הראב"ד ז"ל): ומיהו למ"ש להלן אי"ה בשם הריטב"א ז"ל שכ' דהיו"ט של יום טוריינוס לא נתקן רק לאחר החורבן (ע"ש בחידושיו בתענית י"ב) א"כ ה' אפשר לומר קצת דהרח"ש ז"ל הוצרך לומר כן גבי יום טוריינוס דהא דבטלה מג"ת היינו בימי האמוראים בלבד שהרי כיון דכל עיקרו דיו"ט זה לא נתקן אלא לאחר החורבן וא"כ בימי התנאים ודאי שה' נוהג עכ"פ (אי לאו הא דא"ל ר"נ דיום טוריינוס גופי' בטולי בטלוהו כו' אבל משום הא דבטלה מג"ת לחוד הרי ע"כ צריך לחלק בין יו"ט זה לאחרני כיון דכל עיקרו לא נתקן רק אחר החורבן וע"כ שה' נוהג בימי התנאים עכ"פ וכמ"ש"ל) ומשו"ה הוצרך הרא"ש לימר גבי יום טוריינוס דכיון דקיי"ל דבטלה מג"ת בכל היו"ט שבמג"ת א"כ ה"נ דגם יו"ט זה ודאי

בטל ג"כ בימי האמוראים עכ"פ ולא בא הרא"ש ז"ל לחדש כן בזה רק גבי יום טוריינוס לבד וכמ"ש אבל מלבד שבאמת אין מקום ליישב ד' הרא"ש ז"ל בזה דאם איתא דבאמת לא נתקן הך יו"ט דיום טוריינוס רק לאחר החורבן לבד א"כ אכתי מנ"ל לחלק כלל בין זמן התנאים לזמן האמוראים ביו"ט זה ג"כ וכמ"ש [ואמנם ד' ר' ירוחם ז"ל שכ' שם בפשיטות בזה דהאידנא בטלה מג"ת בימי האמוראים אחר שנשלמו התנאים כו' עכ"ל וקאי התם על כל היו"ט שבמג"ת ולא על יום טורייניס לבד ע"ש ודאי שאין מקום כלל ליישב אותו באמת שהוא נגד כל הסוגיא דר"ה הנ"ל וכמ"ש בעז"ה ויבואר במק"א אי"ה]: והנה בעיקר ד' הראב"ד ז"ל הנ"ל שהביאו הרא"ש ז"ל שם שכתב דלא בטלה מג"ת רק לתענית יחיד אבל תענית ציבור לא גזרינן ביה כו' כ' הקרבן נתנאל ז"ל שם לדקדק מזה דמדלא קאמר דלעניין תענית ציבור לא בטלה מג"ת ש"מ דגם להראב"ד ס"ל דאפילו לעניין ת"צ נמי בטלה אלא דלכתחילה אין גוזרין בהם תענית על הציבור ונ"מ אם אירע שגזרו תענית בהם אי לא בטלה לעניין ת"צ צריכין למיתב תענית לתעניתם אבל אם בטלה רק דלכתחילה אין גוזרין בהם ת"צ אם גזרו בדיעבד אין צריכין למיתב תענית לתענית ע"ז ובזה מיושב קושית הר"ן ז"ל על הראב"ד מהא דפשיט מהך דר"א ור"י בר"ה י"ח דלא בטלה מג"ת דלשיטת הראב"ד אימא דשאני התם דלעניין ת"צ לא בטלה די"ל דהכי פריך דמדקאמר צאו והתענו כו' ש"מ דלא בטלה עכ"ל הקרבן נתנאל ז"ל שם בזה.

והנה באמת לא הי' לו להרב בעל ק"נ ז"ל הנ"ל לדקדק זאת רק מלשון הרא"ש ז"ל שלא כתב בשם הראב"ד הנ"ל בפשיטות דלענין תענית ציבור לא בטלה ש"מ דס"ל דאף לת"צ נמי בטלה באמת אלא דלכתחילה לבד הוא דאין גוזרין בהם תענית על הציבור וכמ"ש אבל באמת עדיפא הי' לו להרב הנ"ל להביא בזה מד' הר"ן ז"ל הנ"ל שכ' בפירוש כן בשם הראב"ד ז"ל בעצמו דרק לכתחילה בלבד הוא דאין גוזרין באותן הימים תענית על הציבור כו' וכן במ"ש להוכיח כן שם מהא דא"ל לר"נ והא יום טוריינוס הוא כו' לא כ' ג"כ אלא דאע"ג דבטלה אפ"ה אין גוזרין בהם תענית לכתחילה על הציבור ע"ש והרי כ' הראב"ד ז"ל עצמו להדיא בזה דלא אסרינן בזה"ז רק לגזור בהם ת"צ לכתחילה בלבד וכמ"ש' ומשמע נמי להדיא דגם להראב"ד ז"ל אם עברו וגזרו בהם ת"צ אף שלא התחילו עדיין להתענות בהם כלל אפ"ה חלה גזירת התענית עליהם בזה"ז וצריכין להתענות בהם אף לכתחילה דעל ידי הגזירה בלבד במה שעברו וגזרו בהם ת"צ חשיב שפיר ע"י זה כדיעבד לענין זה שמחוייבין ג"כ להתענות בהם לכתחילה וכמ"ש ולא היה צריך הרב בעל ק"נ ז"ל לומר בזה דאין נ"מ כלל רק שאם אירע שגזרו בהם ת"צ בדיעבד א"צ למיתב תענית לתענית ע"ז וכמ"ש בעז"ה וא"כ עכ"פ מיושב באמת קושית הר"ן ז"ל הנ"ל בפשיטות בזה דמדירד ר"א ורחץ ור"י כו' ובטלו התענית אז שקבלו הציבור עליהם ש"מ דס"ל ודאי דלא בטלה מג"ת כלל ושפיר פריך בר"ה התם מהך דר"א ור"י הנ"ל למ"ד בטלה מג"ת ומש"ה הוצרך לומר שם בזה דשאני חנוכה כו' וא"ש ד' הראב"ד ז"ל בזה כמ"ש בעז"ה: ואמנם הנה נראה כי מעיקר יסוד ד' הראב"ד ז"ל הנ"ל שהובא בכל ד' הראשונים ז"ל בזה שהכריח מהא דא"ל רבנן לר"נ והא יום

טוריינוס הוא דע"כ צ"ל מזה דאע"ג דבטלה מג"ת מ"מ לעניין לגזור בהם ת"צ גם בזה"ז לא בטל כלל וכמש"ל נראה פשוט לענ"ד כי מתוך דבריהם ז"ל הללו בזה נסתר בפשיטות באמת כל דברי הגאון בעל חתם סופר ז"ל בס' קס"ג ובס' קצ"א שהבאתיו להלן ד' נ' ובד' נ"ב) שכתב לחדש מתוך סוגית הש"ס דתענית י"ח דפריך גם למאי דמוק"ל התם לברייתא דמג"ת כר' יוסי (גבי יומי דמריש ירחא דניסן כו') דתיפוק ליה דהו"ל יומא דבתר כ"ח באדר כו' וע"כ מוכח מהתם דגם ר' יוסי שפיר ס"ל להך יו"ט דכ"ח באדר אע"ג דר' יוסי ס"ל דבטלה מג"ת והך יו"ט דכ"ח באדר היה זמן רב לאחר החורבן וכדא' בר"ה י"ט וצ"ל דדוקא ביו"ט שהי' נעשה רק על דבר התלוי במקדש ובקרבת ס"ל לר' יוסי דבטל לאחר החורבן אבל יו"ט שנעשה על דבר שאין שייך למקדש כלל גם ר' יוסי מודה שאינו בטל כלל בזה"ז וה"ה שמוסיפין ג"כ יו"ט כזה לאחר החורבן ג"כ אפי' לר' יוסי וא"ש דהך יו"ט דכ"ח באדר שאינו שייך למקדש כלל שפיר נתקן גם לאחר החורבן אף לר' יוסי וכמש"ש בשם הח"ס ז"ל באורך בזה ע"ש: אבל יש לתמוה עליו בכל זה איך לא הזכיר באמת כלל מד' הראב"ד ז"ל הנ"ל דקשיא לי' אהא דא"ל לר"נ והא יום טוריינוס הוא כו' והרי כבר בטלה מג"ת וכמש"ל דהרי אם נאמר דביו"ט דלא תליא במקדש כלל לכו"ע לא בטלה מג"ת א"כ הרי אין מקום כלל לקושית הראב"ד ז"ל בזה באמת.

שהרי הדבר פשוט דהך יו"ט דיום טוריינוס שהיה רק על הנס שנעשה אז שלא זז משם עד שבאו כו' ופצעו כו' כדא' בתענית שם ובמג"ת פי"ב ע"ש (ובמס' שמחות פ"ח גרסי' אמרו שלא מתו עד שראו כו' ע"ש) שהנס הזה ודאי דאינו שייך למקדש כלל וא"כ מאי קא קשיא לי' להראב"ד ז"ל בזה אהא דא"ל לר"נ והא יום טוריינוס הוא דהרי בטלה מג"ת דאם איתא לעיקר דברי הגאון בעל ח"ס הנ"ל דיו"ט כזה דלא תליא במקדש כלל שפיר נוהג ודאי גם בזה"ז וכמ"ש.

והרי היו"ט של יום טוריינוס ודאי שאינו שייך ג"כ למקדש כלל וכמ"ש ושפיר נוהג ודאי גם בזה"ז ולא בטל כלל לכו"ע ואין מקום לפ"ז כלל לעיקר קושית הראב"ד הנ"ל שכתבו כל הראשונים ז"ל בשמו וכמ"ש: והדבר פשוט באמת בזה דמדהוצרך הראב"ד ז"ל לחדש מתוך קושיא זו לבד עיקר הך דינא שכתבו כל הראשונים ז"ל בשמו דאין גוזרין גם בזה"ז תענית על הציבור לכתחילה בכל הימים הכתובין במג"ת וכמ"ש וע"כ דבלא"ה ודאי דלהראב"ד וכל הראשונים ז"ל הנ"ל הי' פשוט לדעתם באמת דאין שום מקום לחלק כלל בזה בין יו"ט דתלי במקדש ובין יו"ט דלא תליא במקדש כלל וכגון יום טוריינוס וכמ"ש דתענית יחיד אף לכתחילה שרי להתענות בפשיטות בזה"ז גם בהנך יו"ט דלא תליא במקדש כלל ותענית ציבור אין גוזרין לכתחילה גם ביו"ט דתליא במקדש באמת.

ולא ס"ל כלל בזה הך דין מחודש שכ' הגאון בעל ח"ס ז"ל הנ"ל דכל יו"ט שבמג"ת דלא תליא במקדש כלל שפיר נוהג גם בזה"ז וכמ"ש: ואין לומר דלהראב"ד ז"ל וכל הראשונים הנ"ל באמת ס"ל בזה בחדא עכ"פ כהגאון בעל חתם סופר ז"ל הנ"ל דביו"ט דלא תליא במקדש כלל דוקא הוא דס"ל דאין גוזרין בו תענית ציבור לכתחילה עכ"פ כדמוכח מהא דאקשי לי' רבנן לר"נ מיום טוריינוס הנ"ל רק שביום טוריינוס עצמו ודאי

דשפיר גוזרין בו תענית ציבור לכתחילה ג"כ באמת משום דבטולי בטלוהו וכדמהדר להו ר"נ שם) אבל ביו"ט דתלי במקדש באמת הרי אין לנו הכרח עכ"פ כלל מהך דר"נ הנ"ל דאין גוזרין גם בו ת"צ לכתחילה די"ל דשאני יום טוריינוס דהו"ל יו"ט דלא תלי במקדש כלל ומשו"ה אקשו לי הני רבנן לר"נ בפשיטות בזה והא יום טוריינוס הוא ואין לגזור בו עכ"פ ת"צ גם בזה"ז לכתחילה משום דלא תלי במקדש כלל וכמ"ש אבל שארי יו"ט שבמג"ת דתליין במקדש באמת ודאי דשפיר י"ל בפשיטות דאפילו ת"צ נמי גוזרין בהו גם לכתחילה בזה"ז כיון דאין לנו שום הכרח באמת בימים טובים כאלו מהך יו"ט דיום טוריינוס כלל וכמ"ש: (ועכ"פ הי' נדחה בזה בפשיטות מה שהיה אפשר להביא ראיה לכאורה באמת לעיקר הך דינא דהגאון בעל חתם סופר ז"ל הנ"ל שחידש רק מדעתו בזה דיו"ט דלא תלי במקדש שפיר י"ל דנוהג גם בזה"ז וה"ה שמוסיפין יו"ט כזה לאחר החורבן ג"כ אף למאי דקיי"ל כר' יוסי דבטלה מג"ת באמת וכמ"ש"ל ואין לו שם שום ראיה מכרחת בזה כלל באמת (דעיקר ראייתו שם בזה מהא דפריך בפשיטות בתענית י"ח ותיפוק ליה דהו"ל יומא דבתר כ"ח באדר כו' אף דמוק"ל התם להך ברייתא דמג"ת כר' יוסי ולר' יוסי נראה דלא ס"ל הך יו"ט דכ"ח באדר כלל כדאמרינן בר"ה י"ט דר' יוסי ס"ל דבטלה מג"ת וכמ"ש"ל ומזה הכריח דיו"ט שאין שייך למקדש כלל גם לר' יוסי נוהג אחר החורבן וכמ"ש"ל בזה הוא תמוה מאוד לענ"ד דלא הועיל כלום בזה בישוב ד' הש"ס הנ"ל שם באמת שהרי כיון דעכ"פ לר' יוסי כל יו"ט דתלי במקדש דוקא ודאי שאינו נוהג כלל לדידי' בזה"ז מידי כדס"ל בהדיא גבי יו"ט של קרבן עצים בזה"ז בר"ה שם וא"כ פשוט עכ"פ דהך יו"ט דמריש ירחא דניסן שנעשה ג"כ רק על יו"ט דתלי במקדש לבד דא' התם דאיתוקם בהו תמידא כו' (וכ"כ הח"ס ז"ל עצמו בס' קצ"א שם בזה בהדיא ע"ש) ודאי שאינו נוהג ג"כ כלל לר' יוסי בזה"ז וכמ"ש וא"כ אף אם נאמר בזה דר' יוסי מודה ביו"ט דכ"ח באדר דשפיר נתקן בזה"ז גם לדידי' וכמ"ש הח"ס הנ"ל אכתי לא פריך הש"ס בתענית שם מידי למאי דמוק"ל התם לברייתא דמריש ירחא דניסן כו' כר' יוסי דתיפוק ליה דהו"ל יומא דבתר כ"ח באדר כו' שהרי לר' יוסי לא משכח"ל כלל ליו"ט דמריש ירחא דניסן וליו"ט דכ"ח באדר שהיו נוהגין בזמן אחד באמת דהיו"ט דכ"ח באדר נתקן רק אחר החורבן ואז כבר בטל היו"ט של הני יומי דאיתוקם בהו תמידא לר' יוסי וכמ"ש ואכתי מאי פריך התם אליבא דר' יוסי ותיפוק ליה דהו"ל יומא דבתר כ"ח באדר כו' כיון דלר' יוסי ודאי דבזמן היו"ט דכ"ח באדר שוב לא הי' נוהג אז היו"ט דאיתוקם בהו תמידא כלל באמת.

ובמחכ"ת הגאון בעל ח"ס ז"ל בזה שכל דבריו בישוב הסוגיא הנ"ל הוא כשגגה כו' באמת (מלבד מ"ש לתמוה עוד עליו בזה להלן בד' נ' בעז"ה ע"ש) וע"כ צ"ל באמת בישוב הסוגיא דתענית הנ"ל כמ"ש בעז"ה להלן ד' נ' בזה ע"ש וא"כ שוב נסתר כל עיקר ראייתו של הגאון בעל ח"ס ז"ל הנ"ל בזה באמת וכמ"ש בעז"ה): אולם בפשיטות היה אפשר להכריח לכאורה בזה לעיקר הך דינא של הגאון בעל ח"ס ז"ל הנ"ל דמדא"ל לר"נ והא יום טוריינוס הוא ואע"ג דקיי"ל דבטלה מג"ת וכקושית הראב"ד והראשונים הנ"ל בזה וע"כ ש"מ באמת דכל יו"ט שאינו תלוי במקדש כלל כגון יום טוריינוס וכה"ג שפיר נוהג גם בזה"ז לכו"ע וכמ"ש הח"ס ז"ל הנ"ל (רק דיום טוריינוס עצמו ודאי בטל השתא לגמרי באמת כדמהדר להו ר"נ שם דיום טוריינוס בטולי בטלוהו

כו') ויש לתמוה באמת על הגאון בעל ח"ס ז"ל הנ"ל שלא כתב לחזק שם דבריו בזה מתוך קושית הראב"ד הנ"ל וכמ"ש בעז"ה: (הן אמת דלמ"ש הגאון בעל ח"ס ז"ל בעצמו שם ובס' קצ"א הנ"ל על כך סוגיא דמגילה י"ד דמסיק שם לרבא (וכן לרב נחמן דאמר התם דקרייתה זו הלילא ע"ש ובערכין י' נא אסיק הש"ס התם הכי רק לר' נחמן הנ"ל לבד בזה ע"ש) דע"כ צ"ל דס"ל דלאחר שגלו חזרו להכשירן הראשון לומר שירה על כל הנסים שיהיו נעשים להם בכ"מ ע"ש שיש להכריח מזה דמדס"ל לרבא (וכן לר"נ שם וכמ"ש) דיכולין לומר שירה על נס שלאחר חורבן ג"כ דע"כ צ"ל דס"ל דלא בטלה מג"ת כלל ע"ש (רק שכ' שם דדוחק הוא לומר דרבא שהוא בתרא ס"ל נמי דלא בטלה מג"ת ע"ש ואמנם לענ"ד היה נ"ל לעשות סמוכין קצת לזה באמת לגי' התוס' במנחות ס"ה ד"ה מריש דנראה שהיה בגירסתם בסוגיא דתענית י"ז הנ"ל אהא דפריך ל"ל מריש ירחא לימא מתרי כו' א' רבא ל"נ אלא לאסור כו' (ולא רב כגי' שלפנינו) ע"ש דלפי גירסא זו הוה א"ש בפשיטות בהא דפריך עלה בסוגיא דשם י"ח דשלפניו נמי תיפוק ליה דהו"ל יומא דבתר כ"ח כו' דלרבא עצמו ודאי י"ל דשפיר פריך התם הכי דהרי נראה דבאמת ס"ל לרבא בזה כמ"ד דלא בטלה מג"ת וכמ"ש הח"ס הנ"ל ולהכי שפיר פריך שם לרבא לשיטתו בזה דאיהו ודאי דס"ל נמי באמת להך יו"ט דכ"ח באדר כיון דס"ל דלא בטלה מג"ת וכמ"ש וא"ש בפשיטות בזה וצ"ע) דלפ"ד הגאון הנ"ל בזה שיש קצת הכרח מהך סוגיא דמגילה י"ד הנז' דלמ"ד דלאחר חורבן הבית הוכשרו בכ"מ לומר שירה כו' דע"כ צ"ל דס"ל כמ"ד דלא בטלה מג"ת וכמ"ש הנה לפ"ז הרי נסתר לכאורה בפשיטות לכל עיקר ההוכחה מר' נחמן הנ"ל בזה דהרי י"ל באמת דודאי שפיר אקשי ליה הנהו רבנן לר"נ דגזר תעניתא בתריסר והא יום טוריינוס הוא דלר"נ לשיטתו הוא דאקשי ליה שפיר הכי בפשיטות בזה דאיהו הרי ע"כ נראה דס"ל במגילה י"ד דלא בטלה מג"ת כלל וכמ"ש ומיושב באמת עיקר קושית הראב"ד והראשונים הנ"ל בזה ועכ"פ הוה א"ש קצת בזה שלא הביא הח"ס ראייה לדבריו מהא דר"נ הנ"ל וכמ"ש וצ"ע): ואמנם עכ"פ הנה למ"ש אין ראייה באמת לד' הח"ס הנ"ל בזה מהא דר"נ הנ"ל דהרי ודאי י"ל דאף לר' יוסי דמפרש טעמא דלאחר החורבן מותרין מפני שאבל הוא להם ס"ל נמי דאין לגזור לכתחילה שום יו"ט בזה"ז כלל אף על נס דלא תליא בחורבן באמת וכמ"ש"ל והא דאקשי ליה רבנן לר"נ בפשיטות שם מיום טוריינוס הי' רק משום דר"נ גזר אז ת"צ באמת ולענין ת"צ דוקא הוא דלא בטלה מג"ת מיו"ט שנגזרו בזמן הבית על נסים שלא היו תלוין במקדש כלל כגון יום טוריינוס וכמ"ש ואפשר דתרווייהו דוקא בעינן שיהי' על נס דלא תליא במקדש כלל ולגזור בו ת"צ לבד הוא שנאסר גם בזה"ז מאחר שכבר נתקן עיקר היו"ט ההוא בזמן הבית עכ"פ אבל לגזור יו"ט לכתחילה אחר החורבן אף על נס דלא תליא במקדש כלל ואף לאסור בו ת"צ לבד בזה"ז אין לנו ללמוד מהך דרב נחמן כלל וכמ"ש): ואולם בד' הראב"ד וכל הראשונים ז"ל הנ"ל ודאי דאין מקום לומר כלל דס"ל נמי דתרווייהו דוקא הוא דבעינן בהכי דלגזור בהם ת"צ בזה"ז נמי אינו אסור אלא ביו"ט שנתקנו על נסים שאינם תלוין במקדש כלל לבד וכמו יום טוריינוס וכמ"ש"ל שהרי באמת מבואר שם בהר"ן ז"ל בסופ"ב דתענית שהקשו הראב"ד והראשונים ז"ל לפ"ד הנ"ל על מה שנהגו להתענות ב"ג באדר אע"ג דיום נקנור הוא ואע"פ שבטלה מג"ת בזה"ז הרי אין גוזרין בו עכ"פ ת"צ גם בזה"ז והאריכו בזה

הראשונים ז"ל ע"ש בהר"ן בזה ואם איתא מאי קא קשיא להו מיום נקנור כלל שהרי יו"ט זה לא נתקן באמת רק על נס דתליא במקדש בלבד וכדא' התם בתענית י"ח שבכ"י הי' מניף ידו על ירושלים כו' וכשגברו כו' קצצו כו' ואמרו ידים שהיו מניפות על ירושלים כו' (ובמג"ת פי"ב גרסי' על ירושלים ועל בית המקדש ע"ש) וא"כ הרי שפיר י"ל דיו"ט כזה דעיקרו תליא במקדש ודאי דבטל לגמרי בזה"ז אף לגזור בו ת"צ ג"כ וכמ"ש וע"כ דלא ס"ל להראב"ד דהראשונים ז"ל הנ"ל לחלק כלל בזה בין יו"ט דתליא במקדש או לא אלא דת"צ אין גוזרין גם בזה"ז אף ביו"ט דתליא במקדש לבד ותענית יחיד שפיר מתענין בזה"ז אף ביו"ט דלא תליא במקדש כלל (ופשוט דמה"ט ה"ה דאין לתקן שום יו"ט כלל אחר החורבן על כל נס לדידן דכיון דקמייתא בטל לעניין תענית יחיד עכ"פ אין לנו להוסיף שום יו"ט בזה"ז כלל אף לענין ת"צ בלבד דתחילת יו"ט ודאי דאין לתקן לחצאין כלל להתיר בו תענית יחיד ולאסור בו ת"צ בלבד דעד כאן לא כתב הראב"ד ז"ל לחלק בזה"ז בין תענית יחיד לת"צ אלא ביו"ט גמור שנתקן כבר בזמן הבית בין לתענית יחיד ובין לת"צ דבזה"ז נשאר בו עכ"פ איסורא דת"צ לכתחילה וכמ"ש"ל אבל בתחילת יו"ט בזה"ז ודאי דגם לד' הראב"ד ז"ל אין שום מקום לתקנו לחצאין כלל וכמ"ש) ונסתר בזה כ"ד הח"ס ז"ל הנ"ל (ותמיהני על הח"ס בזה שרצה להעמיס שם ובס' קצ"א סברתו זאת הנ"ל גם בשיטת הראב"ד ז"ל דס"ל לחלק בזה בין טעמא דאמוראי בר"ה שם דמדמי מג"ת בזה"ז לד' צומות וכמ"ש"ל ובין טעמא דר"י שם משום דבזה"ז אבל הוא כו' דלהך טעמא אינו אלא בנסים התלוין במקדש לבד וכן אין לנו להתיר בזה"ז מהך טעמא רק תענית יחיד לבד ולא ת"צ כלל וכד' הראב"ד הנ"ל ע"ש בח"ס בזה.

והוא תמוה באמת דא"כ איך הביא הראב"ד ז"ל ראייה לדבריו הנ"ל מיום טוריינוס והרי יום טוריינוס לא תליא במקדש כלל ואפשר דמשו"ה לא היה בטל גם בזה"ז וכמ"ש"ל וע"כ דהראב"ד ז"ל לא ס"ל הך חילוקא דיו"ט התלוין במקדש כלל וכמ"ש ונסתר כ"ד הח"ס בזה) וכמ"ש בעז"ה: ואמנם יש לנו לבאר עוד שאין להביא ראייה בפשיטות לד' הראב"ד הנ"ל דאף ביו"ט דתליא במקדש נמי אין גוזרין ת"צ כלל בזה"ז מהא דפריך הש"ס בתענית י"ח שם על יום טוריינוס דתיפוק ליה דהו"ל יום שלפני ניקנור כו' ואף דנקנור תליא במקדש באמת וכמ"ש"ל וע"כ משמע לכאורה מזה דאף ביו"ט דתליא במקדש לא בטל גם בזה"ז לענין ת"צ עכ"פ וכהא דר' נחמן הנ"ל וכמ"ש"ל אבל באמת ליתא דהדבר פשוט לכאורה דהא דפרכינן התם דתיפוק ליה דהו"ל יום שלפני נקנור כו' דלאו אדר' נחמן דגזר תעניתא בתריסר קאי הך פירכא התם שהרי כ' הר"ן ז"ל שם ליישב בשם הראב"ד ז"ל על מה שנהגו באמת להתענות בי"ג אדר אע"ג דיום נקנור הוא וכמ"ש"ל.

וכ' שם בזה דצ"ל דיום נקנור באמת מתחילתו לא נתקן ליו"ט גמור לאסור בו תענית ג"כ לפי שכבר הי' תקנה קבועה גם מימי אנשי כנה"ג להתענות בי"ג באדר ולכן כשעשאו אותו היום יו"ט אח"כ בימי החשמונאים לא גזרו אז רק לאסור בו הספד לבד אבל איסור תענית לא היו יכולין לגזור בו אז כלל לסתור תקנת אנשי כנה"ג ע"ש בר"ן ז"ל בזה*) וא"כ ודאי דלא מצינן לפרש כלל דאדר' נחמן הוא דקפריך התם הכי דאיך גזר תעניתא בתריסר והא הו"ל יום שלפני נקנור דכיון דיום נקנור עצמו לא נאסר

בתענית כלל כמ"ש כ"ש ביום שלפניו דאי אפשר בודאי לגזור בו תענית ולהחמיר בו יותר מיו"ט עצמו כלל וע"כ צ"ל דהך קושיא דתיפוק ליה דהו"ל לפני נקנור לא קאי באמת רק אהא דלעיל התם דמוק"ל למתני' דאע"פ שאמרו כו' מותרין בהספד כו' דמיירי בתריסר כו' ואהא פריך דאכתי הרי נאסר בהספד משום יום שלפני נקנור (וכ"כ הגאון בעל שער המלך ז"ל בפ"א מה' מגילה דע"כ צ"ל כן לשיטת הר"ן בשם הראב"ד הנ"ל דיום נקנור לא נאסר רק בהספד לחוד וכמ"ש והוסיף עוד בזה דאע"ג דר' אשי קאמר לעיל דכל שלאחריו או שלפניו בהספד מותר (לפי גירסא דילן בזה) אפ"ה הוצרך ר"א לשנויי כאן דהשתא איהו גופי' כו' משום דביום נקנור דאיהו גופי' לא נאסר רק בהספד ע"כ לא נוכל להתיר שלפניו לגמרי ועכ"פ אסרינן בי' הספד כהיו"ט עצמו וע"ש (בשעה"מ בזה) וכיון דאסוגיא דלעיל קא מהדר א"ש בפשיטות בהא דפריך התם מיום נקנור משום דמתני' דמגילה ה' דמותרין בהספד כו' ע"כ בזמן הבית איירי דבזה"ז ליכא תקנתא דהקדמת כפרים ליום הכניסה כדאר"י בריש מגילה או משום דהסוגיא דהתם אזלא לר' יוחנן דאיהו דס"ל דלא בטלה מג"ת כלל וכמ"ש להלן ד' נ"ב בהג"ה בזה בעז"ה ע"ש: אלא דבאמת מצינו להראב"ד ז"ל עצמו בס' תמים דעים סי' רמ"ד (הובא בשער המלך פ"א דמגילה שם) שהביא בזה בפשיטות גם מהא דפריך דתיפוק ליה דהו"ל יום שלפני נקנור כו' והכריח מזה דאפילו בלפניהם ולאחריהם לא בטלה מג"ת בזה"ז לענין תענית ציבור עכ"פ ע"ש וכיון דע"כ מוכח מזה בפשיטות דהראב"ד ז"ל עצמו מפרש להך קושיא דתיפוק ליה דהו"ל יום שלפני ניקנור דאדר' נחמן קאי באמת (ודלא כמ"ש"ל בזה אליבא דהראב"ד עצמו הנ"ל דס"ל דיום ניקנור אינו אסור בתענית).

ודבריו בזה סותרין זה את זה באמת וכבר תמה השער המלך ז"ל שם בזה והניח בצ"ע ולחומר הקושיא אולי צ"ל באמת דאע"ג _____ (הגה"ה) והנה בדרך אגב ראיתי לתמוה בענין זה ע"ד שלשת הרועים ז"ל הגאון מהר"ם טיקטין בחידושי אנשי שם בסופ"ק דמגילה ובביאורי הגר"א ז"ל באו"ח ר"ס תרפ"ו ובד' הגאון בעל ח"ס ז"ל בס' קס"ג הנ"ל שכולם טרחו ליישב ד' הרי"ף ז"ל בסופ"ק דמגילה (שהוא באמת תוספת על הרי"ף שם מד' ר' אפרים ז"ל וכמ"ש שבעל המאור ובמלחמות ז"ל בשמו והובא באורך יותר בריטב"א ז"ל בחי' למתני' דתענית ט"ו בשם ר' אפרים ז"ל בזה ע"ש) שכ' בפשיטות להלכה דכל דלא למספד כגון חנוכה ופורים דגם לפניהם ולאחריהם אסור (וכרב אשי בתענית י"ח דנראה דס"ל כר' יוסי גם בדלא למספד ע"ש) ומ"מ כתב דלפני פורים אינו אסור רק בהספד לחודא וכ' הגר"א ז"ל שם בזה דטעמו משום תענית אסתר (אולי ר"ל דלהכי לא מצינו לאוסרו גם בתענית ככל יום שלפניו משום די"ג באדר הי' יום קבוע להתענות בו באמת וכמ"ש הראב"ד ז"ל הנ"ל גבי נקנור בזה) ושוב כ' הגר"א ז"ל לתמוה שם בזה על הרי"ף ז"ל וז"ל וד' הרי"ף הנ"ל במגילה שם צ"ע שכ' דלפניהם ולאחריהם אסורים בהספד וזהו דלא כר' אשי עכ"ל (ור"ל דכיון דכל עיקר פסקי' דהרי"ף שם שאוסר גם לאחריו הוא רק מפני שסומך שם ע"ד רב אשי דבתרא הוא וכמ"ש ברי"ף בזה א"כ הו"ל לפסוק גם בזה כר' אשי שם דא' דכל שלפניו או לאחריו בהספד מותר ולמה כתב הרי"ף דלפניהם ולאחריהם אסורין בהספד) וע"ש בחי' אנשי שם שכ' דהרי"ף באמת פסק בזה דלא כר' אשי (דא' דלאחריו בהספד מותר אלא דאסור גם בהספד) משום דבאמת לפי המסקנא שם בתענית י"ח דא' השתא דאתית

להכי כו' נדחו ד' ר' אשי בזה דמתיר הספד לפנייהם ואחרייהם אלא דהספד ותענית דין אחד להם גם בלפניהם ולאחרייהם (רק בהא דאסר ר' אשי גם לאחריו כר' יוסי פסק הרי"ף כותלי דסוגיא כר' אשי בזה) ע"ש בחי' אנ"ש בזה והנה כי"ב כ' גם הגאון בעל חתם סופר ז"ל שם ליישב ג"כ ד' הרי"ף הנ"ל מקושית הגר"א ז"ל הנ"ל בזה וכ' ג"כ דמשו"ה לא פסק הרי"ף בזה כר' אשי לגמרי גם בהא דמתיר לפניו ולאחריו בהספד משום דבאמת להמסקנא דא' השתא דאתית להכי כו' נדחו ד' ר' אשי ומשו"ה אסר ר' אפרים לפניו ולאחריו בהספד ג"כ ע"ש בח"ס באורך בזה והנה מאוד יש לתמוה לענ"ד על שלשת הרועים הללו דנראה דבמחכ"ת אישתמיט להו בזה דגירסת הר' אפרים ז"ל היה באמת להיפך מגי' דילן בהא דר' אשי בסוגיא דתענית י"ח הנ"ל שהיה גורס בד' ר' אשי באמת דכל שלאחריו (וה"ה כל שלפניו כמש"ש בזה) בהספד אסור בתענית מותר והיינו הך גירסא שדחו התוס' באמת במנחות ס"ה ד"ה אלין שכ' שם דהא דגרסי' בתענית דכל שלאחריו בהספד אסור בתענית מותר ליתא דאי מתסר בהספד כל שכן בתענית כו' ע"ש אבל ר' אפרים ז"ל שפיר גרס באמת כגי' זו וכמו שמבואר להדיא בריטב"א ז"ל הנ"ל דר' אפרים ז"ל מהפך הגי' בד' ר' אשי בזה וגרס דכל שלפניו בהספד אסור בתענית מותר וטעמו לפי שההספד הוא דבר של פרהסיא ביותר לפיכך הוא חמור יותר בזה מן התענית ע"ש בריטב"א ז"ל באורך בזה ופשוט דלגי' ר' אפרים ז"ל יש סייעתא באמת מהתענית שלפני פורים למ"ד שהוא תענית קבוע מאנשי כנה"ג דלגי' זו ודאי י"ל דשפיר תקנו אנשי כנה"ג להתענות ביום זה דיום שלפניו לעולם לא נאסר בכל היו"ט שבמג"ת רק בהספד לבדי וע"ש בריטב"א ז"ל לדביום נקנור עצמו לא היה אפשר לאסור בו התענית כלל משום דכבר היה תקנה קביעה להתענות בו מימי אנשי כנה"ג ומשו"ה לא אסרו ביום נקנור רק ההספד לבד וכמ"ש הראב"ד ז"ל הנ"ל מ"מ י"ל דביום שלפניו ס"ל להש"ס שם דכיון דלפי כללא דרב אשי הנ"ל (לגי' דילן) דלעולם ביום שלפניו לא מצינן לאוסרו בהספד כלל רק בתענית לבד וכיון דע"כ היו צריכין לעשות חיזוק ליום נקנור עצמו עכ"פ דלא ליתי למישרי בו ההספד ג"כ כי היכי דשרינן להתענות בו באמת והוצרכו לאסור עכ"פ משום חיזוק גם להיום שלפניו וככל היו"ט שבמג"ת א"כ ע"כ הוצרכו לאסור ליום שלפניו עכ"פ בתענית כיון דבאמת לעולם לא מצינן לאסור ליום שלפניו דקיל רק בתענית לבד א"כ אף דביו"ט זה דיום נקנור עצמו מותר בתענית באמת אבל הרי ההיתר תענית שבו אינו משום דיו"ט זה קל ביותר דאדרבה הוא חמיר טפי שהרי נאסר בו ההספד באמת ורק שהתענית לא הי' אפשר כלל לאסור בו מפני תקנת אנשי כנה"ג שמכבר וכמ"ש אבל ביום שלפניו ודאי דשפיר יש לאסור בו התענית עכ"פ משום חיזוק דיו"ט עצמו: וככל יום שלפניו יו"ט שבמג"ת דאסור לעולם בתענית וכמ"ש וא"ש ד' הראב"ד ז"ל הנ"ל בפשיטות דשפיר מפרש גם לשיטתו הנ"ל דהך קושיא דותיפוק לי' דקאי אדר' נחמן באמת וכמ"ש) וא"כ הרי מוכרח להדיא באמת דגם ביו"ט התלויין במקדש כמו יום נקנור אסור לד' הראב"ד ז"ל לגזור בו ת"צ בזה"ז ואף ביום שלפניו וכמ"ש ועכ"פ ממה שהביא שם הראב"ד ז"ל בס' ת"ד מיום נקנור ומיום טוריינוס וכמ"ש מוכח בפשיטות באמת דלא שני ליה להראב"ד ז"ל כלל בזה בין יו"ט התלויין במקדש או לא אלא בתרווייהו ת"צ אסור ותענית יחיד מותר וכמש"ל: ונ"ל דיש להכריח קצת לכאורה גם מתוך הסוגיא דמגילה ו' דע"כ גם לר' יוסי אין שום חילוק

כלל בין יו"ט דתליא במקדש בזה או לא ודלא כהח"ס הנ"ל בזה והוא מתוך קושית הגר"א ז"ל בביאורו (לאו"ח ס' תקס"ח ס"ק ז' שהביאו שם הח"ס בס' קס"ג הנ"ל ג"כ) אהא דאר"פ התם דליכא בינייהו דרשב"ג (דא' שם שכל המצות הנוהגות באדר השני אין נוהגות בראשון וה"ק דהתם (דא' שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון חוץ ממ"מ) אלא סדר פרשיות לבד ע"ש ולא א' ר"פ נמי התם דכל יו"ט הכתובים במג"ת הנוהגין באדר איכא בינייהו נמי בזה דלרשב"ג נוהגין בשני דוקא ולת"ק בראשון או בשניהם ע"ש (ומזה הוכיח שם דע"כ צ"ל דגם לרשב"ג כל יו"ט שבמג"ת נוהגין ג"כ בראשון ע"ש באורך בזה) ולענ"ד י"ל בפשיטות לכאורה בזה דלהכי לא נקט ר"פ התם דגם יו"ט הכתובין במג"ת איכא בינייהו משום דרשב"ג קאמר לה משום ר' יוסי התם ע"ש ור' יוסי הרי ס"ל דבטלה מג"ת בזה"ז וכמ"ש ולהכי לא נקט ר"פ התם רק סדר פרשיות לבד שהם נוהגים שפיר בכל זמן משא"כ יו"ט הכתוב במג"ת דאין נוהג בזה"ז כלל אליבא דר' יוסי עצמו ולא שייך לומר דפליגי בדבר שלא הי' נוהג עוד בזמן ההנאים הללו כלל כך הי' נ"ל ליישב בפשיטות בזה קושית הגר"א ז"ל הנ"ל והשתא אם איתא לד' הגאון בעל ח"ס ז"ל הנ"ל דבנס שאינו שייך למקדש כלל שפיר נוהג לר' יוסי גם בזה"ז ומשו"ה פריך הש"ס שפיר בתענית י"ח גם אליבא דר' יוסי דתיפו"ל דהו"ל יומא דבתר כ"ח באדר אע"ג דכ"ח באדר נתקן רק אחר החורבן כדא' בר"ה י"ט משום דר' יוסי מודה באמת ביו"ט כזה דעיקרו אינו שייך למקדש כלל וכמ"ש לתקנו שפיר לכתחילה גם בזה"ז וכמ"ש"ל א"כ ודאי דלפ"ז הדק"ל בזה דאכתי הו"ל למימר שפיר דיו"ט הכתוב במג"ת איכא בינייהו בהא דאע"ג דמיום טוריינוס ודאי דלק"מ בזה כיון דבטולי בטלוהו אח"כ באמת כדא' התם אבל מיום כ"ח באדר עצמו ודאי תקשה דהו"ל לר"פ למימר דיום כ"ח באדר איכא בינייהו דלמר נוהג בראשון או בשניהם ולמר בשני לבד וכמ"ש אלא ע"כ דיום כ"ח באדר נמי אינו נוהג לר' יוסי בזה"ז כלל ודלא כהח"ס הנ"ל וכמ"ש (ומלבד כ"ח באדר יש עוד איזו יו"ט באדר הכתובין במג"ת ג"כ שאינם שייכים כ"כ למקדש ע"ש במג"ת פי"ב וצ"ל ג"כ כמ"ש בזה) וא"ש:

וכ"ה בבעל המאור ז"ל שם (וברי"ף שם יש ט"ס בזה שכ' דחנוכה ופורים דלא בטלה מג"ת ותרוייהו דלא למספד כתיב בהו במג"ת הלכך לפנייהם ולאחרייהם נמי אסור בתענית ובהספד כר' יוסי כו' ע"ש ופשוט לענ"ד דתיבת אסור בתענית טס"ה שם וצ"ל רק אסור בהספד לבד וכ"ה בבעל המאור ז"ל שם בהעתקת ד' ר' אפרים ז"ל בזה וכ"ה בריטב"א ז"ל שם ואולי ט"ס זה גרם באמת להגאונים ז"ל (בעל חז"א אנ"ש והגר"א ז"ל והח"ס הנ"ל) לומר דהרי"ף פסק בזה דלא כר' אשי כלל אלא דהתענית וגם ההספד אסור וכמ"ש"ל אבל באמת אין ספק דטס"ה ברי"ף שלפנינו בזה וכמ"ש וכדמסיק ג"כ שם בעצמו בזה דהילכך חנוכה בין לפניו ובין לאחריו אסור בהספד לבד וכן בפורים לבני י"ד אסור בי"ג בהספד לחודי' כו' ובי"ו אסור בהספד עכ"ל והיינו כגירסתו הנ"ל בזה דלפניו ולאחריו אינו אסור רק בהספד וכמ"ש (ומש"ש הרי"ף דבני י"ד בט"ו וכן בני ט"ו בי"ד אסורין בתרווייהו בהספד ובתענית היינו משום דשל זה בזה הם עצמן אסורים ממג"ת כדא' רבא במגילה ה' ע"ש (ומ"מ צ"ל דס"ל לר' אפרים בזה דלא חמיר כ"כ יום ט"ו לבני י"ד ויום י"ד לבני ט"ו לאסור לכו"ע גם לפנייהם ולאחרייהם בהספד ואין הי"ג אסור בהספד רק לבני י"ד וכן

יום י"ו אינו אסור בהספד רק לבני ט"ו וכמש"ש להדיא בזה וצ"ע) ועכ"פ א"ש בפשיטות שיט' ר' אפרים ז"ל בזה דפסק באמת כר' אשי לגמרי לפי גירסתו הנ"ל דלפניו ולאחריו אינו אסור רק בהספד לבד ומשו"ה שפיר נהגו להתענות ב"ג אדר לדידי' וכמ"ש בעז"ה ---- (ולג' ר' אפרים ז"ל הנ"ל ודאי צ"ל דהא דפריך בסוגיא דתענית הנז' דתיפוק ליה דהו"ל יום שלפני נקנור כו' דלא קאי באמת רק על המשנה שם דקתני מותרין בהספד וכמ"ל דעל ר"נ ודאי דאין מקום לקושיא זו לר' אשי לשיטתו דא' דלפניו אינו אסור רק בהספד לג' ר"א הנ"ל וכמ"ש אבל אין לומר דר' אפרים ז"ל גרס באמת לעיל בהא דכל שלאחריו כו' רבא (וכמש"ש ברש"י שלפנינו בזה) ולא ר' אשי ולפ"ז הי' אפשר לומר לכאורה דר' אשי הכא לא ס"ל באמת כהך דרבא דלעיל בזה אלא דבאמת ס"ל לר' אשי דגם בתעני' אסור לפניו וא"ש בפשיטו' דקאי הך קושיא אדר"נ בזה דאין מקום לומר כן באמת כלל שהרי אם נאמר דלר' אשי אה"נ דס"ל דיום שלפניו אסור בתענית ג"כ א"כ ודאי דהו"ל לר' אפרים ז"ל לפסוק בהא כר' אשי באמת דבתרא הוא ולא כרבא כלל אלא דבאמת נ"ל דקצת מהאחרונים ז"ל הנ"ל שגו כאן בפשט הסוגיא דד' ר' אשי הנ"ל בזה שהיה נראה להם דר' אשי הוא דחידש בזה לעיקר הך דינא דכל שלאחריו בתענית אסור בהספד מותר לג' דידן (או דבהספד אסור בתענית מותר לג' ר' אפרים הנ"ל כמ"ש) ולכן כתבו דלהמסקנא שם דא' השתא דאתית להכי כו' נדחו ד' ר' אשי הנ"ל באמת בזה וי"ל לדידן דגם בהספד ותענית אסור ביום שלפניו ואחריו וכמ"ש בחי' אנ"ש וכח"ס הנ"ל בזה אבל נעלם מהם דמ"ש ר' אשי בזה דכל שלאחריו בתענית אסור כו' היא ברייתא ערוכה באמת במג"ת פי"א דבהדיא גרסי' התם דכל הכתוב במג"ת דלא למספד כו' אין מתענין לפניו כו' וכן בדלא להתענאה ע"ש (והרי מפורש באמת במג"ת הנ"ל דלפניו אינו אסור רק בתענית לבד (ומשמע שם להדיא כן דבהספד מותר באמת וכד' ר' אשי הנ"ל וכמ"ש) ופשוט דלג' ר' אפרים הנ"ל צ"ל דגרס גם במג"ת שם להיפך בזה דאין מספדין לפניו כו' וכדמהפך הגי' בש"ס דילן בד' ר' אשי הנ"ל דבאמת ד' ר' אשי הנ"ל בזה הוא מהברייתא דמג"ת הנ"ל וכמ"ש) ובאמת ודאי דהטעם פשוט בזה דמשום חיזוק דיו"ט עצמו הרי סגי לן אם נאסור יום שלפניו בתענית לבד (לג' דידן) או בהספד לבד (לג' ר' אפרים ז"ל הנ"ל) וכ"ש למש"ל מהק"ע דאין לעשות הטפל כהעיקר כלל בזה) ולא בא ר' אשי שם לחדש דבר זה כלל דברייתא ערוכה היא במג"ת הנ"ל באמת וכמ"ש (וא"כ פשוט דאין שייך לומר כלל דלהמסקנא שם דא' השתא דאתית להכי כו' נדחו ד' ר' אשי הנ"ל בזה שהרי הך חידושא לאו מד' ר' אשי הוא כלל אלא דברי הברייתא דמג"ת הנ"ל הוא בהדיא וכמ"ש) אמנם הדבר פשוט באמת דעיקר מילת' דר' אשי שם לא בא לחדש רקאלא דבעיקר הדבר שכתבנו בזה דניחא לן ודאי לאוקמי בפשיטות פלוגתא דרשב"ג ות"ק דידי' בזה"ז דוקא יש לסתור כל דברינו באמת מתוך ד' הר"מ ז"ל שהובא במרדכי פ"ק דמגילה שם בזה שכ' בפשיטות דע"כ צ"ל דכל הך סוגיא דהתם איירי קודם שבטלה מג"ת דוקא מדקאמר התם דשוין בהספד ותענית שאסורין בזה ובזה והיינו דגם בי"ד שבאדר הראשון אסור בהספד ותענית לכו"ע וכ' שם הר"מ ז"ל דהיינו דוקא קודם שבטלה מג"ת אבל בזה"ז כיון שבטלו כל הימים הכתובין במג"ת לבד חנוכה ופורים והיינו דוקא בי"ד שבאדר השני דאית ביה מקרא מגילה ומיפרסם ניסא אבל באדר ראשון כיון דלית בי' מק' מגילה

ולא מפרסם ניסא כלל לא עדיף בזה"ז משאר כל הימים הכתובים במג"ת ומותר בהספד ותענית בזה"ז וע"ש במרדכי בזה וא"כ הרי נסתר בפשיטות בזה כל מ"ש לעיל דכיון דקתני בהך סיפא דפלוגתא דת"ק ור' יוסי הנ"ל דשוין בהספד כו' א"כ ע"כ צ"ל דקודם שבטלה מג"ת דוקא מיירי הך ברייתא וכמ"ש הר"מ ז"ל וא"כ ודאי דהדק"ל דהו"ל למימר התם דכל הימים הכתובים במג"ת איכא בינייהו וכקושית הגר"א ז"ל הנ"ל כיון דע"כ מיירי קידם שבטלה מג"ת וכמ"ש: וע"כ צ"ל דגם לר' יוסי כל יו"ט שבמג"ת ודאי דנוהג בשני אדרים ונכלל באמת בהא דקתני בהך סיפא דשוין בהספד ותענית כו' דר"ל דבכל הימים טובים שבאדר שהם אסורים בהספד ותענית (כמו יום הפורים וכל הימים טובים הכתובים במג"ת באדר) שהם אסורים באמת בזה ובזה וכדמוכח להדיא במג"ת פי"ב דהך סיפא קאי על כל היו"ט שבמג"ת הנוהגין באדר שהם אסורין בזה ובזה וכמ"ש הגר"א ז"ל בזה (ובהכי א"ש קצת טפי מ"ש הר"מ ז"ל דהאידינא דבטלה מג"ת מותר להתענות ב"ד שבאדר הראשון וכמ"ש"ל דכיון דכילל להו במג"ת שם לכל היו"ט שבמג"ת הנוהגין באדר עם י"ד אדר הראשון ג"כ וכמ"ש א"כ כי היכי דבהני לא קמיירי אלא בזמן הבית דוקא לר' יוסי (דס"ל דבטלה מג"ת) ה"נ ב"ד אדר ראשון דוקא בזמן הבית קאמר וכמ"ש הר"מ ז"ל הנ"ל (ופשוט שמזה ג"כ נסתר בפשיטות ד' החתם סופר ז"ל הנ"ל שהרי י"ד אדר אין היו"ט תליא במקדש כלל ואפ"ה ס"ל להר"מ ז"ל שאינו נוהג אלא בזמן המקדש דוקא דומיא דאינך וכמ"ש ואולי י"ל דכיון דאנן לא קיי"ל באמת כד' הר"מ הנ"ל אלא דגם בזה"ז ס"ל דאסור בהספד ותעניה ב"ד שבאדר הא' א"כ י"ל שפיר דס"ל כד' הח"ס הנ"ל ומדלא קאמר בר"ה י"ט דכאן ב"ד שבאדר א' וכאן באדר השני משמע קצת דלא כהר"מ בזה וצ"ע): ואמנם מ"ש שם הגר"א ז"ל (בשם המג"א ז"ל להכריח ג"כ שם בזה מהך דתענית י"ח דפריך מיום שלפני ר"ח ניסן דהרי הו"ל יומא דבתר כ"ח באדר ומשני אביי דל"נ אלא לחודש מעובר ולא משני בפשיטות דל"נ אלא לשנה מעוברת את"ל דיום כ"ח אדר אינו נוהג אלא באדר ראשון לבד וע"כ מוכח דנוהג אף בשני ומשו"ה הוצרך לאוקמי בחודש מעובר דוקא (וללישנא קמא דרש"י שם שכ' דהך דחודש מעובר לא משכח"ל רק בשנה מעוברת ובאדר השני דהראשון הי' חסר והשני מלא ע"ש) (משום דלהך לישנא ס"ל דבשנה פשוטה לעולם אדר חסר וע' מ"ש לקמן בד' מ"ט בזה) א"כ בפשיטות יש הכרח מזה דיו"ט דמג"ת כגון כ"ח באדר נוהג באדר השני בודאי אלא דגם לאידך פי' שכ' רש"י שם דבפשוטה איירי רק דעברוה לאדר מ"מ אכתי יש הכרח בזה מד' אביי עצמו דלא מוק"ל בפשיטות בשנה מעוברת וכמ"ש הגר"א ז"ל הנ"ל ע"ש) אבל למ"ש לעיל אין ראי' כל כך מזה באמת די"ל דאחר דכל הסוגיא דתענית שם לר' יוסי אזלא וכדא' בריש הסוגיא ההם כמאן כר' יוסי כו' אי הכי כו' וכמ"ש"ל ג"כ והרי לר' יוסי עצמו ודאי דשפיר הוצרך אביי לאוקמי בחודש מעובר דוקא משום דר' יוסי הרי ס"ל בהדיא במגילה ו' הנ"ל דכל המצות הנוהגות בשני אין נוהגין בראשון ומשמע בפשיטות דגם הימים הכתובים במג"ת נוהגין באדר השני דוקא לר' יוסי וכמ"ש"ל ומשו"ה לר' יוסי עצמו ודאי דלא הוה מצינן לאוקמי כלל הך דכ"ח באדר שהוא באדר הראשון

המוטל בין שני ימים טובים עשאוהו כיו"ט עצמו לאסור בו ההספד והתענית כאחד וכדא' ר' אשי שם ובזה י"ל שפיר דלהמסקנא דא' התם השתא דאתית להכי כו' נדחו ד'

ר' אשי הנ"ל באמת אלא דאפילו כשהוא מוטל בין שני ימים טובים אינו אסור אלא באחד מהם כיון דמשום חיזוק דיו"ט סגי לן באמת לאסור רק באחד מהם לבד וכמ"ש וכ"ז הוא להיפך מד' הגאונים הנ"ל בזה באמת וכמ"ש.

ועכ"פ מוכרח דלגלי ר' אפרים ז"ל הנ"ל צריך לפרש הך קושיא דותיכו"ל דהו"ל יום שלפני נקנור דאמתני' דמגילה הנ"ל הוא דקא מהדר והקושיא מהספד לבד הוא באמת וכמ"ש וא"ש אלא דבעיקר גי' ר' אפרים ז"ל הנ"ל כבר כ' הבעל המאור ז"ל במגילה שם והריטב"א ברפ"ב דתענית הנ"ל דאין גירסתו נכונה כלל לפי שהתענית חמור יותר מן ההספד וכדתני' בתענית י"ז אילין יומי דלא להתענאה בהון ומקצתהון דלא למספד כו' ע"ש (ובירושלמי דפ"ב דתעני' הי"ב איתא להיפך באמת אילין יומי דלא למספד בהון ומקצתהון דלא להתענאה כו' ע"ש אבל ודאי דטס"ה הוא שם בזה דד' הירושלמי הללו הוא גם בפ"ק דמגילה ה"ד ושם איתא באמת כבש"ס דילן בתענית י"ז הנ"ל ע"ש).

ובאמת בהדיא איתא בירושלמי (שם בשני המקומות הנ"ל) אליבא דר"מ דס"ל בפירושו כן בזה דכל יו"ט דכתיב בי' דלא למספד אסור להתענות ודלא להתענות מותר בהספד ע"ש. ואמנם ממש"ש בירושלמי הנ"ל דדוקא אליבא דר' מאיר הוא דאמרינן הכי ומשמע שם דאליבא דר' יוסי ע"כ צ"ל דס"ל בזה דגם בכל הימים הכתובים במג"ת דלא להתענית אסור גם בהספד באמת ואין שום חילוק לר' יוסי בין ימים הכתובים במג"ת דלא למספד ובין ימים הכתובים במג"ת דלא להתענאה רק בימים שלאחריהם בלבד דבדלא למספד גם לאחרי אסור לר' יוסי כדס"ל התם ובדלא להתענאה מותר לאחרי עכ"פ אבל בהיו"ט עצמו אין שום נ"מ לר' יוסי בזה דגם באותן ימים שכתוב בהם דלא להתענאה אסורים בהספד ג"כ וע"ש בקרבן עדה בזה שכ' דהירושלמי שם הכריח כן אליבא דר' יוסי בזה דע"כ צ"ל שאין הפרש לדידי' בין ימים הכתובים דלא להתענאה או דלא למספד בהיו"ט עצמו כלל דכיון דס"ל לר' יוסי שם דגם בדלא להתענאה עכ"פ לפניו אסור א"כ אם נאמר לר' יוסי דבדלא להתענאה מותר בהספד בהיו"ט עצמו א"כ יהיה יום שלפניו חמור כהיו"ט עצמו ולא יהא טפל חמור כעיקר ע"ש בזה והנה באמת אין זה הכרח כל כך לומר דמשום חיזוק בזה עשאו להיום שלפניו ג"כ כהיו"ט עצמו לר' יוסי ואין מקום לכאורה לד' הק"ע ז"ל הנ"ל בזה אבל לענ"ד הי' נראה לעשות קצת סמוכים מד' הירושלמי הנ"ל לד' ר' אפרים ז"ל וגירסתו הנ"ל בזה דאי גרסי' באמת בברייתא דמג"ת ובל' ר' והנה יען כי להלן ד'

ס"א הארכנו שם בעז"ה בדיני תשלומי חג השבועות למ"ד בתשלומי הרגלים שהתשלומין הם תשלומין זה לזה אם גם בשבועות יש לומר דס"ל הכי באמת או דבשבועות לכו"ע הוי תשלומין דראשון וכמש"ש התוס' בחגיגה ט' ד"ה תשלומין ע"ש ועדנה לא נשלמו כם כל הדברים בזה וראיתי להשלימם כאן אי"ה (כאשר יכילם הגליון ואם כי אכ"מ רק למלאות בזה דברינו שם אשר צייננו משם לכאן וכמש"ש בעז"ה): והנה באמת יש להכריח מתוך מ"ש הגאון בעל טורי

אבן ז"ל בחגיגה ד' דע"כ צ"ל ג"כ דלמ"ד תשלומין זה לזה דגם בעצרת ס"ל נמי דהו"ל תשלומין זה לזה שהקשה שם ע"ד התוס' ד"ה אלא טומטום ספיקא הוא שפירשו שם דקושית הש"ס הוא דהואיל ונשים פטורות והאי שמא אשה הוא וממילא פטרינן לי' דלא ליתי חולין בעזרה ע"ש והקשה הטו"א ז"ל שם דאכתי מאי פריך אטומטום ל"ל קרא

למעוטי ספיקא הוא דשמא אצטריך קרא למעוטי כגון אם נקרע ביום שני ונמצאלבד (וכן לפי הגר"א ז"ל הנ"ל דהך דשוין בהספד כו' קאי ג"כ על כל הימים הכתובים במג"ת וכמש"ל א"כ הרי מוכח בפשיטות דלר' יוסי עצמו ס"ל נמי דהימים הכתובין במג"ת נוהגין גם באדר השני באמת וכמ"ש): אולם מ"ש מהך דמגילה ו' הנ"ל דרשב"ג משום ר' יוסי הוא דקאמר לה הכי התם וכמש"ל הנה באמת הך דרשב"ג דהתם מתנייא נמי במג"ת פ"ב ושם לא גרסי' בזה משום ר' יוסי כלל (אלא רשב"ג משמי' דנפשי' הוא דקא"ל התם הכי ויש ט"ס בזה במג"ת שלפנינו שם שכ' דרשב"ג א' כל מצות שנוהגות באדר ראשון אין נוהגות באדר השני ופשוט דטס"ה וצ"ל להיפך כבש"ס דילן שכל מצות שנוהגין בשני אין נוהגין בראשון ע"ש) ונסתר כל דברינו הנ"ל בזה (וגם קצת יש להביא ראיה להיפך לפ"ז דרשב"ג עצמו נראה לכאורה קצת דס"ל דלא בטלה מג"ת מדא' רשב"ג בשבת י"ג על חנניא ב"ח שכ' מג"ת שאף אנו מחבבין כו' אלא שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין כו' ע"ש ואם איתא תיפוק לי' דבלא"ה לא הי' אפשר לכתוב עוד נסים בזמנו של רשב"ג כלל שהי' אחר החורבן והשתא קמייתא בטיל אחרניתא האיך מוסיפין בזה"ז כלל אלא משמע לכאורה קצת דבאמת ס"ל לרשב"ג שהימים טובים שבמג"ת שנעשו בזה"ב ונכתבו בזמן חנניא ב"ח שפיר נוהגין גם בזה"ז רק דנסים חדשים אין לכתוב עוד עכשיו משום טעמא דקאמר שאם באנו לכתוב כו' והוה א"ש בפשיטות בזה הא דמסיים רשב"ג בברייתא הנ"ל די"ד אדר אסור גם בראשון בהספד כו' דבזמנו קאמר ג"כ הכי דאע"ג דלמ"ד דבטלה מג"ת אין י"ד אדר נוהג עוד בראשון כלל בזה"ז כמ"ש הר"מ ז"ל הנ"ל מ"מ רשב"ג לטעמי' בזה דא' דלא בטלה מג"ת כלל וכמ"ש ואולי רשב"ג דשבת י"ג הנז' הוא רשב"ג אביו של ר"ג הזקן שהי' בזמן הבית באמת וצ"ע ומ"מ מש"ל לדחות קושית הגר"א ז"ל בהא דלא מוק"ל בתענית שם בשנה מעוברת י"ל בפשיטות ג"כ למ"ש התוס' בר"ה י"ט ד"ה הא ריב"ש דרבי הוא שסידר המשניות דמגילת תענית ג"כ ע"ש וא"כ י"ל דלרבי לשיטתו ג"כ לא מצינן לאוקמי בשנה מעובר' וכ"ח באדר הוא בא' דבר"ה י"ט מפרשינן אליבא דרבי שם דס"ל דכל מצוה הנוהגות בשני אין נוהגות בראשון ע"ש ולמש"ל נכלל בזה גם ימי מג"ת דאין נוהגות בראשון לדידי' וכמ"ש וא"ש ובזה י"ל ג"כ בפשיטות הא דלא ניחא לי' לר' אשי בתענית שם בהך שינויא דאביי דמוק"ל כשהי' אדר ל' יום (וע' מ"ש בזה להלן בד' מ"ט בעז"ה) ולמ"ש י"ל משום דרבי ס"ל באמת בירושלמי דר"ה פ"ג ה"א ובשביעית רפ"י דניסן לא נתעבר מימיו דלעולם ר"ח ניסן ביום ל' של אדר ע"ש וא"כ הרי הך שינויא דאביי הנ"ל ע"כ לא אתיא כרבי בזה וניחא לי' לר"א לאוקמי הך דמג"ת נמי כרבי שהוא סידר המשנה דמג"ת וכמ"ש התוס' בר"ה הנ"ל וא"ש (ומ"מ הא דא' בר"ה י"ט כם דמשום רבינו אמרו לעולם הראשון מלא והשני חסר ודאי צ"ל דהוא רב (כדפרש"י שם) ולא רבי משום דלרבי מסקינן שם דס"ל דאדר הראשון פעמים שהוא חסר ע"ש ומיהו אפשר דהיינו דקאמר התם עד שיודע לך כו' ע"ש וצ"ע): ויתר הדברים אשר יש לנו עוד להאריך בזה בד' הראב"ד והריטב"א ז"ל הנ"ל ובד' הרמב"ן והר"ן ז"ל מ"ש ביום טוריינוס באיזה זמן היה ועוד בד' הח"ס הנ"ל בזה אם יכולין לעשות יו"ט על נס כבזה"ז יבואר עוד במק"א אי"ה: _____ אשי הנ"ל דכל ביום שלאחריו או שלפניו בהספד אסור בתענית מותר כגי' ר"א הנ"ל א"כ ודאי דתקש'

לן טובא אליבא דר' יוסי בזה דאיך אפשר דבי"ט הכתוב בו דלא להתענאה לבד שיהי' ביום שלפניו אסור בהספד ובהיו"ט עצמו יהי' מותר בהספד ויהי' חמור בהספד מהיו"ט עצמו באמת ואין לומר דביו"ט שלא נאסר רק בתענית לבד לא נאסר באמת גם ביום שלפניו בהספד כלל רק בתענית לבד דא"כ אכתי יהיה חמור יום שלפני יום שלא נאסר רק בתענית לבד מיום שלפני יום שנאסר גם בהספד לעניין התענית עכ"פ שבזה יהי' מותר בתענית ובזה יהי' אסור בתענית וכמ"ש ולזה הכריח שפיר בירושלמי הנ"ל בפשיטות דצ"ל ודאי שאין שום הפרש אליבא דר' יוסי באמת בין הימים הכתובים במג"ת דלא להתענאה או דלא למספד דבתרווייהו לר' יוסי אסורין בהיו"ט עצמו בהספד ובתענית רק שביו"ט שכתוב בו דלא למספד אסור לאחריו בהספד עכ"פ וביו"ט שכתוב בו דלא להתענאה מותר לאחריו לגמרי אבל ביום שלפניו בתרווייהו אסור בהספד לבד ובתענית מותר ושפיר קילא בזה לעולם היום שלפניו מן היו"ט עצמו עכ"פ דבתרווייהו אסור בהיו"ט עצמו בהספד ובתענית ג"כ לר' יוסי וכמ"ש וא"ש.

והנה מתוך ד' הירושלמי הנ"ל יש ליישב בפשיטות באמת עיקר קושיא החמורה של הגאון בעל שער המלך ז"ל שהבאתי להלן ד' מ"ח על הך גירסא שכתבו התוס' במנחות ס"ה ד"ה מריש דבאיתוקם תמידא גרסי' דלא להתענאה ובחגא דשבועיא גרסי' דלא למספד ע"ש שיש לתמוה לכאורה על גירסא זו טובא מהא דפריך בתענית י"ח שם דלמה לי למימר מתמניא בי' לימא מתשעה בי' ותמניא גופא אסור דהו"ל יומא דאיתוקם בי' תמידא כו' והשתא אי גרסי' באיתוקם תמידא רק דלא להתענאה בלבד א"כ לק"מ לפ"ז קושית הש"ס הנ"ל כלל בזה דהרי ודאי דשפיר הוצרכו לאסור בתמניא בי' גם משום חגא דשבועיא דאלו משום תמידא לא הי' אסור אלא בתענית לבד ומשום חגא דשבועיא הרי אסרוהו גם בהספד לפי גירסא הנ"ל והוא צע"ג לכאורה וכמ"ש באורך בזה ע"ש ר אך למ"ש בשם הירושלמי הנ"ל א"ש בפשיטות באמת דשפיר פריך הש"ס התם למאי דמוק"ל להך ברייתא דמג"ת כר' יוסי שם בזה וכדא' התם דעד סוף מועדא לא נצרכא אלא לר' יוסי כו' (וכן הא דקאמר שם דל"נ לומר מריש ירחא אלא ליום שלפניו דע"כ צ"ל ג"כ דלגי' זו דבאיתוקם תמידא כתוב דלא להתענאה לחוד דלא אתיא נמי אלא כר' יוסי וכמ"ש התוס' במנחות הנ"ל ע"ש) והרי באמת לר' יוסי ע"כ צ"ל דאין שום הפרש כלל בהיו"ט עצמו בין הימים שכתוב בהם דלא להתענאה או דלא למספד דגם בדלא להתענאה אסור בהיו"ט עצמו גם בהספד לר' יוסי וכדמוכח בהירושלמי הנ"ל וכמ"ש וא"כ צ"ל לפ"ז דהא דגרסי' במג"ת שם לגי' הנ"ל גבי איתוקם תמידא דלא להתענאה בלחוד לאו משום דמותר אז בהספד דבאמת הרי גם בדלא להתענא' אסור נמי בהספד לר' יוסי וכמ"ש אלא משום דכיון דבאיתוקם תמידא לא הי' מהצורך לאסור ביום שאחריה כלל רק להיום שלפניהם וכדא' התם ושפיר סגי לן לאסור שלפניו לר' יוסי על ידי שכתבו בהיו"ט עצמו דלא להתענאה וכמ"ש אבל בחגא דשבועיא דנ"מ גם ליום שלאחריו כדא' התם שפיר הוצרכו להזכיר בהם במג"ת גם דלא למספד וכמ"ש ועכ"פ כיון שבהיו"ט עצמו לר' יוסי אין שום נ"מ בין שכתוב במג"ת דלא להתענאה או דלא למספד ג"כ וכמ"ש א"כ ודאי דשפיר פריך שם בפשיטות בזה דל"ל למימר בחגא דשבועיא מתמניא בי' לימא מתשעה בי' כו' דאע"ג דשבועיא כתוב דלא למספד ובתמידא דלא להתענאה לגי' הנ"ל הלא בהיו"ט עצמו אין נ"מ בזה כלל בין דלא

להתענאה ובין דלא למספד אליבא דר' יוסי לשיטתו בזה דבתרווייהו אסורים הם באמת גם בהספד לר' יוסי וכמ"ש וא"כ בתמניא בי' עכ"פ הרי אסור גם בהספד בודאי משום יומי זכר דאם הייתי פוטר רק משום דשמא

ספק אשה הוא השתא לבתר דנקרע ונמצא זכר דאיגלאי מלתא למפרע דזכר הוה והיה בר חיובא גם בראשון ויש לו תשלומין וחייב לבתר שנקרע אבל השתא דממעטינן ליה מקרא הו"ל כשאר פטורי ראייה דקיי"ל דכיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני כמו חגר וכתב הטו"א ז"ל כם בזה דלמ"ד דכולם תשלומין זה לזה י"ל דפריך שפיר התם דמאי אצטריך קרא למעוטי ספיקא דמשום דלמ"ד כולם תשלומין זה לזה הרי גם השתא דמיעטו קרא בהדיא מ"מ ודאי אם נמצא זכר בשני הרי נתחייב עכשיו ע"ש בטו"א בזה ואם נאמר דבשבועות לכ"ע תשלומין דראשון הם אכתי תקש' פריך בזה התם דהרי י"ל דשפיר אצטר' קרא למעוטי עכ"פ טומטום שנקרע ונמצא זכר בתשלומי חג השבועות כיון דלכו"ע בשבועותתשלומין דראשון הם אבל אם לא הוה פטרינן לי' רק מספק אשה לבד ודאי דהו"א דאיגלאי מילתא למפרע דביום ראשון דשבועות נמי הוה בר חיובא וכמ"ש הטו"א ז"ל הנ"ל ונראה מד' הטו"א הנ"ל דלא נחית לחלק בזה בין חג השבועות לפסח וחג כלל וס"ל בפשיטות דלמ"ד בכל הרגלים שהם תשלומין זה לזה ה"נ דבשבועות הם תשלומין זה לזה ודלא כמ"ש התוס' בחגיגה ט' הנ"ל ושוב ראיתי להגאון הנ"ל שכבר הקשה כן בעצמו ע"ד התוס' הנ"ל בספרו שאגת ארי' ס' ק"ד דאם איתא דבשבועות לכו"ע תשלומין דראשון הם הו"ל לאוקמי הך מיעוטא דזכורך להוציא הטומטום כשנמצא זכר בתשלומי שבועות וכמ"ש"ל (ואמנם אין לתמוה עוד בזה ע"ד הגאון בעל טו"א ז"ל שהעלה שם בחידושו לחגיגה ט' דבשמיני של חג לכו"ע לא הוה אלא תשלומין דראשון לבד (או דשביעי עכ"פ) ומשו"ה לא כתב רחמנא גם בחג אלא וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים (ולא שמונה ימים אע"ג דגם השמיני הו"ל תשלומין דחג כדתנן וכדיליף מקרא התם) למימרא דשמיני חלק משלפניו דאלו כל שבעה הו"ל תשלומין זה לזה (למ"ד הכי) אבל בשמיני של חג לא הוה אלא תשלומין דראשון וחיגר כל שבעה ונתפשט בשמיני פטור עכ"ד הטו"א ז"ל והשתא תקשה לכאורה נמי בזה דא"כ אכתי מאי פריך בחגיגה ד' ל"ל זכורך כו' אצטריך קרא למעוטי כו' אף למ"ד שם דתשלומין זה לזה דהרי י"ל דאצטריך קרא לשנקרע ונמצא זכר בשמיני של חג דאי לא הי' פטור רק מספק חשה לבד הו"א דאיגלאי מילתא בזה שהי' זכר אבל אי מקרא ממעטינן לי' ודאי דנפטר השתא לגמרי כיון דבשמיני אינו אלא תשלומין של ימים הקודמים לבד ולכו"ע לא הו"ל חיוב בפ"ע כלל אמנם באמת לק"מ דהרי הטומטום שנקרע ונמצא זכר הוא ערל ואי אפשר למולו כלל ביום שמיני של חג שהוא יו"ט ואין מילה שלא בזמנה דוחה יו"ט כדתנן בשבת קל"ז

דתמידא ג"כ אף שאין כתיב בהם רק דלא להתענאה לר' יוסי וכמ"ש ועכ"פ י"ל דהך דגרסי (בתוס' דמנחות ס"ה הנ"ל) בתמידא דלא להתענאה ובשבועיא דלא למספד דס"ל כשיטת הירושלמי הנ"ל אליבא דר' יוסי בזה וכמ"ש וא"ש בעז"ה.

ואמנם קשה לי בין לגירסת התוס' הנ"ל ובין לגירסא שלפנינו בסוגיא דמנחות ס"ה ובתענית י"ז הנ"ל דבחגא דשבועיא גרסי' שם דלא למספד וכמ"ש"ל דיש לתמוה לענ"ד בזה מהא דגרסי' במגילת תענית פ"ב והובא בש"ס דילן בחולין קכ"ט בארבעה עשר

באייר נכיסת פסחא זעירא דלא למספד וזו השיב ר' יהושע לר' אליעזר שהיה ר"א אומר שמעתי שאבר מן החי מטמא א"ל ר"י מן החי ולא מן המת וק"ו ומה חי שהוא טהור אבר הפורש ממנו טמא מת שהוא טמא לכ"ש כתיב במג"ת פסחא זעירא דלא למספד הא רבה למספד אלא כל דכן ה"נ כל דכן (ופרש"י א"ל ר"י וכי מפני ששמעת מן החי סבור אתה לומר מן החי דווקא ולא מת בתמי' והא כתיב במג"ת פסחא זעירא כו' פסח שני שבאייר הא רבה פסח ניסן למספד בתמי' כו' ע"ש: והשתא ק"ל אם איתא דגרסינן בחגא דשבועיא דלא למספד א"כ הרי אין שום מקום לד' ר"י כלל בזה דא' דמשו"ה לא תני לאבר מהמת בהדיא דמטמא משום דאתי מק"ו מאבר מן החי וכמו פסחא רבה דלא תני לי' נמי במג"ת בהדיא משום דאתי מק"ו מפסחא זעירא שהרי באמת לא דמיא להדדי כלל דהתם אף דלא תני במג"ת בהדיא לפסחא רבה בפרט דלא למספד ביה אפ"ה הרי באמת בלא"ה בהדיא איתמר ביה התם מכללא עכ"פ דגם בפסחא רבה אסור בהספד בודאי שהרי הוא נכלל ג"כ בהנך יומי דמתמניא בניסן עד סוף מועדא כו' דלא למספד בהון ומשו"ה לא הוצרכו להזכיר במג"ת לפסחא רבה באפי נפשי' כלל משא"כ באבר מן המת דלא איתמר כלל בהדיא דמטמא ג"כ ושפיר דייק ר"א בזה דמן החי דוקא ולא מהמת וכמ"ש אלא ודאי דעיקר הגירסא הוא כג' רש"י ז"ל במנחות באמת דבחגא דשבועיא לא גרסינן רק דלא להתענאה לבד וכמ"ש וא"ש בפשיטות לפ"ז מה שהשיב לו ר"י לר"א בזה מפסחא רבה דהרי באמת לגי' זו גם בפסחא רבה לא נזכר כלל במג"ת בהדיא דאסור בהספד ג"כ שהרי לא נאסר משום חגא דשבועיא רק בתענית לבד אלא כל דכן כו' (והיינו אם נפרש בפשיטות דכ"מ דכתי' דלא להתענאה לבד מותר בהספד באמת ודלא כהירושלמי הנ"ל אליבא דר' יוסי בזה) וא"ש.

ואמנם גם לגי' רש"י ז"ל הנ"ל איכא למידק באמת בהא דלא פריך בתענית י"ז שם אלא דל"ל בחגא דשבועיא עד סוף מועדא כו' ולא פריך התם עדיפא מינה דאיך נכללו שם כלל כל ימי הפסח ג"כ בהני יומי דלא להתענאה לבד והרי כל ימי החג אסורין גם בהספד באמת (וכמ"ש הרמב"ם ז"ל סוף ה' יו"ט ע"ש) וכן קשה באמת גם מערב הפסח דאסור ג"כ בהספד מק"ו הנ"ל וכמ"ש (ושם בסוגיא צ"ע ג"כ בהא דלא פריך התם אלא דלימא עד המועד כו' ולא פריך נמי דלא לימא אלא עד ערב הפסח דערב הפסח גופי' אסור נמי כמו יו"ט באמת וכמ"ש וכבר הקשה כן הגאון בעל משנה למלך ז"ל בפ"ו מה' כלי המקדש ה"י דאמאי לא פריך שם לימא עד ע"פ כו' וכו' ליישב קצת די"ל דאינו אסור בעה"פ בהספד ותענית אלא אחר חצות דוקא בזמן שחיטת הפסח ואלו משום חגא דשבועיא אסור גם קודם חצות ואח"ז העלה שם בזה דעכ"פ הי' מן הדין שיהי' ערב הפסח אסור בהספד ותענית מחצות היום בודאי ולא מצאתי דין זה עכ"ל המש"ל שם ע"ש והנה במחכ"ת העלים עיניו בזה מברייטא ערוכה דחולין קצ"ט הנ"ל דהרי בהדיא תניא התם דערב הפסח אסור בהספד ותענית באמת וכמ"ש"ל ואף דלא נאסר במג"ת בפירוש רק בזמן שחיטת פסח שני מ"מ הרי בק"ו ילפינן מיני' לפסחא רבה ג"כ וכמו שהשיב ר"י לר"א בזה והרי דין זה מפורש באמת בש"ס ובמג"ת שם דערב הפסח אסור בהספד ובתענית בפסח ראשון וגם בפסח שני וכמ"ש (אלא דכיון דלא נאסרו רק במגילת תענית לבד וכמ"ש א"כ לדידן דקיי"ל דבטלה מג"ת שוב אין מקום לכאורה לאסור הספד ותענית לדידן אף בערב פסח ראשון וכ"ש בפסח שני בזה"ז רק דמ"מ הרי מצינו

דעה"פ אסור במלאכה גם בזה"ז ויבואר במק"א אי"ה): וראיתי עוד להמש"ל שם שכ' לתמוה על הב"י ז"ל באו"ח סי' תצ"ד שכ' דאסור להתענות במוצאי חג השבועות (ולא כתב כן בשאר יו"ט כלל רק שהרמ"א כ' בסי' תכ"ט דין אסרו חג גם בפסח והוא מד' רש"י ז"ל בסוכה מ"ה בשם י"א ע"ש והמש"ל הקשה שם בזה דהרי בתענית י"ז אמרי' ביו"ט דלאחריהם מותרין ע"ש (ומש"ש הגר"א ז"ל צע"ק) ואולי יל"ק דהרמ"א ז"ל לא קאמר אלא בחוץ לארץ ומשום דיו"ט שני צריך חיזוק ככל הימים הכתובים במג"ת והב"י ז"ל באמת לא כ' כן בכל יו"ט משום דבא"י שהיו"ט אחרון מן התורה א"צ חיזוק כלל רק בשבועות לבד משום יום טבוח כדלקמן בזה וצ"ע) וכ' המג"א ז"ל שם דהטעם בזה משום דכשחל עצרת בשבת ה' יום טבוח של קרבנות החג (כגון רא' וחגיגה) אחר השבת ע"ש וכ' המש"ל שם שד' המג"א הנ"ל הם שלא בדקדוק בזה דהרי אדרבה כשחל עצרת בשבת הי מותר בהספד ותענית אחר השבת כדתנן להדיא בחגיגה י"ז שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר השבת ויש לתמוה בזה באמת על הב"י ז"ל שלא ביאר בדין זה להיפך שאם חל עצרת בשבת (ר"ל יו"ט שני דשבועות בחו"ל שחל בשבת דיום ראשון אינו חל בשבת דלא גה"ז עצרת כנודע) דמותר בהספד ותענית אחר השבת כדתנן בחגיגה י"ז הנ"ל וע"ש במש"ל (ובלבד ש' תצ"ד כ' דמשו"ה לא חיישינן לזה בזמנינו דאין מצויין בינינו אותן האומרים כן דעצרת אחר השבת וע"ש בפמ"ג בא"א ס"ק ג' ובקונטרסו נועם מגדים בזה.

ובאמת כבר נודע דגם בינינו מצויין או האומרים כן וע"כ אין לדחות בזה קושיית המש"ל הנ"ל) ואמנם לענ"ד י"ל בפשיטות באמת בזה עם מש"ש המש"ל עצמו לתמוה עוד בזה על מה שלא הוזכר בשום מקום דיום טבוח של עצרת אסור בעשיית מלאכה מפני הקרבן וכדמפורשוהרי קיי"ל בחגיגה ד' דהערל פטור מן הראי' וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ברפ"ב מה' חגיגה ע"ש וא"כ שפיר פריך התם דל"ל קרא למעוטי טומטום כיון דספק אשה הוא ואצטריך קרא כו' דאין לומר דנ"מ כשנקרע (ע"י איזה סיבה) ביו"ט אחרון דחג ונמצא זכר דאיגלאי מילתא למפרע דזכר הוא והו"א דנתחייב אז בראי' ולכן אצטריך למעוטי מקרא בהדיא את הטומטום קודם שנקרע וממילא פטור גם לאחר שנקרע ביו"ט אחרון משום שאינו אלא תשלומין דראשון וכמ"ש שהרי באמת אף בלא קרא ה' פטור בכה"ג מטעם אחר מפני שעכשיו כשנקרע הרי הוא ערל לפנינו ואין למולו ביו"ט וממילא הוא פטור מן הראיה מאי והחגיגה משום ערל וכמ"ש: אלא דלכאורה יש לתמוה על דברינו בזה דאם נפרש דקושית הש"ס שם הוא משום דלא מצינו לאוקמי מיעוטא דקרא גם בכה"ג שכתבנו לפי שגם בכה"ג ודאי דנפטר מטעם אחר מפני שהוא ערל וכמ"ש שהרי א"כ אין מקום לכאורה גם לשינויא דאביי שם דמוק"ל למיעוטי דקרא כשהי' ניכר מבחוץ שהוא זכר ע"ש והרי כשהי' ניכר שהוא זכר נפטר ג"כ בלא הך מיעוטא דקרא הנ"ל משום דהו"ל ערל ודאי וכמ"ש ואין לומר דכל בכה"ג קודם שנקרע עדיין דאי אפשר למולו אז כלל אין לפוטרו מטעם ערל בעת ההיא דלא נקרא ערל בכה"ג כלל שהרי באמת מצינו לאביי גופי' ביבמות ע"ב דמוק"ל נמי להא דקתני התם דהטומטום מאכיל נשיו בתרומה כשהי' ניכר שהוא זכר ובכה"ג דהכא ע"ש ואפ"ה קתני התם ברישא דהטומטום עצמו אינו אוכל ומפרש לה אליבא דאביי התם משום דהו"ל ערל ודאי ע"ש וע"כ דכל בכה"ג ודאי דחשיב שפיר לכ"ד כערל ממש באמת (ובלא ד' אביי

שם תקשי ג"כ בפשיטות מהברייתא עצמה דקתני בהדיא התם דטומטום אינו אוכל בתרומה וכן בטומטום שקידש אפר פרה קתני שם דפסול מפני שהוא ספק ערל ע"ש) וא"כ ודאי דקשה טובא על הך שינויא דאביי בחגיגה הנ"ל דאכתי ל"ל קרא ותיפו"ל משום דהו"ל ערל וכמ"ש (וכן בעיקר קושית הש"ס שם קשה ג"כ לכאורה דלא פריך אלא דטומטום ספק אשה הוא ולא פריך עדיפא מינה דהרי ממנ"פ הוא פטור דאם איש הוא הו"ל ערל וכמ"ש) וע"כ צ"ל לכאורה בזה דבאמת הרי בסוגיא דחגיגה ד' שם נראה דעיקר דין זה דהערל פטור מהראי' הוא רק אליבא דר"ע לבד ורבנן פליגי עליה בזה ע"ש וא"כ י"ל בפשיטות דאביי ס"ל התם כרבנן דר"ע בהא דהערל חייב בראי' באמת ומשו"ה שפיר אצטריך קרא בזה וכן הא דפריך התם רק מספק אשה לבד ע"כ דס"ל נמי כרבנן בהא וכ"כ התוס' שם ד"ה דמרבה בשם ר"א ז"ל באמת דהא דאצטריך קרא למעוטי טומטום ואנדרוגינוס ולא למעוטי מספק ערל אליבא דרבנן הוא עכ"ל ע"ש (ומש"ש התוס' כן גם באנדרוגינוס צ"ע דבאנדרוגינוס ודאי דא"ש נמי כר"ע ומשכח"ל בפשיטות באנדרוגינוס מהול וכהך דיבמות ע"ב שם דאנדרוגינוס אוכל בתרומה וקידושו כשר דע"כ מיירי כשנימול וע"ש ברש"י ז"ל וכן מ"ש התוס' דהו"ל למעוטי מספק ערל צ"ע דהו"ל מערל ודאי אליבא דאביי באמת וכמ"ש ל) וא"כ לפ"ז הדק"ל דודאי הו"ל לאוקמי כשנקרע בשמיני של חג ואי

בירושלמי בחגיגה שה פ"ב ה"ד ובפסחים ר"פ מ"ש שבכל יום שהיה מביא כל אחד קרבן ה' אסור בהספד ותענית ומלעשות מלאכה באותו היום ובעצרת שחל בשבת שהי' ביום א' שאחריו יום טבוח לכל קרבנות ראי' וחגיגה של כל ישראל ה' אסור לכל ישראל בהספד ותענית ועשיית מלאכה באותו היום (ומשו"ה מוק"ל התם לקרא דחג הקציר דדרשינן מיני' ליום טבוח של עצרת כשחל עצרת בשבת דאז חוגג ביום טבוח וקוצר בו ג"כ ע"ש דע"כ לא משכח"ל רק כשאין לו מה יאכל ואינו קוצר אלא לצורך אכילתו באותו היום וע' בתוס' חגיגה י"ז ד"ה אלא וצ"ל דהירושלמי לטעמיה בזה דבפ"ק דביצה ה"י יליף מאך אשר יאכל דקצירה ביום טוב עצמו אסור מה"ת אף לצורך אוכל נפש ביו"ט ע"ש ומשו"ה לא משכח"ל אף בכה"ג אלא ביום טבוח לבד ואכמ"ל בזה) והוסיף בזה המש"ל שם דאין לומר דדוקא בזמן שבהמ"ק קיים ה' אסור בעשיית מלאכה ביום טבוח אבל בזה"ז דליכא קרבן לא דהא ליתא שהרי ערב הפסח לא נאסר אלא מטעם הקרבן והאידינא נמי אסור עכ"ל המש"ל שם (ומה שרצה לחלק שם בזה בין ערב פסח שכל ישראל היו מקריבין בו אז משא"כ ביום טבוח של עצרת שאינו אלא למי שלא הקריב ביו"ט ע"ש צ"ע דאכתי כשחל עצרת בשבת הרי ע"כ ה' יום הקרבת הקרבנות לכל ישראל בראי' ובחגיגה ביום שאחר יום טוב כמ"ש וא"כ כשחל עצרת בשבת ליתסר עכ"פ ביום ההוא בעשיית מלאכה גם בזה"ז כמו ערב פסח וכמ"ש המש"ל ואולי י"ל דיום טבוח שאני בזה מפני שיכולין להקריב בכל ז' ימים דתשלומי עצרת ג"כ ולא ביום ההוא לבד אלא דא"כ גם ערב הפסח ראשון הרי הטמא ושהיה בדרך רחוקה לא ה' מקריב אלא בשני וי"ל וצ"ע) וכ' עוד המש"ל שם בזה דאחר דקיי"ל דגם בזה"ז אסור בהספד ותענית ביום טבוח של עצרת וכמ"ש הפוסקים ז"ל הנ"ל א"כ גם מלאכה ליתסר ביום טבוח גם בזה"ז דאין טעם לחלק בזה בין הספד ותענית לעשיות מלאכה כלל עכ"ד המש"ל שם בזה.

והנה בעיקר דין איסור מלאכה בערב הפסח עצמו כ' הבעל המאור ז"ל בר"פ מקום שנהגו דבאמת דבזה"ז דליכא קרבן לא חמיר ע"פ משאר ערב יו"ט ע"ש והרמב"ן ז"ל כ' שם דמסתם מחלוקתם של ר' מאיר וחכמים בפסחים נ"ה משמע להדיא דגם בזה"ז אסור דודאי על זמנים שלהם נאמרו דבריהם עכ"ל הרמב"ן ז"ל ---- והנה למש"ש הרא"ש ז"ל בר"פ מ"ש ג"כ שלא כד' הבעה"מ הנ"ל בזה והביא ראיה מהך דר"א בר"צ בעירובין מ"א דא' פ"א חל ט"ב בשבת ונדחה כו' ולא השלמנו מפני שיו"ט שלנו הי' כו' ואע"ג דר"א בר"צ הי' לאחר חורבן (ואין לשונו ז"ל מדוקדק בזה שהרי ר"א בר"צ היה קודם החורבן ג"כ כדמוכח בסנהדרין נ"ב גבי בת כהן שזנתה ושרפוה ע"ש וע"כ שהי' יותר מארבעים שנה לפני החורבן כדא' בסנהדרין מ"א דמ' שנה קודם לא דנו עוד ויש להאריך בזה ואכ"מ וע' בהקדמה להרמב"ם ז"ל בס' זרעים פ"ד שחשב לר"א בר"צ בדור שראו החורבן וצ"ע ועכ"פ לא הי' לו להרא"ש ז"ל לומר כלל דר"א בר"צ עצמו לאחר חורבן הי' אלא בפשוטו הי' לו לומר דהך עובדא דעירובין הנ"ל ודאי הי' לאחר חורבן שהרי התענו אז בט"ב שנדחה רק שלא השלימו מפני יו"ט שלו ובזמן הבית הרי הי' ט"ב לששון וכ"כ באמת בתוס' תענית י"ב ד"ה התם ע"ש ויש ט"ס במש"ש דאי קודם החורבן אמרינן שם כיון שיש שלום אין שם כו' וצריך להגיה דאי קודם החורבן אין צום כיון שיש שלום ואין כו וע' ר"ה י"ח ובהגהות הב"ח ז"ל) אלא כיון שאבותיו היו מקריבין בו ביום בזמן הבית נוהגין בו יו"ט לעולם עכ"ל הרא"ש ז"ל שם ---- ונראה מד' הרא"ש ז"ל הללו דדין איסור מלאכה בעה"פ בזה"ז דמיא ודאי לדין איסור תענית בזה"ז בימים שהיו מקריבין בהם קרבן עצים בזמן הבית שהרי הביא ראיה לאיסור מלאכה גם בזה"ז בערב הפסח מהא דר"א בר"צ ביום קרבן עצים שהי' בי' אב וכמ"ש והשתא לפ"ז הרי נדחה לכאורה בפשיטות ראייתו של הרמב"ן ז"ל הנ"ל מעיקר מחלוקתו של ר"מ וחכמים בפסחים נ"ה הנ"ל דודאי על זמנם נאמרו שם דבריהם כו' שהרי למ"ש הרא"ש ז"ל הנ"ל אין שום ראיה כלל באמת מר' מאיר בזה דאיהו לטעמי' בר"ה י"ט (ועוד בה' מקומות ג"כ רק שאין מפורש שם ד' ר"מ בהדיא וכמ"ש להלן בד' נ"א באורך ע"ש) דא' להדיא שכל הימים הכתובין במג"ת וכן כל הימים טובים של קרבן עצים נוהגין גם שלא בשעת הקרבן וס"ל לר"מ דלא בטלה מג"ת כלל כדא' התם וא"כ שפיר ס"ל ודאי ג"כ לר"מ דעה"פ אסור גם בזה"ז בעשיית מלאכה ואפשר דה"נ ס"ל התם לרבנן דר"מ בזה ולפ"ז אין שום ראיה לאו מיעוטא דקרא הו"א דודאי נתחייב בראיה באותו היום אע"ג דערל הוא כיון דע"כ צ"ל דהך סוגיא ודאי ס"ל לרבנן דר"ע דהערל חייב בראיה ובחגיגה וכמ"ש: אלא דבאמת לפ"ז יש לתמוה טובא לכאורה ע"ד הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' חגיגה הנז' דפסק שם באמת דהערל פטור מהראיה וכמ"ש ובטומטום כ' שם דפטור רק משום שהוא ספק אשה ע"ש והרי לכאורה לד' הרמב"ם עצמו ממנ"פ הטומטום פטור דאם איש הוא הו"ל ערל וכמ"ש וכבר הקשה שם כן המש"ל ז"ל באמת ע"ש ולי קשה עוד בזה במש"ש הרמב"ם ז"ל בה' ד' דכל הפטורין מהראיה חייבין בשלמי שמחה חוץ מהערל כו' ע"ש ומשמע דס"ל להרמב"ם שם דהטומטום נמי חייב בשמחה כיון שגם בראיה אינו פטור רק משום ספק אשה כמ"ש וא"כ בשמחה שגם האשה חייבת באמת וכמ"ש בפ"א ה"א (וע"ש בהשגות בזה וכ"כ בלח"מ פ"ד ממעה"ק הי"ד דהרמב"ם פסק באמת כר"ז בר"ה ו' דנשים חייבות בשמחה ע"ש וכן ס"ל לריה"ג

בחגיגה ו' דשמחה נוהגת גם בנשים ע"ש) ולהכי גם הטומטום בודאי חייב בשמחה ולכן לא הוציא שם נפטור בשמחה רק הערל ע"ש ואם איתא גם הטומטום יפטור משמחה משום דהו"ל ספק ערל דשמא זכר הוא וכמ"ש: וע"כ צ"ל דבאמת מ"ש התוס' בחגיגה הנ"ל דצ"ל דהסוגיא דחגיגה הנ"ל דממעטינן לטומטום מקרא דאינו אלא אליבא דרבנן דר"ע וכמ"ל שהוא רק לפי הנראה בסוגיא דחגיגה שם דהא דהערל פטור מהראי' שאינו אלא אליבא דר"ע בלבד וכמ"ש.

אבל למאי דמשמע בסוגיא דיבמות ע"ב באמת דאפילו רבנן דר"ע מודו גבי ראי' דהערל פטור משום דמאיס ע"ש א"כ ע"כ צ"ל לפ"ז באמת דהא דאצטריך קרא למעוטי הטומטום (אף כשניכר מבחוץ שהוא זכר) מן הראי' ולא ממעטינן ליה משום דהו"ל ערל ודאי אף דלכו"ע פטור באמת לפי הסוגיא דיבמו' הנ"ל כמ"ש דאינו אלא משום דקודם שנקרע הטומטום כיון דלא אפשר למולו אז דמכוסה הוא לא מאיס כלל ואין לו דין ערל (אז לגבי ראי' עכ"פ) וכמ"ש התוס' ביבמות שם ד"ה התם ע"ש וא"ש בפשיטות לפ"ז מ"ש הרמב"ם ז"ל דאין הטומטום פטור רק משום ספק אשה לבד ולא משום ערל ג"כ וכמ"ש דאזיל לטעמי' שם דפטר לערל מראי' מטעמא דמאוס באמת וכסוגיא דיבמות הנ"ל דמשמע דגם לרבנן פטור מה"ט וע"ש בלח"מ בזה וא"כ ע"כ צ"ל לפ"ז דטומטום שלא נקרע אין לו דין ערל לעניין ראי' כלל משום דאינו מאוס באמת וכמ"ש וא"ש (ולזה רמז גם המש"ל ז"ל שם בקצרה וציין בתוס' דיבמות הנ"ל בזה (ומש"ש ד' פ"ב צ"ל ע"ב) ע"ש): ואולם ד' הרמב"ם ז"ל בפ"ב ה"ד הנ"ל דנראה דמחייב לטומטום בשמחה עדיין צ"ע דכיון דטעמא דהערל פטור משלמי שמחה הוא מפני שאינו אוכל בקדשים כמ"ש הרמב"ם שם בזה והרי גם הטומטום קי"ל דאסור לאכול אפי' קדשים קלים כמ"ש הרמב"ם בפ"י מה' מעה"ק ה"ט לפי שהוא באמת לדידן כלל דהרי אדרבה י"ל בהיפך

לכאורה בדין זה דלמאי דמסיק הילכתא בר"ה י"ט דבטלה מגילת תענית וכו' יוסי לגביה דר"מ בזה א"כ אפשר דה"נ נדחו ד' ר"מ במאי דס"ל נמי דנוהג איסור עשיית מלאכה בעה"פ גם בזה"ז וכמו דס"ל נמי דיו"ט דקרבתן עצים כולם נוהגין בזה"ז ג"כ וכמ"ש וכמו דלא קי"ל כר"מ גבי קרבן עצים כלל למאי דקי"ל דבטלה מג"ת ה"נ אפשר דלא קי"ל כר"מ גבי איסור מלאכה בעה"פ בזה"ז וכמ"ש ובאמת דעיקר ראיות הרא"ש ז"ל מהך דר"א בר"צ הנ"ל תמוה ג"כ טובא דאיך מייתי כלל מר"א בר"צ בזה במקום שבאמת מחלקותו שנוי' בצידו שם שהרי ר' יוסי פליג עלי' דר"מ ור"א בר"צ הנ"ל במג"ת פ"ה (ובירושלמי דשקלים פ"ד ה"א ובמגילה פ"א ה"ד ובתענית פ"ד ה"ד ובתוספתא שם פ"ג) ואמר שם דאותן הימים (של קרבן עצים וכל היו"ט הכתובין במג"ת) אינם נוהגין אלא בשעת הקרבן (ובזמן הבית לבד) ומשמע שם להדיא דר"א בר"צ לאפלוגי אדר' יוסי קאתי וס"ל ודאי כת"ק דהתם בזה דלא בטלה מג"ת כלל ועלה קאמר אני הייתי מבני סנאה בן בנימין כו' וכלומר דלא ס"ל כר' יוסי כלל בזה (וע"ש בכל המקומות בירושלמי הנ"ל בזה וכ"ד המפרשים שם תמוהין מאוד וכבר הגיה הגר"א ז"ל שם באמת ע"ש וגם מ"ש מהר"א ז"נ מקראקא בפ"י המג"ת שם בזה שגה מאוד במחכ"ת ואין להאריך בדברים שאין להם שחר כלל ע"ש) וכ"כ התוס' הנ"ל בתענית י"ב ד"ה התם דר"א בר"צ ס"ל באמת דלא בטלה מג"ת כלל ולמ"ש מהברי' דמג"ת

ומהתוספתא והירוש' הנ"ל הנה פשוט באמת דכל עיקר ד' ר"א בר"צ הנ"ל לא בא רק לחזק שם ד' ת"ק בזה דא' ברישא בהדיא דאסורין בתענית אף משחרב הבית וכמ"ש: (ובירושלמי דתענית פ"ד ה"ד הנ"ל יש ט"ס בזה דגרסי' שם אר"א בר' יוסי אני כו' ולמ"ש צ"ל דר"א בר' יוסי פליג בזה על ר' יוסי אביו באמת דר' יוסי הרי ס"ל שם דבזמה"ז מותרין בתענית וכמ"ש ומשמע נמי מלישנא דהיינו מתענין כו' דכל אנשי משפחתו היו נוהגין כן ואם איתא הלא ע"כ ר' יוסי אביו עכ"פ ודאי שלא הי' חושש ליו"ט זה בימיו כלל וכמ"ש אבל באמת ודאי דטס"ה וצ"ל ר"א בר' צדוק וכמ"ש בש"ס דילן בעירוובין מ"א ובתענית י"ב ובתוס' ובמג"ת שם ובירו' דשקלים ובמגילה הנ"ל ומוכרח לכאורה כן מדא' שם שהי' מבני סנאה בן בנימין וכמ"ש ואלו ר' יוסי בן חלפתא דהוא סתם ר' יוסי א' שם בירושלמי דתענית פ"ד ה"ב שלא הי' רק מבני יונדב בן רכב ע"ש (ולא היה היו"ט שלהם רק בשבעה באב כדתנן בתענית כ"ו ע"ש) אם לא שנאמר דמשפחת אמו הי' מבני סנאה ב"ב וכמ"ש התוס' בעירוובין מ"א ד"ה מבני דגם לגי' שלפנינו בזה ר"א בר"צ צ"ל ג"כ דלא היה רק ממשפחת אמו מבני סנאה ב"ב או דחתן הי' לבני סנאה ב"ב והי' עמהם בסייעתם שהרי ר"א בר"צ עצמו הי' כהן וכמ"ש התוס' ע"ש (ובאמת לגי' הירושלמי דתענית הנ"ל ר"א בר' יוסי הוה א"ש בפשיטות בזה שהרי ר' יוסי לא הי' כהן כדא' בשבת קי"ח יודע אני בעצמי כו'): (אלא שבעיקר הדבר שכ' בשם הירושלמי דתענית הנ"ל דר' יוסי מבני יונדב בן רכב הי' צ"ע באמת מהא דא' בפסחים פ"ו ר' ישמעאל בר' יוסי איקלע כו' יהבו לי' כסא שתי' כו' א"ל לא אמרו כו' ביין מתוק וכרסי רחבה וע"ש ברש"י ונראה בפשיטות שם דר' ישמעאל בר' יוסי שתה הכוס של יין שכבדו ר"ש בר"י אז והוא פלא לכאורה דאיך עבר ר' ישמעאל בר' יוסי אז על הדבר המפורש בקבלה (בירמי' ל"ה) שנצטוו כל בני יונדב בן רכב שלא לשתות יין הם ובניהם עד עולם והקימו בני יונדב עליהם את מצות אביהם בזה (כדכתיב בקראי דירמי' שם) ואיך עבר ר' ישמעאל _____ והן יען כי להלן בד' ע"א ציינו שם כי בד' זה מבואר תשלום דבר התשובה בדיני המקוה החדשה הנעשית ע"י המשכה ממעין (אשר נתייסדה בפ"ק יצ"ו בשנת תר"ח לפ"ק) ושם מבואר קצת מהדברים בזה וע"כ הנה מקום אתי להשלים פה כל הדברים אשר חידשנו עוד בדיני המקוה טהרה הזאת בעז"ה: _____ והנה שם (בד' ע"א הנז') כתבנו בעז"ה מה שתמה הרא"ש ז"ל על פי' הר"ש ז"ל במתניתין דמקואות פ"ה מ"ה בפלוגתא דר"י ור' יוסי בנוטפין שעשאן זוחלין דא"ר יוסי התם דכל דבר המקבל טומאה אין מזחילין בו ופי' הר"ש שם משום דר' יוסי יליף הכי מקרא דיהי' טהור דהווייתן ע"י טהרה דוקא בעינן ע"ש והקשה הרא"ש ז"ל שם ממתניתין דסופ"ה שם דתנן דמודו ב"ש וב"ה שהוא גודר כלים כו' ואע"ג דמעכב הזחילה בדבר המקבל טומאה ע"ש ואם נאמר דהך מתניתין באמת לא אתיא רק כר' יהודה דפליג עליה דר' יוסי במ"ה הנ"ל בזה ולא מצריך כלל הוי' ע"י טהרה אכתי תקשהספק ערל וכדא' ביבמות ע"ב (וצ"ל דקדשים דגבי אנדרוגינוס ודגבי טומטום שם ע"כ אינם שוין בזה דבטומטום אף בקדשים קלים אינו אוכל ובאנדרוגינוס מהול בקדשי קדשים דוקא קאמר כמ"ש רש"י דקדשי קלים ודאי אוכל כמו אשה וכמ"ש הרמב"ם שם.

(וצ"ע לענ"ד במש"ש הרמב"ם בה' י"ז דאשה ואנדרוגינוס אין חולקין להם בקדשי המקדש כלל (ר"ל אף במורם מקדשים קלים) שנא' איש כאחיו (והכ"מ כ"ש דיליף לה מדכתיב לכל בני אהרן תהי' ולא בנות אהרן) (דמש"ש הרמב"ם שנא' איש כו' אקטן דלעיל מינה קאי ע"ש) ואנדרוגינוס הו"ל ספק אשה ע"ש) וצ"ע דהרי הך קרא דלכל בני אהרן תהיה איש כאחיו גבי מנחה הוא דכתיב בפ' צו דקדשי קדשים היא ושפיר כתיב התם לכל בני כו' למעוטי בנות אהרן משום דאין המנחה נאכלת אלא לזכרי כהונה וא"כ מנ"ל למעוטי מהך קרא דגם במורם מקדשים קלים שאין האשה חולקת בהן אף שאוכלת בהם וכה"ג א' בקידושין נ"ג (על מילתא אחריתי שם) בדרשא דהנך קראי דיכול לא יחלקו בקדשי קדשים (פי' רש"י שם כמו מנחה כו') אבל יחלקו בקדשים קלים כו' ע"ש ובתו"כ פ' צו וצ"ע ואולי אפשר דבאמת גם הרמב"ם ז"ל סמך התם אדרשא דמסיק בקידושין שם בזה דת"ל איש כאחיו וסמך לה אם על תודה (דקדשים קלים היא) כשם כו' כך אין חולק בקדשים קלים ע"ש וצ"ע (ואמנם לולי דמסתפינא הי' נ"ל דבאמת טס"ה שם ברמב"ם בזה דאחר מש"ש וכן אשה כו' אין חולקין כו' צ"ל שנא' כי חקך וחקך בניך היא חק וחקל לבנים ואין חלק לבנות כצ"ל שם (והך קרא כתיב בפ' שמיני גבי המורם משלמים שנאכלין גם לנשים וכדכתיב התם ג"כ אתה ובניך ובנותיך אתך רק שמקרא דחק בניך דרשינן שאין הבנות חולקות עכ"פ ומש"ש הרמב"ם שנא' איש כאחיו לא קאי רק אקטן דלעיל שם בלבד אלא דגם בקטן צ"ל דסמך בזה אקרא דאם על תודה דנפק"ל מיניה גם לקדשים קלים וכמש"ל) וכן הוא להדיא בתורת כהנים פ' שמיני שם אקרא דאתה בר' יוסי על דבר זה אחר שהי' ג"כ מבניו של יונדב כמ"ש בירושלמי הנ"ל ואולי צ"ל דבאמת לא הי' ר' יוסי ממשפחת אביו מבני יונדב רק ממשפחת אמו לבד (וא"כ צ"ל בהיפך דמבני סנאה ב"ב הי' ממשפחת אביו והי' מצד אמו מבני הרכבים שהם מבני יתרו חותן משה) (וע' רש"י בירמ' שם) ומצד אביו הי' משבט בנימין (וע' תוס' עירובין הנ"ל) לפי גי' הירושלמי דתענית הנ"ל) אלא דבאמת משמע בקראי דירמ' שם דגם כל בנות משפחתו וגם נשיהם הוזהרו שלא לשתות יין כדכתיב התם וא"כ נראה דגם בני בנותיו הוזהרו ג"כ על זה לעולם וצ"ע ובמקום אחר יבואר בזה אי"ה): והשתא כיון דבאמת עיקר טעמי' דר"א בר"צ בזה הוא רק משום דס"ל דלא בטלה מג"ת וכמ"ש א"כ נראה פשוט דודאי דלא קיי"ל כר"א בר"צ בהא כלל כיון דבאמת כבר איפסק בפשיטות דהילכתא כר' יוסי בזה דבטלה מג"ת וכמ"ש (ויש לתמוה בזה על הרב בעל חיי אדם ז"ל בסוף ה' מגילה שהעלה שם דיכולין יחידים לתקן להם יו"ט גם בזה"ז על איזה נס שיארע להם כימים הכתובין במג"ת וראי' מהא דר"א בר"צ דלא השלים בט"ב שנדחה מפני יו"ט שלו דקשה לכאורה דהלא קיי"ל דבטלה מג"ת וא"כ מה ראה שלא להתענות (ובאמת כבר הקשו התוס' כן להדיא בתענית י"ב וכתבו דבאמת ס"ל לר"א בר"צ כמ"ד לא בטלה וכמ"ש"ל) אלא ע"כ דרק לעשות יו"ט לכל ישראל בטל אבל יחידים יכולין לעשות יו"ט גם בזה"ז ע"ש (ומש"ש עוד דיותר נ"ל דראבר"צ ס"ל ג"כ דבטלה רק דדוקא יו"ט לכ"י כו' צ"ע דהיינו קמייתא הנ"ל וכמ"ש) והנה באמת בעיקר ראייתו בזה מר"א בר"צ הנ"ל כבר קידמו בשו"ת מהר"ם אלשקר ז"ל ס' מ"ט (שהובא בקצרה במג"א ס"ס תרפ"ו ע"ש) וכמ"ש הפר"ח ז"ל ג"כ בשמו בסי' תצ"ו אות י"ד ע"ש אבל מה שרצה לחלק בין יו"ט של

משפחה אחת לבד בזה (וכ"כ הגאון בעל ח"ס ז"ל בס' קצ"א הנז' באמת דבעיר אחת יכולין לתקן יו"ט גם בזה"ז ע"ש) צע"ג לענ"ד דא"כ אין מקום לכל עיקר ד' ר"א בר"צ הנ"ל בזה באמת בהך ברייתא דמג"ת ובתוספתא דתענית פ"ג ה"ו הנ"ל דמוכח בהדיא שבא להכריע שם מעובדא דידי' לד' ת"ק דר' יוסי שם דקאי עליה התם באמת וא' דכמו דלא בטל היו"ט דקרבת עצים בעשרה באב ה"נ דלא בטלו גם כל הימים טובים שבמג"ת בזה"ז דהכי משמע ודאי פשטא דד' ר"א בר"צ שם ובירושלמי בכל המקומות הנ"ל ג"כ בזה ואם איתא הרי אין שום ראי' כלל מיו"ט של עשרה באב שלא היה רק לבני משפחה אחת לבד לכל היו"ט הכתובין במג"ת שהם היו יו"ט הקבועים לכל ישראל באמת ואין שום מקום לפי דבריו בזה לכל דברי ר"א בר"צ שם על עיקר המחלוקת דת"ק ור' יוסי הנ"ל השנויה ברישא דד' ר"א בר"צ הנ"ל באמת ואין לומר דגם כל עיקר ד' הת"ק עצמו בזה לא קאי באמת התם רק על היו"ט של קרבן עצים לבד (דביו"ט דקרבת עצים איירי התם באמת בפ"ה דמג"ת ובתוספתא דתענית הנ"ל ע"ש) דכולם לא היו ימים טובים רק לבני אותה המשפחה לבד (ועי' במשנה דתענית כ"ו בזה) ומשו"ה ס"ל לת"ק התם דאותן הימים אסורין גם לאחר החורבן באמת וא"כ שפיר מייתי ר"א בר"צ ראי' לד' ת"ק מעובדא דידי' בזה דגם ת"ק גופי' לא מיירי באמת רק ביו"ט של בני משפחה אחת לבד וכמ"ש דהא ליתא באמת כלל דמלבד דא"כ צ"ל לפ"ז דעכ"פ ר' יוסי שם ודאי דפליג נמי בזה אף על ימים טובים של בני משפחה אחת לבד וא' נמי דגם יו"ט של משפחה אחת אינו נוהג לאחר החורבן כלל מפני שאבל הוא להם כיון דקאי על ד' ת"ק שם בזה כמ"ש והרי נראה פשוט לכאורה דכר' יוסי שם קיי"ל בכוליה מילתי' באמת וכדפסקינן הילכתא בר"ה י"ט הנ"ל בפשיטות בזה דבטלה מג"ת לגמרי וכר' יוסי בזה ומשמע ודאי התם דגם היו"ט דקרבת עצים הכתובין במג"ת בטלו ג"כ באמת מדלא מוקמינן התם לאידך הילכתא דא' נמי דלא בטלו דאיירי ביו"ט דקרבת עצים דאיפליגי בי' ר' יוסי ות"ק דידי' לפ"ז באמת וכמ"ש (וזה יל"ק) אבל גם עיקר הסוגיא דר"ה י"ט הנ"ל תמוה ג"כ לפ"ז דאיך משני התם על היו"ט דכ"ח באדר שנתקן רק לאחר החורבן דתנאי היא כו' וכלומר דאתיא באמת כת"ק דר' יוסי בזה דא' דנוהג שפיר אף בזמן שאין בהמ"ק קיים וכמ"ש"ל ואם איתא דגם ת"ק הנ"ל לא קאי באמת רק על הימים טובים של קרבן עצים לבד ומשום שלא נתקנו רק לבני משפחה אחת בלבד וכמ"ש א"כ הרי אין דא"כ הו"ל מחלוקת ואח"כ סתם בזה דקיי"ל בכ"ד

דהלכה כסתם וכמ"ש בהגהות מרדכי דשבועות בזה דנהי דר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי מ"מ סתם מתניתין (דגודר כלים הנ"ל) ר' יהודה היא ומחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם וצ"ע לפ"ז ליישב פסק שבפנים עכ"ל הגהות מרדכי שם (ור"ל פסק דבעל ספר יראים ז"ל בזה שהובא שם במרדכי בפנים ס' תשמ"ו ע"ש והבאתיו להלן ד' ע"א באורך ע"ש) והנה יש להוסיף בזה דלכאורה תקשי נמי דר' יוחנן אדר' יוחנן בהא דבזבחים כ"ה א' לה ר' יוחנן לעיקר הך דרשא דיהי' טהור דנפק"ל לר' יוסי מהא דבעינן הוי' ע"י טהרה (ועי' מ"ש להלן ע"א בזה) והרי ר' יוחנן גופי' הוא דקפסיק ביבמות מ"ב ובכ"ד דמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם ע"ש : ואמנם ליישב ד' הר"ש והרא"ם ז"ל בספר יראים הנ"ל בזה נ"ל די"ל בפשיטות באמת דהני רבוותא ס"ל דבהך פלוגתא דר' יוסי ור' יהודה הנ"ל מצינו עוד סתמא בתרא במקואות ג"כ דסתם לן תנא התם גם כר'

יוסי בזה באמת והוא בסוף פ"ז שם במקוה שמימיו מרודדין דתנן הסם דכובש אפי' חבילי עצים וחבילי קנים כדי שיתפחו המים וטובל ע"ש ומדלא קחשיב התנא התם רק חבילי עצים וקנים לבד שהם מהדברים שאינם מקבלים טומאה כלל ולא קתני נמי דאפילוובניך ובנותיך דדריש שם אתה ובניך בחלק ובנותיך במתנות ר"ל שאין האשה נוטלת בדרך חלוקה כלל רק שאוכלת ממה שאביה או בעלה נותנין לה מחלקם לבד) או יכול אף בנותיך בחלק ת"ל כי חק בניך היא חוק לבנים ואין חוק לבנות ומה אני מקיים ובניך ובנותיך בניך בחלק ובנותיך במתנות עכ"ל התו"כ שם (והובא ברש"י ז"ל בפ"י התורה וממעט שם מקרא דחק בניך נתנו ע"ש) וע' ברמב"ם פ"א מה' בכורים ה"י שכ' דקדשים קלים נאכל לנשים דכתי' ולבנותיך (והוא בפ' קרח והו"ל להביא מקרא דפ' שמיני הנ"ל) ואין ניתנון אלא לזכרי כהונה שהרי לאנשי משמר הם ע"ש ולא הזכיר שם שום דרשה מקרא בזה כלל ואולי טעמא דקרא קא מפרש התם בזה וצ"ע): (ומ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"י ממעה"ק הנ"ל דאנדרוגינוס ג"כ אינו חולק בקדשי המקדש כלל כמו אשה (והיינו אף במורם מקדשים קלים וכמש"ל) הנה בתוספתא פ"ב דבכורים שלפנינו ה"ד שם אי' דאנדרוגינוס אינו חולק בקדשי קדשים כנשים ע"ש (וכן הוא בהתוספתא שהובא בסוף שו"ת רמ"ע ז"ל ע"ש) ומשמע לכאורה מזה דבקדשים קלים שפיר חולק האנדרוגינוס כאיש (אך מש"ש בה"ה דחולק בקדשי הגבול לא קאי שם רק אתרומה דאיקרי קדשי הגבול וכמ"ש במפרש ע"ש) ואולם ד' התוספתא תמוה באמת בזה שהרי בקדשי קדשים אין האנדרוגינוס אוכל ג"כ כלל מפני שהוא ספק אשה וכדא' שם ביבמות ע"ב הנ"ל וא"כ ל"ל לאשמועינן כלל דאינו חולק בהם דמאחר שאינו אוכל פשיטא שאינו חולק (ובפ"ד דבכורים הנדפס בש"ס שלפנינו במ"ד שם אי' דחולק ג"כ בקדשי קדשים והוא ט"ס בודאי).

וכבר נודע דכל הפרק משובש שם באמת) ולכן נראה דטס"ה בתוספתא הנ"ל וצ"ל במקום קדשי קדשים המקדש וכצ"ל שם באמת ואינו חולק בקדשי המקדש כנשים (וקדשי המקדש ר"ל המורם מקדשים קלים וכלשון הרמב"ם ז"ל הנ"ל בזה והיינו דבסיפא שם קתני דחולק בקדשי הגבול דהיינו תרומה דוקא וכמש"ל וא"ש) ושוב ראיתי בתוספתא עם הגהות הגר"א ז"ל שהגיה דאינו אוכל בקדשי קדשים כנשים ע"ש אבל לענ"ד גם לפי הגה"ה זו עדיין צ"ע שלא כ' בתוספתא שם דין קדשים קלים בזה לא באכילה ולא בחלוקה כלל שפתח בקדשי קדשים (לפי הגהתו הנ"ל) וסיים שם בקדשי הגבול לבד דהיינו תרומה ושייר קדשים קלים לגמרי בזה וכמ"ש ובשו"ת בית אברהם ס' מ' הביא שם בשם הגר"א ז"ל שהגיה דצ"ל ואינו אוכל בקדשי המקדש כנשים ע"ש ופי' שם דקאי על קדשי קדשים דאין הכהנת אוכלת בהם כדתנן בסוטה כ"ג ואנדרוגינוס נמי ספק אשה הוא ע"ש ובסיפא הגיה ג"כ שם דצ"ל ואוכל בקדשי הגבול וקאי אתרומה וכמ"ש וע"ש וצ"ע ג"כ בזה דלפי פירושו הנ"ל לא פתח רק בקדשי קדשים דאינו אוכל וסיים בקדשי הגבול דוקא דאוכל ולמה לא תני התם דאוכל ג"כ בקדשים קלים ולכן נ"ל דודאי דקדשי המקדש דקתני לפי גירסא זו ר"ל קדשים קלים באמת וכמ"ש רק דמ"ש דאינו אוכל כו' טס"ה וצ"ל בודאי דאינו חולק וכמ"ש ג"כ ברמב"ם הנ"ל וא"ש בעז"ה): ועכ"פ א"ש ד' הרמב"ם ז"ל ברפ"ב מה' חגיגה הנ"ל דגבי

ראי' ודאי דאין להטומטום קודם שנקרע דין ערל בזה דאינו מאוס עדיין אף דלכ"ד שפיר חשיב ערל גם אז וכמ"ש.

וא"כ גם מ"ש ליישב ד' הטו"א הנ"ל דהך סוגיא דחגיגה הנ"ל ס"ל באמת דערל פטור מהראי' א"ש בפשיטות דהא דבעודו טומטום לא פטרינן ליה ג"כ מטעם ערל היינו משום דלא מאוס עדיין אז כלל וכמ"ש וא"ש: ואמנם בעיקר הדבר שכתבנו בזה דכשנמצא זכר בשמיני של חג לכו"ע פטור (ואף אי לא הוה פטרינן ליה רק משום ספק אשה לבד) משום דנעשה ערל אז וא"א למולו ביו"ט וכמ"ש"ל.

הנה יש לסתור דברינו בזה לכאורה מהירושלמי דחגיגה רפ"א הנ"ל דא' שם דהכל מודים בטומטום שנקרע ונמצא זכר ביו"ט ראשון שהוא חייב מה פליגין בשנמצא זכר בשאר הימים דלחזקי' דא' דמי שאינו חייב בראשון אינו חייב בשני פטור כו' ע"ש והשתא למ"ש הרי גם כשנקרע ונמצא זכר ביו"ט ראשון ליפטר לחזקי' לגמרי משום דנעשה אז ערל ביו"ט ראשון וא"א למולו אז ביו"ט וממילא נפטר בכל יום הראשון שום ראי' כלל מזה להיו"ט דכ"ח באדר

דודאי דנתקן לכל ישראל באמת ככל היו"ט שבמג"ת (ומ"ש בחתם סופר סי' קצ"א הנ"ל דיו"ט דכ"ח באדר לא נתפשט ג"כ בכל ישראל באמת ע"ש כבר כ' לתמוה עליו טובא בזה מסוגיא דתענית י"ח שם הנ"ל דפריך בפשיטות על יום שלפני ר"ח ניסן דתיפוק ליה דהו"ל בתר יומא דכ"ח באדר וכמ"ש ולא משני התם דנ"מ ודאי במקום שלא נתפשט שם היו"ט דכ"ח באדר כלל דאפ"ה יום כ"ט אסור משום דהו"ל מקמי יומא דאיתוקם תמידא וע"כ דיום כ"ח באדר ג"כ נתקן ודאי לכל ישראל באמת וכמ"ש"ל ד' נ"ב בזה ע"ש) ומדמוק"ל הש"ס בר"ה י"ט הנ"ל בפשיטות להך יו"ט דכ"ח באדר כת"ק דר' יוסי הנ"ל בזה ש"מ ודאי דאו דצ"ל דס"ל להש"ס באמת דאין שום מקום לחלק כלל בין יו"ט של כל ישראל ובין יו"ט של משפחה אחת לבד בזה"ז אלא דלמ"ד דלא בטל יו"ט דיחידים בזה"ז ה"נ דלדידי' לא בטלו ג"כ אף היו"ט הקבועים לכל ישראל ולמ"ד דבטלו כל היו"ט שבמג"ת הקבועים לכל ישראל בזה"ז ה"נ דלדידי' ודאי בטל ג"כ יו"ט שהיו להיחידים לבד בזה"ז וכמ"ש ולהכי מייתי שפיר התם על כל היו"ט הקבועים לכל ישראל במג"ת שם מד' ת"ק דאיירי התם ביו"ט דקרבת עצים לבד וכמ"ש ואו דצ"ל באמת דהת"ק נמי קאי ודאי התם על כל היו"ט שבמג"ת שהיו לכל ישראל ג"כ ואפ"ה מייתי ר"א בר"צ התם ראי' לד' ת"ק בזה מהיו"ט של קרבן עצים שהי' למשפחה א' לבד וכמ"ש"ל ועכ"פ נראה מכל זה שאין לחלק כלל בין יו"ט שבמג"ת שנתקנו לכל ישראל ובין יו"ט שלא נתקן רק למשפחה אחת ובמקום אחד לבד בזה וכמ"ש"ל (ובפשוטו הי' אפשר להביא ראי' בזה מד' ר' יוסי עצמו הנ"ל דקאי בהדיא במג"ת שם על היו"ט של קרבן עצים באמת דאיירי לעיל מינה התם בפ"ה דמג"ת ע"ש ובתוספתא פ"ג דתענית הנ"ל וכמ"ש"ל ואף שהיו רק ליחידים לבד ואפ"ה ס"ל לר' יוסי התם דמשחרב הבית מותרין כו' וכמ"ש והרי אנו קיי"ל כר' יוסי באמת בזה וכמ"ש אבל באמת ליתא דהרי ר' יוסי קאי במג"ת שם על חמשה עשר באב לבד והרי נראה באמת במג"ת שם דיום חמשה עשר באב אף שהי' יום קבוע לקרבן עצים לבני זתוא בן יהודה שהיו רק משפחה אחת וכדתנן בתענית כ"ו ובמג"ת שם אפ"ה הי' אסור בהספד ותענית לכל ישראל ג"כ בכלים יכול להעלות מי המקוה הזאת שיכבשו

אותם בתוכה ויתפחו המים ש"מ דבכלים פסול באמת וכמ"ש בזה הרשב"ץ ז"ל בתשובה ח"ג ס' ל"ד והובא בב"י יו"ד סוף ס' ר"א ובשו"ע שם ס"ק ס"ו להלכה והטעם מבואר בלבוש ז"ל ובט"ז ס"ק פ' שם משום דהו"ל הוויית המקוה על ידי דבר המקבל טומאה שאם לא היו מונחים הכלים במקוה לא היו המים עולים למעלה מגופו של הטובל בהם (וצ"ע לפ"ז אם יש ליזהר בכל טבילה שלא לטבול כל גופו לעולם רק במקום שהיו המים מגיעים שם קודם שנכנס האדם למקוה אבל אם מקצת גופו הוא למעלה מהמקום שהיו מגיעים שם המים קודם שנכנס לשם רק שעלו המים עתה למעלה מגופו של הטובל על ידי האדם הטובל עצמו שכשנכנס במקוה הוגבהו המים על ידו עד למעלה מראשו הרי נמצא שהוויית המים הללו שנתכסה בהם ראשו או מקצת מגופו למעלה הוא רק על ידי דבר המקבל טומאה שהאדם הוא מקבל טומאה והוא בעצמו גורם להמים שיעלו למעלה מראשו שאם לא הי' עומד במי המקוה לא היו המים מגיעים עד המקום ההוא שכנגד ראשו למעלה והו"ל המים שכנגד המקום ההוא עכ"פ כדין מקוה שהווייתה ע"י טומאה לכאורה והי' צריך ליזהר לעולם לפ"ז שישפיל ראשו למטה במים עד המקום שהיו מגיעים המים ושוב יפטר גם כל שבעה לחזקי' דס"ל דתשלומין דראשון הוא וצ"ע (ודוחק לומר דס"ל להירושלמי שם אליבא דחזקי' לשיטתו בזה בשבת קל"ג דנפק"ל דמילה שלא בזמנה דאינה דוחה יו"ט מקרא דשריפת נותר ע"ש ופירש"י שם דמשום דנותר דפסח וכן מילה שלב"ז מידי דחול הוא ע"ש (ובאבני מלואים במגילה כ"א ע"ש) ולפ"ז היה קצת מקום לומר דבכה"ג שנקרע ביו"ט ואם לא ימהלוהו אז ידחה לגמרי מחגיגתו וראייתו לחזקי' וכמ"ש שוב אפשר דהו"ל עי"ז כעולת יו"ט וכמידי דיו"ט באמת דצורך קרבן הוא היום וכמ"ש ודוחה יו"ט בכה"ג לחזקי' וצ"ע אבל באמת אין נראה לחדש כלל מחלוקת בזה בין טעמי' דחזקיה לטעמי' דרבא ור"א בשבת שם הנ"ל וע' בא"מ שם בזה וצ"ע) ואמנם י"ל דבאמת להירושלמי דחגיגה הנ"ל אה"נ דס"ל דהערל חייב בראי' וכרבנן דר"ע בחגיגה ד' הנ"ל וכמ"ש"ל וצ"ע: והנה בירושלמי שם מסיק ר"י באמת דהטומטום שנקרע ונמצא זכר בשאר הימים גם לחזקי' חייב משום דראוי הי' וקריעה היא שגרמה ע"ש וכלומר דכשנקרע הרי איגלאי מילתא למפרע דזכר הוא ונתחייב בראשון ג"כ (וכמ"ש הנאון בעל שאגת ארי' וטו"א ז"ל הנ"ל בזה ג"כ רק שלא הי' נו נכתוב זאת מדעתו לבד שהרי בירושלמי הנ"ל מפורש כן באמת וכמ"ש) ומחלק שם בזה בין טמא שנטהר בשאר הימים דלא הי' ראוי בראשון באמת ע"ש (ור"ל דלהכי לחזקי' פטור כל שבעה לגמרי משום דלא הוי חזי בראשון ע"ש).

ודלא כמ"ש בקרבן עדה בזה דקאי גם לר' הושעיא שם דאף דס"ל דכל יום הוא חובה לעצמו מ"מ מודה בטמא שנטהר ביום שני דאינו מחוייב עוד כלל משום דלא הוי חזי בראשון ע"ש והוא תמוה באמת דמה לי טמא בראשון ומה לי חגיגה בראשון ונתפשט בשני דפשוט לר' הושעיא דחייב כדא' בש"ס דילן בחגיגה ט' ואדרבה בטמא ס"ל לר' ירמיה שם להיפך באמת דאפילו למ"ד תשלומין דראשון חייב כשנטהר בשני כמו בפסח שני ע"ש ולא דחי לה בש"ס דילן התם אלא למ"ד דפסח שני רגל בפ"ע הוא דלדידי' א"צ לחלק בין טומאה לשאר דיחוי בזה אבל למ"ד דפסח שני תשלומין דראשון באמת דלדידי' קטן שנתגדל בינתיים פטור מפסח שני כדא' בפסחים צ"ג ע"כ דצריך לחלק לדידי' באמת בין טומאה לשאר דיחוי בזה וכדר"י שם וכן א' ר"א בירושל' שם באמת

דר"י דס"ל דתשלומין דראשון הוא דמפ"ש למד ע"ש וא"כ ע"כ דלדידי' ודאי דמחלקינן בין טומאה לשאר דיחוי בזה דדוקא בקטן שנתגדל פטור מפ"ש אבל בטומאה הרי עיקר מצות פסח שני אינו אלא לטמא בראשון וע"כ דה"נ בטמא ביו"ט א' גבי ראי' לדידי' דגם לר"י חייב בשני לכשיטהר וכמ"ש ואף דבאמת למאי דא' עלה בירושלמי שם דאף בטמא כן כשנטהר בשאר הימים לחזקי' ור"י פטור ע"ש ע"כ צ"ל דלא ס"ל באמת כר' ירמיה ור"א הנ"ל בזה אלא דגם בטמא ס"ל דלמ"ד דתשלומין דראשון הוא פטור לגמרי כמו הקטן והחיגר וכר' פפא בש"ס דילן שם בזה (וע"ש בתוד"ה שאני) אבל עכ"פ ודאי דאין שום מקום לומר בהיפך כלל דגם למ"ד דהם תשלומין זה לזה יפטור הטמא לגמרי אף כשנטהר בשני וכמ"ש הק"ע הנ"ל דכלפי לייא הוא דהטמא באמת לא חשיב דיחוי כל כך כקטן וכאינך וכמ"ש (ולדבריו דטמא פטור מחגיגה אף כשנטהר בשני לכו"ע א"כ ודאי דתקשי לן טובא מפסח שני באמת דאף למ"ד דפסח שני רגל בפ"ע הוא אכתי איך חייבה התורה לטמא בראשון לעשות פ"ש כיון דטמא גרע טפי בזה לד' הק"ע הנ"ל וכמ"ש) ועכ"פ כל ד' הק"ע הנ"ל בזה דחויין הם באמת ופשוט דלא בא ר' יוסי שם רק לחדש בזה דבטומטום שנקרע בשני גם חזקי' מודה דחייב משום דאיגלאי מילתא למפרע באמת וכמ"ש ל' משא"כ הטמא לחזקי' דלא הוה חזי עכ"פ וכמ"ש ובאמת בש"ק שם ד"ה מה נפיק נראה שפירש בזה ג"כ כמ"ש ע"ש): ונ"ל דמתוך ד' הירושלמי הנ"ל דמסיק בפשיטות באמת דבטומטום שנקרע ונמצא זכר בשני דגם לחזקי' חייב משום דאיגלאי מילתא שהי' זכר בראשון וכמ"ש בעז"ה הנה

באמת משום היו"ט דקרבת עצים שהי' ביום ההוא ג"כ לכל מי שטעה בשבטו ולבני גונבי עלי כו' וגם היו אז עמהם כהנים ולוים וכדתנן בתענית שם ובפ"ה דמג"ת הנ"ל ולכן הוקבע היום ההוא ליו"ט לכל ישראל (מלבד הטעמים המפורשים בסוף טענית שם בזה) וכדמוכח להדיא בפ"ה דמג"ת הנ"ל ולא תנא התם רק לזמן קרבן עצים דט"ו באב לבד דאסור בהספד וכמ"ש ש"מ דיום ט"ו באב נאסר בהספד לכל ישראל באמת ולהכי קחשיב ל' התם דמשום קרבן עצים שהי' בו בזמן הבית נתקן אז היום ההוא ליו"ט ככל היו"ט הכתובי במג"ת שהיו נוהגין בהם יו"ט בכ"מ מישראל ומשא"כ שאר כל הזמנים של קרבן עצים דקתני במתני' דתענית הנ"ל שלא נתקן ליו"ט רק לאותה המשפחה לבד שהיו מקריבין בו ביום ההוא וכהיא דר"א בר"צ בעשרה באב הנ"ל שלא הי' יו"ט אז רק לבני משפחתו לבד ולכן לא קחשיב במג"ת שם רק ליום ט"ו באב לבד שהי' יו"ט לכל ישראל באמת וכמ"ש (והטעם בזה לפי שביום ההוא נטפלו בהבאת קרבן עצים אז גם הכהנים והלוים וכל מי שטעה בשבטו כו' וכמ"ש ל' וע"כ הוקבע היום ההוא ליו"ט לכל ישראל ג"כ ולא כשאר הימים של קרבן עצים שלא היו רק לבני משפחה א' לבד וכמ"ש) וכיון דלא קחשיב במג"ת שם רק לט"ו באב לבד וכמ"ש א"כ י"ל בפשיטות שם דעיקר פלוגתא דר' יוסי שם בזה דא' עלה דמשחרב הבית מותרין כו' דלא קאי נמי רק על יו"ט דט"ו באב לפי שהי' יו"ט בזמן הבית לכל ישראל ומשו"ה ודאי בטל לר' יוסי משחרב הבית דהו"ל ככל היו"ט שבמג"ת לר' יוסי משא"כ בשאר יו"ט דקרבת עצים שלא היו רק לבני משפחה א' לבד אפשר דבאמת מודה ר' יוסי ג"כ דלבני משפחה אחת עכ"פ לא בטל כלל אף משחרב הבית וכד' החיי אדם הנ"ל בזה וכמ"ש ל' ואמנם מדפליג ר"א בר"צ עלי' דרבי יוסי שם בזה והביא ראי' מעשרה באב וכמ"ש ל' ש"מ ודאי

דאין מקום לחלק כלל בזה באמת בין יו"ט של משפחה אחת בזה"ז ליו"ט דמג"ת של כל ישראל וכמ"ש דבאמת הרי עכ"פ הך טעמא דר' יוסי דא' דמשחרב הבית מותרין מפני שאבל הוא להם ודאי דשייך שפיר ג"כ גם על משפחה אחת לבד ור"א בר"צ דפליג עלי' בזה הרי לא קיי"ל שם קודם שנכנס במים וכשנכנסו שנים לטבול הי' צריך השני לידע המקום שהיו המים מגיעים שם טרם שנכנס הראשון למקוה ולא לטבול למעלה מהמקום ההוא שהוגבהו רק ע"י הראשון שנכנס שם במקוה דכל כה"ג נראה לכאורה דהו"ל כהוי' ע"י טומאה וכמ"ש אלא שראיתי להתוס' בד' מקומות בש"ס שכתבו בפשיטות להיפך בזה (והוא בתוס' שבת צ"ב ד"ה אשתכח ובעירובין מ"ח ד"ה גופו ובפסחים ק"ט ד"ה ברום וביומא ל"א ד"ה אמה) דעל עיקר שיעור גובה המקוה דא בכ"מ בש"ס שהוא שלש אמות הקשו שם בתוס' בכל המקומות הנ"ל שהרי באמת נודע דקומת האדם הוא שלשה אמות עד ראשו ואיך יוכל לטבול כלל במקוה שאינה גבוה רק שלש אמות לבד ועל זה כתבו בכל המקומות הנ"ל דלהכי סגי שיהי' גובה המקוה רק שלש אמות משום דכשטובל ונכנס במקוה עולין המים למעלה מראשו (ובתוס' פסחים ק"ט הנ"ל הוסיפו בזה דמיירי כשהכלי גבוה משלש אמות דאל"כ כשיכנס יפלו המים למטה ויחסר השיעור עכ"ל והנה מ"ש התוס' דמיירי כשהכלי גבוה כו' לא דקו בלשונם בזה דאין טובלין בתוך הכלי כלל (ולפנינו יתבאר אי"ה כל פרטי הדינים בזה) אלא ר"ל דהחפירה והחקק שבתוך הקרקע שהמקוה בו הוא עמוק יותר משלש אמות ומ"ש התוס' דאל"כ כשיכנסמצאנו מקום ליישב לכאורה בזה ד' הרמב"ם ז"ל ברפ"א מה' חגיגה הנ"ל שכ' בפשיטות שם דטומטום אינו פטור מן הראי' רק מפני שהוא ספק אשה וכמ"ש ל ולכאורה הוא נגד הש"ס דחגיגה ד' הנ"ל דנפק"ל בהדיא מקרא דזכורך להוציא את הטומטום ומסיק באמת דלא נצרכא למעוטי טומטום מקרא בהדיא אלא לטומטום שהוא ניכר מבחוץ שהוא זכר ודאי כדא' אביי שם והשתא הו"ל להרמב"ם ז"ל לאשמועינן ג"כ הך דינא דהש"ס הנ"ל בזה שם דאפי' הטומטום שאינו ספק אשה כלל וכגון שהי' ניכר מבחוץ דזכר הוא ואפ"ה פטור באמת מהראי' כדנפק"ל מקרא הנ"ל בהדיא שם וכמ"ש וכבר תמה בזה הלח"מ ז"ל שם ובשאג"א סי' ק"ד הנז' כ' ליישב בזה דס"ל להרמב"ם ז"ל דעיקר חידושא דאביי הנ"ל דלא אתי קרא למעוטי אלא להטומטום שניכר מבחוץ דזכר הוא וכמ"ש ע"כ אינו אלא למ"ד דתשלומין זה לזה הם אבל למאי דפסק הרמב"ם שם באמת כמ"ד דכולם תשלומין דראשון הם הרי י"ל דלדידי' שפיר איצטריך קרא למעוטי גם להטומטום שלא היה ניכר ביו"ט ראשון מבחוץ כלל דזכר הוא ורק שנקרע אח"כ ביום ב' ונמצא זכר דאי לא היה פטור רק משום ספק אשה לבד הרי בכה"ג ודאי דהוה לן למיחייבי השתא כיון דאיגלאי מילתא דזכר הוא אבל השתא דממעטינן לי' מקרא בהדיא ודאי דאף כשנקרע ונמצא זכר פטור כיון דגזירת הכתוב הוא דהטומטום פטור מהראי' וכמ"ש ל ולהכי תו לא מצינו למעט ג"כ מהך קרא דזכורך לטומטום שניכר מבחוץ דזכר הוא כדאביי הנ"ל כהרי י"ל דלדידן לא אתי הך קרא אלא לטומטום שהי' ספק אשה באמת ביו"ט ראשון ורק שנקרע עכשיו בתשלומי החג ונמצא זכר דאפ"ה פטור וכמ"ש אבל הטומטום שהי' ניכר גם ביו"ט ראשון מבחוץ שהוא זכר ודאי דחייב בראי' באמת למאי דקיי"ל כמ"ד דתשלומין דראשון הם ולהכי לא הביא הרמב"ם ז"ל הך דאביי הנ"ל בזה עכ"ד הגאון בעל שאג"א

ז"ל שם ודבריו תמוהים באמת דאת"ל דעכ"פ גם להרמב"ם ז"ל ודאי דממעטינן לטומטום מקרא הנ"ל בהדיא אלא דלא אתי כי אם לטומטום שנקרע ונמצא זכר דלא נימא דבכה"ג הרי איגלאי מילתא דזכר הי' וקמ"ל קרא דאפ"ה פטור גם בכה"ג וכמ"ש א"כ אכתי הרי לא הי' נו להרמב"ם ז"ל נפטור את הטומטום רק מספק אשה לבד ולא הביא שום מיעוטא מקרא לטומטום בהדיא כלל והרי באמת עכ"פ ממעטינן לטומטום מקרא בהדיא ג"כ ולא משום ספק אשה לבד ונ"מ להיכא דנקרע ונמצא זכר אח"כ דאע"ג דאיגלאי מילתא דלאו אשה הוה ואפ"ה פטור גם בכה"ג מגזירת הכתוב וכמ"ש וא"כ נא הועיל כלום בתירוצו על הרמב"ם ז"ל הנ"ל בזה דעכ"פ לא הי' לו להרמב"ם ז"ל לפטור את הטומטום משום ספק אשה לבד רק מקרא דמייתי לי' הש"ס בהדיא הו"ל לאתויי באמת ונ"מ ודאי בגוונא דאיגלאי מילתא דלאו ספק אשה הוה וכמ"ש (ונראה שלזה נתכוון בעל שאגת ארי' ז"ל בעצמו כם וכ' דאע"ג דאכתי יש לגמגם קצת על הרמב"ם מ"מ בעיקר הדין יפה פסק כו' ע"ש ולא כ' מה שיש לגמגם עדיין בזה אבל באמת לכאורה לא העלה עדנה ארוכה כלל לד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל בזה וכמ"ש בעז"ה): אבל באמת נראה לענ"ד דהרמב"ם ז"ל סמך עצמו בלא ספק על ד' הירושלמי הנ"ל בזה כהרי בפשיטות נראה מד' הירושלמי שם למסקנא דד' ר"י הנ"ל דכשנקרע ונמצא כותי' כלל וכמש"ל וצ"ע א ומתוך מ"ש דמברייטא

דמג"ת פ"ה הנ"ל מוכח להדיא דמשום הקרבן עצים שהיו מביאין בחמשה עשר באב הי' על ידי זה יום קבוע ליו"ט לכל ישראל באמת מדלא קחשיב במג"ת שם לכל אינך התשעה זמנים של קרבן עצים כלל רק לט"ו באב בלבד וסתמא קתני התם שהוא יו"ט דלא למספד ומשמע בפשיטות דהו"ל ככל אינך יו"ט דבמג"ת שם שהם היו נוהגין ודאי בכל ישראל וכמ"ש ומשו"ה לא קחשיב התם לכל אינך זמני קרבן עצים כלל לפי שלא היו יו"ט מעולם רק לאותה המשפחה בלבד ובמג"ת לא קחשיב רק ליו"ט הקבועים לכל ישראל באמת וכמש"ל הנה יש לי לתמוה בזה על הגאון בעל פרי מגדים ז"ל בקונטרסו נועם מגדים על מנהגים שכ' לענין למנצח אם לומר בט"ו באב וז"ל אבל בט"ו באב אף שהיו בו כמה שמחות כדא' בסוף תענית כו' אפ"ה אומרים למנצח ואי דהקריבו בו קרבן עצים ע' בפ"ד דתענית בט"ו באב בני זתוא בן יהודה כו' וה"ל כמו ערב פסח זה טעות דא"כ בכל התשעה זמנים שהזכרו שם יהי' כן אלא התם יחידים הקריבו לא כל ישראל ודוקא ערב פסח שיו"ט של כל ישראל הי' עכ"ל והנה למש"ל כל דבריו תמוהים באמת בזה דודאי כל הזמנים של קרבן עצים לא היו קבועים מעולם ליו"ט רק לבני אותה המשפחה לבד שהיו מקריבין אז ולכן לא קחשיב להו במג"ת כלל באמת דלא נחשב שם רק היו"ט שקבועין לכל ישראל וכמש"ל אבל ט"ו באב כיון שבאמת קחשיב לי' התנא במג"ת שם ליו"ט דלא למספד בי' משום הקרבן עצים שהי' אז וכמש"ל ע"כ צ"ל שהיום ההוא ודאי שהי' יו"ט קבוע גם לכל ישראל משום הקרבן עצים שהי' בו ולהכי שפיר קחשיב ליה התנא במג"ת שם דע"י קרבן עצים שהי' בו גם לכל מי שטעה בשבטו ולכהנים ולוים ג"כ ולא ינך דקחשיב התם ודאי שהי' יו"ט קבוע עי"ז לכל ישראל באמת וככל הימים טובים דבמג"ת שם וכמש"ל ואיך הביא ראי' מכל זמני קרבן עצים שנא נחשבו שם במג"ת כלל ליו"ט דקרבן עצים דט"ו באב שנחשב באמת בפ"ה דמג"ת שם ומטעמא שכתבנו לפי שהי' באמת יו"ט קבוע לכל ישראל עי"ז וכמ"ש ואמנם בעיקר

הדבר יש לתמוה באמת דאיך שייך להזכיר כלל בזמן הזה היו"ט דקרנן עצים שהי' בט"ו באב בזמן הבית שנמנה שם באמת במג"ת ע"י זה ליו"ט קבוע לכל ישראל וכמ"ש.

והרי קיי"ל באמת דבטלה מג"ת בזה"ז וא"כ מאי אולמא דיו"ט דט"ו באב בזה"ז (שנחשב ג"כ בין כל היו"ט שבמג"ת שם בפ"ה וכמ"ש) יותר מכל הימים טובים שבמג"ת דבטלו לגמרי בזה"ז וכמ"ש. ובאמת בעיקר הדין יש לתמוה לכאורה בזה על הפוסקים ז"ל באו"ח ס' קל"א סעיף ו' שכתבו שלא ליפול על פניהם בט"ו באב כו' וכ' המג"א זל שם ס"ק ט"ו בזה משום דבב"ב קכ"א א' שם הרבה טעמים שהי' יו"ט גדול בזמן המקדש עכ"ל והוא תמוה לכאורה דאין זה טעם באמת לדידן כלל דאף שהי' יו"ט בזמן המקדש מ"מ הרי כל היו"ט שהיו רק בזמן המקדש בטלו יפלו המים למטה אינו מדוקדק ג"כ כל כך

וצ"ל דאל"כ יצאו המים לחוץ וכמ"ש בתוס' יומא ל"א שם דצ"ל שהחקק של בית הטבילה דכה"ג הי' גבוה יותר מג' אמות כדי שלא יצאו המים לחוץ כשיכנס לטבול שם (וע' בב"י ריש ס' ר"א שכ' בשם הרשב"ץ ז"ל דהמקוה עצמה צריכה שתהא גדולה משיעור ג' אמות שכשיכנס הטובל ויפחתו המים שישארו במקוה מ' סאה עכ"ל וכ"כ בשו"ע שם דצריך שיהי' החריץ שבו המים גדול יותר משיעור זה (של ג' אמות בגובה) כדי שכשתכנס הטובלת ויפחתו המים ישארו שם מ' סאה עכ"ל והנה מ"ש בד' הרשב"ץ ובשו"ע הנ"ל ויפחתו המים (ובקצת ספרי השו"ע איתא ויתפחתו המים) ט"ס הוא וצ"ל ויתפחו המים ור"ל שע"י האדם הטובל נתפחים המים למעלה ואם אין החריץ שבו המים גבוה יותר משלש אמות הם יוצאין לחוץ כשהם נתפחים למעלה ע"י הטובל שם ולכן צריך שיהיה חריץ המקוה עצמה גבוה יותר מג' אמות כשיעור גובה המים שעולים למעלה ע"י האדם הטובל ולא יצאו לחוץ למעלה בעת הטבילה והיינו כד' התוס' דפסחים ודיומא הנ"ל בזה וכמ"ש) ועכ"פ הרי מבואר להדיא בד' התוס' בכל המקומות הנ"ל דשפיר מטהרים באמת גםזכר בשאר הימים דגם לחזקי' הנ"ל חייב משום דאיגלאי מילתא דזכר הי' וכמ"ש ל"א וא"כ ע"כ צ"ל לפ"ז דלא ממעטינן לטומטום מקרא כלל רק משום ספק אשה לבד וכמ"ש הרמב"ם ז"ל הנ"ל באמת (דאי מקרא הנ"ל הו"ל למיפטרי ודאי אף בכה"ג דאיגלאי מילתא נמי וכמ"ש) וא"ש ד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל דפסק כהירושלמי בזה וכדרכו בכ"מ ורק שי"ל עוד דלכן דחה באמת הסוגיא דינן דנפק"ל לטומטום מקרא בהדיא נגד שיטת הירושלמי הנ"ל בזה משום דהרמב"ם ז"ל לטעמי' דבפ"ב מה' בכורות ה"ה פסק שם כר"ח בבכורות מ"א דטומטום ספיקא הוא ע"ש.

ולדידי' הרי אמרינן שם בכל הסוגיא דבכורות מ"ב דבכ"מ דנפק"ל לטומטום מקרא בהדיא דכדי נסכי' באמת (ואף בהזכר דכתי' גבי עולה ע"ש) וא"כ י"ל דה"נ לר"ח דטומטום דאימעטי גבי ראי' מקרא הנ"ל דג"כ כדי נסבי' ולא אימעטי רק מספק אשה לבד וס"ל לר"ח נמי כהירושלמי הנ"ל בזה ולכן שפיר דחה הרמב"ם ז"ל להסוגיא דילן בחגיגה ד' הנ"ל נגד הירושלמי הנ"ל משום דר"ח בבכורות הנ"ל נראה דס"ל ג"כ כהירושלמי הנ"ל וכמ"ש וא"ש וע' בלח"מ פ"ד מה' אישות הי"א שהאריך בזה בישוב ד' הרמב"ם ז"ל בכ"מ וצ"ע שם בדבריו ז"ל ואכמ"ל) ושוב מצאתי בעז"ה בגליון הירושלמי הנדפס מחדש כעת בזיטאמיר להגאון מוה' מרדכי זאב ז"ל שהרגים ג"כ שם דלשיטת הירושלמי הנ"ל ע"כ צ"ל דצא ס"ל למעט טומטום מקרא כלל וכ' ג"כ בקוצר

שם דהרמב"ם נראה דסמך על הירושלמי בזה ע"ש אבל לח האריך לבאר כמ"ש דלמה דחה באמת הסוגיא דילן הנ"ל נגד הירושלמי בלבד ולא הזכיר גם לסוגיא דבכורות הנ"ל ולא הביא מ"ש השאג"א הנ"ל ג"כ בזה ולמ"ש א"ש הכל בעז"ה: (ואמנם בעיקר דין זה דטומטום שנקרע ונמצא זכר אף שכתבנו דהרמב"ם ס"ל כד' הירושלמי בזה דא' דאיגלאי מילתא למפרע וכמ"ש מ"מ בשנמצא זכר ביו"ט ראשון אף דלהירושלמי הנ"ל פשיטא לי' דבהא כו"ע מודו דחייב וכמ"ש"ל אבל לד' הרמב"ם ז"ל ודאי דאינו כן דכיון דאיהו ז"ל פסק באמת דהערל פטור מהראי' וכמ"ש"ל א"כ נראה שיש בזה חילוק בדין לד' הרמב"ם ז"ל דאם נקרע ונמצא זכר בליל יו"ט ראשון אף דאיגלאי מילתא למפרע דזכר הי' מ"מ כיון דלבתר שנקרע הו"ל ערל וא"א למולו עוד באותו היום דיו"ט הוא והרי הו"ל כטמא בכל יום ראשון אף שהי' טהור בתחילת ליל יו"ט ראשון דמבואר ברמב"ם פ"ב ה"ה מה' חגיגה שם דפטור מן הראי' לגמרי כיון דבשעה שהי' ראוי להביא קרבן שהוא בתחילת היום דיו"ט ראשון כבר הי' פטור אף שנטהר ביום שני אבל אם נקרע לאחר שהאיר היום ביו"ט ראשון ונמצא זכר כיון דאיגלאי השתא דבתחילת היום הי' זכר ואז לא הי' נדון עדיין כערל כלל דקודם שנקרע לא הי' מאוס עדיין וכמ"ש"ל א"כ הו"ל לאחר שנקרע אח"כ (אף שנעשה ערל אז וא"א למולו בכל יום ראשון) כדין מי שנטמא ביום ראשון לאחר שהאיר היום דפסק הרמב"ם שם דחייב להביא חגיגתו וראייתו בתוך ימי הרגל כשיטהר (ומ"ש בכ"מ שם שלמד הרמב"ם ז"ל כל זה מדין הנזיר ע"ש הוא כד' שגגה במחכ"ת בזה וכמ"ש"ל ד' נ"ח באורך בעז"ה ע"ש) וה"נ חייב להביא קרבנותיו לאחר שימול בחוה"מ ומשא"כ כשנקרע בליל יו"ט ראשון דכשהאיר היום ביו"ט ראשון כבר הי' ערל אז בכל אותו היום ושוב נפטר לגמרי בודאי לד' הרמב"ם ז"ל דפסק לגמרי בזה"ז כדקיי"ל דבטלה מגילת תענית וצ"ע בזה וכמ"ש אבל באמת הי' מקום לומר לכאורה בזה דהרי מצינו בש"ס שם דמפרש ר' מתנא טעמא דרשב"ג דא' שם שלא היו יו"ט לישראל כט"ו באב כו' משום שבאותו היום ניתנו הרוגי ביתר לקבורה ע"ש (ועיקר ד' רשב"ג שם במשנה דתענית הנ"ל נ"ל דקאי אהא דתנן התם דבט"ו הי' יום קרבן עצים לבני זתוא ב"י ולכל מי שטעה בשבטו כו' וכבר כתב מהך דפ"ה דמג"ת הנ"ל דמפורש התם דמהך טעמא ג"כ הי' אסור בהספד ותענית לכל ישראל בזמן הבית וכמ"ש"ל וגם הנך טעמי דמפרש בש"ס שם משום שכלו בו מתי מדבר וטעמא דר' מתנא הנ"ל שניתנו בו הרוגי ביתר לקבורה שייכי קצת להא דתנן במשנה שם הנ"ל דבט"ב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לא"י ונלכדה ביתר ולהלן יתבאר אי"ה) והנה הגאון בעל גבורות ארי ז"ל תמה בזה שם דהרי הנס הזה שניתנו הרוגי ביתר לקבורה הי' זמן רב באמת אחר החורבן וכדא' במדרש איכה (ובירושלמי בשלהי תענית שם) דנ"ב שנה עשתה ביתר לאחר החורבן ע"ש וכמה שנים היו מונחים אחר כך בלא קבורה עד שעמד כו' ע"ש (ומ"ש בזה בגבו"א שם אינו מדוקדק ע"ש) וא"כ איך תנא התם בברייתא אהא דרשב"ג דא' שהיו יוצאין ביו"ט זה בכלים שאולין דבת כהן גדול שואלת מבת סגן כו' והרי כיון דכל עיקר יו"ט זה לר' מתנא ע"כ דלא נתקן רק אחר החורבן לבד כשניתנו הרוגי ביתר לקבורה אז וכמ"ש והרי לאחר החורבן לא הי' עוד כהן גדול ולא סגן כלל ודחק הגאון הנ"ל בזה שם דצ"ל לר' מתנא דהא דקתני בת כהן גדול כו' לאו אט"ו באב קאי דלא נתקן ליו"ט עד אחר כך

אלא איום הכפורים לבד קאי שהי' יו"ט באמת גם בזמן הבית ואף דלפ"ז הו"ל לרשב"ג למימר התם שלא היו יו"ט כיה"כ וכט"ו באב כיון דט"ו באב נתקן אח"כ י"ל דתנא סדר החדשים קחשיב בזה עכ"ד הגאון בעל גבו"א ז"ל שם בזה אמנם לענ"ד א"צ לדחוק כלל בכל זה דודאי י"ל שפיר דגם לר' מתנא ס"ל בפשיטות שהי' יום ט"ו באב יו"ט קבוע לישראל גם בזמן הבית ומשום אידך כולהו טעמי דמפרש בש"ס התם בזה רק דהוה קשיא לי' לר' מתנא בהא דא"כ תינח בזמן שבית המקדש קיים אבל בזמן הזה הרי כיון דקיי"ל דבטלה מגילת תענית וכדפסקינן הילכתא בר"ה י"ט א"כ הרי אין מקום ליו"ט זה עכ"פ בזה"ז כלל (ואף דלרשב"ג עצמו במשנה דתענית הנ"ל ודאי די"ל שפיר לדידי' דגם מהנך טעמי דמפרש שם בש"ס דלא שייכי רק בזמן הבית לבד כגון לטעמא דעולא שם שבו בטלו השומרים שהיו על הדרכים שלא יעלו לרגל (וסימנך עולא עולה) וכגון טעמא דר' יוסף שם שבו פסקו מלכרות עצים למערכה (וסימנך יוסף פסק וכן בר' מתנא הנ"ל הסימן נתינה נתינה וכן י"ל באינך ע"ש) דמ"מ שפיר שייך בפשיטות לעשותו יו"ט גם בזה"ז לרשב"ג גופי' דס"ל לכאורה בשבת י"ג דלא בטלה מג"ת כלל וכמש"ל ד' מ' בזה _____ המים שעלו למעלה ע"י האדם הטובל בעצמו שיוכל לטבול גם ראשי שם ואין צריך שישפיל ראשו למטה באופן שיוכל לטבול גם ראשו במקום שהיו מגיעין שם המים בתחילה קודם שנכנס לשם ודלא כמש"ל בזה ואולם הנה מצינו באמת סתירת דברים בזה בין מ"ש התוס' בשבת הנ"ל ובכל המקומות הנ"ל ובין מ"ש התוס' עוד בזה בחגיגה י"א ד"ה ברום דשם הקשו ג"כ דאיך יוכל לטבול במקוה שהיא רק שלש אמות והלא קומת האדם עם ראשו הוא יותר מג' אמות וכמ"ש בכל המקומות הנ"ל וכתבו שם ליישב בזה משום שיכול להרכין את ראשו מן הצד ע"ש ולא הזכירו שם כלל גם הך תירוץ שכתבו בכל המקומות הנ"ל משום שהמים עולים למעלה וכמש"ל ובאמת גם בתוס' עירובין ובתוס' יומא הנ"ל אף שבתחילה כ' שם הך תירוץ שכתבו בשבת הנ"ל שהמים עולין למעלה ע"י הטבילה וכנ"ל.

מ"מ כתבו בשני המקומות הנ"ל גם הך תירוץ שכתבו בחגיגה הנ"ל משום שיכול לכוף ולהרכין ראשו קצת עד שיתכסה גם ראשו במים ע"ש בכל המקומות הנ"ל ובאמת יש לבאר לכאורה דבמאי פליגי הנך תרווייהו תירוץ שכתבו התוס' הנ"ל בזה ולמה לא הזכירו התוס' בחגיגה הנ"ל לתירוץ קמא הנ"ל כלל וכמ"ש ולכאורה הי' אפשר לומר קצת דפליגי בזה באמת במחלוקת שבין הש"ך ז"ל בס"ק ק"מ עם העט"ז ז"ל הנ"ל בדין זה דבהך טעמא שכ' העט"ז ע"ד הרשב"ץ הנ"ל דאסר לכבוש כלים במקוה שמימיו מרודדינדהערל פטור מהראי' ודלא כהירושלמי הנ"ל דע"כ צ"ל דהירו' ס"ל באמת כרבנן דר"ע בהא וכמש"ל בעז"ה) ואמנם אם נקרע ונמצא זכר בז' של פסח או ביו"ט אחרון דחג כיון שא"א למולו עוד אז פשוט דפטור להרמב"ם ז"ל הנ"ל ואין לומר דהרי איגלאי מילתא למפרע שהי' זכר בראשון וגם לא הי' נידון אז כדין ערל עדיין וכמש"ל והו"ל כנתחייב בראשון בודאי מ"מ הדבר פשוט דכיון דעכ"פ השתא לאו בר חיובא הוא דערל הוי אין לחייבו כלל השתא אף דאיגלאי מילתא דנתחייב כבר בראשון ואף שהתוס' בחגיגה ט' שם ד"ה כיון נסתפקו בזה בפשוט בראשון וחיגר בשני למ"ד תשלומין דראשון הם אי אמרינן דכיון דהוי רמיא עלי' חיובא בראשון תו לא פקע מיני'

אע"ג דהשתא לא חזי ע"ש מ"מ נראה לי דעד כאן לא נסתפקו בזה אלא בחיגר לבד אבל בטהור בראשון ונטמא במת בשני באופן שישאר כן טמא בכל ימות הרגל הדבר פשוט דודאי פטור להביא קרבנותיו עוד אף שנתחייב בראשון משום שעיקר פטור הטמא נפק"ל בחגיגה ד' מקרא דובאת שמה והבאתם שמה דטמא כיון שאינו בביאה אינו בהבאה וכמש"ש בתוד"ה דכתי' דגזירת הכתוב הוא בעולת ראי' דבעינן שיהי' ראוי לבוא וליכנס אז למקדש בשעה שמביא קרבנותיו ע"ש וא"כ הדבר פשוט לכאורה דבטמא ודאי דלא מצינו למחייבי השתא כלל ע"י כנתחייב בראשון כשהי' טהור אז אפילו למ"ד כולם תשלומין דראשון הוא ולא דמי כלל פטור דטמא לכל אינך פטורי ראי' בזה באמת דכל אינך פטורי ראי' לא נפק"ל רק מקרא דיראה כל זכורך כו' כם בריש חגיגה ע"ש ולהכי שפיר י"ל דכל שהיו ראויים לראי' ביו"ט ראשון עכ"פ הרי כבר נתחייבו בעיקר יום חיובא דידהו דהיינו ביו"ט ראשון ולא נפקע חיובם עוד אף שנעשו חגרים אח"כ בתשלומי החג כד' התוס' הנ"ל בזה אבל הטמא דעיקר פטורא דידי' הוא רק משום דבעינן שיהי' ראוי לבוא בעזרה בשעת הבאת קרבנות החג שלו דוקא וכמש"ל וא"כ נראה פשוט דלכו"ע אין לחייבו השתא כלל אף שהי' טהור בראשון והי' ראוי לבוא אז בפנים כיון דמ"מ בשעת הבאת קרבנותיו בתשלומי החג כבר נטמא ואין ראוי לבוא עוד בפנים כלל ונראה לי שלזה נתכוונו התוס' ז"ל בחמת בד"ה כיון הנ"ל שכתבו בסוף דבריהם שם וז"ל ומיהו כיון דהשתא לאו בר חיובא הוא לא מצי מייתי הואיל ואינו בביאה אינו בהבאה עכ"ל וכבר עמדו המפרשים ז"ל בד' התוס' בזה שדבריהם שם נראים כסותרין זה את זה שבתחילה לא כתבו להסתפק בזה רק לר' אושעיא לבד דלדידי' לא מצינו למחייבי את הפשוט בראשון וחיגר בשני כיון דס"ל תשלומין זה לזה הם.

אבל למ"ד תשלומין דראשון הם נראה קצה דפשוט להו שם בזה דלדידי' ודאי כיון דהוי רמיא עלי' חיובא בראשון תו לא פקע מיני' אע"ג דהשתא לא חזי ע"ש ושוב כתבו בפשיטות להיפך דכיון דהשתא לאו בר חיובא הוא כו' ומשמע דלכו"ע כתבו כן שם והגאון בעל מהרש"א ז"ל כ' שם וז"ל ור"ל דמה"ט כיון דהשתא לאו בר חיובא לא מצי מייתי כו' אפי' לר"י דאית לי' תשלומין דראשון כו' ע"ש והוא תמוה לענ"ד באמת דמלבד דאין מקום לפ"ז למ"ש התוס' בסוף הדיבור זה דהואיל ואינו בביאה כו'.

דלא מצינו באמת הך טעמא דאינו בביאה כו' גבי חיגר ולא בשום פטורי ראי' כלל רק גבי טמא לבד וכמש"ל (ומאי ענין אינו בביאה דאמרינן גבי טמא דהיינו שאסור לבוא אז למקדש בטומאה לשאר פטורי ראי' בזה שאינו אלא דאינם צריכין לבוא בעזרה אז) ועכ"פ אחרי דלא חידשו ההוס' כאן שום סברא להיפך כלל בזה ממ"ש בתחילה בהך דינא למ"ד תשלומין דראשון דנראה לדידי' דכיון דחיובא הוה רמיא עלי' בראשון תו לא פקע כו' וכמש"ל ואיך כתבו שוב להיפך בלא שום סברא מחודשת כלל בזה רק מהך טעמא דכיון דהשתא לאו בר חיובא כו' וכמ"ש _____ ע"ש (והא דא' רשב"ג שלא היו יו"ט לישראל כו' ודאי דלאו דוקא הוא דודאי גם בזמנו הי' יו"ט כמאז כיון דס"ל דלא בטלה מג"ת וכמ"ש) אבל מ"מ ר' מתנא ודאי דס"ל כהילכתא בזה דבטלה מג"ת וכמ"ש) ומשו"ה הוצרך ר' מתנא להוסיף עוד טעם בזה מפני שבו ניתנו הרוגי ביתר לקבורה כו' דמהך טעמא ודאי דשייך לעשות אותו ליו"ט גם בזה"ז

שהרי הנס הזה באמת הי' לאחר החורבן זמן רב וכמ"ש וע' ברשב"ם בב"ב קכ"א שכ' דכולהו הנך אמוראי דמפרשי טעמא דרשב"ג בזה לא פליגי אהדדי אלא דכל חד אמר מאי דשמע לי' מרבי' ע"ש ולמ"ש הנה יש הכרח ד' הרשב"ם ז"ל הללו בזה מתוך קושית הגאון בעל גבורות ארי ז"ל הנ"ל ופשוט דלד' הרשב"ם הנ"ל אין מקום כלל לקושית הגבול"א ז"ל הנ"ל בזה דודאי גם לר' מתנא שפיר הי' נוהג יו"ט זה מאז גם בזמן הבית עכ"פ מאידך טעמי דהש"ס שם בזה כיון דכל חד אית לי' דחברי' באמת וכמ"ש ורק דר' מתנא הוצרך לחדש טעמא דידי' להיפך באמת דאי מאידך טעמי לא הי' נוהג עוד בזה"ז כלל למאי דקיי"ל דבטלה מג"ת וכמ"ש) ועכ"פ הי' אפשר ליישב לכאורה בזה ד' הפוסקים ז"ל באו"ח ס' קנ"א הנ"ל שכ' שלא ליפול על פניהם בט"ו באב גם בזה"ז וכמ"ש שאין זה מטעמא שכ' המג"א ז"ל שם לפי שהי' יו"ט גדול בזמן המקדש וכמ"ש"ל בשמו דאי מטעם זה ודאי דלא הי' להם להפוסקים ז"ל להביא דין זה בזה"ז כלל כיון דקיי"ל דבטלה מג"ת וכמ"ש רק דעיקר טעמא דהפוסקים ז"ל בזה נראה דסמכו אהא דר' מתנא הנ"ל לבד דעיקר טעמי' דידי' לא אצטריך באמת אלא לזמן הזה בלבד וכמ"ש וא"ש אבל באמת אין מקום לכאורה לכל זה כלל דאם נאמר דלר' מתנא הוה קשיא לי' אהא דרשב"ג בזה דהתינח בזמן שבהמ"ק קיים אבל בזה"ז הרי קיי"ל דבטלה מג"ת וכמ"ש א"כ הרי לפ"ז גם להך טעמא דר' מתנא גופי' אין מקום לכאורה כלל דכיון דבטלה מג"ת אין לנו להוסיף ג"כ שום יו"ט בזה"ז כלל אף על נס שאחר החורבן באמת וכדא' להדיא בר"ה י"ט הנ"ל על יו"ט דכ"ח באדר דלמ"ד בטלה מג"ת איך יכלו להוסיף יו"ט זה בזה"ז כלל דכיון דקמייתא בטיל אחרניתא איך מוסיפין בזה"ז כלל ע"ש וה"נ פשוט דתקשי נמי כה"ג על יו"ט זה דט"ו באב דאם איתא דס"ל לר' מתנא בזה דמשום כל אינך טעמי דבש"ס שם שאינם שייכים רק בזמן הבית לבד לא הי' נוהג עוד יו"ט זה בזה"ז כלל וכמ"ש א"כ ודאי פשוט דגם מהך טעמא דר' מתנא נמי אף שהי' לאחר החורבן _____ כדי שיגביהו המים על ידי הכלים משום דהו"ל הוויות המים הללו שעלו ע"י הכלים כהוי' ע"י טומאה וכמ"ש"ל הנה הש"ך ז"ל שם האריך לחלוק בזה על העט"ז הנ"ל באמת וכ' בפשיטות שם דאין ענין הווייתן ע"י טומאה לכאן שהרי המקוה כשרה בלאו הכי אלא שרוצה שיתפחו מימי' ועדיף טפי ממבטל הזחילה ע"י דבר המקבל טומאה (דבשו"ע שם סעיף נ' שכ' בשם הר"ש ז"ל הנ"ל דאין לבטל ולעכב הזחילה בדבר המקבל טומאה ע"ש רק שכ' שם דיש מי שמתיר בזה לסתום בדבר המק"ט והוא ד' הרא"ש ז"ל הנ"ל ויבואר להלן אי"ה) דהתם אי לאו הכלי הי' נפסל בזחילה לגמרי משא"כ בנ"ד הנ"ל עכ"ד הש"ך ז"ל שם בזה והנה אף דלמש"ל בעיקר ישוב ד' הר"ש וס' יראים ז"ל הנ"ל בזה דפסקו בפשיטות כר' יוסי הנ"ל באמת אף דהו"ל נגד סתמא דסופ"ה דמקואות הנ"ל דע"כ צ"ל דסמכו בזה רק על הך סתמא שהוא בתראי טפי בסופ"ז הנ"ל דלא קתני רק דכובש בחבילי עצים וקנים לבד וש"מ דבכלים פסול באמת וס"ל ע"כ דטעמא דהך מהני' דקפסל בכלים משום דס"ל כר' יוסי הנ"ל בזה וכמ"ש"ל וא"כ ממילא מוכח דע"כ דס"ל ודאי דטעמא דקפסל בכלים דאינו אלא משום דס"ל כד' העט"ז ז"ל הנ"ל בזה ודלא כמ"ש"ש הש"ך ז"ל הנ"ל דטעמא דמתני' הנ"ל דקאסר לכבוש בכלים דהוא משום דהו"ל צ"ע באמת דהרי נראה ודאי דה"ט דהשתא לאו בר חיובא כו' לא מהני מידי למ"ד תשלומין דראשון הם דכיון דכבר

נתחייב בראשון נראה דלדידי' תו לא פקע כו' וכמ"ש התוס' בתחילה בזה ובהגהות הב"ח ז"ל שם כ' להפוך ד' התוס' בזה דכצ"ל או דלמא כיון דהשתא לאו בר חיובא לא מצי מייתי הואיל ואינו בביאה לא הוי בהבאה ומיהו לר' אושעיא כיון דתשלומין זל"ז לא מיחייב עכ"ל והנה גם לפי הגהת הב"ח הנ"ל צ"ע באמת דמאי עניין אינו בביאה כו' שכ' התוס' כאן לגבי חיגר כלל וכמ"ש ע"ד המהרש"א ז"ל בזה וע"כ נ"ל בעז"ה שאין צורך להגיה כ"כ בדברי התוס' בזה ורק תיבה אחת לבד נ"ל שיש חיסרון בד' התוס' הנ"ל וצ"ל באמת ומיהו [טמא] כיון דהשתא לאו בר חיובא הוא לא מצי מייתי הואיל ואינו בביאה כו' כצ"ל וא"ש בפשי' כל ד' התוס' בזה שבאו לחלק באמת אליבא דמ"ד תשלומין דראשון הם בין פשוט בראשון ונעשה חיגר בשני ובין טהור בראשון ונטמא בשני דכשהי' פשוט בראשון ונתחייב אז להראות בעזרה א"כ אף שאח"כ נעשה חיגר בשני הרי מ"מ הוא מחוייב השתא להראות בעזרה אף לאחר שנעשה חיגר כיון שכבר נתחייב בראשון להראות בעזרה תו לא פקע מיני' חיובא דראיות פנים בעזרה גם עכשיו שנעשה חיגר למ"ד תשלומין דראשון הוא וממילא חייב להביא קרבן ג"כ לדידי' אבל כשנטמא בשני אף שהי' טהור בראשון כיון שעכ"פ בראשון עדיין לא ראה פנים בעזרה ולא נתחייב בקרבן ג"כ עדיין כלל ובשני שוב לא מצינן למיחייבי כלל להראות בעזרה עוד כיון דהשתא כבר נטמא ואסו' לבוא למקדש וא"כ ממילא נפטר מקרבן בודאי כיון שא"א לו להראות עתה פנים בעזרה עוד ומשו"ה גם למ"ד תשלומין דראשון הם פטור לגמרי כשנטמא בשני וכמ"ש וזה שכ' התוס' דמיהו [טמא] כיון דהשתא כו' הואיל ואינו בביאה כו' וא"ש כ"ד התוס' בזה בעז"ה.

וכן נלע"ד להדיא באמת מד' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' חגיגה ה"ה הנ"ל שכ' גבי נטמא ביום ראשון (אחר שהאיר השחר דכבר נתחייב אז בראיות פנים בעזרה ובקרבן בתחילת היום) דה"ז חייב להביא חגיגתו וראייתו בתוך ימי הרגל לכשיטהר עכ"ל הרי שדייק הרמב"ם ז"ל בזה לומר דאף שהיה טהור בתחילת יום ראשון ונתחייב כבר בראשון אפ"ה אינו מחוייב להביא עוד כשנטמא אח"כ רק אחר שנטהר בלבד אבל בעודו בטומאתו ודאי דאין לחייבו כלל אף שנתחייב כבר בתחילת יום ראשון ואף דס"ל להרמב"ם שם באמת דכולם תשלומין דראשון וכמש"ל וא"כ נראה דה"ה לערל בכה"ג כגון טומטום שנקרע ונמצא זכר ביו"ט אחרון של חג דאין לחייבו השתא משום דאיגלאי מילתא למפרע שהי' זכר בראשון וגם לא הי' לו עדיין אז דין ערל כלל וכמש"ל שהרי מ"מ השתא עכ"פ א"א לו להראות פנים בעזרה כלל כיון דדינו אז כטמא וממילא אין לחייבו עתה בקרבן ג"כ כלל וכמש"ל בעז"ה: ואמנם בדבר הגהתי בד' התוס' דחגיגה הנ"ל ראיתי לבאר בעז"ה מה שמצאתי בקצה ד' האחרונים ז"ל אשר שגו לענ"ד במחכ"ת בזה והוא שראיתי להגאון בעל ושב הכהן ז"ל בס' צ"ד שהעלה שם לדבר פשוט מתוך ד' הירושלמי דפ"ק דחגיגה ה"א הנ"ל דאמר ר' יוחנן התם דאף היורשין חייבין להביא חגיגתו כשמת בתוך החג ואפילו לא הפריש חגיגתו מחיים ע"ש וע"כ דטעמי' דר"י בזה הוא משום דלשיטתו אזיל דס"ל דתשלומין דראשון הם ולכן כיון שנתחייב להביא בראשון חייבין היורשין להביא אח"כ משום דס"ל שיעבודא דאורייתא (כדא' בקידושין י"ג ע"ש) ולא מפטר כלל משום דכל שאינו בביאה אינו בהבאה דכיון דס"ל תשלומין

דראשון הם הרי כבר הי' בביאה בראשון וא"צ שיהי' בביאה גם בשאר הימים כיון שאינו רק לתשלומין לבד ע"ש.

וע"פ זה כ' שם בפשיטות דה"נ ודאי דלר"י יש לחייב הפשוט בראשון ונעשה חיגר בשני מה"ט כיון שבראשון עכ"פ הי' חייב בביאה ונתחייב להביא מה בכך שנעשה חיגר בשני כיון שאינו רק לתשלומין ולא גרע ממת שחייבין היורשין להביא אליבא דר"י הנ"ל וכמ"ש ולכן העלה שם דע"כ צ"ל דמ"ש התוס' הנ"ל להסתפק בתחילה בפשוט בראשון ונעשה חיגר בשני אם חייב להביא עכשיו ומה שהעלו אח"ז דבאמת ודאי דפטור להביא כשנעשה חיגר עכשיו משום דכל שאינו בביאה כו' וכמ"ש ל' דודאי דכל זה לא כתבו רק לר' אושעיא לבד אבל לר' יוחנן דא' דתשלומין דראשון הם ודאי דלדידי' חייב להביא בפשיטות בכה"ג נמי משום דלא גרע ממת וכדא' בירושלמי הנ"ל עכ"ד הגאון ז"ל הנ"ל בזה ע"ש (וצ"ע בדבריו בזה דהרי התוס' ציינו שם דכיון דלא חזי בא' תו לא חזי בשני והוא ד' ר' יוחנן ולדבריו הו"ל לציין ע"ד ר' אושעיא בזה דא' דאע"ג דל"ח בא' חזי בשני ע"ש והנה לפ"ד הנ"ל נסתר בפשיטו' גם מ"ש להגיה בד' התו' הנ"ל דהרי לדבריו ליכא למימר כלל דבטמא כו"ע מודו דהואיל ואינו בביאה כו' דאטו מי גרע גם הטמא מהמת עכ"פ וכמ"ש: אבל כל דבריו תמוהין מאוד לענ"ד ובאמת אין ענין כל ד' הירושלמי הנ"ל בזה לד' התוס' הנ"ל כלל דהרי הדבר פשוט בזה באמת דגם ר"י דאמר בירושלמי שם דאפי' לא הפריש קרבנו מחיים חייב היורש להביא אח"כ דע"כ לא מיירי ודאי אלא כשראה כבר פנים בעזרה בראשון וכבר נתחייב אז בקרבן דקם ליה בעשה ול"ת (וכמ"ש הרמב"ם ס' ריש ה' חגיגה ע"ש) ומשו"ה חייב גם היורש להביא קרבנו אח"כ כיון שכבר נתחייב אביו בקרבן רא' וחגיגה מיד כשראה פנים בעזרה ביו"ט ראשון (ודומיא דמ"ד התם דדוקא כשהפריש מחיים דע"כ דמיירי ודאי כשכבר ראה פנים בעזרה ואח"כ הפריש קרבנו דבלא ראיות פנים בעזרה אין שום חיוב לקרבן כלל ורא' וחגיגה פשוט שים להם דין אחד כמ"ש בזה) וא"צ כלל שיהיה ראוי לבוא בפנים בשעת הבאת קרבן כיון שכבר נתחיי' בקרבן כשנכנס בעזרה ביו"ט ראשון וכמ"ש אמנם כל דברי התוס' הנ"ל פשוט דלא מיירי כלל אלא בעיקר חיובא דראיות פנים בעזרה בזה דאם הי' פשוט בראשון ונתחיי' להראות בעזרה אז ולא הספיק לכנוס בעזרה עדיין עד שנעשה חיגר או שנטמא אח"כ וכמ"ש ל' דבכה"ג הרי אין אנו דנין באמת אלא על עיקר חיובו דראיות פנים בעזרה עכשיו בלבד דלמ"ד תשלומין דראשון הם א"כ כיון שכבר נתחייב בראשון להראות בעזרה תו לא פקע מיניה הך חיובא וחי' ליכנס עתה בעזרה אף שנעשה חיגר וכמ"ש ל' (וממילא יתחייב נמי בקרבן כשראה פנים בעזרה וכמ"ש) אבל הטמא כיון שעכ"פ הרי אי אפשר לו לבוא עתה בעזרה מאי מהניא ליה במה שנתחייב לבוא בראשון כיון שעכ"פ הרי לא ראה פנים בעזרה עדיין ושוב אין עליו עתה גם חיוב קרבן כלל שעיקר חובת הקרבן הוא רק ע"י ראיות פנים בעזרה לבד וכמ"ש בעז"ה: והנה תשלום דבר כל העניין הזה מבואר לעיל ד' ל"א וכמ"ש באורך בעז"ה ע"ש: באמת מ"מ כיון דקמייתא בטיל אחרניתא איך מוסיפין בזה"ז וכדא' בר"ה י"ט הנ"ל והיה אפשר להביא ראיה מזה לד' הגאון בעל ח"ס ז"ל בסי' קס"ג ובס' קצ"א שהבאתיו לעיל בד' ל"ז שכ' דבנס שאין שייך כלל למקדש לא בטל היו"ט גם בזה"ז אף לר' יוסי דא' בטלה מג"ת וכדמוכח קצה מסוגיא

דתענית י"ח בזה ע"ש אבל כבר דחינו כל דבריו ז"ל באורך בעז"ה ע"ש) ולכאורה אין לנו מקום להעמיד הך סוגיא דשלהי תענית הנ"ל אליבא דהילכתא כלל רק דצ"ל לכאורה דר' מתנא וכולהו אמוראי דהתם אה"נ דס"ל דלא בטלה מג"ת בזה"ז באמת וכמו רשב"ג עצמו דאמר במשנה שם לעיקר הך דינא דלא היו יו"ט לישראל כט"ו באב דס"ל נמי לכאורה בשבת י"ג דלא בטלה מג"ת וכמש"ל (והוה א"ש ג"כ בזה בעיקר פסקי דר' יוחנן בר"ה י"ח הנ"ל דלא בטלה מג"ת אף שהוא לכאורה רק כר"מ לגבי ר' יוסי ור' יוחנן עצמו הרי פסק כר' יוסי לגבי ר"מ בכ"מ וכמש"ל כמקוה שחלקו בסל וגרנותני דא"ר בחגיגה כ"ב

דהטובל שם לא עלתה לו טבילה ע"ש (שאין המים שבשתי המקומות שבמקוה מצטרפין יחד לארבעים סאה כי אם שיתחברו יחד דרך נקב שיש בו כשפופרת הנוד במקום אחד אבל דרך נקבים הדקין שבתוך הכלי אינם יכולין להצטרף אף שיש בצירוף הנקבים יחד כשפופרת הנוד כדאמר התם).

ואף דלטעם זה אין נ"מ לכאורה בין כלים לעצים וקנים בזה דאם נתחלקו מי המקוה ע"י זה ולא נשאר בצד אחד ארבעים סאה כי אם ע"י צירוף המים שבשני הצדדים יחד הרי גם בעצים וקנים פסול באמת בכה"ג וכמש"ש הר"ש ז"ל דדמיא לחלקו בסל כו' וכמש"ש גם בשו"ע סעיף ס"ו הנ"ל בהא דעצים דבלבד שלא יחלקו כל המקוה כו' מ"מ צ"ל דעיקר החילוק שיש בין כלי לעצים ואבנים בזה הוא משום דבעצים ואבנים משכח"ל עכ"פ כשהיה בתוך העץ עצמו נקב אחד כשפופרת הנוד דע"י אותו הנקב שפיר מתחברין מי המקוה זה לזה משא"כ בכלי דאם יש בכלי עצמה נקב אחד כשפופרת הנוד אין שם כלי עליו כלל ואם אין בכלי רק נקבים דקים אף שבצירוף יש בהם כשפופרת הנוד מ"מ אינם מצטרפין יחד כמ"ש וע"ש בש"ך וצ"ע) ועכ"פ י"ל לכאור' דהתו' בשבת ובכל המקומות הנ"ל דאולי ס"ל בפשיטות כד' הש"ך ז"ל הנ"ל דבכל כה"ג שהמקוה היתה כשרה כבר רק שהמים שהם כנגד מקום האדם הטובל שם עלו ע"י דבר המקבל טומאה כגון ע"י כלים ואדם דאין בזה משום הוי' ע"י טומאה כלל וכמש"ל.

ומשו"ה כתבו התוס' בפשיטות בכל המקומות הנ"ל דלהכי יכול לטבול במקוה של שלש אמות לבד משום דכשטובל עולים המים למעלה מראשו עי"ז וכמש"ל דאף שהמים הללו הוגבהו רק ע"י האדם עצמו הם מטהרים אותו ולא הוי' הוי' ע"י טומאה בכל כה"ג כלל וכד' הש"ך הנ"ל בזה ואמנם התוס' דחגיגה הנ"ל שלא מצאו תקנה לטבול בג' אמות לבד רק ע"י שיכוף וירכין ראשו מן הצד ולטבול שם וכמש"ל נראה דס"ל בפשי' כד' העט"ז ז"ל הנ"ל בזה דגם בכה"ג שפיר שייך דין הוי' ע"י טומאה באמת אם הוגבהו המים עד נגד ראש האדם הטובל ע"י דבר המקבל טומאה או ע"י האדם עצמו וכמ"ש ומשו"ה לא משכח"ל לעולם לשום טבילה כלל רק במקום שהיו מגיעין שם המים טרם שירד האדם לטבול שם וכמש"ל וא"ש: ואמנם הדבר פשוט באמת דאף דמהתוס' דחגיגה הנ"ל יש להביא סייעתא קצת לד' העט"ז ז"ל הנ"ל בזה וכמ"ש בעז"ה מ"מ מד' התוס' דשבת ובכל המקומות הנ"ל אין להביא שום סייעתא לד' הש"ך ז"ל הנ"ל להיפך בזה וכמש"ל.

די"ל באמת דהתוס' בכל המקומות הנ"ל לא ס"ל כלל כד' הר"ש וס' יראים ז"ל הנ"ל בעיקר דין זה דהוי"י ע"י טומאה רק דס"ל כד' הרא"ש ז"ל הנ"ל דלא בעינן כלל הוי"י ע"י טהרה גבי מקוה וכמש"ל וא"כ י"ל בפשיטות דהתוס' בחגיגה עם התוס' דשבת וכל המקומות הנ"ל פליגי בזה בעיקר המחלוקות שבין הר"ש וס' יראים ז"ל הנ"ל עם הרא"ש ז"ל הנ"ל באמת.

(ועכ"פ אין שום ראיה להש"ך הנ"ל בזה די"ל באמת דלד' הסוברים דבעינן הוי" ע"י טהרה גם במקוה ודאי אפשר דלדידהו גם ככה"ג שהמקוה היתה כשרה מכבר רק שהגבהות המים היו ע"י דבר המקבל טומאה דשייך ג"כ דין הוי" ע"י טומאה בזה וכד' העט"ז הנ"ל רק דהתוס' בשבת ובכל המקומות הנ"ל י"ל דס"ל באמת כד' הסוברים דלא בעינן כלל הוי" ע"י טהרה במקוה וכמ"ש) ולעניין דינא דהגבהות המים ע"י דבר המק"ט י"ל דהו"ל כעין ספק ספיקא דפלוגתא בזה דשמא הלכה כד' הרא"ש ז"ל הנ"ל באמת ואת"ל כד' הר"ש וס' יראים ז"ל הנ"ל אכתי י"ל דשמא הלכה כד' הש"ך ז"ל הנ"ל בזה דבכל כה"ג לא שייך דין דהוי" ע"י טומאה כלל וכמ"ש והשלום דבר תשובה הזאת מבואר לעיל מד' ל"א ולהלן (ושם נתבאר ג"כ אם יש להקל גבי מקוה ע"י ס"ס דפלוגתא וכעין מש"ל בזה וכמש"ש בעז"ה) _____ וזה שייך

לתשלום הדברים שכתבנו למעלה בד' כ' בישוב ד הרמב"ם ז"ל בס' המצות מ"ע קכ"ז דנפק"ל למ"ע דמעשר ראשון מקרא דכל מעשר הארץ והשיג עליו הרמב"ן ז"ל בשורש י"ב שם וכמש"ש בעז"ה וציינתי שם כי בדף זה נשלים הדברים הללו וע"כ הנה ראיתי להשלימם כאן בעז"ה ---- והנה לא הזכרנו שם מד' הרמב"ן ז"ל עצמו שכ' בשורש י"ב הנ"ל דנפק"ל למ"ע דמעשר ראשון מקרא דעשר העשר דכתי' בפ' ראה) שבא הפי' המקובל דבשני מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר ראשון ואחד מעשר שני כו' ע"ש והנה הגאון בעל מעין החכמה ז"ל בפ' קרח השיג על הרמב"ן ז"ל בזה דזה שאמרו בשני מעשרות הכתוב מדבר היינו אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן כדא' בר"ה ח' ובכורות נ"ג והאי מעשר דגן מעשר שני הוא כדכתי' ביה ואכלת לפני ה' כו' וא"כ מעשר ראשון לא נרמז במקרא זה כלל עכ"ד המעה"ח ז"ל שם ונ"ל דהרמב"ן ז"ל סמך בזה על מ"ש בספרי שם בפ' ראה דדריש מהך קרא הנ"ל דאין לי אלא מעשר שני שבו דיבר הכתוב מנין לרבות שאר מעשרות ת"ל עשר תעשר ומנין לרבות מעשר בהמה כו' ת"ל ע"ת כו' ע"ש ומדקאמר בתר הכי מנין למעשר בהמה כו' ממילא משמע דשאר מעשרות דמרבה שם בתחילה דגם מעשר ראשון מרבה באמת מהך קרא דעשר תעשר לד' הספרי שם וא"כ גם הא דא' בש"ס דילן בכ"מ דאחד מעשר דגן כו' _____ ד' נ"א בזה ע"ש אבל למ"ש בעז"ה דמשמע לכאורה

מפשטי' דד' רשב"ג במשנה דשלהי תענית הנ"ל דאף בזמנו הי' נוהג יו"ט זה דט"ו באב וא"כ משמע דע"כ ס"ל לרשב"ג נמי דלא בטלה מג"ת וכמש"ל וא"כ י"ל דר' יוחנן לטעמי' באמת בזה דא' בסנהדרין ל"א ובכ"ד בס"ס דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ כו' (וגם מהברייתא דשבת י"ג ומגילה ו' הנ"ל א"ש בזה וע' ב"מ ס"ט תוד"ה אלא) ולהכי שפיר פסק ר' יוחנן דלא בטלה מג"ת דהיינו כרשב"ג במשנתינו הנ"ל בזה וא"ש: (ונ"ל להוסיף עוד קצת בזה דגם רבי שסידר הברייתא דמגילת תענית כמש"ל ד' מ' בשם התוס' דר"ה י"ט ד"ה הא ע"ש נראה דס"ל נמי כרשב"ג אבוה בהא

דלא בטלה מג"ת ומשו"ה שפיר הביא שם במג"ת להך יו"ט דכ"ח באדר ג"כ כמש"ש התוס' בר"ה הנ"ל בזה וא"ש בהכי הא דא' רבי במגילה ה' בתשעה באב שח"ל בשבת דהואיל ונדחה ידחה כו' די"ל דלא פליג כלל על הדבר הפשוט במשנה שם דט"ב שח"ל בשבת מאחרין כו' אלא דאפשר לומר באמת דרבי לטעמי' בהא למאי דא' בירו' פ"ט דכלאים ה"ג דרבי מבנימין קאתי מן דוכריא ומיהודה (וכמ"ש בכ"מ בש"ס) לא קאתי אלא מן נוקבתא ע"ש וא"כ י"ל בפשיטות דהא דא' בט"ב שח"ל בשבת דהואיל ונדחה ידחה כו' דלא בא רבי להורות אז כן רק לעצמו ולבני משפחתו לבד לפי שהי' אז יום טוב שלהם בעשרה באב וכהך דר"א ב"ר צדוק בעירו בין מ"א הנ"ל דא ג"כ שלא השלים התענית בט"ב שנדחה לאחר השבת מפני שיו"ט שלו הי' שהי' מבני בנימין שהי' קרבן עצים של שבט _____ והנה לעיל דף כ' ציינתי שם כי בדף זה יבואר תשלום דבר התשובה מדין השיר הנאמר על נסכי מוספי המועדים ושל ר"ח ושבת אם הוא דוחה לשיר הנאמר בכל יום על נסכי התמיד של שחר ושל בין הערבים או אם צריכים לומר באמת בכל זמן גם השיר של תמיד של שחר מלבד השיר של המוספים נ"כ וכמש"ל בדף ד' בזה ולא נשלם שם דבר התשובה הזאת וע"כ ראיתי להשלימו כאן בעז"ה : _____ והנה כבר הבאתי שם בעז"ה ממשנה ערוכה דסוכה נ"ב ועוד מכ"מ בש"ס דמבואר שם להדיא באמת דהשיר של התמיד של שחר לא היה נדחה ממקומו לעולם (בין בשבת ובין בר"ח ויו"ט ור"ה ויו"כ וחוה"מ) ובכל זמן היו הלויים אומרים השיר שעל תמיד של שחר בכל יום במקדש רק שהיו אומרים בכ"י שהיה בו קרבן מוסף שירה בפני עצמו על נסכי המוספים ג"כ מלבד השיר של תמיד ש"ש שבכ"י וכן היו אומרים בכ"מ אותו השיר עצמו (שהיו אומרים על התמיד ש"ש באותו היום) גם על נסכי התמיד של בין הערבים ולא היה נשתנה השיר כל תמיד ש"ש וכל בין הערבים בשום זמן כלל (ורק השיר דתמיד של בין הערבים דשבת וראש השנה לבד היה נשתנה לשיר אחר וכמו שאבאר בעז"ה): ויען כי ראיתי באמת לכל האחרונים ז"ל שבמחכ"ת לא דקדקו היטבנראה ודאי דנכלל בזה גם מעשר ראשון באמת וכד' הרמב"ן ז"ל הנז' וע' בזבחים מ"ה ובתמורה ג' דאמר התם דאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן (מהיקשא דעשר תעשר כמש"ש רש"י ז"ל) ובמעשר דגן כתיב מעשר בני ישראל כו' ע"ש והיינו הך קרא דפ' קרח דמיירי במעשר ראשון כדכתי' בסיפא דקרא נתתי ללויים כו' (וכן בזבחים שם אמר עלה דמעשר דגן חולין הוא וע"כ דהיינו מעשר ראשון דאלו מעשר שני אקרי קודש כמש"ש בפ' בחוקותי קודש לה' ומיהו בזבחים נ' קאמר נמי על מעשר שני דחולין הוא ע"ש ואכמ"ל בזה) וע"כ דהש"ס דילן סמך ג"כ על הספרי הנ"ל בזה דנפק"ל מריבויא דעשר תעשר גם למעשר ראשון באמת וכמ"ש: (ובספרי ישן הגירסא שם גבי מעשר בהמה מריבויא דאת כל ע"ש וא"ש דמעשר תעשר לא מרבינן באמת רק למעשר ראשון וכמ"ש) וע' בתענית ט' תוד"ה עשר מ"ש בשם הספרי ארך ריבויא דכל ובספרי שלפנינו ליתא ע"ש) ובפסיקתא דר' טוביה לא גרסי' שם לריבויא דמעשר בהמה כלל ע"ש) וע' בס' יראים להרא"ם ז"ל ס' קע"ב שהביא ג"כ הך ריבויא דעשר תעשר למעשר ראשון ואינך ורק שכ' דלא איתקש רק לענין שאין מעשרין משנה לחברתה (וכדא"ר בבכורות נ"ג לשנה הקשתיו ולא לד"א ע"ש) ולא לכל הדברים שחייבין במעשר שני מן התורה כגון למעשר ירק דנפק"ל

לדידי מריבויא דוכל מעשר מן התורה (ודלא כאיסי בן יהודא בזה וע' לעיל ד' ד' מש"ש) למעשר שני דוקא ולא למעשר ראשון ע"ש ובטו"א ר"ה ט"ו האריך בזה ואכמ"ל) ובדרך אגב ראיתי לתמו' בזה על הגאון ר' שמואל אביגדור ז"ל בפירושו להתוספתא בתרומות פ"ה ה"ט דאהא דאמר התם בתוספתא גבי תרומת מעשר שניטלה קודש מקודש ע"ש כתב שם הגאון הנ"ל וז"ל דמעשר גם הוא קודם כדכתי' ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים ומוק"ל ביבמות פ' הערל במעשר דטבול יום מותר בה עכ"ל ובמחכ"ת שגג בזה מאוד ונעלם ממנו כל הסוגיא דיבמות במקומו שם ד' ע"ג וע"ד דאף דמוק"ל רבא ההם להך קרא דלא יאכל מן הקדשים במעשר דוקא דשרי לטבול יום אמנם הרי מפורש בכל הסוגיא שם שהוא רק במעשר שני לבד דאסור לאוכלו בטומאת הגוף ובטומאת עצמו וכדנפק"ל התם מהך קרא דלא יאכל גופא ומקרא דלא ביערתי כו' ומקרא דלא תוכל כו' ע"ש אבל במעשר ראשון דמיירי בי' בתוספתא דתרומות הנ"ל הרי משורש באמת שם ביבמות פ"ו ובספרי סו"פ קרח דמותר לגמרי לאוכלו בטומאת הגוף ג"כ כדנפק"ל שם מקרא דואכלתם אותו בכל מקום ואפי' בבית הקברות ע"ש (ואפי' לר"מ שם פ"ה דקאסר ליה לזרים מ"מ מודה דמותר לאוכלו בטומאה כמש"ש פ"ו בתוד"ה מי מהך קרא דואכלתם כו' הנ"ל ע"ש) וא"כ עכ"פ פשוט דהך קרא דלא יאכל מן הקדשים כו' הנ"ל וודאי דלא מצינן לאוקמי כלל במעשר ראשון כמ"ש ונסתר ממילא גם עיקר דבריו הנ"ל דרצה ללמוד מהך קרא דגם מעשר ראשון איקרי קודש כמ"ש כיון דע"כ הך קרא לא קמיירי רק במעשר שני לבד וכמ"ש (ושם ביבמות פ"ה אהא דקפריך התם זרה מי לא אכלה במעשר פירש"י ז"ל דכל זר לא יאכל קודש כתיב ומעשר ראשון לאו קודש איקרי ע"ש ואולי לר' מאיר אה"נ דאיקרי קודש ואתי' התוס' כר"מ הנ"ל וצ"ע): ואולם עפ"ד הרמב"ם ז"ל בס' המצות הנ"ל שהבאתי לעיל ד' ד' דנפק"ל למ"ע דמעשר ראשון מקרא דכל מעשר הארץ כו' ע"ש יש מקום לומר לכאורה דגם מעשר ראשון איקרי קודש כדכתיב בסיפא דהך קרא קודש לה' (והיה קצת ראייה לד' הרמב"ם הנ"ל בזה מהך תוספתא דתרומות הנ"ל דקרי גם למעשר ראשון קודש דע"כ מהך קרא הוא דנפק"ל הכי וכמ"ש) ואמנם כבר כתבנו שם לתמוה בזה מן התו"כ דפ' בחוקותי שם דבהדיא הרי קממעט ליה התם מלה' הוא דע"כ לא מיירי כולא קרא רק במעשר שני לבד וכמש"ש וכן כתבנו שם גם מד' הרמב"ם ז"ל עצמו בפ"א מהל' מעשר ה"ב שכתב להדיא דמעשר ראשון חולין הוא ונפק"ל התם מקרא דונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן דמה גורן חולין אף מעשר ראשון שניטלה תרומתו חולין לכ"ד ע"ש (והכ"מ שם לא ציין מקור ד' הרמב"ם בזה ואמנם הוא מהספרי פ' קרח להדיא שם רק דנפק"ל ההם מקרא דבתרי' דכתיב ונחשב ללויים כתבואת גורן כו' ע"ש) ובאמת הך קרא דונחשב לכם תרומתכם שהביא הרמב"ם הנ"ל נראה דלא קאי רק אתרומות מעשר לבד ותרומת מעשר באמת הרי קודש הוא כתרומה גדולה וע"ש בפירש"י ז"ל בחומש שכ' להדי' אהך קרא דונחשב לכם תרומתכם דתרומת מעשר אסורה לזרים כו' כתרומה גדולה כו' ע"ש והרי דמוק"ל להך קרא בתרומת מעשר לבד וכמ"ש) ואולי טס"ה ברמב"ם ז"ל שם וצ"ל באמת כמ"ש בספרי הנ"ל (ובפירש"י בחומש הנ"ל) שנאמר ונחשב ללויים כתבואת גורן כו' וצ"ע) ואמנם מ"ש בתוספתא דתרומות הנ"ל גבי מעשר ראשון שהוא קודש אולי י"ל דרק לגבי חולין גמורין קרי ליה התם גם למע"ר קודש או

משום דקודם שהפריש התרומות מעשר ממנו ודאי דגם המעשר הו"ל אז קודש עדיין וכמ"ש בספרי שם וברמב"ם ז"ל הנ"ל דמעשר ראשון אחר שניטלה תרומתו דווקא אז הו"ל חולין וכמ"ש ל וא"ש (ואשר יש לנו לחדש עוד בעז"ה ע"ד הרמב"ם והרמב"ן ז"ל בס' המצות בכ"מ יבואר עוד במק"א אי"ה).

בנימין (כמ"ש התוס' שם ד"ה מבני דעל שם
שבטו נקרא בן בנימין ע"ש) בעשרה באב וכדתנן בתענית כ"ו וכמ"ש ל וא"כ י"ל דה"נ רבי שהי' מבני בנימין כמ"ש בירושלמי הנ"ל נהג יום טוב בעשרה באב כמו ר' אליעזר בר"צ אף שהי' לאחר החורבן דרבי לטעמי' בזה דס"ל נמי דלא בטלה מג"ת וכמ"ש ומשו"ה ודאי דלדידי' נהגו אותם הימים טובים דקרובן עצים גם לאחר החורבן וכדס"ל לר"א בר"צ בזה וכמ"ש ל (והא דא' במגילה שם דהואיל ונדחה ידחה אפשר דלאו לגמרי קאמר שידחה אלא שלא להשלים בו התענית לחוד הוא דקאמר הכי דהואיל ונדחה ליום עשירי והוא יו"ט שלו לכן ידחה שלא להשלים בו התענית עכ"פ וכדאר"א בר"צ הנ"ל בזה) והא דא' שם דלא הודו לו חכמים לרבי בזה אפשר דהנהו חכמים דרבי היינו רבנן דר"א בר"צ הנ"ל.

דס"ל דבטלה מג"ת באמת ואין שייך יו"ט דקרובן עצים בזמן הזה לדידהו כלל וכמ"ש ל וא"ש ---- (ובזה הי' נ"ל ליישב קצת דברי רבינו הגר"א ז"ל בביאורו לאו"ח ס' ת"ע ס"ק ו' דעל מש"ש בשו"ע בתענית בכורים בערב פסח שחל בשבת די"א שמתענין ביום ה' שלפניו וי"א שאינם מתענים כלל כ' הגר"א ז"ל שם וז"ל כמ"ש בפ"א דמגילה כיון שנדחה ידחה ואע"ג דבט' באב אין הלכה כן ומביאין ראיה מירושלמי פ' ע"פ דאפליגי על רבי שהיה מתענה בעה"פ אם מחמת שהיה בכור או משום שהי' אסטניס ולא אפשריטו באם חל בשבת עכ"ל.

ורבים תמהו ע"ד הגר"א ז"ל בזה דלכאורה אין שום ראי' גם מד' הירושלמי הנ"ל אליבא דהלכתא כלל שהרי י"ל בפשיטות באמת דאליבא דרבי עצמו ודאי לא היה יכול להכריח בירושלמי שם דע"כ צ"ל שהי' מתענה רק משום שהי' אסטניס ולא משום בכור מדלא היה מתענה ביום ה' בע"פ שח"ל בשבת די"ל דלרבי לשיטתו דוקא דאפי' בט"ב ס"ל דהואיל ונדחה ידחה א"כ כ"ש דבתענית בכורים ודאי ס"ל דנדחה לגמרי כשחל ע"פ בשבת ומשו"ה י"ל שפיר דרבי ודאי דהיה לענ"ד
בעקרי כל ההלכות הללו שהמה באמת רק כהלכתא למשיחא לבד ולא נמצאו ג"כ בש"ס רק במקומות מיוחדים בלבד והוא בסוכה נ"ג נ"ד ונ"ה ובר"ה ל' ול"א ובסוף מס' תמיד ובמס' סופרים פי"ח וי"ט) וע"כ הנה לענ"ד לא מצאתי דבר ברור לאמתו בד' האחרונים ז"ל בדבר זה (שבאמת בזה"ז אינו אלא רק מנהגא בעלמא שנהגו לעשות בזה זכר למקדש לבד וע' ברמב"ם בסדר תפלת כל השנה שכ' שנהגו מקצת העם לקרוא אחר תחנונים בכל יום שיר מזמור שהיו הלויים אומרים בבית המקדש באותו היום ע"ש וכן בטור ז"ל באו"ח פ' קל"ג כ' דאחר התפלה אומרים השיר שהלויים היו אומרים כו' ע"שור"ל דיאמר בכ"י השיר השייך לאותו היום וכמ"ש ג"כ הרמ"א ז"ל שם בס"י קל"ב (אך המג"א ז"ל ס"ק ד' שם כתב דכוונת הטור לומר המשנה דתמיד ג"כ ע"ש) ומ"מ מפורש בטור ז"ל שם דבכל זמן צ"ל המזמור לפי ענינו כגון ברכי נפשי בראש חודש

(וכ"כ בסוף סי' תכ"ג דנהגו בספרד לומר מזמור ברכי נפשי בר"ח לפי שיש בו עשה ירח למועדים וע' בשו"ת ר' מנחם עזריה ז"ל סי' כ"ה שכתב דבר"ח למוסף (ומש"ש ולמנחה ג"כ יבואר להלן אי"ה דלענ"ד אינו כן דלא נשתנה השיר למנחה רק בשבת ור"ה וכמש"ל) סדרנו ברכי נפשי כו' ה"א גדלה מאוד ע"פ המדרש הנעלם כי לא מצאנו לו בגמ' סדר השיר (ולא זכר שם לד' הטור ז"ל הנ"ל) ואע"פ שבמס' סופרים זכרו בו וישב עליהם את אונם מ"מ ברכי נפשי עדיפא לן עכ"ל והגאון בעל תפארת ישראל ז"ל על ס' קדשים בקונט' חומר בקודש שלו פ"ו אות י"א כ' וז"ל בר"ח אמרו שיר מיוחד כדמוכח בסוכה נ"ה ולא נזכר בש"ס איזה היה ונשכח בעונינו עכ"ל ותמיהני דעכ"פ היה לו להזכיר דברי הטור ז"ל הנ"ל בב' מקומות הנ"ל ושו"ת רמ"ע ז"ל הנ"ל בשם המדרש הנעלם כמ"ש או עכ"פ הי' לו להביא ממס' סופרים הנ"ל שהביא רמ"ע שם שהוא וישב עליהם את אונם וכמ"ש וכמו שהביא בעל תפארת ישראל בעצמו שם בשיר של יוה"כ דלא נמצא ג"כ בש"ס וע"כ כ' בשם המס' סופרים פי"ט הנ"ל שהוא ג"כ ברכי נפשי (מזמור ק"ד) ע"ש ובאמת במחכ"ת גם שניהם שגו בזה דמ"ש רמ"ע ז"ל מהמס' סופרים שהוא וישב עליהם את אונם לענ"ד פשוט באמת דבמס' סופרים שם לא קאי על ר"ח כלל רק דעל מ"ש ברפ"ח שם דרשב"ל בעי מר"י אם יכול לומר שיר בלא נסכים ופשיט ליה מהא דתני' בזה ובזה (היינו בחורבן הבית הראשון והשני בט"ב שחל בא' בשבת אז כדא' בתענית כ"ט ובערכין י"א) היו הלויים עומדים על דוכנם ואומרים וישב עליהם את אונם והפשיטות בזה הוא כמו דא' רשב"ל גופא בערכין י"ב הנ"ל על ברייתא זו ג"כ דמדקתני שהיו עומדין על הדוכן ש"מ דהו"ל אז כעין שירה דעלמא וע"כ דלא מצינו למימר שהיה על קרבן עולת נדבת ציבור או על נסכים לבד שהביאו אז על קרבנות הציבור שהקריבו כמה ימים קודם (כדא' בפ' התכלת ד' מ"ד דמנחתם ונסכיהם אפי' למחר ואפי' עד עשרה ימים כו') דא"כ הי' להם לומר אז השירה דיומא עכ"פ שהוא לה' הארץ ומלואה שהי' בא' בשבת אלא ודאי דאומרים שירה גם שלא על הקרבן והנסכים כלל ושירה כהאי דרשות הוא באמת יכולים לומר בודאי איזה שיר שירצו אז אף שאינו השיר של אותו היום כלל וכ"ז מבואר בסוגיא דערכין הנ"ל ופשוט דהיינו נמי הך דמס' סופרים הנ"ל דקא פשיט ליה דאומרים שיר גם בלא נסכים כלל מדאמרו הלויים אז ביום ראשון שירה של יום רביעי בשבת וע"כ שהי' אז שיר בלא נסכים כלל דרשות הוא ולכן שפיר היו יכולים לומר גם השיר של יום אחר כמ"ש ועכ"פ הדבר פשוט דלא קאי התם כלל על מש"ש בר"פ דלמה אמרו שיהיו אומרים בכל חודש וחודש (וכמו שנראה מד' הרמ"ע ז"ל הנז' שהיה מפרש דהך דוישב עליהם את אונם דמייתי עלה התם וכמ"ש דקאי על השיר של ר"ח וכמש"ל בשמו אבל ודאי דליתא כלל דמלבד שלכאורה נראה דאין שום שייכות להשיר הזה לר"ח כלל (ואף שי"ל קצת כדא' בר"ה ל' דלכן אומרים שיר זה ביום רביעי על שם שבו ביום נבראו חמה ולבנה ועתיד הקב"ה ליפרע מעובדיהן ולכן מתחילין אל נקמות ה' כו' ע"ש וה"נ י"ל לכאורה גם בר"ח שאז הוא חידוש הירח ויש אומות שעובדין אז ללבנה ביום חידוש הירח לכך יש להזכיר בו ביום שעתיד הקב"ה ליפרע מעובדי הלבנה ושייך שפיר גם בר"ח לומר שיר זה דאל נקמות ה' כמו ברביעי בשבת וכמ"ש אבל א"כ לא הי' לו להזכיר במס' סופרים שם רק עיקר הך קרא דאל נקמות ה' כמש"ש בר"ה שהוא בתחילת המזמור ג"כ ולא הקרא

דוישב כו' שהוא בסוף המזמור ואינו שייך כ"כ לר"ח אף שאמרו כל המזמור באמת ואולי יל"ק דלמ"ש בירושלמי דתענית פ"ד ה"ה אהא דפריך התם עלה דתנן ביי"ז בתמוז הובקעה העיר והכתיב בתשעה לחודש הובקעה העיר ומשני התם דקלקול חשבונות יש כאן ע"ש וא' תו התם אקרא דמקל שקד כו' (בירמיה א') דמיום שהובקעה העיר עד יום שחרב הבית כ"א יום ומסיק עלה דאם תאמר שהובקעה העיר בתשעה בתמוז א"כ ע"כ צ"ל דבאחד באב חרב הבית והיינו דכתיב (ביחזקאל כ"ו) באחד לחודש אמרה צור על ירושלים האח כו' ע"ש והשתא אם נאמר דלפי קלקול החשבונות היה יום חורבן הבית ביום ר"ח אב באמת א"ש בפשיטות ד' המס' סופרים לפי פי' הרמ"ע ז"ל הנ"ל דבר"ח אומרים על שיר המוספים מזמור של יום ד' בשבת (משום דכתי' ביה אל נקמות ה' וכמש"ל) ולכן שפיר אמרו הלויים אז ביום שחרב הבית שיר זה דאל נקמות ה' אף שהי' ביום אחד בשבת באמת כדא' בכל דוכתא הנ"ל משום שהיה באמת בראש חודש כמ"ש ואמרו אז שיר של מוספי ר"ח וכמ"ש ומיושב בזה קושית הש"ס דילן בערכין הנ"ל דפריך ותסברא שירה דיומא לה' הארץ ומלוואה היא כו' (והא דנקט התם קרא דוישב עליהם את אונם ג"כ משום שבאמת נחרב הבית אז ביום ר"ח אב כמ"ש ולהכי נקט שפיר גם סוף המזמור הנ"ל דשייך לחורבן הבית כמ"ש בערכין שם דאלייא בעלמא כו' ע"ש ולמ"ש אין צורך לומר באמת דאלייא בעלמא כו' רק שהי' שיר של מוספי היום אז וכמ"ש בעז"ה): (ותשלום דבר תשובה זו מבואר לעיל מדף ל"ג ולהלן באורך וכמש"ש בעז"ה) מתענה משום שהיה בכור ואפ"ה לא היה מתענה ביום ה' כשחל ע"פ בשבת משום דאזיל לטעמי' דא' דהואיל ונדחה ידחה כמ"ש משא"כ לדידן דקיי"ל גבי ט"ב שחל בשבת כחכמים דרבי דמתענים למחר ה"נ די"ל כן גם בע"פ שחל בשבת שמתענים לפניו ביום ה' וכמ"ש הגר"א ז"ל עצמו באמת דבט' באב אין הלכה כרבי וה"נ אפשר דבבכור ג"כ לא קיי"ל כלל כרבי בהא ועכ"פ אליבא דהלכתא לכאורה אין שום ראיה מד' הירו' דר"פ ערבי פסחי' הנ"ל בזה כיון דהתם לא קאי רק אליבא דרבי בלבד וכמ"ש אולם למש"ל בעז"ה י"ל קצת ד' רבינו הגר"א ז"ל הנ"ל בזה די"ל דבמ"ש להוכיח עוד מהך דרבי בירושלמי דר"פ ע"פ הנ"ל שאינו אלא אם נאמר לכאורה דכל עיקר הראיה מהך דפ"ק דמגילה הנ"ל דאמר רבי דהואיל ונדחה ידחה שאינו ראיה באמת משם כלל למש"ל דלא אמר שם כן רק לעצמו לבד ומפני שיו"ט שלו היה בעשרה באב וכמ"ש אבל א"כ שוב יש להוכיח עכ"פ מהך דבעי אליבא דרבי בירושלמי פ' ע"פ הנ"ל וכמ"ש הגר"א ז"ל הנ"ל דליכא למימר לפ"ז דדוקא אליבא דרבי מיבע"ל התם הכי וכמש"ל שהרי לפ"ז לא מצינו באמת גם לרבי דאית ליה הך סברא כלל דהואיל ונדחה כו' דהרי הך דתשעה באב לא היה רק מפני שיו"ט שלו הי' וכמ"ש וע"כ דבתענית בכורים עכ"פ שפיר אמרינן באמת גם לכו"ע דהואיל ונדחה ידחה וכדמוכח מהך דהירושלמי הנ"ל דלא פשיט אליבא דרבי מע"פ שח"ל בשבת וא"ש ד' הגר"א ז"ל הנ"ל כלא בא להוכיח מהירו' דע"פ הנ"ל רק אם נרצה לדחות מהך דפ"ק דמגילה הנ"ל בזה וכמ"ש בעז"ה ואף דאם נאמר דרבי ס"ל כמ"ד דלא בטלה מג"ת וכמ"ש הרי אפשר לומר דלהכי לא פשיט בירושלמי הנ"ל דאי משום שהיה בכור היה צריך להתענות ביום ה' שלפניו משום דלרבי עצמו אי אפשר להתענות כלל ביום ה' שלפניו משום דהו"ל חגא דשבויעא שאסורין בתענית כדא' בתענית י"ז הנ"ל והרי רבי

ס"ל דלא בטלה מג"ת וכמ"ש וא"כ י"ל דאה"נ לדידן דס"ל דבטלה מג"ת דודאי דשפיר מתענין הבכורות בע"פ שח"ל בשבת ביום ה' שלפניו ונסתר ג"כ לכאורה ד' הגר"א ז"ל הנ"ל בזה אבל נראה דבאמת צ"ל דלהך ס"ד בירושלמי דרבי הי' מתענה בע"פ משום שהיה בכור דע"כ דלרבי הך תענית דבכור חמיר טפי מהימים הכתובים במג"ת שהרי גם ערב הפסח עצמו נאסר בתענית בימים הכתובים במג"ת וכמ"ש"ל ואפ"ה הבכור מהענה בו משום דתענית דבכור דוחה להיו"ט דמג"ת וא"כ ה"נ י"ל דמה"ט הי' צריך להתענות גם ביום ה' שלפניו אף למ"ד דלא בטלה מג"ת אי לאו משום דאמרינן באמת לכו"ע בתענית זה דהואיל ונדחה ידחה וא"ש ד' הגר"א ז"ל הנ"ל בעז"ה: (ויתר ד' התשובה הזאת מבואר למעלה מד' ל"ד ולהלן בעז"ה) א"ה הן יען כי לא נשלם עדנה דבר הקונטרס מהחילוקא דרבנן (בסוגיא דעצרת אחר השבת המתחיל להלן בדף ס"ה ולא נדפס שם רק עד ד' ס"ט ולא נשלם שם עדיין).

וכמו שנרשם בדף ס"ט שם) ע"כ ראיתי להשלימו כאן בעז"ה --- וזה שייך לתשלומי הדברים שכתבנו שם בדף ס"ט סוף עמוד א' ליישב בפשיטות עיקר קושיטנו שכתבנו בראשית הדברים בזה דמשו"ה שפיר אצטריך קרא דבחריש ובקציר לר' ישמעאל לקצירת העומר דדוחה שבת ולא יליף מבנין אב דפסח ומילה ותמיד משום דאיכא למיפרך שפיר כדפריך הש"ס התם (ביבמות ה') דמה לכולהו שכן ישנן לפני הדיבור וכמו שהארכנו הרבה בזה שם בעז"ה: --- ואמנם הנה באמת עדיין ים לבאר דבכל עיקר דבר הפירכא הזאת דס"ל להש"ס דיבמות הנ"ל שם לחומר בזה דעשה שקודם הדיבור חמיר טפי (לדחות אף ל"ת שיש בה כרת) מעשה שלאחר הדיבור (וכגון עשה דיבום דקיל טפי שהוא עשה דלאחר הדיבור ולא אלים כ"כ לדחות ל"ת שיש בה כרת כדאמר התם) הנה באמת מצינו סתירה מפורשת לזה בתוס' קידושין (ל"ח) ד"ה אקרוב עומר בשם הירוש' שכתב וז"ל בירושלמי מקשי' למה לא אכלו מצה מחדש ויבא עשה דבערב תאכלו מצות וידחה ל"ת דחדש ומתריך משום דאין עשה שקודם הדיבור דוחה ל"ת דאחר הדיבור ע"כ והרי דסתרי אהדדי בזה מהיפך להיפך ממש דמש"ס דילן משמע דעשה שקודם הדיבור אלים טפי למידחי אפילו לל"ת שיש בה כרת כגון שבת אע"ג דעשה דאחה"ד לא דחי' לל"ת דכרת ובירושלמי משמע איפכא דעשה דקה"ד קיל טפי מעשה דאחה"ד שאינו דוחה אף לל"ת גרידא אע"ג דעשה דאחר הדיבור דחי' ל"ת גרידא וכבר הקשו כן הרבה מן הגאונים ז"ל בספריהם ומהם הגאון בעל שאגת ארי' ז"ל בתשובה סי' צ"ו והנה הגאון בעל שאג"א ז"ל כ' לתריך שם וז"ל וי"ל דודאי עשה שנאמרה לפה"ד ולא נישנית כלל לאה"ד גרע טפי כד' הירושלמי אבל היכא שנא' לפה"ד ונישנית נמי לאה"ד אלים טפי משאר עשה שנאמרה לאה"ד לחוד והשתא א"ש דפסח נאמר במצרי' קה"ד ונישנית כמ"פ אחה"ד וכן תמיד נשנה בחומש הפקודים וכן מילה נאמר לא"א ונישנית בת"כ ביום השמיני ימול הלכך הואיל ונאמרה ונישני' אלימא ספי כד' הגמ' דידן אבל מצה לא נאמר אלא במצרים קה"ד לחוד ולא נישנית לאה"ד הלכך גרע טפי וכד' הירושלמי הנ"ל וא"ש: אמנם שוב הקשה הגאון ז"ל שם בעצמו ע"ז דאמאי לא חשיב לעשה דמצה עשה דלאחר הדיבור לדחות ל"ת שהרי כיון דכתיב במשנה תורה (בפ' ראה) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות ומוקי לה ר' יהודה (דקיי"ל כוותיה בפסחים דף כ"ח) לקובעו חובה בזמה"ז וע' ברמב"ם פ"ו מה'

חו"מ שהביא מקרא דבערב תאכלו מצות וכבר עמד בזה בעל לח"מ ז"ל שם וכתב ג"כ דהרמב"ם אקרא דשבעת ימים תאכל עליו מצות סמך ע"ש] וכיון דמיירי ממצות אכילת מצה הא ממילא הרי נשנית אה"ד וכן ר"א דיליף בפסחים (מ"ג) מהאי קרא דנשים חייבות באכילת מצה דבר תורה ש"מ דהאי קרא ממצה של מצוה נמי איירי וממילא הא נישנית לאחה"ד נמי וליכא למימר דכיון דהא דנישני' לאחה"ד מיבעיא לי' לדרשא כדאמרן הו"ל כלא נישנית וכדאמר בסנהדרין (נ"ט) גבי כל מצוה שנאמר' לבני נח ונשנית בסיני לזה ולזה נאמר' ופריך ממילה דנאמרה ונשנית וביום השמיני ימול ולישראל נאמר' ולא לבני נח ומשני ההוא ביום ואפי' בשבת הוא דאתא כלו' וכיון דאיצטריך לדרשא הו"ל כלא נשנית וה"נ פריך התם מפ"ו ומשני כה"ג וה"נ נאמר גבי מצוה שנאמרה לפני הדיבור דאע"ג דנשנית לאה"ד אפ"ה היכי שנשנית לשום דבר ה"ל כלא נשנית דא"כ הדק"ל דנילף ממילה דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת מאי אמרת שכן ישנן לפה"ד ונישנית לאה"ד ביום השמיני ימול הא כיון דהא מבע"ל לביום אפילו בשבת ה"ל כלא נשנית וכדא' גבי מצה ובדוחק גדול י"ל עכ"ד הגאון בעל שאגת ארי' ז"ל: (והנה יתבאר להלן אי"ה גם יתר הדבר ים בזה שיש לנו עוד להאריך בהם ולהשלים דבר כל הקונטרס הלז בעז"ה אך בתחילה ראיתי עוד להקדים כאן גם יתר הדברים דשייכי לתשל' הענין המבואר עוד בזה בדף ס"ט ע"ב שכתבתי שם בעז"ה לדקדק בסוגי' דפסחי' צ"ג דמוק"ל התם לדר"נ דס"ל מגדף לאו היינו מברך דאיכא למידק שם לכאורה דלפי מש"ש דמ"ד דמגדף מביא קרבן הוא משום דס"ל דכתיב כרת יתירא במגדף.

וא"כ הרי י"ל דר"נ נמי ס"ל דמגדף היינו מברך רק דחטאו ישא אצטריך לכרת יתירא למגדף וכמש"ש וכתבנו שם לדחות לכאורה דלמש"ש דר"ע לדבריהם דרבנן קאמר הכי א"כ אי הוה מוקמינן לדר"נ בהכי לא הוי אתי לא כר"ע ולא כרבנן דידי' באמת וכמש"ש (ואמנם זה דוחק באמת דהרי שפיר י"ל דס"ל לר"נ כר"ע אליבא דרבנן עכ"פ ובלא"ה כתבנו שם דמד' הר"ב כ"מ ז"ל בפ"ד מה' ק"פ הל' ב' לא משמע לפרש הכי) אך בדרחב"ע דא' שם לדידי' דחטאו ישא מבע"ל לכדאמרן שפיר י"ל כמ"ש דאו דס"ל כר"ע וחסאו ישא מבע"ל לכרת יתירא או דס"ל כרבנן ולכרת גרידא אתא והאי כדאמרן ר"ל כדאמר' אליבא דתרי תנאי דלעיל (דלמר מגדף היינו מברך ולמר לאו היינו מברך).

אבל בהא דפשוט להש"ס דר"נ ס"ל דמגדף לאו היינו מברך קשה כמ"ש (וא"ל דכיון דס"ל לר"נ בסנהדרין (צ"ט) דכי דבר ה' בזה זה מי שאינו משגיח על המשנה ע"ש וא"א דס"ל נמי דמגדף היינו מברך א"כ מנ"ל לר"נ כרת בע"כ שלא כדרכה ע' תוס' סנהדרין (ס"ד) ד"ה שלש דמה שתרצו שם לר' ה"נ הרי שפיר י"ל כן אליבא דר"נ וע"ש): אולם נ"ל דיש ניישב קושיתי בפסחים צ"ג אליבא דר"נ הנ"ל בדרך פלפול דע"כ א"א לומר כלל דס"ל לר"נ כר"ע דמגדף מביא קרבן והוא מהא דגרסינן בשבת (דקנ"ג) ארב"ח המחמר אחר בהמתו בשבת בשוגג חייב חטאת במזיד חייב סקילה מ"ט אמר רבה דכתי' ל"ה כ"מ אתה ובהמתך בהמתו דומיא דידי' כו' אמר רבא כו' דכתיב לעושה בשגגה.

והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' הוקשה כל התורה כולה לע' כוכבים מה ע"כ דעביד מעשה בגופי' ה"נ עד דעביד מעשה כו' (פרש"י דכתיב לעושה בשגגה והכא לא קעביד

מעשה אלא דיבור בעלמא שמנהיג בקול) ושם (קנ"ד) אר"י המחמר אחר בהמתו פטור מכלום בשוגג לא מיחייב חטאת דהוקשה כל התורה לע"כ במזיד נמי לא מיחייב דתנן כו' הא אין חייבין על שגגתו חטאת אין חייבין על זדונו סקילה ע"כ ושם (ד' ס"ט) בתוס' ד"ה מה ע"כ כתבו דלר"ע דס"ל דקרא דוהנפש אשר תעשה דבמברך את ה' כתי' אית לן למימר דהוקשה כל התורה כולה למברך ה' ע"כ וכ"כ בסנהדרין (ס"ה) ד"ה מאן תנא דלר"ע כיון דחייב רחמנא במגדף ש"מ דבכל דוכתא לא בעינן מעשה לענין קרבן כלל ע"ש והגאון בעל בית אפרים בתשובה ח' א"ח שאלה (נ"ג) אחר שהביא שם ד' התוס' דשבת הנ"ל כ' וז"ל ולפ"ז לר"ע איכא חיוב חטאת במחמר דהא מברך ה' נמי ליכא מעשה אלא דיבור בלבד ומחייב עליו חטאת עכ"ד*) וכ"כ הגאון בעל מנ"א בסנהדרין (ס"ו) וז"ל דעל הא דפריך רבא לרב"ח דבעי' מעשה בגופי' י"ל דס"ל דהוקשה כל התורה למגדף ולא בעינן מעשה בגופי' כמו מגדף עכ"ל והשת' אי אמרת דס"ל לר' נתן דמגדף חייב קרבן א"כ ע"כ דה"נ דס"ל לר"נ דמחמר בשבת חייב חטאת וכיון דחייב חטאת בשוגג ה"נ דחיי' סקילה במזיד שהרי לא פטר לי' ר"י מסקילה אלא משום דאין חייבין על שגגתו חטאת וא"כ הוה מחמר אב הגה"ה*) ושם בתשובה רצה לדחות ד' הגאון בעל ש"א ז"ל בתשובה סי' ע"ב שהביא ראי' דמחמר נוהג ביוה"כ מסוגי' דחולין (ק"א) דתני התם שבת ויוה"כ שגג ועשה מלאכה מניין שחייב ע"ז בפ"ע וע"ז בפ"ע ת"ל שבת היא יוה"כ"פ הוא דריה"ג רע"א א"ח אלא אחת ואם איתא דמחמר א"נ ביוה"כ ל"ל שבת היא תיפוק לי' מק"ו דהא שבת לגבי יוה"כ פמלאכה בשבת ככל הל"ט אבות מלאכות שעל כולם חייבין על שגגתן חטאת ועל זדונן סקילה והרי בשבת (ע) גרסינן ר' נתן אומר ל"ת כו' מת"ל לפי שנא' ויקהל משה כו' דברים הדברים אלה הדברים אלו ל"ט מלאכות שנאמרו למשה בסיני כו' וא"א דמחמר לר"נ חייב חטאת וסקילה וא"כ הוא אב מלאכה.

בפ"ע וה"ל ארבעי' אבות מלאכות בשבת והרי ר"נ רק ל"ט אבות נפק"ל מקרא דאלה הדברים ותו לא ואין לומר דדל הבערה מבינייהו וכמ"ד ללאו יצאתה והו"ל ל"ט אבות שחייבים עליהם חטאת וסקילה עם מחמר הא ליתא שהרי ר"נ ס"ל להדיא התם דהבערה לחלק יצאתה [ואע"ג דגם לר"ע שמעינן לי' בהדיא דהבערה לחלק יצאתה בפסחים ה') ואפ"ה ס"ל ע"כ דמחמר הוה אב מלאכה וכמ"ש י"ל דאה"נ דס"ל לר"ע דמ' אבות מלאכות הוויין ואל תתמה שהרי מצינו לר' יהודה דס"ל בהדיא דארבעים א"מ הויין וכמ"ש"ל (ד' ס"ז).

ואע"ג דבפ' כלל גדול מוקי למתניתין דא"מ ארבעים ח"א דידע לה בתחו' ואליבא דר"ע י"ל דהאי תנא ס"ל בתחומין כר"ע ולא במחמ' מדלא קתני לה ועי' בכריתות (ד' ט"ז) דמוקי התם להמתניתין דר"פ כ"ג דהעושה מלאכו' מע"מ אחת כו' כר"ע וא"כ אידך מתניתין דקתני הרי אלו אבות מלאכות ומוק"ל נמי בשבת (ע"ה) דלאפוקי מדר"א קאתי וע"כ דהאי נמי אתי כר"ע וי"ל] וא"ש הסוגיא דפסחים הנ"ל דע"כ מוכח דס"ל לר"נ דמגדף אינו חייב קרבן וכמ"ש.

ולפמ"ש נ"ל להביא ראי' משם לשיטת התוס' הנ"ל דלפירש"י דלרבי דס"ל התם דמגדף היינו מברך ע"כ דס"ל נמי דמגדף מבי' קרבן וא"כ ע"כ ס"ל דמחמר אב מלאכה הוא

וכמ"ש. והרי רבי ס"ל נמי בשבת (צ"ז) דל"ט אבות בלבד הויין ודוחק לומר דלר' הבערה ללאו יצאתה (וע' מש"ל מהך דמנחו' ע"ב דקא' ור' לאו תלמידי' דר"ש הוא כו' ס"ל כאידך דר"ש כו' כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חו"א כו' ואם איתא מאי ראי' מהקט' חו"א דאין בו אלא איסור' הבער' כדמוכח ביבמות (ל"ג) ע"ש.

וא"כ אינו אלא בלאו בעלמא משא"כ _____ הו"ל איסור כולל באיסור חמור אלא ע"כ דנוהג וה"ל שבת א"ח לבד עכ"ד בעל ש"א ז"ל וכתב הב"א ז"ל דכיון דאר"י בשבת (קנ"ד) מחמר פטור מכלום ובלאו נמי לא מיחייב דה"ל לאו שניתן לאזהרת מב"ד ואין לוקין עליו וא"כ אף דמחמר א"נ ביוהכ"פ לא מקרי שבת כולל בלאו דמחמר דאיסור לאו בלא מלקות אינו מועיל להיות כולל והביא ראי' לזה ע"ש וכ' ליישב ד' בעל ש"א ז"ל וז"ל ואפשר לומר דכיון דלמאי דמהפך שם בחולין דר"ע לדריה"ג א"כ ר"ע הוא דקא' להאי ריבויא דשבת הוא ובריש פ"ג דמכות אמרינן דר"ע ס"ל לאו שניתן לאזהרת מב"ד לוקין עליו ותיקשי' לדידי' דהא כולל בלאו דמחמר שיש בו מלקות לר"ע ונ"ל שבת הוא אלא ע"כ דגם ביוה"כ נוהג וליכא כולל עכ"ל ובמחכ"ת של הגאון בית אפרים ז"ל נעלם ממנו הסוגיא דרפ"ג דמכות שם במקומו ובשבעו' ד' דבהדי' ס"ל לר' עקיבא התם להיפך באמת דלאו שניתן לאזהרת מב"ד אין לוקין עליו כדקתני התם בברי' להדיא רע"א חייבי מב"ד אינן בכלל מלקות ארבעים ואסיק רבא התם דאע"ג דלא אתרו בי' אלא למלקות אין לוקין לר"ע דהו"ל לאו שניהן לאזהר' מב"ד ואע"ג דלרבינא דמפרש שם טעמא דר"ע משום כדי רשעתו היכא דליכא מיתה לכו"ע לקי ואף בלאו שניתן לאזהרת מב"ד הרי כל עיקר קושייתו אינו אנא מדאמר ר"י בשבת שם דמחמר לא לקי דהו"ל לאו שניתן לאזהר' מב"ד וא"כ היינו כרבא דמכות שם וכמ"ש התוס' שם ד"ה ברשעה עי"ש אבל לרבינא מעיקרי' דדינא פירכא דבאמת לדידי' מחמר חייב מלקות לכו"ע וכמ"ש התוס' שם.

ולא כסוגיא דרפ"ג דמכות בלבד הוא סותר אלא אף לסוגיא דשבת שם בד' ר"י עצמו (שהביא ריש ד' ר"י ולא סוף דבריו) שהרי מסיק ר"י להדיא דאפילו למ"ד לאו שניתן לאזהרת ב"ד לוקין עליו במחמ' מודה דאינו לוקה דכתי' אתה למימר הוא ניהו דמחייב בהמתו לא ע"ש (רק דלפ"ז י"ל דלר"ע דאמר לאו שניהן לאזהרת מב"ד אין לוקין עליו לא אצטריך מיעוטא דאתה לדידי' רק למעט מחמר מקרבן דלא ניליף ממגדף ונסתר כל מש"ל בזה ודו"ק): _____ משא"כ קצירה דאיכא איסור סקילה

ואולי דדוקא באיסור לאו אמרי' חביבה מצוה בשעתה אלא ע"כ דלרבי הבערה לחלק יצאתה (וע' יבמות ל"ב שמעתי מרבי שמים ושם ל"ג תוד"ה אמר ובפסחים מ"ח ר' אומר הל כר"א ורש"י ביצה כ"ז ד"ה חלה ודו"ק): עוד נ"ל להביא ראי' לשיטת הרמב"ם והתוס' שכ' בד' ס"ט הנ"ל דלפירש"י ז"ל דמאן דמחיי' קרבן במגדף ע"כ דכר' ס"ל דפ"ש נמי בכרת וא"כ אמאי לא תני ל"ז כריתות במתניתין כרת דפסח ראשון וכרת דפסח שני וע' כריתות ג' תוד"ה הואיל ודו"ק [ויש ליישב וע"ש בגמ' תנא שם שבת קתני וע"ע תוספ' סנהד' (נ"ד) ד"ה הבא בשם הירו' ורש"י זבחי' (ק"ז) ד"ה ל"ו כריתות.

ובתוס' שם ד"ה הני (א) וצ"ע]. ועכ"פ לשיטת הרמב"ם והתוס' הנ"ל א"ש בין לסוגיא דסנהדרין (ס"ד) דס"ל לרי"ש דמגדף היינו עובד כוכבים ובין לסוגיא דכריתות הנ"ל (*).

דס"ל לרי"ש כר"ע דבין כך ובין כך מצי סבר רי"ש כר"נ דמועדו אראשון קאי וה"ל פסח שני דדוחה שבת דבר הלמד בהיקש הנלמד מג"ש ואינו חו"מ בב"א לקצירת העומר וכמ"ש וא"ש : _____ (הגה"ה*) ואמנם בעיקר סתירות הסוגיות דסנה' ס"ד וכריתות ג' הנ"ל דסתרי אהדדי אליבא דרי"ש מהיפך להיפך ממש וכבר תמהו בזה הגאונים ז"ל בעל ב"ש ובה"ז שם ע' בס' מנחת אהרן בסנהדרין ס"ד שכתב שם וז"ל מסוגיא זו הקשה הבאר שבע בכריתות ג' דקאמר התם דבמגדף ס"ל לרי"ש כר"ע הלא רי"ש סבר בשמעתין דמגדף היינו עע"כ ודלא כר"ע ונשאר בקושיא.

גם הבה"ז העיר בקושיא זו ותירוצו אין לו ביאור כלל כו' ע"ש עכ"ל והנה הגאון הנ"ל כ"ש ליישב קושיא זו באורך ועיקר דבריו שם הוא דלמ"ש רש"י למ"ד מגדף היינו עובד כוכבים שהוא משורר לע' כוכבי' וכיון דכתי' כרת דידי' במקום קרבן ע"כ דחייב קרבן ואע"ג דל"ב מעשה וע"כ משום דעקימת פיו הוה מעשה וה"נ דלדידי' גם מגדף חייב קרבן דל"ש והשתא אע"ג דרי"ש ס"ל דמגד' היינו עע"כ אפ"ה שפיר מצי סבר כר"ע דמגדף חייב קרבן אלא דדוקא לרי"ש לשיטתו הוא דאיכ' למילף מגדף ממשורר לע"כ וע"ש: והנה מה שיש לדקדק בזה בדבריו ז"ל שם יבואר במקו"א אי"ה ועכ"פ נ"ל ליישב קושי' חמורה הלזו גם לשיטת התוס' בכריתות ח' שפירשו להדי' דמגדף היינו עו"כ בזיבוח וקיטור שלא כפירש"י והדק"ל ועוד לשיטות הרמב"ם והתוס' שכ"ל דלר"ע לא נפק"ל קרבן במכרך אלא מכרת יתירה וא"כ לרי"ש מנ"ל דמשורר גופא חייב קרבן כיון דלית ביה מעשה וכרת יתירא לא כתיב ביה.

והכרת תכרת לעוה"ב דרשינן ליה לרי"ש _____ (הגה"ה א) ובדרך אגב אני תמה על התו' דזבחים שם ד"ה דאיכ' המעלה והמעלה שהקשו דאמאי לא משני דמתני' דכריתות אתיא כר' יוסי הגלילי דפטר מוקטרי חוץ ע"כ ואני אומר דלק"מ דלא מבעיא למאן דמוקי למתניתין דכריתות כרי"ש הרי שם בגמ' מוכח להדיא דרי"ש מחייב במוקטרי חוץ שהעלן בחוץ כדאמרינן התם אשכחן מוקטרי פנים שהעלן בחוץ מוקטרי חוץ שהעלן בחוץ מנין כו' כדתנא דברי"ש ואליהם תאמר לערב פרשיות דמוקי למתניתין דכריתות כר"ע הרי שם בסוגיא דזבחים מוכח דלר"ע נמי חייב במוקטרי חוץ דקאמר התם דאליבא דרי"ש איכא תרי קראי [לא יביאנו ולעשות אותן] למימרא דעל השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר חז' למוקטרי פנים שחסרו וחד למוקטרי חוץ שחסרו והעלן בחוץ שהוא פטור ולר"ע דלדידי' ליכא אלא חד קרא דלא יביאנו מבע"ל לחלק מסיק לדידי' דמוקטרי פנים שחסרו והעלן בחוץ חייב אלמא דר"ע מוקי מיעוטא דלעשות אותו למעט חסר אמוקטרי חוץ שחסרו (וכמ"ש רש"י דאי כתב חז' מעוט' מוקמינן ליה אמוקטרי חוץ אבל מוקטרי פנים מיחייב דהא מהדרין פוקעין שחסרי) ומדאצטריך אותו למעט חסר ש"מ דעל השלם הוא חייב.

אע"ג דמוקטרי חוץ הוא ומוכח להדיא דבין לרי"ש ובין לר"ע חייב אמוקטרי חוץ שהעלן בחוץ דלתרווייהו עכ"פ חז' מיעוטא אתא למוקטרי חוץ שחסרו וכמ"ש (אלא דבאמת הא גופא ק"ל למה הוצרך לומר דלר"ע מוקטרי פנים שחסרו והעלן בחוץ חייב והלא בפשיטות הו"ל דר"ע ס"ל כריה"ג דמוקטרי חוץ שהעלן בחוץ פטור ולא אצטריך קרא כלל למעט חסר במוקטרי חוץ וכי אתא קרא למוקטרי פני' שחסרו ורי"ש לשיטתו דתנא

דברי"ש לעיל ואליהם תאמר לערב פרשיות ומחייב מוקטרי חוץ ואצטריך קרא למעט נמי מוקטרי חוץ שחסרו ואולי י"ל דהך סוגיא אתי כר' יהודה דס"ל התם (דפ"ד) דאם יצא דמה אם עלתה תרד.

וא"כ לא משכחת לזורק בחוץ דמחייב ר"ע התם אלא במוקטרי חוץ. אבל במוקטרי פני' כיון שיצ' ושוב אין הקודש מקבלו לא הי' חייב על הזריקה וע"ש ק"ח תוס' ד"ה שחיטת לילה ולהכי לא מצי לאוקמי לר"ע כריה"ג.

וכמ"ש התוס' שם דלריה"ג אליבא דר' יהודה לא משכחת לה זורק בחוץ דחייב וא"ש): (ומזה קצת ראוי לד' הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' פסולי המוקדשין הל"ו שפסק שם כר' יהודה ע"ש. אע"ג דמסוגיא דריש מעילה נראה לכאורה דקיי"ל כר"ש מדפליגי אמוראי התם אליבא דר"ש ע"ש.

(וכן מוכח לכאורה מסוגיא דזבחים (פ"ה) אר"ז אף אנן נמי תנינא כו' ע"ש) אבל לפמ"ש א"ש דמסוגיא דזבחים (ק"ז) הנ"ל דסתמא דגמ' אליבא דר' יהודה אזלא משמע דקיי"ל כוותי' וכמ"ש אלא דבאמת מסוגיא דמעילה בלא"ה ניחא שהרי הרמב"ם ז"ל כ"ש בפ"ג ה' ז' דקדשי קדשים ששחטן בדרום אם עלו לא ירדו וע"כ צריך לומר דנוסחא אחרת הי' לו להרמב"ם ז"ל בסוגיא דמעילה וכמ"ש הכ"מ שם ואכמ"ל: והרמב"ם ז"ל פסק בפ' י"ט מה' מעה"ק ה' ח' דמוקטרי פנים שחסרו והעלה בחוץ פטור וע"ש בה' ס' ובה' י"א והיינו כרי"ש.

וע"ש בלח"מ שהקשה דברי הרמב"ם ז"ל אהדדי דשם בה' י"א כתב זרק הדם והעלה האברים חייב שתים שהרי חלק הכתוב בין מעלה לעושה כו' וטעם ועכ"פ יש לנו ליישב סתירות הסוגיות גם לשיטת הני רבוותא ונ"ל דבאמת מצינו דתנאי נינהו אליבא דרי"ש בזה דגרסי' בסנ' (צ) א"ל כו' לר"ג אמריתו דשכבי חיי הא הו עפרא כו'.

א"ל ברתי' כו' שני יוצרים יש בעירינו כו' דבי ר' ישמעאל תנא קל וחומר מכלי זכוכית מה כ"ז שעמלן ברוח בו"ד נשברו יש להם תקנה בו"ד שברוחו של הקב"ה עאכ"ו פרש"י דבי רי"ש תנא ק"ו מכ"ז זו היא תשוב' שהשיב' לאביה ע"כ וכבר עמד בזה המהרש"א ז"ל בח"א דמי הכריחו לרש"י ז"ל לפרש דאדלעיל קאי ולא ניחא לי' לפרש דהך דתנא דברי"ש מלתא באפי' נפשי' הוא וככל הנהו תנאי ואמוראי דמייתי שם בגמ' כל חד לימודא לתחה"מ ואולי גם תנא דברי"ש נמי תנא לימודא לתה"מ מן הק"ו דמייתי ולא אתשובה דברתי' כו' קאי וע' במהרש"א שכ' דהי' דוחק לרש"י ז"ל לפרש כן דא"כ צ"ל דרי"ש לא ס"ל כל הני לימודי לתה"מ דמייתי מקרא לעיל בגמ' דוחק בזה (וע"ש בגמ' דלמוד קמא דמייתי ר"י שם לתחה"מ מה"ת שנא' ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן כו' תנא דבי רי"ש שם מה אהרן חבר כו' ופרש"י הא דכתי' לאהרן לאו להכי הוא דאהא) ול"נ בפשיטות דהי' ק' לרש"י ז"ל דלמה לי' לתנא דבי רי"ש למיליף מק"ו תיפוק לי' מקרא בהדיא דמייתי שם רי"ש עצמו דגרסי' בגמ' התם הכר' תכרת הכרת בעוה"ז תכרת לעוה"ב ד' ר"ע א"ל רי"ש והלא כבר נאמ' ונכרתה וכו' אלא ונכרת' בעוה"ז תכרת בעוה"ב ה"ת ד"ת כל' ב"א והשתא הרי לרי"ש גופ' איכא לימודא בהדי' לתה"מ מקרא דה"ת דע"כ לעוה"ב אתא כדאמר רי"ש וכן מייתי ר"א בר"י שם בגמ' לימודא כה"ג

אלא דאיהו יליף מהכ' תכ' ומעונה בה דס"ל דלעה"ב אתא וא"כ אף דרי"ש דרש עונה בה לשלא עשה תשובה עכ"פ תיפו"ל מהכר' וכמ"ש וזה הכרי' לרש"י ז"ל לפרש דתנא דבירי"ש רק אברתא כו' קאי דאלו רי"ש עצמו נפק"ל מקרא בהדי' וכמ"ש: והנה כ"ז הוא לפירש"י אבל נ"ל דלהתוס' והרמב"ם ז"ל י"ל בפשיטות דאה"נ דתנ' דרי"ש גם הוא אייתי ראייה לתה"מ _____ וטעם זה אצ"ל אלא לר"ע דנפק"ל זורק מאו זבח דכתיב גבי העלאה ולה"ק ר"א התם דזרק והעלה לר"ע א"ח אלא אחת וע"ז אמר אביי התם דאפי' לר"ע חייב שתים דלהכי פלגינהו קרא כו' אבל לר"יש דנפק"ל זורק מקרא דדם שפך דכתיב גבי שחיטה בלא"ה חייב שתים כמו שחט והעלה.

ומדהוצרך הרמב"ם ז"ל לומר טעמא דאביי אליבא דר"ע משמע דפסק כר"ע (ע"ש בלח"מ שדחק בזה דהרמב"ם ז"ל רצה לתת טעם דאפילו ר"ע יודה בו אע"ג דלית הלכתא כוותי' וע"ע בלח"מ מה שהקשה עוד שם בריש דבריו דלמה פסק הרמב"ם דלא כר"ע דהלכ' כוותי' מחבירו ע"ש [ועי' ברמב"ם פ' י"ח מה' כלים ה' י"ג שכ"ש כמה יקבל החרס ויהא מק"ט כו' וכתב הכ"מ שם וז"ל בפ' ב' דכלים וכרי"ש וצ"ע למה לא פסק כר"ע ואפשר שסובר רבינו דר' ישמעאל הוה רבי' דר"ע ע"כ ובזה הוה א"ש נמי הכא ד' רבינו ז"ל שפסק כרי"ש לגבי ר"ע ותמיהני על הרב הלח"מ ז"ל שלא זכר לד' הכ"מ בהלכות כלים הנז': אבל אני תמה מאוד על הרב הכ"מ ז"ל דמאי דמספקא לי' בד' רבינו ז"ל להך גיסא דאפשר שסובר רבינו דרי"ש הוה רבי' דר"פ במחכ"ת הנה מצינו להדיא דפשיטא לי' לרבינו ז"ל לאידך גיסא באמת וכמ"ש בפ' המשניות שלו בעדיות פ"ב מ"ו וז"ל השום והבוטר והמלילות כו' ר' ישמעאל או' שישלים מדוכתם כו' ואעפ"י שר' ישמעאל תלמיד ר"ע הלכה כרי"ש עכ"ל (כלו' משום דבשבת י"ט א' הורה ריב"ח כרי"ש וכ"כ התי"ט ע"ד הר"ב שפסק כרי"ש וז"ל ואעפ"י שהוא תלמיד ר"ע כמ"ש הרמב"ם וקיי"ל הל' כר"ע מחבירו כ"ש מתלמידו הכא הורה ריב"ח כרי"ש כדאי' בגמ' ע"כ) הרי להדי' סתירה מהיפך להיפך דפשיטא לי' להרמב"ם ז"ל דבכ"מ קיי"ל כר"ע לגבי רי"ש משום דאין הלכה כהלמיד במקום הרב (אלא שהרב המגיד ז"ל בפ"ג מה' שבת ה' ב' העתיק משנה זו ר' ישמעאל בר' יוסי א' יגמור כו' ע"ש).

ולפי גירסא זו הוה א"ש מ"ש הר"מ שהיה תלמיד ר"ע. כדמצינו ביבמות ס"ב דגם ר"י אביו הי' תלמיד דר"ע אבל כ"כ בעז"ה בגליון המ"מ שם דטס"ה ובכל הספרים שלפנינו ליתא שם תיבות בר' יוסי אלא רי"ש סתם) ודוחק לומר כמ"ש התוס' ביבמות ק"ד ד"ה אר"י בר"י בשם הר"י דהרי ר' ישמעאל ב"א הוה ע"ש וא"כ י"ל דשניהם אמת א' היה רבו דר"ע והכני הלמידו.

דאכתי לא יועיל זה ליישב ד' הרמב"ם ז"ל בה' כלים דמנ"ל דרי"ש דהתם הוא רבי' דר"ע שפסק כמותו וד' הכ"מ הנ"ל צע"ג: _____ לתצה"מ מן הק"ו ולימודא באפי נפשי' הוא ולא אברתיה כו' קאי וכ"ת א"כ תקשה דל"ל ק"ו ותיפו"ל מקרא בהדיא וכמ"ש. י"ל כיון דמילתא דלעיל משמי' דרי"ש סתמא אתמ' והכא אתמר משמי' דתנא דבי' ר"י י"ל כדמשני הש"ס בכ"ד דפריך מרי"ש אתנא דבר"יש (עי' מגילה כ"ג זבחים נ"ב) תרי תנאי ואליבא דרי"ש וא"ש דהאי תנא דבר"יש דנפק"ל לימודא לתצה"מ מק"ו ולא מקרא דהכר' תכרת דס"ל כאידך תנא דמתניתין דריש כריתות דע"כ

כרי"ש אתיא דמחייב שתים בבא עה"ז והביא ז"ע ומחייב נמי קרבן במגדף וע"כ דס"ל מגדף היינו מברך ולא נפק"ל לימוד' לתחה"מ מקרא כלל דהרי לדידי' לא כתי' בע"כ רק חד קרא דהכרת תכרת ובעוה"ז לחוד איירי קרא דונכרתה במגדף מוקי לה והכ"ת ד"ת כל' ב"א.

ועונה בה לבזמן שעונה בה ולהכי איצטריך האי תנא למיליף מק"ו ושפיר מוקי ר"י למתנית' דכריתות כרי"ש וכאידיך תנא דנפק"ל לימודא לתחה"מ מק"ו וכמ"ש ואף דרש"י ז"ל לא פירש כן הרי באמת לפירש"י י"ל בפשיטות כמש"ל הגאון במנ"א ז"ל ואנן קיימינן לשיטת התוס' והרמב"ם דלדידהו אין מקום לתירוצו וכמש"ל וא"ש.

וע"ע סנהד' מ"ה במשנ' וחכמי' אומרי' אינו נתלה אלא המגדף כו', ומדקרו ליה למברך מגדף ש"מ דס"ל נמי כמ"ד מגדף היינו מברך והא דפליגי התם על ר"א מפ' שם בגמ' טעמייהו משום דדרשי כללי ופרטי ע"ש וע"כ דהיינו רי"ש דדריש כללי ופרטי בשבועות כ"ו) ונ"ל דההיא נמי אתיא כאידך תנא דבי רי"ש דס"ל דמגדף היינו מברך וכמ"ש: וגם הגאון בעל נודע ביהודה ז"ל במה"ת חאה"ע שאלה קמ"ח הביא דברי הכ"מ הלזה וכ' עליו ז"ל.

ואני תמה דאיך נעלם מהרב הכ"מ שהרמב"ם במקומות רבות פסק כר"ע נגד רי"ש וכן בחמותו כו' וכן בג' פלוגתות כו'. ועוד אני תמה על הכ"מ דאיך אפשר לומר שר"ע הוא הי' תלמידו של רי"ש הרי ר"ע קראו בשמו בסנהד' (נא) א"ל ר"ע ישמעאל אחי כו' וא"כ אין מקום כלל לדברי הכ"מ*) אבל מה שפסק הרמב"ם שם דלא כר"ע הוא עפ"י מ"ש מהרי"ק ז"ל בתשובה שורש קס"ה דבדבר שאינו נוהג בימי האמוראי' לא נאמרו כללי פסקי הלכות שבש"ס עכ"ד הגאון בעל נוב"י ז"ל: תמיהני עליו ז"ל שהרי בהך דינא דקבל' טומאה בכלי חרס שנשברו נפק"מ טובא גם בזה"ז לענין קבלת כתמים כדתנן בנדה (ס) שהיה ר' נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים והכי קיי"ל וכמו שפ' הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה' א"ב ה' ז דאם נמצא כתם על כלי חרס מגבו או על בגד שאין בו ג' אצבעות עג"א ה"ז טהורה וא"כ ה"נ דאם נמצא הכתם על כלי חרס שהי' מחזיק יותר מסאה ואין בשבריו כדי לקבל חצי לוג ה"ז טהורה לפי שהכ"ח אינו מקבל טומאה ואעפ"י שמתחילה היה בו שיעור לקבל טומאה לא עדיפא מבגד שהוא פחות מג' ע"ג אע"ג דג"כ אתי מדבר המקבל טומאה ו'ע ברא"ש כ"ח דנדה ס"ב: ובעיקר דבריו שרצה ליישב ד' הרמב"ם ז"ל עפ"ד מהרי"ק ז"ל כ"כ מהרש"ח ז"ל בגליון התוי"ט בכלים שם פ"ב מ"ב דהרמב"ם ז"ל וודאי דלא ס"ל כמהרי"ק כנראה מחיבורו גם בה' שאינן נוהגי' בזה"ז שתמיד הולך עפ"י כללי הש"ס ע"ש: אמנם מה שנראה לי בזה והוא האמת לענ"ד דהרמב"ם א ז"ל מפרש כפירוש הר"ש ז"ל שם שכ' ז"ל רע"א כו'.

ר"ע לא פליג אלא אשמועינן כו' דסתם קדירות הבאות מלוד רגילין לעשותן מסאה ולמטה כו' וסתם חביות הבאות מבית לחם רגילין לעשותן מסאתים כו' וסתם חצבין גדולים מחמש סאין כו' ע"כ וכ"כ הרא"ש שם ז"ל ר"ע לא פליג דרי"ש נתן שיעורו במידות ור"ע בשמות הכלים והכל אחד כו' ע"כ וא"ש ד' רבינו ז"ל בחיבורו שנתן שיעורו במידות כרי"ש דכיון שאין נ"מ כלל לדינא אלא שר"ע לא הי' צריך ליתן מידות

בכלים ההם כי היה ידוע להם בזמן ההוא כמה מחזיק חביות הלודיות וכמה הלחמיות שזה סאה וזה סאתים אבל רבינו ז"ל איך יתן השיעור בשמות הכלים אשר אינו ידוע שיעורם היום ואלו הי' פלוגתא בין רי"ש לר"ע בשיעור הכלים היה צריך עכ"פ להביא ד' ר"ע כיון דלית הלכתא כרי"ש אבל כיון שאין ביניהם אלא שינוי הלשון והכל שיעור אחד כמ"ש הרא"ש ואלו היה מזכיר בחיבורו שמות הכלים מ"מ היה צריך עוד לבאר שיעורן כיון שאינם ידועים היום ונקט בדרך קצרה והודיענו המידות ולא השמות והכל אחד כמ"ש ואין מקום לד' הרב הכ"מ ז"ל שהזכיר כאן פסק הלכה דמכלל דפליגי ולמ"ש אין כאן פלוגתא כללי (ואף שמד' רבינו ז"ל בפירושו שם שכתב באמת דהלכה כר"ע בזה ע"ש ומוכח דס"ל דפליגי עם רי"ש באמת ודלא כהר"ש הנ"ל).

הנה מלבד די"ל דלא קאי רק אהא דפליגי ר"ע עם ריב"ז שם בחצבין ע"ש ובזה א"ש שלא יסתרו דבריו שבפירושו עם מ"ס בחיבורו כרי"ש באמת וכמ"ש. אבל בלא"ה הרי מצינו באמת נ"פ שחזר בו בחיבורו ממ"ש בפירושו וכנודע וע' מה שפי' בד' ר"ע בזה) וא"ש נמי מש"ש בה' י"ד היה הכלי מחבית כו' עד חצבים גדולים כו' שהוא לישנא דר"ע וכבר המה בזה הכ"מ דברישא פסק כרי"ש ובסיפא כר"ע ולמ"ש א"ש דבין אם נפרש דחצבין גדולים דקאמ' ר"ע אפי' הם גדולים כמה ופליגי בהא אדרי"ש דא' עד חמש סאין דווקא י"ל דכיון דבהא פליגי ר"ע פסק כר"ע משא"כ ברישא דלא פליגי וכמ"ש (וע' בתוספת' פ"ב שלא הוזכרו ד' ר"ע אלא בחצבין ואולי משום דבהא פליגי וכמ"ש) וכן אם נפרש דבחצבים נמי לא פליגי וכמ"ש הר"ש דסתם חצבים גדולים חמש סאין הן מ"מ נקט הכא לישנא דר"ע דאפשר גם בזמן ההוא היה ידוע להם מידת החצבים כמה הם מחזיקים משא"כ בחביות הלודיות והלחמיות שמידת שיעורם היה רק לפי המקום דבלוד היו רגילין לעשותן מסאה ולמטה ובבית לחם מסאתים.

ואטו בית לחם הוה רובא דעלמא ולכן כתב רבינו ז"ל מידת שיעורם ולא מקומם אבל החצבים שלא נזכר בהם מקום אפשר דכ"ע היו רגילין לעשות במידה אחת ולכן נחא לי' לרבינו ז"ל למינקט לישנא דר"ע בהכי כיון ששיעורם ידוע וכמ"ש וכן למ"ש הכ"מ דעד חמש סאין דנקט רי"ש לאו דווקא דה"ה לטפי ולפי' זה נמי לא פליגי רי"ש ור"ע כלל וא"ש בפשיטות דלעיל דאיכא למטעי בד' ר"ע וכמש"ל נקט לישניה דרי"ש והכא דאיכא למיטעי בדברי רי"ש דחמש דווקא קאמר נקט לישנא דר"ע וא"ש: הגה"ה ומזה היה סתירה גם אמש"ל בשם הרמב"ם בפירושו דרי"ש הי' תלמיד ר"ע שהרי מצינו גם לרי"ש שקראו לר"ע בשמו ביום' (ע"ה) וכשנאמרו דברי' לפני רי"ש א"ל צאו וא"ל לעקיבא עקיבא טעית כו' אלא ע"כ דחברים היו וע"ע זבחים (נ"ז) דאיתא נמי התם כהאי לישנא אלא דהת' גרסינן צאו וא"ל לרבי עקיבא ע"ש: [והן אמרתי להפסיק פה כעת באמצע ענין הלז

ולחזור כאן על עקרי הדברים שיש לנו לבאר עוד בעז"ה בסוגיא דמנחות ד' ס"ה הנ"ל שהתחלנו בראש דברינו בזה והוא בסתירת דברי הצדוקים דעצרת אחר השבת והיחיד מתנדב ומביא תמיד וכמש"ל ואח"ז יבואר גם תשלום דבר כל הענין הנ"ל באורך בעזרת ה' ונתחיל כעת בעיקר הסוגיא דמנחות שם בזה ויתבאר פה ג"כ בעז"ה דין הספד ותענית ועשיית מלאכה ביום שאחר חג השבועות בזמן הזה כשחל יום שני דשבועות בשבת וכמו שכתבנו להסתפק בזה להלן בדף ס"ה בפתחת דברינו שם בעז"ה]:

גרסינן שם במנחות ד' ס"ה ה"ר אילין יומיא דלא להתענא בהון ומקצתהון דלא למספד בהון מרים ירחא דניסן עד תמניא ביה איתוקם תמידא דלא למספד ומתמניא ביה עד סוף מועדא איתותב חגא דשבועיא דלא למספד כו' ע"ש.

כך היא הגירסא שלפנינו במנחות שם ובתענית י"ז [י והנה רש"י ז"ל כתב שם דעיקר הגירסא הוא בחגא דתמידא דלא למספד ובחגא דשבועיא דלא להתענא ופי' רש"י הטעם בזה משום דלא היה שמחה יתירה בשל עצרת כבשל תמיד דבעצרת לא היה שום ראי' לדברי הצדוקים לכך לא החמירו לאסור גם בהספד אבל בתמיד היה קצת ראייה לדבריהם עכ"ל ור"ל משום דבתמיד הביאו ראייה לדבריהם מקרא דאת הכבש האחד תעשה כו' כדמפ' בש"ס התם ובתוס' שם הקשו על גירסת רס"י ז"ל הנ"ל מסוגיא דתענית י"ז דמסיק התם דעד סוף מועדא לא נצרכה אלא לאסור יום שלאחריהם ע"ש ואי גרסי' בחנא דשבועיא רק דלא להתענא א"כ בין לר' יוסי ובין לרבנן דמתני' דתענית ט"ו שם לכו"ע בדלא להתענא לאחריו מותר ע"ש והתוס' הביאו שם הני' בהיפך באיתוקם תמידא דלא להתענא ובחגא דשבועיא דלא למספד ואתיא כר' יוסי בין לפניו ובין לאחריו וע"ש בתו' ויש להבין קצת לפי גירסא זו.

דלמה לא החמירו באמת גם בתמידא לאסור בהספד כמו בחגא דשבועיא שהרי באמת יש סברא לומר דתמידא חמיר בזה כמ"ש רש"י ז"ל הנ"ל: והנה הגאון בעל שער המלך ז"ל בה' מגילה פ"א הקשה שם באמת על גירסת התוס' הנ"ל דבחגא דתמידא לא אסרו אלא בתענית לבד ובחגא דשבועיא אסרו גם בהספד וכמ"ש"ל.

דא"כ הקשי טובא בזה מהא דפריך עלה בסוגיא דתענית י"ת דלמה לי למימר בחגא דשבועיא מתמניא ביה לימא מתשעה בי' והמניא גופא אסור דהו"ל יומא דאיתוקם תמידא כו' ע"ש והשתא מאי קושיא שהרי ודאי דשפיר הוצרכו לומר בחגא דשבועיא מתמניא ביה כי היכי דיהא אסור גם בהספד דאלו משום יומא דאיתוקם תמידא הרי אינו אסור אלא בתענית לחוד אבל בהספד מותר וצ"ע עכ"ד השעה"מ ז"ל וכ' שם שמצא למוהר"ש אלגאזי בס' רצוף אהבה שהוקשה לו כן והניחו בצ"ע ע"ש והנה כעת יצא לאור ספר גבורות ארי על מס' תענית להגאון בעל טורי אבן ז"ל ושם י"ח עמד ג"כ בקושיא חמורה הלזו על גירסת התוס' דמנחות הנ"ל ולכן העלה ג"כ דע"כ דעיקר הגירסא הוא בתרווייהו דלא למספד כג' שלפנינו דכיון דבחגא דשבועיא ע"כ גרסי' דלא למספד וכמו שהכריחו התוס' הנ"ל מהא דמסיק בתענית שם דלא נצרכא אלא לאסור יום שלאחריו וכמ"ש"ל א"כ שוב ע"כ דבאיתוקם תמידא נמי גרסי' ודאי דלא למספד מדפריך התם עלה דל"ל למימר מתמניא לימא מתשעה כו' וכמ"ש"ל ע"ש ובאמת הוא קושיא גדולה עכ"פ על גירסת התוס' דמנחות הנ"ל ומ"מ נ"ל ליתן מקום קצת לגירסתם ז"ל ג"כ וליישב בדרך הפלפול בזה בעז"ה: וראיתי להקדים מה דהוה קשיא לי מכבר עוד בסוגיא זו דמנחות ודתענית הנ"ל ומצאתי כעת בעז"ה להגאון בעל בית אפרים ז"ל בחלק יו"ד שאלה ע"ז שעמד בזה ג"כ דלכאורה בין לגירסא שלפנינו שם ובין לג' התוספות הנ"ל דבחגא דשבועיא גרסי' דלא למספד ובין לג' רש"י דבתמידא עכ"פ גרסי' דלא למספד איכא למידק טובא דלמה הוצרכו כלל לאסור הספד בימים אלו

שהם לפני חג הפסח והלא קיי"ל במו"ק ח' במשנה דלא יעורר אדם כו' ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום וא"כ הלא כבר נאסרו ימים הללו בהספד מיום הפורים ואילך ולמה הוצרכו לגזור עליהם עוד איסור הספד משום יומי דתמידא או משום חגא דשבועיא וכמ"ש והניחא לרב דמפרש טעמא דמתני' דמו"ק שם דאיסור הספד דבתוך שלשים יום לרגל הוא מפני מעשה שהיה באדם אחד שכינס מעות לעלות לרגל כו'.

ומסיק התם דלרב בחנם שרי להספיד בתוך שלשים לרגל וא"כ י"ל דשפיר הוצרכו לאסור בהספד בהנך ימים דמגילת תענית הנ"ל דנ"מ דאף בחנם אסור להספיד בהם משום הנך ימים טובים דמגילת תענית הנ"ל אבל לשמואל דמפרש התם טעמא דלכן אסור להספיד קודם לרגל לפי שאין המת משתכח מן הלב שלשים יום ולדידיה ודאי דאף בחנם אסור להספיד כדמסיק התם דנ"מ בין טעמא דרב לשמואל דקעביד בחנם ע"ש וא"כ ודאי דקשה טובא לדידיה דלמה הוצרכו לאסור גם הספד בהנך ימים שלפני הפסח במגילת תענית הנ"ל דתיפו"ל דהרי הו"ל ל' יום קודם הרגל דבלא"ה אסורי' בהספד לשמואל בכל גוונא וכמ"ש: והנה בשו"ת בית אפרים שם כתב דמ"מ נ"מ שפיר גם.

לטעמא דשמואל בזה לענין הא דגרסי' בירושלמי דמו"ק שם (והביאו הרא"ש ז"ל שם סי' י"ג) דהדא דתימא בישן אבל במת חדש מותר כלומר דהירושלמי ס"ל כטעמא דשמואל מפני שאין המת משתכח כו' ומשו"ה בחדש דהיינו שמת בתוך ל' יום סמוך לרגל מותר להספידו לשמואל לפי שהמרירות כבר הוא בלבו ואין בו תוספת אבל ע"י ההספד כלום (אך לרב ודאי דבשכר גם בחדש אסור) והשתא גם לשמואל נ"מ שפיר בזה שהוצרכו לאסור ימים הללו במגילת תענית בהספד אף בחדש דמשום יומי דמג"ת ודאי שגם החדש אסור בהספד ע"ש בכ"א בזה.

ואולם בעיקר ד' הירושלמי הנ"ל כבר כ' בזה הגאון בשעה"מ ז"ל בפ"ו מה' יו"ט הכ"ד דבש"ס דילן נראה דלא ס"ל כהירושלמי הנ"ל מדלא קאמר הש"ס במו"ק התם דנ"מ נמי בין טעמא דרב לטעמא דשמואל הנ"ל דלטעמי' דרב דמשום עליות הרגל הוא א"כ אפילו מת חדש בשכר אסור ולטעמא דשמואל שרי (וכמו שהקשה בזה הרמב"ן ז"ל על הרי"צ גאות ז"ל שכ' דלטעמ' דרב שרי בזמן הזה והקשה עליו הרמב"ן דא"כ אמאי לא קאמר נמי דאיכא בינייהו בזה"ז ולכן כ' דלטעמ' דרב נמי אסור גם בזה"ז ע"ש ברא"ש בפ"ק דמו"ק סי' י"ג הנ"ל וה"נ הקשה דאמאי לא קאמר דא"ב מת חדש) אלא ודאי דס"ל לתלמודא דידן דאפילו לשמואל ג"כ אסור אפי' מת חדש לפי שעל ידי ההספד מתעורר המרירות יותר ופליג אירוש' בזה וכן נראה מד' הרע"ב ז"ל במו"ק פ"א מ"ה שפי' שם דלא יעורר היינו על מת ישן ולא יספידנו קאי על מת חדש (וכ"כ רש"י וע"ש בנמק"י בזה) ואף שהביא שם גם טעמא דשמואל בזה ע"ש.

אלמא דס"ל ז"ל דאף לטעמא דשמואל יש לאסור גם במת חדש ודלא כהירושלמי הנ"ל וע"ש בשעה"מ בזה (ומש"ש הרע"ב ז"ל דלא יספידנו קודם לרגל ל' יום תמיד ודחק בזה התוס' יו"ט שם וכ' להגיה דצ"ל אית ע"ש ולמש"ל דהרי"צ גאות ז"ל ס"ל דבזמן הזה שרי לטעמא דרב הנ"ל והרמב"ן ז"ל כ' דגם לרב אסור בזה"ז אי משום דהו"ל דבר שבמנין כו' או משום דגם בזה"ז גזרינן דאתי לבטולי משמחת יו"ט וע"ש ברא"ש ז"ל.

א"כ י"ל קצת דהרע"ב ז"ל קמ"ל נמי בזה דבאמת אסור להספיד בתוך השלשים יום תמיד ואף בזמן הזה ודלא כהרי"צ גאות ז"ל אי משום דס"ל דאפי' לרב אסור בזמן הזה וכמו שנראה באמת ממש"ש הרע"ב בטעמא דרב בזה שלא יתן המעות שכינס לצורך הרגל להספדן וימנע משמחת הרגל ע"ש ומשמע דס"ל דטעמא דעליית הרגל לאו דוקא הוא אלא דגזרינן דלמא אתי לבטולי משמחת יו"ט דשייך גם בזה"ז וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בזה או משום דפסק כשמואל באמת ואע"ג דאסור גם במת חדש ומוכח כד' השער המלך ז"ל הנ"ל בפשיטות לפ"ז וצ"ע): והנה אם נאמר דלשמואל דקיי"ל כוותי' לאסור אפי' בחנם וה"נ דלדידי' אף במת חדש ובכל גוונא אסור באמת בזה וכד' השעה"מ ז"ל הנ"ל א"כ ודאי דהקשה לכאורה טובא בהא דהוצרכו לאסור בימים אלו שלפני הפסח בהספד במג"ת הנ"ל אליבא דשמואל דקיי"ל כוותיה שהרי לדידיה נראה דבלא"ה בכל גוונא אסור להספיד בתוך שלשים שלפני הרגל וכמ"ש.

[ואפילו להספידנו בעצמו נראה מדברי כל הפוסקים ז"ל דאסור אליבא דשמואל ודלא כמש"ש התו' ד"ה דקעביד דאפי' לשמואל י"ל דלא אסור רק ע"י ספדן אבל הוא עצמו שרי כו' ע"ש אבל מדברי כל הפוסקים ז"ל שלא הזכירו לד' התוספות הנ"ל נראה פשוט דלא ס"ל הכי כלל אלא דאליבא דשמואל באמת אסור בכל גוונא בזה וא"כ הדק"ל וכמ"ש בעז"ה]: ונ"ל ליישב הכל בעז"ה ובתחילה אני אומר די"ל בפשיטות דבאמת הא דהוצרכו כל עיקר לאסור ההספד בימים אלו שלפני הפסח במג"ת הנ"ל.

לא הוצרכו אז לאסור ההספד בהנך יומי גופייהו כלל שהרי בלא"ה כל הנך יומי כבר אסורים הם שלא להספיד בהן באמת משום דהו"ל שלשים יום לפני הרגל ולטעמא דשמואל הנ"ל הרי אסור להספיד אז באמת בכל גוונא וכמ"ש. רק דכל עיקר לא הוצרכו לאסור בהספד ג"כ בימים אלו משום ימים טובים דבמג"ת הנ"ל אלא כדי לאסור ע"י זה גם יום שלאחריהם בתענית עכ"פ וכדמשני ר"פ שם בתענית י"ז בכה"ג דלא הוצרכו לאסור עד סוף מועדא אלא לאסור יום שלאחריו בתענית וכמש"ל וה"נ י"ל דכולהו הנך יומי לא הוצרכו לאוסרם גם בהספד אלא כדי לאסור יום שלאחריה' בתעני' כמש"ל דאלו לא אסרו לימים אלו רק בתענית הי' מותר להתענות ביום שלאחריה' דבדלא להתענא' לכו"ע לאחריו מותר כמ"ש והשתא לפ"ז ע"כ מוכרח כגירסת התוספות הנ"ל דאלו לגירסא שלפנינו דבתרווייהו דלא למספד גרסינן.

א"כ ודאי דתקשה ממנ"פ דאי אתיא הך דמג"ת כר' יוסי א"כ למה הוצרכו לאסור הספד ביומי דתמידא דאי לאסור שלפניהם בתענית הרי אף בדלא להתענא אסור לפניו לר' יוסי שם ואי לאסור שלאחריו תיפוק לי' משום חגא דשבועיא (ואין לומר דנ"מ דאי מיקלע מילתא ובטלינן לחגא דשבועיא מ"מ תשיעי גופיה אסור משום בתר יומי דאיתוקם תמידא.

דלאו פירכא הוא דהשתא יום טוב גופיה בטיל ואנן ניקום ונגזור משום בתר יומי דאיתוקם תמידא וכה"ג משני ר"א התם ביום טוריינוס וכ"כ רש"י שם בכה"ג ע"ש) ואם נאמר דהך דמג"ת הנ"ל אתיא כרבנן ושפיר הוצרכו לגזור איסור הספד ג"כ ביומא דתמידא לדידהו לאסור יום שלפניהם בתענית דאי בדלא להתענא גם לפניו מותר לרבנן אבל א"כ תקשה איפכא דלמה הוצרכו לאסור הספד בחגא דשבועיא לדידהו דאי

לאסור שלפניו תיפוק לי' דהו"ל יומא דתמידא ואי לאסור שלאחריו הרי גם בדלא למספד שרי לאחריו לרבנן וכיון דע"כ הך דמג"ת הנז' צ"ל דאתי כר' יוסי מדקאמר עד סוף מועדא דלא נצרכא אלא ליום שלאחריו וכר' יוסי וכדאמר ר"פ התם א"כ ע"כ דצ"לבתמידא דלא להתענאה ובדשבועיא דלא למיספד וכגי' התוס' הנ"ל.

ומה שלא גזרו לאסור גם ביומי דתמידא בהספד לאו משום דלא הוה חמור כל כך דאדרבה י"ל דיומי דתמידא חמירי יותר כמ"ש רש"י ז"ל אלא דלא אצטריכו לאסור אז גם בהספד כלל וכמ"ש וא"ש: והשתא מיושב שפיר גם קושיית השער המלך ז"ל על גיר' התוס' הנ"ל די"ל דהכי פריך הש"ס דאליבא דשמואל דקיי"ל כותי' דס"ל דאסור להספיד לפני הרגל בכל גוונא וכמ"ש א"כ למה לי' למימר לדידי' מתמניא בי' לימא מתשעה בי' ותמניא גופי' הרי אסור בתענית משום יומי דתמידא.

ובהספד בלא"ה הרי אסור להספיד בו משום לפני הרגל ולא הוצרכו לאסור בימים אלו דחגא דשבועיא גם בהספד אלא לאסור יום שלאחריהם בתענית לבד וכמ"ש. וא"כ הרי אין נ"מ כלל בין אם נאסור אותם בהספד מיומא דתמניא בי' או מיומא דתשעה בי' אחרי דעיקר איסור ההספד שבהם לא נצרכא לגופייהו כלל אלא לאסור יום שלאחריהם (שהוא יום כ"ב ניסן) בתענית לבד וכמ"ש וא"ש: ואע"ג דשמואל עצמו ס"ל שם בתענית י"ח כרשב"ג דאף בימים שאסורין בהספד במג"ת מותר להתענות לפניהם ולאחריהם ע"ש אבל מ"מ כיון דהך ברייתא דמג"ת דאסור בהספד להנך יומי דשבועיא עד סוף מועדא ע"כ דלא אתיא רק כר' יוסי ולא כרשב"ג בזה מדאצטריך למימר עד סוף מועדא וכדמשני ר"פ ההם דלא נצרכא אלא לאסור שלאחריו כו' וכמ"ש ל"ו וא"כ עכ"פ להך תנא דברייתא דמג"ת הנ"ל ודאי דשפיר י"ל בפשיטות לדידי' דגם כל עיקר איסור ההספד דחגא דשבועיא גופי' לא נצרכא באמת כלל רק כדי לאסור יום שלאחריו בתענית וכמ"ש וע"ש: (אלא דאכתי איכא למידק עלה מסוגיא דלעיל דמסיק ר' אשי התם דלא נצרכא לומר מריש ירחא אלא לאסור יום שלפניו בהספד דאלו משום יומא דבתר כ"ח לא הי' אסור אלא בתענית ע"ש והשהא תקשה דיום כ"ט בלא"ה הרי אסור בהספד משום לפני הרגל וכמ"ש ואולם י"ל בפשיטות דבאמת יש לדקדק קצת לאחר דכבר מוק"ל אביי שם לעיל דלא נצרכא אלא לחודש מעובר ולמה לא הוי סגי לי' לר"א בהאי שינויא דאביי הנ"ל בזה: ולכן נ"ל משום דהך שינויא דאביי לא אתיא באמת אלא כר' סימאי שהעיד משום חגי זו"מ (בר"ה י"ט) על שני אדרים שאם רצו לעשותן שניהם מלאים עושין כו' ולא ס"ל דאדר הסמוך לניסן לעולם חסר ושפיר משני אביי הכי דלא נצרכא אלא לחודש מעובר.

(וכמ"ש רש"י דר"ל בשנה מעוברת ואדר בני הי' מלא אי נמי (אף בשנה פשוטה) דעברוהו לאדר כו') וכ"ז למאן דלא ס"ל דאדר הסמוך לניסן לעולם חסר אבל באמת אחר דעיקר הסוגי' קאי אליבא דרב ההם דאיהו דמוק"ל (שם י"ז) דל"נ לומר מריש ירחא אלא לאסור שלפניו (ולמ"ש התו' הנ"ל דביומי דתמידא גרסי' דלא להתענאה א"ש בפשיטות דרב לטעמי' דס"ל כמ"ש י"ח כר' יוסי דאף בדלא להתענאה לפניו אסור וע"ש ברש"י ד"ה מתמניא ובתוס' מנחות ס"ה ד"ה מריש) ולרב הוא דפריך שם י"ח דאכתי מאי אריא לאסור יום כ"ט אדר משום יום שלפניו תיפוק ליה דהו"ל יומא דבתר כ"ח

וכמ"ש והרי לרב עצמו לא יתכן שינויא דאביי כלל בזה שהרי בר"ה י"ט אמר התם דמשום רבינו אמרו (פירש"י רבינו רב) דלעולם אחד מלא ואחד חסר כו' (ומשמע דדוקא קאמר רב דראשון מלא והשני חסר וכדפירש"י כם לעיל ע"ש) ואלמא דס"ל לרב דאדר הסמוך לניסן לעולם חסר וליכא לשנויי כלל לדידי' דנ"מ לחודש מעובר וכמ"ש ומשו"ה משני רב אשי אליב' דרב לשיטתו דלדידי' באמת י"ל דאף לחודש חסר איצטריך ולאוסרו לכ"ט אף בהספד דאלו משום ל' יום לפני הרגל הי' שרי בחנם לטעמא דרב עצמו במו"ק ט' הנ"ל ומשום ימים טובים דמגילת תענית הנ"ל ודאי דאף בחנם אסור להספיד בהם וכמ"ל וא"ש: ובזה הי' נ"ל ליישב קצת גם ד' קצת מהראשונים ז"ל דפסקו במועד קטן שם כרב באיסורי בזה (ע"ש בתוד"ה דקעביד ובמגיד משנה סוף פ"ו מה' יו"ט וברא"ש פ"ק דמו"ק ס' י"ג הנ"ל) וכתב על זה הרא"ש ז"ל שם דכיון דבחד לישנא ר' כהנא הוא דאמר לה (להך טעמא דמשום מעשה באדם אחד שכינס מעות לרגל כו') ולא רב א"כ ודאי דאין לנו לדחות כלל לטעמא דשמואל דמפורש בירושלמי כותי' בזה כיון דלהך לישנא דר' כהנא הוא דפליג בהא אדשמואל בש"ס דילן ודאי דקיי"ל בפשיטות כשמואל בהא גם לש"ס דילן וע"ש ברא"ש בזה (והנה כ"כ בתפארת שמואל ז"ל שם שבאמת לגי' הש"ס דילן שם א"ר כהנא א"ר יהודא אמר רב כו' אין מקום לד' הרא"ש ז"ל בזה כלל רק שהרא"ש כתב כן לפי גירסתו שם א"ר כהנא ואמרי לה א"ר יהודא אמר רב ע"ש וברי"ף ז"ל שם לא העתיק רק א"ר כהנא לבד ולא נזכר רב כלל ע"ש).

ואמנם למש"ל א"ש בפשיטות ד' הראשונים ז"ל הנ"ל (אף לגי' הרי"ף והרא"ש ז"ל הנ"ל בזה) שהרי עכ"פ מוכח מסוגיא דתענית הנ"ל דגם רב ע"כ דס"ל כר' כהנא בהא דבחנו שרי דאל"כ למה הוצרכו כלל לרב לאסור בהספד יום כ"ט אדר כדמשני ר"א אליבא דרב התם לשיטתו בתעני' ובר"ה י"ט הנ"ל וכמ"ש וע"כ דגם לרב צ"ל עכ"פ דס"ל כר' כהנא בהא דבחנו שרי וכמ"ש ומשו"ה שפיר פסקו במו"ק בפשיטות כרב באיסורא נגד שמואל בזה וא"ש: ובהיותי בזה ראיתי להגאון בעל נודע ביהודה ז"ל במה"ת הא"ח ס' צ"ג שכתב ליישב ד' התוס' דתענית י"ח ד"ה לא נצרכא התמוהין מאוד ונראים היפך כוונת הש"ס שם ואולם שלא להניח ד' התוס' בלי ישוב בזה כ' שם די"ל דהתוס' מפרשים דלא נצרכא דאמר אביי התם לא קאי רק על עיקר תקנות חכמים בזמן שתיקנו היו"ט דמג"ת אז דלא הוצרכו לאסור מריש ירחא דניסן לאסור שלפניו שהוא יום כ"ט אדר בתענית דאיך יוכלו לאסור יום כ"ט כלל והלא לא ידעו עדיין באותו היום שיקדשו החודש למחר דשמא יעברו החודש ויעשו אותו ביום ל"א ולא יהיה יום כ"ט יום שלפני יומי דתמידא כלל ומספיקא לא מצינו לאסור יום כ"ט בתענית דלא הו"ל רק ספיקא דרבנן לבד כיון דאביי לא ס"ל דאדר הסמוך לעולם חסר ומשו"ה קאמר דל"נ אלא לחודש מעובר כגון שנראה הלבנה הישנה יום כ"ט לערב השייך ליום ל' שאז בודאי לא יקדשו החודש עוד ביום ל' דצריך שיהי' לילה ויום מן החודש כדא' בר"ה כ' (ור"ל דאלו לא נראה הלבנה הישנה לערב יום כ"ט הרי בלא"ה יום ל' אסור בהספד ותעני' כל היום מספק דשמא יבואו עדים בסוף היום ויקדשו ב"ד את החודש באותו היום והגאון בעל חתם סופר ז"ל באו"ח ס' קס"ג הוקשה לו כן ע"ש ונעלם ממנו ד' הגאון בעל נו"ב ז"ל הנ"ל בזה דמשכח"ל שפיר כשנראה הלבנה הישנה בערב שלאחר

יום כ"ט וכמ"ש ויבואר עוד להלן בזה אי"ה): ודחק שם הנו"ב בסוף ד' התוס' הנ"ל שכתבו דמשו"ה אצטריך לאסור יום כ"ט משום יום שלאחר כ"ח ע"ש והנה מה כנ"ל באמת בד' התוס' הנ"ל יבואר להלן אי"ה אבל אני תמה על עיקר קושייתו בזה שם עלה דמשני רב דלא נצרכא לומר מריש ירחא אלא לאסור שלפניו דאיך ידעו ביום כ"ט אדר שהוא יום שלפני ר"ח ניסן דשמא יעברו לאדר וכמ"ש"ל דהרי ודאי דבפשוטו י"ל דרב לטעמי' בזה דס"ל בהדי' בר"ה י"ט דאדר הסמוך לניסן לעולם חסר וכמ"ש"ל ושפיר משני התם הכי רב לשיטתו בפשיטות בזה וכמ"ש (ואף דמ"ש הנו"ב שם בד' אביי בזה ודאי דשפיר כתב כן אליבא דאביי עצמו דאיהו ודאי דלא ס"ל בהך כללא כרב דאדר הסמוך לניסן לעולם חסר אבל עכ"פ הי' לו להנו"ב שם להזכיר בזה דרב גופי' ודאי דשפיר משני התם הכי בפשיטות לשיטתו בר"ה י"ט בזה ולרב אין מקום באמת לא לתירוצו דאביי ולא לקושיתו כלל בזה וכמ"ש בעז"ה): ואולם מ"ש הנו"ב שם בעיקר פי' ד' התוס' הנ"ל דחוק טובא באמת ואין מן הצורך להשיב על דבריו בזה ובאמת הדבר פשוט לענ"ד דט"ס יש בדבריהם ז"ל שם בזה ונחלפו התיבות בד' התוס' הנ"ל ממעלה למטה שם) ובמקום יום ל' צ"ל יום כ"ט ובמקום ר"ח ניסן צ"ל יום כ"ח (וכן להיפך שם) וכצ"ל בד' התוס' _____ הגה"ה ועל דרך זה אמרתי להגיה מכבר בתוס' שבועות י"ז בד"ה ואין אוכלין ובד"ה ואין שוחטים כו' דמש"ש התוס' בד"ה ואין אוכלין דבעינן שיראה פתח עזרה בשעת אכילה כו' הוא תמוה טובא באמת דמלבד דמ"ש בתוס' דבעינן שיראה פתח עזרה כו' ודאי דטעות הוא דבזבחים נ"ו נפק"ל הכי מקרא דבשלו הבשר פתח אוהל מועד ושם תאכלו אותו ע"ש וא"כ היינו פתח היכל ולא הנ"ל "דהאי יום ל' לא מצינן לאוסרו משום יום שלאחר כ"ח דיום כ"ט מפסיק בינתים ומשו"ה אצטריך לאוסרו משום יום כלפני ר"ח ניסן" כצ"ל שם בד' התוס' בזה.

וכן מ"ש בראש הדיבור שם שלא נראה הלבנה עד יום ל' טס"ה וצ"ל עד יום ל"א או דתיבת עד טס"ה וצ"ל שלא נראה הלבנה יום ל' וכ"ה ברש"י שם (ולמ"ש הנו"ב הנ"ל הי' צ"ל שנראה הלבנה הישנה בתחילת ליל ל' דאז ידעו בודאי שלא יהי' ר"ח ביום ל' משו"ה לא נאסר אז בהספד רק משום יום שלפני יומא דתמידא בלבד וכמ"ש"ל) ואמנם אף שנראה הלבנה החדשה ביום שלשים שפיר משכח"ל לאביי גופי' בר"ה ק' שצריכין לאיים על העדים לפעמים לעבר ניסן (וכדמשני אביי התם הא בניסן כו' וע"ש ברש"י ותוד"ה הא דלכולהו פירושי דהתם עכ"פ מעברין ניסן לצורך ע"ש) ואין צורך למ"ש הגאון בעל חתם סופר ז"ל בס' קס"ג הנ"ל דצריך לדחוק בזה דמשכח"ל כשידעו ב"ד ע"פ החשבון שנא יבואו עדים ביום ל' ע"ש ולמש"ל באמת אין כאן דוחק כלל דאביי לשיטתו בזה וכמ"ש בעז"ה (ועוד י"ל דנ"מ בזה במי שכבר התענה יום ל' ולא באו עדים עד ל"א דמשום יום שלפני יומי דתמידא צריך למיתב תענית לתעניתו אחר הפסח וע' בפמ"ג באו"ח ס' תר"ע במג"א ס"ק ד' שנסתפק למ"ד דאסור להתענות בחנוכה לפניו גם בזה"ז אם התענה אז אם צריך למיתב תענית לתעניתו אחר חנוכה ע"ש (ובימים הכתובין במג"ת ודאי דצריך למיתב תעני' לתעניתו כמ"ש בזה מההיא דר"ה י"ח גבי חנוכה דא"ל צאו והתענו כו' וע"ש ברש"י וצ"ע): ואמנם בעיקר הדבר שכתבנו למעלה בעז"ה דהך סוגיא דתענית י"ח דפריך דשלפניו נמי תיפוק ליה דהו"ל יומא דבתר כ"ח

כו' דעיקר כלי הסוגיא בזה לא קאי רק אליבא דרב דאיהו דמשני לה שם י"ז דל"נ אלא לאסור שלפניו כו' וכמש"ל הנה לכאורה יש להשיב בפשיטות על דברי בזה שהרי לרב גופיה באמת אין מקום כלל לעיקר קושית הש"ס בזה דתיפוק ליה דהו"ל יומא דבתר כ"ח כו' דהרי בר"ה י"ח ס"ל לרב גופיה דבטלה מגילת תענית לאחר החורבן ולמ"ד דבטלה מג"ת ע"כ דלדידיה לא ס"ל כלל כהך ברייתא דמג"ת ביו"ט של כ"ח אדר עצמו כדא' בר"ה י"ט דהך עובדא דיו"ט של כ"ח אדר היה לאחר החורבן זמן רב וא"כ כיון דקמייתא בטל לרב אחרנייתא האיך מוסיפין לדידיה כדא' בר"ה התם ומהאי טעמא מסקינן ההם באמת דהך יו"ט דכ"ח אדר לא הי' רק למ"ד דלא בטלה מג"ת וכדמשני ההם דתנאי היא ע"ש ועכ"פ הרי לרב עצמו לק"מ מהך דכ"ח אדר כיון דלדידי' לא היו יכולין לעשות יו"ט אז בכ"ח באדר כלל ואיך פריך הש"ס הכי בפשיטות בזה אליבא דרב עצמו שם ותיפוק ליה דהו"ל יומא דבתר כ"ח וכמ"ש: ואולם הנה באמת בלא"ה יש לדקדק כן בהך סוגיא דתענית הנ"ל דפריך עלה דר"פ הנ"ל דמשני דל"נ אלא לאסור שלאחריו כמאן כר' יוסי כו' אי הכי בכ"ט נמי תיפוק ליה דהו"ל בתר יומא דכ"ח כו' ומשמע דעיקר הקושיא הוא רק למאי דמוק"ל כר' יוסי דוקא דאוסר בשלאחריו ג"כ וכמ"ש והרי נר' יוסי גופי' פתח עזרה כלל אבל בעיקר הדין הוא תמוה שהרי באמת מסיק רבינא התם דלאכילה קדשים לדורות לא בעינן שיראה פתח ההיכל כלל כדנפק"ל התם מקרא דבחצר אוהל מועד יאכלוה התורה ריבתה חצירות הרבה כו' והך קרא דפתח אוהל מועד ושם תאכלו כו' מוק"ל התם בקדשי שעה דוקא ע"ש והגאון בעל משנה למלך בפ"י מהל' מעה"ק ה"ג תמה על הרמב"ם ז"ל שכתב שם דאין החטאת ואשם ושירי מנחות נאכלין אלא לזכרי כהונה בעזרה כו' שנאמר לכל מנחתם ולכל חטאתם כו' בקודש הקדשים תאכלנו כל זכר כו' ולא הזכיר שם הך דינא שכתבו התוס' בשבועות י"ז הנ"ל דבכל קדשי קדשים כנאכלין בעזרה בעינן ג"כ שיראה פתח עזרה בשעת אכילה עכ"ד (ומה שלא הזכיר הרמב"ם שם דגם שירי הלוג שמן של מצורע נאכל בעזרה ולזכרי כהונה דוקא שהרי בזבחים מ"ד ובמנחות נ"ח וע"ג דריש להך קרא דלכל מנחתם כו' הנ"ל דכתי' ברישי' כל קרבנם דאתי לרבות לוג שמן של מצורע כו' (פרש"י שם דאיברי קרבן דכתיב והקריב כו' ואת לוג כו' ע"ש) וא"כ פשוט דנפק"ל מהך קרא דאינו נאכל ג"כ אלא בעזרה ולזכרי כהונה כמו כל הנך קרבנות דכתיב בתריה לכל מנחתם כו' הנ"ל (וע"ש בחולין קל"ג דחשיב בהדיא גם לוג שמן ש"מ בעשר מתנות כהונה שבמקדש ופירש"י שם ג"כ דנפק"ל מהך קרא דכל קרבנם כו' דכתיב בתרי' בקודש הקדשים תאכלנו כו' ע"ש) אבל באמת הובא דין זה ברמב"ם סוף פ"ד מהל' מחוסרי כפרה בהדיא ע"ש אך יש לתמוה טובא על הרמב"ם ז"ל שם בזה שסיים בדבריו שם דאינו נאכל רק בעזרה ולזכרי כהונה שהרי הוקש לאשם עכ"ל וע"ש בלח"מ שתמה בזה דמשמע במנחות כ"ח דרבנן לא מקשי לוג לאשם כלל ע"ש והכ"מ שם הביא סמך לדין זה ממשנה דזבחים צ"א דהיה מתחלק בעזרה ומשמע דהיה נאכל לזכרי כהונה ע"ש ובמחכ"ת העלימו בזה עיניהם מהך קרא דכל קרבנם הנ"ל דדרשינן ליה על לוג שמן ש"מ כמ"ש והרי בהדיא כתיב בתרי' בקודש הק' תאכלנו כל זכר כו' כמ"ש ובדוחק י"ל קצת ד' הרמב"ם ז"ל שם בזה דמ"ש שהרי הוקש לאשם ר"ל וא"כ נכלל נמי הלוג שמן בשם קרבן כמו האשם כדכתיב והקריב אותו לאשם ואת לוג כו'

וא"כ ממילא נכלל נמי הלוג בהך קרא דכל קרבנם וכמ"ש ברש"י דזבחים הנ"ל וע' בספרי פ' קרח ודו"ק וצ"ע) והנה מלבד שיש לתמוה בזה על המש"ל ז"ל הנ"ל דלמה לא הזכיר הסוגיא עצמה דזבחים פ' איזהו מקומן שהביאו התוס' דשבועות הנ"ל בעצמם דודאי דיותר היה לו לתמוה על הרמב"ם בזה מתוך סוגית הש"ס עצמו ולא מד' התוס' לבד אבל באמת יש לתמוה עליו ביותר דאיך לא ראה שם בסוף אותה הסוגיא דזבחים הנ"ל שהביאו התוס' דשבועות הנ"ל שם דבאמת הרי מסקינן התם דבקדשי דורות לא בעינן נגד הפתח כלל וד' התוס' דשבועות הנ"ל המה תמוהים באמת מאוד כמ"ש ועכ"פ ודאי שאין מקום לתמוה בזה על הרמב"ם ז"ל מתוך ד' התוס' הנ"ל אחר שד' התוס' בזה תמוהים באמת וכמ"ש וצ"ע אך ליישב דברי התוס' עצמם עכ"פ בזה נלע"ד ברור שדבריהם ז"ל בזה מהופכים הם וצריך להגיה וליתן את הניתנים למעלה למטה וכן להיפך בזה שהרי באמת יש לדקדק בד' התוס' הללו דאדקשיא להו אאכילת קדשי קדשים בגגים ועליות דהרי בעינן בלק ה שיהי' נגד הפתח והלא עדיפא הו"ל לאקשווי הכי אשחיתת קדשים קלים דודאי בעינן בהו נגד הפתח וכדא' בזבחים שם נ"ה שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אוה"מ כו' וע"ש בכל הסוגיא וכן במש"ש התוס' בשבועות הנ"ל אהא דאין שוחטין שם קדשים קלים דה"ה דאין אוכלין שם קדשים קלים כו' יש לדקדק ג"כ לכאורה דעדיפא הו"ל לאקשווי ולהקדים דבריהם בזה ארישא דאין אוכלין שם קדשי קדשים דלמה נקט קדשי קדשים דוקא דהרי אפילו קדשים קלים נמי אסור לאכול שם דגגין ועליות לא נתקדשו אפילו בקדושת ירושלים כדא' בפסחים פ"ה וכמ"ש התוס' הנ"ל בזה ולכן נ"ל דבאמת יש להגיה בפשיטות שני דיבורי תוס' הללו וכצ"ל בד"ה אין אוכלין שם קדשי קדשים ו"ה"ה דאין אוכלין שם קדשים קלים דגגים ועליות לא נתקדשו כו' אלא נקט קדשי קדשים משום דאכילה בעזרה לא שייכא בקדשים קלים" ואח"ז צ"ל בד"ה ואין שוחטין שם קדשים קלים" דאפילו יש נקב לראות דרך שם פתח היכל דבעינן שיראה פתח היכל בשעת שחיטה כדא' באיזהו מקומן דף נ"ה" כצ"ל ובזה א"ש בפשיטות שני דיבורי תוס' הללו בעז"ה ושוב מצאתי אחר זה להגאון בעל מראה כהן ז"ל על מס' זבחים דף נ"ו שעמד ג"כ על ד' התוס' והמש"ל הנ"ל בזה וכ' שם וז"ל ופליאה נשגבה על ד' התוס' במס' שבועות ד' י"ז ד"ה אין אוכלין כו' שכתבו שם דבעינן שיראה הפתח בשעת אכילה כדא' באיזהו מקומן ומרמז לכאן והוא בהיפך וביותר יש לתמוה על המש"ל פ"י ממעה"ק שתמה על הרמב"ם שלא הזכיר דין זה דבשעת אכילה צריך לראות פני הפתח ע"פ ד' התוס' הנ"ל ולא הרגיש שע"כ ט"ס נפל בדבריהם עכ"ל שם והנה לא הזכיר הגאון הנ"ל בזה איך יש להגיה בד' התוס' הללו ולא זכר ג"כ מה שיש לדקדק עוד בד' התוס' הנ"ל וכמש"ל ועכ"פ נלע"ד ברור דצ"ל באמת בד' התוס' הנ"ל כמו שכתבנו להגיה בזה למעלה וא"ש שני דיבורי התוס' הנ"ל בפשיטות וכמ"ש בעז"ה : ע"כ הגה"הג"כ לק"מ מהך יו"ט דכ"ח אדר שהרי ר' יוסי הוא דס"ל בר"ה י"ט שם דבטלה מג"ת לאחר החורבן ע"ש וא"כ הרי לא ס"ל לר' יוסי גופיה לכל עיקר היו"ט של כ"ח אדר כלל ואין מקום לקושית הש"ס בזה אליבא דר' יוסי עכ"פ וע"כ צ"ל באמת דהכי הוא דקשיא ליה להש"ס התם בזה דאחר דהך תנא עצמו דברייתא דמג"ת הנ"ל עכ"פ איהו ודאי דע"כ דס"ל כר' מאיר בר"ה י"ט בהא דלא בטלה מג"ת שהרי הביא שם בפ"ב דמגלת תענית

הך יו"ט דכ"ח באדר הנ"ל וס"ל נמי ע"כ כר' יוסי בהא דלאחריהם אסור ג"כ וכדמשני ר"פ דל"נ אלא לשלאחריו כו' א"כ עכ"פ תקשה בזה על התנא עצמו דמגילת תענית הנ"ל דאי הכי דס"ל כר' יוסי בלאחריו תיפוק ליה דהו"ל יומא דבתר כ"ח כו' כיון דאיהו ודאי דס"ל כר"מ באידך פלוגתא דידהו דלא בטלה מג"ת וכמ"ש וא"ש.

(וע' תוס' ר"ה י"ט ד"ה הא ריב"ש שכ' דבלא"ה צ"ל דעיקר הקושיא בתענית שם בזה הוא רק על התנא המסדר מתניתא דמגילת תענית בלבד דאל"כ מאי פריך ותיפוק ליה דהו"ל יומא דבתר כ"ח כו' שהרי יומי דתמידא היו בזמן הבית ושפיר הוצרכו אז לאסור מריש ירחא משום יום שלפניו דאלו משום יומא דבתר כ"ח הרי לא היה אז היו"ט עדיין כלל עד זמן רב אחר החורבן וע"כ צ"ל באמת דעיקר הקושיא הוא רק על התנא עצמו לבד דבזמנו הרי כבר היה נוהג היו"ט דכ"ח אדר שהרי הביאו שם במג"ת וא"כ לא היה לו להתנא עצמו עכ"פ למחשבינהו ליומי דתמידא בזמנו אז מריש ירחא רק מתרי בירחא דאלו כדי לאסור יום שלפניו הרי בזמן התנא דמג"ת עכ"פ כבר היה נאסר משום יומא דבתר כ"ח וע"ש בתוס' דר"ה הנ"ל בזה וא"כ פשוט דה"נ י"ל דכל עיקר הקושיא דתיפוק ליה דהו"ל בתר יום כ"ח דלאו לר' יוסי ולרב בעצמם הוא דפריך הכי שהרי אינהו לא ס"ל הך יו"ט דכ"ח דר כלל כיון דס"ל דבטלה מג"ת וכמ"ש אלא על התנא עצמו שסידר המשנה דמג"ת הנ"ל הוא דקשיא עלי' דידי' הכי שפיר כיון דע"כ הך תנא גופי' עכ"פ דס"ל כר' יוסי בהא דלאחריהם אסור ובאידך ס"ל ע"כ כר"מ דלא בטלה מג"ת וכמ"ש וא"ש) --- ומיהו מש"ל א"ש ג"כ בפשיטות בזה דכיון דעכ"פ אזלא כל הסוגיא אליבא דרב ההם דאיהו דמוק"ל בריש הסוגיא הנ"ל דל"נ אלא לאסור שלפניו וכמש"ל א"כ ודאי דאית לן לאוקמי נמי לברי' דמג"ת כותי' בכל מילי דלא מצינן עכ"פ להך תנא דמג"ת הנ"ל דס"ל בהדיא דלא כרב בההיא וא"ש בזה מש"ל בעז"ה: והנה יען כי אחרי זמן רב שכתבתי כל זה בעז"ה מצאתי להגאון בעל חתם סופר ז"ל בסי' קס"ג הנ"ל שעמד ג"כ בהך קושית הש"ס דהעניה הנ"ל דאחר דמוק"ל כר' יוסי בהא דלאחריהם א"כ מאי פריך תו א"ה תיפוק ליה דהו"ל יום דבתר כ"ח כו' שהרי ר' יוסי ס"ל דבטלה מג"ת וא"כ לא ס"ל להך יו"ט דיום כ"ח אדר כלל וכמש"ל וכ' ליישב שם בזה די"ל דעד כאן לא אצטריך לאוקמי הך יו"ט דכ"ח באדר כר"מ דוקא רק לפי מאי דמפרשינן בר"ה י"ח שם טעמא דמ"ד בטלה מג"ת משום דס"ל דדמי ליו"ט דד' צומות שהיו בזמן בית שני למועדים טובים ובטלו אחר החורבן וה"נ לכל יו"ט הכתובים במג"ת דהו"ל כי הנך שבטלו ג"כ אחר החורבן וא"כ לפ"ז כ"ש שאין להוסיף שום יו"ט אחר החורבן כלל אבל לר' יוסי דמפרש באמת טעמא דאחר החורבן מותרין מפני שאבל הוא להם א"כ י"ל דדוקא ביו"ט התלוי במקדש ובקרבת ס"ל לר' יוסי דבטל אחר החורבן אבל יו"ט שנעשה על דבר שאין שייך למקדש כלל גם ר' יוסי מודה שאינו בטל וה"ה שמוסיפין ג"כ יו"ט על נס שנעשה אחר החורבן נמי לר' יוסי וא"כ יו"ט דכ"ח אדר שפיר מצי אתיא אפילו לר' יוסי ומיושב סתירת הש"ס דר"ה עם ש"ס דתענית דלמסקנא ברייתא דכ"ח אדר כר' יוסי נמי אתיא עכ"ד שם וכ"כ בס' קצ"א דכיון דהך דכ"ח באדר היה נס דאין לו שייכות כלל בבית המקדש שפיר מוסיפים גם לר' יוסי (ובלא"ה כל נס שאחר החורבן ודאי דאין שייך אז לבהמ"ק כלל) ע"ש: והנה לפי דבריו בזה היה נסתר מש"ל דהסוגיא דתענית הנ"ל אזלא אליבא דרב התם שהרי באמת נראה בסוגיא דר"ה

י"ח דרב גופיה הוא דמפרש טעמי' התם דא' בטלה מג"ת משום דהו"ל כד' צומות ע"ש ולהך טעמא ע"כ דאין להוסיף יו"ט כלל אחר החורבן כמ"ש הח"ס הנ"ל מדפריך עלה התם בפשיטות דאי ס"ד בטלה מג"ת קמייטא בטיל אחרנייתא מוסיפין וכמ"ש"ל וגם מדמשני רב גופיה ההם בר"ה י"ט דלא נצרכא לאסור בג' בתשרי (דבטיל אז אדכרתא מן שטריא) בזמן הבית אלא לאסור שלפניו (וכדמשני רב גופי' בתענית י"ז הנ"ל) ומדהוצרך רב גופי' לאוקמי' הך דבטילת אדכרתא בזמן המקדש דוקא ורק לאסור שלפניו ע"כ משום דלרב גופי' ודאי בטיל הך יו"ט לאחר החורבן כמו כל יו"ט דמג"ת לדידי' ואע"ג דהך יו"ט דבטיל אדכרתא כו' נראה דאין שייך כלל למקדש שהרי עיקר היו"ט הי' אז שלא יבוא שם שמים לידי בזיון כדא' התם ואין זה שייך למקדש כלל (אך בח"ס כס ס' קצ"א כ' דיו"ט דבטילת אדכרתא דשטרא הי' לו זכר לבית המקדש שהיו מזכירין יוחנן כהן גדול לא"ע ע"ש והוא תמוה דהרי עיקר היו"ט היה בזה באמה רק ע"י שיכלו לבטל הדבר אז כלא להזכיר עוד כן ולא יבוא השם לידי בזיון ואיזה זכר הי' ע"י זה לבהמ"ק כלל אם לא שידחוק לומר שאח"כ היו כותבין עכ"פ כה"ג לבד ולא לא"ע ואמנם אין זה שייך כלל ליו"ט של אותו היום שלא הי' רק על מה שעלתה בידם אז לבטל הזכרת שם שמים בשטרות כמ"ש.

וכן מש"ש בח"ס דגם חגא דשבוועא שייך למקדש צ"ע ג"כ שהרי היו"ט הי' על מה שהיו הצדוקים אומרין עצרת אחר השבת דכשבטלו דבריהם עשו יו"ט והרי יו"ט זה ודאי שייך גם בזה"ז ואולי ר"ל דעיקר מה שדנו עמהם אז הי' על זמן הקרבת העומר שהיו הצדוקים אומרים להביאו ג"כ אחר השבת כדא' במנחות שם וממילא הי' קלקול גם לחג השבועות עי"ז ועכ"פ עיקר היו"ט הי' שייך למקדש להקרבת העומר וכמ"ש וצ"ע) ומוכרח עכ"פ דלרב גופי' ודאי דגם יו"ט דאין שייך למקדש כלל ס"ל דאינו נוהג בזה"ז וכמ"ש וא"כ צ"ל דעיקר הקושיא דשלפניו נמי תפו"ל דהו"ל בהר כ"ח דדוקא לר' יוסי לחוד הוא דפריך הכי ולא אזלא הסוגיא אליבא דרב בזה כיון דלרב עצמו לא מצינו להוסיף שום יו"ט אחר החורבן כלל וכמ"ש ונסתר כל מש"ל בזה.

ואולם באמת לענ"ד אין מקום לכל ד' הגאון בעל ח"ס ז"ל בזה דמלבד דעיקר הסוגיא דר"ה י"ט הנ"ל ודאי דלא משמע הכי כלל מדלא משני על הך קושיא דכ"ח באדר רק דתנאי היא כו' ומשמע בפשיטות דמוק"ל רק כר"מ ולא כר' יוסי כלל ולדבריו בזה הו"ל בפשיטות דהך דכ"ח באדר אתיא כהני תנאי ולא דתנאי היא דמשמע דתליא בפלוגתא דהנך תנאי הנ"ל ועוד דאם נאמר דבאמת לרב עצמו דמפרש טעמו דהו"ל כד' צומות ודאי לדידי' אין לחלק כלל בין הני דתלי' במקדש ובין הני דלא תליא במקדש כלל וכמ"ש א"כ אין שום מקום בזה לתירוצא דהש"ס כלל אהא דפריך לרב מיו"ט דכ"ח באדר דכיון דהך יו"ט י"ל דאתיא נמי כר' יוסי לד' הח"ס הנ"ל וא"כ אכתי הדק"ל מהך ברייתא דכ"ח אדר עלי' דרב בזה שהרי הך ברייתא באמת מצי אתיא ככו"ע לפ"ד הנ"ל והך דרב בזה כמאן אתיא באמת שהרי הוא דלא כחז בזה (אם לא שנדחוק לומר דלמאי דמייתי מר' יוסי באמת צ"ל דגם רב כר' יוסי ס"ל בהא והדר ביה מהך טעמא דלעיל בזה ובהכי א"ש גם מש"ל ליישב הסוגיא דתענית הנ"ל אליבא דרב הנ"ל שהרי למסקנא ע"כ דגם רב ודאי דכר' יוסי ס"ל וכמ"ש) ועוד דלד' הגאון ז"ל הנ"ל הו"ל להש"ס לשנויי' התם בר"ה י"ט בהא דקאמר קשיא הילכתא אהילכתא כו' דכאן ביו"ט

התלוין במקדש וכאן ביו"ט שאינן תלוין במקדש כלל וכו' יוסי ומדנקט חנוכה ופורים לבד בר"ה שם ובכל דוכתא בש"ס (כמו במתני' דתענית ט"ו אין גוזרין תענית על הציבור בחנוכה ופורים ולא קתני נמי שאר ימים הכתובין במגילת תענית בהנהו דמודי בהו ר' יוסי עכ"פ לפ"ד הח"ס הנז' וכן בהך ברייתא דמייתי בירושלמי דמגילה פ"א ה"ד ובתענית פ"ב הי"ב ונדרים פ"ח ה"א בכל מתענין חוץ כו' מחנוכה ופורים ועוד בכ"ד בש"ס) וע"כ משום דאתיא כולהו כו' יוסי דבזה"ז בטלה מג"ת לבד חנוכה ופורים ואם איתא הרי משכח"ל עוד גם הנך יו"ט דלא תליא במקדש וכמ"ש (מיהו במתני' דתענית ט"ו הנ"ל צע"ק דהרי ר' מאיר איירי התם בסיפא דמתניתין דאמר ר' מאיר עלה אע"פ שאמר ר"ג כו' והרי ר"מ ס"ל דלא בטלה מג"ת וא"כ הו"ל לר"מ לאפלוגי התם נמי אתנא דמהני' בזה דלא חשיב רק חנוכה ופורים לבד ולא הני נמי כל ימים הכתובין במג"ת דהרי לר' מאיר ודאי דגם בכליו"ט הכתוב במג"ת אין גוזרין בהם תענית על הציבור כלל גם בזה"ז כמו בחנוכה ופורים (ואף שנראה דבאמת אתיא הך מתני' כו' יוסי דאיירי לעיל מינה התם דאמר ר' יוסי כשם שאין הראשונות כו' וא"כ שפיר י"ל בפשיטות דגם הך סיפא דמתניתין דאין גוזרין תענית בחנוכה ופורים כו' דר' יוסי עצמו הוא דתני לה לכולה מתני' ומשו"ה לא קחשיב אלא חנוכה ופורים לבד דאלו כל שאר יו"ט שבמג"ת בטלו בזה"ז לדידי' וכמ"ש אבל מ"מ אכתי הו"ל לר' מאיר (דאיירי).

נמי בסיפא דמתניתין בזה כמש"ל) לאפלוגי נמי על הת"ק בזה ולומר דגם בכל יו"ט הכתוב במג"ת אין גוזרין בהם תענית על הציבור גם בזה"ז כמו בחנוכה ופורים כיון דלר"מ לא בטלה מגילת תענית כמ"ש וצ"ע): [אלא דבעיקר הגירס' שלפנינו בברייתא דר"ה י"ט הנ"ל דבת"ק דר' יוסי דא' דהימים הכתובים במג"ת אסורין גם בזמן שאין בהמ"ק קיים גרסי' בהדיא ד' ר' מאיר בגי' שלפנינו אבל באמת הנה ברייתא זאת הובאה עוד בחמשה מקומות ובשום מקום לא גרסי' שם ד"ר מאיר כלל בזה והוא במגילת תענית פ"ה ה"ו ובירושלמי שקלים פ"ד ה"א ובמגילה פ"א ה"ד ובתענית פ"ד ה"ד דבכל המקומות הנ"ל לא גרסי' בהך ברייתא ד"ר מאיר כלל.

רק דברי סתם ת"ק דפליג עם ר' יוסי בהא ע"ש. (וא"ש בזה ג"כ דלגי' שלפנינו לכאורה תקשי דר' יוחנן אדר' יוחנן דאיך פסק ר' יוחנן בר"ה י"ח שם דלא בטלה מג"ת ע"ש שהרי הוא כר"מ לגבי ר' יוסי (לגי' דידן) והרי ר' יוחנן פסק בכ"מ כו' יוסי לגבי ר"מ ואפילו בברייתא כדמסיק בעירובין מ"ז ע"ש אבל למ"ש דבאמת לא גרסי' בכל המקומות הנ"ל דבת"ק דר' יוסי ד"ר מאיר כלל בזה א"ש בפשיטות דר' יוסי וסתם ת"ק ודאי דס"ל לר' יוחנן דקיי"ל כסתם דהו"ל כרבים (וכמ"ש בירושלמי דתענית פ"ב הי"ג אהך מתניתין דאין גוזרין תענית בתחילה בה' דלר' יוסי גם בשניות ובאחרונות כן וא' שם דהורה ר' יוחנן כו' יוסי ואמר כ' אלעזר שביק סתמא ועביד כיחידאי ואשכח אח"כ דתנא ר"ח לת"ק בשם ר' מאיר אמר יאות כו' ע"ש (והיינו משום דס"ל לר' אלעזר אליבא דר' יוחנן דאין הלכה כו' יוסי מחביריו כלל רק היכא דיחידאי פליג עלי' לבד וכדא' ר' אלעזר נמי בעירובין מ"ז אהא דא"ר יוחנן דהלכה כו' יוסי גבי כל הנשים יתארו כו' מכלל דיחידאי פליג עליה כו' וע"ש מ"ו תוד"ה כו"י) וכ"ה בירושלמי פ"ד דיבמות הי"א ע"ש): [והנה בדרך אגב ראיתי לתמוה על הריטב"א ז"ל בתענית ט"ו שכ' אהא דא"ר יוסי כשם שאין הראשונות כו' הנ"ל דנראה דהלכה כרבנן דיחיד ורבים

הלכה כרבים ואיני יודע טעם לד' הרמב"ם ז"ל שפסק בחיבורו כר' יוסי עכ"ל (והנה מ"ש הריטב"א שפסק הרמב"ם בחיבורו כו' נ"ל שדייק לכתוב כן משום דבפירושו באמת כ' הרמב"ם דאין הלכה כר' יוסי בזה ע"ש אך בחיבורו פ"א מהל' תענית ה"ה נראה דפסק כר' יוסי באמת מדכ' שם דאין גוזרין תענית אלא בשני כו' וכן על הסדר הזה כו' וע"ש במ"מ שכ' דפסק כר' יוסי דנימוקו עמו והל"מ שם כ' בזה דהרמב"ם ז"ל לא פסק כר' יוסי בכ"מ באמת דבדין דלקמי' כו' ע"ש והוא כד' הריטב"א הנ"ל דלנגד רבים באמת לא קי"ל כר' יוסי וכמ"ש אבל יש לתמוה עליהם ז"ל בזה שהרי ד' הרמב"ם ז"ל בחיבורו פשוט באמת בירושלמי הנ"ל דפסק ר' יוחנן בהדיא כר' יוסי בזה וכמ"ש וקושית הריטב"א הנז' הרי הקשה ר"א כן בירושלמי הנ"ל ומסיק דלא פסק באמת כר' יוסי נגד רבים בזה רק נגד ד' ר"מ לבד דת"ק דר' יוסי הוא ר"מ בזה וכמ"ש וא"ש ד' הרמב"ם בחיבורו הנ"ל ולהיפך יש לתמוה על הרמב"ם בפירושו דפסק דלא כר' יוסי בזה וכמ"ש והרי הוא נגד ד' ר' יוחנן בירושלמי הנ"ל דעבד עובדא כר' יוסי באמת וכמ"ש וצ"ע ואולי אפשר לומר בזה דלהריטב"א ז"ל ה' לו הגירסא בירושלמי דתענית הנ"ל כגיר' הירושלמי ישן (דפוס קראקא שנת שס"ט) שהובא שם הך פיסקא דהור' ר' יוחנן כר' יוסי כו' הנ"ל על משנה הקודמת שם (בהלכה י"ד) ולא על הך פלוגתא דר' יוסי באין גוזרין תענית בתחילה בחמישי כלל רק על פלוגתא דר' יוסי ות"ק שם בלפניהם ולאחריהם דימים הכתובין במג"ת הנ"ל ע"ש (וא"ש באמת דגם בש"ס דילן קא פסיק ר' יוחנן כר' יוסי בהך דלפניהם ולאחריהם דמג"ת בתענית י"ח ע"ש ושמואל דאמר התם דהלכה כר"מ היינו כר"ח דתני לה בשם ר"מ בירושלמי הנ"ל וע"ש ברש"י ד"ה כר"מ שכ' סתם מתני' כו'): ובאמת נראה להכריח קצת דגירס' זו עיקר שהרי בירושלמי ובאמת דמגילה ה"א הד' מייתי התם נמי הך דהורי ר"י כו' יוסי כו' וכל הסוגיא דתענית הנ"ל ע"ש ושם לא נזכר בכל הסוגיא הקודמת הך פלוגתא דר' יוסי ורבנן גבי אין גוזרין תענית בתחילה בחמישי כו' כלל וצריך לדחוק שם דלא מייתי לה התם רק אגב גררא דמייתי לה בתענית נמי בחר סוגיא דלעיל מינה שם (בפלוגתא דאמוראי דהתם אי בטלה מג"ת ע"ש בתעני' ובמגילה בזה) וכיוצא בו מצינו עוד בכ"מ בירושלמי כנודע אבל עכ"פ הוא דחוק טובא באמת לשבושי כולא סוגיא ולומר שהובא שם במגילה רק אגב גררא לבד ולא שייכא התם כלל וכמ"ש אבל לגירסא דהירושלמי הישן הנז' בזה א"ש דבאמת גם בירושלמי דמגילה הנ"ל קא שקיל וטרי לעיל מהך סוגיא שם בפלוגתא דר"מ ור' יוסי בדין דלפניהם ולאחריהם דיומי דמג"ת ע"ש.

וא"ש דלגי' הנ"ל קאי ר' יוחנן באמת גם בירו' דתענית הנ"ל רק אפלוגתא דר"מ ור' יוסי בלפניהם ולאחריהם הנ"ל וכמ"ש: אלא דלכאורה היה אפשר לומר דבאמת הא דהורה ר' יוחנן כר' יוסי לא קאי רק עלה דקסליק מינה התם בירושלמי דמגילה הנ"ל דאירי התם בדין מג"ת בזה"ז אי בטלה או לא ע"ש ובזה פסק ר' יוחנן שם כר' יוסי באמת ולא קאי כלל על פלוגתא דהני תנאי במשנה רק על פלוגתייהו בברייתא דר"ה הנ"ל (והא דא"ר אלעזר עלה דר' יוחנן דשביק סתמא ועביד כר' יוסי אפשר שהי' ר' אלעזר גורס באמת בהך פלוגתא דבטלה מג"ת בסתם ד' ת"ק ור' יוסי ולא ר"מ כלל וכמ"ש"ל דכן הוא בחמשה מקומות הנ"ל באמת.

ור"ח דתני לה בשם ר"מ הוא כג"י דידן באמת בר"ה י"ט הנ"ל דגרסי' ד' ר"מ בהדיא בזה וא"כ אי גרסי' בזה ד' סתם ת"ק או ד' ר' מאיר בהדיא תליא קצת בהך דר"א ור"ח הנ"ל דפליגי לפ"ז בגי' זו וכמ"ש): אבל אם נפרש כן בד' הירושלמי הנ"ל הרי ודאי דתקשה לן טפי בהא דר' יוחנן הנ"ל בזה שהרי לפ"ז יהי' סתירה מפורשת בד' ר' יוחנן בעיקר הך דינא דמג"ת בזה"ז דס"ל בש"ס דילן בר"ה י"ח הנ"ל דלא בטלה מג"ת ובירושלמי בשני המקומות הנ"ל אמרי' דהורה ר' יוחנן כר' יוסי בזה וכמ"ש (ובלא"ה נראה דאין מקום לפרש כן בירושלמי הנ"ל דקאי אהך פלוגתא דבטלה מג"ת הנ"ל דבאמת לא נזכר שם הך פלוגתא דתנאי דהיינו ר' יוסי ות"ק דידי' בדין מג"ת בזה"ז כלל רק פלוגתא דאמוראי לבד נזכר שם בירושלמי הנ"ל אבל לא הובא שם כלל הברייתא דר"ה י"ט דפליגי ר"מ ור' יוסי הנ"ל בזה וע"כ א"א לפרש כלל דהא דאמר שם דהורה ר' יוחנן כר' יוסי דאהך פלוגתא דר' יוסי דבטלה מג"ת קאי התם רק דע"כ לא קאי התם כי אם אפלוגתא דלפניהם ולאחריהם או אפלוגתא דאין גוזרין תענית בתחילה בה' וכמ"ש"ל בזה וא"ש): אך בהא דר' יוחנן הנ"ל אף דבש"ס דילן בר"ה י"ח פשוט דס"ל דלא בטלה מג"ת וכ"ה בירושלמי במגילה ובתענית הנ"ל דא"ר יוחנן התם אמש הייתי שונה מעשה שגזרו תענית בחנוכה כו' וא"ל צאו והתענו כו' ואת אמרת בטלה כו' ע"ש ומתוך זה הוכרחנו דע"כ לא גרסי' ד"ר מאיר בהך ברייתא הנ"ל דפליגי ר' יוסי עלי' וא' דבטלה מג"ת דלא תקשי לן אהך כללא דפסק ר' יוחנן עצמו בעירובין מ"ו דר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי וכמ"ש"ל וגם מתוך זה נדחה בפשיטות דליכא לפרש כלל בירושלמי הנ"ל הא דא' דהורה ר' יוחנן כר' יוסי דקאי אהך פלוגתא דבטלה מג"ת באמת דא"כ ודאי דתקשה לן בזה דר' יוחנן אדר' יוחנן וכמ"ש אמנם באמת בירושלמי נדרים פ"ח ה"א הנ"ל גרסי' להיפך דר"ח ור' יוחנן תרווייהו אמרי' דבטלה מגילת תענית ע"ש.

וא"כ א"ש בפשיטות דאדרבה ר' יוחנן לטעמי' בזה דפסק כר' יוסי לגבי ר"מ בכל מקום וכן הא דהורה ר' יוחנן כר' יוסי הנ"ל ודאי דהי' מקום לפרש לפי גירסא זו דקאי באמת אהך פלוגתא דבטלה מג"ת ור' יוחנן לטעמי' בזה בירושלמי דנדרים הנ"ל וכמ"ש וא"ש (ואע"ג דגם בירושלמי דנדרים הנ"ל גרסי' הא דא"ר יוחנן דאמש הייתי שונה כו' ואת אמרת בטלה ומוכח להדיא דר' יוחנן ס"ל ודאי דלא בטלה מג"ת וכג"י דילן הנ"ל י"ל בדוחק קצת בזה דאה"נ דמעיקרא הוה ס"ל לר' יוחנן דלא בטלה מג"ת כלל.

כדמוכח מהך עובדא דר"א ור"י בחנוכה בלוד הנ"ל ואח"כ אולי קיבל גם ר' יוחנן בזה הך שינויא דר' אבא התם דא' דאע"ג דבטלה מג"ת לחנוכה כו' לא בטלה ע"ש (וכדמשני נמי בש"ס דילן בר"ה שם דשאני חנוכה כו' ושם י"ט דכאן בחנוכה כו') ועכ"פ י"ל קצת בזה דהא דא"ר יוחנן בירושלמי דנדרים הנ"ל דבטלה מגילת תענית וכן הא דאורי' ר' יוחנן בזה כר' יוסי כמ"ש אולי באמת כל זה היה רק אחר שקיבל ר' יוחנן תשובת ר"א הנ"ל בזה דשאני לן בין חנוכה ופורים לשאר כל הימים הכתובים במג"ת ואין ראיה מהך עובדא דר"א ור"י לשאר כל הימים הכתובים במג"ת וכמ"ש דאז הדר ביה ר' יוחנן בזה וקם ליה בשיטתי' דרב ור"ח דבטלה מג"ת באמת בר' מחנוכה ופורים וכמ"ש וע"כ צריך לדחוק כן בד' הירושלמי דנדרים הנ"ל שלא יסתרו עכ"פ דברי ר' יוחנן אהדדי במקומו שם בזה כמ"ש וצ"ע אבל נראה דבעיקר הסתירה שיש בד' ר' יוחנן בירושלמי הנ"ל בזה מן הש"ס דילן בסוגיא דר"ה הנ"ל ודאי דאין מקום ליישב ג"כ בזה ולומר

דהך דר' יוחנן בש"ס דילן הנ"ל הי' קודם שחידש ר"א הנ"ל לחלק בזה בין חנוכה לשאר יומי דבמג"ת וסמך ר' יוחנן בזה רק על הך עובדא דר"א ור' יהושע הנ"ל שהיו בזה"ז וכמ"ש וההיא דנדרים הנ"ל א' ר' יוחנן לבתר דשמע לחלק בין חנוכה לשאר יומי בזה וכמ"ש דודאי דפשטא דסוגיא דר"ה שם דמפרש טעמא דר' יוחנן דא' דלא בטלה משום דד' צומות הוא דתליין ודאי בבנין בהמ"ק אבל כל הימים הכתובים במג"ת כדקיימי קיימי ע"ש נראה להדיא דר' יוחנן לא הוה יליף מהך עובדא דחנוכה בזה מידי כלל לפי סוגיא דילן רק דמסברא בעלמא הוא דס"ל בהא דכל הימים הכתובין במג"ת נוהגין בכל זמן וכדקיימי קיימו הם (לבד הד' צומות התלויין בבהמ"ק דוקא כדא' התם ולפ"ז הי' נראה קצת דחנוכה גרע טפי באמת בזה שהרי עיקר הנס שנעשה בנרות המנורה תליין נמי במקדש דוקא (וכעין מ"ש בח"ס ס' קצ"א הנ"ל) ואולי י"ל דכיון דבאמת עיקר הנס היה רק ע"ד ההצלה שהצילם הקב"ה אז (ושיוכלו לקיים כל המצות שגזרו עליהם לבטלם אז כנודע) וזה הנס ודאי שאין שייך למקדש כלל וא"כ גם בחנוכה שייך לומר דהנך כדקיימי קיימי וכמ"ש) ועכ"פ נראה שם להדיא מהך טעמא דר' יוחנן הנ"ל בזה דלאו מחנוכה הוא דנפק"ל הכי כלל רק דנפק"ל הכי התם מסברא זו לבד דהנך כדקיימי קיימי וכמ"ש: וא"כ נראה פשוט באמת שאין מקום לומר כלל דהא דאר"י בש"ס דילן בר"ה הנ"ל דלא בטלה מג"ת היה רק קודם שחידש ר"א בירושלמי הנ"ל לחלק בזה בין חנוכה לשאר כל הימים הכתובים במג"ת וכמ"ש ואח"כ חזר בו באמת וכמ"ש בירושלמי דנדרים הנ"ל בזה שהרי מהך טעמא דאמר אליבא דר' יוחנן בש"ס דילן הנ"ל נראה ודאי דלאו מהך עובדא דחנוכה בלוד הוא דנפק"ל לר' יוחנן הכי כלל וכמ"ש (והא ודאי דאין מקום לפרש שם כלל דהא דא' דהנך כדקיימי קיימי ר"ל באמת דרק דמעובדא דחנוכה בלוד הוא דנפק"ל לר' יוחנן הכי גם בכל הימים הכתובין במג"ת דהו"ל כמו חנוכה כדקיימי קיימי הן דא"כ ודאי דלפ"ז הו"ל לאסוקי התם בהדיא הכי ולומר אח"כ דהנך נמי כמו חנוכה נינהו וכדקיימי קיימי וכדא' התם נמי למ"ד בטלו דהנך נמי כי הני (כמו הד' צומות) ע"ש.

וכן בסוגיא דתענית י"ח מוכח באמת דע"כ דס"ל לר' יוחנן דלא בטלה מג"ת וכדס"ל בש"ס דילן בר"ה י"ח הנ"ל מדפסק ר' יוחנן שם דהלכה כר' יוסי דגם לפניהם אסור להתענות וכמ"ש"ל ואם איתא דס"ל לר' יוחנן דבטלה מג"ת בזה"ז כמ"ש בירושלמי דנדרים הנ"ל א"כ מאי נפק"מ בהך פסקא דר' יוחנן בזה"ז כלל כיון דעכשיו כבר בטלה מג"ת ומותר להתענות באמת בזה"ז באותן הימים עצמן ג"כ וע"כ צ"ל באמת דר' יוחנן לטעמי' בזה בש"ס דילן הנ"ל דאמר בהדיא דלא בטלה מג"ת כלל וכמ"ש: (ואע"ג דגם רב פסק שם דהלכה כר' יוסי בזה ורב עצמו ס"ל בר"ה שם דבטלה מג"ת וכמ"ש אבל באמת כבר הקשה כן הר"ן ז"ל אהא דרב הנ"ל בזה בסופ"ב דתענית שם וכו' להוכיח מזה דהא דקיי"ל בר"ה י"ט בחנוכה ופורים דלא בטלה מג"ת דע"כ דגם לפניהם לא בטלה דין מג"ת בהם דאל"כ למה הוצרך רב לפסוק הלכה כר' יוסי והא איהו דאמר בר"ה שם דבטלה מג"ת אלא ודאי דמשום דבחנוכה ופורים לא בטלה אפילו לפניהם משו"ה הוצרך רב לפסוק הלכה כר' יוסי עכ"ל הר"ן ז"ל שם והנה הך שינויא לא יתכן כלל אליבא דר' יוחנן בזה שם באמת שהרי מסיק התם דלא א"ר יוחנן הלכה כר' יוסי אלא בדלא להתענאה לבד דלפניהם עכ"פ אסור ע"ש.

וא"כ אי אפשר לומר דקאי ר' יוחנן התם אחנוכה ופורים לבד שהרי באמת הם מימים האסורין גם בהספד במג"ת כדא' בהדיא בפ"ט ובפי"ב במג"ת שם וכדא' בשבת כ"א לגבי חנוכה ובמגילה ה' גבי פורים ע"ש וע"כ דהא דפסק ר' יוחנן באמת דהלכה כר' יוסי דקאי רק אשאר ימים הכתובים במג"ת שאינן אסורין רק בתענית לבד וא"כ מוכח להדיא דגם בשאר ימים הכתובין במג"ת ס"ל לר' יוחנן דלא בטלה מג"ת כלל וכמ"ש ובהיותי בזה.

ראיתי להריטב"א ז"ל שכ' שם בתענית ט"ו במתני' דכל הכתוב במג"ת כו' דפסק שמואל כרשב"ג ור' יוחנן כר' יוסי ואע"ג דבטלה מגילת תענית איצטריכו לה משום חנוכה ופורים דלא בטלה ואם באנו לפסוק כר' יוחנן קשה עלינו התענית שלפני פורים כו' עכ"ל והנה מ"ש דלר' יוחנן קשה מהתענית שלפני פורים פשוט דר"ל דלר' יוחנן דפסק דגם בדלא להתענאה לפניו אסור א"כ כ"ש פורים דאסור בהספד ג"כ וכמ"ש אבל מ"ש אהא דר' יוחנן דאע"ג דבטלה מג"ת אצטריך להך הלכה דלפניהם משום חנוכה ופורים כו' הוא תמוה מאוד דבאמת לר' יוחנן הנ"ל אין מקום לתירוצי בזה דאכתי תקשה דלמה פסק ר' יוחנן דגם בדלא להתענאה דלפניו אסור כיון דכל הימים שאין אסורין רק בתענית בטלו בזה"ז באמת אבל לר' יוחנן גם לעיקר קושיתו אין מקום באמת כלל דהרי איהו דאמר בר"ה י"ח דלא בטלה מג"ת וכמ"ש (אם לא שנדחוק לומר שהי' לפניו הגירסא כמ"ש בירושלמי דנדרים הנ"ל בד' ר' יוחנן להיפך בזה וכמ"ש וצ"ע) ואולי צריך להגיה בד' הריטב"א הנ"ל דבמקום ור' יוחנן כר"י כו' צ"ל ורב כר' יוסי וא"ש בפשיטות דאליבא דרב ודאי דקשיא ליה הכי דהרי רב הוא דס"ל באמת דבטלה מג"ת וכמו שהקשה גם הר"ן ז"ל בזה וכמ"ש*) ואליבא דרב שפיר דאיצטריך משום חנוכה ופורים (וכמ"ש הר"ן ג"כ וע"ש בתוד"ה ורב כו' דא' לאחריו מותר כו' וצ"ע): ועכ"פ בד' הירושלמי דנדרים הנ"ל נראה פשוט דטס"ה וצ"ל ר' יונתן במקום ר' יוחנן שם שכן הוא באמת בירושלמי דמגילה ודתענית הנ"ל בזה ע"ש אבל ר' יוחנן ודאי דס"ל דלא הגה"ה ובדרך אגב נ"ל ליישב קצת בזה ע"ד הפלפול מ"ש

הר"ן ז"ל בפ"ק דמגילה אהא דאמר רב התם ד' ה' דמגילה שלא בזמנה אין קורין אותה אלא בעשרה דיש שפירשו דשלא בזמנה היינו כגון כפרים המקדימין ליום הכניסה וכן פירש"י ז"ל שם באמת ע"ש) ולא נהירא דהא בימי רב כבר בטלה הקדמת יום הכניסה כו' וכ"כ שם בשם הבעה"מ בשם ר' אפרים ז"ל דהא דרב דאית ליה קריאה שלא בזמנה היינו כשחל ט"ו בשבת אבל י"א וי"ב ליכא קריאה כלל דהא בטלי להו כו' (ומש"ש בשם התוספתא דתני' דהמפרש בים והיוצא לדרך קורין בי"ג ע"ש הנה בתוספתא שלפנינו שם פ"א ה"ב גרסי' דקורין בי"ד והיינו דקאי התם על בן כרך שיוצא לדרך או בספינה והא דקורא בי"ד לפי שהוא פרוז בן יומו וכ"ה באמת בירושלמי שם פ"ב ה"ג שהביא הבעה"מ ז"ל עצמו שם ע"ש וכ"כ כל הראשונים ז"ל מהתוספתא הנ"ל וע' בהגהות מיי' פ"א מהל' מגילה אות ט' ובמרדכי ריש מגילה ובטור וב"י ס"ס תרפ"ח בזה ואולי לפני הבעה"מ ז"ל הי' כן הגי' שם בתוספתא דקורין בי"ג וקמ"ל דיכולין להקדים באמת והיינו בדלא אפשר ליה וכמ"ש וצ"ע) וכ"כ הרא"ש ז"ל ש' דאע"ג דבימי רב ליכא בטלה מג"ת וכדמוכח בפשיטות שם ג"כ מהא דא' אמש הייתי שונה כו' וא"צ לדחוק בזה ולומר דהדר ביה וכמ"ש ל רק דגם למסקנא ס"ל לר' יוחנן דלא בטלה מג"ת וכדס"ל

בש"ס דינן בהדיא וכמ"ש (וגם בדריב"ל יש סתירה בזה בין ש"ס דילן מהירושלמי בכל המקומות הנ"ל דבר"ה שם ס"ל כר' יוחנן דלא בטלה מג"ת ובירושלמי במגילה ותענית ובנדריים הנ"ל גרסי' בהדיא דריב"ל א' דבטלה מג"ת ע"ש ואולי טס"ה ג"כ בירושלמי שם בזה והפ"מ והק"ע לא הגיהו שם כלל בזה וצ"ע): ונחזור למ"ש דעכ"פ א"ש ד' הריטב"א ז"ל הנ"ל דקשיא לי' שפיר ע"ד הרמב"ם ז"ל בחיבורו שפסק כר"י בהא דאין גוזרין תענית בתחילה בה' הנ"ל דאיהו מפרש להך דהורה ר' יוחנן כר' יוסי הנ"ל דקאי רק אפלוגתא דלפניהם ולאחריהם לבד (וכן ראיתי בפ"י הקצר הנדפס בגליון הירושלמי בדפוס קראקא הנ"ל שפי' כן דקאי אהך פלוגתא דאר"י דבלח להתענאה לפניו אסור ע"ש) והרמב"ם ז"ל עצמו דפסק כר' יוסי באמת בהך דאין גוזרין תענית בתחילה בה' וכמ"ש אפשר שהי' גורס באמת כג' שלפנינו בירושלמי הנ"ל דר' יוחנן קאי רק אהך פלוגתא דאין גוזרין תענית בחמישי וכמ"ש ל וא"ש: ואמנם עכ"פ בעיקר הגירסא דידן בר"ה י"ט הנ"ל בהך פלוגתא דבטלה מג"ת דגרסי' בת"ק דר' יוסי דברי ר' מאיר בהדיא הנה כבר כתבנו דבחמשה מקומות הנ"ל לא נזכר שם ד' ר"מ כלל בזה רק ד' סתם ה"ק דר"י וא"ש דאפשר דאה"נ דר' מאיר עצמו כר' יוסי ס"ל בהא באמת ומשו"ה לא פליג אהך מתניתין דתענית ט"ו הנ"ל בהא דתנן דאין גוזרין תענית בחנוכה ופורים וכמ"ש דמשמע דדוקא בחנוכה ופורים לבד הוא דאין גוזרין בהם תענית אבל בכל היו"ט שבמג"ת שפיר גוזרין בהם תענית על הציבור וע"כ שהוא משום דבטלה מג"ת בזה"ז וכמ"ש ולא פליג ר"מ עלה כלל משום דאפשר דאיהו נמי ס"ל כר' יוסי בהא וכמ"ש וא"ש: אבל עכ"פ הא ודאי דע"ד הגאון בעל חתם סופר ז"ל בס' קס"ג ובס' קצ"א הנ"ל נראה דקשיא לדידי' טובא מסתם מתני' הנ"ל דלא קתני רק חנוכה ופורים לבד דאין גוזרין בהם תענית על הציבור בזה"ז ולא נזכר כלל שם ובשום מקום גם מאינך ימים טובים שבמג"ת שאין תלוין במקדש כלל כמו יום כ"ח באדר הנ"ל (ואידך יו"ט שאבאר להלן אי"ה דלא תליין ג"כ במקדש כלל) ובאמת כבר הרגיש הוא ז"ל בעצמו שם בס' קצ"א הנ"ל בזה וכ"ל אלא שי"ל קצת דא"כ מ"ט אין זכר למו גם בזה"ז ובש"ס לא אמרו אלא חנוכה ופורים ולא הזכירו כ"ח אדר עכ"ל (ומש"ש ליישב בזה דאולי לא נתפשט היום טוב (דכ"ח אדר הנ"ל) בכל ישראל רק במקום הגזירה לבד עכ"ל הוא תמוה מאוד דא"כ לא פריך מידי

דכפרים ואין קורין אותה אלא בזמנה כו' וע"ש בקרבן נתנאל אות י"ח שדחק בזה והגאון בעל טורי אבן ז"ל שם כתב בפשיטות די"ל דרב ס"ל באמת כר"ע בריש מגילה שם דלדידי' אפי' בזה"ז איתא להאי תקנתא דהקדמת כפרים ע"ש: אבל מ"מ יש לבאר דבמאי פליג רב בזה על הך טעמא דא"ר יוחנן אליבא דחכמים התם דבזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה וכמ"ש רש"י ז"ל שם שלא יבואו למנות שלשים יום לפסח מיום קריאת המגילה בכפרים ועי"ז יאכלו חמץ בימים אחרונים של פסח ע"ש ונ"ל דרב ור' יוחנן לטעמייהו אזלי בזה דהנה הגאון בעל טורי אבן ז"ל שם בריש מגילה הקשה אהא דאר"י הואיל ומסתכלין בה כו' דאיך יבואו לטעות בזה כלל ולומר דיום הקריאה הוא יום הפורים וממנו ימנו ל' יום לפסח כמ"ש רש"י שהרי הכל יודעין דפורים אסור בהספד ותענית לכל ואלו ביום הקדמת הכפרים קיי"ל שם במשנה ד' ה' דאע"פ שאמרו מקדימין כו' מותרין בהספד ותענית כו' וא"כ הרי היכרא טובא איכא בזה באמת

דהכל יודעין דיום הקריאה בכפרים לאו יום הפורים הוא שהרי הותר אז בהספד ותענית כמ"ש וכ' הטורי אבן ז"ל שם די"ל בזה דכיון דבאמת הרי בסוגיא דתענית י"ח הנ"ל פריך הש"ס התם על הך מתני' דאע"פ שאמרו מקדימין כו' מותרין כו' הנ"ל דאיך משכח"ל כלל.

שהרי בי"ג אדר הוא יום נקנור ובי"ב הוא יום טוריינוס ואסורין בלא"ה בהספד ובתענית כדא' במגילת תענית פי"ב שם ואף בי"א אסור לר' יוסי עכ"פ משום דהו"ל יום שלפניו ע"ש וא"כ שוב חין שום היכר עוד ע"י ההספד ותענית בימים שמקדימין לקרות כיון דבלא"ה הרי הם אסורין עכ"פ בהספד ותענית משום יו"ט הכתובין במג"ת הנ"ל וכמ"ש (והוסיף הטו"א עוד שם בזה דאף למאי דמסקינן שם דיום טוריינוס בטולי בטלי' כו' מ"מ י"ל דכיון דביום י"ג אדר אי אפשר לקרות המגילה שלא יטעו למנות שלשים יום ממנו שהרי הוא בודאי אסור בהספד ותענית משום דהו"ל יום נקנור כמ"ש א"כ שוב אי אפשר לקרות כלל אף בי"א ובי"ב משום דיום הכניסה לחצאין לא תיקנו רבנן ע"ש בטו"א בזה) ואמנם כ' הטו"א ז"ל שם בזה דכל זה פשוט שאינו אלא למ"ד דגם בזמן הזה לא בטלה מגילת תענית כלל וא"כ הרי גם בזה"ז אסור ביום י"ג אדר בהספד ותענית משום יום נקנור וליכא היכרא דהספד ותענית כלל כשיקראו ביום ההוא ויבואו עי"ז לטעות בימי הפסח וכמ"ש אבל למ"ד דבזה"ז בטלה מג"ת באמת א"כ שוב ליכא למיחש כלל לתקלה דחמץ בזה"ז כשיקראו המגילה בי"ג אדר דהרי שפיר איכא היכרא בודאי שאינו יום הפורים מדמותר אז בהספד ותענית בזה"ז דבטל יום נקנור באמת וכמ"ש ולכן כ' הטו"א שם דצ"ל לפ"ז באמת דר' יהודה (ולמסקנא דר' אשי שם הוא ר' יוסי בר' יהודה) דא' בכרייתא הך טעמא דהואיל ומסתכלין בה כו' דע"כ דס"ל כר' מאיר בהא דלא בטלה מג"ת ולכן ליכא היכרא וכמ"ש עכ"ד הטו"א ז"ל שם והנה קיצר הטו"א שם בזה במקום שהי' לו להאריך ולבאר דעכ"פ א"ש בפשיטות בד' ר' יוחנן שם דא' נמי הך טעמא דהואיל ומסתכלין בה לרבנן דהתם דבאמת לשיטתו הוא בזה דאיהו דא' בר"ה שם דלא בטלה מג"ת וליכא היכרא לדידי' בזה וכמ"ש וא"כ הדבר פשוט לפ"ז דאין צריך לדחוק כלל בזה גם בהא דרב דא' דמגילה שלא בזמנה כו' הנ"ל דודאי דאליבא דרב לשיטתו ג"כ דא' דבטלה מג"ת בזה"ז ואיכא היכרא לדידי' בהספד ותענית ביום י"ג אדר דשפיר נוהג אליבא דרב דין הקדמה בכפרים גם בזה"ז בפשיטות דאין לחוש לתקלה דחמץ לדידי' כלל כיון דאיכא היכרא שפיר לדידי' ע"י היתר ההספד ותענית כמ"ש וא"ש דרב ור' יוחנן לשיטתייהו אזלי בזה ואין הכי נמי דלרב לטעמי' ודאי דאיכא הקדמה לכפרים גם בזה"ז וכמ"ש וא"ש ועכ"פ מוכח לפ"ז גם מהך סוגיא דריש מגילה הנ"ל דר' יוחנן ע"כ דס"ל דלא בטלה מג"ת וכגו' הש"ס דילן הנ"ל ולא כגו' הירושלמי דנדרים הנ"ל בזה וכמ"ש וא"ש בזה ג"כ הא דפריך התם בסוגיא דתענית י"ק הנ"ל בפשיטות על הך מתני' דאע"פ שאמרו מקדימין כו' מותרין בהספד כו' דאי בתליסר והא יום נקנור הוא ואי בתריסר יום טוריינוס הוא כו' ולא מוק"ל בפשיטות דמתני' מיירי בזה"ז דבטלה מג"ת והא דמקדימין ליוהכ"נ אתיא כמ"ד בריש מגילה דאפי' בזה"ז איתא להאי הקנתא דהקדמת כפרים וכמ"ש"ל בזה אבל למ"ש דעיקר הגי' באמת כהש"ס דילן בר"ה י"ח הנ"ל בזה דר' יוחנן ודאי דס"ל דלא בטלה מג"ת א"ש הסוגיא דתענית הנ"ל בזה דשפיר מקשה התם הכי בפשיטות מיום נקנור ויום טוריינוס וכמ"ש משום דעיקר

הקושיא התם היא רק אליבא דר' יוחנן דאיהו דח' שם דלפניהם אסור כר' יוסי ע"ש ולר' יוחנן ודאי דלא משכח"ל למתני' בזה"ז ג"כ משום דאיהו הרי ס"ל דלא בטלה מג"ת כלל וכמ"ש וא"כ אף אם נאמר דמתני' ס"ל כר"ע דגם בזה"ז איתא להאי תקנתא אפ"ה הרי גם בזה"ז אסור בהספד ותענית לר' יוחנן בהנך ימים שלפני הפורים כיון דס"ל דלא בטלה מג"ת כלל ואין לומר דמתני' אתיא רק כהך תנא דא' בטלה מג"ת באמת ור' יוחנן ס"ל כאידך תנא בהא שהרי עקר הקושיא התם הוא מדא"ר יוחנן דהלכה כסתם משנה ע"ש וא"כ אכתי תקשה עלה דר' יוחנן מסתם משנה הזאת בהא דאר"י דלא בטלה מג"ת והסת"מ ע"כ דס"ל דבטלה מג"ת ולהכי מקשה שם אהא דר' יוחנן בפשיטות בזה וא"ש וכמ"ש בעז"ה: בתענית י"ח שם דשלפניו נמי תיפוק ליה דהו"ל יומא דביתר עשרין ותמניא כו' ואביי ור' אשי קא שקלי וטרי טובא והתם ליישב הך קושיא וכמ"ש"ל והלא בפשוטו ה"א אפשר לומר לד' החתם סופר הנ"ל דנ"מ במקום שלא נתפשט שם היום טוב דכ"ח באדר הנ"ל כלל דאפ"ה יומא דכ"ט באדר אסור משום דהו"ל מקמא יומא דתמידא וצע"ג ובלא"ה הדבר ברור באמת דכל הימים טובים הכתובין במג"ת ודאי דהיו נוהגין בכל ישראל ובכל מקום ככל תקנת חכמים בכ"מ לבד מימים טובים של קרבן עצים שלא היו עושין יו"ט רק אותה המשפחה שהיו מביאין אז העצים באותו היום בלבד וכגון הך דר"א בר' צדוק בעשרה באב שלא היו עושין אותו היו"ט רק בני סנאה בן בנימין לבד ויבואר להלן אי"ה): אולם באמת יש לתמוה עוד ע"ד החתם סופר הנ"ל שם שלא ה"ל לו לדחות דבריו בזה רק מפני שלא הוזכרו כלל הנך יו"ט דלא תליין במקדש ג"כ בזה"ז (במתני' דתענית הנ"ל ולא בשום מקום וכמ"ש) אבל לענ"ד יותר הוה לו לדחות כל עיקר דבריו הנ"ל בזה מתוך כל מ"ש הראשונים ז"ל בסופ"ב דתענית הנ"ל שנראה באמת בפשיטות להדיא מתוך דבריהם ז"ל שם להיפך ממש מד' הגאון בעל חתם סופר ז"ל הנ"ל בזה והוא מתוך ד' הראב"ד ז"ל שהביאו הר"ן והריטב"א ז"ל בסופ"ב דתענית שם שהכריח מהך עובדא דר' נחמן בתענית י"ח שם דגזר תעניתא בתריסר באדר וא"ל רבנן והא יום טוריינוס הוא כו' דמוכח מזה דאע"ג דקיי"ל דבטלה מג"ת אפ"ה אין לגזור בהם תענית על הציבור גם בזה"ז דאל"כ מאי האי דא"ל והא יום טריינוס הוא והלא כבר בטלה מג"ת אלא ש"מ דמ"מ אין גוזרין בהם תענית ציבור לכתחילה ע"ש בר"ן ובריטב"א ז"ל באורך בזה: והנה באמת בעיקר ד' הראב"ד ז"ל בזה קשה לי טובא מהך סתמא דמתני' דתענית ט"ו הנ"ל דלא קתני באמת רק דאין גוזרין תענית על הציבור בחנוכה ופורים בלבד.

וע"כ משום דמתני' איירי באמת בזה"ז (וכדקתני סיפא וכן תשעה באב כו') דבטלו כל הימים טובים שבמג"ת לבד חנוכה ופורים ומוכח להדיא דבכל הימים טובים שבמג"ת בזה"ז יכולין לגזור בהם תענית על הציבור ג"כ מלבד חנוכה ופורים ודלא כהראב"ד ז"ל בזה ויש לתמוה על הר"ן ז"ל שם שדחה לד' הראב"ד ז"ל רק מתוך קושיא הש"ס דר"ה י"ח הנ"ל ע"ש ולא הביא הך משנה דתענית במקומו שם בזה וצ"ע: ואולם נ"ל דהראב"ד ז"ל דייק בדבריו בזה שם ולא כתב אלא דאין גוזרין בהם תענית על הציבור לכתחילה.

וכמו שהוכיח מהא דא"ל לר"נ והא יום טוריינוס הוא אלמא דאע"ג דבטל' מג"ת אין גוזרין בו תענית לכתחילה על הציבור וכמ"ש הר"ן ז"ל בשמו ומדכתב רק דאין גוזרין

בהם תענית לכתחילה משמע להדיא דמודה הראב"ד ז"ל דאם עברו וגזרו בהם תענית ציבור בזה"ז ודאי דהגזירה חלה וצריכין הציבור להתענות בהם רק דאיכא איסורא לגזור בהם תענית ציבור לכתחילה בלבד ומשו"ה א"ל רבנן לר"נ והא יום טוריינוס הוא ואיך גזר תענית לכתחילה עליהם ביום זה.

אבל לא רצו הני רבנן לבטל אז גזירת ר' נחמן בזה דאחר שכבר גזר עליהם התענית ודאי דשפיר חלה גזירת התענית עליהם בדיעבד כיון דבטלה מג"ת רק ששאלוהו אז על עיקר גזירתו לכתחילה ומשו"ה אהדר להו דיום טוריינו' כבר בטלוהו ואף לכתחיל' גוזרין בו תענית ציבור ג"כ וכל זה בשאר יו"ט דמג"ת אבל בחנוכה ופורים הרי קתני להדיא במתניתין דדוקא אם התחילו אין מפסיקין והיינו כשקיבלו עליהם תענית ציבור איזו ימים והתענו כבר יום אחד או ג' ימים מקודם כדמפרש בש"ס שם י"ח אבל אם לא חלה גזירת התענית אז יום אחד קודם ודאי דגם אם כבר התחילו להתענות באותו היום עצמו צריכין הם להפסיק בודאי בחנוכה ופורים ואם עברו והתענו צריכין ג"כ למיתב תענית לתעניתן כדמפורש בר"ה י"ח שם דגזרו תענית בחנוכה וא"ל צאו והתענו כו' וכמש"ל (ונראה דמהך סוגיא עצמה דר"ה הנ"ל הוא שהכריחו בש"ס סופ"ב דתענית הנ"ל לפרש דמ"ש במשנה שם ואם התחילו דר"ל דהתחילו להתענות מקודם חנוכה יום א' או ג' ימים משום דלא מצינן לפרש כלל כפשוטו דר"ל שבאותו יום עצמו התחילו להתענות ואפ"ה אין מפסיקין וכהך מתניתין דרפ"ג שם דהיו מתענין כבר עד אחר הנץ או עד אחר חצות דהו"ל התחלת התענית כבר עד אותו הזמן דהרי באמת מוכח מהך עובדא דר"א ור"י בר"ה י"ח דאם לא התחילו הציבור להתענות קודם חנוכה רק בחנוכה עצמו אף שכבר התענו אז איזו שעות באותו יום אינן צריכין להשלים כלל וצריכין הם למיתב תענית לתעניתם גם על אותן השעות שהתענו בחנוכה אז וכדא"ל ר"א ור"י אז דצאו והתענו כו' וכמ"ש וע"כ צ"ל דהא דתני הכא ואם התחילו אין מפסיקין דר"ל דהתחילו להתענות מקודם חנוכה דוקא וכדמפרש התם וכמש"ל [ותשלום דברים אלו יבוא להלן דף נ"ג אי"ה וכאן ראיתי להביא נוסח ההרשאה הנדפס כבר בעז"ה בקונ' תוס' בכורים' (הנוסף ממני לס' גו"ח להגאון בעל פ"ת נ"י) מה שנ"ל איך שיש לכתוב כששליח ראשון עושה שליח שני שלא בפניו (כ ששולחין גט ע"י הפאסט והיינו במקום עיגון גדול וכמש"ש]: במותב תלתא בי דינא כחזא הוינא בכך בשבת בכך וכך לירח פ' בכך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן בפלונית מתא (ואם כותבין הרשאה זו במקום שנכתב הגט כותבין דיתבא על נהר פ' כו' כמו שנכתב בגט) ואתא לקדמנא פב"פ ובידו גט ששלח פב"פ לגרש בו את אשתו פלונית בת פ' והביא לפנינו הרשאה מקויימת ומתוקנת כתיקון חכמים שעשאו הבעל פב"פ שליח בעדים להוליך גט זה לאשתו פב"פ ונתן לו רשות לעשות שליח בחריקאו ושליח שליח אפי' עד מאה שלוחים ואפי' בלא אונס וע"פ אותה הרשאה מנה על פינו ובפנינו את פב"פ שבעיר פ' להיו' שליח בחריקאו וכן א' פב"פ השליח הנ"ל בפנינו ב"ד הח"מ הנני ממנה על פיכם ובפניכם את פב"פ שבעיר פ' בחריקאו להיות שליח להולכה להוליך גט זה לפלונית בת פ' אשת פב"פ וליתן אותו לידה ותהא ידו כידי ועשייתו כעשייתי ופיו כפי ודבורו כדבורי ונותן אני לו רשות לעשות שליח בחריקאו ושליח שליח אפי' עד תשעים ותשע שלוחים אפי' בלא אונס ליתן גט זה לפלונית בת פ' אשת פב"פ בכ"מ שימצאנה הוא או שלוחו או שליח

שלוחו אפי' עד תשעים ותשע שלוחים אפי' בלא אונס ותיכף שיגיע גט זה לידה מידו או מיד שלוחו או מיד שליח שלוחו אפי' עד תשעי' ותשע שלוחי' ואפי' בלא אונס תהא היא מגורשת בו מבעלה פב"פ ומותרת לכל אדם וגט זה בפ"נ ובפ"נ וגט זה שנעשה עליו פב"פ (שהוא השליח השני) הדר בעיר פ' שליח להולכה ככל הכתוב למעלה נכתב ונחתם בפלונית מתא דיתבא על נהר כו' (כמ"ש בגט) בכך בשבת בכך וכך לירח פ' שנת כך וכך לבריאת עולם ועדיו החתומים בו פב"פ ופב"פ (כמ"ש בגט) ובפנינו ביטל פב"פ (שהוא שליח ראשון) כל מודעות שמסר על שליחות זה וגם קיבל עליו בשבועת התורה שלא לבטל את השליח ומה שראינו ונעשה בפנינו כתבנו וחתמנו והכל שריר וקיים ועל דרך זה יאמר ג"כ השליח הראשון בפני הב"ד כשממנה על פיהם את השליח השני שלא בפניו דצריך לשנות בכ"מ מלשון נוכח לנסתר וכמ"ש בהרשאה הנ"ל ויאמר אני ממנה את פב"פ כו' ויתן אותו לידה כו' וכן בכולם) וכשנודע שיהיו צריכין בזה למנות שליח שני שלא בפניו דאולי טוב להוסיף קצה בפירוש בהרשאה של הבעל שנתן לו רשות לעשות שליח אף בעיר אחרת ואף בכתב שלא בפניו ויש לו להשליח הראשון להודיע ג"כ במכתב בפני עצמו בזה להשליח השני איזה סימן מובהק ביותר שיש לו בגט זה ג"כ (ואח"ז יוכלו הב"ד לשאול לשליח השני השאלה ל"ט שבס"ג שלישי בלשון זה מכיר אתה בסימן מובהק שזהו הגט ששלח לך פב"פ (שהוא השליח הראשון) מהבעל פב"פ לגרש בו את אשתו פב"פ והשליח פב"פ הנ"ל עשה אותך שליח ליתן גט זה לפב"פ אשת פב"פ ויאמר הן).

ונראה ג"כ דאם יש במקום הנתינה עוד אחד ששמו ושם אביו הוא כשם השליח השני דיש להוסיף בהרשאה הנ"ל איזה כינוי משמו או שם כינוי של משפחתו של השליח השני או איזה סימן אחר שבאיש ההוא למען ידעו מתוך ההרשאה ביחוד שממנה האיש שבמקום פ' לשליח הב' וישלחו הגט ושתי ההרשאו' יחד על (פאסט) להשליח הב' וכשימסו' הגט להאשה יאמר שליח ב"ד אני כשליח שני דעלמא וכ"ה בס' ח'י' אנסי שם ס' קל"ח עכ"ל שם: והנה לאשר לא השלמנו עדנה את הדברים אשר העלינו בעז"ה בסוגיא דסופ"ב דתענית ובדברי הראשונים ז"ל שם (המבוארים קצת למעלה בדף הקודם בזה) הן ראיתי להשלים הדברים כאן בעז"ה: והנה למעלה כתבנו לדבר פשוט דלא הוה התחלת התענית גבי חנוכה ופורים להך דינא דאם התחילו אין מפסיקין כי אם כשהתענו כבר יום אחד מקודם דווקא (כגון שקבלו הציבור עליהם תענית שני וחמישי ושני והתענו כבר ביום שני ואח"כ אירע חנוכה או פורים ביום חמישי דאז צריכין להתענות ביום ההוא ואין מפסיקין מפני חנוכה ופורים בכה"ג דווקא) אבל אם התחילו להתענות באותו היום עצמו כגון שאירע חנוכה ביום הכני הראשון לתעניתם ודאי דצריכין להפסיק התענית אז ואם התחילו להתענות אז איזו שעות ביום צריכין למיתב תענית לתעניתן על אותן שעות שהתענו אז בחנוכה וכמ"ל להוכיח בפשיטות בזה מהך עובדא דגזרו תענית בחנוכה בלוד דבר"ה י"ח הנ"ל דנראה לכאורה דמשם הוכרחו לפרש גם בש"ס דסו"פ ב' דתענית הנ"ל דהא דתנן במשנה דתענית הנ"ל דאם התחילו אין מפסיקין דע"כ ר"ל שהתחילו להתענות קודם חנוכה דווקא וכמ"ל בזה בעז"ה: ואולם ראיתי להרמב"ם ז"ל בפ' המשנה הנ"ל שם שכ' וז"ל ואם התחילו אין מפסיקין ר"ל אם התחילו להתענות שעה אחת אין מפסיקין התענית אלא שמשלימין היום עכ"ל:

והנה נראה פשוט מתוך לשונו ז"ל בזה דאינו מפרש כלל להך פלוגתא דאמוראי דסופ"ב דתענית הנ"ל דר"א א' שלש ור"י א' אחת דהאי שלש ואחת ר"ל שלש ימים או יום אחד מקודם דווקא וכמש"ש כל הראשונים ז"ל באמת בזה אלא שהוא ז"ל מפרש דעל שעות היום קאי הנך אמוראי התם דלכו"ע ודאי דפירושא דאם התחילו כו' הוא כפשוטו שהתחילו להתענות באותו היום עצמו באמת.

אלא דפליגי התם בכמה שעות ביום חשוב התחלת התענית כבר באותו היום עי"ז דלמר בעינן שלש שעות ביום דווקא ולמר אפילו בשעה אחת שהתחילו להתענות לשם תענית הו"ל התחלה וצריכין הם להשלים עוד אותו היום בתענית וזהו פירושו דאם התחילו אין מפסיקין דמתניתין הנ"ל (ופסק בפשיטו' כמ"ד דאפי' שעה אחת חשיב התחלה בזה שכן פסקו כל הפוסקים באמת כמ"ד אחת.

וכמש"ש גם הרי"ף ז"ל דקיי"ל כר"י (דא' אחת) וע"ש בר"ן ז"ל ובקרבן עדה כ' דלכן פסקו לחומרא אע"ג דמידי דרבנן הוא משום דבירושלמי שם א' דנפק עובדא כהדא כו' ע"ש ויתבאר אי"ה) ונראה פשוט דהרמב"ם מפרש שם כן להך פלוגתא דאמוראי הנ"ל דמר א' ג' ומר א' אחת דאשעות היום קאי ולא על ימים כלל וכמ"ש בעז"ה: וראיתי כעת בס' גבורות ארי להגאון בעל טורי אבן ז"ל כם במתני' דתענית הנ"ל שהביא ג"כ ד' הרמב"ם שבפירושו הנ"ל וכ' עליו וז"ל ופליאה בעיני שמשמע שמפרש שאם התחילו אין מפסיקין מיירי הכל מיום ראשון שאם התחילו להתענות בו אין מפסיקין לאכול בו ביום אלא גומר תענית עד הלילה ובגמרא אינו מפרש כן דא' כמה הוי התחלה ר"א אמר שלש ר"י א' אחת אלמא מימים מחולקין איירי דאם קבלו עליהם תענית כמה ימים קודם חנוכה ופורים ואחת מימים אלו אירע בתוך סכום ימי תעניתן אין מפסיקין אבל אם אירע חנוכה ופורים בראשון לימי תעניתן אע"פ שכבר התחילו להתענות בו מפסיקין ואוכלין ואפשר דמאי דא' ר"א אחת לאו למימרא שכבר התענו יום אחד קודם ויום שני של התענית אירע בראשון של חנוכה או פורים אלא הכי קאמר אחת היינו שיום הראשון מימי סכום תעניתן אירע באחד מימים הללו ואפ"ה אם התחילו להתענות לשם תענית אין מפסיקין ופסק כמ"ד אחת הוי התחלה כו' אמנם לישנא דר"י דא' אחת לא משמע דיום זה הוא הראשון לימי התענית אלא שכבר התענו יום אחד קודם לכן קאמר עכ"ל הגאון הנ"ל שם: והנה לענ"ד באמת בחנם דחק הגאון בעל ג"א ז"ל בזה דהדבר פשוט דהרמב"ם ז"ל הי' מפרש להך שלש ואחת דלא קאי רק על שעות היום בלבד וכמש"ל בזה באמת וכן מצאתי להריטב"א ז"ל בחידושיו למס' תענית שם שהביא ג"כ ד' הרמב"ם הנ"ל וכ' וז"ל והרמב"ם בפ"י המשנה כ' שאם התחילו אפי' שעה אחת אין מפסיקין התענית אלא משלימין עכ"ל ונראה שהוא מפרש אחת ושלוש האמורין כאן שהן שעות שאע"פ שלא הי' להם לגזור בו תענית אם התחילו להתענות אפי' שעה אחת אין מפסיקין עכ"ל הריטב"א ז"ל שם והנה מפורש כן בד' הריטב"א ז"ל להדיא דהרמב"ם הי' מפרש להך אחת ושלוש דא' בש"ס הנ"ל דאשעות קאמר וכמ"ש (ובאמת נראה קצת כן מדקדוק לישנא דהש"ס דקאמר אאת דאי אימים קאי הו"ל אחד בלשון זכר כנודע אבל אי אשעה קאי א"ש דנקט לה בלשון נקבה אחת דר"ל שעה אחת דשעה בל"נ כנודע ואמנם לפי רש"י וכל הראשונים ז"ל י"ל דעל התענית עצמו קאי ר"ל תענית אחת דתענית בל"נ הוא בלשון המשנה כנודע וע"ש) ועכ"פ א"ש ד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל בפשיטות ואין צורך

לכל מה שדחק הגאון בעל גבורות ארי הנ"ל בזה וכמש"ל: אך בעיקר פ"י הרמב"ם ז"ל הנ"ל כבר תמה הריטב"א ז"ל שם בזה וכו' עליו שאינו נכון שאם בגזירת ב"ד התחילו להתענות אז במזיד או בטעות מה ענין לחלק בין ג' או ד' שעות הרי עדיין לא עבר רובו של יום בקדושה כדי שלא יחזירו מטעותם.

וע"כ כ' הריטב"א ז"ל שם באמת דנראה דמ"ש בפ"י המשנה הנ"ל טעות ידי סופר הוא והי' לו לכתוב תענית אחד עכ"ל (וכן נדפס גם בגליון פ"י המשניות הנ"ל שם בשם הריטב"א ז"ל דבמקום שעה צ"ל יום באמת ע"ש ולפ"ז צ"ל יום אחד. ומ"ש בריטב"א שלפנינו הנ"ל דצ"ל תענית אחד נראה דצ"ל תענית אחת וכמש"ל) ואמנם לענ"ד קשה להגיה כן בפ"י המשניות שם בזה מדסיים בדבריו דאין מפסיקין התענית אלא שמשלימין היום וכמש"ל ומשמע דאיירי ודאי כשכבר התחילו להתענות באותו היום עצמו דבזה שייך לומר דאין מפסיקין עוד רק שמשלימין היום לת"ק דר"מ שם אבל אם הי' ר"ל רק כשהתחילו להתענות יום אחד קודם דוקא ודאי דלא הי' שייך לומר בזה כלל האי לישנא דאין מפסיקין התענית אלא שמשלימין היום דמשמע דההפסקה והשלמה ענין אחד הוא (דאין מפסיקין ר"ל שלא יפסיק בתוך יום תעניתו לאכול אז בתשלום ובסוף אותו היום אלא שצריך להשלים כל היום בתענית עד הערב לת"ק דר"מ שם ור"מ פליג בזה וא' דאע"פ שאר"ג שאין מפסיקין מודה היה שאין משלימין כלומר דאף שאין מפסיקין לאכול מיד אחר שקבלו עליהם התענית באותו היום אלא שצריכין עכ"פ להתענות באותו היום שקבלו עליהם התענית אז עד סמוך לערב אבל אין משלימין עד הערב ממש אלא אוכלין אז סמוך לערב וכמו שנראה בפ"י המשנה שם בזה דר"מ פליג בהא את"ק דידי' באמת ע"ש וע' עירובין מ"א ובתענית שם בסופ"ב אבל חכ"א כו' והארכת קצת בזה לפי שראיתי בס' גבורות ארי שם שדחה בזה להאי פירוש שרצה לפרש אליבא דהרמב"ם הנ"ל בפירושו בד' ת"ק דר"מ דאם התחילו ר"ל כשהתחילו להתענות באותו היום עצמו לבד דאפ"ה אין מפסיקין ג"כ וכמש"ל וכו' על זה וז"ל מיהו מדמפרש ר"מ לדר"ג דמודה דאין משלימין (כצ"ל שם) ואמילתא דת"ק קאי לפרש ש"מ דאין מפסיקין דת"ק נמי לאו מהשלמה איירי אלא מהתחלת ימי תעניתם שמקודם לכן יום א' כו' עכ"ל והוא תמוה באמת דמלבד דמפ"י המשניות הנ"ל נראה להדיא דמפרש שם דר"מ אינו בא לפרש ד' ת"ק דידי' כלל בזה רק שבא לחלוק עליו באמת וא דזה שאמר הת"ק דידי' בשם ר"ג שאין מפסיקין חלא משלימין שאין הדבר כן רק שאין מפסיקין לבד אבל אין משלימין כלל וכמ"ש ואמנם גם בד' ר"מ עצמו שאמר דאע"פ שאר"ג שאין מפסיקין כו' וודאי דלפ"י המשניות להרמב"ם הנ"ל נראה שאינו מפרש כלל שאין מפסיקין מימי התענית שהתחילו מקודם וכמ"ש הגבול"א הנ"ל אלא דר"ל דאין מפסיקין מהתענית שהתחילו להתענות בו ביום אז לאכול מיד אלא שצריכין אז להתענות בודאי עד סמוך לערב רק דלר"מ אין משלימין עד הערב לגמרי ואין מפסיקין ואין משלימין תרווייהו מהתענית שהתחילו אז להתענות בו ביום קאמר וכמש"ל וא"ש): והדבר פשוט לפענ"ד דאם היה הרמב"ם ז"ל מפרש שם להאי אין מפסיקין דר"ל מימי התענית שהתענו כבר קודם חנוכה (כפי' כל המפרשים ז"ל שם וכפי הגהות הריטב"א הנ"ל בזה) דא"כ וודאי דלא הול"ל בהאי לישנא כלל דאין מפסיקין התעני' אלא שמשלימין כו' רק הול"ל שם בזה דאין מפסיקין ימי תעניתם (ומתענין אז גם בימים

אלו) ומשלימין ג"כ התענית בימים אלו ועכ"פ נ"ל דקשה להגיה באמת בד' הרמב"ם ז"ל בזה וכמ"ש ואולם אם לא נגיה בזה בדבריו ז"ל הנ"ל ודאי דמלבד קושית הריטב"א ז"ל הנ"ל עליו בזה (וגם מדקדוק לשון המשנה הנ"ל דלא קתני ואם גזרו והתחילו כו' ע"ש בריטב"א ז"ל בזה) הנה עוד תקשי לן טובא באמת מהך סוגיא דר"ה הנ"ל דמוכח להדיא דגם לאחר שכבר התחילו להתענות ג"כ אז בחנוכה בתחילת היום אפ"ה ירדו ר"א ור"י כו' וא"ל צאו כו' וכמ"ש"ל: והי' אפשר לומר דכיון דבאמת מוכח מהא דאמ' ר' מאיר ד אף על פי שאמר רבן גמליאל שאין מפסיקין מודה היה שאין משלימין דמדקאמר מודה היה כו' נראה להדיא דאיכא באמת רבנן דפליגי עלי' דר"ג בעיקר הך דינא ומקילים טפי מדר"ג בהא וס"ל בזה דצריכין להפסיק ג"כ התענית אף שכבר התחילו להתענות אז וע"ז קאמר ר"מ דאף דר"ג פליג עלייהו וס"ל דאין מפסיקין באמת אפ"ה מודה הוא להם בזה דעכ"פ אין משלימין את התענית לגמרי וכ"כ התוס' בעירובין מ"א להדיא דרבנן דר"ג פליגי עליה וסברי דאפילו מפסיקין והיינו דקאמר מודה לרבנן דפליגי עלי' וס"ל דמפסיקין ג"כ (והא דא' התם ובסופ"ב דתענית הנ"ל דלרבנן הוא להיפך דאפי' משלימין היינו רבנן דר"מ אליבא דר"ג גופי' דאליבא דר"ג ס"ל דאפי' משלימין וע"ש בתוס' רזה) וא"כ הרי שפיר י"ל דבאמת הך דר"א ור"י בר"ה י"ח הנ"ל דא"ל צאו כו' ובטלו אז את הציבור שלא יתענו עוד כלל ומשמע להדיא דס"ל לר"א ור"י דאף אם התחילו להתענות אז צריכין הם להפסיק ג"כ וכמ"ש"ל דאפשר דאה"נ דאינהו ס"ל כרבנן דפליגי עלי' דר"ג בזה וס"ל דצריכין להפסיק ג"כ באמת וכמ"ש: ובאמת הי' אפשר לפרש בזה הך ברייתא דתני עלה בעירובין שם (והוא בתוספתא דתענית פ"ב ה"ו ע"ש) דלאחר פטירתו של ר"ג נכנס ר' יהושע להפר ולבטל את ד"ר גמליאל בזה ע"ש וי"ל לכאורה בפשיטות לפי מש"ל דר' יהושע לטעמי' בזה דר' יהושע ס"ל באמת דאף אם התחילו מפסיקין ג"כ וכדא' בבריית' דר"ה הנ"ל ולכן נכנס להפר את דברי ר"ג בזה ולומר דמפסיקין ג"כ ולא כר"ג דא' דאין מפסיקין דר' יהושע ור"א היינו רבנן דפליגי עליה דר"ג בהא וכמ"ש והכי משמע פשטא דהך ברייתא בתוספתא דתענית הנ"ל דברי שא גרסי' התם הך מעשה דגזרו תענית בחנוכה כו' וא"ל ר' יהושע צאו והתענו כו' ומוכח מזה דס"ל לר' יהושע בודאי דאף אם התחילו להתענות באותו היום מפסיקין וכמ"ש והדר גרסי' עלה התם הך עובדא דלאחר מיתתו של ר"ג בקש ר' יהושע לבטל את דבריו כו' ומשמע לכאורה דארישא קאי דא"ר יהושע דאף אם התחילו מפסיקין כמ"ש ולכן לאחר שמת ר"ג בקש לבטל את דבריו בזה ולומר דאף מפסיקין וכשיטתו באמת וכמ"ש והיינו דקסמיך לה התם כהדדי הך עובדא דחנוכה בלוד והך דבקש ר' יהושע לבטל ד' ר"ג הנ"ל בזה וא"ש: אולם למ"ש בעז"ה הנה יש לתמוה טובא לפ"ז בסוגיא דעירובין מ"א הנ"ל דפריך התם עלה דא' עולא דהלכה כר' יוסי בת"ב שח"ל בע"ש דמתענה ומשלים ע"ש מהא דתני עלה דהך דר' יהושע הנ"ל (שנכנס להפר דבריו של ר"ג דאמר דאין מפסיקין ואין משלימין וכמ"ש"ל) דא"ל ריב"נ לר' יהושע בזה שאין שומעין לו שכבר נקבעה הלכה כר"ג ע"ש (ופירש"י דהלכה כר"ג שאין משלימין ולא כר' יהושע שרצה לבטל דר"ג בזה ולומר דמשלימין וע"ש ברש"י) ומשמע מפשטא דסוגיא דהתם דלר' יהושע ודאי דמשלימין ג"כ רק דריב"נ לא הניח לו לבטל ד' ר"ג

בזה וקבע הלכה דאין משלימין והיינו דקפריך מהא עלה דא' עולא דהלכה כר"י התם וכמ"ש.

ולמ"ש לפרש בד"ר יהושע הנ"ל להיפך באמת שנכנס לבטל דבריו רק במה שאר"ג שאין מפסיקין ור' יהושע ס"ל דאף אם התחילו מפסיקין וכמ"ש ל"א"כ אין מקום לקושית הש"ס הנ"ל לכאורה כלל בזה שהרי בפשוטו יש לפרש דלא קבע ריב"נ דהלכה כר"ג בזה רק במה שרצה ר' יהושע לבטל ד' ר"ג דס"ל שאין מפסיקין ור' יהושע ר"ל דמפסיקין ג"כ ובזה קבע ריב"נ דהלכה כר"ג דאין מפסיקין באמת ודלא כר' יהושע בזה אבל מ"מ אפשר ג"כ דהלכה כר' יוסי לגמרי בזה דאפילו משלימין ג"כ ולא פסק ריב"נ כר"ג רק בהא דאין מפסיקין לבד אבל לא במאי דס"ל דאין משלימין ג"כ אלא דבזה אפשר דס"ל גם לריב"נ כר' יוסי באמת דמשלימין וכדפס' עולא שם ואין מקום לקושית הש"ס התם כלל בזה וצ"ע: שוב ראיתי שכבר הרגיש באמת בזה המהרש"א ז"ל שם ע"ד התוס' ד"ה מודה הנ"ל שכ"ש וז"ל ק"ק לפ"ז מאי מייתי מהא דר' יהושע שנכנס להפר דבריו דנקבע הלכה כר"ג דאין משלימין דאימא דר' יהושע נכנס להפר דבריו ולומר דמפסיקין ובהא נקבע הלכה כר"ג דאין מפסיקין אבל בהא דסבר ר"ג דאין משלימין לא נקבע הלכה כמותו אלא דאף משלימין עכ"ל והנה להמהרש"א ז"ל לא הוה קשיא ליה בזה רק דמנ"ל להש"ס לפרש בד' ר' יהושע כן שבא לחלוק אדר"ג בזה במאי דאר"ג שאין משלימין דר' יהושע בא לומר באמת דמשלימין ג"כ דאימא דר' יהושע לא בא לאפלוגי בזה רק לאידך גיסא במאי דאר"ג שאין מפסיקין עכ"פ ור' יהושע אפשר דס"ל דמפסיקין ג"כ וכמ"ש המהרש"א ז"ל בזה ואולם למ"ש הנה באמת הרי יש לנו הכרח ג"כ לזה דעיקר פלוגתא דר' יהושע אדר"ג בזה ע"כ לא היה רק במאי דס"ל דאין מפסיקין (אף כשלא התחילו להתענות אז מקודם רק באותו היום עצמו לבד וכפי הרמב"ם ז"ל במשנה דתענית הנ"ל בזה וכמ"ש"ל) ור' יהושע ע"כ דס"ל דמפסיקין ג"כ בזה (וכדמוכח לפי זה הנ"ל מהך עובדא דגזרו תענית בחנוכה בלוד דא"ל ר' יהושע צאו כו' וכמ"ש"ל) ועכ"פ למ"ש הנה ודאי דקושית המהרש"א ז"ל בהך סוגיא הנ"ל תתחזק ביותר בזה דכיון דר' יהושע ע"כ דלא בא לחלוק אדר"ג התם רק בהך דינא דאין מפסיקין לבד דלר"י מפסיקין ג"כ וכמ"ש א"כ ודאי שיש לפרש בפשיטות בהך דקבע ריב"נ אז הלכת' כר"ג בזה שלא הי' ג"כ רק במאי דאר"ג דאין מפסיקין לבד ודלא כר' יהושע בזה אבל לאידך גיסא במאי דאר"ג דאין משלימין ג"כ אפשר שבזה לא בא ריב"נ אז כלל לקבוע הלכה כר"ג ג"כ בהא ואפשר ודאי דבזה הלכה כר' יוסי באמת דמשלים ג"כ וכקושית מהרש"א כ ז"ל הנ"ל בזה וצ"ע: ואולם לעיקר קושית המהרש"א ז"ל הנ"ל אולי אפשר לומר בפשיטות שם בזה דודאי דבהך דר' יהושע שבא לבטל ד' ר"ג אז שפיר י"ל דהוה ס"ל גם להש"ס התם דלא בא רק לאידך גיסא בזה ולומר דמפסיקין ג"כ וכמ"ש (ודלא כפירש"י ז"ל שם דאנן קיימינן רק לפי הרמב"ם ז"ל הנ"ל בזה דע"כ לפ"ז נראה שאין באמת מקום לפרש בד' ר' יהושע התם רק כמ"ש בעז"ה) אבל בהך דריב"נ י"ל בפשיטות שם דהוה ס"ל להש"ס בזה דודאי דבדורו של ר"ג לא הי' אז עדיין שלש מחלוקות בדבר זה כלל לומר דלר' יהושע מפסיקין ג"כ ולר"ג אין מפסיקין ואין משלימין ולר' יוחנן בן נורי משלימין ג"כ דבאמת ר' יוסי דא' משלימין בזה לא הי' בדורו של ר"ג וריב"נ כלל (וכדמסיק התם באמת בדורו של ר"ג כו' ובדורו של ר' יוסי כו')

ולהכי משמע ודאי דריב"נ שבא לקבוע אז הל' כר"ג דודאי דבכולי מילתי' בא לפסוק כמותו בזה וכיון דבד' ר"ג לא נזכר רק דאין מפסיקין לבד אבל בהא דמשלימין הרי מפרש ר"מ התם למילתי' בהדיא דמודה לדר' יהושע בזה דאין משלימין עכ"פ א"כ ודאי דגם ריב"נ לא קבע אז הלכה כר"ג רק בכולי מילתי' דר"ג בזה דאין מפסיקין ואין משלימין בודאי וכדר"מ הנ"ל (ובאמת נראה דגם הא דא"ר התם דזו דברי ר"מ שאמר משום ר"ג אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים דחכמים דהתם היינו חכמים דר"מ לבד וכמו ר' יוסי הנ"ל בזה והנך חכמים לא היו בדורו של ר"נ כלל עדיין (וע"ש בתוד"ה מודה הנ"ל שכ' להדיא דהנהו חכמים דפליגי אדר"מ כו') או דאף אם נאמר דהנך חכמים היו גם בדורו של ר"ג באמת וא"כ היה אפשר לומר דגם ריב"נ ס"ל כהנך חכמים בזה מ"מ י"ל בפשיטות דהתם בהך סוגיא דפריך מהך דריב"נ הנ"ל אכתי לא הוה שמיע לי' באמת מהך דרב הנ"ל בזה כלל וכדמשני התם גם אדר' יהודה שם שהי' מקמידשמעה מדרב הנ"ל ע"ש) וא"ש הסוגיא דעירובין הנ"ל בפשיטות דשפיר קשיא ליה התם מדריב"נ הנ"ל בזה וכמ"ש בעז"ה: ועכ"פ א"ש בפשיטות בזה ד' הרמב"ם ז"ל בפירושו הנ"ל דאף דאר"ג במשנה הנ"ל דגם אם התחילו להתענות באותו היום עצמו אין מפסיקין מ"מ ר' יהושע פליג באמת אדר"ג בהא וא' דמפסיקין ג"כ ומשו"ה בהך עובדא דגזרו תענית בחנוכה בלוד אף שנראה שכבר התחילו להתענות אז אפ"ה ביטל והפסיק ר' יהושע את תעניתם אז וא"ל צאו כו' דלטעמי' אזיל דפליג באמת אדר"ג בהא וכמ"ש בעז"ה.

----- ועוד היה אפשר לומר קצת בזה דבאמת כבר כ' דהריטב"א ז"ל תמה שם ע"ד הרמב"ם הנ"ל ג"כ דמאיזה טעם יאמרו כלל בזה דאם התחילו אין מפסיקין אף כשלא התחילו להתענות אז רק איזו שעות ביום לבד (ור"ל אף למ"ד דבשלש שעות דוקא הו"ל התחלה אז וכמ"ש) דכיון דעדיין לא עבר אז רובו של יום בקדושה ודאי דיש להם להחזיר מטעותם בזה ולהפסיק התענית אז וכמ"ש ל' בשם הריטב"א ז"ל הנ"ל ולענ"ד י"ל דאולי תליא באמת בהך פלוגתא דתנן ברפ"ג דתענית הנ"ל בהתחילו להתענות וירדו להם גשמים אז דלת"ק אף שלא התענו רק עד לאחר הנץ החמה צריכין להשלים באמת אבל ר' אליעזר פליג התם וא' דדוקא כשהתענו אז עד לאחר חצות ישלימו ור' טרפון עבד עובדא כותי' דר"א בזה שם (וע"ש בש"ס ד' כ"ה בזה) וא"כ י"ל דבאמת כי היכי דפליגי בהכי בירדו להם גשמים אז ה"נ דפליגי בזה כשהתחילו להתענות בטעות אז כמו בחנוכה וכמ"ש והשתא א"ש דר' אליעזר שם בסוגיא דר"ה י"ח הנ"ל לטעמי' בזה דא' דדוקא כשהתענו עד לאחר חצות הוא דישלימו אז ובהך עובדא דחנוכה בלוד נראה דקודם חצות היה עדיין ולהכי הפסיק ר' אליעזר אז את תעניתם באותו היום דכיון דעדיין לא עבר אז רובו של אותו יום בקדושה כלל אין צריכין להשלים לר' אליעזר באמת וכמ"ש והא דמפרש הש"ס אליבא דר"ג דא' דאם התחילו אין מפסיקין דאפי' בשעה אחת לבד הו"ל התחלה בזה (וכמ"ש הרמב"ם ז"ל הנ"ל) י"ל דאולי ס"ל כת"ק דר"א הנ"ל באמת דאפילו אם לא התענו רק עד לאחר הנץ החמה לבד שפיר מקרי התחלה בהכי ושעה א' דקאמר היינו מעמוד השחר עד לאחר הנץ החמה לבד שהוא שיעור שעה אחת בערך (וע' פסחים צ"ד דאר"י דמעלות השחר עד נץ החמה הוא ד' מילין שהוא מעט יותר משעה כנודע וצ"ע) ועכ"פ א"ש ד' הרמב"ם ז"ל בזה דלא תקשה לפירושו

הנ"ל מהך עובדא דגזרו תענית בחנוכה דבר"ה י"ח הנ"ל אהך מתניתין דתענית הנ"ל וכמ"ש"ל די"ל בפשיטות דר"ג ס"ל באמת כמ"ד דהתחלת התענית הוה רק כמעמוד השחר עד הנץ החמה לבד ור' אליעזר בר"ה שם לטעמי' בזה דס"ל דעד חצות עדיין לא הו"ל התחלה בזה כלל וכמ"ש: וגם למ"ד בתענית שם דהתחלה הו"ל כשהתענו ג' שעות דוקא (לפי' הרמב"ם ז"ל הנ"ל בזה וכמ"ש"ל) דקשיא לי' להריטב"א ז"ל הנ"ל בזה דמאי ענין לחלק כלל בין ג' או ד' שעות דהכי כיון דעדיין לא עבר רובו של יום כו' וכמ"ש"ל ואמנם למ"ש רש"י ז"ל בתענית כ"ה דה"ט דמ"ד דמן חצות ואילך דוקא חל התענית משום דחצות זמן סעודה היא ומשו"ה כשלא אכלו עד לאחר חצות חל התענית כיון שלא סעדו בזמן סעודה ע"ש (ואינו מפרש כהירושלמי שם בזה משום דלאחר חצות כבר עבר רובו של יום בקדושה ע"ש).

א"כ י"ל לכאורה דה"ט דמ"ד דעד לאחר שלש שעות הו"ל התחלה וכמ"ש משום דבאמת מסיק ר"פ בשבת ד' י' ובפסחים י"ב דהא דתניא התם דששית מאכל כל אדם דאיפוך בזה וצ"ל דרביעית מאכל כל אדם וששית מאכל ת"ח ע"ש. וא"כ אפשר לומר דהא דא' דבשלש שעות הו"ל התחלה דר"ל כשעבר שלש שעות כבר והתחילו להתענות בתחילת שעה הרביעית קצת דאז כבר חל התענית משום דבתחילת שעה הרביעית הוא זמן סעודה לכל אדם באמת וכו"פ הנ"ל (ומ"ש רש"י שש שעות צע"ק לכאורה שאינו רק לת"ח לבד וכמ"ש ואולי דכיון דיש עכ"פ קצת בני אדם דלא אכלי עד ההיא שעתא כמו ת"ח ע"כ ס"ל דאינו ניכר כ"כ התענית עדיין עליהם כשלא התענו גם עד אותו הזמן אז ומ"מ למ"ד דגם לאחר ג' שעות לבד שפיר הו"ל התחלה בזה וכמ"ש).

י"ל בפשיטות בזה דס"ל דבתר זמן סעודה דרוב בני אדם מיבעי לן למיזל בהכי וכיון דלרוב ב"א עכ"פ הו"ל אז זמן סעודה בתחילת שעה רביעית וכשהתחילו להתענות בתחילת השעה הנ"ל ג"כ חל התענית עליהם אז שפיר וכמו למ"ד דעד לאחר ש"ש דוקא הו"ל התחלת התענית בזה משום דהו"ל זמן סעודה אז לת"ח עכ"פ וכמ"ש).

ובאמת מ"ש רש"י ז"ל מזמן סעודה בזה אף שהוא נגד ד' הירושלמי הנ"ל וכמ"ש"ל נראה דיצא לו לפרש כן שם מהא דא"ר יוסי התם דקודם תשעה שעות לא ישלימו שכן מצינו באחאב כו' ופירש"י דר"ל שאין לך אדם שאין תענית חל עליו עכ"פ מתשעה שעות ואילך אפילו אותם שדרכם לאכול רק בתשעה שעות ביום כו' ע"ש וא"כ י"ל בפשיטות דהיינו נמי טעמא דרבי יהודה ורבי אליעזר הנ"ל בזה דס"ל דבחצות לבד תליא וכמ"ש משום דבחצות הו"ל זמן סעודת ת"ח עכ"פ וכמ"ש וא"כ שפיר י"ל דהיינו נמי טעמא דמ"ד דעד לאחר ג' שעות ישלימו משום דרביעית הוא זמן סעודה לכל אדם וכמ"ש וצ"ע: ותשלום כל הדברים הללו מבואר לעיל (ד' ל"ז) בעז"ה ע"ש.

וכאן ראיתי להביא בעז"ה לוח קצר מכל הגידין האסורין שנמצא בחלק האחוריים בכל בהמה והם גידי חלב ודם וגיד הנשה הפנימי הסמוך לעצם הקולית שחייבין עליו כדא' בחולין צ"א ע"ש) וגיד החיצון (הסמוך לבשר שאין חייבין עליו כדא' בחולין שם. וכ"ה בשו"ע ס"ה ס"ק ח' ע"ש ובתוספתא פ"ו ה"ג הגי' להיפך דבחיצון חייבין ובפנימי אין חייבין וע' חולין צ"ג דרמי נמי התם אהדדי במקומות שלהם בזה ומשני לה ע"ש.

(וצ"ע אם יש מקום ליישב בהנך שינויא דהתם גם הרומיא מתוספתא הנ"ל שכ' ואכמ"ל
בזה) והגידים האסורין משום חלב גיד הנשה (שישראל קדושים נהגו בו איסור כדא'
בחולין שם ובשו"ע שם) והגידין הנקראים בספרי המנקרים בשם גידי הנשה שאינם
נחשביין (ור"ל שאינם נחשבים במנין נ"א גידין האסורין שנחשבו בד' הראשונים ז"ל
בזה וע' בב"י ס' ס"ה בשם הרוקח ז"ל ס' ס"ט (צ"ל ת"ט) שכ' שדקדקו החכמים שבכל
בהמה נמצא נ"א גידין האסורין והם כ"ה מצד זה וכ"ה מצד זה ואחד בתוך האלי' וסימנם
אל תאכלו נ"א עכ"ל הרוקח והב"י ז"ל בשמו שם: והנה המנין של הנ"א גידין האלו
שחשבו הראשונים ז"ל נודע בכל ספרי המנקרים בזה שהן האחת עשרה גידין של גיד
הנשה הפנימי ושש של חלב גיד הנשה ושמונה גידין האסורין משום חלב שבחלק
אחורים שבכל ירך לבד (וכמו שיבואר החשבון שלהם בהלוח להלן בפרט אבל כל גידי
הדם וכן גידי החלב שנמצאים עוד בכ"מ בבהמה לא באו במנין הנ"א גידין הללו כלל
כנודע) שהם כ"ה בכל צד ובס"ה הם נ"א עם גיד החלב שבאליה (והיינו חוטיין שבעוקץ
דבחולין צ"ג).

שפי' הרא"ם ז"ל בס' יראים (הובא במרדכי פ' ג"ה ס' תר"ס דעוקץ היינו זנב וכמו ניטל
עוקצו כו' ואסור משום שיונק מחלב הכליות כו' ודלא כי"מ בזה (והיינו רש"י ז"ל שם)
דעוקץ הוא האנק"א ע"ש וע' בב"י ובשו"ע שם ס' ס"ד ס"ק י"ג ובס' ס"ה ס"ק א'
דדבריו ז"ל סתרי אהדדי בזה וע"ש בפר"ח ס' ס"ד ס"ק כ' ובפמ"ג ס' ס"ה במ"ז ס"ק
ב' וצ"ע): ואמנם לפ"ז צע"ק על הב"י בס' ס"ה שכ' שדעת הרוקח בזה כד' גאון ז"ל
שהביא הטור ז"ל שם בזה ע"ש וצ"ע לכאורה דהרי הגאון ז"ל בגידי דם לחוד הוא
דאיירי התם ע"ש בטור בזה וא"כ אין זה עניין להני נ"א גידין שכ' הרוקח הנ"ל שלא
נחשבו גידי דם בהם כלל וכמ"ש (ובדוחק י"ל קצת ע"ש) אך באמת בעיקר מנין הנ"א
גידין הנ"ל נמצא בתשובת הגאונים ז"ל בחשבון ומניין אחר ומשונה הרבה מהחשבון
שכתבו בספרי המנקרי' בזה והוא בס' אור זרוע הגדול הנדפס מחדש כעת בח"א ס'
תמ"ט שכ"ש וז"ל וצריך שיהי' הטבח בקי היטב בניקור ויודע מניין החוטיין האסורין
כמה יש כו' שכך כתוב בתשובת הגאונים שיש נ"א גידין האסורין בבהמה וסימן אל
תאכלו נ"א והם ג' במזרקי וג' בזרוע כו' וחשב שם ג"כ כ"ה מצד א' וכן בצד שני ואחד
של עוקץ ע"ש והנה מ"ש בחשבון זה גם מהגידין שבזרוע דהיינו חוטיין שבידדבחולין
צ"ג (כמו שפירש"י ז"ל שם דהיינו הגידין שנוטלין מן הכתף שאסורין רק משום דם
וכדא' התם דידא כו' משום דמא*) וכן מ"ש מן מזרקי הצואר שהוא ג"כ משום דם
(וע"ש ברש"י ד"ה דלועא) וא"כ הרי חשבו להדיא גם גידי דם בנ"א גידין אלו וגם הרי
חשבו כל הגידין של חלק הפנים ג"כ בחשבון זה וכמ"ש וא"כ עכ"פ אין לתמוה כ"כ על
הב"י הנ"ל שכ' שד' הרוקח כד' הגאון בזה דבאמת הרי גם גידי דם נכללין בחשבון זה
לד' הגאונים ז"ל וכמ"ש: אמנם עיקר החשבון שם שבס' אור זרוע הנ"ל אינו מדוקדק
כלל בזה והוא ז"ל עצמו כ' על זה שאינו יודע החשבון הנ"ל היטב שהרי עדיין יש חוטי
הקנוקנות וחוט שתחת הלשון ע"ש (שהוא ג"כ בכלל חוטי דלועא וע"ש ברא"ש ז"ל סי'
ח' ובד"ח שם) ובאמת אחר שחשבו בזה גם הגידין שבחלק הפנים וכמ"ש ל' הנה ודאי
שהיו יכולין למצוא בכל חלקי הבהמה עוד כמה גידין החסורין ג"כ וע"ש ברוקח וצ"ע
(ובהגה' אשר"י פ' ג"ה ס' ט"ז הועתק בקוצר שם מד' האו"ז הנ"ל בטעות שכ' שם דמניין

החוטין האסורין בבהמה נפקא מינה לבד הקנוקנות וחוטין הלשון מא"ז ופשוט דטס"ה
דבמקום נ"א שכ' באור זרוע הנ"ל כ' בדפוס בטעות "נ"מ" ושוב העתיקו הר"ת נפקא
מינה' וצ"ל נ"א באמת כמ"ש באור זרוע הנ"ל (והוגה כן קצת בזה בד' ווילנא ע"ש):
(ובכ"מ פ"י מה' קרבן פסח הי"א היה נראה קצת שהיה לו איזה גירסא משונה בזה
בתוספתא פ"ז דפסחים ה"א דבמקום נצלה היה גורס ניטל ובמקום נא היה גורס נ"א
ע"ש בכ"מ ודו"ק (ואמנם באמת דמלבד שרחוק הדבר מאוד לומר שגם בתוספתא יהיה
איזה רמז למניין הגידין הנ"ל שלא נתחדש באמת המניין הלז רק מד' הגאונים לבד
וכמ"ש"ל אבל באמת בתוספתא במקומו שם נראה להדיא דעיקר הגי' ודאי צ"ל כמ"ש
לפנינו בתוספתא הנ"ל ואין שום מקום בזה לגי' המשונה הנ"ל כלל וצ"ע ואכמ"ל)
ואמנם לדינא נודע בזה אשר גם הגידין שאינם נחשבים בכלל איסור גיד הנשה הם לכ"ד
והנה ראיתי לציין בעז"ה בלוח זה בקצרה שמות כל החתיכות שבירך (בלשון הרגיל
כפי המנקרים בזה לקרות אותם כן) שכל הגידין האסורין הללו נמצאין בהם.

וכמה גידין אסורין נמצאים בכל אחד מן החתיכות האלו. ומאיזו איסור הם אם משום
חלב או משום דם או מגיד הנשה כו' שיש הרבה חילוקי דינים באמת בין כל אחד ואחד
מהם (וכגון בהנך דמשום חלב דאין צריך לנקרן בחיה (וע' בהגהות אשר"י ר"פ גה"נ
ובשו"ע ס' ס"ה ס"ק ה' בהג"ה) וכן בגידי דם דא' בש"ס שם צ"ג דהני דמשום דמא אי
מחתך להו כו' שפיר דמי (אבל הנך דמשום חלב וגה"נ לית להו תקנתא ע"ש) (ובדרכי
משה ס' ס"ה אות ז כ' בשם או"ה הארוך בזה דלכתחילה גם בגידי דם אין לסמוך על
החתיכה כלל אלא צריך ליטלם משם דוקא כו' ע"ש) והני דמשום גיד הנשה הפנימי
חייבין עליהם וגיד הנשה החיצון וחלב גה"נ אסורין מדרבנן לבד וע' בכ"י ס' ס"ה מ"ש
בזה (וכן בגידי חלב וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ' ז' מה' מאכלות אסורות הט"ז דאז דאינן
רק מדרבנן או שאסורין גם מן התורה מריבויא דכל חלב אבל אין חייבין עליהם וכמו
חצי שיעור ע"ש): (ואמנם פשוט דבכל הגידין האסורין אין שום חילוק בין בהמות
זכרים לבהמות נקבות כלל ואף בגיד הנשה וע' רש"י חולין צ' ד"ה שלמים שכ' דנ"ל
דחטאת גרסי' התם כנאכל בעזרה כו' והרי חטאת יחיד נקבה היא אלמא דפשוט דגה"נ
נוהג גם בנקיבות (ומיהו י"ל דמיירי בשעיר נשיא דזכר הוא או בשעירי המועדות שכל
חטאות הציבור זכרים הם) וע' עוד בכריתות כ"א דא' התם הרי חיה דחלבה מותר ודמה
אסור ואלא משום דלית בו איסור גיד הנשה והרי עוף דלית בי' איסור גיד הנשה ודמו
אסור כו' ומדלא נקט בפשיטות התם בחיה גופא דקעסיק בה ולמיפרך עלה מחיה נקבה
דלית בה נמי לא איסור חלב ולא איסור גיד כלל ואפ"ה דמה אסור ש"מ דגם בנקבה
ודאי נוהג איסור גה"נ כבזכרים וע"ש וכן מוכח בפשיטות מד' התוס' בחולין ס"ט ד"ה
או שכ' דל"ד תרי איסורי דאיכא נמי גיד הנשה ע"ש ואף שהתוס' ס"ל התם דאליבא
דכו"ע בעי לה אף למ"ד דאין חוששין לזרע האב (ודלא כרש"י שם וע"ש בתוד"ה דאתא
ובמהרש"א ובמהר"ם ז"ל שם בזה).

וע"כ דפשיטא להו ודאי דגה"נ נוהג גם באם ע"ש ועי' בפליתי סוף סי' ס"ה ובשו"ת
חתם סופר סי' ס"ט שדחק הרבה להביא ראיה רק מד' החינוך בזה דגה"נ נוהג גם בבהמות
נקבות בדרך רחוק מאוד ע"ש (ולהוציא מד' המנקר שהי' בזמנו של הגאון בעל כו"פ
ז"ל שהרעיש העולם בזה לומר על גיד אחר (שאינו נמצא רק בזכרים לבד) שהוא הגיד

האמתי ע"ש) ולמ"ש בעז"ה אין צורך לזה כי מוכרח באמת כן גם בכ"מ בש"ס ואכמ"ל (ועכ"פ בטלו ד' המנקר הנ"ל בזה וא"צ לד' הפליתי הנ"ל כלל שם) ובעיקר הדין אם נשים מצות בלאו דגיד הנשה אין צורך ג"כ להביא מד' החינוך כלל בזה וע' חולין צ' דגה"נ של שלמים מכבדו לאמה ואם איתא יאכלוהו הנשים דהרי חזה ושוק של שלמים נאכלין לנשיהם ג"כ וכן מוכרח מגידי פסח ע"ש ואכמ"ל ובמק"א יבואר אי"ה: שמות כל חלב דם גיד הנ' גדה"נ חלב גה"נ סך החתיכות הפנימי החיצון גה"נ שא"נ הכל

בד	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
10 בקאצקע	8	1	---	---	---	1	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
בווישן בראטן	2	---	---	---	---	2	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
בקושליץ	2	3	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
בלעדוויץ	2	4	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
בברעטיל באצינע	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
בפריליטקא	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
הקנאכין	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
ובשייטיל	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
1	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
האסורין	11	15	9	8	6	7	56	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

_____* הגה"ה ומ"ש בהלוח שביד מונח הגיד הנשה היינו חתיכת בשר שעל כף הירך (על עצם הקולית) הנקרא יד וגידין שבו הם כמו ט' וש' אדער ואגודל כנודע (ומ"ש בבית יצחק ס' ה' ס"ק י"א שבגה"נ (שהוא היד) שלשה טס"ה וצ"ל ששה ע"ש) והוויישין בראטין מולח תחת היד סביב עצם הנז' (ובכ' חתיכות שבו הנקראים צעך בראטין וקיייליכדיקע ברעטיל מונחים ח' גידין מגה"נ פנימי וחיצון ואינך ובחתיכת בשר אלי' שבו מונחים ב' גידין משום דם וג' משום חלב גה"נ ובס"ה י"ג) ובקלין שסביב העצם הנז' יש גיד א' כצורת עקרב משום חלב גה"נ (ולא כמש"ש בעמ"ז אות כ"א שהוא משום גה"נ ע"ש) והשייטיל מונח על הקלין וגיד שבו הוא משום דם, והקושליך מונח על הצלעות קטנות לצד חוץ והלעדוויץ (כהוא הלונביל שברש"י חולין צ"ג ע"ש) מונח תחת הצלעות קטנות והסמוך לשדרה אסור לגמרי ואותו שלפנים לצד החלל הוא הכשר רק שיש בו ד' גידין משום חלב (היינו משום שיונקין מתרבא דתותי מתני ודקליבוסתא שחייבין עליו וע"ש ברש"י הנ"ל, ולא כמ"ש בב"י הנ"ל שהוא משום חלב גה"נ ע"ש) וב' משום דם והקאצקע מונח ג"כ סמוך לכף הנ"ל (וגיד החיצון שבו הוא כמו ד' שגגו הוא משום גיד ואורכו משום דם) והברעטיל באצינע (מונח תחת הכיס בזכר ותחת הכחל בנקבה) וגיד שבו אסור משום שיונק מחלב גה"נ ובפריליטקא ועל הקנאכין מונחים ח' גידין וששה מהם הם מהגידין שא"נ (והם על העצם האמצעי שהגה"נ נמשך עד הצה"ג והטשיך כנודע) ונמצא שיש בכל ירך נ"ה גידין האסורין (לבד הגיד שמשום חלב שבזנב) וסימן להם וזה לכם הטמא וכולם נוהגין בירך של ימין ובירך

שמאל ונמצא שכל הגידין האסורין שבחלק האחורים הם קיא וסימן להם "גידי חלב דם, (וגידי ר"ל גם גידי הנשה) ובחיה שחלבה מותר אין צריך לנקר כל י"ז הגידין שמשום חלב וסימן להם ט"וב למאכל ובעיקרי הדינים של כ"א ואחד מהם אכמ"ל ויבוארו במק"א אי"ה: והנה זה שייך למש"ל בעז"ה בקונ' "ברכת ראשית" לדון ע"ד הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ד מה' קידוש החודש ה"ב דעל תקופת ניסן לבד אם נפלה אחר ט"ז ניסן מעברין את השנה (ומשום דאית בה תרתי פסח וחג וכמש"ש) ותמהנו שם בזה מהך דר' יהודה בגיטין ל"א דנראה שם בפשיט' שמשכח"ל אליבא דר' יהודה שתמשך תקופת תמוז עד אחר חג הסוכות ע"ש והנה אי לאו דהוה קשיא לן בהא נמי מאידך דר' יהודה בתוספתא דפ"ו דברכות ובפ"ז מתרומות דפליג ר"י התם על עיקר ברכה זו דהרואה את החמה בתקופתה כו' וא' התם דכל המברך על החמה הרי זה דרך אחרת ע"ש והי' נ"ל לפרש לכאורה התם דטעמי' דידי' הוא משום דכיון דנודע דכל עיקר ברכה זו בכל כ"ח שנה ביום רביעי בשבת דנפלה תקופת ניסן אז כביום שנתלו המאורות וכדא' אביי בברכות נ"ט ע"ש הוא רק ע"פ תקופת שמואל לבד וכמש"ש בריש קונטרסי הנ"ל דאלו לתקופת ר' אדא שכתבנו שם הרי לא מיקלע תקופה הזאת בתחילת ליל ד' כלל כמו שהיתה בעת הבריאה ושוב אין מקום לדידי' לברך ברכה זו כלל דלא נתקנה אלא על אותו היום ואותה השעה של זמן תליות המאורות בעת הבריאה (וכמ"ש הגאון בעל משאת בנימין) ז"ל ס' ק"א דדוקא לפ"ח תקופת שמואל יש לברך ברכה זו בכל ראש מחזור של כ"ח שנה דלשמואל איכא תרתי חדא שהחמה חוזרת על נקודתה אז כמו בעת הבריאה ועוד שתקופת ניסן נופלת אז בתחילת ליל ד' וכמו שנתלו המאורות אז בעת הבריאה בליל ד' משא"כ לר"א דאף שהחמה חוזרת (לפי חשבוננו) לנקודתה בכל י"ט שנה של מחזור קטן כבעת הבריאה (וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ברפ"י מה' קה"ח דלפי חשבון זה לא יהי' תוספת במחזור של י"ט שנה כלל ע"ש וביסוד עולם מאמר ג' סופ"ב) מ"מ לא יהי' זה בתחילת ליל ד' לעולם כו' ולא יהי' כזמן הבריאה שהיה אז בתחילת ליל ד' כו' ולכן אין מקום לברכה זו לעולם לפ"ח של ר"א כו' ע"ש ובח"ס ס' נ"ו) וא"כ י"ל באמת דר"י ות"ק דידי' בתוספת הנ"ל פליגי בזה בפלוגתא דשמואל ור"א הנ"ל ג"כ דהת"ק דר"י דהיינו הברייתא דמייתי נמי בש"ס דילן ד' נ"ט הנ"ל ודאי דכשמואל ס"ל בפשיטות וכדמפרש לה אביי התם וכמ"ש אבל ר' יהודה אפשר דס"ל כדעת ר' אדא הנ"ל בהא דלדידי' הרי פשוט דלא משכח"ל לעיקר שעת התקופה לעולם ביום ובשעה ההוא ממש כבזמן שנתלו המאורות אז וכמ"ש ומש"ה ס"ל התם דהמברך על החמה כלומר ביום המחזור של תקופת שמואל הנ"ל הרי זה דרך אחרת (ולא כמ"ש המפרשים ז"ל שם דר"ל כשמברך ברכה זו בכל יום דאז נראה כעובד לחמה ומשא"כ כשמברך בשעת התקופה לבד דבזה מודה ר"י לת"ק ע"ש במפרשים בזה דלענ"ד ליתא כלל דמלבד דלפ"ז הו"ל דברי ר' יהודה כמשנה שאינה צריכה באמת בזה דל"ל לאשמועינן כלל דאין לברך כן בכל יום אחר דכל עיקר ברכה זו לא שייכא רק ביום התקופה של המחזור"ג לבד ואין שום מקום לברך כן שלא בזמנו כלל דאיכא משום לא תשא בזה ועוד דבאמת נראה דאין שייך בברכה זו שום חשד מעובד לחמה כלל אחר שעיקר הברכה הוא שמברך לה' לבדו שעשה ושחידש מעשה בראשית אז וכן אנו מברכין באמת בכ"י לה' לבדו המחודש בטובו בכ"י תמיד מעש' בראשי' ועוד דודאי קאי ר"י על דברי הת"ק

בזה דבאותו הזמן דס"ל לת"ק דידי' דמברך אז ס"ל לר"י דהמברךכו' ה"ז דרך אחרת וע"כ נ"ל כמ"ש בעז"ה) ועכ"פ כיון דלמ"ש ס"ל לר"י ע"כ לעיקר כתקופת ר"א לבד וא"כ השתא תקשי טפי לפ"ז הך דר"י דגיטין ל"א הנ"ל דאי לאו הך דר"י דבתוספתא דברכות הנ"ל הי' אפשר לי לומר דבאמת אין סתירה מדר"י בגיטין הנ"ל להך דר"י בסנהדרין י"ג ובתוס' שם הנ"ל דהנה כבר כתבנו בקונ' ב"ר הנ"ל שיש מקום לומר דשתי התקופות הללו לא סתרי אהדדי כלל דתקופת ר"א הוא רק לעת הגעת השמש על קו משוה היום בניסן ובתשרי (וביום סוף הנטי' לצפון המשוה וכן לדרום המשוה) ככ"ג מעלות וחצי בקירוב לכל צד) אבל תקופות שמואל הוא רק על עת הגעת השמש בגלגל המזלות למזל טלה וסרטן ומאזנים וגדי וכמ"ש בעז"ה וא"כ הרי י"ל לפ"ז דהך דר"י בגיטין ל"א הנ"ל בתקופות שמואל קא מיירי התם דודאי דמשכח"ל שפיר שתמשך תקופת תמוז שלד' שמואל עד אחר חג הסוכות ג"כ אבל הך דר"י בסנהדרין י"ג ובתוספתא שם הנ"ל י"ל דמיירי התם בתקופת ר"א הנ"ל דכל שתמשך תקופת תמוז שלד' ר"א עד עשרים או כ"א תשרי ודאי דמעברין לההיא שתא ומשום דאית בה תרתי דאז נמשך גם תקופת טבת שלד' ר"א עד ט"ז ניסן וכמש"ל וא"ש אמנם למ"ש לפרש בדר"י בתוס' דברכות הנ"ל הנה נסתר כל זה לכאורה דהרי נראה לפ"ז דע"כ לא ס"ל לר"י לכל עיקר תקופת שמואל כלל דאל"כ הרי אכתי שפיר הי' יכול לברך על החמה ביום התקופה גם לר' יהודה אם איתא דס"ל נמי לר"י גם תקופת שמואל הנ"ל וכמ"ש (אולם בלא"ה אליבא דשמואל גופי' עכ"פ אין לנו מקום ליישב בזה גם אידך דר' יהודה הנ"ל בסנהדרין י"ב שם דא' שמואל אליב' דר"י התם דגם אם לא היתה תקופת תמוז חסירה רק ט"ז יום מעברין השנה ומשום דס"ל דכל חג האסיף דהיינו כל ימי חול המועד סוכות בעינן שיהיו בתקופה חדשה וכדמפרש שמואל אליב' דר' יהודה התם) וי"ל קצת דר' יהודה לטעמי' בהא לפ"ז דס"ל כה"ג גם בבכור (בבכורות ג') דבכור כולי' בכור משמע וע"ש בתוד"ה ור"י וצ"ע) ולהך לישנא ודאי דתקשה טפי מהך דר"י אההיא דר"י דבגיטין הנ"ל דהכא ס"ל דגם כל החג בענין בתקופה חדשה והתם מוכח דמשכח"ל לדידי' שפיר שתמשך תקופת תמוז עד לאחר כל החג וכמש"ל ולשמואל גופי' ודאי דאין מקום לומר דהך דר"י בסנהדרין הנ"ל בתקופת ר"א הנ"ל הוא דקא מיירי התם ולא בעינן אלא שיהי' כל החג בתקופה חדשה דר"א בלבד להך לישנא דר"י הנ"ל והך דר"י דגיטין הנ"ל בתקופת שמואל קאמר וכמש"ל שהרי ודאי דלשמואל עצמו עכ"פ דחוק טובא לומר כן באמת דתקופת השנה דכתי' בקרא לא תתפרש רק על תקופת ר' אדא לבד דהיינו יום הגעת השמש לקו המשוה בחזרתה מצפון ועיקר תקופה דידי' (דהיינו יום הגעת השמש למזל מאזנים בדרום לקו המשוה) לא יהי' נזכר בתורה כלל ובלא ספק כי אליבא דשמואל עצמו ודאי דחוק לפרש כן באמת בהך ברייתא הנ"ל דאייתי משמי' דר' יהודה דאם היתה תקופה חסירה ט"ז יום כו' דאתקופת ר' אדא לבד קאי ולא אתקופא דידי' כלל (וכ"ש דקשה לפרש כן לשמואל עצמו בתקופת השנה דכתיב בתורה וכמ"ש) ואם נאמר דהך דאמר שמואל משמי' דר"י הנ"ל דאם היתה תקופה חסירה ט"ז יום מעברין מיירי עם צירוף האביב או פירות האילן ג"כ והך דר"י דגיטין ל"א הנ"ל בתקופה לבד קאמר וכמ"ש התוס' הנ"ל שם באמת וכמש"ל (וא"כ שפיר מצ"ל ודאי דהך דשמואל בסנהדרין אליבא דר"י הנ"ל דג"כ בתקופה דידי' קא מיירי באמת וכמ"ש) א"כ

צ"ע לפ"ז בעיקר קושית הש"ס בסנהדרין י"ג הנ"ל דפריך אהא דא' שמואל משמיה דר"י הנ"ל דגם בחסירה ט"ז יום מעברין מאידך ברייתא דתני אליבא דר"י הנ"ל דבחסירה עד עשרים יום דוקא הוא דמעברין ע"ש ולמ"ש לכאורה הרי שפיר י"ל דהך קמייתא דשמואל משמי' דר"א דא' דגם בט"ז יום מעברין מיירי בצירוף האביב או פירות האילן דוקא ואידך דר' יהודה דבעשרים יום הוא דמעברין והיינו כשחסירה תקופת תמוז עשרים יום ונופלת תקו' תשרי בכ"א (וכמ"ש רש"י ז"ל שם דכיון דס"ל לר' יהודה יום תקופה גומר א"כ ליכא אף מקצת חג בתקופה חדשה) י"ל דאיירי בתקופה לבדה ומשום דכשנפלה תקו' תשרי בכ"א אשתכח דנפל ג"כ תקופת ניסן בט"ז וא"כ אית בי' תרתי משום פסח ומשום חג וכמ"ש"ל (והוה א"ש טפי לפ"ז גם הך דר' יהודה בתוספתא דסנהדרין שכ' בב"ר הנ"ל דבין הך דר"י בש"ס דילן ובין הך דר"י דבתוספתא הנ"ל י"ל דתרוויהו חד טעמא נינהו משום דבכה"ג איכא תרתי משום פסח וחג וכמ"ש רק דבאמת נראה דבתוספתא הנ"ל טס"ה וצ"ל ר' יוסי במקום ר' יהודה ור' יהודה במקום ר' יוסי וכבש"ס דילן הנ"ל שהרי מצינו עוד לר' יהודה באידך ברייתא דסנהדרין י"ג שם דס"ל דיום תקופה גומר וא"כ ודאי דלדידי' לא צריך שתהי' חסירה תקופת טבת ט"ז יום דבחסירה ט"ו סגי דמה"ט א' בש"ס דילן אליבא דר' יוסי בזה דע"כ ס"ל דיום תקופה מתחיל ע"ש) ועכ"פ כיון דס"ל לר' יהודה דיום תקופה גומר א"כ כל שנפלה תקופה תשרי בכ"א בו או בג' שעות בלילה הרי ע"כ תו לא אשתכח דנפלה תקו' ניסן בתחילת ליל ט"ו בו רק בתחילת יום ט"ו ותו ליכא אביב של תקופה גם במקצת חדושה של לבנה ומשו"ה אפשר דבכה"ג מעברין לר' יהודה משום התקופה לבדה ומשום דאית בי' תרתי וכמ"ש) -- ואמנם בזה י"ל בפשוטו דעיקר קושית הש"ס הוא דאם נוקמא לאידך דר' יהודה דבחסירה עשרים יום מעברין דבתקופה לבדה קאמר וכמ"ש א"כ עכ"פ תקשה בפשיטות בזה מאידך דר"י דבגיטין ל"א הנ"ל דמוכח התם להדיא שמשכח"ל לדידי' שתמשך תקופת תמוז גם לאחר החג וע"כ צ"ל דס"ל דעל התקופה לבדה אין מעברין אף בתקופת טבת ותמוז יחד וכמ"ש התוס' שם וא"כ צ"ל דהך דר' יהודה דא' דבעשרים יום מעברין ע"כ דבצירוף האביב או פירות האילן קאמר והשתא תקשי שפיר אהך דא' שמואל משמי' דר' יהודה דגם בחסירה ששה עשר יום מעברין שהרי גם בצירוף האביב ופה"א ס"ל בהך ברייתא דאין מעברין רק כשחסירה עשרים יום וכמ"ש וא"ש קושית הש"ס אהא דשמואל הנ"ל בפשיטות בזה דעיקר סמך הש"ס בהא על אידך דר' יהודה דגיטין ל"א הנ"ל וכמ"ש ובזה נ"ל לומר חדא מגו חדא באמת דהנה בעיקר קושית הש"ס אהא דשמואל משמי' דר' יהודה הנ"ל יש לדקדק לכאורה דכיון דהא ודאי דא' שמואל דאין מעברין אא"כ היתה חסירה ששה עשר יום ד"ר יהודה כו' בלא ספק כי לשמואל הי' לו איזה ברייתא דמתנייא בשם ר' יהודה ור"י הכי (וכן כ' הגאון מהרי"ב ז"ל בספרו קשות מיושב בהך סוגיא להדיא דאע"ג דמייתי לה בש"ס בהך דשמואל לפלוגתא דר' יהודה ור"י הנ"ל בלשון מימרא אפ"ה ע"כ ברייתא היא והוי כמו דאמר שמואל תניא אין מעברין כו' ע"ש) וא"כ צ"ע לכאורה בעיקר הקושיא בזה שם מאידך ברייתא דפלוגתא דר' יהודה ור"י הנ"ל אהך דשמואל בשם ר' יהודה הנ"ל וכדמסיק בש"ס שם בקושיא אהך דשמואל הנ"ל בזה דהרי כיון דבאמת גם הך דשמואל בשם ר' יהודה הנ"ל נמי ע"כ דברייתא היא וכמ"ש וא"כ אין זה קושיא כלל

עלי' דשמואל עצמו מידי בהא רק דהברייתות עצמן הוא דקשיין אהדדי אליבא דר' יהודה בזה (והגאון מהרי"ב ז"ל כ' שם דבאמת י"ל דמה"ט לא אסיק בתויבתא בהא (אף שהרשב"ם ז"ל בב"ב נ"ב כ' דכל היכא דקמותיב מברייתא ע"ד אמורא שייך למימר תויבתא ע"ש) משום שהברייתות בעצמן מתנגדים בזה ואין הקושיא על שמואל בעצמו ולכן מסיק רק בקשיא ע"ש אבל מ"מ עכ"פ יש לנו ליישב פירש"י ז"ל שכ' להדיא כאן דקשיא לשמואל כו' ע"ש) אבל למ"ש א"ש בפשיטות באמת דודאי דעיקר הקושיא הוא רק לשמואל לשיטתו לבד בזה דהרי כבר כ' דבהך רומיא דד' ר' יהודה בשתי הברייתות הנ"ל הי' לנו ליישב בפשיטות לכאורה דהך קמייתא דר' יהודה דא' דגם בחסירה ט"ז יום מעברין מיירי בצירוף האביב או פירות האילן דוקא ואידך דר' יהודה דבעשרים יום דוקא הוא דמעברין מיירי בתקופה לבדה ומשום דכשנפלה תקופת תשרי בכ"א נפלה גם תקופת ניסן בט"ז ואית בי' תרתי משום פסח ומשום חג וכמ"ש וא"ש ואין להקשות על זה מאידך דר' יהודה דבגיטין ל"א הנ"ל דנראה דמשכח"ל לר' יהודה גופי' דמשכה תקופת תמוז עד לאחר החג וכמ"ש די"ל דהיא בתקופת שמואל לחוד הוא דקמיירי ר' יהודה שם דודאי דמשום תקופת שמואל אין מעברין כלל והנהו ברייתות דר' יהודה דבסנהדרין הנ"ל בתקופת ר' אדא הוא דקמיירי דוקא דעל תקופת ר' אדא ודאי דמעברין בהנהו גווני דמיירי ר' יהודה התם ולק"מ אהדדי כלל באמת אבל לשמואל גופי' דאיהו דקמייתי לי' להך ברייתא קמייתא דר' יהודה הנ"ל ודאי פריך שפיר בפשיטות דהנה כבר כתבנו דאליבא דשמואל גופי' מלבד דודאי שהדבר דחוק מאד לפרש לדידי' לסתם פלוגתא דתנאי דאשכחן דפליגי בעיבור השנה שעל ידי התקופה דלא מיירי בתקופה דידי' כלל רק בתקופת ר' אדא לבד אולם דחוק עוד יותר באמת לאוקמי אליבא דשמואל עצמו לעיקר תקופה דכתי' בתורה (שהוא קרא דתקופת השנה דכתיב בפ' תשא דפליגי בי' הני תנאי הנ"ל) דלא איירי קרא מידי בתקופה דידי' כי אם בתקופת רב אדא הנ"ל ולא יהי' נזכר תקופה דשמואל עצמו בתורה כלל ולכן אין ספק בזה דעכ"פ אליבא דשמואל גופי' ודאי דע"כ מוקמינן לסתם פלוגתא דהנך תנאי דפליגי בפירושו דהך קרא דחג האסיף תקופת השנה הנ"ל התם דודאי דבתקופה דידי' לחוד איירי פלוגתייהו דתנאי הנ"ל וה"נ פשוט דגם פשטא דקרא דתקופ' השנה הנז' אית לן לאוקמי לשמואל בתקופה דידי' (דהיינו ביום הגעת השמש למזל מאזנים בדרום לקו המשווה וכמש"ל) וא"כ תקשה לדידי' בפשי' מאידך דר' יהודה בגיטין ל"א הנ"ל דמשמע דמשכח"ל לר' יהודה גופי' שתמשך תקופת שמואל עכ"פ עד אחר החג וע"כ צ"ל כמש"ש התוס' הנ"ל דהתם בתקופה לבדה קמיירי והכא בסנהדרין בתקופה עם צירוף האביב או פירות האילן קאמר וכמש"ל והשתא פריך שפיר אליבא דשמואל עצמו מאידך ברייתא הנ"ל דס"ל לר' יהודה גופי' התם דאם חסירה תקופת תמוז עשרים יום הוא דמעברין דאליבא דשמואל הנ"ל ליכא לאוקמי הך דר' יהודה בתקופה לבדה ומשום דבכה"ג אית בי' תרתי משום פסח וחג וכמ"ש דא"כ תקשי עכ"פ מאידך דר' יהודה בגיטין ל"א הנ"ל דמוכח מהתם דבתקופת שמואל לבד ודאי דאין מעברין כלל וכמ"ש אבל בלא הא דשמואל גופי' הנ"ל ודאי דשפיר י"ל דהנך ברייתות דסנהדרין הנ"ל אליבא דר' יהודה לא קשיין אהדדי כלל ולא קשיין נמי מהך דר' יהודה דגיטין הנ"ל דבגיטין בתקופת שמואל קמיירי כמ"ש ובסנהדרין הנ"ל בתקופת ר' אדא קמיירי וקמיית' בצירוף האביב או פירו' האילן

ובתריית' בלא אביב ופירו' האילן קאמר וכמ"ש ומש"ה לא הקשה רק לשמואל לשיטתו דוקא בזה וכמ"ש בעז"ה וא"ש -- ואמנם עכ"פ מהך דר' יהודה דבתוספתא דברכות ודתרומות הנ"ל ודאי דקשיין לן טובא בזה דלמש"ל דטעמ' דר' יהודה דא' התם דהמברך על החמה ה"ז דרך אחרת דע"כ הוא משום דלא ס"ל תקופת שמואל הנ"ל כלל רק דס"ל כתקופת ר' אדא הנ"ל לבד (ומשו"ה לדידי' אין שום מקום לברך ברכה זו כלל וכמש"ל בשם המ"ב ז"ל) וא"כ הרי נסתר בזה כל מש"ל ליישב מהך דר' יהודה בגיטין ל"א הנ"ל דבתקופת שמואל הוא דקמיירי התם וכמ"ש שהרי מהך דר' יהודה בתוספתא הנ"ל מוכח דע"כ לא ס"ל לר' יהודה לתקופת שמואל כלל ועכ"פ לכאורה נסתר מש"ל בזה די"ל דשתי התקופ' הללו לא סתרי אהדדי כלל וכמ"ש דא"כ מ"ט פליג ר' יהודה בזה בתוספתא הנ"ל וצ"ע (ואולי י"ל בזה דלפי מה שנודע בד' התוכני' הקדמוני' ובהאחרוני' מהם אשר העמיקו לחשוב ולעיין בדיוק רב על דבר נטיות והעתקת גלגל המזלות אשר בחגורה המתמוגגת מן הגלגל המישור (שהוא מכוון במישור עם קו השווה שהוא קו העובר באמצע העולם בין ציר הדרומי והצפוני) שתשעים מעלות מקו המשוה לציר הדרומי וכן לציר הצפוני כנודע) ועובר מקצה המזרח עד קצה המערב וכמ"ש ביסוד עולם מאמר ב' פי"א ע"ש) וכמ"ש למעלה בקונט' ב"ר הנז' בזה בקוצר כי ראש מזל טלה אשר בחגורת המזלות האמתים הנקראים מזלות המתמוגגים (שהחגורה היא מתמוגגת וכמ"ש) מצאו (בזמן המחבר יסו"ע הנ"ל שהי' בכמו שנת ס"ט לאלף הששי) באיזה פעם צפוני לגלגל המישור (שהוא מכוון על קו המשוה כמ"ש) והי' מכיון אז נגד מעלה העשירית ממזל טלה הקבוע (אשר בגלגל המישור נגד קו המשוה כמ"ש) וראש מזל טלה הקבוע הי' נראה נגד סוף מזל דגים מהמזלות המתמוגגים האמתים בכמו עשר מעלות סמוך לסופו וכמש"ש בס' יסוד עולם פ"ו הנ"ל וכן ראש מזל מאזנים האמתי המתמוגג הי' אז דרומי לגלגל המישור בכמו עשר מעלות ג"כ (וכמש"ש ביסוד עולם במאמר ב' הנ"ל (ד' כ"ו בסוד"ה ואחר שהצענו ע"ש) לפי מהלכם הזה ואמנם כאשר דקדקו התוכנים האחרונים בזה בעיון ובחישוב אמתי מצאו שאין המזלות האלו האמתים שומרים מהלכם ונטיתם בכל פעם לצד אחד מגלגל המישור רק כי באיזו פעמים הולכים ומתרחקים ממנו ובפעם אחרת חוזרין ומתקרבים אליו פעם צפוני לו ופעם דרומי לו ולא כדעת התוכנים הקדמונים (בטלמיס וחבריו) שהחליטו בעיונם שנטיות גלגל המזלות וסיבובו במתינות רב הוא לעולם לצד אחד כלפי מזרח (אשר מזה יתחייב כי מזל מאזנים נוטה מעט בכל עת לצד דרום קו המשוה ומתגלגל ממערב למזרח ע"י כן בגלגל המזלות וכן מזל טלה נוטה מעט לצד צפונית לקו המשוה ומתגלגל וסובב במתינות מן המזרח למערב ע"י כך כנודע) אבל התוכנים האחרונים החליטו שאין הגלגל הזה שומר מהלכו וסיבובו לצד אחד לעולם וע"ש שהאריך הרבה בזה ביסוד עולם בפ"ו הנ"ל להראות איך כי פעמים אשר הגלגל המזלות האמתי הנ"ל הולך על הסדר ופעמים שלא על הפדר כלל (וע"כ נקרא חגורה המתמוגגת ע"ש) והרבה נו"נ בו אלו התוכנים האחרונים לחשוב בכל זמן את משפטי ההעתקה הזאת הנראה להם ושלא כדעת התוכנים הקדמונים הנ"ל אשר החליטו שכל סדר ההעתקה הזאת הוא רק לצד אחד לבד וכנ"ל (ואולם הרב בעהמ"ח ס' יסוד עולם ז"ל כ' שם בזה שלא רצה לדקדק כל כך בביאור דבר זה ולסדר החשבון על זה כפי הראוי באמת לפי שאינו מחזיק טיבה כ"כ כו' ע"ש

והנה למ"ש לעיל הי' לנו תועלת גדול בזה אם היינו יכולין לעמוד על עיקרו של הדבר הגדול הזה באמת ולידע בדקדוק כל החשבון האמתי מההעתקה הזאת בכל זמן ובכל שנה לנכון היטב דלמש"ל הנה עיקר תקופת שמואל הנ"ל יסודה רק על חשבון ההעתקה הזאת של ראש מזל טלה ונטיתו לצד צפון מקו משה היום שהוא נגד גלגל המישור וכן על חשבון הרחקת ונטיית ראש מזל מאזנים לצד דרום קו המשוה הנ"ל בכל זמן וכמש"ל ואם היינו באים בזה על יסוד הדבר מחשבון ההעתקה הנ"ל בדקדוק אז היינו יכולין לבאר הדבר הגדול הזה על בוריו באמת ולא ע"פ ההשערה לבד בדבר גדול כזה ובאמת מצאתי להרב המחבר יסו"ע ז"ל הנ"ל שעומד בעצמו בזה במבוכה רבה מאוד שבמאמר שלישי שם פ"ב ד' ל"ט וד' פ' (דפוס ברלין תקל"ז) אחר שחקר שמה בגדר שנת החמה והביא ד' בטלמיוס שהוא משתעמוד החמה נוכח נקודת השואת הקיץ או השואת החורף (שהוא על קו משה היום) או נוכח נקודה אחרת מהמזלות הקבועים (ולא מהמתמוגגים וכן"ל) וחשוב לעמוד שנית נגד הנקודה ההיא (ואחר שעיינ בדיוק עצום בזה מצא מדת שנת החמה קרובה מאוד למדת שנת ר' אדא הנ"ל ע"ש) ושוב הביא שם דעה שניה בזה והוא דעת החוזים בכוכבים שהחליטו כי גדר שנת החמה הוא הזמן שבו תשלים החמה את הקפתה על הסדר במזלות האמתים כו' (והם המתמוגגים הנ"ל ע"ש) ובעל הדעת הראשונה הנ"ל אמר שאין לחשוב כלל מדת שנת החמה כדעה השני' הזאת לפי שלעולם הוא גדול במדתו מזמן השנה שלפי דעתו הנ"ל בזה ע"ש (ונראה מזה באמת כמש"ל בעז"ה שאם נחשוב השנים והתקופות לזמן הגעת השמש לראש מזל טלה או למזל מאזנים האמתים הנ"ל אז בהכרח תגדל מדת שנת החמה והתקופה באמת וכמש"ל ויש לנו לומר לפ"ז בצדק שהוא תקופת מר שמואל הנ"ל ודעתו הי' ג"כ כדעת החוזים בכוכבים הנ"ל בזה ומ"ש שלעולם הוא גדול במדתו בזמן השנה כו' הוא משום שבטלמיוס כדעתו באמת בדבר זה שלעולם נטיות המזלות המה לצד אחד מקו המשוה בכל עת ושהם שומרים את סדרם ואין חוזרים לאחור כלל וכמש"ל ונראה לי שיש שם ט"ס הרבה בס' יסוד עולם הנ"ל ובמק"א יבואר אי"ה) ואחר שהביא שם המחבר יסו"ע הנ"ל לדעות התוכנים האחרונים בזה שהוכיחו כי מדת שנת החמה אינו עומד על מדה אחת קצובה בכל השנים כי פעמים שהעתקת המזלות (האמתים הנ"ל) כסדר (לצד אחד מקו המשוה) ופעמים שלא כסדר (כי פעמים שהם חוזרים לאחור וכן"ל) ושלא כדעת בטלמיוס הנ"ל בזה וכמש"ש) וגם כי מקום רום החמה במזלות האמתים הנ"ל הוא נעתק ג"כ בעצמו במתינות רב כו' וע"פ זה הרבה לתמוה שם מאוד על עיקר היסוד אשר יסוד קדמונינו ז"ל בסוד העיבור על המח"ק של י"ט שנים ללבנה אשר ע"פ חשבון זה לבד נקבעו כל מועדי ה' המקודשים בכל שנה ושנה עד ימות המשיח ב"ב (שהוא מהלכה למשה מסיני באמת שבזמן שאין סנהדרין קבועין בישראל לחשוב אז רק ע"פ חשבון הזה לבד וכמש"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' קה"ח ה"ה ע"ש) שהוא מיוסד ע"פ חשבון העיבור של גו"ח אדז"ט כנודע ולפי שבאמת מפורש בתורה בכ"מ שכל עיקרי הקביעות של המועדים המה גם ע"פ מועדי תקופות שנת החמה בכל שנה כדכתי' בחג הסוכות וחג האסיף תקופת השנה וכן בחג המצות כתי' שמור את חודש האביב ודרשינן שמור אביב של תקופה כו' (וע"ש ביסוד עולם מאמר ד' פ"ב ד' ס"ד ד"ה ועתה באורך בזה) וע"כ הוקבעו שבעה שנות העיבור בכל מחזור קטן של י"ט ללבנה כדי להשוות יחד ע"י זה

כל חדשי הלבנה של שנות המחזור קטן עם י"ט שנות החמה בכל מחז"ק במכוון וע"י זה נתקיימו יחד כל עיקרי קביעות המועדים אצלנו לעולם שהם תלויים באמת בחדשי הלבנה וגם בתקופות החמה כאחד כמפורש בתורה וכמ"ש (ואמנם כל זה הוא רק לד' ר' אדא לבד וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ברפ"י מה' קה"ח שלדעת מי שאומר ששנת החמה הוא שס"ה יום וחמש שעות ותתקצ"ז חלקים כו') (שהוא ד' ר' אדא הנ"ל וע"ש במפרש) לא נמצא תוספת במחזור של י"ט שנים כלל אלא בכל מח"ק ישלמו שנות החמה עם שני הלבנה יחד לפי חשבון זה (ע"ש וביסוד עולם מאמר ד' בפ"ב באורך בזה) אבל לפי חשבון תקופת מר שמואל הנ"ל שהוא ששה שעות בשוה יש תוספת בכל מחזור קטן של י"ט ללבנה בחשבון י"ט שנות החמה הללו שעה אחת ותפ"ה חלקים (שהם כ"ז מינוט פחות חלק אחד) וכמ"ש הטור בס"ש תכ"ח והרמב"ם ז"ל בפ"ו שם ה"י ובפ"ט ה"ב וה"ד (ומש"ש כמה מחזורים כו' ר"ל מחזור קטן של י"ט הנ"ל) (וממש"ש בה"ג דתקופת ניסן היא השעה שתכנס בו השמש בראש מזל טלה כו' ואתקופת שמואל קאי התם וכמ"ש הנה נראה להדיא מזה כמש"ל דתקופת שמואל עיקרה רק על זמן הגעת השמש לראשי המזלות הנ"ל אבל תקופת ר' אדא י"ל שהוא רק על זמן הגעת השמש נגד קו המשוה כו' וכמ"ש ל) וע"י היתרון משעה וכ"ז מינוט הנ"ל בקירוב שעולה בכל י"ט שנה של המח"ק הנ"ל לחשבון התקופות שלד' שמואל הנ"ל (וגם ע"פ החשבון שכתבנו בקונ' הנ"ל שעולה לכל י"ד שנה בכמו שעה אחת וד' מינוט ע"ש הנה נמצא ג"כ לפי חשבון זה שעולה ההבדל לכל י"ט שנה הנ"ל בכמו שעה וכ"ז מינוט בקירוב וכמ"ש) והן עולה לפ"ז ההבדל שבין שתי התקופות הללו בזמנינו זה (בשנת ה' אלפים תרכ"ט שהיא שנה ראשונה במחזור גדול של ר"ב לחמה ושנה חמשית במחזור קטן של רצ"ז ללבנה) בכמו שמונה עשר יום פחות שלשה שעות בקירוב (וזה שכ' לעי' שעולה ההבדל בזה בזמנינו בכמו י"ח יום ע"ש) והנה קרוב לזה נראה באמת ההבדל בזמנינו בין יום השוה של ניסן ותשרי לבין יום התקופה של ניסן ותשרי שלד' שמואל הנ"ל וכן בין יום הארוך והקצר של תמוז וטבת לבין יום התקופה של תמוז וטבת שלר' מר שמואל הנ"ל וכנודע (והוא לפי שיום השוה בכל העולם היא ביום הגעת החמה לקו משוה היום ויום הארוך והקצר הוא ביום הגעת החמה לשתי הנטיות וכנודע והוא תקופת ר"א וכמש"ל אבל יום התקופה שלד' שמואל הנ"ל הוא רק ביום הגעת השמש למזל טלה וסרטן ומאזנים וגדי וכמש"ל באורך בזה) ואולם הן עדנה יש לנו לבאר באמת בעיקר החשבון הזה ממ"ש הרמב"ם ז"ל שם עוד בסוף פ"י בזה שבמקום השמש האמתי הי' תקופת ניסן בזמנו בכמו שני ימים קודם יום התקופה שיוצא ג"כ ע"פ חשבון המחשב פחות מרביע היום (והוא תקופת ר"א הנ"ל) ע"ש וגם ממש"ש בפ"ט ה"ג דתקופת ניסן שלד' שמואל הנ"ל נחשב שהי' בשנה ראשונה של העולם קודם מולד ניסן בשבעה ימים וט' שעות ותרמ"ב חלקים (וע"ש במפרש בזה) אבל בתקופת ניסן הראשונה שלד' ר' אדא הנ"ל כ' שם בפ"י ה' שלא קדם התקופה להמולד לפי חשבון זה רק ע' שעות ותרמ"ב חלקים לבד ע"ש ונמצא שנחשב לפ"ז להתקופה ראשונה שלד' ר"א הנ"ל שנתאחרה להתקופה ראשונה שמחשבין א שמואל הנ"ל בשבעה ימים וכמש"ש במפרש באורך ע"ש וביסוד עולם מאמר ד' סוף פי"ד (ד' פ"א ופ"ב) מד' הסמ"ג ז"ל ג"כ ע"ש וכל זה אבאר במק"א א"ה ועכ"פ אם נחשוב יום תקופת ר"א ליום השוה והארוך והקצר

וכמ"ש הנה החוש מעיד שקדם בזמנינו יום תקופה זו לתקופת שמואל הנ"ל בכמו י"ח יום וכמ"ש (ואם נראה איזה הבדל יותר בזה בזמנינו אולי הוא ממש"ל בשם הרמב"ם ז"ל דמקום השמש האמתי קדם גם לתקופת ר' אדא הנ"ל באמת בוצר ויבואר הכל באורך במק"א אי"ה) והנה תשלום כל הענין הזה ומה שנ"ל לומר ג"כ בפלוגתא דר' יהודה ורבנן בתוספתא דברכות הנ"ל דפליגי בזה בכעין מחלוקת התוכנים הקדמוני' עם האחרוני' הנ"ל אם המזלות הנ"ל שומרים מהלכם במתינות כסדר תמיד לצד אחד לבד וכמ"ש"ל בזה יבואר הכל להלן בד' ע"ב באורך בעז"ה:

חלק שני א"ה הן יען כי על איזו מהתשו' אשר כבר יצאו מאתי בדפוס בעז"ה (שהובאו באיזו ספרים יקרים ממחברי זמנינו יצ"ו וגם באיזו מקומות מפוזרים) ראיתי כעת להוסיף שנית את ידי עליהם כיד ה' הטובה עלי, ע"כ ראיתי לצרף אותם כאחד שנית, בשלהי ספרי בעז"ה, ועשיתי להם מדור בפ"ע ואשר נ"ל להוסיף עליהם כעת בעז"ה יבוא פה ג"כ בקונטרס בפ"ע אי"ה:

סימן א הן ראיתי להעתיק כאן נוסח הפרוזבול אשר כבר יצא מאתי בדפוס בעזרת ה' בשנת תרכ"א עם התשובה על זה הנדפס אז למטה לבאר דבר נוסח הלז בקצרה בזה ונעתק כעת כאן כלשון הנדפס אז בעז"ה בלי שינוי ובקו"א יבואר עוד באורך קצת בזה בעז"ה: וזהו נוסח הפרוזבול המדוייק יותר בעז"ה אני הח"מ מוסרני לכם ----- הדיינין שבפה ק"ק - ----- אם את כל החובות שיש לי אצל כל אדם הן בשטר והן בעל פה לגבותם כל זמן שארצה [דכען תהוו לי דייני למיגבי כל חוב ורשו שיש לי אצל כל אדם בשטר ובע"פ עד היום דלמטה ותגבו ותקבלו לי בכ"ז שארצה ואם לא תגבו אתם אחר שמסרתי לכם שטרא דפרוזבולא דין הרי אני גובה ברשותכם כל חוב שיש לי אצל כל אדם כל זמן שארצה.

וחתמתי היום על הפרוזבול הלז] יום אלול באחרית שנת השביעית ה' תר" לפ"ג פק"ק נאום במותב תלתא כחזא הוינן כד אתמסר קדמנא שטרא דפרוזבולא הדין מאת ----- הנ"ל ומסר לנו כל החובות שלו למיגבי ליה (או שיגבה ברשותנו). בכ"ז שירצה ומדאיתעביד הדין עובדא קדמנא כדתיקון רבנן וכדנהגינן מימי הלל הזקן החזקנו את כוחו בתקנתא דרבנן דלא תשמיט ליה במישלם שתא דשביעיתא הדין להדין גברא הנ"ל כל חוב ורשו שיש לו אצל כל אדם בשטר, ובע"פ עד יום אלול הנ"ל והקנינו קרקע כל שהוא לכל אחד ואחד מהלוין שלו לאותן שאין להם קרקע אף בשכירות] ובאופן המועיל שיקנו בזה כתקנתא דרבנן.

וחתמנו על הפרוזבול הלז ביום ושנת הנ"ל פק"ק הנ"ל. והכל שריר וקיים נאום ונאום ונאום יען כי לא נעלם מאתנו אשר כל הרואה את דבר סדר ונוסח כתיבת הפרוזבול אשר סדרנו לעיל בעז"ה להמלוה בפ"ע ולהב"ד בפ"ע ויראה לו שהוא קצת נגד הנוסחא המבואר במשנה דשביעית פ"י ובד' הפוסקים ז"ל בזה וגם נגד המבואר ברוב ד' הפוסקים בזה שהמלוה אינו כותב כלל להב"ד רק שאומר לפנייהם בעל פה זה הלשון המבואר בפרוזבול והם כותבים שכך אמר להם וכן נהגו עד כה אמנם מוכרחים אנחנו להודיע טעמנו בזה בקוצר (כי לא יכיל הגליון הלז לבאר פה כל מה שהארכנו בזה מכבר בתשובה בעז"ה) ובתחלה נאמר כי אחרי שהדבר ברור (דאף שנראה מפירש"י ז"ל בגיטין ל"ג דגם מעיקר דין המשנה היה התקנה שיאמר המלוה רק על פה

לשון הכתוב בפרוזבול לפני הדיינין והדיינין לבד הן שכותבין לשון הפרוזבול מה שאומר להם המלוה על פה והא דרבנן דר"א מסרי מילייהו שם.

ל"ז היינו שגם הדיינין לא היו כותבין הפרוזבול כלל כן צריך לפרש לפירש"י ז"ל שם מ"מ נראה ודאי) דלא גרע עכ"פ אם יכתוב המלוה בכ"י להב"ד כלשון המבואר בפרוזבול שבמשנה שמוסר להם כל חובותיו כד"ת משאם היה אומר כן להב"ד על פה דודאי דבכל כה"ג בחיובי ממון מאדם לחבירו כתיבה בשטר עדיפא מאמירה גרידא בעלמא (ודוגמא לדבר הרי מצינו במכירת שטרות בב"ב ע"ז דכשאומר לו על פה קני שטר זה לא מהני מידי דמילי במיני לא מיקנין ובעינן שיכתוב לו דוקא אני מקנה לך שטר זה וכל שעבודה וע"ש בתוד"ה אותיות לגי' הר"י ז"ל שם לעיל ע"ש וברא"ש ז"ל שם וע' בחו"מ סי' ס"ו ס"ק א' ב' די"א שצריך שתבוא ליד הקונה השטר אותה הכתיבה דקני לך כו' וע"ש בש"ך ונ"מ גם בנ"ד דגם לד' המפרשים כהמרדכי פ"ד דגיטין דמ"ש בירושלמי פ"י דשביעית אפ"ל נתונין ברומי קאי על הב"ד ולא על השטרות כפי' הר"ן והרמב"ן ז"ל בחידושיו לגיטין וע' בהג"ה סי' ס"ז ס"ק כ' ובאו"ת שם ע"ש (ונ"ל דהרמב"ן ז"ל לטעמיה בזה שכ' אהא דנאמן לומר פרוזבול כו' דאם איתא דבעינן ב"ד רבא מי יימר דאשכחנהו כו' ע"ש בחי' ובר"ן ז"ל וע"כ דס"ל דשלא בפניהם לא מהני כלל ולהכי מפרש דמ"ש בירושלמי אפ"ל נתונין כו' קאי אשטרות וכמ"ש וראיות האו"ת דלא כהמרדכי בזה מדנסתפקו הפוסקים אי כתבינן בזה"ז ג"כ שאין לנו מומחין וכי אלמן ישראל ח"ו כו' ע"ש אין ראיה כ"כ דמומחין כב"ד של ר"א ור"א בכו"ע ליכא אבל מד' הר"ן הנ"ל מוכח שפיר כמ"ש דמ"מ בעינן מיהת שישלח המלוה הפרוזבול בכתב להב"ד הרחוקים ממנו ויגיע לידם קודם ער"ה וע' כה"ג חו"מ סי' ס"ז כי נראה קצת לענ"ד דכתיבת הפרוזבול הוא במקום הכתיבה דקני לך שטר זה כו' ובבעה"ת שער מ"ה סי' י"ז מדמי ליה להדיא לקניות כל שטרות בכומ"ס ע"ש) רק דשם צריך גם מסירת השטר וכאן הקילו ע"י כתיבת ומסירת הפרוזבול לבד להב"ד בלא מסירת השטרות עצמן להב"ד (ודלא כפירש"י בריש מכות ע"ש אלא דבמסירת השטר עצמו מה"ת נמי מהני כמ"ש כל הראשונים ז"ל) ואפשר דהקילו נמי מה"ט דלא צריך למיכתב בפרוזבול קני כו' וכל שעבודה כדצריך למכתב בכל קניות שטרות (וע"כ צ"ל דבפרוזבול הקילו יותר שהרי רב אשי הוא דאמר בב"ב ע"ז דמילי במילי לא מיקנין ואלו לרבנן דבי רב אשי א' בגיטין ל"ז דמסרי מילייהו בלבד) אך לא הקילו כן רק לת"ח ע' ברמב"ם פ"ט הל' כ"ז ובש"ע ס"ק כ' ובהג"ה ובגידולי תרומה שער מ"ה סי' י"ז) אך י"ל להיפך דמשו"ה מסרי מילייהו להדדי ולא לרב אשי רבן שהיה ב"ד הגדול בזמנן (כמו שעמדו בזה הרמב"ן והר"ן ז"ל) משום דלרב אשי עצמו ס"ל באמת דלא מהני מיני בלבד גם בפרוזבול ולטעמיה בבבא בתרא דף ע"ז בזה: אולם יש להוכיח מרב נחמן דס"ל נמי דבשטרות דעלמא בעינן כתיבה דוקא כמ"ש בתוד"ה אמר ע"ש והכא קאמר ר"נ גופיה דאע"ג דלא כתב כו' וכן במוסר שטרותיו לב"ד לכו"ע לא בעי הכא כתיבה כלל ומיהו לרב מצינו להיפך דבירושלמי שביעית פ"י ה"ג ס"ל דבעינן שיקנה המלוה החוב לב"ד אגב קרקע וע"ז כותב הפרוזבול ע"י בב"י סי' ס"ז ובבעה"ת שם (ודלא כהמפרש בירושלמי ששגה בזה) ובמכירת שטרות אמרי' בב"ב ע"ז דבאגב קרקע לא בעינן כתיבה כלל וע"י בח"מ סי' ס"ו ס"ק י' ובהג"ה ע"ש) ומ"מ נראה דבהא לא הקילו נמי שלא יגיע

ליד ב"ד כלל דלד' הראב"ד ז"ל בהשגות פ"ט דשביעית ה"ח דנראה דס"ל כד' הרמב"ן ז"ל בחידושו דשמיטת כספים בזה"ז מדאורייתא כרבנן דרבי ואפי' בחו"ל.

וע' בבעה"ת שער מ"ה ד"ד ובאו"ת ר"ס ס"ז וס"ק כ' שם וע"כ הא דמהני פרוזבול הוא משום דס"ל דקיי"ל כרבא לגבי אביי בגיטין ל"ו משום דהפקר כו' וכפירש"י שם דקאי נמי ארבנן ע"ש והרי מוכח שם מהא דא"ש לא כתבינן כו' אלא בב"ד דר"א ור"א דאלימי לאפקועי כו' דאותם הב"ד הכותבין לפניהם הפרוזבול הם המפקיעין וא"כ כשעושין הפרוזבול שלא בפניהם כלל איך יפקיעו ע"י ב"ד בכה"ג וע"כ נ"ל ודאי דלדעתם עכ"פ צריך שיגיע הפרוזבול בכתב המלוה להב"ד קודם ער"ה כמ"ש בעז"ה ואכמ"ל ועכ"פ ודאי דעדיף טפי מיהת כשיכתוב המלוה הפרוזבול בכת"י וימסור להב"ד יותר מכפי מה שנהגו לשלוח הדברי' הללו בלבד ע"י שליח המלוה או שליח הב"ד ואין המלוה בא בעצמו לפני הב"ד (כי באמת קשה הדבר שכל מלוה יצטרך לבוא בעצמו לב"ד וכ"ש למ"ש להלן אשר הדבר כמעט חובה הוא על כל אדם באמת שיכתוב פרוזבול כי אין לך אדם בעולם ממש שאין לו שום חוב אצל שום אדם בשטר או בע"פ ואינו מוסר דבר ביד השליח כלל רק מילי בעלמא ואיכא לכאורה בהא עיקולי ופשוטי אליבא דהילכתא (בדין מילי אי מימסרן כו' כדרבא בגיטין כ"ט ע"ש ואכמ"ל בזה) ועכ"פ בכה"ג ודאי דלא מצו למיכתב בפרוזבול ואתא פלוני לקדמנא ואמר לנו כו' כפי הנהוג לכתוב וכ"ש דלא מהני מידי כשהב"ד ישלחו כל לשון הפרוזבול כתוב וחתום להמלוה והמלוה לא ידע מזה כלל בעת שכתבו שמו בהפרוזבול ולא הודיע להב"ד כלל מקודם שישלחו לו פרוזבול חתום כזה (ואיכא נמי בהא משום מיחזי כשיקרא וע' בחו"מ סי' מ"ו ס"ק כ"ד דבחתומה לכ"ע אסור וע"ש בש"ך ובנ"ד נראה דגרע טפי ואכמ"ל) ועכ"פ כשאין המלוה עצמו בא לפני הב"ד ודאי הדרך המובחר יותר שישלח להם הפרוזבול בחתומת ידו ממש דזה ודאי מהני לכ"ע כמ"ש וגם מ"ש בהנוסח את כל החובות ודאי דלא גרע עכ"פ מנוסח הנודע שכל חוב וכן מ"ש לגבותם יש לפרש ג"כ שהוא יגבם בעצמו כמו שאגבנו וכמ"ש אח"כ שהב"ד או הוא בעצמו יגבה ג"כ ופשוט דלא גרע מידי בקצת שינוי לשון הזה כלל: והשתא דאתינן להכי ראינו לבאר ג"כ בקצרה כי מלבד שהנוסחא שכתבנו הוא ג"כ מהספרי פ' ראה שכ"ש כל חוב ולא ש כ ל ו כ"ה בתוס' גיטין ל"ג ד"ה ל"ש ובר"ש פאה פ"ג מ"ו ובעיטור אות פ' ובטור חו"מ סי' ס"ז ובסמ"ג ל"ת רע"א ובסמ"ק סי' רנ"ח ובראב"ן מס' גיטין גרס את כל חוב כמ"ש וכ"ה בר"ן ז"ל בגיטין פ"ד ועוד בראשונים ז"ל וגם מ"ש לגבותו כ"ה ברש"י גיטין ל"ז ד"ה מסרי מילייהו ובר"ן ז"ל שם ועוד בחי' הראשונים ז"ל ולשון זה מתוקן יותר בלא ספק אבל גם מ"ש שהמלוה יכתוב בעצמו כל לשון הפרוזבול וימסור לב"ד מלבד מה שנראה כן בחידושי הרמב"ן ז"ל בגיטין שם שכ' וז"ל דפרוזבול אין המלוה מוסר ממש שטרותיו לב"ד אלא שכותב מוסרני לכם כלומר בכ"מ שהם יהיו כמסורות לידכם ע"ש וכן משמע מלשון בעל התרומות ז"ל שער מ"ה סי' י"ז שהובא בשו"ע שם ס"ק כ"א חזו דאנא מסרבא פרוזבול קיימי דייני כו' וכיון שמסרתי לכם פרוזבול זה כו' ע"ש וכן משמע בהרא"ש ז"ל פ"ד סי' י"ג דאהא דאר"נ שם ל"ו אימא מילתא אע"ג דלא כתב ככתוב דמי כ' וז"ל אע"פ שלא כתב פרוזבול אלא לשון הכתוב בפרוזבול אמרו בעל פה לפני הדיינין מועיל ואהא סמכו רבנן דמסרי מילייהו כו' ע"ש וא"כ נראה פשוט דמעיקר דין המשנה ודאי צריך שיכתוב המלו' בעצמו

לשון זה של דברי הפרוזבול להדיינין רק ר"נ רצה לחדש זאת דמהני נמי כשאומר בעל פה כן ואהא סמכו רבנן כו' כמ"ש ופשוט דגם לר"נ בעינן עכ"פ שיאמר המלוה בעצמו כן להב"ד ולא על ידי שליח כלל וכמ"ל ועכ"פ מפשטות לשון המשנה דשביעית פ"י מ"ד נראה ודאי דעיקר התקנה היה בכתיבת הפרוזבול שיכתוב המלוה עצמו כלשון המבואר במשנה לפני הב"ד והב"ד רק חותמין עצמן לבד שקבלו מהמלוה הפרוזבול שלו וקבלו ע"ע לדון ולהוציא בדבר החובות שלו שזהו עיקר ההיתר של הפרוזבול (וכמ"ש ג"כ בעז"ה להוסיף ע"ד הפרוזבול המבואר במשנה בלשון המלוה והב"ד גם כן לשוברא דשטרא והוא מלשון הבעה"ת הנ"ל בשם הר"י אברצלוני ז"ל ע"ש ובב"י) ואם נפרש במשנה דלשון מוסרני לכם כו' אומר המלוה בע"פ לבד א"כ עיקר דין זה שהב"ד צריכין לכתוב לשון זה של הפרוזבול (שאמר להם המלוה בע"פ) בכתב ידם דווקא חסר לגמרי במשנה או שחסר עכ"פ עיקר הדין דאמירת המלוה כן לפניהם ואכמ"ל וע' במבי"ט ח"ב סי' פ"א שכ"ג"כ דהמלוה ישלח בכת"י למקום ב"ד (אך מ"ש אח"כ ומשמ' אפי' לא ידעו הב"ד צ"ע) וע"ש סי' רכ"ה וח"א סי' ש"א ובס' שערי צדק סי' כ"א ובכנה"ג ובס' פאת השולחן סי' כ"ט ואכמ"ל ובעיקר חיובא דכתיב' הפרוזבול בזה"ז בחו"ל ג"כ כבר האריך בזה הגאון בעל או"ת ז"ל ר"ס ס"ז בתוכחות מוסר איך יש לנו ליזהר שלא להשים ח"ו אחרי הדלת זכרון מצוה זו החביבה מאוד גם בזה"ז וכמ"ש הנביא (ירמיה לא) הציבה לך ציונים וגו' ולשמור ולעשות זכר למצוה זו במצות שמיטת כספים הנוהגת גם בזה"ז בכ"מ מדברי סופרים עכ"פ זכר לשביעית (וע' בשו"ת פאר הדור להרמב"ם ז"ל סי' קכ"ב קכ"ז) וכאשר הגיענו ה' ברוב רחמיו ב"ה לזמן הזה באחרית שנת השביעית שנת שבתון לה' ואחת היא שעמדה לנו מכל המצות התלויות בארץ להשמיט כספים בכ"מ ובכ"ז ע"פ תקחז"ל ולבל תשתכח זכר מצוה זו מקרב ישראל חובה עלינו לעשות זכר למצוה זו עכ"פ בכתיבת הפרוזבול ע"פ תקנת הלל הזקן להיות לזכרון עולם עדי כי נזכה אי"ה לקיים כל מצות שמיטין ויובלות כימי עולם וכשנים קדמוניות בב"א: ויען כי באמת הדברים האלו היוצאין מפי קדוש הגאון הנ"ל זצ"ל הוא חובה כמעט על כאו"א כי אין לך אדם שאין לו שום חוב בע"פ על איזה אדם בעולם וגם הנשים אף שיש להסתפק קצת בהן אם הן חייבות בעשה דשמוט כשהלוה מחזיר מדעתו אבל מ"מ ודאי דחייבות עכ"פ בל"ת דלא יגוש כשאין הלוה רוצה להחזיר (ואולי דרשינן נמי היקשא דכל שישנו בלא יגוש ישנו בשמוט וע' פסחים מ"ג תוד"ה סד"א דאורחא דקרא כו' ע"ש).

(ומיהו לדברי הרא"ש ז"ל בהשולח סי' כ' דהל"ת דלא יגוש עובר מיד גם בתחילת שנת השביעית רק העשה דשמוט הוא בסוף השנה א"כ ע"כ דלא דרשינן היקשא בזה כדדרשינן בחמץ ומצה כה"ג וצ"ע וע' קדושין כ"ט תוד"ה אותו שכ' כיון דמיום הח' כו' ע"ש ואכמ"ל) ולכן ראינו להדפיס את נוסח הפרוזבול היותר נראה לדעתנו כנ"ל למען להיות הנוסח הלז מצוי ביד כל אדם ושיוכל כ"א לעשות זכר לשביעית על ידי זה ולכן יש לכל אחד ליזהר בכתיבת ומסירת הפרוזבול להבית דין כד"ת באחרית השנה הזאת ולהקדים כ"א א"ע מחצי חודש אלול הבעל"ט ואילך ולא ימתינו הכל עד ערב ר"ה כי לא יספיק הזמן לכ"א אמנם אם אחר כתיבת ומסירת הפרוזבול לב"ד ילוה עוד לאיזה אדם קודם ער"ה הבעל"ט יש ליזהר לעשות הפרוזבול עוד הפעם בער"ה עכ"פ כי כל

מלוה שלאחר יום כתיבת הפרוזבול משמט ברגע אחרונה של יום כ"ט אלול בסוף שנת השמיטה (ומ"ש בזה הרמב"ם ז"ל בפ"ה המשנה דשביעית פ"י מ"ה להיפך צע"ג ודוחק לומר דמשום דבב"ב קנ"ז מוקי להך משנה דשביעית הנ"ל בשט"ח המאוחר כר"מ דאדם מקנה דבר שלב"ל ע"ש ומשו"ה שפיר מהני להאי תנא בפרוזבול המוקדם להלואה נמי שיכול למסור לב"ד מה שילווה אח"כ דהו"ל כמו שדה זו לכשאקחנה כו' דמהני למ"ד אדם מקנה דבר שלב"ל וע' במרדכי בגיטין פ' האומר סי' תט"ו ובזה הוה א"ש גם מ"ש הרמב"ם ז"ל שם מהתוספתא דשביעית פ"ח הל' י"א רשבג"א מלוה שלאחר פרוזבול אינו משמט ע"ש והכ"מ בפ"ט הכ"ב כ' דטס"ה בתוספתא ע"ש ובמח"כ העלים עיניו מד' הר"ש ז"ל בפ"י מ"ה שטרח לפרש התוספתא כג"ל שלפנינו ע"ש אבל דבריו ז"ל דחוקים שם בזה באמת אך למ"ש י"ל דגם רשב"ג כר"מ ס"ל בהא דאדם מקנה דשלב"ל וע' תוס' ב"ב ע"ט ד"ה ור"א וצ"ע ואכמ"ל וע' בעיטור ז"ל בדין פרוזבול ובס' כפתור ופרח שער חמשים באורך ואכ"מ) [ובדין הקנאת הקרקע להלוין כ"כ בכה"ג אות ל"ז דבפרוזבול הקילו להקנות קרקע להלוה אף בלא אחד מדרכי הקנאת קרקע ע"ש ובמבי"ט סי' ש"א הנז' (ונעלם שם ממנו הסוגיא דד' ל"ג ל"ש כתוב בלשון עדים כו' ע"ש) ובשערי צדק הלכות שביעית פכ"א ע"ש ואכמ"ל] וה' יגיענו לשמיטין וליובלות הבאים לקראהנו לשלום שמחים כו' ולקיים בהם כל המצות כולם הנוהגין בארץ לרצון לפני ה' בב"א: (ואין נ"מ כלל בכל דברים הנוגעים לדיני ממונות לבד אצלינו אש יש לנו להתנהג בהם רק ע"פ חוקי הממשלה יר"ה כי העיקר אצלינו דדינא דמלכותא דינא כנודע בזה):

עולם (דף קכ"ד) ושייך לדין מעשר בהמה בזמן הזה ולדין תמור' בכור וכמו שיבואר בפנים וגם בנוסח היה"ר שנהגו לומר אחר התפלה ואחר ספירת העומר (ויען כי הובא דבר התשובה הזאת לדפוס בין פסח ראשון לשני ע"כ הובא כאן בשלהי הקונטרס הלז מ"ש לבאר בעז"ה סוגיא אחת במס' חגיגה (דף ט') השייך לדין תשלומין בפסח שני ויבואר עוד בקונט' אחרון בזה בעז"ה): בעז"ה במשנה דשלהי פ"ה דאבות יהי רצון מלפניך כו' נראה לענ"ד לפרש קצת ע"פ הגהת רבינו הגר"א ז"ל דמשנה זו מקומה בסוף הפרק וע' במדר"ש שכ"כ ולפ"ז היה נ"ל דלמאי דנקטינן בסדר המשנה הוריות בתר אבות והדר תנינן קדשים וטהרות בתר נזיקין וכמ"ש הר"מ במז"ל בהקדמתו לפי המשנה וע"פ הש"ס דשבת ל"א הנודע ונודע ג"כ מאמרם ז"ל בזבחים מ"ה כל שחיטת קדשים לא ליתני הילכתא למשיחא הוא אלא דרוש וקבל שכר כו' וידוע ג"כ דעיקר מעלת הלימוד הוא רק מפני שמביא לידי מעשה וכמאמרם ז"ל בסוף פ"ק דקידושין רק דמ"מ אמרו דגם העוסקין בעבודת קדשים הו"ל דרוש וקבל שכר והוא ע"פ מאמרם ז"ל בשלהי מנחות אקרא "דלעולם זאת ע"י"י אלו ת"ח העוסקין בה' עבודה מעלה עליו הכתוב כאלו נבנה מקדש בימיהם וכל העוסק בתורת חטאת כאלו הקריב כו' וכדכתיב ונשלמה פרים כו' וכנודע והרמ"א ז"ל בהגה"ה באו"ח סי' קכ"ג כתב דלכן תיקנו לומר יה"ר מלפניך כו' אחר ש"ע משום דהתפלה היא במקום עבודה ולכן מבקשים על המקדש שנוכל לעשות עבודה ממש עכ"ל וע' בד"מ שם.

ועפ"ז אפשר דהתנא הקדים ג"כ לבקש רחמים על המקדש לפני סדר קדשים דהלימוד הוא ג"כ במקום עבודה כמ"ש ומבקש מקודם על המקדש שנזכה שם לעבודה ממש. ואז יהיה הלימוד גם בסדרים הללו ע"מ לעשות ממש.

וזהו ות"ח בתורתך והקדים תפלה זו גם למס' הוריות דגם הלימוד במס' זו בזמה"ז אינו אלא דרוש וקבל שכר [דיסודה על דיני הקרבנות שמביאין ב"ד וציבור ויחיד נשיא וכהן משוח ועל איזה שגגת מצוה מביאין קרבן וע"כ י"ל דמה"ט סמכוה לסדר קדשים ג"כ] ומצינו שתיקנו לומר יה"ר זה בכ"מ שעסוקין בעבודה ובקרבן כגון אחר פ' איזהו מקומן וברייתא דר"י דעיקרא שייכא לתו"כ ומפני שתיקנו לומר זה בכ"י שיהיה נחשב במקום לימוד הורה בכ"י ובמקום עבודה ג"כ, וכמ"ש התוס' (בקידושין ל) והטור בסי' נ' הדבר פשוט דלכן תיקנו לומר אח"כ היה"ר.

דאז נזכה לעבודה ממש וגם הלימוד בזה יהיה ג"כ לימוד שמביא לידי מעשה וכמ"ש וכן אחר ספירת העומר וכמ"ש התוס' במגיל' כ' משום דס"ל כמ"ד במנחות ס"ו דהשתא דליכא עומר עיקר הספירה רק דרבנן משום זכר למקדש וע"כ יש לבקש אז שנזכה להקריב העומר בזמנו ויהיה גם הספירה מה"ת (ודברי התוס' שם צ"ע לכאורה שכתבו לחלק בין ספירה לשופר ולולב שאין אומרים אח"כ היה"ר כו' משום דספירה אינו אלא הזכרה בלבד לבנין בהמ"ק משא"כ שופר ולולב יש עשיה עכ"ל: ולכאורה תמוה דשופר ולולב הם מצות שאינם תלויים במקדש ואין שייך כלל היה"ר אחריהם ונראה דשופר ר"ל בר"ה שחל בשבת דהתקין ריב"ז אחר החורבן לתקוע בכ"מ שיש ב"ד וס"ל להתוס' כהרי"ף ז"ל דגם עתה תוקעין בב"ד בשבת ע"ש בר"ן ז"ל פ"ד דר"ה וס"ל ג"כ דהוא משום זכר למקדש דבמקדש תוקעין בשבת דאין שם שבות ולולב ר"ל בחוה"מ דהוא רק משו' זכר למקדש ע' ר"ה כ"ט ל' וכן בהקפת הס"ת*) כמ"ש בילקוט (תהלים כ"ו) אקרא דאסובבה את מזבחה ה' בזה"ז כו' ע"ש) ומ"ש אז ות"ח בתורתך (ובקצת נוסחאות א"א אז ות"ח בתורתך) אולי הוא כמ"ש המפרשים ז"ל דמטעמי המצוה הוא ג"כ שהוא כמו הכנה ליום מתן הורה וכנודע ואחר התפלה כ"כ בד"מ שם שהוא מפני שאמר בתפלה נתת לנו תורת חיים ע"ש ולי היה נראה ע"פ מ"ש הטור (סי' קנ"ה) דאחר התפלה ילך לבהמ"ד ויקבע עת ללמוד כו' ולכן אפשר דתיקנו אז לבקש רחמים על חלק התורה כעין תפלת ר' נחוניא בן הקנה בפ"ד דברכות שהיה מתפלל בכניסתו לבהמ"ד שלא יכשל בהלכה כו' ואפשר דמהאי טעמא קבעו אנשי כנה"ג בכרכה אמצעית דשבת וי"ט ג"כ תפלה זו דות"ח בתורתך דאולי הוא ע"פ מ"ש בירושלמי פט"ו דשבת לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהן בד"ת כו' ה"ח לת"ת כו' וכן בחוה"מ כדאית' בירושלמי פ"ב דמו"ק הל' ג' כדי שיהיו יגעין בתורה ע"ש ואכמ"ל) וכן שפיר שייך להקדים תפלה זו גם לסדר טהרות דגם הלימוד בסדר הזה בזה"ז אינו אלא דרוש וקבל שכר דכולנו ט"מ אנן שאין לנו אפר פרה (וע' ברא"ש הל' חלה סי' י"ד מ"ש אהא דחבריא מדכו בגלילא שהיה להם אז אפר פרה ובק"ן סוף ר"ה מ"ש בשם האר"י ז"ל ע"ש ומ"מ נראה שלא נתגלה לכולם כ"א לקצת מגדולי הדורות אז ואכמ"ל ואע"ג דהרבה מדיני טומאה וטהרה נוהגים באמת גם בזמה"ז דמלבד מס' נדה ומקואות מצינו עוד הרבה הלכות שם (כמו כל דבר המקבל טומאה דנ"מ לענין דבר המקבל כתמים

כנודע וכל דיני כלי עץ דנ"מ לענין סוכה ג"כ וכן לדין הוי' ע"י טומאה דנ"מ לענין מקוה וכל מס' אהלות דנ"מ לטומאת כהן בזממה"ב ומס' ידים.

וכל דיני טומאה היוצאה מגופו דנ"מ לחלת חו"ל וכיוצא בו): אמנם מאחר דעיקר סדר טהרות אין רובו עכ"פ נוהג כלל בזממה"ז שייך שפיר לבקש בתחילה על בנין המקדש כמש"ל וכן גם בסדר קדשים דמלבד חולין ובכורות מצינו ג"כ עוד הרבה הלכות שנוהגין גם בזממה"ז [כמו כל דיני תמורת הבכור בזממה"ז דהדבר פשוט לענ"ד שאם עבר והמיר בהמת חולין בבכור שדינו גם בזממה"ז כבכור להיות רועה ונאכל במומו לכהן וע' סוגיא דתמורה ז' ח' וברמב"ם פ"א מה' תמורה הלכה ע' ובפ"ג שם הל' א' ב' ולפי"ז ודאי נוהגין הרבה דינים ממס' תמורה גם בזה"ז כגון שהבעלים ממירין כר"ע שם ושממיר ממין על שאינו מינו והרבה באחד ותמים בבע"מ והרבה כ"ב המבואר במס' תמורה עד שיש לענ"ד לתמוה בזה על הטוש"ע בי"ד ה' בכור שהשמיטו בחיבורם כל הלכות תמורת בכור בזממה"ז ג"כ שיש בו הלכות רבות וקבועות באמת ואי משום דלא הוי אלא בדאי עבר הרי הו"ל דאי לאיסורא כמו כל מס' תמורה שאינו אלא כשעבר והמיר בקדשים מה דינו.

ונ"ל פשוט דאין דין תמורת הבכור בזה"ז כדין המקדיש בהמה בזה"ז דקיי"ל דנועל דלת בפני' כו' כמ"ש הרמב"ם פ"ח מהל' ערכין ה"ח אלא דינו ממש כבכור להיות מטפל בו עד שיומם ולהיות נאכל במומו שהרי הדבר פשוט בתוס' בכורות נ"ג ד"ה ואיזהו דכל דבר שאין לו דין פדיון אסור להכניסו לכיפה בזה"ז משום הפסד קדשים רק דבר שצריך פדיון דלעולם יהיה צריך להשליך דמיו לאיבוד ואין הפסד אם מכניסו בעצמו לכיפה משא"כ בכור וכמ"ש התוס' שם ולפ"ז פשוט דה"ה לתמורת בכור דאסור להכניסו לכיפה בזה"ז שהרי גם תמורת בכור קיי"ל דאין לו פדיון וכמ"ש הרמב"ם פ"ג מה"ת ה"ב שם (והכ"מ שם ציין ממשנה דתמורה כ"א ע"ש וצ"ע שהרי ע"כ צ"ל דאין ראייה משם כמ"ש התוס' בזבחים ע"ה ד"ה בכור ע"ש).

רק הסוגיא דזבחים עצמו שם ע"ה היה לו להביא דבאמת מיבע"ל לרב"ח התם בתמורה בכור אם נפדה ופשיט ליה רבא מברייתא דתמורתן כיוצא בהן ע"ש ומ"ש שם התוס' דלא בעי מיתבא לכהן כו' דבריהם צ"ע שם לענ"ד וברמב"ם פ"ג הלכ' ב' כתב להדיא דהתמורה ג"כ לכהן ופשוט דנפקא ליה הא מהא דתמורתן כיוצא בהן וכמ"ש): ואני תמה בזה על הגאון בעל בית אפרים ז"ל בחי"ד סי' ע"ה שנסתפק בדין הבכור בעל מום אם עושה המורה.

דלא דמי לכל הקדשים כיון שאין לו פדיון ע"ש והדר פשיט ליה רק מסברא והאריך בזה ע"ש ובמחכ"ת העלים עיניו שם מברייתא ערוכה דזבחים הנ"ל דבהדיא תניא התם בכור משהומם ופי' רש"י אף משהומם) עושה המורה ותמורתן כ"ב ונפשט גם הספק השני שלו שנסתפק גם להיפך שם דאולי תמורת בכור בע"מ קרב ע"ש והעין משפט שם לא ציין במשפט ג"כ ואכמ"ל ומש"כ הרמב"ם בסוף פ"ג שם ויפדה ויאכל כבכור פשוט דהתם משום דהו"ל ספק תמורת שלמים ג"כ.

ודלא כהל"מ שכ' דטס"ה ע"ש ובלשון רש"י דתמורה כ"א שתמה וזוהו מקור ד' הרמב"ם פ"ז מה' לולב הכ"ג ונו"כ שם *

לא כ' מקומו ובד' אגרת ס' ה' לא ידע כי כל מנהגי ישראל יש להם בית אב והתורה ארוכה כו' וא"א יודע עד מה בעו"ה וה' יאיר עינינו בתורתו הקדושה.

התוי"ט שם נ"ל פשוט דחסר שם עוד החילה, הדיבור וצ"ל שכל הקדשים נמכרין באיטלז וע"ז פ"י רש"י לאחר שנפל בהם מום ונפדו וא"ש אך ברש"י דמכות י"ט ד"ה ולהלן יש ט"ס בזה שכ' ג"כ גבי בכור בע"מ שנפדה ע"ש וכן בהגהות מרדכי דיבמות סוף פ' האשה כ' גבי בכור בע"מ טרם יפדה ע"ש.

ובאמת עיקר קרא דלא תפדה איירי בבכור בע"מ עיין תמורה ח' ובביאור (פ' ראה פ' ט"ו פ' כ"ב) כ' דבכור בע"מ נאכל לזר ע"י פדיון ושגג בזה גם כן) וכיון דאין פדיון לתמורת הבכור פשוט דדינו כבכור דאסור להכניסו לכיפה משום הפסד קדשים וכמ"ש. ונלע"ד דהיינו נמי טעמי דהרמב"ם ז"ל שכ' בפ"ו מה' בכורות ה"ב דאם עבר ועישר מעשר בהמה בזה"ז דיאכל במומו וע"ש בכ"מ ובלח"מ שהביא מהא דאין מקדישין בזה"ז וצ"ע דהרי התם באמת קיי"ל דבהמה תיעקר ועוד יש לתמוה לכאן' טוב' דבאמת בסוף בכורות מוק"ל הש"ס להדיא להך ברייתא דתני ימותו במעשר בזה"ז ומשום תקלה ע"ש אלמא דאם עבר ועישר בזה"ז ימות משום תקלה ואיך כ' הרמב"ם דיאכל במומו וכבר תמה ע"ז הגאון בעל נו"ב ז"ל במה"ת חיו"ד סי' קפ"ט וכתב שהיא קושיא חמורה ותמה על נו"כ הרמב"ם שלא הרגישו בזה ע"ש והוקשה לו עוד שם בסוגיא עצמה דמוק"ל לאידך ברייתא דירעו כרבנן דר"ש ע"ש וקשה טובא דאחרי דמוכח באידך ברייתא דכל היכא דיש למיחש לתקלה ס"ל דימותו א"כ לרבנן כיון דגם בזממה"ב אינן קרבין הו"ל כמו בזה"ז וג"כ הו"ל ימותו משום תקלה ע"ש שדחק טובא וכל דבריו תמוהים מאוד ע"ש וגם בשו"ה תועפות ראם להגאון מיאס ז"ל חיו"ד סי' מ"ו ובס' עמ"א להגאון מוהר"י העליר נ"י ס"ע כ' ליישב ד' הרמב"ם בזה ע"ש וכ"ד תמוהין וא"צ להארי' בהן ובמחכ"ת העלימו עיין שד' הרמב"ם מבוארין להדיא בתוספתא דשלהי בכורות שם דתניא התם בהמה שנתערב בה מעשר בזה"ז ירעו אחד עשר כולן ימותו ע"ש והחילוק בין מעשר לאחד עשר נראה פשוט משום דמעשר כיון דג"כ דינו כבכור דאין לו פדיון כלל כדתנן בתמורה כ"א הנ"ל א"כ יש בו משום הפסד קדשים אם יכניסו לכיפה וכמ"ש התוס' הנ"ל והרא"ש ה' פ"ב ס' ב' גבי בכור משא"כ בספק אחד עשר דהוא קרב שלמים כדתנן בבכורות ס' שם דצריך פדיון כמו שלמים ואין בו משום הפסד קדשים כלל דסוף ילך דמיו לאיבוד ודינו ככל הקדשים בזה"ז דבהמה תיעקר דהיינו מכניסו לכיפה משום תקלה וכמ"ש התוס' הנ"ל והשתא הא דמוק"ל בש"ס דילן להך דתני ימותו במעשר בזה"ז הוא נמי משום דקאי התם על יצאו שנים בעשירי וקראן עשירי דעשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה ומש"ה בזמן הבית ירעו לרבנן בזמן הבית ודאי איכא משום הפסד קדשים בכל הקרבנות שהרי לאחר שירעה ויסתאב יפדה ויביא בדמיו קרבן וכדין שלמים שנתערב במעשר דיביא בדמי היפה שבהן שלמים כו' וכמ"ש רש"י בזבחים ע"א במשנה ע"ש (וע' פסחים צ"ח ורבנן היכי עבדי בפסח שנתערב בכור א"ר כו' כל היכא דאיתי' כו' ע"ש וע' ברמב"ם פ"ו מה' פה"מ ה' י"ד וצ"ע וע"ש בל"מ ה' י"ג) ולכן ודאי אסור להכניסו לכיפה בזמן הבית משום הפסד קדשים כמ"ש משא"כ בזה"ז שדמי השלמים שיפדה ילכו לאיבוד ומאחר דבין כך וכך צריך להפסיד או הדמים או הבהמה עצמה אסור להשהות הבהמה בזה"ז עד שיומם משום תקלה דגיזה

ועבודה כיון דגם אחר שיומם אין לו תקנה רק לאבד הדמים בזה"ז כמ"ש ומשו"ה ימות בזה"ז וא"ש ולק"מ קושית הנ"ב ז"ל בהסוגיא עצמה הנז' וגם א"ש בפשי' ד' הרמב"ם ז"ל בעז"ה דמעשר עצמו ודאי יאכל במומו כדקתני בהדיא בתוספתא הנזכר וס"ל דגם לאחר שביטלו מלעשר בזה"ז נוהג דין התוספתא הנ"ל דאם עבר ועישר ירעו כיון דיש לו תקנה לאחר שיומם לא גזרו לאסור להשהותו משום תקלה משא"כ בסוגיא דבכורות ס"א דאיירי באחד עשר בזה"ז כיון דגם לאחר שיומם אין לו תקנה בזה"ז כלל רק שילכו עכ"פ הדמים לאיבוד ומשו"ה מעיקרא אסור להשהותו כלל משום תקנה בזה"ז כמ"ש: ויצא לנו מזה דין חדש דמ"ש התוספות בבכורות נ"ג הנ"ל לחלק בין בכור לקדשים בזה"ז כמ"ש נ"ל דאם עבר והקדיש בהמה בזה"ז ואח"כ נתערב בבכור דמכניס שניהם כאחד לכיפה דמשום בהמת קדשים דגזרו להשהות בזה"ז משום תקלה כמ"ש אסור להשהות גם הבכור שנתערב בו משום ספק בהמת קדשים כמ"ש ולמדנו זה מן הסוגיא שם דפריך אפילו חד נמי ר"ל אחד עשר עצמו בזה"ז ומשני דקמ"ל אפילו תרי דאיכא פסידא ר"ל משום אידך דמעשר דיש בו הפסד קדשים כיון דא"צ פדיון אח"כ כמ"ש ואפ"ה שניהם ימותו משום חד דשלמים דמעורב בו דאסור להשהותו וכדקתני בתוספתא נתערב באחד עשר כולם ימותו ור"ל אפ"ה המעשר ג"כ וכ"ה שם ריש ה"ז להדיא עשירי וי"א כולם ימותו ע"ש וא"ש גם פשטי' דהסוגיא הנז' וגם מש"כ בשו"ת תו"ר שם ע"ד התוס' הנ"ל דה"ט דבכור אסור להמיתו משום דאין לו פדיון כמ"ש.

דא"כ למה אמרו שם ס"א הנ"ל במעשר דימות דהרי מעשר ג"כ אין לו פדיון ודחק טובא בזה ע"ש ולק"מ דהתם משום אחד עשר הוא דצריך פדיון באמת כמ"ש"ל וא"ש: והגאון ר' שמואל אביגדור נ"י בפ"ה לתוספתא שם במחכ"ת לא עמד על כל זה וכ"ש ז"ל ובגמרא מוקמינן דאפילו מעשר כדינו נמי ימות עכ"ל ובמחכ"ת הוא נגד דברי הרמב"ם הנ"ל ודברי התוס' והגמרא עולים כאחד באמת וגם לאחר שבטלו מלעשר בזה"ז עסקינן וכמ"ש וכ"ד בפירושו שם בזה אינם מדוקדקין לענ"ד יעו"ש והגאון ר' משה סופר ז"ל בספרו חי"ד ס' ש"ו ואו"ח ס' קל"ט הקשה דהיה לחכמים לתקן שיטילו מום במעשר בהמה בזה"ז ויפדה וישדי ד' זווי בנהרא עכ"ל ובמחכ"ת נעלם אז ממנו שאין פדיון למעשר בהמה ואולי טס"ה שם ומש"ש עוד דלמאי דקיי"ל מקריבין אע"פ שאין בית היה אפשר להקריב במקום המזבח ק"פ דדוחה טומאה והאריך עוד בזה בסי' רל"ו שם בשם חותנו הגאון רע"א ז"ל ובשם הגאון יעב"ץ ז"ל דבכל קרבנות ציבור י"ל משום דבאין משקלי ציבור ואין השקלים נוהגין אלא בפני הבית כדתנן בסוף שקלים (וכן בכורים כדתנא התם).

וי"ל דלכן סדרו מס' זו בסוף הסדר אע"ג דמוקדם בתורה בפ' משפטים (ומ"ש הרמב"ם ז"ל בזה צ"ע) משום דכל ס' זרעים נוהג בארץ ישראל גם בזה"ז (ע' ס' פאת השולחן) משא"כ בכורים וכן י"ל במס' חגיגה וק"ל) אך קרבן פסח היה אפשר להקריב דאף דאין לנו אבני חושן הלא אין כה"ג מעכב ויוכל כהן הדיוט להקריב ע"ש וכ"כ בס' דרכי הוראה להגאון מוהרר צבי הירש חיות ז"ל ס"ו ע"ש ובמחכ"ת אולי שכחו כולם כי גם מימות הגאונים ז"ל אין לנו תכלת שהוא דם חלזון וכמ"ש ברי"ף ז"ל הלכות ציצית ס' רע"ג ובתוספתא דמנחות פ"ו תניא תכלת וא' ותולעת ש' ושש מעכבין זא"ז ד' בגדי כה"ד מעכבין זא"ז ושם בפ"ט הניא תכלת שלא מן החלזון פסולה ותולעת ש' שלא מן

התולע שבהרים פסולה וקחשיב שם מנורה וכ"ש ע"ש ומשמע דרק בתכלת דבגדי כהונה קעסיק התם דומיא דתולעת שני ואינך וא"כ גם בבגדי כהונה בעי חלזון דוקא (וכ"כ המש"ל בפ"ח מהל' כל"המק ה' י"ג ע"ש ודלא כהגאון בעל תפארת ישראל נ"י בס' מועד כללי בגדי קודש צד 107 שהשיג על המש"ל בזה דמשמע ליה מד' הרמב"ם ז"ל דלבגדי כהונה א"צ חלזון ועפ"ז העלה דגם לציצית א"צ חלזון כדמוכח במנחות מ"ב דגמרינן להו מהדדי לענין טעימה מכליל תכלת ע"ש ובמחכ"ת נעלם ממנו התוספתא הנ"ל דבהדיא אמר דתכלת שלא מן החלזון פסולה והמש"ל שם לא זכר לד' התוספתא בזה שכתבנו וצ"ע) וקיי"ל כרבי דגם אבנטו של כה"ד הוא מכלאים ומתכלת דוקא וע"ש פ"ח במש"ל ה' א' ב' וא"כ א"א להקריב כלל בזה"ז בלא חלזון כמ"ש [ועכ"פ עיקרי כל ההלכות מסדר קדשים אינן נוהגין כלל בזה"ז ושייך שפיר לבקש על המקדש בתחילה כמ"ש בעז"ה וע"פ מ"ש התוי"ט בהקדמתו בשם בעל כף נחת ז"ל דסדר נזיקין הוא בסוף הסדרים ע"ש (ויש לעשות לו קצת סמוכין ממ"ש במדרש תהלים י"ט אקרא דמשפט ה' אמת זה סדר נזיקין וקחשיב ליה קרא לבסוף וע"ש עוד מ"ש אקרא דתורת ה' תמימה די"ל קצת ואכמ"ל) י"ל קצת בפ"ה יהיה רצון כו' דבאמת לפ"ד של הכף נחת אנחית לן שפיר לכאורה מאי דסידרו מס' אבות והוריות לבסוף דאבות ודאי שייך שפיר למיתני אחר סיומא דכל הש"ס משנה לסדר הקבלה מתורה שבע"פ כולה האמור בכל הש"ס משנה שנאמרה על פה בסיני ונמסרה מדור לדור עד סוף התנאים ואח"כ שייך שפיר מס' הוריות לבאר כל דיני השוגג בהוראה באחת ממצות ה' הנאמרה בתורה שבעל פה המבואר במשנה כולה דאלו הטועה בדבר המפורש בתורה שבכתב פטור מקרבן דאין דין שגגת הוראה רק בהעלם דבר מפי התורה שבע"פ בלבד כמבואר בהוריות ד' בכל הסוגיא וברמב"ם ז"ל פי"ד משגגות ה"ב ולכן סידרו אחר תורה שבע"פ כולה (דליכא מידי דלא רמיזי במתני' כנודע) כל דין שגגת הוראה בתורה שבע"פ וכמ"ש וע"כ הקדימו למס' הוריות תפלה זו דות"ח בתורתך שלא נטעה בהוראה ח"ו ובסיומא דהש"ס שייך שפיר גם משנה הסמוכה דבן ב"ב אומר הפוך בה כו' ומינה לא תזוע כו' כלומר שיהגה בה תמיד למען לא ישגה בהוראה חלילה וגם משנה הקודמת בן עשר שנים למשנה שייך ג"כ בסיומא דהש"ס משנה וע"ז סיים בתפלה זו שלא נכשל בהלכה ויתן ה' חלקנו בתורתו וכעין תפלת רנב"ה בכניסתו לבית המדרש התפלל כאן בסיומו דהש"ס משנה ועל כי מציון תצא תורה ודבר ה' כו' הקדים להתפלל כאן גם על המקדש שיבנה במהרה בימינו אמן כן נ"ל ע"פ דרכו של הכף נחת ז"ל ג"כ בזה בעז"ה יתברך עד כאן נדפס בשמי בס' נת"ע הנז' ואידי דאיירינן בדיני קדשים וקרבתות וגם כי הובא דבר הקונטרס הלז שנית בדפוס בין פסח ראשון לשני וסמוך לחג השבועות ע"כ ראיתי לבאר כאן ג"כ סוגיא אחת במס' חגיגה ט' דאיירי בדיני תשלומי קרבנות החג וכמו שאבאר בעז"ה):

חזקי' נטמא ביום מביא כו' ומצויין שם בכריתות ט' וכ"פ ברש"י ובתוס' דקאי אהא דנזיר מביא קרבן ח' על טומאות הרבה ע"ש וכל הסוגיא תמוה מאוד לפירושם ז"ל דמאי ענין תשלומין בנזיר שנטמא שני פעמים לחיוב ראייה בעזרה ביו"ט כלל ועוד דהרי הדחיה בנזיר הוא משום לילה דלא חזי לקרבן וא"כ לא דמי לדחיית חיגר ביו"ט א' דגברא לא חזי וכמ"ש התוס' בכ"מ לחלק בין יומא לא חזי לגברא ל"ח והגאון בעל טו"א

ז"ל האריך בזה בכ"מ ג"כ יעו"ש ועוד דבמאי דמשני שאני טומאה דיש לו תשלומין בפסח שני קשה טובא ג"כ דקרבת ראשין לאו משום טומאה לא הוי חזי רק משום לילה (וזה יל"ק) אולם בלא"ה הקשה כאן הטו"א ז"ל טובא על שיטת רש"י והתוס' בזה ולא העלה דבר ברור כלל ע"ש והיותר תימא לענ"ד דבכריתות ט' במקומו דהתם תנן הך דנזיר שנטמא טומאות הרבה ושם פליגי רבי ור"י בר"י אי חיילי עלי' נזירות בז' או בח' ע"ש והנה לא הובא שם כלל בכל הסוגיא הך דנטמא ביום כו' דפליגי הכא חזקיה ור"י ובאמת טס"ה מה שנרשם בכריתו' ט' וצ"ל ח' אבל שם ג"כ לא קאי אנזיר כלל רק רש"י ז"ל פי' גם התם כן ע"ש ובאמת למאי דקי"ל בנזיר י"ח כחכמים דעיקר תליא רק בחטאת וכמ"ש הרמב"ם בפ"ו מה' נזיר הלי"ב ט"ו דקרבת אחד על הכל עד שיביא חטאתו ע"ש א"כ לא משכח"ל ש להך פלוגתא דחזקיה ור"י בנטמא בלילה גבי נזיר כלל: ולכן נ"ל לפרש בעז"ה דהך דנטמ' ביום כו' באמת ביו"ט עצמו קאי ולא אנזיר כלל וה"פ נטמא ביום כלומר ביו"ט ראשון לאחר שהאיר המזרח נטמא בשרץ וטיהר למחר מביא כלומר לכו"ע חייב להביא קרבן עולת ראייה למחר שכבר נתחייב בתחלת יום ראשון בבוקר בקרבן אבל נטמא בלילה אינו מביא עוד לחזקיה שכשהאיר המזרח ביו"ט א' כבר היה טמא ואף שטיהר עצמו בשני משום דשני תשלומין דראשון הוא וכ"ה בירושל' להדיא דגרסי' התם אף בטמא כן נטהר בשאר הימים ע"ד דחזקיה פטור וע"ש בק"ע ובש"ק ולפמ"ש הירושלמי והבבלי עולים כאחד ור"י פליג דאף שנטמא בליל יו"ט א' נמי מביא למחר ביו"ט ב' כשיטהר וס"ד דמקשי משום דס"ל לר"י דתשלומין זה לזה ורצה לדחות דלא דמי חיגר לטומאה משום דטומאה יש לה תשלומין בפ"ש וה"נ יש תשלומין לטמא ביו"ט ראשון אף לר"י דס"ל תשלומין דראשון גבי חיגר ודחי דבפ"ש גופיה לאו תשלומין דראשון הוא ומשו"ה מסיק דהתם טעמא דר"י משום דלילה אינו מחוסר זמן והוה ליה כנתחייב כבר בראשון בתחילת ליל ראשון משא"כ בחיגר מעיו"ט וכל יו"ט א' דלא הוי חזי בלילה כלל וא"ש כל הסוגיא בפשיטות ובכריתות ח' לא מייתינן התם רק להמסקנא דהכא דכיון דס"ל לר"י תשלומין לראשון וע"כ ה"ט דאמר אם נטמא בלילה מביא משום דס"ל לילה אינו מחוסר זמן ולא מנזיר פריך נמי התם דאיו"ט קאי וכמ"ש ונלע"ד ברור דהרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' חגיגה נראה שהוא ז"ל מפרש סוגיא זו כמ"ש בעז"ה שכתב בה"ה שם וז"ל אם נטמא בליל יו"ט א' אע"פ שטיהר למחר (ר"ל ביום שני לאחר הערב שמש) פטור אבל אם נטמא ביום ראשון ה"ז חייב להביא כו' כשיטהר עכ"ל והרב בעל כ"מ ז"ל הביא ע"ז פירש"י ז"ל הנ"ל דגבי נזיר מהנייא פלוגתא דחזקיה ור"י ומכאן נלמוד ג"כ לראיה ע"ש בכ"מ וכ"ד תמוהין שכבר נודע דרך רבינו ז"ל שכל דין שאינו מפורש בש"ס רק שצריך ללמוד דבר מדבר אין דרכו להביא רק בלשון יראה לי וכה"ג אמנם לענ"ד האמת יורה דרכו דהרמב"ם ז"ל ודאי שהי' מפרש באמת לפלוגתייהו דחזקיה ור"י ביו"ט עצמו ולא בנזיר כלל וכמ"ש בעז"ה וא"ש שכל דבריו ז"ל מפורש בש"ס ממש רק דפסק כחזקיה דלילה מחו"ז משום דרבי' דר"י הוה וכדקיי"ל בכ"ד [ובהכי א"ש בפשיטות מה שתמה הכ"מ בפ"ו מה' בכורות הי"ד על שהשמיט רבינו ז"ל הא דארי"ש בזבחים י"ב ליל ח' נכנס לדיר להתעשר ע"ש ולק"מ דכיון דהך דרי"ש אינו אלא למ"ד לילה אינו מחו"ז כדאר"פ בזבחים שם.

והרי רבינו פסק כחזקי' דלילה מחו"ז וכ"כ בפ"ג מה' מחו"כ ה"ד בהדיא דהלילה מחו"ז הוא לכל כו' וע"ש בכ"מ ומשו"ה השמיט הך דרי"ש וא"ש מיהו למ"ש הגאון בעל טורי אבן ז"ל כאן ד"ה לדברי האומר כו' דלא דמי הך דלילה אינו מחו"ז לגבי הקדש בלילה להך דהכא ע"ש נדחה מ"ש]: אך נראה לכאורה לענ"ד להכריח קצת כפי' רש"י ותוס' ז"ל בסוגיא זו הנ"ל מתוך הסוגיא דשבת קל"ב דאר"י התם דמביום נפק"ל דמילה דחיא שבת ואותיב ליה רש"ל מביום דכתי' במחו"כ ומשני ר"י דהתם אצטריך לביום ולא בלילה ואע"ג דנפק"ל מביום צוותו דחיק התם טובא משום דסד"א הואיל וחס רחמנא כו' בלילה נמי כו' ע"ש והקשה בזה הגאון בעל שאגת ארי' ז"ל בס' נ"ג דלמ"ש התוס' בזבחים י"ב שם דלהכי כתיב ומיום הח' ירצה למעוטי ליל ח' להרצאה ולא נפק"ל מביום צוותו משום דביום צוותו ה"א אם שחט בלילה לא תרד קמ"ל דהכא בליל ח' הו"ל מחו"ז ואפי' אם עלה תרד ע"ש והשהא ל"ל לר"י לדחוקי כולי האי גבי ביום הח' דכתי' במחוסרי כפרה לישני נמי הכי דאי מביום צוותו ה"א אם שחט בליל ח' אם עלה לא ירד ככל שחיטה לילה קמ"ל ביום הח' למימרא דליל ח' הו"ל מחו"ז בבעלים עד יום ח' ואפי' אם עלה.

ירד עכ"ד ומה שרצה ליישב שם די"ל דר' יוחנן ס"ל בעלמא נמי כר' יהודא דכל שחיטת לילה תרד ע"ש צ"ע לכאורה למ"ש התוס' בזבחים ק"ח ד"ה לשחיטת דלר' יהודא ודאי דאם שחט בפנים בלילה והעלה בחוץ פטור כדא' שם קי"א משום דאין ראוי להתקבל בפנים לר"י רק דאליבא דר"ש פליגי התם משום דהקודש מקבלו רק שלא היה לו שעת הכושר ע"ש וא"כ ר' יוחנן דא' בזבחים פ"ד דהשוחט בלילה בפנים והעלה בחוץ חייב לכאורה ע"כ דכר"ש ס"ל דאם עלה לא ירד ונסתר תירוץ הגאון בעל שאג"א ז"ל אולם לשיטת רש"י ותוס' ז"ל שם פ"ה ד"ה לא תהא דר' יוחנן אפי' לר"י מחייב התם ע"ש א"ש ואדרבה ר' יוחנן לשיטתו בזה מדהוצרך שם לטעמא דלא תהא פחותה משוחט בחוץ כו' ואלו לר"ש בלא"ה חייב משום דראוי להתקבל בפנים וע"כ דר' יוחנן כר' יהודא ס"ל (וע"ש בתוס' ובצ"ק דאין הכרח כ"כ די"ל דגם לר"ש אצטריך משום שלא הי"ל שעה"כ וצ"ע ואכ"מ) וא"ש דר"י לשיטתו וכמ"ש: אך בלא"ה צ"ע טובא דל"ל לר"י לדחוקי התם כ"כ ולמה לא משני בפשיטות דאי מביום צוותו ה"א דלילה אינו מחוסר זמן קמ"ל וביום השמיני דכתי' במחו"כ דליל ח' דמחו"כ הו"ל כמחו"ז בבעלים ונ"מ לחזור ונטמא בליל ח' דאין חייב שתים וכגון הא דראהשתים בליל ח' דאר"י דאינו מביא בסוגיא זו וע"כ צ"ל משום דבאמת לר"י אליבא דנפשי' ס"ל דגם במחו"כ לילה אינו מחו"ז כדמסיק הכא דאליבא דמ"ד לילה מחו"ז קאמר ולי' לא ס"ל וא"ש בפשיט' בזה גם קושית השאג"א הנ"ל דר"י לטעמי' דס"ל דלילה אינו מחו"ז אפי' במחו"כ לא הוי מצי לשנויי כלל דאצטריך ביום הח' למימר דלילה הו"ל מחו"ז ואם עלה ירד דלר"י ס"ל באמת דליל ח' לא הו"ל מחו"ז כלל בכ"ד אפי' במחו"כ וא"ש אלא דעיקר' דמילתא דר"י ע"כ ס"ל דאפי' היכא דכתי' ביום הח' אפ"ה ס"ל נמי התם דליל ח' אינו מחו"ז אינו אלא מהא דאר"י אפי' נטמא בליל ח' נמי מביא והיינו לפירש"י והתוס' הנ"ל דקאי על נזיר שחזר ונטמא בליל ח' וכתי' ביה נמי בפ' נשא וביום השמיני וא"ש דשפיר הוכיח הכא דר"י דאמר ראה שתים בליל ח' אינו מביא ע"כ אינו אלא למ"ד לילה מחוסר זמן גבי מחו"כ ואיהו דידי' ע"כ ס"ל דאפי' היכא דכתי' ביום השמיני אפ"ה ליל ח' אינו

מחו"ז כדס"ל ע"כ גבי נזיר וכמ"ש וכ"ז לפירש"י ותוס' הנ"ל אבל למש"ל דר"י וחזקי' לאו לענין נזיר קאי כלל אלא לגבי יו"ט גופי' קאמרי הכי דר"י ס"ל דליל יו"ט ראשון אינו מחו"ז וכמ"ש ל"א"כ מאי פריך הכא ובכריתות מיו"ט אזב ודילמא בזב מודה ר"י דלילה מחו"ז משום דכתי' בי' ביום השמיני בפ' מצורע למעוטי ליל ח' וכמ"ש וכן בסוגיא דשבת קל"ב הנ"ל תקשי נמי דלמה לא שני ל"י ר"י דאצטריך ביו' לליל ח' דהו"ל מחו"ז במחו"כ וכמ"ש דהרי לפירושי לא אשכחן בשום דוכתא דס"ל לר"י בהדיא דאפילו היכא דכתיב ביום הח' אפ"ה הלילה אינו מחו"ז רק גבי יו"ט לבד דלא מצינו שום מיעוטא בהדיא בקרא לליל יו"ט ראשון כדמצינו בהדיא במחו"כ וכמ"ש ומוכרח מזה קצת כפי רש"י והתוס' הנז': (אך בעיקר הך סוגיא דשבת קל"ב הנז' תקשה לכאורה למ"ש דעיקר סמך אהא דר"י בנזיר שנטמא דכתיב בי' נמי ביום הח').

וא"כ מאי משני התם הואיל וחם רחמנא עליה לאתויי בדלות כו' והרי בנזיר טמא לא חילק הכתוב בין עשיר לדל לקרבנותיו כלל וכן בזב וזבה אין חילוק בין עני לעשיר כלל אלא במצורע בלבד (אבל ביולדת לא כתי' בה ביום כלל ומ"ש רש"י בד"ה מחו"כ יולדת צע"ק) וא"כ בזב (ונזיר טמא אף דלא נכלל במחו"כ) אכתי תקשי ביום הח' למאי אתי בדידהו ואולי צ"ל דכיון דכל קרבנם אינו אלא עופות וקרבן דלות (לבד כבש אשם נזיר טמא כבמצורע) היינו הא דחס רחמנא עליהו כו' וצ"ע (ובאמת צע"ק להמסקנא דאכתי ביולדת דמביאה נמי בדלות אימא דאף בלילה נמי תיתי הואיל וחם רחמנא כו' והרי בדידה לא כתיב ביום כמ"ש ואולי י"ל דכיון דאהדריה קרא במחו"כ מביום השמיני דכתי' במצורע עני ילפינן כולהו מחו"כ מיני' וכדמשני כה"ג עלי' דרבינא התם הא אהדרי' קרא וצ"ע (וע' רש"י כריתות ז' במפלת לאור פ"א דב"ש פוטרין כו' משום דלילה מחו"ז ופירש"י דכתיב ביום צוותו ע"ש ולמ"ש ביולדת לא נפק"ל מביום צוותו כלל אם לא משום דאהדרי' קרא כמ"ש).

ויש לומר עוד קצת בזה דהא אצטריך קרא לב"ה שם ח' להמפלת לאור פ"א דחייבת בקרבן שני מדכתי' או לבת (כ"ה ברש"י שם ד"ה נחזו' ובתוס' פסחים ג' ד"ה אם אך בש"ס שם הגי' הה"א לבת לרבות כו' ונראה דמל' דלבת נפק"ל הכי ע"ש) ומדאצטריך קרא להכי ע"כ ש"מ דהיולדת נמי לא מצוי לאתויי קרבנה בלילה כלל דאל"כ קרא ל"ל והרי כבר יצאה לשעה שראויה להביא קרבן וצ"ע (והרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות מחו"כ הלכה ד' הנ"ל כ' והלילה מחו"ז כו' חוץ מיולדת בליל פ"א שמביאה קרבן ב' כמו שביארנו וד"ז מהקבלה עכ"ל ולא הביא קרא דאו לבת וגם מ"ש כמו שביארנו הנה בפ"א ה"ח שם לא כתב רק במפלת ביום פ"א והשמיט ליל פ"א וצ"ע וע' בלח"מ שם וגם דבריו צע"ק ואכ"מ) ואמנם במטמא מקדש וקדשיו ושמיעת הקול וביטוי צ"ע מנ"ל דלא ליתו אף בלילה כיון דלא כתיב בהו ביום להדיא ואין לומר משום דאהדרי' קרא וכמ"ש שהרי י"ל דהני קילי טפי דחס רחמנא עליהו לאתויי אף בדלי דלות כדכתי' בפ' ויקרא (וע' כריתות י' וצ"ע) (וע' זבחים צ"ח ומנחות פ"ג ביום מביום צוותו נפקא כדי נסבא ודילמא אצטריך להני דחס רחמנא עליהו כמ"ש וצ"ע וע' תוס' ריש מנחות ובמגילה ד' נפק"ל למליקה ולהזיי' מביום צוותו והרי בעופות דמחו"כ אצטריך נמי קרא דביום השמיני כמ"ש וצ"ע וכן ברמב"ם ז"ל פ"ד מה' מעה"ק ה"א לא נפק"ל לכולהו רק מביום צוותו לבד וסיים לפיכך אין שוחטין אלא ביום כו' ובאמת כיון דשחיטה לאו

עבודה הוא לא נפק"ל מביום צוותו כמ"ש התוס' במגילה ובמנחות רק מביום זבחכם כדא' במגילה שם וצ"ע ואכמ"ל): אמנם לענ"ד יש מקום להעמיד פירושי בסוגיא זו דנטמא בלילה דביו"ט.

קאי כמ"ש בעז"ה והא דלא משני בקושיא דר"י אדר"י מההיא דזב דזב שאני דכתי' בי' ביום הח' לאשמועינן דליל ח' מחו"ז הוא משא"כ ביו"ט דלא מצינו מיעוטא לליל יו"ט בהדיא רק מביום צוותו וכמ"ש די"ל חדא מגו חדא דמדלא משני ר"י גופיה בשבת שם דאצטריך ביום הח' במחו"כ להכי באמת לאשמועינן דליל ח' דמחו"כ מחו"ז הוא ונ"מ לענין חזר ונטמא וכמ"ש והוצרך לדחוקי טובא דסד"א הואיל וחס רחמנא כו' כמ"ש ולהכי פסיקא ליה להש"ס דר"י אליבא דנפשי' ס"ל ודאי דאפילו במחו"כ לילה אינו מחו"ז וכמ"ש וע"כ דההיא דראה ב' בלילה כו' הוא רק לד' האומר לילה מחו"ז וא"ש: (ובאמת כן מוכח בירושלמי חגיגה הנ"ל להדיא דחזקי' ור"י גבי יו"ט קאי דקאמר נטהר בשאר הימים ע"ד דחזקי' פטור כו' וע"ש בק"ע) ובהכי א"ש בפשיטות מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ב ובפ"א מה' חגיגה ה"ד שם דתשלומין דראשון הם והכ"מ תמה ע"ז דפסק כר"י נגד ר' אושעיא דרבי' הוה ע"ש ולמ"ש א"ש בפשיטות שהרי גם חזקי' בסוגיא דילן ס"ל ע"כ דתשלומין דראשון ופסק ג"כ כרבי' דר"י והו"ל נמי שנים נגד ר"א בזה (והש"ק שם כ"כ ע"פ הירושלמי הנ"ל ע"ש ולמ"ש א"ש לזה דגם בהש"ס דילן ס"ל לחזקי' הכי) והרמב"ם ז"ל לטעמיה דמפרש לפלוגתייהו ביו"ט גופא וכמ"ש וא"ש הכל בעז"ה: וראיתי לבאר כאן בעז"ה עוד איזה תשובה השייך לדין תשלומי עצרת ולפלוגתא דר"י ור' אושעיא הנ"ל ג"כ בזה ובדרך אגב יתבאר ג"כ בדין קטן שהגדיל בין פסח לעצרת אם מחוייב באותו חג העצרת בכל מצות החג שלא לעשות בו מלאכה עבודה מה"ת ובכל מצות יו"ט או לא וכ"ז יתבאר אי"ה: סימן ד בעז"ה יום ה' טו"ב לחודש אייר שנת התורה לפ"ק.

שאלה ראוי לברר בדין מי שלא בירך זמן בשני ימים טובים של חג השבועות אם יכול לברך בכל שבעת הימים של תשלומי החג (וכן בחו"ל ביום השמיני שאחר החג ג"כ ולפי שיש בזה מחלוקת האחרונים ז"ל ע"כ ראוי לברר דין זה בעז"ה: תשובה הרב בעל חק יעקב ז"ל בסי' תע"ג ס"ק א' חידש שם על מ"ש המג"א בס"ק א' שם דאם שכח לומר שהחיינו ביו"ט ראשון של פסח דיכול לברך כל שבעת הימים וה"ה בכל יו"ט עכ"ל המג"א והוא מהש"ס דעירובין ד' מ' וכמו שנבאר אי"ה וכתב ע"ז החק יעקב שם וז"ל ונ"ל דה"ה בעצרת דאם לא בירך זמן ביו"ט דיכול לברך כל שבעה כיון דיש לעצרת שלומין כל שבעה עכ"ד הח"י ז"ל שם (ונראה דה"ה לדידן בחו"ל דיש לו תשלומין כל שמונה משום ספיקא וכמ"ש הפמ"ג לגבי שמיני של פסח בזה ע"ש וצ"ע) והקשה ע"ז גיסו הרב בעל אלי' רבא ז"ל בס' תצ"ד ס"ק ד' מהש"ס דעירובין הנ"ל והוא מדגרסי' התם אקרא דהן חלק לשבעה וגם לשמונה ר' יהושע אומר הן חלק לשבעה אלו שבעת ימי הפסח שמונה אלו שמונת ימי החג וכשהוא אומר וגם לרבות עצרת כו' ומפרש התם דלזמן קאמר: ואע"ג דזמן כל שבעה ליכא מ"מ שפיר אסמכיה לזמן דז' ימי הפסח אהך קרא דת"ח לשבעה משום דאם לא בריך יומא קמא מצי לברך כל שבעה כשיזכור והיינו דקאמר ת"ח לשבעה אלו ז' ימי הפסח כו' והשתא אי אמרת דגם זמן דעצרת יש לו תשלומין כל שבעה כד' הח"י הנ"ל א"כ אין שום חילוק כלל גבי זמן בין פסח לעצרת

דאידי ואידי עיקר חיובם לברך ביומא קמא ואי לא מברך בראשון מברך כל שבעה ולמה חלקינהו בהך קרא דבפסח נפק"ל מת"ח לשבעה אבל בעצרת משום דחד יומא הוא ולא נלמוד מת"ח לשבעה להכי אצטריך לרבוויי לעצרת מוגם כמו בר"ה ויו"כ שם והרי כיון דזמן דעצרת יש לו ג"כ תשלומין כל שבעה א"כ גם זמן דעצרת הוי מצי למילף מקרא דת"ח לשבעה ולמה נפק"ל בפסח מהך קרא דכתיב בהדיא שבעה ובעצרת לא נפק"ל רק מריבויה דוגם וכמ"ש וע"כ מוכח דזמן דפסח ועצרת לא דמי אהדדי כלל רק דמי לר"ה ויו"כ בהך דינא דתשלומין ודלא כהח"י הנז' עכ"ד בעל אלי' רבא ז"ל (והפמ"ג בס' תע"ג כתב דיש ליישב קושיית הא"ר הנ"ל וע"כ העלה הפמ"ג ז"ל בס' תע"ג ובס' תצ"ד דהוי ספיקא דדינא בתשלומי זמן דעצרת ע"ש): והנה קודם שנבוא לייש' בעז"ה קו' בעל אלי' רבא ז"ל הנ"ל ראיתי להקד"מה שיש מקו' להסתפק לענ"ד גם בתשלומי זמן דפסח ודסוכות אם כל שבעה תשלומי יו"ט א' הם או כולם תשלומין זה לזה וכעין מחלוקת דר"י ור"א בחגיגה ט' דפליגי נמי בזה לענין תשלומי רא' וחגיגה אם תשלומי ראשון הם או כולם תשלומין זה לזה וכל יום ויום מימי החג חובה באפי' נפשיה הוא ואף דלענין זמן ודאי דאין נ"מ כלל לענין חיגר דנקט ר' זירא ההם אבל מ"מ הרי נ"מ ודאי להא דקאמר בירושלמי התם פ"א ה"א בגר שנתגייר (במקום שיש רשות להתגייר ע"פ הממשלה) בשאר הימים נפק מן ביניהון כו' ע"ש וה"נ לענין זמן י"ל ג"כ דתליא בהך ספיקא דאם נאמר כולם תשלומין לראשון א"כ פטור לכאורה מלברך זמן שהרי בראשון היה פטור ואם נאמר דכל שבעת הימים כל יום חובה לעצמו הוא ודאי חייב לברך אם נתגייר באחד מימי החג וכן לענין קטן שנתגדל בשאר ימי החג (וכמו שאמרו בסוכה ד' כ"ז דהאזרח אתי לר"א לגר שנתגייר וקטן שנתגדל בינתיים ע"ש) ואף דעכ"פ מדרבנן משום מצות חינוך ה' חייב גם בראשון ברא' ובחגיגה (וכן בזמן) וכדא' בחגיגה ד' כל זכורך לרבות רק הקטנים והיינו מדרבנן ומשום חינוך כדמסיק אביי התם אסמכתא מ"מ ודאי הדבר ברור דכשנתגדל בתוך ז' ימי החג דצריך להביא קרבן אחר מן התורה לראיתו ולחגיגתו ולא נפטר במה שהביא בקטנותו בימים הראשונים דלא נתחייב אז רק מדרבנן ולא אתי דרבנן ומפיק דאורייתא כדא' בברכות ד' ובכ"ד ולמ"ד כל שבעה תשלומין זה לזה הרי נתחייב עתה כשהגדיל מן התורה: (ואע"ג דבפ"ה מה' ק"פ ה"ז כ' הרמב"ם ז"ל דקטן שהגדיל בין שני פסחים דחייב לעשות פסח שני ופסק כרבי דא' בפסחים צ"ג דשני רגל בפ"ע הוא ואפ"ה כ' שם דאם שחטו על הקטן בפסח הא' קודם שנתגדל פטור מלעשות פסח שני כשנתגדל הרי באמת כבר תמה על זה הגאון בעל טורי אבן ז"ל באבני מלואים בר"ה ד' כ"ח דאמאי פטור כיון דבראשון לאו בר חיובא היה בעודנו קטן עכ"ל ונעלם ממנו שכבר קדמוהו מהר"י קורקוס ז"ל בקושיא זו והובא בכ"מ שם ותירץ משום דשאני פסח דרחמנא רבי' לקטן שישחטו עליו וממנין אותו [וכמ"ש הכ"מ שם בפ"ב ה"ד דמלפי אכלו נפק"ל ע"ש או ממכסת נפשות כדנפק"ל בפסחים צ"א וע' במש"ל שם הי"ג ואכמ"ל] נפטר הוא בכך מן השני עכ"ל וא"כ בעולת רא' דלא כתיבי קראי לרבוויי קטן מה"ת ודאי דלא נפטר כלל למ"ד תשלומין זל"ז בקרבן שהקריב בקטנותו וחייב להביא עתה מן התורה וכמ"ש ואמנם בזמן דכל מצותו אינו אלא דרבנן שפיר י"ל דאתי דרבנן מה שכבר בירך ביום הא' בקטנותו ומפיק דרבנן (רק יש להסתפק למ"ש התוס' במגיל' י"ט דלרבנן דר' יהודא לא אתי תרי דרבנן ומפיק

חד דרבנן א"כ כשבירך זמן ביו"ט א' הו"ל תרי דרבנן בקטנותו ולא מפיק חיובא דהשתא דהו"ל רק חד דרבנן) אבל בקרבן ודאי דלא אתי דרבנן ומפיק דאורייתא וכמ"ש וכ"ש למ"ש התוס' בכ"מ רש"י ז"ל בריש חגיגה ד"ה איזהו קטן דקטן לא מחויב אף מדרבנן רק בראיית פנים בעזרה ולא בקרבן כלל [וע' מ"ש ברמב"ם ז"נ בפ"ב מה' חגיגה ה"ג ובמ"ש הכ"מ שם ועוד דגם לד' התוס' שם הקרבן צריך להביא בנדבה בחוה"מ ואינו סומך עליו כלל וא"כ ודאי דכשנתגדל צריך להביא קרבן חובה וסומך עליו למ"ד תשלומין זה לזה וכמ"ש: ומיהו בהא דנקט בירו' הנ"ל דנפק מן ביניהון בגר שנתגי' בשאר הימ' ולא נקט קטן ג"כ כדרך הש"ס בכל דוכתי דנקטינהו כהדדי כמו בפסחים צ"ג גבי פסח שני דנקט גר שנתגייר בינתי' וקטן שנתגדל בינתי' (ובסוכה כ"ז הנ"ל גבי סוכה אליבא דר"א וכמ"ש"ל) יש לומר דהירושלמי לטעמי' דס"ל בריש חגיגה שם דבראית פנים בעזרה גם הטף שלא הגיעו לחינוך חייבין דנפק"ל ראי' ראי' מהקהל והובא בתוס' הנ"ל וכן בקטן שהגיע לחינוך משמע התם בירושלמי דמן התורה חייב גם בקרבן דקא"ר ירמיה התם גזירת הכתוב הוא כל זכורך לרבות הקטן וע"ש בקרבן עדה (וקושייתו שם בשירי קרבן דל"ל קרא תיפול"ל מהקהל ע"ש י"ל דצריכי תרווייהו לחייבו גם לראיות פנים בקרבן וצ"ע).

וכן כתב הגאון בעל טו"א ז"ל בחגיגה ו' דמהירושלמי נראה דקטן שהגיע לחינוך חייב מן התורה ע"ש (והא ודאי דלא תקשי דהו"ל למינקט עכ"פ כשהגיע לחינוך בשאר ימי החג כיון דתו לא הוי כגדלות הקטן שבכל מקומות הש"ס דתליא רק בשתי שערות אחר י"ג שנה ויום א' בכ"מ משו"ה לא נחית שם הירושלמי למינקט רק גר בלבד) ואמנם עכ"פ לגבי זמן ודאי דאית לן להסתפק גם בקטן שנתגדל בשאר ימות החג אי צריך תו לחזור ונברך זמן וכמ"ש: והשתא י"ל קצת קו' האלי' רבא ז"ל הנ"ל דלמ"ש התו' בחגיגה ט' ד"ה תשלומין דבעצרת דקי"ל דיש לו ג"כ תשלומין כל ז' לא מסתב' למימר תשלומין זה לזה כלל כיון דימי התשלומין חול גמור הוא עכ"ל וא"כ יש לומר דשפיר נפק"ל בעירובין שם לזמן דשבעת ימי הפסח דוקא מת"ח ושבעה ולא לזמן דעצרת דלא נפק"ל רק מריבויא דוגם משום דהסוגיא דעירובין הנ"ל י"ל דס"ל דגם לענין תשלומי זמן אמרינן נמי כמו בראי' וחגיגה דכל שבעה תשלומין זה לזה וא"כ הרי באמת כל יום ויום משבעת ימי הפסח הוא חיוב גמור לברך בו זמן כמו ביום הראשון ממש רק דמי שבירך ביום הראשון אין צריך עוד לברך בשאר הימ' כמ"ש רש"י בשבת כ"ג דמשהגיע לתחילת הזמן הגיע ע"ש אבל מי שלא נתחייב כלל ביום הראשון כגון שנתגייר בחוה"מ שפיר מחויב לברך זמן גם על ימי חוה"מ דבכל יום משבעת הימים של חג הפסח שייך בהם מצות חיוב ברכת זמן בכ"י בפני עצמו ואף למי שלא נתחייב בראשון כלל וכמ"ש משא"כ בחג השבועות דודאי דאין חיוב הברכה הזאת רק ביום הראשון לבד ועל כל שאר הימים אין החיוב מוטל עליהם כלל על מי שלא נתחייב בראשון כגון שנתגייר בשאר הימים כיון דחול גמור הם כמ"ש התוס' לענין חגיגה וראי' א"כ שפיר חלקינהו קרא לתרי מילי אע"ג דגם בעצרת ודאי דיכול לברך כל שבעה כגון מי שנתחייב בראשון ולא בירך בראשון וכמ"ש הח"י הנ"ל אפ"ה כיון דאם לא נתחייב בראשון לא חל עליו תו החיוב בשאר הימים כלל דודאי דאין החיוב בעצרת רק ביום הראשון לבד וכמ"ש משו"ה לא נכלל גם החג הזה בקרא דת"ח לשבעה דמשמע דבכל

יום ויום מהנך שבעת הימים צריך לתת להם חלק ורמי עלייהו חיובא דברכה זו על כ"י בפ"ע אף למי שלא נתחייב בראשון כלל והיינו בפסח דוקא וכמ"ש משא"כ בעצרת דלא רמי חיוב רק על יו"ט הראשון לבד ומי שלא נתחייב בראשון תו לא רמי עלי' חיובא דברכה זו בשאר הימים כלל להכי לא אסמיך לזמן דעצרת אקרא דת"ח לשבעה רק אריבויא דוגם בלבד וא"ש: ואמנם קודם שנבאר סוגיא זו דעירובין הנ"ל ראיתי לבאר בתחלה בעז"ה דברי המג"א בס' תצ"ד בשם המ"ב שכתב דבליל שבועות אין מקדשין על הכוס עד צאת הכוכבים דכתיב המימות תהיינה וכ"כ הט"ז שם דמאחרין להתפלל ערבית בליל שבועות כדי שיהיה ימי הספירה תמימות והוא מחידושי דינים שבסוף סי' מ"ב מחודש ד' בשם מהר"ש ז"ל דבליל ראשון של שבועות ממתנין עם הקידוש עד הלילה ממש שאם יקדש קודם הלילה יחסר מעט מיום מ"ט לספירה וכתב שבע שבתות תמימות תהיינה עכ"ל והנה לכאורה יש לתמוה ע"ז דהפוסקים ז"ל לאנחתי לחדש דין כזה ומילתא חדתא רק לענין תפלת ערבית וקידוש דיו"ט דקיי"ל דהוא רק מדרבנן לכו"ע ביו"ט וכמ"ש המג"א במ' רע"א ס' ק' א' בשם המ"מ פ' כ"ט מהל' שבת והלא דבר גדול דברו הפוסקים ז"ל בזה דנ"מ בדבריהם לענין תוספת יום טוב באיסור עשיית מלאכה ג"כ לכאורה באמת שהרי דעת הרבה מהראשונים ז"ל לפסוק בפשיטות כהך סוגיא דר"ה ט' ויומא פ"א דתוספת יו"ט ג"כ הוא מן התורה כמו ביוה"כ, כדנפק"ל התם מערב עד ערב ואמר התם ימים טובים מניין ת"ל שבתוכם וכמ"ש המג"א בס' רס"א ס"ק ח' שמן התורה הוא מצות עשה להוסיף מחול על הקודש דתשבתו שבתכם עשה הוה וכ"כ הפמ"ג שם דמשמע דה"ה יו"ט הוה התוספת מן התורה עש וע' בט"ז ס' תר"ח בשם הלבוש דלמאן דיליף תוספת מבחריש ובקציר תשבות ג"כ יש ללמוד משם לכל שבת ויו"ט מן התורה וכדקיי"ל הכי בכל דוכתי בפשיטות והשתא קשיא לן טובא דוודאי בפשוטו נראה דתוספת ליו"ט של חג השבועות ג"כ דאורייתא הוא להך פוסקים ז"ל דכולהו נפק"ל מיתורא דתשבתו שבתכם וגם עצרת בכלל כל יו"ט הוא ולכאורה נראה דמשבתות תמימות תהיינה דכתי' בימי העומר לא שייך למיסר מלאכה בתוספת של חג השבועות כלל שהרי אינו מצווה לעשות מלאכה בימי העומר כלל דנליף היתרא דמלאכה משבע שבתות תמימות תהיינה ועי' בשו"ע ס"ס תצ"ג וא"כ כיון דוודאי נפק"ל מקרא דשבתכם לאיסור מלאכה בתוספת של שבועות כבכל יו"ט א"כ ממילא שוב נסתר ד' הפוסקים ז"ל שלא לקדש ולהתפלל של יו"ט בתוספת של שבועות דכבר כתבנו דבאמת עיקר הקידוש וזכרון קדושת היום בתפלה של יו"ט אינו אלא מדרבנן ע' פמ"ג בפתי' להל' יו"ט פ"א סעיף ג' ולא שייך למעוטי מתמימות כלל דלא קאי קרא למעוטי מצוה דרבנן לבד וכיון דבאמת מדאורייתא נפק"ל תוספת ליו"ט ושבועות ג"כ בכלל שוב אין לנו למנוע מלקדש באותו הזמן שקיבל עליו תוספת יו"ט דהוא מ"ע דאורייתא להוסיף מחול עה"ק כמ"ש וכמדומה שהגאון מוהר"י יעב"ץ ז"ל בס' מ"ע דחה באמת לד' הנך פוסקים הנ"ל בדין קידוש בתוספת שבועות: אמנם כבוד מר אחי הרב המאור הג' מו"ה שלמה הכהן נ"י אמר מכבר לקיים דברי הגאונים ז"ל הנ"ל דדבר ה' אמת בפיהם ז"ל בזה כהרי מצינו ביומא פ"א א' דדרש לקראי שם דכתיב תלת זימני בעצם היום הזה בפרשה אמור גבי יוה"כ חד בלא תעשה דמלאכה וחד בעונש דמלאכה וחד בעונש דעינוי ודריש להו התם למעוטי תוספת יוה"כ מעונש ואזהרה בין במלאכה ובין

בעינוי ע"ש והכי קיי"ל כדא' בסוכה ד' כ"ח דמיעט רחמנא לתוספת יוה"כ מעונש וגם מאזהרה ולא הוה רק עשה בעלמא ע"ש וא"כ יש לדקדק לכאורה מה שלא מצינו בתורה עוד ביו"ט אחר מיעוטא דבעצם היום הזה רק ביו"ט דעצרת דכתיב ג"כ בפ' אמור שם וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש כו' וקשה ג"כ האי בעצם היום דכתיב בשבועות למעוטי מאי דלא מצינו בתורת כהנים שום דרשה בזה ואין ספק דעכ"פ אתי לשום דרשא וע"כ יש לנו לומר באמת דה"נ אתי למעוטי לתוספת חג השבועות גם מעשה גרידא כדמעטינן ביוה"כ מהך מיעוטא דבעצם היום הזה לתוספת מאזהרה ה"נ ממעטינן בחג השבועות גס מעשה לבד דהרי הא דקיי"ל בכל דוכתי דיו"ט עשה ול"ת ובשבת כ"ד כ"ה קאמר ר"א דשבתון עשה הוא ובאמת בעצרת לא כתיב שבתון בשום מקום בתורה כלל וע"כ דנפק"ל העשה בעצרת ממקרא קדש וכמ"ש בס' המצות להרמב"ם ז"ל מצוה קס"ב לכבות ביום החמשים מימי הספירה שנאמר וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש וע' בפמ"ג בפתיח' כוללת לה' יו"ט בפ"א ס"ק ב' וא"כ י"ל בפשיטות דכיון דסמך האי קרא דבעצם היום הזה גבי עצרת אצל מקרא קודש דנפק"ל מיני' לעשה דשביתת יו"ט י"ל דה"נ ממעטינן לתוספ' דעצרת גם מעשה גרידא דדרשינן בעצם ה"ה על עצומו של יום מצווה בעשה לשבות בו ואי אתה מצווה בעשה לשבות בתוספ' של אותו היום כלל כבשאר יו"ט דמצווה עכ"פ בעשה על התוס' כמש"ל ואולי באמת טעמא דקרא הוא כדי שיהי' ימי החול של ספירה תמימות וכמ"ש הפוסקים הנ"ל וא"ש בזה ד' הפוסקים ז"ל דבאמת אין תוספת לשבועות כלל מקרא דבעצם היום הזה וכמ"ש עכ"ד כבוד מר אחי הרב הג' הנ"ל נ"י בזה: אמנם לענ"ד תקשה לכאורה לפי"ז דלמה לן לאטרוחי כולי האי לסתור דרשת הצדוקים בסוגיא דמנחות ס"ה ס"ו דלא נפרש האי ממחרת השבת דכתי' בעומר דשבת בראשית קאמר יעו"ש בכל הסוגיא דתיפוק לי' דבלא"ה אי אפשר לומר לפי"ז דעצרת יהי' לעולם אחר השבת כדעת הצדוקים בזה דא"כ למה לן האי מעוטא דוקראתם בעצם היום בעצרת למעוטי דיכול לעשות מלאכה בתוספת החג הזה עד שתחשך ממש משום תמימות וכמ"ש כבוד אחי נ"י הנ"ל בזה ותיפוק לי' דבלא"ה אסור הוא במלאכה בערב חג הזה דשבת הוא לעולם ול"ל קרא למעוטי תוספת שבועות גם מעשה אלא ע"כ דממחרת השבת יו"ט הוא ודלא כהצדוקים ומדלא נפק"ל שם בהך סוגיא לסתור דרשת הצדוקים מהך קרא דבעצם היום נסתר לכאורה דעת הפוסקים הנ"ל שכתבנו ליישב דבריהם כנ"ל אך י"ל לפענ"ד בזה דאכתי אין הכרח לסתור מזה דעת הצדוקים הנ"ל דיש לומר דשפיר אצטריך מיעוטא דבעצם היום אף לסברת הצדוקים למעט דאין איסור לעשות מלאכה בתוספת חג העצרת לקטן שנעשה בן י"ג שנה ויום א' בכניסת החג וא"כ על שביתת מלאכה בשבת עיו"ט לא היה מצווה עדיין שהרי היה קטן אז ועתה שנעשה גדול בכניסת יום העצרת הוה אמינא שמוזהר גם על התוספת מלעשות בו כל מלאכת עבודה באיסור עשה כבכל יו"ט שיש עשה בתוספת יו"ט עכ"פ קמ"ל קרא דשבועות אין עשה בתוספת כלל (ואף דבקטן שהגדיל ל"ש טעמא דתמימות כלל) וכמ"ש: [ואין לדחות זה שהרי באמת מה"ת לא מהני כלל י"ג שנה ויום א' בלי הבאת סימנין אז לעשותו גדול ע"י השנים בלבד וע' תוס' קידושין כ"ג ד"ה בני זה בן י"ג שנה ויום א' וא"כ לכאו' לא משכח"ל כלל דברגע של תחילת ליל י"ד יהיה נעשה גדול מן התורה דאם הביא שתי שערות מקודם יום זה

קיי"ל דשומא נינהו בנדה מ"ו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ב הל' י"ח מהל' אישות ובטור
אה"ע וש"ע סי' קנ"ה וברגע של כניסת היום אי אפשר לצמצם שיביא אז באותו רגע
ממש השתי שערות ונבדק אז שלא היה בו ברגע הקודם לזה אמנם כבר כתב המשנה
למלך בפ"ב הלכה י"ח שם ובפ"ד ה"ז בה' אישות שם לפרש הסוגיא דיבמות ל"ד
בשופעת מתוך י"ג לאחר י"ג לאחיובי אינהו דשם קשה נמי כה"ג דהיכי משכח"ל
שהכנים לבד יועילו לעשותו גדול דבר תורה כיון דא"א לצמצם כו' וכתב המש"ל שם
ליישוב בפשיטות דמשכח"ל שהביא שתי שערות ביום האחרון של שנת י"ג לד' ר"ת
שהביא בטור אה"ע סי' קנ"ה והובא שם ברמ"א ס"ק י"ד וע"ש בב"ש ס"ק כ' דאז
כשאותן השתי שערות הן עודן בו כשנכנס יום א' בשנת י"ד שפיר מהני הסימנין האלו
לעשותו גדול כש נכנס בשנת י"ד דשתי שערות דביום אחרון של י"ג שנה לא הוו שומא
כלל ור' יהודא בנדה י"ח דאמר תוך הפרק כלאחר הפרק והוי זמן הבאת שני שערות
בתחילת יום אחרון של שנת י"ג וקיי"ל כר' יהודא ומיהו אעפ"כ עדיין קטן הוא כל זמן
שלא נכנס רגע אחד בתחילת ליל י"ד דאז נעשה גדול מן התורה ע"י הסימנין שהביא
ביום שלפניו וע"י הגדלות של יום א' הנכנס בשנת י"ד כמ"ש וע"ש במש"ל וא"ש גם
כאן דשפיר משכח"ל דביום השבת א' ערב הרגל לא היה מצווה עדיין על עשיית מלאכה
באותו יום אע"ג שהביא אז שתי שערות רק בתחילת הלילה כשנכנס ליל של שנת י"ד
אז נעשה גדול מה"ת וקמ"ל קרא דבעצם היום דמ"מ אינו מצווה על התוספת מלאכה
באותו יום משו' דאין לעצרת תוספת וכמ"ש וא"ש]: ואולם גם לעיקר יסוד דברינו בזה
דאשכח"ל לקרא דבעצם היום הזה בקטן שהגדיל אז ביום העצרת עצמו וכמ"ש ראיתי
להקדים עוד לזה מה שנ"ל ליישב בעז"ה בדרך הפלפול קושיות של הגאון בעל מעיין
החכמה ז"ל (בפ' אמור) בסוגיא דר"ה וסוכה מ"א דגרסינן התם דר' יוחנן ב"ז התקין
שיהא יום הנף כולו אסור לאכול חדש ומסיק דהיינו טעמיה משום דמהרה יבנה בית
המקדש ואז שוב לא יותר חדש בהאיר המזרח לבד רק אחר הבאת העומר דוקא ויאמרו
אשתקד מי לא אכלנו בהאיר המזרח השתא נמי ניכול ולא ידעי דדוקא בזמן שאין עומר
האיר המזרח מתיר הא בזמן שיש עומר עומר מתיר דוקא ופריך דאכתי מן חצות יום ט"ז
לישתתרי בחדש דתמיד היו מביאין העומר קודם חצות ומשני דילמא יבנה המקדש לשנה
הבאה בליל ששה עשר סמוך לבוקר או בחמשה עשר סמוך לערב ולא יהיה אז שעות
כל כך לייבש העומר ולטוחנו ולהניפו בי"ג נפה הכל בלילה רק הקצירה לבד יהיה
בלילה וכל אלו המלאכות יהיו מוכרחים לעשותן ביום ובין כך וכך ישהו בזמן הקרבת
העומר ביום ששה עשר עד סמוך לערב ומשו"ה גזרו שלא לאכול חדש ביום ט"ז לעולם
כל היום: והקשו שם ברש"י ותוס' דלמה חששו לשמא יבנה בהמ"ק בלילה או ביו"ט
והא אמרי' בפ"ב דשבועות דף ט"ו דאין בנין בהמ"ק ביו"ט או בלילה כלל דכתיב וביום
הקים את המשכן ותירצו דהני מילי בנין הבנוי בידי אדם אבל בנין דלעתיד כולו עשוי
ומשוכלל ויתגלה מן השמים דכתי' מקדש ה' כוננו ידיך ע"ש והקשה הגאון בעל מעיין
החכמה ז"ל (בפ' תרומה במצות בנין בית הבחירה).

ומש"ל בפ' אמור ט"ס הוא) דא"כ דבנין דלעתיד שפיר יכול להבנות ביום טוב או בלילה
א"כ תקשה לפי"ז דלמה נחוש לשמא יבנה בהמ"ק בששה עשר בניסן כלל והלא לפ"ז
אי אפשר לבית המקדש דלעתיד להבנות רק ביו"ט של חג השבועות בלבד ולא ביום

אחר כלל שהרי בפ"ב דשבועות (דף ט"ו) אמר רמי ב"ח דאין העזרה מתקדשת אלא בשירי מנחה ויליף לה מירושלים מה ירושלים אינה מתקדשת אלא בשתי החלות של לחמי תודה (כדכתיב בנחמ' י"ב) שהיו חמץ והם מדבר שנאכל בה ויוצא ממנה נפסל אף בעזרה בעינן שירי מנחה דוקא שהוא דבר שנאכל בה ונפסל כשיוצא ממנה ופריך אי מה ירושלים בחמץ דוקא אף כאן בעזרה נאמר שיהי' השירי מנחה מן חמץ דוקא ומשני כיון דליכא מנחת חמץ רק בשתי הלחם בעצרת.

א"כ לא אפשר משום דבעינן הקידוש בשעת הבנין ואין בנין בהמ"ק ביו"ט ולא בלילה וכמ"ש והשתא כיון דע"כ בבנין דלעתיד שיתגלה מהשמים אפשר שיגלהו ה' גם ביו"ט או בלילה כמש"ל א"כ שוב אי אפשר לבהמ"ק דלעתיד שיתגלה ב"ב רק ביו"ט של עצרת בלבד כדי שיוכלו לקדשו אז בשתי הלחם שיביאו אז בעצרת שהרי באמת לעולם בעינן מנחת חמץ דוקא כירושלים רק משום דלא אפשר משום דאין בנין בהמ"ק דוחה יו"ט משא"כ בנין דלעתיד שאפשר להבנות ביו"ט.

א"כ שוב אי אפשר שיבנה רק ביו"ט של עצרת בלבד כדי שיוכל להקדש בשתי הלחם שהוא חמץ וא"כ למה חשש ריב"ז שיבנה המקדש דלעתיד בט"ז בניסן כמ"ש וע"ש במעה"ח בזה: והנה עפ"ד הגאון בעל מעה"ח ז"ל הנ"ל היה יש לדקדק לכאורה קצה גם במשנה דשלהי תענית (דף כ"ו) דתנן התם לא היו יו"ט כו' וכיום הכיפורים כו' וכה"א צאינה וראינה כו' ביום חתונתו וביום שמחת לבו ומפרש שם ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש כו' ומוק"ל התם איוה"כ ונראה משו' דשני דברים הללו דהיינו יום חתונתו ושמחת לבו ע"כ לא משכח"ל כהדדי רק ביוה"כ לבד שהיו בו ב' דברי' הללו מתן תורה דהיינו נתינת הלוחות האחרונ' שהי' ביוה"כ כמ"ש ש"י שם וכן בנין בהמ"ק דהיינו חינוך הבית דשלמה שהי' ג"כ ביוה"כ כדא' במו"ק ט' (וכדפירש"י שבריי"ף בזה וכן פ'י הרע"ב ז"ל שם במשנ') (ומ"ש על זה המהרש"א ז"ל בחידושי אגדות שם דלא ידע חינוכו ביוה"כ ומשו"ה מפרש לה התם על ט"ו באב ע"ש).

הוא תמוה ובמחכ"ת נעלם ממנו בזה הסוגיא דמו"ק ט' הנ"ל וגם מ"ש לפרש לה אט"ו באב תמוה ג"כ שאין ספק דכל עיקר ההכרח לפרש הקרא דביום חתונתו דקאי על מתן הור' דרק על הלוחות האחרונ' קאמר קרא דהיינו ביוה"כ ולא מוקמינן להך קרא דביום חתונתו פשוטו דקאי על מתן תורה שהיה בחג השבועות משום דבאמת ס"ל להך תנא דרק על יום אחד לבד מרמז הך קרא דביום חתונתו וביום שמחת לבו ולא משכח"ל לתרווייהו דהיינו מתן תורה ובנין בהמ"ק בחד יומא רק ביוה"כ לבד שניתנו בו לוחות האחרונות ונתחנך בו הבית של שלמה ג"כ וכמ"ש וא"ש וע"כ דלא ס"ל להך תנא לפרש הך קרא על שני ימים נפרדים כלל רק דס"ל דתרווייהו רק אחד יומא הוא דקאי ומשו"ה לא משכח"ל רק ביוה"כ לבד וכמ"ש ולמ"ש המהרש"א ז"ל דביום שמחת לבו קאי על ט"ו באב א"כ מנ"ל לתנא דביום חתונתו קאי על יוה"כ ודלמא על חג השבועות קאי כפשוטו ובלא"ה אין מקום לדבריו בזה ואכמ"ל).

ומה שהקש' שם התוי"ט דמנ"ל דקאי על יוה"כ לבד והלא כל שבעת הימים שקודם החג היה החינוך כדאמר במו"ק שם וע"ש בתוי"ט. ונ"ל דבאמת עיקר ההכרח לאוקמי הך קרא על יוה"כ לבד הוא כמ"ש דס"ל לתנא דביום חתונתו וביום שמחת לבו באמת רק

על חד יומא לבד הוא דקאי תרווייהו וא"כ הרי לא משכח"ל באמת רק ביוה"כ לבד וכמ"ש ומזה הכריח ג"כ דביום שמחת לבו קאי על יוה"כ של החינוך דאל"כ איך קרי קרא ליוה"כ יום שמחה לב והלא אין שמחה בלא אכילה ושתייה כדאמר במו"ק שם.

וע"כ דאיוה"כ דחינוך הבית קאי דבאמת אכלו ושתו אז ביוה"כ מה"ט גופא דאין שמחה בלא אכילה כו' כדאמר התם והיינו דקאמר ביום חתונתו זה יוה"כ וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק דאז ודאי היה גם ביוה"כ יום שמחה לב וכמ"ש(ש): והשתא לפ"ד הגאון בעל מעה"ח ז"ל הנ"ל דהבית דלעתיד בהכרח יהיה חינוכו ביו"ט של חג השבועות דוקא כדי שיוכלו לקדשו אז בשתי הלחם וכמ"ש"ל א"כ מנ"ל להך תנא לפרש הך קרא דביום חתונתו דזו מהן תורה דקאי רק על יום שניתנו בו לוחות האחרונות לבד דהיינו ביוה"כ משום דביום אחר לא משכח"ל לתרווייהו ביחד דהיינו מתן תורה ובנין בהמ"ק וכמ"ש והרי ודאי דשפיר אפשר לפרש הך רישא דקרא דביום חתונתו דזו מתן תורה דעל יום חג השבועות קאמר שנתנה בו תורה לישראל וכן לסיפא דקרא דביום שמחת לבו דקאי על שמחת חינוך בהמ"ק מצ"ל דג"כ על חג השבועות קאי נמי הך סיפא דקרא שפיר רק דקאי על הבית דלעתיד שיבנה ג"כ ביום חג השבועות בלבד וכמ"ש ואם כן אי מפרשינן ליה נמי להך קרא כפשוטו דעל יום מתן תורה שהיה ביום חג השבועות קאמר הרי שפיר מצינו לפרש דתרווייהו דהיינו מהן תורה וחינוך הבית על חד יומא הוא דקאי תרווייהו רק דאבית דלעתיד קאי שיהיה בחג השבועות וכמ"ש ודוחק לומר דבאמת בעיקר הדבר שהיו יוצאות וחולות כו' ה' קבלה בידם בזה שהיה ביוה"כ רק דהתנא מסמיך ליה הכא אהך קרא דצאינה וראינה כו'.

ומשו"ה מוק"ל לקרא נמי איוה"כ לבד ולא על חג השבועות אע"ג דפשטיה דיום מתן תורה שייך טפי על חג השבועות מעל יוה"כ וכמ"ש דהא ודאי דכל כמה דמצינן למימר שהיה להתנא איזה הכרח ג"כ בקרא גופא דקאי רק על יוה"כ ולא על חג השבועות כלל. והיינו מהך סיפא דקרא דיום שמחת לבו דקאי על בנין בהמ"ק וכדמפרש כם דלא משכח"ל רק ביוה"כ וכמ"ש דודאי דטפי ניחא לפרש כן באמת מלפרש דסמך על הקבלה לבד בזה ולמ"ש המעה"ח הנ"ל הרי אין שום הכרח דקרא זה קאי על יוה"כ כלל וכמ"ש וצ"ע).

ואולי י"ל קצת בזה דלמ"ש התוי"ט בתענית שם דהך סיומא דוכן ה"א צאינה וראינה כו' הכל הוא מד' רשב"ג דבריש' דמתני' דתענית הנ"ל א"כ י"ל בפשיטות דרשב"ג באמת לטעמי' בזה דבתוספתא דדמאי פ"ג הי"ז ארשב"ג מעשה ששלח לי ר' יוסי אתרוג כו' וח"ל זה בא מקסרין ולמדתי ממנו כו' שההוא ודאי כו' ופריך עלה בירושלמי פ"ג דדמאי שם ה"ג ולא מפירות שהם מותרין בקסרין הוא ומשני דרבי הוא דהתיר קסרין ורשב"ג קודם רבי הוה ע"ש ופי' הר"ש ז"ל בדמאי פ"א מ"ג דהא דאמר' שם בירושל' דדמאי פ"ב ה"א דרבי התיר בית שאן והתיר קסרין וב"ג כו'.

דבחולין ז' מפרש דבית שאן היה ממקומות שכבשו עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל ומשו"ה התיר רבי את בית שאן שאין צריכין להפריש שם תרומה ומעשר משום דס"ל דקדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קדשה לע"ל ע"ש וכתב הר"ש שם דה"נ צ"ל דקסרין ואינך היו ג"כ כמו בית שאן שכבשו עולי מצרים לבד ולא עולי בבל ומשו"ה

התיר רבי גם המקומות האלו ע"ש (רק דלא בכל הפירות כי אם באתרוג וכה"ג שיש היכר בהם דאינן מן הגדלים בארץ ע"ש בר"ש ובתוס' חולין ו' ד"ה והתיר ובפ' ר"י דף נ"ט ד"ה בצר שהאריכו בדברי הירושלמי הנ"ל) וא"כ מוכח דרשב"ג ור' יוסי דס"ל דקסרין חייב במעשר ע"כ משום דאינהו ס"ל באמת דקדושה ראשונה קדשה לע"ל ג"כ ודלא כרבי (וא"ש דר' יוסי לשיטתו בזה ביבמות פ"ב דאמר ר' יוסי התם דמירושה שניה ואילך קדשה לעולםפי' ר"ח ז"ל שם דירושה שניה היינו ירושת יהושע ע"ש בתוד"ה ירושה ובזבחים ס"א ד"ה מאי ולאידך פירושי וגו' דהתם צ"ע בזה ואכמ"ל) ולמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' בית הבחירה הל' ט"ז דאף דקדושת המקדש קדשה לע"ל אפ"ה קדושת הארץ לענין מעשרות לא קדשה לע"ל ע"ש וכ"כ הר"י ז"ל בתוס' דיבמות פ"ב הנ"ל דאף למ"ד דלמעשר לא קדשה לע"ל אפ"ה לקדושת המקדש ס"ל שפיר דקידשה לע"ל ע"ש וא"כ לרשב"ג דס"ל ע"כ דגם לענין מעשרות קדושה ראשונה קדשה לע"ל וכמ"ש ע"כ דס"ל ודאי דכ"ש לגבי קדושת המקדש דקידשה לע"ל לפ"ד הרמב"ם והתוס' הנ"ל והשתא א"ש בפשיטות דמשו"ה לרשב"ג לשיטתו לא מצינו לפרש לקרא דביום שמחת לבו על בנין דלעתיד שיהיה ביום חג השבועות דוקא כדי שיוכלו לקדשו אז ע"י שתי הלחם כמ"ש שהרי כיון דס"ל לרשב"ג דקדושה ראשונה קידשה לע"ל א"כ לדידיה אין צורך לקדש עוד את הבית דלעתיד כלל כדאמ' בשבועו' ט"ז דלמ"ד קדושה ראשונה קידשה לע"ל לא היה צריך עזרא ג"כ לקדש את הבית השני כלל רק דלזכר בעלמא הוא דעביד לפי שכבר נתקדש בימי שלמה ע"ש וא"כ אין הכרח לפ"ז לבית דלעתיד שיהיה ביום חג השבועות דוקא כדי לקדשו בשתי הלחם שהרי אין צריך לקדשו עוד לעולם כלל למ"ד דקידשה לע"ל ומשו"ה שפיר מוק"ל רשב"ג לשיטתו לקרא דביום שמחת לבו על יוה"כ לבד ואחינוך דשלמה קאי וכמ"ש וא"ש: אלא דהשתא דאתינן להכי נראה דאין מקום כלל לעיקר קושית הגאון בעל מעה"ח ז"ל הנ"ל בזה באמת שהרי בסוגיא דשבועות ט"ז הנ"ל מפורש דלמ"ד קדושה ראשונה לא קידשה לע"ל והיו צריכין לקדש הבית שנית בימי עזרא ע"כ צ"ל דהא דתנן במשנה שם י"ד שאין העזרה מתקדשת אלא באורים ותומים ובסנהדרין ובשתי תודות כו' דלאו בכל אלו תנן אלא דבאחת מכל אלו תנן כלומר דאו באורים ותומים או ע"י סנהדרין או בשתי תודות (וכמ"ש רש"י שם ט"ו ד"ה אפי' למ"ד ע"ש) דע"כ דאף ע"י אחת מכולם קאמר דיכולים לקדש העזרה בהם משום דלמ"ד לא קידשה לע"ל א"כ היו צריכין לקדש ודאי את הבית השני בימי עזרא והרי אז לא הי' אורים ותומים כלל כדאמר ביומא כ"א ואיך קידש עזרא אז את הבית וע"כ דהך מ"ד ס"ל דבאמת סגי באחת מכל אלו ועזרא שפיר קידש אז ע"י שתי התודות לבד אף בלא אורים ותומים ולמ"ד התם דבכל אלו דוקא תנן מוכרח לומר דס"ל דקדושה ראשונה קידשה לע"ל ג"כ ועזרא באמת לא היה צריך לקדש עוד שנית כלל רק לזכר בעלמא הוא דעבד לה ע"ש בסוגיא והשתא לפ"ז אין מקום כלל לקושי' המעה"ח הנ"ל בזה שהרי לכו"ע אין הכרח כלל להבית דלעתיד שיבנה בחג השבועות דוקא דלמ"ד קדושה ראשונה קידשה לע"ל הרי אין צורך לקדש עוד את הבית דלעתיד כלל שגם בימי עזרא לא היה צריך לקדש עוד רק דלזכר בעלמא הוא דעבד וכמ"ש.

ולמ"ד דקדושה ראשונה וגם קדושת עזרא לא קידשה לע"ל דלדידיה ודאי יהיו צריכין לקדש גם את הבית דלעתיד כמו בימי עזרא. אבל לדידי' תקשה דאיך קדיש עזרא בלא

אורים ותומים וע"כ צ"ל דס"ל באמת דבאחת מכל אלו תנן והוה סגי בימי עזרא בשתי תודות לבד וא"כ ה"נ דבבית לעתיד שיהיה אז רוח הקודש ואורים ותומים והרי יוכל להתקדם אז כפיר גם בלא שתי הלחם כלל רק ע"י אורים ותומים וע"י סנהדרין לבד: ובאמת יש לתמוה בזה על הגאון בעל מעין החכמה ז"ל שכ' שם בעצמו דלמ"ד קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא דלק"מ מעיקרא בזה (דלדידי' אין צריך לקדש עוד לעתיד לבוא רק לזכר בעלמא כמו בימי עזרא יעו"ש שקיצר קצת בזה) רק דלמ"ד לא קידשה לע"ל דלדידי' ודאי צריך עוד קידוש מעליא דחק שם טובא בזה ע"ש, ובמחכ"ה לא זכר כלל הסוגיא דד' ט"ז הנ"ל שכתבנו דלמ"ד לא קידשה לע"ל ע"כ צ"ל דס"ל דבאחת מכל אלו סגי וכמ"ש וא"כ הרי לעתיד יהיו יכולין לקדש שפיר ע"י אורים ותומים לבד ובלא שתי הלחם כלל וכמ"ש ושוב אין הכרח לדידי' גם לעתיד לקדשו בחג השבועות כלל וכמ"ש (ורמי ב"ח דאמר דאין העזרה מתקדשת אלא בשירי מנחה כו' ומשמע דס"ל דבכל אלו תנן צ"ל דמיירי דוקא כשצריכין להוסיף על העזרות וע' ברמב"ם פ"ו מהל בית הבחירה הי"ג וי"ד בזה) וא"ש : ואמנם נ"ל ליישב קצת קושית המעה"ח ז"ל הנ"ל גם ע"ד הפלפול בזה דהרי לכאורה קשה בסוגיא דסוכה מ"א הנ"ל דגם בהבית דלעתיד לא משכח"ל לכאורה שיבנה ויגמר ביו"ט כלל וכגון בפסח דאיירי התם שהרי בסוגיא דמו"ק ט' הנ"ל מפורש דאי אפשר שיהי' כלל חינוך הבית ביו"ט משום דאין מערבין שמחה בשמחה ע"ש וע"כ צ"ל לכאורה דאתיא באמת רק כמ"ד בפסחים ס"ח דכל עיקר שמחת יו"ט אינה אלא רשות ע"ש ונראה לכאורה דלדידי' לא ס"ל כלל להך דינא דאין מערבין שמחה בשמחה גבי יו"ט כלל ולהלן אבאר אי"ה אך כ"ז ביו"ט של פסח לבד אבל בעצרת דא' בפסחי' שם דה"מ בעצרת דבעינן נמי לכם ע"ש וא"כ הרי לכ"ע אי אפשר עכ"פ שיגמור הבנין בחג השבועות כלל מטעמא דאין מערבין שמחה בשמח' וכמ"ש ולהלן אבאר אי"ה : ואולם בעיקר יסוד קושית הגאון בעל מעה"ח ז"ל הנ"ל נראה לחדש לפענ"ד בזה בעז"ה דמלבד דבהקרבת שתי הלחם בעצרת כבר נודע מה שנסתפק בזה בשו"ת קול אליהו סי' כ"ט (והובא בס' עיקרי דינים חא"ח סי' כ"א אות ה') שאם אירע בזמן הבית שלא מנו ספירת העומר בירושלים אם יכולים להקריב כלל (מנחת העומר) [צ"ל שתי הלחם] בעצרת מן החדש והביא ראיה שם משמיטין ויובלות דדוקא משום יתורא דקרא ילפינן דצריך לעשות יובל אף שלא מנו השמיטות וא"כ בספירת העומר דליכא ריבויא יש במשמע דזה תלוי בזה עכ"ל (כמו שהובא שם בס' עיקרי דינים הנ"ל בזה *) והס' קול אליהו עצמו אין נמצא אצלינו) והנה מ"ש מהך דיובל ושמיטין דדוקא משום יתורא דקרא הוא דמחייבין לעשות יובל אף שנא עשו שמיטין נראה דנתכוון בזה להא דגרסי בתורת כהנים פ' בהר פ"ב ה"ב ומנין שצריך לעשות יובל אע"פ שאין שביעית ת"ל והיו לך גו' השע וארבעים שנה דר"י וחכ"א היובל אינו נוהג אא"כ יש עמו שביעית ע"כ ועש' בק"א וא"כ נראה דאף לר"י שם אינו אלא רק משום דגמרי' מקרא בהדי' דכתי' והיו לך גו' תשע וארבעים שנה וקדשתם שנת החמשי' דאתי לרבוויי בהכי דאין מצות היובל תלוי במצות שביעית וכמ"ש בתו"כ הנ"ל.

אבל גבי שתי הלחם והעומר דלא מצינו שום ריבוי בקרא לזה בהדיא, שפיר יש לנו לומר דאין מצות שתי הלחם רק כשקרב העומר, וספר לו השע וארבעי' יום ג"כ כדכתי'

בקראי דפ' אמור בהדיא וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר וגו' הספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה וגו' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש ונו' ומשמע ודאי מפשטי' דהנך קראי דאין עיקר מנות חיוב ספירת העומר רק אחר שהקריבו והביאו העומר ממחרת הפסח ואז לאחר שיספרו לו מ"ט יום יקריבו שתי הגה"ה (*וע' עוד בס' עיקרי דינים שם סי' כ' אות ח' שכ' בשם ס' יוסף אומץ סי' ו' הילכתא למשיחא אם היה נבנה בהמ"ק בין פסח ראשין לשני אם יעשו אז פסח שני ע"ש והנה אי ספר הנ"ל לפנינו אבל לענ"ד דבר זה הוא תוספתא ערוכה בפסחים פ"ח ה"ב וז"ל גר כו' וכן קטן שהגדיל (כן הגיה הגר"ח ז"ל כס"ע פ"ג גי' הש"ס שם דפסחים צ"ג ע"ש).

בין שני פסחים חייב לעשות פסח שני דברי רבי ר"נ אומ' א"צ לעשות פסח שני שכבר לא נתחייב בראשון ניתן להם לישראל לבנות בית הבחירה היחיד עושה פסח שני ואין הצבור עושין פסח שני ע"כ. והובא ד' התוספתא הנ"ל בירו' רפ"ט דפסחים והק"ע שם לא ידע פירושו דהך ברייתא דניתן להם לבנות בית הבחירה ולכן כתב שם דלא גרסי' ליה כלל ובשירי קרבן שם כתב דאף דבק"ע מחקו מ"מ אחר דגם בתוספתא איתא לכן הגיה דצ"ל ניתן לבנות בית הבחירה ולחוג בו שלשה פעמים בשנה.

ור"ל דמזה דייק דאין הציבור עושין פסח שני דאל"כ משכח"ל ד' רגלים ע"ש וכל דבריו תמוהים מאוד במחכ"ת ואיך רצה להגי' כ"כ בדברי התוספת' והירושלמי מדעתו בזה ובלי שום טעם וריח כלל ובשנת הר"א נדפ' בפה התוספת' מועדהלחם ביום החמשים ויקראו בו ביום מקרא קדש אבל כשלא קרבו ולא הביאו העומר כלל אין חיוב לספירה ג"כ מן התורה כלל וכדס"ל לאמימר במנחות ד' ס"ו דספירה בזמן הזה רק זכר למקדש הוא ומדרבנן לבד וכדא' ההם דמה"ט מנח רק יומי ולא שבועי א' זכר למקדש הוא (ופירש"י שם דהשתא לאו חובה הוא דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש בעלמא הוא כו') וע"ש בתוד"ה זכר ובר"ן ז"ל סוף פסחים ובבעל המאור ובמלחמו' ז"ל שם שכתבו דאע"ג דאנן מנינן יומי ושבועי אינו משום דס"ל באמת דספירה בזה"ז דאורייתא (וכד' הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' תו"מ הל' כ"ד אך לדברי ר' ירוחם ז"ל בס' אדם נ"ד ח"ד גם לאמימר ספירת הימים גם בזמה"ז הוא מה"ת רק בספירת השבועות ס"ל לאמימר דמדרבנן הוא בזה"ז ע"ש ובאמת נראה דקראי דייקי הכי דכפ' אמור כתיב תספרו חמשים יום וגו' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש וגו' חקת עולם וגו' ובפ' ראה כתיב שבעה שבועות תספר לך וגו' ועשית חג שבועות לה' אלהיך וגו' והיינו רק לתשלומי הקרבנות שהיה כל ז' במקדש לבד וכדנפק"ל מהך קרא בחגיגה י"ז לתשלומין של עצרת דחג שבועות כתי' וע"ש בתוד"ה מצוה למימני יומי ושבועי שכ' דתרווייהו איתנהו יומי לקדש עצרת (יום א') ושבועי לתשלומין עכ"ל וא"כ י"ל דמשום הכי המנין דיומי נוהג גם בזמה"ז לקדש יום אחד אח"כ והמנין דשבועי שהוא רק לקדש אח"כ כל שבעה לתשלומין לבד דאינו שייך אלא בזמן הבית ולכן גם המנין דשבועות אינו מה"ת בזמה"ז כלל ובמקו"א יבואר עוד אי"ה) דודאי קיי"ל בארת דספירת העומר בזמה"ז דליכא הבאה ולא קרבן דאינה אלא מדרבנן בעלמא זכר למקדש כדאמר אמימר.

רק דאנן ס"ל דגם משום זכר למקדש לבד צריכינן לממני גם שבועי לעשות בכ"ד זכר למקדש ומה"ט י"ל דגם לרבנן דבר"א שם דמנו יומי ושבועי ס"ל נמי דספירה בזה"ז דרבנן רק דס"ל דעבדינן זכר למקדש בתרווייהו וע' בב"י או"ח סי' תפ"ט ובמג"א שם ס"ק ד' שכ' דרוב הפוסקים ס"ל _____ עם הגהות הגר"א ז"ל ומצאתי שהגיה בתוספתא זו רק תיבה אחת לבד דצ"ל וכן כשניתן להם כו' והגאון ר' שמואל אביגדור במנחת ביכורים שם הגיה ג"כ דצ"ל ולחוג בו ג' פעמים והוא מד' הקרבן עדה הנ"ל ובעיטור ביכורים שם הביא הגהת הגר"א ז"ל הנ"ל דגרסי' וכן כשניתן כו' וכתב דלפ"ז משמע דאדלעיל קאי לענין פלוגתא דר"נ ורבי וכו' שלא הבין בזה לפרש דבריו הקדושי ומה ענין זה לזה ורצה לדחוק שם קצת בזה והניח בצ"ע: אולם לפענ"ד פשוט דודאי צ"ל בתוספתא כמו שהגיה רבינו הגר"א ז"ל.

וכן כשניתן לישראל לבנות בית הבחירה כו' והפי' פשוט בזה דקאי אהא דלעיל דקטן שנתגדל בין שני פסחים דאר"נ דא"ל לעשות פסח שני וקאמר עלה דוכן כשניתן כו' ור"ל דכן הוא אם יבנה בית הבחירה ג"כ בין שני פסחים דאע"ג דלכאורה הי' נראה דבכה"ג לכו"ע חייבין לעשות פסח שני שהרי עיקר חיוב דפ"ש הוא לטמא ושהיה בד"ר (וגם קיי"ל באמת דמקריבין אע"פ שאין בית וא"כ כל ישראל היו מחוייבין לעשות הפסח הראשון באמת רק שלא הי' רשות להקריב) ואעפ"כ אם יבנה בית הבחירה בין פ"ר לשני לכו"ע אין חייבין לעשות פסח שני באמת משום דאין הציבור עושין פסח שני כדמסיק בתוספתא שם וא"ש ד' התוס' הנ"ל בפשיטות וכצ"ל בירושלמי הנזכר ג"כ: והשתא למ"ש הנה עיקר ספיקו דהגאון בעל יוסף אומץ הנ"ל מפורש באמה בתוספתא הנז' בהדיא דבכה"ג לא יהיו צריכינן לעשות פסח שני משום דאין הציבור מביאין פסח שני וכמ"ש וכבר אמרתי דבר זה בעז"ה מאז כשיצא לאור ההוס' הנדפס עם הגהות הגר"א ז"ל בפה בשנת תר"א.

ואח"ז כמו ששה כנים יצא לאור ס' קהלה יעקב להגאון בעל משכנות יעקב ז"ל וראיתי בחידושי פוסקים צ"ג שם שכ' ג"כ להשיג בזה על ד' הקרבן עדה הנ"ל ומפרש ג"כ דברי הירושלמי הנז' וד' התוספתא הנ"ל דר"ל כשיבנה בית הבחירה בין פסח ראשון לשני וכמ"ש בעז"ה רק שלא הזכיר שם להגהת הגר"א ז"ל הנ"ל בזה (דבלא הגהת הגר"א הנ"ל דצ"ל וכן כשניתן כו' וכמ"ש הלשון דחוק מאוד באמת בתוספתא הנ"ל לפרש כן שם מעצמנו רק ע"פ הגהות הגר"א ז"ל הנז' א"ש בפשיטות בזה באמת וכמ"ש).

וגם לא ירד לפרש כם דהך סיפ' אתיא בין לרבי ובין לר"נ באמת וכמ"ש (ולא הזכיר ג"כ לדברי הספק של הס' יוסף אומץ הנ"ל בזה וכמ"ש) וכעת יצא לאור פי' הפני משה על הירושלמי וראיתי שנטה בד' הירושלמי הנזכ' גם כן מדרך האמת. ובמחכ"ת הלך שם בדרך עקלתון מאוד בזה וכל דבריו שם אין להם שחר כלל במחכ"ת והאמת ברור בזה כמ"ש בעז"ה: ע"כ הגה"ה).

ס"ל דספירה בזמה"ז דרבנן (וד' הגר"א ז"ל שם בביאוריו צ"ע בזה ויבואר במק"א אי"ה): וא"כ נראה פשוט לכאורה דכמו דס"ל להלכה דעיקר מצות ספיר' תלי רחמנא בהקרבת העומר דוקא דבזמן דליכא עומר ליכא ספירה ג"כ

וכמ"ש א"כ פשוט דה"נ לאינך מצות דתלי רחמנא בספירה כגון הקרבת שתי הלחם ביום החמשי לספירה כדכתי' תספרו חמשים יום והקרבתם וגו' וכן כל עיקר קדושת חג העצרת דתלי רחמנא ג"כ רק ביום החמשים לספירה כדכתי' תספרו וגו' וקראתם בעצם היום וגו' דלכאורה ה"נ דלא נהגי כלל רק בזמן שיש עומר וכשהקריבו העומר וספרו מ"ט יום אז נתקדש רק ע"י ספירת הימים והשבועות מהקרבת העומר יום החמשים לספירה ולהביא ביום ההוא שתי הלחם וכל הקרבנות שבגלל הלחם כדכתיב שם בפ' אמור אבל כל שלא קרבו העומר אף בזמן הבית ונתבטל אז כל עיקר מצות ספירת הימים והשבועות ג"כ עי"ז וכמ"ש הרי הדבר פשוט לכאורה דשוב אין לנו עוד שום מציאות אז גם לעיקר חיובא דהבאת שתי הלחם כלל שקרעה להם התורה זמן רק ביום החמשים לספירה לבד ואחר דספירה אין כאן בלא הקרבת העומר וכמ"ש הבאת שתי הלחם ביום החמשים ליום הספירה מאין לנו והרי לא ספרו אז כלל ואיך נוכל לקרות את היום ההוא יום החמשים לספירת העומר ולא יזה מנין נוכל לייחסו אז בשם יום החמשים כלל אחר שהוא נמנה רק להקרבת העומר לבד למאי דקיי"ל דספירה בזה"ז דרבנן וכמ"ש ולא עוד אלא דלכאורה דאין לנו שום חיוב אז מן התורה גם לכל עיקר קדושת היום ההוא לקרוא בו מקרא קודש ג"כ שהרי חג העצרת לא תלי רחמנא בימי החודש כלל בשום מקום*) רק ביום החמשים לספירת העומר בלבד וכשאין עומר אין ספירה כלל ואין לנו יודעים איזה יום לקדש כלל ואיך נחוג אז ביום החמשים לספירת העומר והרי לא ספרו אז כלל ולא מיבעיא לרבנן דר"י בתו"כ הנ"ל דאמרי דאין יובל אלא א"כ נהג מצות שביעית והיינו מדכתיב וספרת לך שבע שבתות כנים וגו' ואז וקדשתם את שנת החמשים וגו' וא"כ ה"נ דכתיב שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש וגו' ואז ועשית חג שבועות וגו' אלא אף לר"י שם הנ"ל דאמר יובל אף ע"פ שאין שביעית מלבד דרק התם משום דרבי קרא דוהיו לך גו' תשע וארבעים שנה הוא דס"ל הכי וכמ"ש"ל אלא דאפשר לומר עוד דגם ר"י לא קאמר אלא דגם בלא שביעית דוקא יש חיוב על יובל ג"כ והיינו דתשע וארבעים שנה דקרא משמע שעשאן כולם שנים פשוטות ולא קידש בהם שנת השביעית כלל ואפ"ה צריך לקדש שנת החמשים וכמ"ש אבל כשלא ספר את המ"ט כנה כלל אפשר דמעכב גם לר"י במצות היובל דקרא הכי משמע דכשיהיו לך תשע וארבעים שנה דהיינו כשתספור אותם אז וקדשתם אבל אם אין ספירת השנים כלל אין קידוש ליובל כלל גם לר"י או אפשר

הגה"ה*) (ועי' בהשגת הראב"ד פ"ו מה' י"ט הל' י"ד שכ"ש וז"ל שהרי אדר ואייר ואלול חסרים כו' עכ"ל וצ"ע דמה ענין אייר לכאן שהרי עצרת אינו תלוי בימי החודש כלל ועי' תוס' ר"ה י"ח ד"ה על ניסן וברמב"ם פ"ג מהל' קה"ח הל' י"ב ונ"ל דתיבת ואייר ט"ס הוא בראב"ד ז"ל שם: (ועי' בירושלמי פ"א דר"ה הל' ומש"ש בפני משה עלה דאמר התם אשכחת א' כו' דברי שגגה הם במחכ"ת ע"ש): ג"כ דכיון דכתיב רק והיו לך וגו' תשע וארבעים שנה ומשמע דרבי קרא דאף בלא ספירת השנים כלל רק אחר שיעברו לך תשע וארבעים שנה אז וקדשתם את שנת החמשים וכמ"ש ולהכי י"ל דגם ספירת השנים אין מעכב כלל לר"י ביובל משא"כ הכא דכתיב תספרו חמשים יום (ולא והיו לך חמשים יום) ואז וקראתם וגו'.

וכן איך קרא דשבעה שבועות תספר לך ואז ועשית חג שבועות וגו' אבל כשאין ספירה נוהגת מה"ת אפשר דלכו"ע אין נוהג אז גם חג שבועות עצמו מן התורה כלל וכמ"ש: (אלא דלהלן יתבאר אי"ה דבאמת בעיקר קדושת החג עצמו שהוא לשבות בו ממלאכת עבודה אין לנו שום ספק כלל ח"ו לומר שהוא רק מדרבנן בזמה"ז אף למאי דקיי"ל דספירה בזמה"ז דרבנן שבאמת מה"ת הוא בודאי גם בזה"ז לכו"ע שהרי בהדיא כתב רחמנא שם בסיפא דקרא דוקראתם וגו' חקת עולם לדורותיכם (וע"ש ברמב"ן ז"ל ובנו"ב מה"ת הא"ח סי' פ"ז ויבואר להלן אי"ה) רק דכל דברינו עתה הוא אם לא נדרוש הך קרא דחוקת עולם רק אלפניו לבד ולא אלפני פניו כלל דהיינו על שתי הלחם ג"כ ועל הקרב עמו דכתיבי במקראות הקודמין שם.

וכן למ"ד דספירה בזה"ז מה"ת באמת די ש לנו להסתפק עדיין עכ"פ בקטן שנתגדל בין פסח לעצרת אם חייב אז מה"ת לשבות בחג העצרת (או דאפשר ג"כ דהך קרא דחוקת עולם אתי לדרשא אחריתי וכמו שאבאר אי"ה) ולכן עכ"פ יש לנו לבאר כאן היטב בכל מה שנסתפקנו למעלה בעז"ה): ועכ"פ אם נאמר כדברי הגאון בעל קול אליהו ז"ל הנ"ל דכשלא קרבו העומר ולא מנו ספירת העומר גם בזמן הבית (ע"י איזה סיבה) אין שתי הלחם קרב אז ג"כ כלל דב' המנחות הללו תלי רחמנא זה בזה וכמ"ש א"כ אין שום מקום לקו' המעין החכמה הנ"ל בזה שהרי גם אם יבנה הבית דלעתיד בעצרת לא יהיה אפשר לקדשו כלל ע"י שתי הלחם אז דאחר שלא הקריבו העומר בפסח שאז לא נבנה עדיין הבית שוב אין שתי הלחם קרב בעצרת כלל אף שיבנה הבית אז וכמ"ש.

ה ובזה יהיה נסתר בפשיטות לכאורה גם מש"ל דמשכח"ל למיעוטא דקרא דוקראתם בעצם היום וגו' למעט תוספת חג עצרת מעשה ג"כ לענין מלאכה אף להצדוקים דלדידהו לעולם עצרת אחר השבת דמ"מ משכח"ל שיהיה מותר במלאכה בתוספת החג ואסור בחג עצמו כגון בקטן שנתגדל ביום חג עצרה וכמ"ש"ל שהרי לפ"ז באמת הדבר פשוט דכל קטן שנתגדל בין פסח לעצרת וכ"ש בעצרת עצמו דאינו חייב אז מה"ת גם בעיקר קדושת החג עצמו כלל ומותר לעשות מלאכה מה"ת אז גם בעצם היום ההוא דכיון דכבר כתבנו דאין כל עיקר חיובא דקדושת היום של יום החמשים לספירה נוהג מה"ת רק במי שספר את המ"ט יום של ימי הספירה בלבד והרי הקטן שנתגדל בין פסח לעצרת הדבר פשוט שאף לאחר שהגדיל פטור אז מספירת העומר מה"ת אף אם ספר תחילה עד היום שהגדיל: דכיון דמה"ה הי' פטור מספירה עד שהגדיל איך יתחייב עתה לספור מה"ת אחר שהגדיל דתמימות בעינן וליכא והו"ל מה"ת כמי שלא ספר עד היום ההוא כלל (ולא עוד אלא דאפשר דגם מדרבנן ליכא תו חיובא עליה למימני אחר שהגדיל אז שהרי עיקר מצות חינוך דקטן אינו אלא על אביו לבד וכמ"ש בתוס' ישנים ביומא פ"ב ע"ש וא"כ אחר שהגדיל ודאי דאין שייך עוד מצות חינוך על האב כלל.

וממילא ליכא עלי' חיובא השתא לא מה"ת ולא מדרבנן כלל וצ"ע*) וכן מצאתי בעז"ה בברכי יוסף סי' תפ"ט אות כ' שכתב בשם שו"ת פרי הארץ כ"י בפשיטות דקטן שנתגדל בתוך ימי העומר דמונה שאר הימים בלא ברכה ע"ש (וע"כ דס"ל דגם מדרבנן פטור אז וכמ"ש) וכיון שפטור אז מספירה מה"ת ממילא אין עליו אז חיובא דיו"ט ביום

החמשים לספירה גם כן דתליא זה בזה וכמ"ש: ---- *הגה"ה
וע' בתוס' נזיר ל' ד"ה ה"ג ובתוי"ט ספ"ג דסו"ט ובמש"ל פ"ב מנזירות הי"ג ט"ו ודו"ק.
וכבוד אחי הרב הג' מוהר"ר שלמה הכהן נ"י כ' דבמחכ"ת נעלם מהם שם תוספתא
ערוכה בפ"ג דנזיר ה"ט דבהדיא גרסי' התם דאם הדירו אביו כשהיה קטן ואח"כ הביא
ב' שערות בטל' הימנו נזירות אביו ע"ש וצ"ע: (ע"כ הגה"ה)
ויש לי לעשות סמוכין לכאורה למ"ש דקטן שנתגדל בין פסח לעצרת או גם בעצרת
עצמו דפטור מה"ת מכל מצות החג אז ג"כ והוא מדנקט ר"ז בסוגיא דחגיגה ט' הנ"ל
דאיכא בינייהו בין ר"י ור"א רק בחיגר ביום ראשון ונתפשט ביום ב' ע"ש ויש לדקדק
לכאורה דלמה לא נקט ר"ז בפשיטות בזה דא"ב גר שנתגייר בשאר הימים וכדאמר
בהדיא בירושלמי הנ"ל הך נ"מ דגר ג"כ בזה וכמ"ש"ל וכן הו"ל למינקט נמי קטן שנתגדל
בינתיים וכדרך הש"ס בכ"מ למינקטינהו לגר וקטן כהדדי בכ"מ דאיירי בתשלומין כמו
בפסחי' בפלוגת' דר' ור"נ הנ"ל ובסוכה כ"ז הנ"ל (ולהש"ס דילן דס"ל בפשיטות בחגיגה
ד' דרביא דכל זכורך לקטן הוא רק אסמכתא בעלמא וכמ"ש"ל א"כ ודאי דה"ל למינקט
נמי קטן וכמ"ש והרי קטן קדים במשנה לחיגר והול"ל לאקדומי בזה עכ"פ וכמ"ש) וע"כ
צ"ל דהש"ס נקט התם נ"מ בחיגר דמשכח"ל הך נמי שפיר גם בעצרת משא"כ בגר וקטן
שהגדיל דלא משכח"ל בעצרת עכ"פ כלל דבעצרת גם למ"ד תשלומין זה לזה פטורין
הם הגר והקטן שהגדיל בתוך תשלומי העצרת מכל חיובי קרבן כיון שלא ספרו אז והיו
פטורין לכו"ע אף אם הגדיל בעצרת עצמו גם ממצות יו"ט עצמו וכמ"ש והש"ס נקט
שם רק נ"מ דשייך בכל הרגלים וגם בעצרת וכמ"ש אלא דבאמת הא ליתא שהרי כ"כ
התוספו' שם ד"ה תשלומין הנ"ל דבשבועות לא פליגי באמת כלל ולכו"ע ס"ל בשבועות
ודאי דתשלומין דראשון הוא וכמ"ש"ל וא"כ הרי ע"כ צ"ל בלא"ה דהש"ס לא קאי התם
רק אפסח וסוכות לבד דהרי בעצרת לא פליגי כלל וכמ"ש והדק"ל דהו"ל למינקט שפיר
טפי דא"ב קטן שנתגדל בשאר הימים וכמ"ש"ל ואולי י"ל דניחא ליה למינקט חיגר כו'
לאשמועינן אגב גררא דליכא בינייהו רק כשנתפשט ביום ב' ולא בהיפך כשנעשה חיגר
ביום ב' דלכו"ע פטור (וכדמסקי שם בתוד"ה כיון למש"ש המהרש"א ז"ל ולא כהב"ח
ז"ל ע"ש) והך חידושא לא משכח"ל רק בחיגר לבד וא"ש): אמנם בעיקר דברי התוס'
דפ"ק דחגיגה ט' הנ"ל שפשוט להם דבעצרת לכו"ע תשלומין דראשון הם יש לנו לסתור
דבריהם לכאורה מהירושלמי דחגיגה פ"ב ה"ג שהביאו התוס' בד' י"ז ד"ה אף עצרת
דא"ר יוסי בר בון התם אקרא דויזבחו זבחי' כו' למחרת היום ההוא (בסוף ד"ה א') דדוד
המלך מת בעצרת והיו כל ישראל אוננין והקריבו למחר וכתבו התוס' כלומר דמהתם
משמע שהיה לו תשלומין עכ"ל והנה נכאורה יש ללמוד מדברי הירושלמי הללו שני
דברים.

הא' דע"כ צ"ל דס"ל והתשלומין הם תשלומין זה לזה כר' אושעיא והשנית דגם בעצרת
ע"כ ס"ל דכל שבעת הימים תשלומין זה לזה ואע"ג דלא חזי בראשון חזי בשני גם
בעצרת דבשלמא מפשטא דמתני' שם י"ז דתנן ומודים שאם חל בשבת שיום טבוח אחר
השבת אע"ג דלא חזי ג"כ להקריב בראשון של עצרת כבר כתבו התוס' בזה בריש חגיגה
דשאני הכא דגברי חזי ובר חיובא היה רק דאיסורא דשבת רביע עלי' ויומא הוא דקגרים
ליה הדחיה ההיא שפיר לכו"ע יש לו תשלומין ואף ביו"ט של עצרת שהרי האיש הזה

נתחייב כבר בראשון אלא שאיסור אחר גרם לו שאינו יכול להביא קרבן בשבת ומשו"ה יש לו תשלומין לכו"ע משא"כ היכא דעיקר הדחיה שלא הקריב בראשון היה ע"י הבעלים שלא היו ראויים ולא היו יכולים להקריב אז כגון שהיה חיגר והי' פטור בראשון או כגון בדורו של דוד שהיו כולם אוננים ואסורין להקריב בראשון א"כ וודאי דלד' התו' שכתבו דלכ"ע בעצרת כל ז' תשלומין דראשון ומאן דלא חזי בראשון תו לא חזי בשני א"כ ה"נ לא הי' להם להקריב עוד גם בימי התשלומין כין שהיו פטורין בראשון אלא וודאי משמע דס"ל לר"י בר בון בירושלמי הנ"ל דגם עצרת כל ז' תשלומין זה לזה הן כר' אושעיא ודלא כהתוספות הנ"ל: ובאמת נראה דלהתוס' עצמו ג"כ לא הי' פשיט להם דבר זה כל כך שהרי שם בדף י"ז ד"ה יום טבוח כתבו דאע"ג דלא חזי בראשון מייתי לי' בשני אפי' למ"ד תשלומין דראשון כיון שאין העכבה רק בשביל היום כדפי' לעיל חזיא מיהא קרינן ב' עכ"ל והשתא למה להו למימר אפילו למ"ד תשלומין דראשון תיפוק להו דכיון דבעצרת קאי והול"ל דהרי בעצרת לכו"ע תשלומין דראשון הוא : (ותשלומי הדברים בזה מבואר לעיל דף ל"ט בעז"ה) סימן ה

הן ראיתי לבאר בעז"ה ע"ד אשר העלה הרא"ש ז"ל בה' טומאה ס"ט דין חדש בה' אוהל דמשכח"ל לפעמים דמחית טומאה בביתא ושרי לי' לכהנא למיעל לביתא ואסור למיעל לעליתא ומשכח"ל בכזית מהמת הנתון תחת הארובה שאין בה פותח טפח דטומאה בוקעת ועולה כיון שהוא מונח תחת הארובה ואע"פ שאין בה פותח טפח אבל אינו חוזר ויורד לבית כיון שאין בארובה פותח טפח ודין זה מפורש בפ"י דאהלות מ"ה עכ"ל הרא"ש ז"ל שם והובא להלכה בטושו"ע יו"ד ס' שע"א ע"ש ולפי שלענ"ד יש לדון טובא בד' הרא"ש ז"ל הללו (אף שהובא בשו"ע שם בלי חולק) ע"כ ראיתי לבאר דין זה להלכה וכמו שיבואר לפנינו בתשובתי בזה אי"ה (וכבר נדפס תשובה זו משמי בס' העמק שאלה (דף פ"ח) בשנת תרכ"ד) והועתק כעת כאן בלי שינוי ובקונ' א' יבואר עוד באורך בזה בסייעתא דשמיא: בעז"ה יום ו' עש"ק והטו"ב לחודש חשון ת"ר טו"ב לפ"ק: גרסינן בחולין ד' קכ"ה (ובתוספתא דאהלות פ"ט ומהרי"ב ז"ל לא ציין שם) (והובא בר"ש ז"ל אהלות פ"ח מ"ד ע"ש) תניא ר' יוסי אומר חבילי מטה וסריגי חלונות חוצצין בין הבית לעליה שלא להכניס טומאה לצד שני היו פרוסין על פני המת באויר הנוגע כנגד הנקב טמא כו' (ובתוספתא הגי' המאהיל כנגד הנקב כו' וע"כ דטס"ה דעיקר הוכחת רבא התם דר"י קרי למאהיל שלא בהמשכה נגיעה (הוא) מדקתני הנוגע ע"ש) ומסיים עלה בתוספתא שם מפני שהטומאה יורדה בדרך שנכנסה וגרסי' נמי בסיפא בתו' שם היו נתונין בתוך הבית הרי אלו חוצצין שאני רואה את הקורות כאלו הן יורדות וסותמות עכ"ל התוס' שם והנה בתחילה צריך לבאר דהא דקתני בסיפא הנז' דאם היו פרוסין על פני המת באויר דהנוגע כנגד הנקב טמא דע"כ ודאי מיירי דהמת נתון גם תחת הנקבים שבסריגיין.

דאם לא היה מונח רק תחת הסתום שבסריגיין לבד ודאי דלא היה לנו לטמא את הנוגע כנגד הנקב כלל וכדתנן ברפ"י דאהלות דכשהטומאה בבית בין שיש בארובה פותח טפח בין שאין בארובה פו"ט הנוגע כנגד הארובה טהור וכשאין בארובה פו"ט והטומאה בבית אף אם נתן את רגלו על הארובה טהור לכו"ע כדתנן במ"ב התם.

דבכל מקום אין הטומאה יוצא כלל דרך נקב פחות מטפח כל שאין הטומאה נגד הנקב. וע"כ דמיירי הכא דכשהטומאה מונח גם נגד הנקב בודאי והיינו דקתני פרסן על פני המת כו' דמשמע דבמת שלם דוקא קאמר ר' יוסי הכי ולא קתני פרסן על הטומאה סתם משום דהוה משמע דגם בכזית מהמת קאמר הכי דהנוגע נגד הנקב טמא ובאמת נראה דר' יוסי לטעמיה בזה דס"ל במ"ג שם דכשאין בארובה פותח טפח ומקצת טומאה בבית ומקצתה כנגד ארובה דאם אין בטומאה שיעור ליחלק ולטמא את הבית ולטמא גם כנגד הארובה כגון בכזית מהמת לבד אז הבית לבד טמא והמאהיל כנגד הארובה טהור ודלא כר"מ התם ורק אם יש בטומאה כדי שתחלוק ותטמא את הבית וגם כנגד הארובה אז לר' יוסי גם הנוגע כנגד הארובה טמא והיינו כנגד הטומאה דוקא (וע' ברמב"ם רפ"ט מה' טו"מ ובהשגות ובכ"מ שם ומש"ה נקט ר' יוסי הכא מת שלם דר"ל שהמת הוא תחת כל הנקבים ג"כ דאז ודאי הנוגע והמאהיל כנגד כל הנקבים טמא (אבל אם לא היה שם רק שני זיתים ולא היה מונח תחת הנקב רק כזית לבד אז לא היה טמא רק נגד הזית בלבד) והיינו דקרי ליה ר' יוסי הנוגע דכיון שהמת נגד הנקבים ג"כ א"כ נטמא המאהיל נגד הנקבים ע"י שמאהיל על המת עצמו וכשהוא בעצמו מאהיל על הטומאה אהל נגיעה קרי ליה כדאמר רבא התם (ובגוונא דלא היה המת מונח תחת הנקבים רק תחת הסתום לבד ורק שהיה בנקבים פו"ט והיה נותן רגלו על הנקב למעלה דקיי"ל דנטמא ע"י שעירב את הטומאה כדתנן התם ברפ"י ודאי דבכה"ג לא הוה שייך למיתני הנוגע רק המאהיל לבד דלא הו"ל רק אוהל המשכה כיון שאין הטומאה רק נגד הסתום אלא שממשיך הטומאה עד הנקבים ע"י שנתן רגלו שם ומדקרי ליה נוגע ש"מ דבמאהיל על הטומאה עצמו איירי ולכן טמא אף דמיירי שאין בנקבים פו"ט וע' שבת מ"ד תוד"ה ואין): ועתה יש לנו לבאר דכיון דהא ודאי דעיקרא דמילתא דר' יוסי לא קאתי אלא לאשמועינן בהא דיש חילוק בדין בהני סריגי חלונות בין אם היו פרוסין ע"ג המת באויר ובין אם היו פרוסין על גבי המת בין בית לעליה דאז חוצצין לגמרי שלא להכניס הטומאה לעליה שע"ג כל עיקר משמע ודאי בפשיטות דהך רישא נמי דומיא דסיפא איירי ג"כ שהמת מונח גם נגד הנקבים שבהסריגין ובחבילי המטה דאז דוקא אם היו פרוסין באויר קאמר ר"י בסיפא דהמאהיל כנגד הנקבים טמא וכמש"ל ואפ"ה אשמועינן הכא ברישא דגם בכה"ג נמי אם לא היו פרוסין רק בין בית לעליה (או בתוך הבית עצמו באמצע גבהו שיש תקרה על גביהם למעלה כבסיפא דתוספתא הנ"ל) הרי אלו חוצצין לגמרי ומשמע ודאי דאף המאהיל למעלה כנגד הנקבים שבהסריגין טהור ואף שהמת מונח גם כנגד הנקבים שבהסריגין דומיא דסיפא וכמש"ל וכן פירש"י ז"ל להדיא התם ד"ה חוצצין בין בית לעליה אם שטחן בין קורה לחבירו כו' חוצצין כו' שלא תכנס הטומאה לעליה ואע"פ שנקובים הרי אין בנקבים פותח טפח כו' ואף הנוגע כנגד הנקב טהור עכ"ל ופשוט דרש"י ז"ל בא לפרש בזה עיקר מילתיה דר"י דלא בא רק לחלק בין אם פרסן ע"ג המת באויר דאז הנוגע כנגד הנקב עכ"פ טמא ומשום דאיירי ודאי כשהמת מונח גם נגד הנקב וכמ"ש ובין אם פרסן בין בית לעליה דאז גם הנוגע נגד הנקב למעלה טהור ואף שהוא ג"כ נגד הטומאה וכמ"ש והשתא לפי זה ודאי דטעמא בעי באמת דמדוע מטהר ר"י ברישא גם אם האהיל נגד הנקבים ואף שהטומאה מונח נגד הנקבים ג"כ דע"כ ודאי מוכח מד' ר"י דגם בזה מטהר באמת ברישא כשהיו פרוסין בין בית לעליה

וכמ"ש והנה רש"י ז"ל כ"ש הטעם לחלק בזה משום דכששטחן מקורה לקורה נעשו כתקרה ובטלו כו' אבל כשפרסן באויר לא נעשו תקרה להיות הכל כסתום לפיכך הנוגע כנגד הנקב טמא כו' עכ"ל ומשמע מפירושו ז"ל דהיינו טעמא דאם שטחן בין קורות הבית דאף אם האהיל כנגד הנקבים טהור משום דנעשו כתקרה כו' ונחשב הכל כסתום עי"ז וצע"ג לכאורה בזה דכיון שהוכרחנו דגם ברישא ע"כ איירי שהיה הטומאה גם נגד הנקב וכמ"ש"ל א"כ מאי מהני להו אם נתבטלו ונחשבים כתקרה ממש הרי ודאי גם בתקרה עצמה אם יש בה נקבים אף בפחות מפותח טפח והטומאה נגד הנקבים.

עכ"פ הנוגע ומאהיל נגד הנקבים טמא ודאי כדתנן בפ"י מ"ב הנ"ל אין בארובה פו"ט והטומאה כנגד ארובה הבית טהור אבל כנגד ארובה טמא וכדתנן נמי בסיפא שם דכשהטומאה קדמה את רגלו לכו"ע טמא וא"כ מ"ט מטהר ר"י כשפרסן בין הבית לעליה אף אם האהיל כנגד הנקבים והטומאה נגד הנקבים ג"כ וכמ"ש דאף דחשבינן להו כתקרה אכתי מי עדיפי הני נקבי הסריגה מארובה שאין בה פותח טפח וכמ"ש.

ובהיותי בזה מצאתי להגאון בעל חתם סופר ז"ל חיו"ד ס"ס ש"מ שעמד בזה בסוגיא זו אבל במחכ"ה כל דבריו ז"ל תמוהים שם בזה מאוד וראיתי להעתיק קצת לשונו ז"ל בזה שהקשה שם אהא דמוק"ל אביי התם כשאין בין המת והסריגין חלל טפח כלל ומש"ה קרי ליה ר"י נוגע ע"ש. דא"כ הרי אין הטומאה מתפשטת אלא כנגדה וע"כ הא דקתני הנוגע כנגד הנקב טמא ודאי מיירי שנגע בנקב נגד הטומאה וא"כ ברישא אמאי טהור כיון שנגע נגד הטומאה מידי דהוי כמו ארובה שאין בה פו"ט וטומאה תחת הארובה דנגד הטומאה טמא אלא ע"כ דרישא ודאי שלא נגד הטומאה מיירי א"כ בסיפא אמאי טמא אי לאו דמיירי בדאיכא חלל גבוה טפח ומוכח כרבא עכ"ל שם ובמחכ"ת כל דבריו אלו הם כשגגהכו' דבהא דניחא ליה שפיר אליבא דרבא לאוקמא סיפא דהנוגע כנגד הנקב טמא דכשאין הטומאה נגד הנקב מיירי ומשום דהטומאה נמשכת גם תחת הנקב (כשיש חלל גבוה טפח מהטומאה עד הסריגין וכמ"ש"ל) דהא ודאי ליתא לענ"ד כלל דהרי משנה שלימה שנינו דאף בארובה פותח טפח והטומאה רק בבית הנוגע נגד הארובה טהור כדתנן ברפ"י הנ"ל וכשאין בארובה פו"ט והטומאה בבית אף אם נתן רגלו על הארובה טהור לכו"ע וכמ"ש"ל (והא ודאי דכולהי פרקין דארובה שם לא משכח"ל כלל בטומאה רצוצה כ"א בשיש חלל טפח בין הטומאה להתקרה שע"ג וא"צ להאריך בזה).

ועוד דאי סיפא בשאין הטומאה נגד הנקב מיירי א"כ הו"ל אוהל המשכה ואיך קרי ליה לרבא נוגע. ובלא"ה כבר הוכחנו לעיל מפשטי' דלישניה דהך ברייתא דע"כ בשהטומאה נגד הנקב מיירי ודאי ואפ"ה ברישא לכו"ע מטהרין ודאי אף אם נגע למעלה נגד הנקב והא דקשיא ליה דא"כ מ"ט דר"י באמת דמטהר ברישא כשנגע נגד הנקב כיון דע"כ גס רישא כשהטומאה נגד הנקב מיירי וכמ"ש הלא באמת נראה דרש"י ז"ל כ' לתרץ זאת משום דכיון ששטחן בין בית לעליה בין הקורות נעשו כתקרה ובטלו ואף הנקבין נחשבו כסתומין וכמ"ש"ל ואף דד' רש"י ז"ל לכאורה תמוהין בזה באמת דאין טעם לחלק לכאורה בין נקבי הסריגין ובין ארובה שבבית הפחות מטפח דקיי"ל דכשהטומאה נגד הארובה הנוגע נגד הארובה טמא וכמ"ש"ל מ"מ עכ"פ היה לו להגאון בעל ח"ס ז"ל

להעמיד קושינו בזה רק ע"ד רש"י ז"ל לבד ולא היה לו לחדש אוקימתא בזה מעצמו ולהקשות מתוך זה רק לאביי מאי דבאמת ודאי דגם לרבא תקשי הכי טובא וכמ"ש בעז"ה: וע"כ נ"ל לומר בזה בעז"ה דבפשיטות יש לנו להכריח מתוך כל זה כשיטת מהר"מ ז"ל שהובא בתוס' יו"ט פ"י מ"ה שם והחזיק אחריו בשיטה זו כבוד גאון תורתו נ"י גם כן בקונטרסו הנחמד אשר שלח כעת אלינו בענין זה (אשר העתיק אלינו מספרו היקר העמק שאלה אשר חיבר בחכמתו הגדולה על השאלות לרא"ג ז"ל) ונעתיק ד' מהר"מ ז"ל בזה (ובקצת ביאור על דבריו) שהובא בתו' יו"ט שם ויען כי באמת אין מדיוקי דלישני דמתניתין שם כ"כ הכרח לשיטת מהר"מ ז"ל בזה (כי יש מקום לדחות כפי' הרא"ש ז"ל שם בזה והתוס' י"ט לא הביאו אף כי ראה עכ"פ ד' הרא"ש בפסקיו בזה) אולם מהני דיוקי דברייתא דחולין הנ"ל נ"ל דיש להכריח כד' מהר"מ ז"ל בזה באמת (מלבד מה שהכריח בזה כבוד גאון תורתו נ"י דגם הנך דיוקי דמתניתין דאהלות הנ"ל מכריעין יותר כשיטת מהר"מ ז"ל בזה) ומתוך כל זה יתברר דשיטת המהר"מ ז"ל היא המחזורת יותר בזה בעז"ה: והנה עיקר ד' המהר"מ ז"ל הוא דמדדיק מדלא תני בסיפא דמ"ה הנ"ל ג"כ נתן דבר שאינו מק"ט ממנו ולמטה טמא כדתנן במ"ד שם ע"כ צריך לפרש דמ"ש בסיפא הנ"ל נתן דבר שאינו מק"ט בין מלמעלה כו' דר"ל שנתן למעלה לבד ולא נתן כלל בתחתונה (והאי בין בין כו' דקתני או או קאמר ור"ל או שנתן למעלה לבד כו') ואפ"ה אינו טמא אלא תחתון גם ככה"ג וכמש"ש התו' יו"ט בשמו וז"ל דאפי' נתן בעליונה לבד דבר שאינו מק"ט ולא נתן בתחתונה אין טמא אלא תחתון דכיון דאין בארובה פ"ט אפי' טומאה כנגד ארובה די לנו בזה שהדבר שאינו מק"ט שנתן בארובה שבעליה למעלה דמערב את הטומאה בכל הבית התחתון במקום שהטומאה מונחת שם אבל לא חזינן ליה כאלו הטומאה ג"כ בעליה משא"כ בדבר המק"ט דחזינן ליה כאלו הטומאה ג"כ בעליה דדבר טמא אינו חוצץ עכ"ל ובאמת מלבד שאין טעמו ברור לכאורה כ"כ בזה לומר דאף שלא נתן דבר שאינו מק"ט רק על הארובה שבעליה למעלה לבד אפ"ה חוצץ שלא תעלה הטומאה לעליה דרך הארובה שבין הבית לעליה ואף שהטומאה מונח נגד הארובה וגם לא בא מבואר בדבריו ז"ל בזה אם גם נגד הארובה טהור בכל העליה ואם יש לחלק בזה בין נתן דבר שאינו מק"ט על הארובה שבעליה או אם לא היה שם ארובה כלל בעליה רק ארובה אחת בין הבית לעליה לבד אם גם תקרת העליה עצמה חוצצת שלא תעלה הטומאה לעליה לד' מהר"מ הנ"ל כדין נתן שם דבר שאינו מק"ט או שדין התקרה כדין דבר המק"ט בזה וגם לא בא מפורש בדבריו איך הדין בזה אם היה הטומאה מונח למטה בבית גם נגד תקרת הבית שאין שם נקבים ונגד הארובה ג"כ דאז הבית טמא גם בלתי הדבר שאינו מק"ט שנתן בארובה שבעליה למעלה אם גם ככה"ג כל העליה טהורה כשנתן דבר שאינו מק"ט למעלה בארובה שבעליה ואף שנראה שאין לחלק כלל בזה באמת מ"מ לא בא מפורש עכ"פ בד' מהר"מ ז"ל בזה: ואמנם מתוך ד' הברייתא הנ"ל יתבאר הכל בעז"ה ומתוך זה יתחזקו ד' המהר"מ ז"ל ג"כ ביותר וכמש"ל דהנה כבר כתבנו דכיון דכולא הך ברייתא ע"כ בשהטומאה נגד הנקב איירי א"כ קשיא רישא דתני ר"י דהסריגיין חוצצין שלא תעלה הטומאה מבית לעליה וכמש"ל וע"כ צ"ל דבאמת הרי עיקר טעמא מפורש בתוספתא הנ"ל בזה דתני עלה בסיפא שם דהיו נתונין בתוך הבית ה"א חוצצין שאני רואה את הקורות כאלו הן

יורדות וסותמות והנה ודאי פשוט דהך טעמא שאמרו בתוספתא זו בסיפא בהיו נתונין בתוך הבית דחוצצין משום דרואין אנו את הקורות כאלו הן יורדות וסותמות דהך טעמא מהדר נמי ארישא דהיו נתונין בין הבית לעליה והוא עיקר טעמא דכולה הך ברייתא באמת דמשו"ה מחלק ר"י בין אם היו פרוסין על המת באויר דאז הנוגע נגד הנקב טמא משום דאין דבר שיסתום מלמעלה ולהכי הטומאה בוקעת אף דרך חור הפחות מטפח דהו"ל כטומאה רצוצה משא"כ בהיו נתונין בין הבית לעליה מקורה לקורה או בפרוסין באמצע גבהו של הבית דאז אפי' כנגד הנקבים אין הטומאה בוקעת כלל משום דכיון שיש תקרה למעלה או תקרת העליה או תקרת הבית הסתום נגד הטומאה למעלה שוב אין מקום כלל לטומאה לעלות למעלה דרך נקבים הפחותין מטפח דכל שאין הטומאה רצוצה עד אויר הרקיע אין הטומאה בוקעת כלל דרך חור שהוא פחות מטפח וזהו באמת עיקר טעמו של מהר"ם ז"ל הנ"ל במשנה דאהלות הנ"ל ומשום דאחרי שאין הטומאה עולה דרך נקב שאין בו פ"ט כל שיש תקרה למעלה (או דבר שאינו מק"ט בארובה שבעליה לבד) א"כ הו"ל (כאלו הדבר שאין מק"ט) או תקרת העליה או של הבית שנגד הנקבים כאלו הן יורדות וסותמות את הנקבים הללו שבנקבי הסריגין עד שאין הטומאה יכולה להיות בוקעת עוד למעלה דרך הנקבים הללו וכמ"ש וזהו דמסיים בתוס' הנ"ל דרואין אנו כו' כאלו יורדות וסותמות כלומר שסותמין את כל הנקבים שאין בהם פ"ט וחוצצין בעד הטומאה שלא יעלו עוד דרך נקבים כאלו שאין בהם פ"ט כל שיש תקרה או דבר שאינו מק"ט למעלה נגד הנקבים הללו ומשו"ה העליה טהורה לגמרי (וכן צד העליון של הבית מהסריגין עד התקרה טהור משום דהסריגין חוצצין דתקרת הבית הו"ל כסותם לנקבי הסריגין) וכמ"ש בתוס' הנ"ל: ועכ"פ נתגלה בזה טעמה של המשנה והברייתא הנ"ל דמשו"ה תנן דאין טמא אלא תחתון ואף שלא נתן דבר שאינו מק"ט רק למעלה לבד (דע"כ הכי פירושו דבין מלמעלה לשיטת מהר"ם הנ"ל וכמש"ל) וגם מה"ט תניא גם ברישא דתו' הנ"ל דסריגין הללו חוצצין כו' ומשמע ע"כ דאף הנוגע נגד הנקב טהור כשפרוסין בין בית לעליה וע"כ איירי נמי כשהטומאה נגד הנקב וכמש"ל דעיקר טעמא הוא משום דכל שיש הקרה למעלה או ארובה הסתומה בדבר שאינו מק"ט הו"ל כאלו יורדת למטה וסותמין את הנקבים הללו הפחותין מטפח ומשו"ה כל העליה טהורה בכה"ג ואף כנגד הנקבים טהור שאין הטומאה יכולה לצאת כלל דרך חור הפחות מטפח כל שיש הקרה למעלה או דבר שאינו מק"ט דרואין אנו כל הסתום שלמעלה כאלו יורד וסותם את כל הנקבים הללו שלמטה מהם וכמ"ש.

וכ"כ הג' בעל העמק שאלה נ"י בעיקר הך טעמא בזה דהכיסוי שלמעלה נחשב כאלו נתון למטה כו' (רק שלא כתב כל דבריו בזה כ"א מן הסברא בלבד ואנחנו הנה עשינו סמוכין לד"ק בזהולעיקר שיטת מהר"ם ז"ל הנ"ל גם מן הגמרא והתוספתא להדיא הנ"ל בעז"ה) ואחר שטעם זה מפורש באמת בתוספתא הנ"ל וכמ"ש א"כ צריך לדחוק ולכוון ולהעמיד טעם הזה גם בפירש"י ז"ל דחולין הנ"ל דמ"ש בלשונו ז"ל שם דכל שפרוסין בין בית לעליה נעשו כתקרה כו' דר"ל דע"י התקרה שלמעלה מהם בעליה נעשו אף הן כתקרה ממש וכאלו אין בהם נקבים כלל משום דרואין את התקרה שלמעלה מהן כאלו יורד וסותם וכמש"ל וע"כ צריך לדחוק ולפרש בד' רש"י ז"ל כן שלא יסתור טעם התוס' הנ"ל לד' רש"י ז"ל בזה וכמ"ש (אך מ"ש רש"י ובטלו צע"ק: ועכ"פ קושית הגאון בעל

ח"ס ז"ל הנ"ל מיושב בפשיטות בד' התוס' הנ"ל וכמ"ש וגם נפשטו כל הנך ספיקי הנ"ל דע"כ דלא שנא בין נתן למעלה דבר שאינו מק"ט או שלא היה שם ארובה כלל למעלה רק שהיה תקרת העליה סתומה לגמרי דעכ"פ כל אוהל הרי הוא חוצץ בפני הטומאה שלא תעלה עד לרקיע ושוב אין הטומאה רצוצה למעלה ואינה עולה עוד דרך חור הפחות מטפח ומשא"כ בנתן בארובה שבעליה דבר המק"ט דאין חוצץ בפני הטומאה והו"ל כמו אויר וכאלו הטומאה רצוצה ומאהיל ג"כ ומשו"ה גם כל העליה טמאה וכמ"ש"ל) וכן בכה"ג כל שאין הטומאה יכולה לעלות למעלה דרך חור הפחות מטפח (כשיש אוהל כנגדו או דבר שאינו מק"ט וכמ"ש) לא שנא למעלה שלא כנגד הנקב ולא שנא כנגד הנקב לעולם אין הטומאה עולה למעלה בכה"ג ואף כנגד הנקב טהור וכמ"ש וכן דל"ש בזה בין אם היה הטומאה נגד הנקב לבד או שהיה הטומאה גם תחת הסתום שבסריגין או נגד הארובה ובבית ג"כ דבין כך וכך טהור למעלה כשיש אוהל או דבר שאינו מק"ט נגד הנקב וכמ"ש בטעמא דברייתא דחולין הנ"ל וכמ"ש בעז"ה : ואמנם כ"ז ניחא בפשיטות לשיטת מהר"ם ז"ל הנ"ל אך לשיטת הרא"ש ז"ל בזה ודעמי' (כי לענ"ד גם מד' ר' שמשון ז"ל נראה דס"ל בפשיטות כד' הרא"ש ז"ל בזה והוא ממ"ש בפ"ל למ"ה הנ"ל ליישב ג"כ דמשו"ה לא קתני התם ממנו ולמטה טמא כדתנן במ"ד הנ"ל משום דבסיפא דמ"ה קתני בין מלמעלה כו' וכבר כ' במ"ד שם דפ"ל בין מלמעלה כו' ר"ל שנתן בשניהם למעלה ולמטה וא"כ הוי משמע הכא שממנו ולמטה טמא מן הסתימה שבהארובה העליונה עד למטה וגם העליה טמאה ובאמת אינו כן דכיון שנתן למטה (בארובה שבבית גם כן הדבר שאינו מקבל טומאה) אם כן עליה טהורה עכ"ל הר"ש ז"ל שם וכיון דמדייק הר"ש ז"ל בלשונו בזה וכתב דכיון שנתן למטה אז עליה טהורה משום דהדבר שאינו מקבל טומאה שנתן למטה חוצץ בפני הטומאה משמע דאם לא היה נותן למטה רק למעלה לבד היה הטומאה עולה גם למעלה בעליה על ידי הסתימה שנתן בארובה העליונה ודלא כמהר"ם ז"ל ואין העליונה טהורה להר"ש ז"ל רק כשנתן גם למטה דאז חוצץ כמ"ש וגם מדיוקא דמתניתין הכי משמע לפ"י הר"ש ז"ל הנ"ל דמפרש להאי בין מלמעלה ובין מלמטה דר"ל ע"כ שנתן בשניהם גם למעלה וגם למטה וכפ"י הרא"ש ז"ל הנ"ל וכמ"ש ומשמע להדיא דדוקא כשנתן גם למטה אז אין טמא אלא תחתון אבל אם לא נתן למטה ג"כ רק למעלה לבד אז היה העליון טמא וכד' הרא"ש הנ"ל בעליונה עכ"פ (ומבואר להדיא בד' הרא"ש ומהר"ם ז"ל הנ"ל דעיקר מחלקותם בדין זה תליא רק בפ"י המשנה דבין בין דקתני ואין קיום לד' מהר"ם ז"ל רק אם נפרש להא בין בין דסיפא דמ"ה הנ"ל דאו או קאמר וכמ"ש"ל) ומזה יש להכריח לכאורה דלשיטת הרמב"ם והרע"ב ז"ל בפ"י המשנה שם מ"ד ומ"ה דמש"ש בדבר שמק"ט בין מלמעלה בין מלמטה הכל טמא דר"ל דאו או קאמר דאף שנתן למטה לבד נטמא העליה ג"כ וכפ"י הראשון דהר"ש הנ"ל ע"ש וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בחיבורו פט"ז ה"ג שכ' גבי נתן דבר המק"ט כשיש בארובה פ"ט בין למעלה על הבית ובין למעלה על העליה הכל טמא ובדבר שאינו מק"ט כשנתן על הבית העליה טהורה וכשנתן על העליה הבית והעליה טמאים ע"ש ומשמע דברי שא בדבר המק"ט גם כשנתן על הבית לבד אפ"ה גם העליה טמאה ומשום דעירב את הטומאה גם למעלה וכמ"ש הרע"ב ז"ל וכמ"ש הרמב"ם ז"ל הך טעמא דעירב כו' גם בארובה שאין בה פ"ט ע"ש.

וא"כ מוכח דמפרש למתניתין ג"כ דאו או קאמר ולטעמי' בזה בפ"י המשנה הנז' והיינו כשיטת המהר"מ ז"ל ומוכרח דגם בסיפא דמ"ה הנ"ל דמפרשי לה נמי כפי' מהר"מ ז"ל דאף שנתן למעלה לבד אפ"ה אין טמא אלא התחתון דאו או קאמר וכמ"ש ודלא כמ"ש הגאב"ד הנ"ל נ"י דאין הכרע בזה מד' רבותינו הראשונים הרמב"ם כו' רק מדלא אשתמיטו ללמדנו הך חידושא דהרא"ש הנ"ל כו' אך לענ"ד א"צ לזה דמאחר דמוכרח עכ"פ בד' הרמב"ם ז"ל דמפרש למתני' דאו או קאמר וכמ"ש א"כ הרי מוכרח ג"כ לאידך גיסא בזה באמת דודאי לא מצי סבר כהרא"ש כלל רק כמהר"ם ז"ל וכמ"ש ואכמ"ל (ובהכי א"ש בפשיטות מ"ש הרמב"ם ז"ל ג"כ ברפ"ד מה' טו"מ בחלון שאין בו פ"ט שבין בית לעליה דאין הטומאה יוצאה ממנו ולא נכנסת לאוהל השני ע"ש דמסתימת לשונו ז"ל משמע שם דאף בשהטומאה נגד החלון קאמר הכי דאין הטומאה יוצאה כו' ומשום דמיירי שאין שם חלון למעלה בעליה כלל והוא כד' המהר"ם ז"ל בפשיטות וצ"ע ואכמ"ל: ואמנם אף דאין הכרע מד' הר"ש הנ"ל לכאורה רק דבעליונה ודאי כהרא"ש ז"ל ס"ל וכמ"ש ואין הכרע עדיין איך ס"ל להר"ש בהתחתונה אם נתן דבר שאינו מק"ט רק בעליונה אם שניהם טמאים או דהעליונה לבד טמא מ"מ נראה דכיון דמוכרח עכ"פ מדשנה התנא במ"ה הנ"ל ולא תנא כמו בסיפא דמ"ד ודבר שאינו מק"ט ממנו ולמטה טמא וע"כ צ"ל משום דכשאין בארובה פ"ט ונתן דבר שאינו מקבל טומאה בעליונה לעולם אין שניהם טמאים רק העליונה לבד טמאה והתחתונה טהורה כהרא"ש או דהעליונה טהורה והתחתונה לבד טמאה כמהר"ם וכיון דכ"כ דבעליונה ס"ל להר"ש כהרא"ש א"כ ע"כ צ"ל דגם בהתחתונה ס"ל כהרא"ש דטהורה וכמ"ש ל ולכן אני תמה על כבוד הגאב"ד הנ"ל נ"י בזה דכ"כ ליה גם להר"ש ז"ל דמדלא כ' חידושא דהרא"ש בזה משמע דס"ל כמהר"ם בזה דכשנתן בעליון לבד אין טמא רק התחתון ע"ש ולמ"ש בעז"ה הרי מוכרח בד' הר"ש ז"ל דע"כ כהרא"ש ז"ל ס"ל באמת בעיקר דין זה וגם בפ"י המשנה דבין בין דדוקא בשניהם קאמר ודלא כמהר"ם ז"ל וכמ"ש וכ"כ הר' ירוחם ז"ל בסוף חלק חוה כד' הרא"ש בזה ע"ש (וכן נ"ל קצת מפירוש הגר"א ז"ל דבין בין פ"י התם שנתן בשניהם ובמ"ש אין טמא אלא תחתון כ' משום דחוצץ ע"ש ומשמע דאם לא נתן בהתחתונה עכ"פ כנגד הטומאה טמא בעליה אף שנתן בעליה וצ"ע) ועל הטור ושו"ע ג"כ שהביאו ד' הרא"ש ז"ל להלכה יש לתמוה לכאורה מכל הך סוגיא דחולין הנ"ל והתו' דאהלות הנ"ל דיש להכריח משם באמת דכל שיש אוהל למעלה נגד הארובה אין הטומאה עולה דרך הארובה שאין בו פ"ט וכד' המהר"ם ז"ל וכמ"ש בעז"ה : ונ"ל דהא דמסיים בתו' הנז' מפני שהטומאה יורדה באיזו דרך שנכנסה וכמ"ש ל ופ"י הר"ש ז"ל בפ"ח דאהלות מ"ד הנ"ל דאסיפא קאי דשלא כנגד הנקב טהור לפי שיש לטומאה מקום לצאת עכ"ל והוא תמוה מאוד לענ"ד דמלבד שנראה שלא פירש כן רק לפי גירסתו שם בתוספתא שהטומאה יוצאה בדרך כו' אך לגירסתנו שהטומאה יורדה כו' נראה דודאי אין מקום לפירושו בזה ועוד דאף לגירסתו אכתי מאי דמסיים בזה בדרך שנכנסה אין לו מובן כלל ועוד דבאמת הרי מאי דמטהרינן שלא כנגד הנקב ודאי דטעמו פשוט בזה לפי שהסריגינן במקום שהם סתומין ודאי דחוצצין בפני הטומאה ולא מפני שיש לטומאה מקום לצאת כלל וע"כ נ"ל לפרש בעז"ה דהך טעמא באמת ארישא קאי דלהכי כשיש אוהל למעלה נגד הנקבים מטהרינן גם את הנוגע נגד הנקבים למעלה כדתני

ברישא הרי אלוחוצצין כו' ומשמע דאף נגד הנקבים ג"כ טהור ברישא אע"ג דבסיפ' כשהסריגין הללו נתונין באויר מטמאינן להנוגע נגד הנקבי' עכ"פ משו"ה קאמר מפני שהטומאה יורדה כו' כלומר דברישא דאיירי שיש אוהל למעלה נגד הנקבים אז הטומאה חוזרת ויורדת לבית באיזו דרך שנכנסה ור"ל דאף דהטומאה עולה למעלה אף דרך נקב פחות מטפח כשהטומאה נגד הנקב כדתני סיפא מ"מ כשיש אוהל כנגד הנקבים הטומאה חוזרת ויורדת למטה בדרך שנכנסה למעלה דרך נקבים אלו לפי שהאוהל שלמעלה מהם כאלו הוא דוחק את הטומאה לחזור למטה בדרך הנקבים שנכנסה שם בתחילה למעלה וכאלו סותם את כל הנקבים הללו בפני הטומאה וכמש"ל והוא כד' המהר"ם ז"ל הנז' (ומש"ש הר"ש על גי' התוס' שם חוצצין הבית והעליה עד שתעבור הטומאה כו' וכ' דיש ליישבו לפי גי' דידן ע"ש אולי ר"ל דהאי עד שתעבור כו' הוא כמו בעד (וכמו ובעד כוכבים יחתום באיוב ט') ור"ל שחוצצין בעד הטומאה שעוברת לצד שני שלא תעבור וא"ש): ועכ"פ ע"ד הרא"ש ז"ל תקשי טובא לכאורה מהך סוגיא דחולין הנ"ל דכיון דקתני להדיא דהסריגין חוצצין שלא תעבור הטומאה לעליה אף דרך הנקבים ומטעמא דמפרש בתו' דהקורות שלמעלה כאלו יורדות וסותמות את הנקבים שבסריגין וכמ"ש ומשו"ה ודאי דמטהרינן אף בשהטומאה נגד הנקבים ודומיא דסיפא וכמש"ל ואיך כתב הרא"ש ז"ל בפשיטות דהטומאה עולה לעליה דרך נקב שאין בו פ"ט כשהטומאה נגד הנקב וכמש"ל ואף דנראה לכאורה דהרא"ש ז"ל בעצמו הרגיש באמת בזה וכ' ליישב בפירושו בפ"ח מ"ד הנז' דהך רישא איירי כשאין הטומאה נגד הנקב ע"ש אבל באמת ודאי דאין מקום כלל לפרש כן דמלבד שנראה באמת דזהו עיקר חידושא דאשמועינן ר"י הכא דיש חילוק בזה בין כשפרסן באויר ובין כשפרסן בין בית לעליה וכולהו ודאי דבחד גוונא איירי ע"כ כשהטומאה נגד הנקבים וכמש"ל עוד מהך טעמא דהתו' הנז' דמפרש מפני שהטומאה יורדה כו' ומטעמא דרואין את הקורות כאלו יורדות כו' דנראה להדיא מכ"ז כשיטת המהר"ם ז"ל הנז' בפשיטות וכמ"ש בעז"ה (ונראה דלכן נטה הר"ש ז"ל מפירושי הנ"ל בהתו' דקתני שהטומאה יורדה כו' וכמש"ל משום דהר"ש ז"ל ג"כ בשיטת הרא"ש ז"ל הוא עומד בזה וכמש"ל וע"כ הוכרח לנטות מפירושי הנ"ל אבל באמת דבריו ז"ל תמוהין בזה וכמש"ל): והא ודאי דאין מקום לחלק כלל לד' הרא"ש ז"ל בין היכא שהטומאה מונח רק תחת הנקב להיכא שמונח גם תחת הסתום כגוונא דהך ברייתא דמיירי ע"כ כשמונח גם נגד הסתום שבהסריגין דומיא דסיפא הנ"ל דלעולם ודאי דהעליה עכ"פ טמאה לד' הרא"ש ז"ל בזה (והא דמטהר ר' יהודא בפ"י מ"ג שם כנגד הטומאה כשמקצת הטומאה נגד הארובה ומקצתה בבית ואף שיש בטומאה שיעור ליחלק מדפליג עם ר"י בהא ע"ש ואפ"ה בשהטומאה מונח נגד ארובה לבד ודאי דמודה ר' יהודה דאם הטומאה קדמה דהנוגע נגד הטומאה עכ"פ טמא כדתנן במ"ב התם לכו"ע התם ה"ט משום דבחצי זית לבד איירי ר' יהודא במאי דמטהר כנגד הטומאה ורק שבבית מונח זית ומחצה ובהא דוקא הוא דפליג על ר"י כמש"ש הרא"ש ז"ל ע"ש) וכן ודאי דאין חילוק בזה להרא"ש בין אם היה ארובה גם בעלי' רק שסתמה בדבר שאינו מק"ט ובגוונא דהך משנה הנ"ל ובין אם לא היה ארובה בעליה כלל שהרי באמת הביא הרא"ש ז"ל בה' טומאה הנ"ל דין זה לענין אוהל תקרת העליה שכנגד הארובה שבבית (וכ"ה בטושו"ע הנז') והיינו משום דבאמת אין חילוק בדין זה בין להרא"ש ובין למהר"ם ז"ל

בין סתם את הארובה שבעליה בדבר שאינו מק"ט ובין היכא שאין ארובה כלל בעליה וכמש"ל דלהמהר"ם בתרווייהו העליה טהורה ולהרא"ש בתרווייהו הבית טהור וכמ"ש ורק בדבר המק"ט נראה דמודה הרא"ש ז"ל דגם הבית טמא וכ"כ גאון תורתו נ"י בפשיטות ואכמ"ל): והנה אף כי יש מקום ליישב ד' הרא"ש ז"ל בדוחק ע"ד הגאון בעל ח"ס ז"ל שם שהעלה עפ"ד הריטב"א ז"ל בספ"ק דסוכה שכתב דבפחות משיעור ראש אמרינן לבוד אף באמצע ע"ש ועפ"ז דחק שם בח"ס דה"ט דרישא דברייתא דחולין הנז' משום דמיירי בנקבים פחות משיעור הנ"ל דאמרינן לבוד משא"כ בסיפא משום דאין לבוד בכלים ועוד כ' לחלק בזה משום ביטול ע"ש וכל דבריו תמוהין שם מאוד (ולא הזכיר ג"כ לד' רש"י הנ"ל) ואכמ"ל רק שהיה מקום לחלק בזה באמת עפ"ד הר"ש ז"ל בפ"ח שם מ"ב דבנקבים שיכולין לקבל מעזיבה בינונית כסתום דמי וכחכמים דהתם ע"ש וכן יש לחלק לכאורה גם בסוכה בזה וצ"ע (והרבה יש להאריך בזה ע"פ ד' הר"ש ז"ל בסוף דבריו שם ובדר"י בתוס' הנ"ל דמחלק ג"כ בזה ויש ט"ס שם בד"ר יהודה שם וע"ש בהגר"א ז"ל ואכמ"ל): ואולם לעיקר הדין בזה נראה ודאי דיש להחמיר מספיקא בהך דינא שלא יכנס הכהן לא לעליה ולא לבית כלל דשמא העיקר להלכה כד' המהר"ם ז"ל בזה וכמ"ש בעז"ה: ומה שיש לנו להאריך עוד ע"ד ה"ט ז"ל בזה שם ס' שע"א סק"ד דנראה דהוא ז"ל מפרש להך דינא דהרא"ש כשאין שם אוהל כלל נגד הארובה בעליה למעלה והוא צע"ג באמת (וכבר הרגיש קצת בזה בשו"ת ח"ס שם ובשו"ת ארבעה טורי אבן ס' י"ג ע"ש אבל דבריו ז"ל תמוהין שם ג"כ בזה ואכמ"ל וגם ע"ד הגאון בעל שושנים לדוד ז"ל בפ"ב מ"ב שם (דלמש"ל י"ל בפשיטות דנקב כזה כהיא דהתם ודאי יכול לקבל מעזיבה בינונית ובכה"ג מודה הרא"ש כמ"ש וצ"ע) ועוד במש"ש בפ"ח מ"ד באורך שכל דבריו שם במחכ"ת הם כשגגה כו' בזה (דהדבר פשוט דד' מהר"ם ז"ל הנ"ל הוא דוקא בשיש אוהל כנגדו או דבר שאינו מק"ט וכמש"ל ודלא כהשל"ד שם בזה ע"ש) וכ"ז יבואר במק"א עד כאן נדפס בס' העמק שאלה הנ"ל ומה שהשיב על דברי בזה כבוד הגאון המחבר ספר הנ"ל יצ"ו וגם מה שנ"ל להוסיף עוד על דברי הנ"ל בזה יתבאר הכל בקו"א אי"ה:

סימן ו הן ראוי לברר בעז"ה, בדין חלה בחוץ לארץ הנאכלת לכהן שנטהר מטומאה היוצא עליו מגופו, אם יש לחלק בזה בין חלה הראשונה לשניה במקום שמפרישין שתי חלות לאור ולכהן, ובאיזה מקום צריך להפריש שתי חלות, ולבאר ג"כ כל שיטות הראשונים ז"ל בדינים אלו, ובדרך אגב יתבאר ג"כ לד' האומר, דצריך הערב שמש ג"כ לחלת חו"ל אם מותרת היולדת (אשת כהן) שטבלה בתוך מלאת לאכול חלת חו"ל קודם ליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקבה, וכל זה יתבאר בתשובתי להלן אי"ה (אשר כבר נדפס בשמי בס' מקור ברוך ד' מ"ג) והועתק כאן בלי שינוי ובקו"א יתבאר עוד אי"ה: בעז"ה יום ה' ר"ח ניסן תורה לפ"ק יראת ה' לפ"ג הנה יען כי נהגו בפסח ליתן החלה מהמצות לכהן שטבל לטומאה היוצא מגופו (ואחר הערב שמש ג"כ וכמ"ש בהג"ה סי' שכ"ב ס"ק ה' וע"ש בביאורי הגר"א ז"ל ס"ק י' וצ"ע לפ"ז ביולדת אשת כהן שטבלה בתוך מלאת דהו"ל כטבולת יום ארוך לתרומה דנראה דה"ה לחלת חו"ל ואולי לא חמיר מפסח הבא בטומאה וע' כריתות י' וכן בכהן שלא מל וע' חגיגה ד' תוד"ה דמרבה וצ"ע) (וע' במג"א ס' תנ"ז סק"ט מש"ש בשם הש"ך ז"ל ביו"ד ס' שכ"ב שכ' דצריך טעם למה נהגו כן רק בפסח

אף שאין נוהגין בכל ימות השנה והמנ"א ז"ל כ' דמפני שבפסח החלות מרובות ואם לא יאכילנו לא יחזיקו אותו לכהן ע"ש ולי הי' נראה דאולי רצו לקיים אז מצוה הזאת כתיקונה בנתינה לכהן ג"כ לפי שאז קודם הפסח התחילו ישראל לקיים מצוה זו מיד בכניסתם לארץ אז שהיה בעשור לחודש הראשון כדכתיב ביהושע ד' והעם עלו מן הירדן בעשור לחודש כו' ומצות חלה הי' משונה מכל מצות התלויות בארץ שמיד שנכנסו לה נתחייבו וע' רש"י קידושין מ גבי גדול לימוד שקדם לחלה מ' שנה כו' ופירש"י משום דבחלה כתי' בבואכם ואי' בספרי משונה ביאה זו כו' ללמדך שנתחייבו אז מיד בכניסתם משא"כ בתרומות ומעשרות כו' וע"ש ובכתובות כ"ה וברש"י שם ובתוספתא פ"ו דמנחות גרסי' אמר ר' שמעון הלכה כד' ב"נ אבל אין הטעם כדבריו נמצא א"א כיון שעברו ישראל הירדן נתחייבו בחלה ובערלה ובחדש כו' (ונ"ל דחסרון הניכר יש בתוספתא זו ובין תיבת כדבריו ובין תיבת נמצא צ"ל שכל האמור כו' וכל האמור בתורת כהנים לא קרב במדבר משבאו לארץ כו' וכמו שהוא במשנה דמנחות מ"ה בד' ר"ש בזה (אך גם במשנה שם יש חסרון הניכר בזה ואחר תיבות קרבו אלו ואלו צ"ל שנא' כי תבואו והבאתם וכמו שהיא בתורת כהנים בפ' אמור בד' ר"ש עצמו בזה ומש"ש בתוד"ה קרבו ובפ"ה המשנה להרמב"ם בד' ר"ש בזה צע"ג) וע"ז אמר נמצא כו' הגיע ט"ז בניסן נתחייבו בעומר כו' וכלומר דבמדבר לא נתחייבו עדיין וע"ש במפרש בזה) והא דא"ר שמעון הכא דאחר שעברו הירדן נתחייבו אז בערלה ובחדש צ"ע לכאורה מהא דס"ל לר' שמעון עצמו בקידושין ל"ח דחדש וערלה נוהגין מן התורה גם בחוץ לארץ ע"ש אבל באמת הרי להדיא קאמר ר"ש גם בקידושין שם דבמצות אלו נצטוו רק בכניסתן לארץ אע"פ שנוהגין באמת גם בחו"ל לדידי' והיינו משום דבמדבר לא זרעו ולא קצרו כמש"ש רש"י וע"כ לא היו נוהגין במדבר עדיין (ומד' ר"ש הללו ראי' דחדש אינו נוהג רק בשל ישראל וע' משכנ"י ס' ס"ד): ונ"ל דמה"ט א' בירו' דתענית פ"ד ה"ה דכשחזרו המרגלים אתון ואשכחינון לישראל דהווי עסיקין בהל' חלה כו' א"ל לארץ אין אתם נכנסין ואתם עסוקים בהלכות חלה כו' והק"ע ז"ל כ' שם דגמר' גמור דהווי עסקי' אז בהלכות הללו ע"ש ולי נראה בזה דמסמוכין קדריש מדסמך פרשת חלה לפרשת מרגלים בפ' שלח והיינו משום שהיו סבורים אז ליכנס מיד לארץ (וכמ"ש רש"י בפ' בהעלותך בפסוק דרך שלשת ימים מהספרי שהיה הקב"ה חפץ אז להכניסם לארץ מיד לולא שקלקלו במתאוננים ובמרגלים) ולכן היו עסוקין אז בפרשת חלה שהיא מצוה הראשונה ההלויה בביאתם מיד לארץ כמ"ש ואף לאחר שקלקלו במרגלים רצה הקב"ה להבטיחם ולבשרם שיכנסו בניהם לארץ ולכן צוה להם אז מיד על מצות חלה שהיא מצוה הראשונה שיתחייבו מיד בכניסתם וכמ"ש (וכמש"ש רש"י אקרא דכי תבואו דכתיב בפ' נסכים ע"ש ובהגהות מיי' סוף הל' חלה ע"ש) ומה שהפסיק ביניהם בפ' נסכים אפשר שהוא משום דבפ' נסכים כמ' כתיב בקרא כי תבואו ובחלה דסמך ליה שינה הכתוב שם וכתוב בבואכם ומזה הוא עיקר הלימוד לחלה באמת דמדשני רחמנא גבי חלה בהך לישנא ממאי דכתיב למעלה בפ' נסכים לאשמועינן בזה באמת דבחלה יתחייבו מיד בבואם לארץ וכמ"ש משא"כ בנסכים למ"ד לא קרבו נסכים במדבר שלא בא הכתוב לדידי' אלא לחייבם בנסכים לאחר כיבוש וחילוק וכדא' בזבחים קי"א לר' ישמעאל ע"ש ור' ישמעאל לטעמי' דאיהו גופי' הוא דאמר בספרי שם גבי חלה דמשונה

ביאה זו כו' ע"ש והיינו דסמיך ג"כ פ' נסכי' לפ' מרגלים משום דנסכים בקרבן יחיד ג"כ לא נתחייבו במדבר בזה בישרם שיכנסו לא"י וע"ש בפסיקתא דר' טובי' בזה ולמ"ד דקרבנו נסכים במדבר דלדידי' הקרא דכי תבואו לארץ מושבותיכם דפ' נסכים לא אתי אלא להטעינן נסכי' בבמה קטנ' הנוהג בכל מושבות כדא' ר"ע בזבחי' ור"ש בספרי שם והיינו בי"ד שנה שכיבשו וחילקו דאז הותרו הבמות כשבאו לגלגל כדא' בזבחים קי"ב י"ל לפ"ז דאתי ללמד על פ' חלה דסמיך ליה דקאי ג"כ על הזמן ההוא שכיבשו וחילקו דהיינו מיד בכניסתן לארץ וכמ"ש (דלר"ע הנז' ע"כ ליכא למילף מדשני קרא בזה רק די"ל דמסמוכים קדריש בחלה הכי וא"ש וע' בקידושין נ"ז) ונ"ל דבזה א"ש ג"כ מ"ש בשבת נ"ב אקרא דוהפקדתי כו' בהלה א"ת בהלה אלא בחלה דלפי שהיא פקודה הראשונה דבקראי דהתוכחה שם דריש שבתחלה הפקיד עליהם עון ועונש חלה לפי שהיא מצוה הראשונה שנצטוו עליה מיד בכניסתם לארץ ובסוף כל התוכחות חזר והזכיר עון שמיטין ויובלות כדכתי' התם אז תרצה הארץ את שבתותי' כו' אשר לא שבתה כו' והוא שבא הכתוב לעונשם שם על עון בטול כל המצות התלויות בארץ והיינו מביטול מצוה הראשונה שנתחייבו עליה מיד בכניסתם לארץ והיא מצות חלה כמ"ש עד מצוה האחרונה שהיא מצות שמיטין ויובלות כדא' בקידושין מ' דלאחר כ"א וס"ד שנים שנכנסו לארץ נתחייבו בשמיטה וביובל ע"ש וי"ל דלכן תיקנו רבנן מצות חלה בכ"ז ובכ"מ בחו"ל וכן שמיטת כספים בשביעית בזה"ז לעשות זכר עכ"פ למצוה הראשונה שתלויה בארץ כמ"ש ולהאחרונה התלויה בזמן שכל יושביה עלי' כמ"ש הרמב"ם פ"י מה' שמיט' הל' ח"ט (וחלה נמי דמי קצת לחובת הגוף וע' קידושין ל"ו תוד"ה כל) ועכ"פ י"ל דלכן נהגו גם לדורות קודם הפסח לקיים אז מצות חלה כתיקונה בנתינה לכהן ג"כ באותו הפרק ממש שהתחילו לנהג אז מצוה זו עצמה וכמ"ש: וכעין זה אית' בירושלמי ריש שקלים תרומת הלשכה כתחלתה ע"ש וע"כ נ"ל לבאר כאן כעת בעז"ה כל דעות הראשונים ז"ל בדין אכילת חלה לכהן בחוץ לארץ בזה"ז דלפי שלענ"ד נראה שיש באמת בזה שלשה שיטות להראשונים ז"ל בפירוש המשנה דחלה פ"ד מ"ח ובישוב הסוגיא דבכורות כ"ז דנראה לכאורה כסותרת להמשנה דחלה הנ"ל (והאחרונים ז"ל לא דקדקו כ"כ בזה וע' יו"ד ר"ס שכ"ב) ע"כ נ"ל לבאר היטיב כל שיטות הללו בעז"ה: והנה שיטה הא' הוא שיטת הרמב"ם ז"ל דמתניתין דחלה פ"ד הנז' דקתני ואסורה לזבים כו' ור"ל עד שיטבול וכדא' ת"ק וטבול יום אוכלה ורי"א א"צ טבילה ועד כאן ל"פ אלא בטב"י דבעל קרי דת"ק מדמי לי' לטומאה היוצא מגופו דבעי טבילה ור"י מדמי לי' לטומאת מגע כיון דאינו אלא ראשון לטומאה אבל בטומאת מגע דעלמא לכו"ע לא בעי טבילה כדמסקינן בבכורות כ"ז ובטומאת זב ואילך דהו"ל אה"ט ע"י טומאה היוצא מגופו גם ר"י מודה דצריך טבילה וכמפורש שם בירושלמי דחלה חומר הוא כו' והובא בר"ש שם (ומש"ש בר"ש אבל ר"י ורבנן הטמא שרץ כו' טס"ה וצ"ל או דר"י ורבנן בטב"י דטמא שרץ כו' ולפ"ז אתיא סוגיא דבכורות כר"י אבל קשה דא"כ ליתני בסיפא גם בע"ק בהדי זבין כו' כצ"ל בר"ש שם וע' תוס' חולין ק"ד ד"ה חלת ובכורות כ"ז ד"ה וכי ובהגהות הנו"ב ז"ל] ומפרש נה הרמב"ם דאחלת האור קאי הך מתני' דטב"י אוכלה וכמ"ש בפ"י המשנה דקאי על אותה שאין לה שיעור ע"ש והיינו טעמא דצריך שתי חלות לפי שחלת האור אסורה למי שטומאה יוצא מגופו וא"כ משכח"ל ב' חלות כשאין

שם כהן קטן רק גדול שלא טבל דאז צריך להפריש שתי חלות האחת לאור שהיא אסורה לגדול שלא טבל והשנית לכהן והיא מותרת אף לגדול שלא טבל ולכל מי שטומאה יוצא עליו מגופו ג"כ והיינו הא דאמר רבינא בבכורות שם דאי ליכא קטן דאז לחלה הראשונה דאסורה למי שטומאה יוצא מגופו שקלה לה כו' ושדיא בתנורא והדר מפרשה חנה אחריתי כי היכי דלא תשתכח תורת חלה הנאכלת ואכל לה גדול כלומר דחלה השני' מותרת אף למי שטומאה יוצא מגופו דהיינו גדול שלא טבל וזה שכ' הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' ביכורים ה"ח דהחלה השני' מותרת לזבים כו' ואצ"ל לשאר טמאים עכ"ל וע"כ ר"ל אף בלא טבילה כלל מדכללינהו לזבים ושאר טמאים דהיינו טמאי מגע בהדדי דודאי אינהו לא בעי לעולם טבילה כלל אפי' בחלה הראשונה כמש"ש בה' י' וה"נ בחלה השני' עכ"פ דאפי' זבים ג"כ לא בעי טבילה ונפק"ל מהא דרבינא בבכורות כ"ז הנז' ולא קשה כלל לדידי' ממתני' דחלה הנ"ל דקתני ואסורה לזבים דהיא בחלה הראשונה קמיירי והיינו הך שכ' הרמב"ם שם בה' י' וד' הכ"מ ז"ל שם שרוצה ליישבד' הרמב"ם בזה דמ"ש שמותרת לזבים דע"י טבילה איירי ע"ש במחכ"ה כל דבריו דברי שגגה הם בזה דודאי בלא טבילה קאמר מדכ' ואצ"ל כו' וכמ"ש אלא דבלא"ה א"ש דאיהו בחלה ב' קאמר וכמ"ש והבאה ג"ג ז"ל ביו"ד ס' שכ"ב ס"ק ד' הביא שם ג"כ ד' הכ"מ בזה דמוק"ל אחר שטבלו ע"ש ולא הרגיש שד' הכ"מ תמוהים כמ"ש וע"ש בבאורי הגר"א ז"ל ס"ק ד' וגם מ"ש הכ"מ שם בה' י' על מש"ש הרמב"ם דאם הי' שם כהן קטן או גדול שטבל דא"צ להפריש רק חלה א' ואוכלה הכהן ההוא בין בסוריא בין בחו"ל וכו' הכ"מ שם שיש ללמוד קצת כן מדתנן בחלה שם פ"ד מ"ז דבסוריא רג"א ב' חלות ורא"א חלה אחת משמע דאפי' לר"ג דוקא בסוריא הוא דהווי' ב' חלות עכ"ל והוא תמוה שהרי גם לר"א דא' בסוריא חלה א' אינו מפני דמדמי לה לחו"ל רק בהיפך דמשוי לה כא"י ובא"י רק חלה א' כדתנן התם בהדיא ברישא דר"א משוי לה כא"י הא אי הוה כחו"ל ודאי דבעי ב' חלות כדתנן התם וא"כ איך כ' הרמב"ם דבחו"ל רק חלה א' ועוד שהרי בסוריא עצמה כ' ג"כ דחלה א' בכה"ג והרי בתחילה כ"ש להדיא כר"ג דבסוריא ב' חלות ע"ש אלא דבאמת עיקר הדבר כמ"ש הכ"מ עצמו אח"ז דנפק"ל הא באמת מדרבינא בבכורות הנ"ל דבאתרא דאיכא טהור ודאי דסגי גם בחו"ל בחלה א' ולא בעינן ב' חלות רק היכא דליכא טהור וכמ"ש וא"ש שיטת הרמב"ם ז"ל בזה וכ"כ הר"ש ז"ל שם בפ"ה ראשון ע"ש : ושיטה הב' נלע"ד בזה דהוא שיטת הראב"ד ז"ל בהשגות בה' חלה שם דמיישב ג"כ הסוגיא דבכורות הנ"ל שלא תסתור למתניתין דחלה הנ"ל והוא ז"ל מפרש דאה"נ דהאי ואסורה לזבים כו' אחלה השני' שנאכלת לכהן קאי דאף היא אינה מותרת רק למי שטבל מקירוי או מכל טומאה היוצא מגופו בעי טבילה עכ"פ כדקתני וט"י אוכלה ופשטא ודאי משמע דכולה סיפא דמתני' דט"י אוכלה כו' דאחלה הב' הנאכלת קאי וכפי' הב' דהר"ש שם והתוס' בחולין הנ"ל והרא"ש בה' חלה ס' י"ד אך בסוגיא דבכורות אין הראב"ד ז"ל מפרש כוותיהו בזה וכמו שיתבאר אי"ה רק הוא ז"ל מפרש דלהכי בעינן ב' חלות משום שהחלה הראשונה אף שהיא בחו"ל אפ"ה אסורה גם לטבול יום אחר שכבר טבל ואפי' הערב שמש לא מהני ג"כ כלל כל שהוא גדול והי' טומאה יוצא עליו מגופו לפעמים לא מהני לדידי' טבילה כלל בחלה הראשונה רק בחלה השני' בלבד וכמתני' הנ"ל וה"נ ס"ל להתוס' והרא"ש בחלה הראשונה של סוריא עכ"פ אלא דבהא

פליג הראב"ד ז"ל וס"ל דמ"מ כיון דחלת חו"ל היא אפי' הראשונה אינה אסורה רק לגדול שהיתה טומאה יוצא עליו מגופו מכבר אבל לקטן שעדיין לא ראה קרי מעולם כלל גם הראשונה מותרת לו ובהכי מתפרשא הסוגיא דבכורות הנ"ל דאמר רבינא דאכיל לה קטן כלומר להראשונה ג"כ ובאתרא דאיכא קטן א"צ לב' חלות כלל רק דמפרישין א' ואוכל הקטן אבל אי ליכא כהן קטן אז צריך להפריש לעולם ב' חלות אפי' אי איכא גדול שטבל לקירוי וזהו שאמר רבינא ואי ליכא כו' שקלא ושדיא בתנורא לפי שחלת האור הראשונה אסורה לגדול אפי' אם טבל לקירוי ואמנם מפריש חלה ב' שלא תשתכח תורת חלה הנאכלת ואוכלה גדול כלומר גדול שכבר נטמא לפעמים בטומאה היוצא מגופו אבל השתא טהור הוא שכבר טבל דאלו קוד' הטבילה אפי' חלה הב' אסורה לו כדתנן ואסורה לזבים והשתא מש"כ במשנה הנ"ל שצריך ב' חלות והראשונה לאור ואינה נאכלת כלל והשני' נאכלת למי שטבל מקירוי איירי רק היכא דליכא כהן קטן אבל אי איכא קטן בחדא סגיא ואוכלה הקטן שלא גזרו בחלת חו"ל רק למי שכבר הגיע ליטמא בטומאה היוצא מגופו דהיינו גדול דביה לא מהני טבילה ומיהו בחלה הב' ודאי דגם לגדול שרי כשטבל וכדתנן במתני' ובשיטה זו לא הרגישו האחרונים כלל ונ"ל דכן הוא ד' הלשון ראשון שברש"י בכורות כ"ז ד"ה כהן קטן להגהת הגאון בעל שאילת שלום ז"ל פ' אמור אות קי"ח דמש"ש ברש"י ואם טבל כו' צ"ל בלשון ב' שם ע"ש: ובזה א"ש מ"ש הראב"ד בה' חלה פ"ה ה"ח דאסורה לזבים ואחלה השני' קאי התם [ומש"ש ואצ"ל לשאר טמאים נ"ל דטס"ה ע"ש] משום דעכ"פ בלא טבילה גם החלה הב' אסורה לזבים כדא' במתני' וטבול יום אוכלה כו' וקאי מתני' רק אחלה ב' לפי' הראב"ד ז"ל אבל חלה הראשונה אין לה היתר רק לכהן קטן ולא לגדול שטבל לקירוי וזה שהשיג הראב"ד ז"ל בפ"ז מה' תרומות הל"ח על מש"ש הרמב"ם ז"ל ג"כ דתרומת חו"ל הואיל ועיקרה מדבריהם אינה אסורה אלא למי שטומאה יוצא מגופו כו' וכולם שטבלו מותרין באכילה אע"פ שלא העריב שמשן וכ' ע"ז הראב"ד ז"ל דאין זה מחזור דבגמ' מוכח דהנדה עצמה אפי' אחר טבילה לא והטעם דגזרינן כו' ומש"ה הינא דאיכא קטן לא יהיבין לגדול ע"י טבילה וכ"כ הרבז"ל בהלכותיו עכ"ל וכ"ש הכ"מ דלהראב"ד ע"כ הא דתנן ואסורה לזבים כו' אפי' בשטבלו הוא ע"ש ותמוה שהרי להדיא קתני התם דטבול יום אוכלה ועוד דא"כ מ"ש זבים דנקט כיון דלדידי' גדול אסור לעולם משום גזירה וכמ"ש ועוד יש לתמוה דהרי בגמ' קאמר בהדיא דהדר מפרשה כו' ואכיל לה גדול אלמא בהדיא קא שרי לגדול וא"ל כמש"ש הכ"מ דהראב"ד חזר בו והרגיש בחולשת סברותיו ולא אמר דלא אכיל גדול אפי' בטבילה אלא היכא דאיכא קטן אבל אי ליכא קטן מודה הראב"ד דשרינן ליה לגדול שטבל וכמ"ש הראב"ד ז"ל ומש"ה היכא דאיכא קטן כו' עכ"ד הכ"מ ולפ"ז הי' י"ל דכי קא שרינן לי' בגדול בגמ' שם הרי לא שרינן לי' רק היכא דליכא קטן כדאמר רבינא בהדיא ובזה הי' נדחה מ"ש הכ"מ שם דג"ז תימא דמנין לו לחלק בכך עכ"ל והי' י"ל דנפק"ל הא מהא דרבינא הנ"ל וכמ"ש: אך באמת ליתא כלל לכל זה שהרי באמת לא קא שרי רבינא לגדול גם בדליכא קטן רק בחלה הכני' בלבד וכדאמר והדר מפרשה כו' יאכיל לה גדול והדר ברור דלד' הראב"ד גם בדליכא קטן אסור לגדול החלה הראשונה שהרי כ"ש הראב"ד להוכיח כן מד' הרי"ף ז"ל בהלכותיו בפ' א"ע והוא מ"ש שם דאי איכא כהן קטן יכול לאפותה ביו"ט

ולהאכילה לקטן ואי ליכא קטן עבדינן כר"א דלא תקרא לה שם כו' ומשמע מדבריו דאי ליכא קטן אין הקנה כלל להאכילה לגדול אף ע"י טבילה וע"ש במאור ובמלחמות ובר"ן וא"כ מוכרח דס"ל דאפי' אי ליכא קטן לעולם אסור לגדול אפי' טבל וכמ"ש אלא דבאמת אין כאן חזרה כלל בד' הראב"ד בזה ואין ספק שלדעת הראב"ד אי ליכא קטן שריא לגדול אמנם אז צריך להפריש ב' חלות דוקא והראשונה לאור דוקא והשני' הוא דשרינן לה לגדול שטבל וכדא' במתני' דחלה הנז' דאשני' קאי לפי' זה וכדאמר רבינא להדיא וכמ"ש.

וא"כ שפיר כ' הרי"ף ז"ל דאי איכא קטן דאז אין צריך רק חלה אחת בלבד ונאכלת לקטן יכול לאפותה בשבילו אבל אי ליכא קטן דאז צריך להפריש ב' חלות וא"כ אף דהשני' ודאי דנאכל לגדול ג"כ אבל כיון שהראשונה עכ"פ אסורה להגדול וצריך להפרישה ולשורפה דוקא א"כ עדיין אין לו תקנה משום הראשונה עכ"פ וצריך למיעבד כדר"א דלא תקרא כו' וזה שכ' הראב"ד ז"ל ומשו"ה היכא דאיכא קטן (דאז אין מפריש רק חלה אחת בלבד) לא יהינן לי כלל לגדול ע"י טבילה ור"ל אבל אי ליכא קטן א"כ צריך להפריש ב' חלות ואז השני' עכ"פ יהינן לי שטבל וכמ"ש: [ואולי אפשר כיון דשם בתרומה קאי הראב"ד ובתרומה לא גזרו חכמים ב' תרומות כלל וכמ"ש הטעם בזה בר"ש בכ"מ הירושלמי שם וא"כ אפשר דבתרומה אם אין שם קטן לא תיקנו כלל שתהא נשרפת ולא האכל כלל כיון דעיקר לאכילה עומדת בחו"ל ומשו"ה היכא דאיכא גדול שטבל קא שרינן לי' וא"צ לשרוף תרומה רק בדליכא גם גדול שטבל ובתרומה לא גזרו כלל הך גזירה שכ' הראב"ד אטו קודם טבילה רק בחלה דאפשר בשתי חלות וכמ"ש וא"כ בלא"ה אין סתירה וחזרה כלל בד' הראב"ד ז"ל בזה די"ל דלא התיר לגדול היכא דליכא קטן רק בתרומה לבד משא"כ בחלה דאפי' בדליכא קטן לא קא שרינן לגדול אלא חלה השניה בלבד כיון דאפשר בב' חלות וא"ש ד' הראב"ד ז"ל הנ"ל בזה].

ומ"ש הראב"ד בהשגה פ"ה ה"י דבכורים על מ"ש הרמב"ם לפיכך אם הי' שם קטן כו' א"צ להפריש חלה ב' וכ' ע"ז הראב"ד כ"כ מה שנ"ל כו' טס"הוצריך לציין שם בה' י"א עמ"ש הרמב"ם וכן אם הי' שם גדול כו' א"צ להפריש כו' שע"ז משיג הראב"ד ז"ל וס"ל דבזה צריך להפריש שתיים וכמ"ש בעז"ה: והנה כבוד אחי הרב הגדול המפורסם החריף ובקי האברך מו"ה ש שלמה הכהן נ"י (יאריך ה' ימיו ושנותיו בטוב סלה) השיב לי על זה וז"ל מ"ש כת"ר נ"י לחדש דבתרומת חו"ל מודה הראב"ד דשרי לגדול לאחר שטבל אם אין שם קטן כיון דאין שם אלא תרומה אחת נ"ל ראי' ברורה לזה מסוגיא דנדה ל"ב דאמרי' מעשה היה והטבילוה כו' מסיק דלא נצרכה אלא לסוכה שמן של תרומה וכדשמאל דאינה אסורה אלא למי שטומאה יצאה מגופו ומשו"ה היא צריכה טבילה עכ"פ ע"ש והרי הך קטנה כיון דראתה פעם אח' הו"ל כגדולה שטבלה כבר לנדתה וע"ש בתוס' ד"ה והטבילוה ואם איתא דבגדול אף שטבל אחר שכבר ראה קרי פ"א לעולם לא משכח"ל היתרא לד' הראב"ד כלל משום הך גזירה שכתב הראב"ד ז"ל א"כ תקשי לכאורה לדידיה טובא איך התירו התם לסוך זאת הקטנה בשמן תרומה אחר הטבילה והרי כיון שכבר ראתה פ"א שוב הו"ל כגדולה שראתה ולא ליהני בה טבילה נמי לדברי הראב"ד ז"ל להתירה לסוך בתרומת חו"ל דהו"ל כשתיה כדאמר התם אלא וודאי דמודה הראב"ד ז"ל בתרומה כיון דאין שם רק תרומה אחת לעולם משו"ה שרינן

לה לאחר הטבילה עכ"פ בתרומה וכדברי כת"ר נ"י בזה עכ"ל אחי הרב נ"י : והנה מדברי אחי הרב מוהרש"ך נ"י מסוגיא דנדה הנ"ל נ"ל להביא ראיה משם באמת לדברי התוס' והרא"ש ז"ל הנ"ל שהוא שיטה הג' בזה דס"ל ג"כ דחלה הא' אין נאכל לכהן כלל אפי' לקטן ולגדול שטבל במקומות הקרובים לארץ דשם גזרו בחלה טמאה משום חלת א"י ורק הב' הוא דקא שרי במתני' דחלה שם לט"י וכמש"ש התוס' והר"ש ז"ל בפירושו השני הנ"ל דאחלה הב' דווקא הוא דקאי כולה סיפא דמשנה דחלה שם דמותרת לט"י ע"ש וא"כ תקשה לכאורה נמי דהרי בתרומה ליתא רק תרומה אחת לבד ואיך התירוה לאחר שטבלה דאין לשיטתם היתר בזה רק לחלה השניה וכמו שנבאר להלן בעז"ה וא"כ מוכרח משם כדעתם ז"ל בזה דבמדינות הרחוקות מא"י גם החלה הראשונה מותרת לגדול שכבר טבל וא"צ להפריש ב' חלות רק בדליכא אף גדול שטבל שם וא"כ כיון דשם בפומבדיתא הוי ההיא עובדא דהוא בבבל ושם וודאי דגם חלה הראשונה וכן תרומה דכוותיה מותרת לכהן שכבר טבל וכמ"ש התוס' הנ"ל וא"ש : אולם הראי' מסוגיא הנז' שכ' אחי הרב נ"י לדברי הנ"ל בזה נ"ל לדחות קצת די"ל דמש"ש הראב"ד דגזרינן גם אחר הטבילה משום זיבה הוא רק בגדולים שהגיע זמנן לראות זיבה ונדה וע"ש ברמב"ם שכ' דקטנים שלא ראו קרי ונדה אוכלין בלא בדיקה שחזקתן שלא יצאה טומאה מהם ומשמע דגדולים צריכין בדיקה עכ"פ גם לחלת חו"ל ולהכי ס"ל להראב"ד דבזה"ז אין לסמוך על בדיקתנו בזה שכולנו טמאים בטו"מ [ומה"ט ס"ל ג"כ דגזרינן אטו קודם טבילה לפי שאחר הטבילה ג"כ נשאר עליו טומאת מת עדיין בזה"ז ולכן גזרינן שפיר בזה"ז אטו קודם טבילה ומיושב תמיהת הכ"מ ע"ש] ואין אנו רגילין ויודעין כ"כ בדין הבדיקה לטהרות שאין מצוי אצלינו ע"כ ס"ל דגזרינן לעולם בגדול משום זיבה אבל בקטנה שלא הגיע זמנה לראות וכ"ש כהך קטנה דהתם אף שראתה פ"א במקרה כיון דקיי"ל בנדה י' דה"ה בחזקת טהרה וא"צ בדיקה אפילו ראתה פ"א ושתיים וע"ש ט' נראה דמודה הראב"ד ז"ל בקטנה כזו דודאי מהני בה טבילה ולא גזרינן בה אחר הטבילה כלל וא"ש בעז"ה :

כסוגיא דעצרת אחר השבת (במנחות ס"ה) אשר הגדתי בעז"ה לפני גדולי ומופלגי התורה בבהמ"ד החדש של הרב מו"ה יסו"ד ז"ל בפ"ק יצ"ו ביו"ט א' של חג השבועות שחל אז אחר שבת שנת שש אנכי על אמרתך --- ואביטה נפלאות --- מתורתך לפ"ק ובו יבואר נ"כ שאלה אחת בדין יו"ט שני של חג השבועות שחל בשבת אם מותר אז להתענות ולומר תחנה ביום א' שאחריו שהוא אסרו חג השבועות בחו"ל וכן אם אסור לעשות מלאכה באותו א"ח או לא וכ"ז יתבאר אי"ה --- גרסינן (במנחות פ"ד ס"ה) ת"ר אילין יומיא כו' מריש ירחא דניסן ועד המני' בי' איתוקם תמידא שהיו צדוקין אומרים יחיד מתנדב ומביא תמיד מאי דרוש את הכבש א' תעשה וגו' מאי אהדרו את קרבני לחמי לאשי תשמרו שיהיו כולן באין מתרומת הלשכה מח' בי' ועד סוף מועדא איתותב חגא דשבועייא שהיו בייתוסין אומרים עצרת אחר השבת נטפל להם ר' יוחנן ב"ז וא"ל שוטים מנין לכם כו' ע"ש.

סימן ז הנה כבר העיר ע"ז הגאון בעל נוב"י ז"ל בספרו דורש לציון דרוש ה' דמדוע מתמני' בי' ואילך שכבר הוכיחו להם שתמיל' ק"צ ואין היחיד מביאו אז אמרו שעצרת אה"ש ולא קודם לכן ומדוע לא טעו בהני תרתי בבת אחת

ומוכרח להיות שהם שני קצוות סותרים זל"ז וכן העיר ע"ז בעל מעיין החכמה ז"ל במצות הבאת העומר ומ"ש בזה הגאוני ז"ל ה"ה בספריהם ע"ש: עוד יש לדקדק דלמה דווקא ר' יוחנן בן זכאי נטפל להם יותר מכל חכמי זמנו מוכרח להיות דלריב"ז לשיטתו ה" קצת מקום יותר לדבריה' שהיו אומרי' עצרת אחר השבת ולכן הוצרך ריב"ז לטפל עמהם ולברר להם טעותם: עוד יש לדקדק במה שהשיב להם ריב"ז ואמר שוטים מנין לכם (פרש"י דהאי ממחרת השבת ממש הוא) ולכאורה מה תשובה היתה בזה לדבריהם עד שאמרו ע"ז בגמ' ולא ה" אדם א' שהי' משיבו שהרי אדרבה פשטא דקרא משמע כדבריהם דשבת ממש קאמר קרא ועלינו להבי' רא' להוציא קרא מפשטי' דהאי שבת יו"ט הוא וכדא' שם בכל הסוגיא אתה אומר ממחרת יו"ט א"א אלא ממחרת שבת בראשי' כו' וכמה לימודי' נאמרו ע"ז שם בגמ' להוציא קרא מפשטי' וע"ז ה" עיקר טעותם בתחילה לדרוש הקרא כפשטי' ומה חידש להם ריב"ז במה שאמר להם מנין לכם עד שע"ז לא היו יכולין להשיבו דבר ונראה מזה דתשובה נצחת השיב להם ריב"ז בזה את כ"ז ראיתי לדקדק ולדרוש כפי כחי בעזר צורי וגואלי וכפי אשר חנני דעת בינה להשכילי.

וזה החלי בעז"ה: והסגנון יהי' כך דמצינו דרשה דקרא במקום א' דמזה יהי' סתירה לצדוקין האומרי' עצרת אחה"ש. אלא שעל אותה הדרשה דהוא קרא יש להקשות מאיזה מקום.

אלא דלדרשת הצדוקים באיך מלתא דהיחיד מתנדב ומביא תמיד וכן לחכמים דפליגי על ריב"ז בדין א' יש ליישב זאת הקושיא אלא דלריב"ז לשיטתו באותו הדין אין מקום להנצל מאותה הקושיא ולכן בא עליהם ריב"ז ממקום אחר אלא דגם אותו הרא' ה" יש לדחות אמנם אם ירצו הצדוקים לדחות אותה הרא' שוב אין מקום לעיקר הקושיא על רא' הראשונה הנ"ל וממנ"פ אחת מאלו השתי ראיות יש לבטל בה דברי הצדוקים ואין להם מקום להמלט מהם אם לא שידודו לדברינו וזה נכלל בתשובות ריב"ז שאמר להם שוטים מנין לכם: ועתה אבאר בעז"ה תנן התם (שביעית פ"א מ"ד) בחריש ובקציר תשבות מת"ל כו' ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהוא מצוה.

(ופי' התוס' במ"ק ג' דר"י ס"ל דעדיפא לן לאוקמא קרא בשבת גופא דפשטא דקרא מיירי בי') ומהכא נפקא לן בכל דוכתא דקצירת העומר דוחה את השבת. והנה מתוך דרשה זו יש בה כדאי לדחות שיחה בטלה של הצדוקים שאם א"א דהאי ממחרת השבת שבת ממש קאמר קרא א"כ לעולם לא משכחת לה דקצירת העומר תדחה שבת כלל שהרי לעולם יהי' קה"ע במו"ש אלא ודאי דממחרת השבת ממחרת יו"ט קאמר (וראי' זו הביא ג"כ בעל מעיין החכמה ז"ל) אלא דאיכא למידק עלה אפשר לומר דקרא להכי הוא דאתא דקצירת העומר שבת דל"ל קרא להכי א"א דהאי ממה"ש ממחרת יו"ט הוא.

שהרי מצינו לפסח ומילה ותמיד דדחי שבת וניליף קה"ע מבינייהו כדהוה בעי למילף מינייהו (ביבמות ה') דעשה דיבום דוחה ל"ת שיש בה כרת והא דפריך עלה התם מה לכולהו שכן ישנן לפני הדיבור. הרי הך פירכא אינו אלא למ"ד עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי כדא' התם ואליבא דמ"ד כו' ואנן לר' ישמעאל קיימינן הכא

ור"י עצמו הא ס"ל (בחגיגה ו') עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת ראייה הואי וכדא' אביי התם ב"ש ור"א ור"י כולהו ס"ל כו' ואף דבמסקנא דחי לה התם ומסיק סמי מכאן ר"י ע"ש*) ושפיר איכא למימ' גם לר"י הפירכא דשכן ישנן לפה"ד מ"מ נראה דהך פירכא דלפה"ד בלא"ה לאו פירכא היא כלל אליבא דהילכתא וכמו שאבאר בע"ה ובתחילה א"א דהא דכייל לה למילה בהדי אינך שישנן לפני הדיבור איכא למידק עלה מהא דגרסינן להלן בפ' הערל (דף ע"א).

אר"י ח"ר לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו שנאמר בעת ההיא אמר ה' אל יהושע כו' ע"ש ואנן קיי"ל דגם פריעת מילה דו"ש כדתנן בפ' רא"ד עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלילי ופורעי כו' וא"כ אכתי נילף מפריע' דדחי שבת אע"ג דלא נאמ' לפה"ד כלל אלא שלפי הנרא' מפשטא דהש"ס התם דלא _____ הגה"ה ואפשר דמתוך הך קו' גופ' הכריח התם לומר דר"י ס"ל עולת תמיד הואי.

ואין צורך למ"ש רש"י שם לאביי פריך מ"ט מוקמת לה לר"י דלא כהלכתא כו' וזה לא קשה כ"כ דמנ"ל דהוה דלא כהלכתא דאף דב"ה לא ס"ל הכי ע"כ היינו ר"ע אליבא דב"ה אבל ר"י אליבא דב"ה באמת ס"ל דלא נחלקו כלל עם ב"ש בדבר זה וכמ"ש התוס' שם ד"ה ור"י (ומה שציינו התוס' שם ור"י ור"א כו' וכתבו וא"ל ושבק' כו' וי"ל דסבירא להו כו' ומשמע דקאי על ר"י ור"א).

לכאורה על ר"א לא קשה כלל דע"כ מאי דאיתא בספרים שלפנינו שם ר' אלעזר ודאי דטס"ה וצ"ל אליעזר ביו"ד. שהרי קתני בברייתא שם קודם ר"ע.

וע"כ שהוא ר"א בן הורקנוס רבי דר"ע כדא' בסנהדרין ס"ח ואלו ר' אלעזר בן שמוע דהי' תלמידו דר"ע כדאי' בפ' הבע"י ד' ס"ב לא ה"ל לתנא לאקדומי לר"ע רבו ועכ"פ מוכח דהאי תנא ר"א בן הורקנוס הוא ובשבת ק"ל כתבו רש"י והתוס' בשם הירושלמי אהא דא' התם ר"א שמותי הוא פרש"י מתלמידי ב"ש ע"ש וכ"כ בכ"ד וא"כ לק"מ על ר' אליעזר שעומד תמיד בשיטת ב"ש.

וע"כ דעיק' קושיית התוס' הוא לר"י ולפ"ז יש להגיה בתוס' ושבק' ב"ה כו' דסבירא לי' כו' (ועי' תוס' יבמות כ"ח ד"ה ר"א ושם במשנה ובעדיות פ"ה מ"ה ושם מ"א וק"ט ובשבת קל"ה ר"א הקפר גרסינן ודו"ק) ולכן נ"ל דעיקר קושיית הש"ס דע"כ מוכח דס"ל לר"י עולת תמיד הואי דאל"כ ל"ל קרא דקציר' העומר דחי שבת תיתי מבינייהו דפסח ומילה ותמיד וכמ"ש ל"ל בפשיטו' דלהכי גופא אתי קרא דממילא שמעינן מהא דממחרת השבת מחרת יו"ט הוא וכמ"ש דהא ודאי שזה דוחק מאוד לומר שהתורה תכתוב באיזה מקום חד דרשה לגופא אלא דלא איצטריך כלל לגופי' רק שמזה יהי' לנו הכרח ע"י איזה קושיא בפירושא דאיך קרא טפי הל"ל שום ריבויא בההוא קרא גופא דמפשט הכתוב יהי' הוכחה דהאי שבת יו"ט הוא וככל הנהו קראי דמייתי הגמ' שם ולא עוד אלא שבעיקר הדבר אני מסתפק אם שייך לומר כאן שהתורה כתבה קרא יתירה מה דלא איצטריך לגופא כלל אלא להוציא מלב הטועים וכל הנהו קראי דמייתי בגמ' שם י"ל בכל חד דלגופי' נמי איצטריך ע"ש ותדע דאל"כ כל הני קראי דמייתי לסתור סברת הצדוקים למאי איצטריכו כולהו משא"כ הך קרא ד דלא איצטריך לגופא כלל וכמ"ש ועוד דבלא"ה עכ"פ תקשה למאי אתי קרא דבחו"ק דלדידי' נפ"ל לסתור סברת

מדרשה אחריתי בגמ' שם אמרה תורה הבא עומר בפסח כו' ע"ש: ובאמת כבר הקשה הגאון בעל מעיין החכמה ז"ל דלמה לא נפקא לן לר"י להך דרשא מבחריש ובקציר וכמ"ש ול"נ דאצטריך הך דרשא דר"י לכדרבא במנחות ס"ו דא' התם לכולהו אית לי' פירכא כו' אי מדר"א ור"י ממאי דביו"ט ראשון קאי דילמא ביו"ט אחרון דר' ישמעאל כו' ל"ל פירכא ע"ש וה"נ אי מהא דקצירת העומר דו"ש אכתי דילמא מיו"ט אחרון מונה ומשכחת לה שחל יו"ט בע"ש אבל מהא דר"י תו ליכא פירכא אלא דאכתי איכא למיד' דלא הו"ל לר"י למימר אלא מה להלן רגל אף כאן כו' ותו לא וי"ל ודו"ק וכיון דע"כ נפ"ל לר"י מדרשא אחריתי א"כ קרא דבחז"ק למאי אתא וכמ"ש ואין לומר נמי דאיצטריך קרא דקה"ע דו"ש דמהא שמעינן דנקצר שלא כמצותו פסול וכדאי' בס"פ ר"י דע"ב ואי ס"ד נקצר שלא כמצותו כשר אמאי דחי שבת נקצרי' מע"ש דהא דחי לה התם משום דחביבה מצוה בשעתה אע"ג דכשר מע"ש דומיא דהקטר חלבים ואברים דכשרי' כל הלילה ודחי שבת (ושם בסוגי' דפריך ור' לאו תלמידו דר"ש הוא פרש"י ואמאי לא שמיע לי' לרבי מר"ש דס"ל כר"ע ע"כ עיי' בשבת ק"ל ארשב"ל משום ר"י הנשיא כו' ע"ש וצע"ג) וא"כ השתא נמי דכ' רחמנא בהדיא דקה"ע דו"ש אין להוכיח מזה דנקצר שלא כמצותו פסול די"ל דטעמא משום דחביבה מב"ש כדמצינו בהקטר חו"א ועיי' ברמב"ם פ"ז מה' תו"מ ה"ז שפסק שם דנקצר ביום כשר ואפ"ה כ"ש בה"ד דקצירת העומר דו"ש וע"כ דה"ט דדחי שבת משום דחביבה מב"ש כדאי' בגמ' ומה"ט אין לומר נמי איפכא דס"ל לר"י כמ"ד נקצר שלא כמצותו כשר ומש"ה איצטריך קרא לקה"ע דדחי שבת דליכא למילף מבינייהו דפסח ומילה ותמיד דשא"ה שזמנא קבוע באותו היום דווקא שהרי אברי התמיד (וחלבי הפסח וכדאי' בפסחים ס"ה ס"ח) יוכיח דג"כ אין להם זמן קבוע שכשרים כל הלילה (ואף חלבי פסח אע"ג דיו"ט הוא לר"ע משום דכעולת שבת הוה).

ולר"י אף בע"פ שחל בחול דנו"נ קריבין ביו"ט. עי' שבת קי"ד ופסחי' נ"ט) ואפ"ה דו"ש משום דחביבה מב"ש וה"נ ל"ש (ועיין היטיב בירושלמי שקלים פ"ד ה"ב ודו"ק) ואף דבגמ' מסיק שאין ללמוד מהקטר חו"א דשא"ה שכבר דחתה שחיטה את השבת ובאמת כבר הקשו על הרמב"ם ז"ל מהך סוגי' שהרי למאי דמסיק א"א למילף מהקטר חו"א כלל (עיי' בלח"מ שם ובש"ך ביו"ד סי' רס"ב) אבל כ"כ בס' מעה"ח ליישב דברי הרמב"ם ז"ל דלפי מאי דקיי"ל (בשבת קל"ג ובכ"ד) כר"ל דכ"מ שאתהדלא ניתנה מצו' פריע' יהושע וכדיליף לה מקרא דבעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים כו' ומשמע שאז נצטוו על הפריעה א"כ אכתי הוה אצטריך קרא לקה"ע דד"ש ממתן תורה עד ימות יהושע ב"נ דממילה עצמה ליכא למילף כדפרכינן ומפריעה הרי אכתי לא נצטוו עלי' כל עיקר באותו הזמן ומנא הוה ידעי דקה"ע דחי שבת אי לאו קרא דבחריש ובקציר וא"ש דאצטריך קרא להכי אבל א"א לומר כן שהרי אנן לר"י קיימינן הכא והרי לר' ישמעאל ס"ל (בקדושין ל"ז) דכ"מ שנאמר ביאה ומושב אינו אלא לאחר ירושה וישיבה (א) וא"כ גבי עומר דכתיב ביאה ומושב לאחר ירו"ש הוא ובהדיא פריך שם (ל"ח) לר"י מקרא דיהושע דכ' ויאכלו מעבור הארץ ממחר' הפסח ומעיקרא לא אכלו דאקריבו עומ' והדר אכלי דלמ"ד לאחר ירושה וישיבה ניכול לאלתר ע"ש וא"כ כיון דלר"י עצמו אכתי לא נתחייבו בעומר עד לאחר י"ד שנה (וע' תוס' מנחו' מ"ה ד"ה

קרבן) ואז כבר נצטוו על הפריעה הדק"ל ל"ל קרא לר"י דעומ'מדו"ש נילף מפריעה ועוד _____ מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב כו' (וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מה' ציצית ה' ו') וקיי"ל נמי בחולין ל' דשנים שוחטין זבח א בקדשים ואפי' לכתחילה (וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' פה"מ ה"ה ע"ש) וקיי"ל בשבת צ"ב כר"י ור"ש דזה יכול וזה יכול שניהם פטורין (וכ"פ הרמב"ם בפ"א מה' שבת ה' ט"ו) א"כ א"א לשחיטה שתדחה את השבת כלל שהרי אתה יכול לקיים שניהם שיהיו שנים שוחטין משא"כ בהקטר חו"א (דבהעלא' האברי' מהכבש למזבח דהיינו ההקטרה היה ע"י כהן אחד לבד וע' יומא כ"ו פעמים י"ז כו' וברש"י ותו"י שם וברמב"ם פ"ד מה' תו"מ הלכה ח' ובמש"ל שם).

והא דבגמ' פריך לה משום דהך סוגיא לראב"ש קאי וראב"ש ס"ל בהדיא בחולין כ"ט שאין שנים שוחטין זבח א' בקדשים. והא דפריך נמי התם לרבי כן היינו משום דכל הסוגיא שם מיוסד על הנחה זו.

דרבי שהי' תלמיד תלמידו דר"ע ומסתמא כוותי' ס"ל ע"ש ומש"ה מקשה התם בפשיטות לר' הכי משום דמציינו לר"ע בפסחי' ס"ט דאית לי' נמי הך סברא דכבר דחתה שחיטה את השבת ע"ש וע"כ צ"ל לר"ע דס"ל נמי כראב"ש בחולין הנ"ל (כנ"ל ודלא כהמע"ה שם שדחק בזה ע"ש) ועכ"פ אליבא דהלכתא לא תליא הך דקה"ע דו"ש בנקצר שלא כמצותו כלל וכמ"ש והדק"ל (ע"כ הגה"ה) _____ (ועוד דאף לדידן תקשה דמנ"ל דקרא אתא קוד' יהושע דע"כ צ"ל דקרא למישרי קה"ע בשבת הוא דאתא דאי לאיסורא ל"ל קרא דמה"ת לן שידחה וכמ"ש הגאון בעל טורי אבן ז"ל בר"ה דף ט' ודלמא קרא לאיסורא הוא דאתא ואחר שנצטוו על הפריעה בימי יב"נ דאי לאו קרא הייתי אומר דדחי וכמ"ש ואתי קרא דל"ד והכי עדיפא טפי למדרש חזא משום דלחומרא מקשינן וכמ"ש הטו"א ז"ל ע"ש ועוד דטפי ניחא לן למדרש קרא לדורות מהשתא דמוקמינן להיתרא דלא אצטריך אלא לקודם ימות יב"נ וכמ"ש).

ונ"ל דהא נמי לק"מ שהרי שם (ביבמות) הקשו בתוספות אם לא ניתנה פריעה עד יהושע היכי גמרינן מינה והא כתיב אלה המצוה כו' וכתבו דהלכה למ"מ הואי ויהושע אסמכי' אקרא ע"כ. והרי קיי"ל בנזיר ס"פ כ"ג ד' נ"ו דאין דנין מהלכה ע"ש.

וה"נ לא מצינן למילף מפריעה. דע"כ הא דפריעה דחי שבת ג"כ בהלמ"מ נאמ' ואין דנין ממנה וא"ש: ואמנם אכתי קשה לי מהא דתנן בפסחי' צ"ה מה בין פסח א' לשני כו' זה וזה כו' ודוחין את השבת וכיון דגם פ"ש דחי שבת א"כ אכתי נילף ממילה ותמיד ומפ"ש דהשתא תו ליכא למיפרך כדפרכינן שהרי מצות פ"ש נאמר בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים.

אלא שבתחלה צריך אני לבאר מנ"ל דפ"ש דחי שבה ורש"י ז"ל כ' שם דכפ"ש כתיב במועדו למ"ד קרבן ה' לא הקריב במועדו [-----] _____ הגה"ה (א) ושם בסוגיא אמר אביי האי תנא דבר"י מפיק מאידך תנא כו' ואידך משום דהוה מלך ובכורים שני כתובים הבאין כא' ואין מלמדין ואידך כו' ע"ש דדחיק הש"ס טובא בסברות הני תרי תנאי דבר"י ולכאורה ק"ל למה דחיק הש"ס כ"כ להעמיד מחלקותם

בסברות בעלמא כדאסיק שם ולא משני בפשיטות דאיך תנא ס"ל כר' יהודה דא' (בקדושין ל"ה) שני כתובין הבאין כאחד מלמדין ובהא פליגי הני תנאי דבר"י.

ויראה לי ליישב ע"פ הסוגיא דפ' כ"ג ד' ע') דגרסינן התם לא תבערו אש בכל מושבתיכם מה ת"ל לפי שנא' אלה הדברים כו' יכול עשאם כולם בהעלם א' אינו חייב אלא א' ת"ל בחריש ובקציר תשבות ועדיין אני אומר על חרישה ועל הקצירה ועל כולן אינו חייב אלא א' ת"ל לא תבערו כו' ע"ש וכ' רש"י ז"ל בל' ב' דלהכי לא מצוי למילף חילוק מלאכות מבחו"ק משום דהוי ב' כתובין הבאין כאחד וא"מ וכן הסכימו התוס' שם לפי זה ודחו לל"ק דרש"י ע"ש.

ושוב הקשו דא"כ איך ילפינן מהבערה כ"ש דהשתא הו"ל ג' כתובין דלכו"ע א"מ. וכ"ת דחריש וקציר אתא לכדדרשינן במו"ק ד' מה חריש רשות כו'.

א"כ היכי הוה בעי למילף מיני' מעיקרא הא לא אתא להכי ואור"י דלא הוה ג' כתובין מדל"כ או כולהו בלאו או כולהו בעשה ולהכי ילפינן מהבערה ומהשתא אייתר לי' בחריש וקציר לכדדרשינן במועד קטן ע"כ: היוצא לנו מזה דמאן דחריש להאי בחו"ק לדרשא אחריתי ולא לחלק. ע"כ צ"ל דס"ל ב"כ הבאין כאחד א"מ דאל"כ מנ"ל לאוקמי הקרא לדרשא אחריתי כיון דאיכא לאוקמי קרא לגופי' ולחלק וכדמוכח להדיא מתוך ד' התוס' דמעיקרא שפיר הוה בעי למילף מבחו"ק ולא הוה דריש לי' לכדדרשינן במ"ק אלא לבתר דאסיק שאין ללמוד חילוק מלאכות מבחו"ק משום דהוה ב' כתובים וע"כ דילפינן מהבערה גרידא ומהשתא אייתר לי' בחו"ק לכדדרשינן במ"ק וזה ברור מתוך הסוגיא.

וא"כ ר"י עצמו דמפיק לי' להאי קרא למה חריש רשות כו' ע"כ צ"ל דס"ל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין ולכן לא היוה ניחא לי' להש"ס למימר דהני תנאי דפליגי אליבא דר"י בכ"מ שנאמר ביאה כו' דפליגי נמי באיך מלתא דר"ש מה דלא מצינו שם פלוגתא בהדיא אליבא דר"י. ואי הוה מוקי פלוגתייהו בב"כ הכ"א ע"כ הוה צ"ל דפליגי נמי אליבא דר"י באיך מילתא אי קה"ע דו"ש וכן אי הבערה לחלק יצאת או ללא דלמ"ד ב"כ מלמדין א"כ הוה מצין למילף לחלק מבחו"ק והבערה ע"כ ללא יצאת וכדאי' שם בגמ' אליבא דשמואל דנפק"ל לחלק ממחלליה מ"י דס"ל כר' יוסי דהבערה ללא יצאת והרי מצינו להדיא דר' ישמעאל ע"כ ס"ל הבערה לחלק יצאת כדאמ' בשבת י"ב ר"י קרא והטה וכ' ע"פ לכשיבנה בהמ"ק אביא חטאת (ומיהו התם לאו סתמא אתמר משמי' דר"י אלא ר' נתן הוא דא' הכי על ר"י ור"נ לטעמי' דס"ל בשבת ע' הבערה לחלק יצאת וע' בסוגיא דיבמות ד' ו' ובתוס' שם ד"ה א"א ובאמת בשבת גרסינן ר"י בן אלישע וע"ע תוס' זבחים קי"ט ד"ה זו וזו ותוס' יבמות ק"ד ד"ה אמר וצ"ע) ולא ניחא לי' להש"ס לומר דהני תנאי דבר"י דקדושין דפליגי נמי אליבא דר"י בכל הני דוכתי אלא היכי דאיתמר פלוגתא בהדיא איתמר והיכי דלא איתמר ל"א ומשו"ה ניחא לי' להש"ס למימר דכו"ע הני תנאי סברי דב"כ אין מלמדין.

אלא דהכא בסברא הוא דפליגי וכדאסיק שם וא"ש: ובדרך אגב קשה לי עמ"ש התוס' בפסחים ה' ובביצה כ"ג בשם הירושלמי ליסוד מונח דלמ"ד הבערה ללא יצאת אין איסור הבערה נוהג ביו"ט ע"ש. מהא דגרסינן (בקדושין מ"ג) האומר לשלוחו צא הרוג

את הנפש כו' שמאי הזקן אומר משום חגי הנביא כו' מ"א דשמאי הזקן קסבר ב"כ הכ"א מלמדין כו' והשתא כיון דס"ל לשמאי דב"כ הכ"א מלמדין וא"כ ע"כ לדידי נפק"ל לחלק מבחור"ק וכמש"ל וא"כ הבערה ע"כ ללאו יצאת אליבא דשמאי וק"ל מהא דגרסינן (בביצה י"ב) תני תנא קמי' דר"י המבשל כו' ולוקה משום הבערה א"ל כו' ב"ש היא כו' והשתא היכי מוקי' לה כב"ש הרי כיון דלשמאי עצמו ע"כ ל"א הבערה אלא ללאו וא"כ אין איסור הבערה נוהג כלל בי"ט לב"ש וה"ק ולוקה משום, הבערה ודוחק לומר דהך דב"ש פליגי'אשמאי רבן (אלא דבסוגיא דקידושין שם נראה להדיא דב"ש ל"ס להו כשמאי רבן בזה ולהלן אבאר בעז"ה) ונ"ל דלהריב"א בפסחי' וכן להירו' שהביאו התו' בביצה הנ"ל אפשר דס"ל כלישנא קמא דרש"י בשבת ע' דלהכי לא יליף מבחור"ק משו' דהו"ל כלל בל"ת ופרט בעשה ואין דנין אותו בכלל ופרט וכמש"ש רש"י וא"ש: אלא דאכתי ק"ל מהא דגרסינן (במ"ק ג') החורש בשביעי' ר יוחנן ור"א ח"א לוק' וח"א אינו לוקה לימא בד"ר"א אר"א קמיפלגי דמר א"ל דר"א ומר ל"ל דר"א לא דכו"ע ל"ל דר"א כו' והשתא ק"ל לל"ק דבדר"א פליגי' א"כ לגי' שלפנינו תסתיים דר' יוחנן הוא דא' אינו לוקה דכיון דר"י הוא דמוקי' לברייתא דהמבשל כב"ש וע"כ צ"ל דס"ל דכלל בל"ת ופרט בעשה א"ד בכו"פ וכמש"ל ולמ"ד הכא דלוקה ע"כ צ"ל דס"ל דנין אותו בכו"פ וכלל וכמ"ש רש"י שם וא"כ תסתיים דר"י אמר אינו לוקה (וכ"ש דתקשה לפמ"ש התוס' ע"ב ד"ה ר"א דמוכח שם דר"א א' אינו לוקה וא"כ ר"י הוא דאמר לוקה וקשיא דר"י אדר"י) ולל"ב דכ"ע ל"ל דר"א תקשה בפשיטות מר"י אדר"י וכמ"ש ולגי' התוס' בשם הירושלמי לל"ב לק"מ אבל לל"ק תקשה איפכא הסתיים דר"י אמר לוקה וכמ"ש (ועוד דלפמ"ש הכ"מ בריש ה' שמטה דלהכי פסק הרמב"ם ז"ל דאינו לוקה משום דבירושלמי מסיים דר"י אמר אינו לוקה וכ"כ הר"ש בפ"א דשביעית בשם הירושלמי וא"כ לגי' הירושלמי גופא תיקשי מר"י אדר"י וכמ"ש): ונראה לי דלק"מ כאשר נדקדק בד' ר"י שם בביצה דא"ל לתנא פוק תני לברא הבערה ובישול אינה משנה ואת"ל משנה ב"ש היא כו' ולכאורה למה בתחלה דחאה ר"י לגמרי לומר שאינה נשנית בבהמ"ד כלל ואח"ז שוב מקיים לה להך ברייתא ומוקי' לה כב"ש ומאי הוה מספקא לי' בהכי הא ודאי נוכל לומר דאתי כב"ש והו"ל לומר תיכף דאמר לך מני ב"ש היא כו' וכדמהדר לי' ריב"א לההוא דתנא קמי' השוחט עו"נ כו' ע"ש אבל לפמ"ש א"ש דהנה שם בקדושין כדמפרש שם טעמא דשמאי דאמר שולחיו חייב משום דב' כתובי' הכ"א כו' הדר א' וא"א כו' ומאי חייב בדי"ש (ב) וא"כ להך איבע"א אין הכרע כלל איך ס"ל לב"ש בב' כתובין הבאין כא' ושפיר מצינן לומר דס"ל אין מלמדין והיינו דקאמר ר"י לתנא התם הבערה ובישול אינה משנה כלו' דלא אתי' כשום תנא דלב"ה אית לי' מתוך ולב"ש הרי ע"כ מדמחיי' שם בקדושין מוכח דס"ל ב' כהכ"א מלמדין וא"כ ע"כ ס"ל הבערה ללאו יצאת ואין הבערה נוהג ביו"ט וכמ"ש: וא"כ הא מני לא ב"ש ולא ב"ה.

וא"ל נמי דאתי כר"ע דל"ל מתוך (בפסחים ה') וס"ל בהדיא שם דהבערה לחלק יצאת וכ"כ התוס' בברייתא דהשוחט עו"נ: דהמ"ל ר"ע היא והכא קשה טפי דכיון דלא אתיא כב"ש עכ"פ הול"ל כר"ע ולא לומר שאינה נשנית בבהמ"ד כלל שהרי הקשה הגאון בעל צל"ח ז"ל בפ"ג דפסחים דאמאי ל"ת נמי בהך ברייתא המבשל וכו' ביה"כ ואכלו לוקה שש משום בישול ביה"כ ומשום הבערה ביה"כ ומשום אוכל ביה"כ: ותי' שם

דברייתא זו אתיא כר"י דאמר מלקות בחייבי כריתות ליכא ע"כ דברי הצל"ח והשתא ע"כ ליכא למי' דהך ברייתא ר"ע היא דתני לה שהרי ר"ע _____ הגה"ה (ב) והא דלא פרט באב"א אלא הדרש דהוא ההוא ול"ק נמי ואב"א לעולם קסב' שני כתובים הבאין כאחד א"מ.

י"ל דמשום דבהך דרשא דההו' הי' להש"ס הוכחה בפשיטות דב"ש ע"כ דרש לה ולהכי נקט. לה בהדיא כלו' כיון דמוכח דב"ש דריש לה ע"כ צ"ל דחייב בד"ש קאמר שמאי והיינו מהסוגיא (דיבמות י"ג) דב"ש מתירין הצרות לאחין ומפרש שם טעמייהו מהחוצה וארוסה מחוצה החוצה ע"ש אלמא דב"ש דריש ה"א דחוצה החוצה וה"נ דדריש ה"א דהוא ההוא והיינו דאמר רבא בקדושין שם את"ל סבר שמאי כו' והוא ההוא ל"ד כלו' דרבא לטעמי' דמפרש שם ביבמות טעמא דב"ש משום דאין איסור חע"א ושפיר י"ל דגם ב"ש ל"ד ה"א דהחוצה ודההוא ועוד י"ל דס"ל להש"ס דדוחק לומר דשמאי ס"ל ב"כ מלמדין וה"א ל"ד דא"כ מנ"ל לשמאי דהא דא' רחמנא ל"ת גדי וגו' דכל בהמה במשמע ונפק"ל (בחולין קי"ג) מגדי העזים דהוה בכהכ"א.

ולמ"ד מלמדין דריש מיעוטא דעזים העזים א"כ מוכח דלמ"ד ב' כתובים מלמדין ע"כ דריש ה"א ולהכי ע"כ הוצרך לשנויי דחייב בד"ש קאמר ועכ"פ מעתה שוב אין הכרע לומר דב"ש ס"ל דב' כתוב' מלמדין ובהכי א"ש הא דדחיק הש"ס שם לעיל לומר דלמ"ד ב' כתו' מלמדין יליף דאין שליח לד"ע משחוטי חוץ ודריש ה"א ול"מ בפשיטות דמ"ד ב"כ מלמדין ס"ל כב"ה והוה מעילה ושליחות יד וטביח' ג' כתובין הכ"א דלכולי עלמא אין מלמדין ולפי מה שכת' אתי שפיר דקושטא דמלתא משני הש"ס דמ"ד מלמדין ע"כ דריש ה"א כדמוכח מסוגיא דחולין קי"ג וכמ"ש: _____ ס"ל בהדיא ברפ"ג דמכות (די"ג) דחייבי כריתות ישנן בכלל מלקות ארבעים ולהכי א"ל פוק הני לברא כו' ואת"ל משנה כלו' דאת"ל דחייב דא' ב"ש התם בד"ש קאמר וא"כ שפיר מצי סבר ב"כ א"מ הא מני ב"ש היא והיינו דקא מספק' לי' לר"י.

ובהכי ניחא לי הא דאקדים ר"י בלשונו הבערה לבישול והרי בברייתא קתני בישול תחלה וכבר עמד בזה הגאון בעל צל"ח ז"ל ולדידי' ניחא דהא ודאי דבלא הבערה שפיר מצינן לומר דה"מ ב"ש היא אבל כיון דקתני גם הבערה ומוכח דס"ל לחלק יצאת וא"כ פ"כ לא אתי' כב"ש וא"כ גם בישול אינה משנה וא"ש: ומנא תימרא דשנוי' דמשנינן שינויא הוא שהרי שם בקדושין לעיל מינה באותה סוגיא פריך ולב"ש דנ"ל לקרא דשליחות יד למחשבה כמעשה נילף ממעילה דיש שליח לד"ע ולכאורה מאי קשה ודלמא באמת ס"ל לב"ש כשמאי רבן דיש שליח לד"ע כדא' גבי האומר לשלוחו צא הרוג את הנפש דשולחיו חייב.

וע"כ צ"ל דהך סוגיא נמי אתי כאב"א דהתם דחייב בד"ש קאמר ולעולם ס"ל לשמאי ג"כ דאין שליח לד"ע לחייבו בד"א. א"נ לאידך לישנא דשא"ה דגלי רחמנא אותו הרגת בחרב ב"ע.

ועכ"פ מוכח להדיא דלאידך לישנא שפיר מצי' ס' שמאי דב' כתו' הכ"א א"מ כדמשני התם להדיא אליבא דב"ש עצמן משום דה"ל מעילה וטביחה כו' ב' כתו' הבכ"א כו' והיינו דמסיק התם נמי דלמ"ד ב"כ מלמדין נפק"ל מהוא ההוא וע"כ דהיינו נמי לאידך

לישנ' דשמאי דריש הוא ההוא אבל הא וודאי דל"ק שפיר מצינן לומר דב"ש ס"ל כשמאי רבן וע"כ צ"ל דס"ל להש"ס דשמאי ס"ל כתלמידיו לענין ש"י דאל"כ מאי משני בל"ק דס"ל לשמאי ב"כ מלמדין ואכתי הרי תלתא קראי איכא מעילה ושליחות יד וטביחה וע"כ צ"ל דה"פ דשמאי כתלמידיו ס"ל דקראי דשליחות יד אתא למחשבה כמעשה וליכא אלא ב"כ וה"נ הי"ל להיפך דב"ש כרבן ס"ל אלא ע"כ דהך סוגיא דקדושין שם אזלא לל"ב דבד"ש קאמר שמאי וכמ"ש וא"כ י"ל בפשיטות דהא דאמר ר"י בביצה ואת"ל משנה כו' היינו לא"ל דקדושין שם (ועי' בירושלמי ביצה פ"ה ב"ש אוסרין ודו"ק): ומתוך מ"ש התו' במ"ק הנ"ל בהא דגר' שם במכילתין לא דכ"ע ל"ל לדר"א אר"א.

דבירו' כלאים פ"ח גרס דכו"ע א"ל לדר"א נראה לי ליישב הסוגיא דפ"ו דסנהדרין (מ"ה) דא' שמואל התם נקטעה יד העדים פטור מ"ט דבעינן יד העדים כו' ומי בעינן קרא כדכתיב והתניא כו' משום דהוה לי' רוצח וגואל הדם ב' כתובי' הבכ"א ואין מלמדין וכתבו התוס' ולמ"ד מלמדין איכא עיר הנדחת כו' ע"כ ויש לדקדק שהרי בכל דוכתא אורחא דהש"ס כה"ג למימר בהדיא הניחא למ"ד א"מ אלא למ"ד מלמדין מא"ל ולמה ל"פ ה"נ הכא וה"ל לשנויי כמ"ש התוס' : והנה אי לאו דהוה ק"ל ג"כ מתוך הסוגיא דפ"ג דשבועות וכמ"ש א"ל להלן בע"ה הי' נ"ל ליישב הסוגיא דסנהדרין בפשיטות משום דהכא לשמואל קיימינן ובשבת ע' יליף שמואל חילוק מלאכות ממחלליה מ"י ע"ש ומדלא יליף מבחריש ובקציר ע"כ ש"מ דס"ל ב' כתובי' הבכ"א אין מלמדין וא"ש דלא פריך הש"ס התם הניחא למאן דאמר אין מלמדין כו' שהרי ע"כ בלא"ה ס"ל לשמואל כמ"ד א"מ וכמ"ש: אבל אכתי ק"ל מהא דגרסינן (בשבועות כ"ו) אמר שמואל גמר בלבו צריך להוציא בשפתיו כו' עד הניחא למ"ד א"מ אלא למ"ד מלמדין מא"ל והרי התם ג"כ לשמואל קיימינן ואפ"ה פריך התם הכי ונ"ל דהנך ב' סוגיות דסנהדרין ושבועות פליגי בפלוגתא דירושלמי וש"ס דילן במ"ק הנ"ל דלגי' שלנו דמוקי סתמא דהש"ס לכ"ע דלא כר"א אר"א וע"כ מוכח דלא ס"ל כר"א מדלא מוקי הש"ס לכ"ע כר"א וכמ"ש התוס' דהוה מצי לאוקמי בהכי אלא ע"כ ש"מ דלא ס"ל כר"א וכיון דלא ס"ל כר"א אר"א א"כ נילף לחילוק מלאכות מבחו"ק אלא דע"כ ש"מ דס"ל לשמואל דב"כ הכ"א א"מ ומש"ה לא פריך הש"ס בסנהדרין הניחא למ"ד כו' וא"ש.

אבל הסוגיא דשבועות אפשר דס"ל כהירושלמי דגרס דכ"ע א"ל דר"א אר"א וא"כ שפיר מצינן למימר דב' כתובי' הבכ"א מלמדין ואפ"ה לא נפקא לן מבחו"ק מידי משום דהוה כלל בל"ת ופרט בעשה וא"ד אותו בכו"פ וכדר"א וכמ"ש רש"י בל"ק בשבת שם ומשה"ק הש"ס בשבועות גם לשמואל הניחא למ"ד כו' דשמואל ג"כ מ"ס כמ"ד ב"כ מלמדין וכמ"ש והסוגיא דקידושין ל"ז דדחיק התם לומר לתנאי דבר"י דתרווייהו ס"ל ב"כ א"מ.

ע"כ אזיל בשיטת הש"ס דידן במ"ק דלא ס"ל דר"א וכמ"ש ודו"ק: ומתוך מ"ש נ"ל ליישב דברי המג"א בה' פסח סי' תמ"ב שכ' לד' הטור דס"ל דחמץ נוקשה וע"י תערובות מותר להשהותו עד אה"פ ובריש פסחי' הביאו התו' מהא דתנן התם ד' מ"ח שיאור ישרף והאוכלו פטור דנוקשה הוא ואפ"ה ישרף אלמא דאסור להשהותו וכ' המג"א דלד' הטור

צ"ל דמתני' מיירי ביו"ט דלאפותה אי אפשר כיון דאסור באכילה מדרבנן והטלה לצונן נמי לא מהני כיון שהתחיל להחמיץ והלכך ישרף עכ"ד: והנה כבר תמהו עליו הרבה מן הגאונים ז"ל (עיי' בספר שער המלך ובס' או"ח ובס' מחצית השקל) דא"כ דמתניתין איירי ביו"ט ולכן א"א לאפותה הרי גם לשורפה א"א ביו"ט ומה לי אפי' ומ"ל שריפה תרווייהו א"מ נינהו ומה שתרצו הגאונים ז"ל ה"ה בספריהם ע"ש ומתוך מש"ל נ"ל ליישב דבריו ז"ל.

דהנה כ"כ בשם הריב"א בריש פסחי' דלמ"ד הבערה ללאו יצאת. אין איסור הבערה נוהג ביו"ט וז"ל הירושלמי שהביאו התוס' בביצה כ"ג מהו לאדלוקי נר של בטילה ביו"ט כו' מאן דשרי סבר הבערה ללאו יצאת והבערה שלא לצורך מותר לעשותה ביו"ט ע"כ ומכדי מאן שמעת לי' דא' שיאור ישרף ר"י הוא בס"פ א"ע ור"י הוא דס"ל בסנהדרין ס"ו ב' כתובי' הבכ"א מלמדין וא"כ לדידי' נפק"ל לחלק מבחו"ק וכמש"ל וע"כ הבערה לל"י אליבא דר"י (ג) וא"ש דברי המג"א דמתני' דשיאור ישרף מיירי ביו"ט דלאפותה א"א דאפי' א"מ היא לכ"ע ואסור ביו"ט שלא לצורך משא"כ שריפה דהיינו הבערה דא"ש מלאכה עלה אליבא דר"י ומותר להבעיר אף שלא לצורך למ"ד לל"י וכמש"ל מד' הירושלמי וא"ש: ובהכי נ"ל ג"כ מה שהקש' הגאון בעל שאגת ארי' ז"ל בתשובה ס' ד' אהא דתנן בריש ברכות מעשה ובאו בניו של ר"ג מבית המשתה כו' אמרו להם כו' הקטר חו"א מצותן עד שיעלה עה"ש כו' וא"כ ל"א חכמים עד חצות כו' וכ' רש"י דהקטר חלבים דתנן הכא ל"א בו חכמי' עד חצות כלל ולא נקט להו הכא אלא להודיע שכל דבר הנוהג בלילה כשר כל הלילה וכדתנן (במגילה ד') כל הלילה כשר לקה"ע ולה"ח ואברים ע"כ: (והנה בס' ט"א למגילה כ' דלהכי הקדים התנא שם קה"ע להקטר חו"א אע"ג דהקטר חלבים תדיר בכל לילות _____ הגה"ה (ג) ובהכי נ"ל הא דא' בשבת מ"ט דל"ט מלאכות הם כנגד מלאכה ומלאכתו שבתורה שהן ארבעים וחד לאו ממנינא כדא' התם וא"כ לר"י דמוסיף את השובט ומדקדק בשב' צ"ז והשתא לדידי' הוה אבות מלאכות ארבעים ואחת וכנגד מי הם אבל לפמ"ש דר"י ס"ל הבערה לל"י ול"ה א"מ כלל וא"כ י"ל דס"ל לר"י דלעשו' מלאכתו והמלאכה היתה דים תרווייהו ממנינא הוה וא"כ הוה א"מ לר"י ארבעים כנגד מלאכה ומלאכתו שבתורה וא"ש אלא דק"ל קצת דהיכי אמרינן ר"י מוסיף אף השובט כו' ומשמע דקאי על ל"ט אבות כנגד מלאכה ומלאכתו שבתורה שהן ארבעים וחד לאו ממנינא כדא' התם וא"כ לר"י דמוסיף את השובט ומדקדק בשב' צ"ז והשתא לדידי' הוה אבות מלאכות ארבעים ואחת וכנגד מי הם אבל לפמ"ש דר"י ס"ל הבערה לל"י ול"ה א"מ כלל וא"כ י"ל דס"ל לר"י דלעשו' מלאכתו והמלאכה היתה דים תרווייהו ממנינא הוה וא"כ הוה א"מ לר"י ארבעים כנגד מלאכה ומלאכתו שבתורה וא"ש אלא דק"ל קצת דהיכי אמרינן ר"י מוסיף אף השובט כו' ומשמע דקאי על ל"ט אבות דמתני' והרי במתני' חשיב נמי להבערה בכלל הל"ט ובחגיגה ד' כתבו התוס' בשם הירושלמי וז"ל דלית ב"נ דא' אף אלא דהוה מודה על קדמייתא ע"כ והכא גרסי' ר"י מוסיף אף השובט כו' ומשמע דמודה בקדמייתא וצע"ק וע' (בשבת ד' ע"ה) דהתם ל"ג אף השובט אלא את השובט גרס וצ"ע: השנה וקה"ע אינו נוהג אלא פ"א בשנה ואיפכא מבעי' לי' למתני אלא משום דהקטר חלבים לכתחיל' אינו אלא ע"ח וקה"ע אפי' לכתחילה כשר

כל הלילה וכיון דיש מעלה לקצירה על הקטרה בהא מלתא דזה אפי' לכתחיל' וזה אינו אלא בדיעבד מש"ה אקדמי' עכ"ד: והנה מדבריו הוה סייעתא לדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' מעה"ק ה' ב' דס"ל דגם בה"ח עשו סייג ותיבתא כלפי רש"י ז"ל ונ"ל דלק"מ ואין צורך לדברי הט"א ז"ל דבמנחות ע"ב מדייק מהכא דנקצר ביום פסול דתנא לילה דומי' דיום מה דיום בלילה לא אף דלילה ביום לא והא דקצה"ע פסול ביום ע"כ בין ביום שלאחריו ובין ביום שלפניו וכמ"ש התוס' שם דלענין קה"ע לא שייך לחלק בין יום שלפניו ליום שלאחריו אבל הקטר חו"א אינו פסול אלא ביום שלאחריו אבל ביום שלפניו אדרבה עיקר מצותן להקטירן ביום שחיתתן והנה הא דתנא כל הלילה כשר לקה"ע מלתא אגב אורחא קמ"ל דתנא דומיא דדבר שנוהג ביום שפסול בלילה וה"נ פסול ביום ולהכי הקדים קה"ע שעיקר מצותו בלילה ופסול בין ביום שלפניו ובין ביום שלאחריו משא"כ הקטר חו"א דאדרבה עיקר מצותן ביום שחיתתן אלא דבהא מילתא מיהת דמי לקה"ע שפסול ביום שלאחריו וכשר כל הלילה ומש"ה הקדים התנא קה"ע להקטר חו"א וא"ש): והקשה הגאון בעל ש"א ז"ל דא"כ ה"ל למיתני נמי קצירת העומר דנוהג כל הלילה וכדתנן במגילה דל"ל דס"ל לר"ג כמ"ד במנחות דנקצר ביום כשר ולפ"ז אין קה"ע מדבר הנוהג בלילה דיום ולילה שוין לקצירתו דא"א לומר כן דבריש מ"ק א' דר"ג וב"ד נמנו על שני פרקים של תוס' שביעית וביטלום ומסיק ר' אשי שם משום דס"ל הלכתא לתוספת שביעית ומאן דס"ל הלכתא ע"כ לדידי' איצטריך קרא דבחוב"ק לקה"ע דדוחה שבת וכיון דס"ל דקה"ע דו"ש ע"כ ס"ל נקצר ביום פסול דאל"ה אמאי דו"ש נקצריה מע"ש כדא' במנחות וא"כ אמאי לא חשיב ר"ג במתני' לקה"ע נמי דמצותן עד שיעלה ע"ה אלא ע"כ ע"ח אהקטר חו"א נמי קאי ומה"ט לא נקט לקה"ע משום דבדידי' לא אמרו חכמים ע"ח כלל עכ"ד הגאון בעל ש"א ז"ל: והנה הגאון מהרי"ב ז"ל בעל תוס' ראשון לציון כ' ג"כ דמתוך קושיא זו הוכיח הרמב"ם ז"ל בחיבורו פ"ד מה' מעה"ק דגם הקטר חו"א לכתחילה מצותן ע"ח מדלא חשיב ג"כ לקה"ע במתניתין אלא ע"כ דלא תני הכא אלא הנך דלכתחילה מצותן ע"ח משא"כ קה"ע ע"כ: ואני אומר דלהרמב"ם לשיטתו אין הוכחה זו כלום דשפיר י"ל בפשיטות דלהכי לא חשיב ר"ג גם לקה"ע במתניתין משום דס"ל נקצר ביום כשר ואע"ג דע"כ ס"ל לר"ג דקה"ע דוחה שבת וכמ"ש הש"א הנ"ל מ"מ שפיר י"ל דס"ל לר"ג דנקצר ביום כשר שהרי הרמב"ם ז"ל עצמו פסק ג"כ בפ"ז מתו"מ ה"ו דקצה"ע דו"ש ואפ"ה כ"ש בה"ז דנקצר ביום כשר וכמ"ש אלמא דס"ל ז"ל דלא תליא זב"ז כלל וכמ"ל.

ואמנם בעיקר קו' הש"א י"ל דאה"נ דס"ל לר"ג דנקצר ביום כשר ולהכי לא חשיב לקה"ע וכ"ת א"כ ע"כ ס"ל דקה"ע לא דחי שבת וקרא דבחריש ובקציר מאי עביד ל' לר"ג י"ל דס"ל לר"ג כמ"ד ב' כתובי' הבכ"א מלמדין. ואתא לדידי' בחריש ובקציר לחלק וכמ"ל דע"כ לא דרשינן בחו"ק לדרשא אחריתי אלא למ"ד ב"כ א"מ אבל למ"ד מלמדין שפיר י"ל דאתא לחלק ובזה מיושב נמי הא דגרסי' בפסחי' ל"ו אין לשין עיסה בפסח כו' ואם לש רג"א תשרף מיד וכ' רש"י ובמועד קאמ' ולא ביו"ט דהבער' של"ל היא ע"ש ולפי מ"ש א"צ לזה דשפיר י"ל דר"ג בפסח סתמא קאמ' ובי"ט נמי איירי אלא דר"ג לשיטתו דנפ"ל לחלק מבחו"ק וכמ"ל וע"כ הבער' ללאו יצאת אליבא דר"ג ומש"ה קאמר תשרף מיד דאין איסור הבערה נוהג ביו"ט למ"ד הבערה לל"י וכמ"ל

וא"ש:ובזהבב"א משום דהו"ל ג' מלמדין ע"ש (ד) (ואע"ג דהכא שפיר מצינו למילף עומר ממילה ותמיד וכ"ת מה להנך שכן ישנן לפה"ד הרי ע"ז שפיר איכא למימר פ"ש יוכיח כדמוכח מתוך ד' התוס' דשבועות שם ד"ה שכן מר"כ דאפי' יוה"כ דהוה ד' הלמד בהיקש חיצון מפנימי אפ"ה מצי יליף לרגלים בב"א ליוכיח דרגלים ילפינן מר"ח ואי פרכת מה לר"ח שכן תדיר י"ל יוה"כ יוכיח אע"ג דהוה דבר הלמד וכמ"ש ואע"ג דהיכ' דאיכא כרת ל"ל יוכיח וכמ"ש שם הרי הכא קיימינן למ"ד מועדו בראשון ואינו חייב כרת על השני ועיקר הפירכא מפסח הוה דמה לפסח שכן כרת שם ביבמות וא"כ א"א פ"ש יוכיחהו ליכא פירכא ועוד דמוכח שם בתוס' דהיכא דא"ל במה הצד שפיר ילפינן אע"ג דחד מינייהו הוה דה"ל ע"ש בתוס' מ"מ נ"ל דזה תליא בפלוגתא שבין המהרש"א ומהריב"ל ז"ל שם בתוס' דלמ"ש המהרש"א שם לתרץ קושיות המהריב"ל שלא כתבו הי' נ"ל ליישב ג"כ דברי הבעל המאור בפ"ק ובפ"ג דפסחי' שכ' שם וז"ל ובין לר"מ ובין לר"י א"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה כדתנן שורפין בתחילת שש וכן כ' שם בסו' פ"ג אמתניתין די"ד שחל להיות בשבת מבערין הכל לפני השבת דברי ר"מ וז"ל פי' ר"מ לטעמי' דאמ' ושורפין בתחילת שש משום דס"ל כר"י דאין ב"ח אלא שריפה וכיון דמיקלע י"ד בשבת דלאו בר שריפה הוא דאין ש"ח דוחה שבת ע"כ ולכאורה קשה טובא ע"ד ז"ל שהרי ר' גמליאל דאמר נמי התם בהאי לישנא תשרף מיד וכן שם י"ב אר"ג נמי שורפין בתחילת שש.

וש"מ דס"ל נמי דאין ב"ח אלא שריפה ושם בפסחי' מ"ט תניא פ"א חל י"ד להיות בשבת ובא זונין ממונה של ר"ג ואמר הגיע עת לבער החמץ כו' ומסתמא על פיו של ר"ג נעשה הדבר והאיך שרפו החמץ בשבת אבל לפמש"ל ניחא דכיון דלר"ג אין איסור הבערה בשבת אלא בלאו בעלמא ובכל דוכתי קיי"ל דאתי עשה ודחי ל"ת וה"נ אתי עשה דתשביתו ודחי ל"ת דלא תבערו כן הי' נ"ל ליישב לכאו' ד' הבעה"מ ז"ל: אלא דבאמת ליתא שהרי אמר התם נמי ר' אליעזר בר"צ פ"א שבת אבא ביבנה כו' והלכתי א"א ובערנו את החמץ ומשמע התם שביערו את החמץ כמו שא"ל הממונה של ר"ג ואיך עשה כן גם ר"א בר"צ והרי (בכריתות כ') מוכח התם בהדיא לכולי לישנא דהתם דע"כ ס"ל לר"א בר"צ הבערה לחלק יצאת ואיך שרף את החמץ בשבת ודוחק לומר דהממונה של ר"ג אמר להם לשרוף כד' ר"ג והם לא עשו כן אלא כחכמים דר"י דס"ל דהשבתתו בכל דבר ודוחק לומר ג"כ דתרי רבי אלעזר בר"צ הוה דמהתוס' עירובין מ"א לא משמע הכי ע"ש) ועוד שהרי בשבת עשה נמי איכא דכתיב ביום השביעי תשביתו ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה ואע"ג דביבמות פ"ק (ד"ו) בעי למילף התם דאין עשה דוחה ל"ת מעשה דכיבוד אב דלא דחי לאו דמחמר וכן עשה דשריפ' בת כהן דלא דחי לאו דהבערה ולא אמרי' שאני לאוי דשבת דעשה ול"ת הוא וכמ"ש הרי כבר תירצו שם התו' בד"ה נגמר מהכ' ובתו' ד"ה לא ר"י כו' ע"ש : ובדרך אגב נ"ל ליישב קו' המהרש"א ז"ל בקדושין דכ"ד ע"ב ברש"י ד"ה שהתורה זכתה לו דכתיב בהדי' וכ' המהרש"א ז"ל וז"ל ולפי"ז לא הוה אצטריך לי' להך צריכו' דעביד לעיל בשן ועין אלא דאיצט' למכתב בהדי' לאשמוע' דל"צ גט שחרור ע"כ.

ולכאורה מאי קא ק"ל ז"ל שהרי בפשיטו' י"ל דאיצטריך הש"ס להך צריכו' דלעיל למ"ד הכא דבכולן צריך ג"ש או בכולן א"צ וע"כ נ"ל דהכי קא קשי' לי' שהרי הך

פירכא דליהוּוּ שו"ע כו' אינו אלא למ"ד ב"כ א"מ וכדא' בהדיא וא"כ ל"ה אצטריך להך צריכותא אלא דבפשיטות הוה לי' לשנויי דמ"ד ב"כ א"מ ס"ל דשן ועין א"צ ובשאר אברים צריך כנ"ל לפרש דבריו ז"ל ולפ"ז א"א דלדידי לא ק"מ וי"ל דקושיית הש"ס הוא לר"מ דס"ל הכא בהדיא דבכולן א"צ גט שיחרור ולקמן (ל"ה) מסיק הש"ס לר"מ דס"ל ב"כ הכ"א א"מ ע"ש.

וכן ר"ע ס"ל הכא דבכולן צריך גט שחרור ובפסחי' מסיק בגמ' אליבא דר"ע דסבירא לי' שני כתובים הבכ"א א"מ וא"ש: (ע"כ הגה"ה א') [-----] במועדו בשני ע"כ והנה שם צ"ג פליגי בזה ר' ור"נ ור' חב"ע דר' ור"ח ב"ע סברי דהאי במועדו אשני קאי ור"נ סבר במועדו בראשון והתו' (ביומא נ"א) כת' וז"ל מיהו לר"נ דא' במועדו אפסח ראשון קאי צ"ל דפסח שני דדחי שבת נפ"ל מככל חקת הפס' יעשו אותו כר"י דשמעתת' דנפק"ל מהתם נמי ע"כ וע"ש שהאריכו בזה הרבה ובתחלה נחפשה ונחקורה ד' ר' ישמעאל אי ס"ל כר' או כר"נ ומזה יהי' לנו נפ"מ רבה בנידון דידן אליבא דר' ישמעאל לשיטתו וכמו שאבאר בעז"ה: והנה לפי המבואר בסוגיא (דפסחים צ"ג) דפלוג' זו דר' ור"נ תליא בפלוגתא אחריתי דר"ע ורבנן (בכריתות ז') דר' סבר דהאי במועדו אשני קאי וחטאו ישא יליף כרת לפ"ש מג"ש דכתי' במקלל ונשא חטאו מה להלן כרת דכתי' את ה' הוא מגדף ונכרתה וקסבר דמגדף היינו מברך את השם כר"ע דס"ל הכי (בכריתו' שם) ור"נ סבר דהאי במועדו אראשון קאי והאי חטאו ישא מאי עביד לי' (דאלו בפסח ראשון כתיב בי' כרת בהדיא שם) קסבר מגדף לאו היינו מברך את השם (וא"כ לא הוה ידעינן כרת במברך את השם אי לאו ג"ש דחטאו) וגמר האי חטאו דהתם (דכתיב במקלל) מהאי חטאו דהכא מה הכא כרת (דבפסח ראשון קאי דכתי' בי' כרת בהדיא) אף התם כרת ובסנהדרין דס"ד הניא הכרת תכרת בעוה"ז תכרת לעוה"ב דברי ר' עקיבא אמר לי' ר' ישמעאל והלא כבר נאמר ונכרתה וכי ג' עולמים יש.

אלא ונכרתה בעוה"ז הכרת בעוה"ב הכרת תכרת ד"ת כלב"א (פי' דהכרת הכרת ס"ל דבעו"כ כתי' דכתי' בריש' דקרא כי דבר ה' בזה ותניא בחלק (דצ"ט) ר"י אומר זה העובד עבודת כוכבי' דתנא דבר"י דבר ה' זה המבזה דיבור אנכי ה' וכדתנא דבר"י בהוריות (ח') אנכי ולא יהי' מפי הגבורה שמענום וקרא קמא דאת ה' הוא מגדף ונכרתה נמי ס"ל לר"י דבעו"כ כתי' והיינו דקא"ל ר"י לר"ע והלא כ"כ בע"כ ונכרתה ולא לר"ע פריך הכי דר"ע מוקי לכרת דמגדף במברך את ה' ושפיר איצטריך לדידי' ונכרתה והכרת הכרת אלא ר"י טעמי' דנפשי' קאמר והלא כ"כ ונכרתה ואנא ס"ל דבע"כ כתי' והיינו דקאמר שם ולמ"ד מגדף עו"כ הוא כרת במגדף ל"ל לכדר"י א' לעוה"ז וא' לעוה"ב כ"ז מפרש"י ז"ל ע"ש): היוצא לנו מזה דר"י ע"כ ס"ל דמגדף לאו היינו מברך את ה' והשתא י"ל דר"י כר"נ ס"ל דבמועדו אראשון קאי וחטאו ישא מבע"ל לאגמורי כרה למקלל דל"כ בי' כרת בהדיא לר"י וכמ"ש וכ"כ בשם התוס' דלמ"ד מועדו בראשון ע"כ לא נ"ל דפ"ש ד"ש אלא מהיקשא דפ"ר ופ"ר גופא דדח"ש ילפינן בג"ש (בפסחים ס"ו) מועדו מועדו מתמיד (דבתמיד כתי' בהדיא עולת שבת בשבתו על עולת התמיד) וא"כ אפי' לר"פ דאמר (ובזבחים ג') דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש ושפיר ילפינן דפ"ש דו"ש מהיקש דפ"ר אע"ג דפ"ר גופא בג"ש יליף.

וכן א"ת דדבר הלמד בהיקש חו"מ בבנין אב מ"מ ל"מ למילף עומר מב"א דמילה ותמיד
ופ"ש וכמ"ש כיון דהשתא הו"ל ג' מלמדין ג"ש והיקש וב"א אע"ג דכל הרי מינייהו
היינו למדין חד מאידך מכ"מ בהצטרף כולהו תלתא בהדדי לכ"ע אין מלמדין וכ"כ
המהרש"א ז"ל (בתוס' כבועות ט' ד"ה כדא' ר"ח לתרץ קושיות המהריב"ל ז"ל שם)
בהדיא דאף למ"ד דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש אפ"ה ל"מ למילף תו בב"א
משום דהו"ל ג' מלמדין ע"ש (ד) (ואע"ג דהכא שפיר מצינן למילף עומר ממילה ותמיד
וכ"ת מה להנך שכן ישנן לפה"ד הרי ע"ז שפיר איכא למימר פ"ש יוכיח כדמוכח מתוך
ד' התוס' דשבועות שם ד"ה שכן מר"כ דאפי' יוה"כ דהוה ד' הלמד בהיקש חיצון מפנימי
אפ"ה מצי יליף לרגלים בב"א ליוכיח דרגלים ילפינן מר"ח ואי פרכת מה לר"ח שכן
תדיר י"ל יוה"כ יוכיח אע"ג דהוה דבר הלמד וכמ"ש ואע"ג דהיכ' דאיכא כרת ל"ל
יוכיח וכמ"ש שם הרי הכא קיימינן למ"ד מועדו בראשון ואינו חייב כרת על השני ועיקר
הפירכא מפסח הוה דמה לפסח שכן כרת שם ביבמות וא"כ א"א פ"ש יוכיחהו ליכא
פירכא ועוד דמוכח שם בתוס' דהיכא דא"ל במה הצד שפיר ילפינן אע"ג דחד מינייהו
הוה דה"ל ע"ש בתוס' מ"מ נ"ל דזה תליא בפלוגתא שבין המהרש"א ומהריב"ל ז"ל שם
בתוס' דלמ"ש המהרש"א שם לתרץ קושיות המהריב"ל שלא כתבו
הגה"ה (ד) וע"ע במהרש"א יבמו' ט' בגמ' שנראה שכוון
ג"כ שם לסברא זו שכ"ש דאע"ג דאיכא בפ' א"מ ד' הלמד בג"ש חוזר ומלמד בג"ש
מ"מ ד' הלמד בהיקש מהחילה וחוזר.

ומלמד בג"ש שוב א"מ בג"ש ע"ש היטב ונראה כוונתו ז"ל משו' דה"ל ג"מ ולשיטתו
בשבועות (ט) וכמ"ש אלא דבאמת דבריו תמוהי' שם מאוד שהרי דבר הלמד בהיקש
א"מ אף בג"ש אחת וכדאסי' ר"י להדיא בזבחי' (מט) ול"מ שם שום חולק בזה ועי'
רש"י בשבועות (ט) ד"ה שעיר ושעיר שכת' דכל המלמד בכה"מ חוזר ומלמד חוץ
מהלמד בהיקש שאינו חו"מ בהיקש עכ"ל ואין למדין מן הכללות אפי' במקו' כו' שהרי
אף בג"ש מסקינן להדיא שאין נלמד מן ההיקש וכמ"ש וע"ש ע"א תוס' ד"ה הואיל)
וכיון דציבור בעבודת כוכבים הוה דהל"מ בהיקש וכמ"ש המהרש"א א"כ אף צבור
בשאר מצות לל"מ בג"שכתבו התוס' אלא ביה"כ דשפיר עבדינן תוכיח לר"ח משו'
דיה"כ לא אתי מר"ח אבל גבי רגלים דאינהו נמי מר"ח קאתי ליכא למימר בהו שיהיו
ליוכיח אפרכת ר"ח כיון דאינהו גופייהו מר"ח קא אתו ע"כ ע"ש.

וה"נ לית לן למימר פ"ש יוכיח אפרכת תמיד כיון דפ"ש גופא מתמיד קא אתי וכמש"ל
וא"ש): ולמ"ד התם דדהל"מ בג"ש א"ח ומלמד בהיקש א"כ פ"ש גופא לא ידעינן דדחי
שבת אליב' דר"י שמש"ש התוס' ביומא דאע"ג דהוה הימנו וד"א כיון דבהיקשא ילפינן
דבר'י הכתובים בפ"ר גופא ושפיר גמרינן מהיקשא נמי אף דבר הלמד בג"ש מ"מ הא
תינח למ"ד (בזבחים נ"ז) הימנו וד"א לא הוי היקש אבל לר' ישמעאל גופא דאיהו ס"ל
ההם הימנו וד"א הוה היקש וודאי שאין ללמוד בהיקשא דפ"ש דוחה שבת וא"ש דלר"י
לשיטתו איצטריך בחו"ק דליכ' למילף מפ"ש דד"ש דלדידי' פ"ש גופא לא ידעינן דחי
שבת כמ"ש אלא שהתוס' שם כתבו כן לדוחק לומר דלר' ישמעאל פ"ש לא ד"ש (ומ"ש
שם דל"ל דר"י ס"ל דדבר הלמד בג"ש חו"מ בהיקש דא"כ מ"ט פליגי בה אמוראי כו'
ע"ש.

ואני אומ' דבלא"ה מוכח להדיא בסוגי' דתמור' כ"א דלא ניחא לי' להש"ס לאוקמא לדרי"ש כר"פ דס"ל דחו"מ בהיקש והוא משום דס"ל בתר למד אזלינן כדאמר ר"פ בזבחים שם שהרי בהמורה שם (וכן בזבחים ס' ומכות י"ט) פריך הגמ' לר' ישמעאל דיליף התם בשר הבכור מדמו ומעשר מבשרו בהיקשא: ומי ילפינן קודש מהדדי כו' הניחא למ"ד בתר למד אזלינן אלא למ"ד בתר מלמד אזלינן מא"ל והיינו הפלוגתא דר"פ ומ"ז בזבחים נ' הנ"ל (ה) וא"א מאי פריך והלא בלא"ה ע"כ מוכח דרי"ש כר"פ ס"ל דאל"כ מנלן דפ"ש דו"ש וכמש"ל (ואפי' תימא דהא דס"ל לר"י דג"ש חו"מ בהיקש לאו מהא דתודה באה מן המעשר יליף לה כדר"פ אלא מסברא הוא דאית לי' הכי לר"י וא"כ שפיר מצי סבר בתר מלמד אזלינן מ"מ מאי דוחקא דהש"ס לאוקמא לר"י בהכי דהרי מסתבר לומר טפי דס"ל בתר למד אזלינן ונפק"ל דג"ש חו"מ בהיקש מהיכא דנפק"ל לר"פ) אלא ע"כ דס"ל להש"ס דר"י מצי סבר דאין ג"ש מלמד בהיקש ולא נפק"ל מתודה משום דס"ל בתר מלמד אזלינן והיינו דקאמ' התם הניחא כו' והדק"ל דאיך אפשר לומר דס"ל לר"י דהלמד בג"ש אינו מלמד בהיקש דא"כ מנ"ל דפסח שני דחי שבת.

והא ודאי דגם רי"ש ס"ל דפ"ש דו"ש דאל"כ ג' מחלוקת בדבר כמ"ש התוס': ול"ל דלר"י לא נפק"ל דפ"ר דח"ש מג"ש דתמיד אלא דבפ"ר גופא מוכח מקרא בהדיא דד"ש דכתי' לא ילין לבוקר זבח חג הפסח הא כל הלילה כולה ילין וע"כ ב"ד שחל בשבת עסקינן כדמוקי לה בפסחים (נט): שהרי לרי"ש עצמו דאמר בשבת (קיד"ד) דחלבי חול קריבין ביו"ט שפיר מיתוקמא הך קרא ב"ד שחל בחול וע"ש בפסחים בתו' ד"ה ב"ד בסוה"ד ואין לומר נמי דנפק"ל לרי"ש דפסח דו"ש מפסח מדבר דע"כ בשבת הי' כדאמר בשבת (פ"ז) ויהי בחודש הראשון בשנה השנית אותו יום כו' ראשון למע"ב שהרי לרי"ש דאמר בקידושין (ל"ז) דכ"מ שנאמר ביאה אינו אלא אחר ירושה וישיבה א"כ בפסח דכתי' בי' ביאה ג"כ לא נתחייבו בפסח עד לאחר שנתחלקה א"י וע"כ דאותו פסח שהקריבו במדבר עפ"י הדיבור הי' לר"י וכ"כ התוס' להדיא בקדושין שם ד"ה הואיל וא"כ ליכא למילף מיני' לדורות ג"כ דפסח דו"ש דשאני התם דעפ"י הדיבור הי' אז כל עיקר עשיית הפסח דמן הדין לא הי' להם לעשות פסח כלל במדבר אף אם הי' חל בחול וה"נ אפשר דמן הדין אין פסח דו"ש אלא דבציווי המקום עשו אותה שנה בשבת ולא ילפינן מיני' [ובשני הלימודים דים הנ"ל כבר דברו בזה בס' דורש לציון ובאו"ח לפסחים ע"ש] (ו): ומה"ט _____ בג"ש דמעני מעיני ולא הי' לו להמהרש"א ז"ל לומר דשוב לא ילפינן מציבור בשאר מצות ליחיד ונשיא בג"ש דמצות ע"ש דמשמ' טעמא משום דה"ל למד שלישי שהרי אף למד שני אין אתה יכול ללמדו בג"ש מלמד ראשון כיון דנלמד מהיקש וכמ"ש.

ובאמת שזה לכאורה צ"ע על הסוגיא גופא (דיבמות שם) דיליף ציבור בשא"מ בג"ש מציבו' בעבודת כוכבים וציבור בע"כ מהיקש דואם ע"ש וכן לפי הסוגיא (דהוריות ח) דגרס שם רק ציבור מנ"ל יליף עליון מתחתון ומשמע דאף ציבור בשאר מצות ילפינן מהיקש דיחיד וכפירש"י שם ויחיד גופא בשאר מצות ילפינן מהיקש' דתורה אחת והשתא לפי הסוגיא דיבמות הו"ל ציבור בשא"מ דבר הל' מהיקש דאינו חו"מ בג"ש ולפי הסוגיא דהוריות הו"ל דה"ל בהיקש ואינו חו"מ בהיקש וכדיליף שם בזבחי' ע"ש וגם לפי מה שחידש לנו בעל המהרש"א ז"ל דבג' מלמדין לכ"ע לא ילפינן א"כ לכאורה

תקשה לרבי דיליף התם ציבור בשאר מצות מג"ש דעליה וציבור בעבודת כוכבים מג"ש דמעני ושוב יליף יחיד נו"מ בעבודת כוכבים מהיקשא דואם נ"א.

והכא תקשה שפיר דאף למ"ד דבה"ל בג"ש חו"מ בהיקש. וכן חו"מ בג"ש לכ"ע בזבחים שם מ"מ היכי מצי למילף יחיד בעבודת כוכבים מהיקשא דציבור כיון דציבור בעבודת כוכבים גופא לא ילפינן אלא מג"ש דציבור בשאר מצות.

וציבור בשא"מ ילפינן מאחות אשה בג"ש דעליה א"כ הו"ל ג' מלמדין דלכ"ע אין מלמדין כמ"ש המהרש"א ומיהו בזה י"ל דס"ל לר' בתר מלמד אזלינן ואחות אשה חולין היא וע' בהוריות ח' תוד"ה ילמד ובזבחי' מ"ח תוד"ה מה להלן ובמק"א יבואר אי"ה: הגה"ה (ה) ובדרך אגב אני תמה על הגאון בעל נודע ביהודה ז"ל בספרו דורש לציון דרוש י"א שפילפל שם בסוגיא דזבחי' (נ') ע"ש.

ובסו"ד כתב וז"ל העולה מזה ששני דבריו אלו הכרחים הם דמאן דס"ל בתר למד אזלינן ודאי דס"ל מופנה מצד אחד משיבין ומאן דס"ל בתר מלמד אזלינן ודאי דס"ל למדין ואין משיבין וכ"א בשיטתו מוכרח כאשר הארכת עכ"ל והנה מה שיש לדקדק בדבריו ז"ל אין כאן מקומו להאריך בזה רק ראיתי להזכיר אשר במחכ"ה נעלם ממנו סוגיא ערוכה דנדה (כ"ב) דלתרווייהו לישנא דהתם ס"ל לר' ישמעאל דמופנה מצד אחד למדין ואין משיבין ע"ש וא"כ לפ"ז ע"כ צ"ל דס"ל לר"י בתר מלמד אזלינן והרי בג' מקומות הנ"ל קאמר הש"ס בהדיא אליבא דר' ישמעאל הנ"ל הניחא למ"ד בתר למד אזלינן כו' ומזה סתירה לרוב פלפולו ע"ש אלא שראיתי לההו' בנזיר (מ"ח) שכ"ש בד"ה האי מבע"ל וז"ל תימא כיון דאמו דכה"ג מופנה ל"ל תו הפנאה דנזיר וי"ל דאליבא דר' ישמעאל קיימא דאית לי' בפ' המפלת מופנה מצד א' למדין ומשיבין והכא יש להשיב כו' ע"ש וכ"כ עוד שם בד"ה ולאחותו דלר' ישמעאל צריך להפנותו משני צדדין.

דאיהו לטעמי' דס"ל למדין ומשיבין ע"כ ע"ש והשתא לד' הנוב"י ז"ל הי' י"ל בפשיטות קושי' התו' ביומא הנ"ל דר' ישמעאל לשיטתו דס"ל מופ' מצד א' משיבין כמ"ש התו' בנזיר הנ"ל וא"כ ע"כ ס"ל דבתר למד אזלינן וע"כ דס"ל כר"פ דג"ש מלמדת בהיקשא ושפיר יליף דפ"ש דו"ש מהיקשא דפ"ר כמ"ש אבל מה נעשה וד' ההוס' דנזיר הנ"ל סותרין לסוגיא ערוכה דנדה הנ"ל מהיפך להיפך דבהדיא אמרי' שם לרי"ש דס"ל במופנה מצד אחד דלמדין ואין משיבין וכמ"ש.

אם לא שנאמר דגירסא אחרת הי' להם בסוגיא דנדה הנ"ל. (ומצאתי בע"ה להגאון בעל מנחת אהרן ז"ל בסנהדרין (ל"ה) שהמה עליהם ז"ל והניח בצע"ג ליישבו ע"ש).

ומ"מ אף לגירסת התוס' תקשה איפכא מהא דקאמ' בתמורה שם (ושם) אלא למ"ד בתר מלמד אזלינן מא"ל והלא בלא"ה ע"כ מוכח דס"ל לרי"ש כמ"ד בתר למד אזלינן וכמ"ש ולכן ד' הגאון בעל דל"צ הנ"ל נפלאים בעיני למאוד מסוגיות הנ"ל וכמ"ש בעזה"ש: ומה"ט נמי אין לומר דנפק"ל לר"י דפסח דו"ש מפסח גלגל דבשבת הי' כדתני' בסדר עולם (פי"א) והביאו הרא"ש בע"פ סי' י"ג וע' בתוס' מנחות ל' ד"ה מכאן) ויהי ביום השביעי ותפול החומה ר' יוסי אמר שבת הי' וכ"ח בניסן הי' ונמצא ר"ח ניסן בא' בשבת הגה"ה (ו) ומש"ש בספר אור חדש בפסחים ס"ו) על קושיות התוס'

שם ד"ה אלא א' ר"ל שהקשו לר"ש פסח דדחי טומאה מנ"ל וכ' לתרץ די"ל דר"ש נפק"ל דפסח ד"ש מפסח מדבר ואייתר במועדו אטומאה ע"ששבת וע"פ בשבת וע"ש ברא"ש (ולימוד זה עדנה ל"מ בספרים) שהרי לרי"ש ע"כ אף פסח גלגל הי' עפ"י הדיבור דלדידי לא נתחייבו בפסח עד לאח' שנתחלקה הארץ וכמש"ש התוס' להדי' בקידו' ע"ש: ולכן צ"ל למ"ד דבה"ל בג"ש אינו חו"מ בהיקש דע"כ נפ"ל לר"י דפ"ש ד"ם בא' משלש אלה או שנאמ' דס"ל לרי"ש כרחב"ע בפסחי' שם דסבירא לי' דבמועדו אשני קאי ואפ"ה יליף כרת למברך בג"ש דחטאו.

דלרחב"ע ונכרתה דכתי' בפסח אתרווייהו קאי וכרת דפ"ר תלה בפ"ש דדווקא אם הזיד בשניהם חייב וכדא' שם בגמ' לרחב"ע) והשתא יליף פ"ש גופא דד"ש מג"ש דתמיד. א"נ י"ל דרי"ש לא יליף בג"ש מבמועדו אלא נפק"ל ממשמעות' דבמועדו אפי' בשבת וכמ"ש התוס' בפסחי' (ס"ו) ד"ה מה מועדו דתנאי היא איכא דיליף מג"ש דמועדו ואיכא דיליף ממשמעותא ע"ש: וא"כ י"ל דרי"ש ס"ל כר"נ דבמועדו אראשון קאי ופ"ש דדחי שבת נפק"ל בהיקשא כמ"ש ועוד י"ל כתירוץ התוס' ביומא שם דכיון דכתי' ככל חקת הפסח יעשו אותו צריכים אנו ללמוד כמו כן ממנו אף דבר שלמדנו בו בגזירה שוה.

שאל"כ אינך מקיים ככל חקת הפסח ע"ש בתוס'. ועכ"פ לכולהו הנך תירוצי צ"ל דלא ילפינן עומר מפ"ש משום דהוה למד מן הלמד וכמ"ש: (אלא דאכתי איכא למידק דלתירוץ קמא שכתבתי שכ' דרי"ש ס"ל דבמועדו אשני קאי ויליף בג"ש מתמיד א"כ תק' דהפשוט מיני' דדבר הלמד בג"ש אינו מלמ' בב"א ולתירוץ ב' דבמועדו אראשון קאי ודריש ממשמעותא ופ"ש נ"ל מהיקשא א"כ תיפשוט מיניה דד' הלמד בהיקש אינו מלמד בב"א ואין לומר דבאמת חד מהנך איבעיות נפשט מינה.

ואפ"ה קמבע"ל הת' בתרווייהו משום דאין הכרע אי ס"ל לרי"ש כר"נ אי כרחב"ע וזיל הכא קמדחי ליה משום דס"ל כר"נ והיקש אינו מלמד בב"א וזיל הכא קמדחי ליה דס"ל כרחב"ע וג"ש אינו מלמד בב"א שהרי עכ"פ נפשט מינה בודאי דהיקש א"מ בב"א. שאם תאמר דגזירה שוה אינו מלמד בב"א א"כ ק"ו להיקש דאינו מלמד בב"א דמה ג"ש המלמדת בג"ש חברתה מדרב"ח בזבחים שם (נ') אינו מלמד בב"א היקש שאינו מלמד בג"ש אינו דין שאינו מלמד בב"א: אך לתירוץ הג' שכ' בשם התוס' א"ש דהא ודאי דאע"ג דהיקשא דפ"ש עדיפא מהיקש דעלמ' וכמ"ש התו' דאף למ"ד דבכ"מ אין למדין מג"ש הכא למדין מ"מ בהצטר' נמי ב"א להאי ג"ש והיקש' ודאי דעכ"פ גריעי מג"ש או מהיקשא לחודא כיון דעכ"פ הו"ל ג' מלמדין ולא תפשוט מיני' דהיק' או ג"ש לחודא אינו מלמד בב"א דשפיר י"ל דמלמדין והכא אינו מלמד כיון דמ"מ הו"ל ג' מלמדין אע"ג דהאי היקשא עדיפא משאר היקשא וכמ"ש): אמנם _____ ע"ש ושוב

כתב דמ"מ הקשו התוס' שפיר לשיטתם במנחות (מה) ד"ה קרבן דר"ש היינו ר"ש בן ננס] כרי"ש ס"ל דביאה לאחר ישיב' ע"ש ורש"א שם דהל' כב"נ ול"ל מפסח מדבר עכת"ד ואני תמה עליו ז"ל שהרי בקידו' (ל"ח) ס"ל לר"ש בהדיא דחדש נוהג בחו"ל ע"ש ומבואר שם (ל"ז) דמ"ד חדש נוהג בח"ל ע"כ לא ס"ל כרי"ש דביאה ומושב לאחר ירוי"ש הוא וכ"כ רש"י ז"ל שם להדיא דקסבר ר"ש מושב כ"מ שאתם יושבים משמע [ואע"ג דאר"ש התם ג' מצות נצטוו בכניסתן לארץ חדש כו' עי' ברש"י שם שפי'

שבמדבר לא זרעו כו' והא דאר"ש במנחות הלכה כב"נ הרי קא' ר"ש שם בהדיא שאין הטעם כדבריו אלא מפני שהכבשים מתירין א"ע כו' ומיהו מהא דאר"ש התם שכל האמור בתו"כ לא קרב במדבר (ופי' רש"י כדא' בגמ') ושם בגמ' אמר ר"ט והקרבתם על הלחם מלמד שלא נתחייבו בכבשים קודם שנתחייבו בלחם (ופרש"י כ"ז שהיו במדבר) כו' נמצא מה שאמור בת"כ לא קרב במדבר וא"כ לכאו' נראה דגם טעמא דר"ש במתניתין דא' שלא נתחייבו אף בכבשים במדבר מפני הלחם שלא היו מביאין וע"כ דה"ט משום דביאה לאחר ישיבה משמע וכמ"ש הת"ל לב"ג ותקשי דר"ש אדר"ש וכמ"ש: ואולי י"ל דהתו' ס"ל בטעמא דר"ש בזה כמש"ש הרמב"ם ז"ל בפי המשניות דר"ש קבלה הי' בידו שלא הקריבו במדבר האמו' בת"כ ע"ש ובאמת קצ"ע דל"ל לפרש דזה קבלה בידו ותיפוק לי' מקרא דמייתי ר"ט בגמ': וכ"ת משום דא"כ תקשה מר"ש אדר"ש וכמ"ש שהרי הרמב"ם ז"ל עצמו מפרש התם טעמא דבן ננס דלא הקריבו לחם במדבר כמ"ש שם התוס' בשם פי' הקונו' לפי שלא הי' להם לחם במדבר זולת המן וא"כ אפשר לומר דטעמא דר"ש נמי משום הכי הוא וצ"ע ועכ"פ פירש"י תמוה שם בזה דבמתני' פי' שלא הקריבו לחם במדבר שאינן באין אלא מן הארץ.

והיינו כפי' התוס' בשם ר"ת ואפ"ה פי' דטעמא דר"ש כדא' בגמ' ותקשי דר"ש אדר"ש וכמ"ש ואולם באמת נ"ל דר"ש ס"ל כריב"ר"י במנחות פ"ד דס"ל ג"כ התם דחדש בח"ל דאורייתא. ומושב כ"מ שאתם יושבים משמע ומה אני מקיים כי תבואו שלא נתחייבו בעומר קודם שנכנסו לארץ ונראה דמה"ט נמי ס"ל לר"ש שלא נתחייבו בעומר ובשתי הלחם במדבר והיינו דקאמר נמי משבאו לארץ קרבו אל ואלו כלומר מיד כשבאו לארץ אף קודם ירוי"ש כיון דס"ל דמושב כ"מ שאתם יושבים משמע והא דאר"ש בקדושין שם דבכניסתן לארץ אז נתחייבו בחדש ולא במדבר אצ"ל כמש"ש רש"י שלא זרעו שם רק דמקרא דכי תבואו נפק"ל הכי וכמ"ש.

וכ"ה בתו"כ פ' אמור להדי' דר"ש עצמו מסיים בדבריו שכל האמור בת"כ ל"ק במדבר שנא' כי תבואו והבאתם ע"ש (ולעיל ד' ס"ד) תמהנו מזה ע"ד הרמב"ם הנ"ל) רק דצ"ל דלר"ש בכ"מ דכת ביאה הו"ל כמו חלה דמיד שנכנסו לא"י נתחייבו ולא כדרי"ש בספרי פ' שלח (וע' מש"ל מהך דנסכי' לר"ש) וה"ק ר"ש נמי בתוס' דמנחו' פ"ו דכיון שעברו הירדן נתחייבו בחלה ובערלה ובחדש הגיע י"ו בניסן נתחייבו בעומר כו' שהו חמשים יום נתחייבו בשתי הלחם ובקרב עמהן ע"ש ולעיל דף ס"ד כתבתי דבתוספתא זו יש חסרון הניכר וצ"ל שם כמ"ש במשנה הנ"ל יעוי"ש ולפ"ז כיון דבפסח כת' ביה נמי ביאה היו פטורין במדבר לר"ש וליכא למילף לדידי' דפסח ד"ש מפסח מדבר דע"כ עפ"י הדיבור היה וכמ"ש: אלא דבאמת לפי"ז אכתי איכא למילף לר"ש דפסח דו"ש מפסח גלגל וכמ"ש"ל בעזה"ש.

(ולר"ש יש עוד ראיה דפסח גלגל הי' בשבת לפי מ"ש התוס' במנחות (ל) ד"ה מכאן דלר"ש דלא בעי למימר דהפסוק נאמר על העתיד מדקשי' לי' התם מהא דכתיב לקוח את ספר התורה. ע"כ צ"ל לדידי' דהא דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום דדרשינן יום מלאו ימי ושנותי דבע"ש כתב משה מקרא זה וע"כ צ"ל לדידי' דבע"ש מת משה באותו יום שכ' מקרא זה וכיון דז' באדר הי' בע"ש ריש ירחא דאדר בשבת ור"ח ניסן

באחד שבת וע"פ בשבת וע"ש בתוס') ולר"ש ליכא למימר שעפ"י הדיבור היה שהרי בכ"מ דכתי' בי' ביאה ס"ל דמיד שעברו את הירדן נתחייבו וכמ"ש ובהכי א"ש ג"כ הא דא' בזבחים (ק"י"ח) מ"ט דר"ש דכתי' ויעשו בנ"י הפסח בגלגל פשיטא כו' ופירש"י פשיטא דבעו למיעבד פסח] ולמ"ד דבכ"מ שנאמר בו ביאה לאחר ירושה וישיב הוא מאי קאמר פשיטא שהרי טובא קמ"ל דאע"ג דלא נתחייבו אז עדיין מ"מ עשו פסח עפ"י הדיבור אבל לפמ"ש דס"ל לר"ש דכ"מ דכתי' ביה ביאה הוא מיד אחר שעברו את הירדן שפיר קאמ' התם אליבא דר"ש לשיטתו פשיטא דמה"ד היו צריכים לעשות אז הפסח ומאי קמ"ל קרא אלא לאו לכדר"ש שם ועי' משל"מ פ"א מה' ק"פ ה' ג' אלא דמ"מ י"ל דשפיר הקשו התוס' בפסחי' הנ"ל משום דע"כ מוכח דבמועדו לר"ש דדו"ש הוא דאתא.

דאל"כ מנלן לר"ש בזבחים שם דציבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות הק"ל זמן ויליף לה מקרא דפסח גלגל ודילמא אשמעינן קרא שעשו פסח בשבת. אלא ע"כ דפסח דו"ש מבמועדו יליף ונא אשמעינן קרא דיהושע מידי אי לאו לכדר"ש שם וא"ש (וקצת יש לדקדק לפמ"ש דלר"ש היו פטורין במדבר מפסח א"כ אמאי ל"ק נמי בתוספתא דמנחות הנ"ל הגיע ט"ו בניסן נתחייבו בפסח ואולי י"ל דאע"ג דמה"ד לא נתחייבו בפסח במדב' הרי מ"מ עשו פסח במדבר עפ"י הדיבור וכן פסח מצרים ועכ"פ פסח גלגל לא היה הפסח ראשון שהקריבו ישראל משא"כ עומר ושתי הלחם דמעולם לא הקריבו עומר ושה"ל עד שבאו לארץ אליבא דר"ש וכמ"ש.

(ע"כ הגה"ה ו'): אמנם בעיקר הדבר שכתבנו למעלה דרי"ש ע"כ ס"ל דמגדף לאו היינו מברך את ה' (וכדמוכח להדיא מההיא דסנהדרין ס"ד שכ' לעיל) הנה מציינו סתירה מפורשת לזה בסוגיא דכריתות ג' דמוקי ר"י שם למתניתין דכריתות כרי"ש דא' הבא עה"ז והביא ז"ע ח"ש ופריך והא קתני מגדף בסיפא כו'.

ומסיק אלא רישא רי"ש ובמגדף ס"ל כר"ע כלומ' דמגדף (דהיינו מברך את ה') מביא קרבן ואע"ג דלית בי' מעשה וע"כ היינו טעמא הואיל ונאמר כרת דידי' במקום קרבן (בפ' שלח) כדא' ר"ע שם בגמ' (ד' ז') אלמא דס"ל לרי"ש בהדיא דמגדף דכתי' בתורה היינו מברך את ה' כדר"ע והשתא לפי סוגיא זו דכריתות ע"כ מוכח דס"ל לרי"ש כרבי דמועדו אשני קאי.

דאל"כ האי ונשא חטאו וחטאו ישא מאי עביד לי' אלא לאגמורי כרת לפ"ש וכרבי (ז) ולפ"ז ע"כ א"א לומר דרי"ש נפק"ל דפסח דו"ש ממשמעותא דמועדו וכמש"ל בחד תירוצא. דא"כ תקשה בפשיטו' נילף עומר מתו"מ ופ"ש דכתיב בהו בהדיא דד"ש.

וא"א לנו ליישב כ"א ע"פ תירוץ הראשון שכתבתי לעיל דרי"ש דריש ג"ש דמועדו וה"ל פ"ש דה"ל מג"ש ואינו חו"מ בב"א וא"ש. (אלא דהשתא הדק"ל דתפשוט מיני' דד' הלמד בג"ש אינו חו"מ בב"א ולכן נראה כמ"ש התוס' ביומא נ"א דכי קרבן ה' לא הקריב במועדו לא מסתבר כלל לדרוש אותו לג"ש אליבא דשום תנא דלא דמי לאינך שנכתבו בל' ציווי תשמרו להקריב לי במועדו כו' ע"ש והשתא אע"ג דרי"ש ס"ל דבמועדו אשני קאי.

מ"מ לא יליף מיני' דפ"ש דו"ש. אלא מהקישא דפ"ר ופ"ר נפק"ל בג"ש וה"ל ג' מלמדין וכמ"ש"ל וא"ש אבל לפירש"י בפסחים (צ"ה) הנ"ל וכ"כ התוס' ביומא שם בשם הספרי דשפי' ילפינן ממועדו דשני א"כ ע"כ צ"ל השתא דבאמת תפשוט מיני' דד' הלמד בגז"ש אינו חו"מ בב"א וכמ"ש): (אמנם להלן בסוף דברינו יתבא' אי"ה דבלא"ה איכא פירכא דל"ל עומר מפ"ש.

וא"ש דקאי' התם באיבעיא זו בתיקו בזבחי' שם) והנה לפמ"ש דס"ל השתא דד' הלמד בג"ש אינו מלמד בב"א ולהכי לא ילפינן עומר מפ"ש. וא"כ מה"ט נמי א"א למילף עומר אף מפסח א' ולפ"ז בלאו הך פירכא דפריך התם ביבמות מה לכולהו שכן ישנן לפה"ד בלא"ה ל"ל עומר מבנייהו דפסח ואינך משו' דהוה למד מן הלמד וכמ"ש: וכת"א א"כ היכי הוה בעי למילף התם יבום מפסח ואינך ומה צריכין לפירכא דלפה"ד י"ל דסוגיא דהתם אזלי למ"ד בתר למד אזלינן וכיון דהלמד חולין הוא שפיר הוה ילפינן אי לאו פירכא דלפה"ד.

משא"כ בעומ' דגם הלמד קודש הוא בלא"ה ליכא למילף מבינייהו וכמ"ש: מ"מ נראה לי דבלאו פירכא דלפה"ד איכא למילף עומר ממילה ותמיד לחודייהו דכי פרכת דמה למילה שכן נכרתו עליה י"ג בריתות ישנן כרת תמיד יוכיח מה לתמיד שכן תדיר מילה יוכיח דאע"ג דהיא נמי הדירה מ"מ אינה אלא תדיר המצוי ובזבחים (צ"א) א"ר התם דתדיר המצוי לאו תדיר הוא ושפיר י"ל דעומר דהוי בכל שנה חשוב תדיר כמו המילה דזמנין דלא משכחת לה כלל ומשו"ה לגבי יבום נמי קאמר התם.

ממילה ותמיד שכן ישנן לפה"ד, ומאי קאמר ממילה ותמיד שהרי כבר פריך לה מתמיד שכן תדיר וש"מ דיש סברא לומר דמילה תוכיח על פרכת תדיר ואע"ג דמילה לגבי יבום ודאי מצוי' היא הרבה יותר מן היבום וע"ש בתוס' ד"ה ומכולהו וה"נ לגבי עומר שפיר יש לומר לכאורה דתדיר דמילה לא חשיב פירכא כל כך נגד עומר והא דתני שם בזבחי' אוציא את הפסח כו' ולא אוציא את המילה שהיא תדירה הא משני רבא התם שהיא תדירה במצות (פרש"י שנכרתו עלי' י"ג בריתות) וע"ז איכא למימר תמיד יוכיח וכמ"ש ומיהו לאידך לישנא דהתם דקאמר ואב"א מילה לגבי פסח כתדיר דמיא א"כ ה"נ הי' י"ל הך פירכא לגבי עומר ועכ"פ נראה דתליא בתרווייהו לישני דהתם (ולהלן אי"ה אבאר עוד.

אם י"ל ג"כ דתליא בפלוגתא דר"י ור' שמעון במנחות (ס' ע"ב) ע"ש) אלא דכ"ז אינו אלא אי נימא דהלמד בג"ש אינו מלמד בב"א אבל אם תאמר שמלמד בב"א. וכן אם נאמר דמשמעו דמועדו ילפינן דד"ש א"כ לכאו' שפיר נוכל לומר פסח יוכיח אפרכת תדיר (וכן לסברת המהריב"ל הנ"ל שפיר איכא למימר דפסח יוכיח אף אם נאמר דפסח גופא בג"ש דמועדו ילפינן דר"ש אי לאו פירכא דלפני הדיבור וכמ"ש"ל): והנה עד כה כתבנו ליישב בעזה"ש מה דאיכא לכאורה למידק אכל חד לחודא מהני תלתא דפריך עלייהו ביבמות מה לכולהו שכן ישנן לפה"ד דליכא למילף גם קצירת העומר לר' ישמעאל דדחי שבת מבינייהו משום הך פירכא וכמ"ש.

דבתמיד א"ש לפי המסקנא בחגיגה ו' דרי"ש ס"ל נמי עולת תמיד הואי ובמיל' נמי ניחא משו' דליכא למילף מפריע' שאין דנין מהלכה ומפ"ש נמי ליכא למילף שאין למדין למד

מן הלמד וכמ"ש: ותשלומי הדברים בזה מבואר למעלה מדף מ"ז ולהלן בעז"ה]:
הגה"ה (ז) ומיהו כ"ז הוא לפי שיטת רש"י ז"ל בפסחים
ובכריתות שם אבל מתוך הגירסא שלפנינו בכריתות שם בגמ' לא משמע הכי וע"ש סוף
עמוד א' ברש"י ד"ה אתי לרבנן כו' ובתוס' שם (ח') (ושייך לד' ז') ד"ה אתאן לרבנן
כתבו וז"ל כלומ' השיב ר"ע לרבנן כדמפרש ואזיל דלכרת גרידא לא איצטריך דבג"ש
אתיא מפסח ע"כ ונראה דזה היפך מפרש"י ז"ל דלדבריהם ז"ל ע"כ א"א לומר דר"ע
כרבי ס"ל דמוקי ג"ש דחטאו לאגמורי כרת לפ"ש.

דא"כ מנ"ל כרת יתירא במגדף לחייב עלי' קרבן וע"כ דאו דס"ל לר"ע כר' נתן דבמועדו
וחטאו ישא אראשון. ואיכא למילף כרת במגדף מפ"ר ואיתר כרת דכתי' במגדף גופא
לקרבן.

אי נמי דס"ל כרחב"ע דבמועדו אשני קאי אלא דהאי ונכרתה אתרווייהו קאי דאינו חייב
עד שיזיד בשניהם ושפיר יליף כרת למגדף מפ"ר ופ"ש. והשתא לפי התו' הנ"ל שפיר
י"ל דגם רי"ש בכריתות הנ"ל כר"נ ס"ל וכמ"ש: ונ"ל דזה ג"כ שיטת הרמב"ם ז"ל בפ'
א' מה' שגגות ה"ב דפסק שם דמגדף אינו חייב בקרבן והקשה הל"מ שם דכיון דהוא
ז"ל כתב בפ"ב מה' עבוד' כוכבי ה' ו' דמגדף דקרא היינו מברך את ה'.

וא"כ היכי מזכה שטרא לבי תרי וע"ש בלח"מ שדחק הרב' בישוב קושי' זו ול"נ
דהרמב"ם ז"ל מפרש כפי' התוס' הנ"ל דליכא לקיומי ד' ר"ע דמגדף חייב קרבן כ"א
בשנאמר דמגדף הוא מברך את ה' וגם חטאו ישא דכתי' בפסח לא אתא לגופא דס"ל
כר"נ או כרחב"ע וע"כ דלא אתא אלא לאגמורי כרת למגדף וא"כ כרת דכתי' במגדף
גופא לקרבן אתא דלכרת גרידא לא איצטריך וכפי' התוס' ובהכי א"ש ג"כ מ"ש הרמב"ם
ז"ל בפ"ה מה' ק"פ ה"ב כרבי נגד ר' נתן וראב"ע דהשוגג בראשון והזיד בשני חייב
כרת וע"ש בהשגות ולמ"ש א"ש דכיון דהוא ז"ל פסק כחכמים דראב"ע בכריתות ז'
דמגדף היינו מברך את ה' וכמ"ש הלח"מ שם ופסק נמי כחכמים דר"ע במתניתין דריש
כריתות דמגדף פטור מקרבן.

א"כ ע"כ צ"ל דונשא חטאו לאגמורי כרת לפ"ש הוא דאתי וכרבי וא"ש אלא שלענ"ד
נראה שגם הרב הכ"מ ז"ל שם לזה נתכוון שכתב וז"ל ובפ"ק דכריתות אמרינן דחכמי'
ס"ל דמגדף היינו מברך את ה' וכיון דקס' ר' כחכמי' הלכה כוותי' ואע"פ שרש"י שם
משבש גירסת הספרי' ומהפך סברת חכמים לר"ע רבינו נקט כגי' הספרים עכ"ל: ונ"ל
דמ"ש דחכמי' ס"ל דמגדף היינו מברך לא אתא לומר דר"ע ס"ל בהיפך דמגדף לאו
היינו מברך וכן מ"ס דרש"י מהפך סברת חכמים לר"ע לאו אפלוגת' דמגדף היינו מברך
קאי דא"כ הוה משמע דלגי' הרמב"ם הוא איפכא דר"ע ס"ל מגדף לאו היינו מברך
]ובאמת לפ"ז הי' ניחא שפי' מה שהקשיתי מדרי"ש דסנהדרין אדרי"ש דכריתות
דאדרבה לפ"ז היה רי"ש לשיטתו דס"ל בסנהדרין מגדף לאו היינו מברך ושפיר קאמ'
ר' יוחנן בכריתות (ג) דבמגד' ס"ל לרי"ש כר"ע כדמוכח מההיא דסנהדרין והוה א"ש
נמי דא"צ לדחוק ולפרש דהא דאמר רי"ש לר"ע וכי ג' עולמי' יש דלאו לר"ע פריך
כדפירש"י.

אלא די"ל לפ"ז דוודאי לר"ע לשיטתו פריך הכי דס"ל נמי דמגדף לאו היינו מברך כמ"ש] דודאי א"א לומ' כן דלר"ע מגדף לאו היינו מברך דא"כ כ"ש דהוה ליהלוי למיפטר' מקרבן כיון דע"כ לא נפק"ל כרת למברך אלא בג"ש דחטאו מפסח שאינה בת חטאת דמ"ע היא ואיך יתכן שיהי' סברת חכמים הפוכה כ"כ.

דלדידהו דמגדף היינו מברך וכתוב כרת במקום קרבן ואפילו הכי פטרי מקרבן ולר"ע דיליף מפסח דמ"ע הוא ואפ"ה מחייב בקרבן ועכ"פ שאין מקום לומר דבטעמים המתנגדים ממש לכ"א לדעתו שבזה יהי טעמא דפלוגתיי' דלרבנן פטור מקרבן משום דס"ל מגדף היינו מברך ואע"ג דכתי' כרת דידי' במקום קרבן ולר"ע חייב משו' דס"ל מגדף לאו היינו מברך ואע"ג דלפ"ז ע"כ דיליף כרת דידי' מפסח דלאו בר קרבן הוא ולענ"ד לא מצאתי בזה שום סברא להיפך כלל שיהיה אפשר לאוקמי פלוגתייהו בהכי דודאי הסברא נותנת כפרש"י ז"ל וכמ"ש ועוד דא"כ צ"ל דלהרמב"ם הי' לו גירסא אחרת שלא כגירסת רש"י ולא כגירסת הספרים שלפנינו.

דבכל הסוגיא מבואר דר"ע ס"ל מגדף היינו מברך ועוד דא"כ אמאי קרי לי' ר"ע להמברך מגדף במתניתין ובשלמא לפירש"י א"ש דאע"ג דס"ל לחכמים דמגדף לאו היינו מברך ואפ"ה קאמרי אף המגדף דאר"ע קאי כלומר אף המברך שאתה קורא אותו מגדף וכמו שפירש"י אבל ר"ע דתנא ברישא דמתניתין המגדף אמאן קאי דקרי לי' מגדף ולכן נ"ל דמ"ש הכ"מ דחכמים ס"ל דמגדף היינו מברך ר"ל חכמים דראב"ע שם בברייתא ואף חכמים דמתניתין דפטרי מגדף מקרבן אין הכרע לומר דס"ל דמגדף לאו היינו מברך ונפ"ל כרת דמברך בג"ש מפסח דלאו בר קרבן הוא כפירש"י אלא שפיר י"ל דס"ל נמי דמגדף היינו מברך ואפ"ה פטרי רבנן מקרבן כיון דליכא כרת יתירא במגדף.

דונשא חטאו מבע"ל לג"ש דפ"ש וקרבי (ואדרבה טפי ניחא למימר הכי דהשתא א"צ לדחוק ולפרש כפרש"י ז"ל דהא דקרו חכמים למברך מגדף דאדר"ע קאי דשפיר י"ל דאינהו נמי ס"ל דמגדף היינו מברך ואפ"ה פטרי מקרבן וכמ"ש לפי פ' התוס' הנ"ל ועוד מדאיצטריכו לטעמא דמגדף ל"ב מעשה וכמו שאבאר): ובהכי א"ש נמי הגירסא שלפנינו בכריתות שם דע"כ הוא כפ' התוס' דואומר חטאו ישא ר"ע קא"ל לרבנן וה"ק אמריתו מגדף ל"ב מעשה כלו' דבמתני' פטרי רבנן מגדף מקרבן מדכתיב לעושה בשגגה יצא מגדף וע"כ צ"ל דסבירא לכו דמגדף היינו מברך את ה' וכתוב כרת במגדף גופא ולהכי צריכיתו לטעמא דלי' בי' מעשה דאי הוה ס"ל דמגדף לאו היינו מברך וע"כ דנפק"ל כרת במברך מג"ש מפסח א"כ תיפו"ל דבלא"ה פטור כיון דבג"ש מפסח אתיא שאינו בר קרבן דמ"ע הוא ומדאיצטריכו לטעמא דל"ב מעשה ש"מ דס"ל נמי דמגדף היינו מברך אלא כרת דכתיב במגדף גופא למאי אתא דאי לכרת גרידא בג"ש דחטאו אתא מפסח אלא ע"כ לקרבן אתא דאי מג"ש לחוד ה"א כי פסח דלי' בי' קרבן ואי ממגדף לחוד אכתי הוה פטרינן לי' משום דל"ב מעשה ולהכי איצטריך קרא ואיצטריך ג"ש אמרי לי' ליתן כרת למקלל כלו' לעולם דכרת דכתיב במגדף דהיינו מברך לכרת גרידא איצטריך ומשו"ה צריכין למיפטר' מקרבן משום דל"ב מעשה והאי דקאמרת דבג"ש

דחטאו נפק"ל אנן ס"ל דבמועדו וחטאו ישא אשני קאי וליכא למילף כרת למגדף בג"ש מפ"ש דפ"ש גופא מנלן דאיכא כרת גביל.

אלא איפכא דרשינן האי ג"ש לפ"ש דכתי' במקלל ונשא חטאו וכתיל בפ"ש חטאו ישא מה להלן כרת כלול במקלל דכתי' ביל כרת בהדיא אף כאן בפ"ש כרת וא"ש דמוכח להדיא במתניתין דחכמי ס"ל ג"כ כר"ע בהא דמגדף היינו מברך וכמ"ש וז"ש הכ"מ וכיון דקם רבי כחכמים ר"ל דדרשי הג"ש איפכא דלא כר"ע וכמ"ש וא"ש נמי מש"ש דרש"י מהפך סבר' חכמי לר"ע ורבינו נקט כגיל הספרים כלול דלפרש"י ר"ע ס"ל כרבי דמוקי הג"ש לפ"ש ולפ"ז הרמב"ם שפסק כרבנן דר"ע ע"כ לא הו"ל למיפסק כרבי אלא דבאמת הוא גרם כגיר' הספרי' וכפיל התוס' דאדרבה ר"ע ס"ל דלא כרבי ורבנן כרבי וכמ"ש דעיקר פלוגתייהו בג"ש דחטאו הוא דר"ע יליף בהך ג"ש מגדף מפ"ר ורבנן ילפי כרת בפ"ש ממגדף ולהכי פסק רבינו כרבי כנ"ל בפיל דברי הכ"מ ז"ל והוצרכתי להאריך בזה לפי שראיתי לאחד מן הגאונים ז"ל שהבין מד' הכ"מ דלגירסת הרמב"ם ס"ל לר"ע דמגדף לאו היינו מברך וכמו שנראה לכאול מפשטי' דלישנא דהכ"מ והוא הגאון המפורסם בעל מנחת אהרן ז"ל בסנהדרין נ"ב [ובדף הס' הוא דף מ"ח ע"ב] שכ' שם וז"ל ולפמ"ש הכ"מ דמש"ה פסק הרמב"ם כרבי אף דר"נ ורחב"ע פליגי עלי' משום דסבר כגירסת הספרים בכריתות שם דחכמי סברי מגדף היינו מברך ור"ע פליגי והל' כחכמי ע"ש א"כ לפ"ז לפי גירסתו סבר ר"ע דמגדף לאו היינו מברך את ה' א"כ סבר נמי דשני תשלומין דראשון הוא כול עכ"ל הנה מ"ש דלד' הרמב"ם צ"ל דר"ע ס"ל דשני תשלומין דראשון הוא בזו דבר אמת בפיו דהכי ודאי צ"ל לד' הרמב"ם והתוס' הנ"ל דר"ע ע"כ דכר' נתן ס"ל וכמש"ל (וא"ש בזה מ"ש הגאון בעל מנ"א ז"ל שם ע"ד ההוס' בפסחי' (צ"ג) ד"ה ר"ע סבר ע"ש): [אלא דלכאורה בהא נמי איכא לספוקי דאפשר לומר דר"ע עצמו באמת כרבי ס"ל והא דקא' ואומ' חטאו ישא לדבריהם דרבנן קאמר [ועיין תוס' סנהדרין ס"ה ד"ה מאן תנא] לדידי מגדף חייב קרבן הואיל וכתיל כרת דידי' במקום קרבן כדא' ר"ע ברישא דברייתא (ואע"ג דלדידי' ליכא כרת יתירא במגדף דס"ל כרבי) לדידכו דלא ס"ל הך סברא דהואיל וכתיב כרת במקום קרבן אודו לי מיהת דחייב קרבן מדכתי' כרת יתירא במגדף ובזה הוה מדוייק היטיב הא דקא' אתאן לרבנן כלול דר"ע השיב להם אף לדידהו דלא ס"ל טעמ' דכתי' כרת במקו' קרבן ורבנן השיבו לו דאינהו נמי ס"ל כרבי וכמ"ש והשהא בין ר"ע ורבנן כרבי ולא פליגי אלא בסברא דכתיבא כרת במקום קרבן וכמ"ש כן הי' נראה לומר לכאורה לשיטת הרמב"ם והתי' וכעין זה כ' ג"כ הרב בעל לח"מ הנז' אלא שהוא ז"ל מיישב ד' הרמב"ם לפי גיל רש"י דרבנן השיבו לר"ע מי סברת מגדף היינו מברך כול דלזכריו דר"ע קאמרי לדידן אפיל מגדף היינו מברך אינו חייב קרבן דלא ס"ל הך סברא משום דכתי' כרת במקו' קרבן אלא אפיל לדידך דסביר' לך הך סברא מגדף לאו היינו מברך וע"ש בלח"מ ובאמת דבריו דחוקים מאוד להעמיד ד' הרמב"ם לפי גיל רש"י ז"ל ועכ"פ לגיל התוס' ולפירוש' שפיר י"ל כמ"ש דר"ע לדבריהם דרבנן קאמ' וכ"ע כרבי ס"ל ובסברא פליגי אבל מפשטא דלישני' דהכ"מ וודאי משמע כמש"ל דר"ע ורבנן דידי' פליגי בפלוגתא דר' ורבנן דידי' וכמ"ש]: אבל מ"ש בעל מנ"א דלפי גירסת הרמב"ם סבר ר"ע דמגדף לאו היינו מברך במחכ"ה טעה מאוד בהבנת דברי הכ"מ ז"ל וכמש"ל דבלא ספק שלא לזו נתכוון בעל

כ"מ דהקשה עליו ככל מה שהקשינו לעיל ולענ"ד ברור כמ"ש (וגם ד' הרב בעל לח"מ הנז' אינם מדוייקים שאחר שכתב דהרמב"ם פסק דמגדף היינו מברך כחכמי דראב"ע ומה"ט פסק בה' ק"פ כרבי כ' ע"ז וכן פירש שם הרב בעל כ"מ ז"ל ע"כ ולפמ"ש לא קרב זה אל זה דמ"ש הכ"מ דבכריתות אמרינן דחכמי ס"ל דמגדף היינו מברך אצ"ל דאחכמי דראב"ע קאי אלא דאחכמי דר"ע נמי קאי דע"כ ס"ל נמי דמגדף היינו מברך וכמ"ש"ל וכ"כ דלד' הר"ב כ"מ ז"ל שם אין מקום לעיקר קוש' הלח"מ שהרי הרמב"ם פסק לגמרי כחכמים דמגדף היינו מברך ואפ"ה פטור מקרבן דכיון דלדידהו ליכא כרת יתיר' במגדף משו"ה פטור מקרבן הואיל דלית ביה מעשה וא"ש פסקי דהרמב"ם ז"ל שהולך ע"ד שיט' התוס' הנ"ל וכמ"ש (והלח"מ הלך בדרך אחר שם ולא הזכיר שלפי"ד הכ"מ הנ"ל שם אין לקושייתו מקום כלל וצ"ע): אלא דק"ל קצת מסוגי דפסחים (צ"ג) הנז' דמוקי ההם לדר"נ דס"ל דמגדף לאו היינו מברך והרי שפיר י"ל דגם ר"נ כרבי ס"ל דמגדף היינו מברך אלא דפליגי בפלוגתא דר"ע ורבנן דר' כרבנן ור' נתן כר' עקיבא וחטאו ישא לכרת יתירא איצטריך למגדף כי היכי דנחזי' קרבן וכמ"ש"ל (רק למש"כ די"ל דר"ע נמי כר' ס"ל וחטאו ישא לדבריהם דרבנן קאמ' והשתא אי הוה מוקי לדר"נ בהכי לא הוי כר"ע ולא כרבנן ולהכי מוק"ל כראב"ע הנ"ל ורי"ש הנ"ל וא"ש): (וגם תשלומי דברים אלו מבוארים לעיל בדף מ"ז בעז"ה): סימן ח שאלה בדין מי שנקטעה ידו הימנית עד הזרוע ואינו יכול לקשור עוד התפילין בידו הימנית על זרועו השמאלית, אם יניח עתה התפילין על זרועו הימנית ולקשור בשמאלו, דעתה שמאל שלו נעשה ימין, או אם אין צריך להניח לעולם רק בשמאלו, וע"י שיקשור לו אחר התפילין על שמאלו, (ותשובתי בזה כבר נדפס בעז"ה בס' "אהל יוסף" להרב המאוה"ג מו"ה יוסף נ"י הרב דק"ק נאווי אלכסנדרסקי יצ"ו (בקונט' מצרף לכסף שם ד' צ"ט ובראש הספר בההשלמה יעו"ש), והועתק כאן יחד בשלימות, ויבואר עוד במק"א בזה אי"ה וז"ל תשובתי הנדפס בזה שם בסייעתא דשמיא: בעז"ה יום ו' עש"ק פ' וישב תרי"ט לפ"ק ווילנא הן הגיעני דבר מכתב ק' אשר העלה בארוכה כדרכו הטוב ואולם אנכי לאפס הפנאי אשיב רק בקצרה במה שהאריך כת"ר נ"י במי שנקטעה ידו הימנית עד הזרוע ואין יכול בעצמו לקשור בה התפילין להניח על ידו השמאלית אם יניח התפילין על זרועו ימנית ויקשור בשמאלו דעתה שמאל שלו נעשה ימין האריך כת"ר נ"י בזה ואם כי באמת יש לדקדק על ד' כת"ר נ"י בכ"מ בזה (וכמו במ"ש להקשות ע"ד הסוברין דבעינן שליחות בכתבת הגט (כמ"ש התוס' בגיטין ד' כ"ב ד"ה והא בשם הר"י ז"ל להסתפק בזה ועיין בב"י אה"ע סי' קכ"ג) אם הבעל אינו יכול לכתוב כלל בעצמו איך יכול לעשות את הסופר שליח בכתבת הגט והרי קיי"ל דכל מה דאיהו לא מצי עביד א משוי שליח כו' ובפרט אם היה הבעל גידם בשתי ידיו עכ"ד.

ובמחכ"ת העלים עין בזה מד' התוס' ישנים בעירובין י"ג בתו' ד"ה אבל שהוכיחו שם בעצמם מתוך קושיא זו באמת ע"כ לא בעינן שליחות בכתבה משום דסתמא כתוב בתורה כל אדם יכול לגרש ואפי' ידיו קטועות עכ"ל התוס' הנז' ופשוט נתכוונו ג"כ להך כללא דכל היכא דאיהו ל"מ עביד ל"מ שליח כבר האריך בזה הגאון בעל מחנה אפרים ז"ל בפ"ג מה' גרושין ה"ט"ו והקשה שם ג"כ מהא דמגוייד דקיי"ל דכותבין ט לאשתו ומי איכא מידי דאיהו כו' והביא שם מהא דשלהי ב"ק דף ק"י גבי כהן זקן או חולה

דפריך אי דלא מצי עביד ו' שליח היכי משוי עיי"ש (וגם הוא ז"ל לא זכר שם לדברי תוס' ישנים הנ"ל וכבר רמזנו בכל המקומות בזה בקונט' וס' בכורים שיצא מאתי בדפוס בעז"ה הנספח לס' גיטין להרה"ג על פ"ת נ"י ע"ש) (והארכנו בעז"ה בתשובה בדבר איש אחד חוץ לארץ שהיה בארץ ביו"ט שני והיה דעתו לחזור לחו"ל מ יכול למנות סופר מארץ ישראל לכתוב לו אז גט ביו"ט ני דהרי איהו לא מצי עביד השתא מדרבנן עכ"פ ואכמ"ל).

כמ במה שהאריך כת"ר נ"י בפ"י הסוגיא דמנחות ל"ז בזה במחכ"ת יש לדקדק בדבריו הרבה ובאמת לענ"ד אין לנו הכריע כלום לדינא בזה מהך סוגיא הנז' שכמה פרושים מצאו בד' המחברים שם בסוגיא ההיא. ועיי' בשו"ת חסד אברהם להגאון מו"ה אברהם תאומים נ"י סי' ג' שהאריך כ בסוגיא זו ולענ"ד גם בדבריו שם אין טעם כלל עיי"ש) היא הפכא ומתהפכא ולית את שמע כו' אך עכ"פ במה העלה כת"ר נ"י לפרש ד' הספרי פ' ואתחנן דאר"י דמה"ל ד להביא הגידם שיתן בימין דר"ל בכה"ג ממש שנעשה גידם ד הזרוע בימין ואינו יכול לקשור עוד בימין את תפיליו ולהניח מאלו ולכן יניח בימין ויקשור בשמאל ושלא כפי' המג"א ז"ל זה הנה אני אומר אל תחושו כו' כי גם הגאון בעל מעין חכמה ז"ל בפ' ואתחנן האריך בזה לפרש כן ד' הספרי נ"ל דר"י מיירי בכעין עובדא הנ"ל שנקטעה יד ימינו עד זרוע ואין יכול לקשור בימין ולהניח על שמאלו וצריך שיקשור שמאל ולהניח בימין והיינו דאתי קרא לאורוי דמצינו הנחה בימין מי שאינו יכול לקשור בידו הימנית על השמאלית דצריך יקשור בשמאלו על הימין ואפשר שמחויב דוקא בימין דבכה"ג שאין לו יד ימין עד הזרוע מסתמא הוא כותב אז בשמאלו וא"כ שמאל דידיה במקום ימין קיימא כדנפק"ל מוקשרתם וכתבתם עכ"ד הגאון בעל מעה"ח ז"ל שם (ומש"ש דנפק"ל לר"י הכי מדכתיב על ידכה ולא על שמאלכה בהדי' ע"ש הדבר פשוט שא"צ לפרש כן רק לפי פירש"י ז"ל במנחות שם ד"ה לרבות הגידם דנפק"ל הכי מידכה דמשמע יד מקולקלת ע"ש).

אבל נראה דלגי' הספרי הנז' דלמד מכאן לגידם שמניח בימין א"כ יש לומר בפשיטות דנפק"ל הכי מידך דפ' קדש או מפ' שמע וכ"ה באמת בספרי שם בד' ר"י וגם בד' אחרים בברייתא קמייטא בסוגיא דילן הנז' דאדרבה מדכתיב נמי בלא ה' נפק"ל הכי דלפעמים מניח בימין דאקרי יד סתמא כדאר"י וכ"כ בביאורי הגר"א ז"ל בס' כ"ז סק"ו רק דהוא ז"ל כ"כ בגידם בשמאל דכשנותן בימין לא הו"ל יד כהה כלל.

ועכצ"ל דמידך בלא ה' נפק"ל וכמ"ש וע"ש ואנן קיימינן בגידם בימין. וא"כ באמת הו"ל הימין יד כהה נמי בכה"ג וי"ל שפיר כדברי המעה"ח ז"ל הנ"ל בזה) וע' גם בפמ"ג באשל אברהם שם ס"ק ג'): (עד כאן נדפס שם בדף ק' ומכאן ולהלן נדפס שם בראש הספר לתשלום דבר התשובה הנ"ל וז"ל עוד שם בזה בעז"ה) והנה בעיקר ד' כת"ר נ"י מ"ש ע"ד רש"י ז"ל במנחות ל"ז ד"ה מה כתיבה בימין שכתב וז"ל דרוב בני אדם כותבין בימין ודייק כת"ר נ"י מזה דע"כ ס"ל דלא אזלינן בתר דידי' אלא בתר רובא דעלמא כו' תמיהני בזה על כת"ר נ"י שלא זכר כלל את דברי המרדכי בה"ק שכתב כן משם הר"י ז"ל לדייק מדברי רש"י הנז' ג"כ מדכ' דארוב העולם קאי ואינו הלוי בימין דידי' משמע דס"ל דלר' נתן אפילו איטר מניח בשמאל כל אדם כו' ע"ש ומ"ש כת"ר נ"י עוד בזה

דא"כ למה הוצרך אביי לאוקמי בשולט בב' ידיו ולא מוק"ל כמ"ד דלא אזלינן בתר רובא דעלמא כו' כבר הרגיש בזה ג"כ במרדכי שם וכתב דלהכי לא מוק"ל כר"נ משום דככו"ע בעי לאוקמי א"נ כו' עי"ש ועכ"פ הי' לו לכת"ר נ"י להזכיר בזה את דברי המרדכי ז"ל דקא עסיק בי' בתשובתו שם (והגאון בעל משכנות יעקב ז"ל באו"ח סי' ל"ג במחכ"ת שגה בזה שהעתיק שם קושיית המרדכי הנז' על הסוגיא דשבת ק"ג דמוק"ל התם אביי ג"כ בשולט בשתי ידיו ולא משני דהא מני ר' נתן היא כו' וכתב על זה שאינו מבין כו' עיי"ש.

ובמחכ"ת בזה הוא פשוט שהמרדכי לא הזכיר שם הסוגיא דהבונה רק להא דמסיק שם דאיטר ימין מקרי לי' שמאל דכן משמע בפ' הבונה דפריך ותהוי שמאל דידי' כו' עי"ש אבל מש"ש עוד ותדע מדשני כי תניא ההיא בשולט בב' ידיו ולא משני הא מני ר' נתן היא כו' עי"ש פשוט דאסוגיא דמנחות הנז' קאי המרדכי שם דהתם איתא כהאי לישנא דכי תניא ההיא כו' ובפ' הבונה ליתא התם האי לישנא כלל וגם לא שייך קושיית המרדכי הנז' על סוגיא דשבת הנ"ל כלל וגם ביתר דברי המשכנות יעקב שם יש לדקדק טובא ואכמ"נ) ומ"ש כת"ר נ"י עוד ע"ד רש"י הנ"ל דקשה לפ"ז מנ"ל לרש"י זאת באמת כו' כ"כ הגאון בעל משכנות יעקב ז"ל שם דמנ"ל לרש"י הא כו' עי"ש וביתר דברי כת"ר נ"י בזה קדמו ג"כ בקצת דברים בשו"ת משכנו' יעקב שם בזה עיי"ש.

וגם במ"ש כת"ר נ"י עוד לפרש הסוגיא דשולט בב' ידיו דמיירי כשכל מלאכתו עושה באחת וכותב בשנים וכהך דהרא"ש והסמ"ק והמרדכי הנ"ל (שהובא בשו"ע ס"ק ו' שם) כבר קדמו ג"כ הגאון בעל מעין החכמה ז"ל שם והוסיף הגאון הנ"ל להוכיח מזה שם כדברי הב"ח ז"ל דלעולם אין מניח בימין כל אדם רק כשכותב ועושה כל מלאכתו בשמאל כל אדם דוקא עי"ש (וכת"ר נ"י לא נחית לבאר ע"פ דברי הב"ח ז"ל בזה) אך בעיקר דברי השאלה הנ"ל נראה לענ"ד להלכה בזה דודאי חין לנו לחייבו רק להניח בשמאלו לבד ע"י סיועת אחרים שיקשרו לו תפיליו (ופשוט לכאורה דגם קטן יכול נקשור לו התפילין על ידו ולהדקו ולכורכו סביב דלא גרע מאשה דפטורה מתפילין ואפילו הכי פשוט בש"ס לכאורה דאשה יכולה לקשור ולהניח תפילין לאיש וכדאיתא בפ' אין מעמידין (ד' ל"ט) מעשה באשה אחת כו' והיתה קושרת לו הפילין על ידו (וע' מנחות נ"ו תוד"ה משעת וברא"ש ז"ל בה"ק סי' י"ג ובפ"ק דחולין סי' י"ב שהביאו מזה ראי' דצריך קשירה בכל יום ואף לר"ת ז"ל דקאי על ההידוק (וע' שו"ת משכנות יעקב סי' כ"ח דצריך כריכה ודאימה"ת עם ההידוק דבלא"ה אינו מתקיים עי"ש) יש להוכיח משם דיכול לעשות הקשירה וההידוק עכ"פ על ידי גברא דלאו בר חיובא וע"ש מ"ש דלפי שאין כח לקשור או להדק בידו אחת היתה מסייעת לו כו' ולפ"ז הי' י"ל דאולי רק סיוע בלבד שרי על ידי אשה וצ"ע) אלא דבאמת נראה דאין משם ראי' דבפ' אין מעמידין נראה דחסר שם ג' תיבות בהך ברייתא דרשב"א א' מעשה כו' וצ"ל רשב"א אמר משום ר"מ כו' שכן הוא בבכורות ל' ובתוספתא דמאי פ"ב הי"ב ע"ש.

[ולפי"ז צריך להפך שם הגירסא בפלוגתא דר"מ ור"י וצ"ל דר"מ אמר דצריכין לקבל כו' וכ"ה בבכורות שם באמת דמהך עובדא דאשה אחת כו' מייתי ראי' דצריך לקבל ע"ש וכן מוכרח שם גי' הרמב"ם ז"ל דפסק בפ"י מהל' מעשר ה"ג דהן בחזקתן וע"ש

בכ"מ ולכאורה צריך עיון דלהגירסא דפ' אין מעמידין הנז' הוא כר"מ לגבי ר"י וע"כ דעיקר הגירסא הוא כדאיתא בבכורות שם דגרסינן בת"ק בסתם ובמקום ר"י ר"מ וא"ש דפסק כת"ק לגבי ר"מ וכמ"ש הכ"מ שם ובתוספתא דמאי שם הגירסא בת"ק בסתם ובמקום ר"מ ור"י רשב"א א' כו' ע"ש ואולי י"ל דתרי תנאי אליבא דר"מ בזה דת"ק אליבא דר"מ א' דאין צריכין לקבל ורשב"א משום ר"מ א' דצריכין לקבל וא"ש בזה הסתירה מהסוגיא דבכורות הנז' להסוגיא דפ' א"מ הנז' אליבא דר"מ וצ"ע.

וברמב"ם שם גבי בנו של חבר שהי' למוד אצל ע"ה שכ' דצריך לקבל ע"ש נראה דט"ס הוא בכל הדפוסין וצ"ל אין צריך לקבל שכ"ה בתוספתא הנז' דה"ה בחזקתן כו' וע"ש במפרש שכ' דבלמוד כו"ע מודו דלא הוה בקבע אצלו כו' וא"כ איך אפשר דהרמב"ם ז"ל יחמיר בזה בלמוד מבת חבר שניסת כו' וע"כ דט"ס"ה ברמב"ם שם וכמ"ש.

ותמיהני על הגאון ר' שמואל אביגדור נ"י שציין שם בהרמב"ם הנז' ולא זכר דיש ט"ס בזה ברמב"ם שם וכמדומה שהרב מו"ה יונה ז"ל מפ"ק בפ"י להתוספתא דזרעים הרגיש בזה ואינו כעת לפני] וא"כ ודאי דאין ראי' משם כלל דהרי ר"מ ס"ל באמת (עירובין צ"ו) דנשים חייבות בתפילין ע"ש [ואף להגירסא דפ' אין מעמידין הנז' דהך עובדא דרשב"א מייתי לה אליבא דר' יהודה וכמ"ש אין משם ראי' בזה דהרי ר"י ס"ל נמי התם דנשים חייבות בתפילין ע"ש]: ובזה י"ל בפשי' קו' הריו"ט בעירובין שם בתוד"ה לא ס"ד דמנ"ל התם לדייק ממתני' דר"ה דאתי כר"מ וע"כ צ"ל דס"ל דנשים חייבות בתפילין וא"כ צ"ל דסתמא דברכות דלא כר"מ ונימא איפכא כו' ע"ש ולמ"ש י"ל דבלא"ה יש להוכיח דנשים חייבות בתפילין לר"מ מהא דא' דהיתה קושרת לו תפילין וכמ"ש.

ולפ"ז מוכרח לכאורה להיפוך דלדידן אין אשה וקטן קושרין תפילין לאיש וצ"ע [אך לאביי בשבת ס"ב דס"ל באמת אליבא דר"מ דנשים פטורות מתפילין והא דא' ואחד האשה משום דהוה תכשיט לאיש ע"ש א"כ ודאי דלדידי' חוזר ונראה הראי' מסוגיא דבכורות הנז' דאשה וקטן יכולין לקשור תפילין לאיש וע' מ"ש בזה הגאון בעל ארצות החיים נ"י בסוף ח"ב שם מהא דאביי בשבת הנז' לדחות ד' התוס' (דמו"ק י"ט) בזה וכבר קדמו בזה הגאון רע"א ז"ל בסי' קס"ט עיי"ש] ואמנם הגידם בימין כשאין לו מי שיקשור לו תפיליו בשמאלו נלענ"ד דפטור לגמרי משל יד דספיקא טובא איכא באמת בזה שהרי גם בשמאל בכה"ג שאין לו יד רק זרוע לא מכרעא לן להלכה אם חייב להניח על הזרוע וכמ"ש בהגה"ה ס"ק א' בשם הא"ז הנ"ל ומטעמא דס"ל דלא מקרי יד כלל כל שנחתך ידו עד הזרוע ואולי גם לד' התוס' לא מחייב הגידם להניח על זרועו השמאלית רק על הימנית וכמ"ש המג"א בס"ק ג' וא"כ כ"ש דבגידם בימין עד זרועו שאין לו להניח רק בשמאלו ואף את"ל דפי' ד' ר"י בספרי כד' המעה"ח הנז' דר"ל בכה"ג דנ"ד שהוא גידם בימין וכד' כת"ר נ"י מ"מ שמא הלכה כת"ק דר"י בזה וכד' הא"ז הנ"ל: ועוד דאולי להש"ס דילן דלא מסיים הכי בד' אחרים כדאי' בספרי אפשר דבאמת לית ליה הך דספרי כלל וגם בהרגיל עצמו לכתוב בשמאל לא מכרעא לן להלכה אי מהני לשנות הנחתן עי"ז וכמ"ש המרדכי הנז' בשם הר"ן דנראה דבעיקר כח תליא מילתא וע"ש בב"י ובמ"א ס"ק ט' ועוד דאולי קיי"ל כר' יצחק דיליף התם ל"ז מושמתם שתהא

שימה כנגד הלב וא"כ לעולם יש להניח בשמאל כל אדם שהלב הוא בשמאל (אלא דא"כ גם איטר גמור יניח כן וע"כ דלא קיי"ל כר' יצחק בהא וע"ש במרדכי שהאריך בזה ובשו"ת משכנות יעקב הנז' ובס' רביד הזהב פ' עקב ואכמ"ל וע' בס' ארצות החיים סי' כ"ז באר"י אות א' שהאריך ג"כ בדין הגידם ובעיקר דבריו שם כבר קדמו בשו"ת חמדת שלמה סי' ה' (ויש שם ט"ס בח"ש בזה ע"ש) ובהמא"ל שם אות ט' הרגיש בדברי הח"ש שקדמו בזה וע"ש במקומות המצויינים בזה ולמ"ש בהמא"ל ס"ק ל"ד בשם בעל העיטור ז"ל דס"ל דאיטר שהניח ככל אדם יצא ע"ש א"כ בנ"ד פשוט דודאי אם הניח עכ"פ בשמאל יצא וא"צ להחמי' להניח גם בידו הימנית הקטועה ודלא כמ"ש כת"ר נ"י (ובעיקר הדבר שכתב כת"ר נ"י מהך היקשא הנ"ל דמה כתיבה בימין כו' שהעיר כת"ר נ"י במי שאינו יכול לכתוב אם גם בדידה צריכה שתהיה הקשירה בימין דוקא כו' דלכאורה טפי היה לו לכת"ר נ"י להעיר בזה במי שאינו יכול לכתוב כלל או הגידם בשתי ידיו בכה"ג יפטור לגמרי מתפילין של יד מהך היקשא דוקשרתם וכתבתם דבגיטין מ"ה דכל שאינו בקשירה כו' ונדרוש איפכא דכל שאינו בכתיבה אינו בקשירה וכמ"ש כת"ר נ"י גבי כתיבת הגט בכה"ג וכמ"ש"ל ומיהו למ"ש המג"א בסי' ל"ט ס"ק ה' בנקטע ידו השמאלית לגמרי שאינו בקשירה כלל (לד' הרמ"א ז"ל בתשובה סי' קכ"ב וע' בחוות יאיר סי' קס"ו מ"ש דדבר זה תליא בפלוגתא דתנאי דאי בעינן קרא כדכתיב ע"ש ובזה היה י"ל בפשיטות הגירסא דספרי הנז' לרבות הגידם שמניח בימין דר"ל בגידם בשמאלו לגמרי וקמ"ל ר"י דלא בעינן קרא כדכתיב ומניח בימין וצ"ע) דאפ"ה כשר לכתובה משום דגבר' בר חיובא ופומי' כו' ע"ש במג"א [ובעיקר ד' המג"א בזה י"ל דמאי חזית להקיש וכתבתם לרישא דקרא דוקשרתם והרי יש להקישו שפיר בכה"ג לסיפא דקרא דוהיו לטוטפות בין עיניך דסמיך טפי לוכתבתם והרי הגידם עכ"פ חייב בשל ראש וכמ"ש הגאון בשאג"א ז"ל ס' ל"ז ע"ש (ואף דבמנחות ל"ז מקשינן קשירה לכתובה התם לא שייך ההיקש בענין אחר כלל וע"ש ל"ג דר"י מקיש וקשרתם וכתבתם דמה קשירה בגובה כו' ופרש"י בגובה הראש כו' וא"כ ההיקש הוא לוהיו לטוטפות כו' וצ"ע] וא"כ י"ל לד' המג"א דה"נ במי שאינו יכול לכתוב בר כתיבה עכ"פ מקרי אלא דפומי' כו' ולא שייך להקיש כלל קשירה לכתובה בכה"ג רק דצ"ע לכאורה דלמאי דדריש בפסחים מ"ג מהיקשא דלא האכל עליו חמץ כו' דכל שישנו בב"ת חמץ כו' ודרשינן נמי מהך היקשא גופא שם כ"ח דבשעה שישנו בקום אכול מצה ישנו בב"ת חמץ ע"ש א"כ נדרוש נמי מהך היקשא דוקשרתם וכתבתם דבשעה שישנו בכתיבה ישנו בקשירה יצאו שבת ויו"ט ותקשה למ"ד שבת ויו"ט זמן תפילין וכן תקשה לכאורה איפכא למ"ד לילה לאו זמן תפילין דנדרוש דבשעה שישנו בקשירה ישנו בכתיבה ונפסול לדיד' כתיבת סת"ם בלילה וכן בחוה"מ למ"ד חוה"מ לאו זמן תפילין וע' (מו"ק י"ט) וצ"ע ואכ"מ להאריך: ע"כ נדפס שם בראש הספר הנ"ל בעז"ה] והנה הראיה הנ"ל שכתבתי בעז"ה מהא דפ' אין מעמידין ד' ל"ט, דאשה ג"כ יכולה לקשור תפילין לאיש מדאמר שם מעשה באשה א' כו' וכמ"ש"ל, הן מצאתי כעת בעז"ה להראשונים ז"ל שהביאו ראיה זו ג"כ והוא בהגהות מיימוני פ"א מה' ציצית אות ט' שכתבו שם דאין להקשות על ר"ת ז"ל שכ' דאשה פסולה נתקן הציצית מהא דאמרי' שהיתה אשתו קושרת לו תפילין דלא היתה קושרת אלא מסייעת לו לקשור (והיינו כמ"ש"ל ג"כ בעז"ה די"ל שלא היה שם

רק סיוע שלה לבד בזה) א"כ [צ"ל אי נמי] לא נאסר באשה אלא תיקון הדבר כגון כתיבה כו' אבל קשירה לאו תיקון המצוה הוא ומצית למיעבד עכ"ל שם (ומש"ש בשם תוס' גיטין בזה לא נמצא שם בתוס' גיטין מ"ה שלפנינו ע"ש) והנה גם הם נסתפקו בדין זה אם האשה בעצמה יכולה לקשור תפילין לאיש או שאינה יכולה ק לסייע לו בזה וכמ"ש אולם עיקר הראי' שכ' בהגהות מיימוני הנ"ל מהך דפ' אין מעמידין הנ"ל כבר כתבנו לעיל דאין ראייה משם כלל באמת למ"ש להגיה שם רשב"א א' משום ר' מאיר כו' וכמ"ש"ל דר' מאיר לטעמי דס"ל באמת בעירובין צ"ו דנשים חייבות בתפילין וכמ"ש"ל בזה ואף אי אתיא אליבא דר' יהודה ג"כ אין ראייה משם כלל דהרי ר' יהודה נמי ס"ל התם דנשים חייבות בתפילין וכמ"ש"ל בעז"ה וצ"ע ע"ד הגהות מיימוני הנ"ל באמת בזה ובמק"א יבואר אי"ה: סימן ט שאלה בדין מה שנהגו להתיר חרגמ"ה ז"ל למי שנשתטת אשתו ע"י מאה רבנים כמבואר בד' כל הפוסקים ז"ל בזה ומבואר ג"כ בדברי הפוסקים ז"ל דהבעל צריך לייחד לה מקום בפני עצמה ולשמור אותה ממנהג הפקר וכנודע בזה בד' הפוסקים וראוי לברר לענ"ד אם יש לה אב והאב רוצה לקבל עליו שמירת בתו שנשתטתה ולשמור אותה ממנהג הפקר אם יש לסמוך בזה על שמירת אביה ג"כ או לא: תשובה הנה בעיקר דינא שכתבו האחרונים ז"ל בהיתר זה דחייב הבעל לייחד לה בית בפ"ע ולשמור אותה ממנהג הפקר וכמ"ש הב"ח ז"ל בס' קי"ט ובב"ש ס"א ס"ק כ"ז הי' נראה לכאורה דאע"ג דלא מצינו לאחד מהראשונים ז"ל שיסתפק בגרסת הירושלמי דפ' חרש ה"א (שהובא בתוס' יבמות קי"ג ד"ה יצתה) דבגי' שלנו (וכ"ה בתו' שם ובקדושין מ"ג ובגיטין ס"ד ובכל ד' הראשונים ז"ל בזה) בתלת מיילי דאיכא בינייהו בין טעמא דגרירה בשוטה ובין טעמא דאינה יכולה לשמור גיטה דחד מנהון היא לגירסת הירושלמי שלנו כשיש לה בן ואב ואח דלמ"ד מפני גרירה אסור ולמ"ד שאינה יכולה לשמור גיטה כשיש לה אב יכולה היא לשמור גיטה (כ"ה בגי' שלנו שם ובכ"ד הראשונים ז"ל) ופי' בתוס' הנ"ל דלמ"ד מפני גרירה אסור שאין האב יכול לשמרה מההפקר אבל האב יכול לשמור את גיטה ומזה הקשו על רש"י ז"ל כ' בפשיטות בקידושין מ"ג דכשאינה יכולה לשמור גיטה אפ"י ע"י אביה אינה מתגרשת וכ"כ רש"י בגיטין ס"ד ע"ש: אולם ליישב ד' רש"י ז"ל לענ"ד נראה באמת בזה דמלבד דגירסא הנ"ל תמוה טובא באמת חדא דצריכין לאוקמי ע"כ הך שיש לה אב יכול לשמור גיטה בשוטה קטנה דוקא ומן האירוסין לבד וכמ"ש"ש ברא"ש ז"ל שם בפ' חרש ה"ג ולפ"ז הקשה דבקטנה הרי לא שייך טעמא דגרירה כמ"ש"ש התוס' בקידושין מ"ג דדוקא בגדולה שייך הך טעמא ועוד דבן ואח דקאמר.

נמי בירושלמי הנז' בהך איכא בינייהו אין לו מקום כלל לפ"ז ואף דבקרוב עדה שם דחק לאוקמי בקטנה שהשיאה אחיה אבל עכ"פ צ"ל דבן ודאי ט"ס הוא וכמ"ש הק"ע שם ובלא"ה יש לתמוה הרבה בזה לפי' התו' הנ"ל וכמו שתמה שם בשירי קרבן באורך יעו"ש: ולכן הי' נ"ל לומר בזה דאולי גי' רש"י ז"ל הי' בירושלמי הנז' להיפך בהך איכא בינייהו דביש לה אב ובן ואח דלמ"ד מפני שאינה יכולה לשמור גיטה אסור ולמ"ד משום גרירה הרי יש לה אב או בן ואח ויכול לשמרה מן ההפקר וא"ש שיטת רש"י בפשיטות דאף די"ל דהירושלמי בשוטה גדולה איירי אבל עכ"פ הרי לא מצינו להדיא שיהי' אביה יכול לשמור גיטה אף בקטנה לגירסא זו וא"ש בפשיטות נמי הגי' דבן ואח

ג"כ דלשמור את עצמה שפיר גם הם יכולין לשמרה ממנהג הפקר שייחזדו לה מקום בביתם וישמרוה וכ"כ בקרבן נתנאל ביבמות פ' חרש אות ו' דלמ"ש התוס' שאביה יכול לשמרה שלא תחזור לבית בעלה לפ"ז כמו כן י"ל דאביה יכול לשמרה ממנהג הפקר יעו"ש.

ועכ"פ לשיטת רש"י הנ"ל ודאי י"ל להיפך דלענין משלחה וחוזרת לא מהני שמירת אביה לזה אבל לענין מנהג הפקר ודאי י"ל דמהני לזה שמירת אביה ג"כ. ונ"מ כשיכולה לשמור את גיטה דאז אינה מתגרשת רק מדרבנן משום גרירה לבד ואם יש לה אב אז גם משום גרירה ליכא לגי' זו ואין זה מילתא דתמורה להגיה כ"כ בירושלמי נגד כל דברי הראשונים ז"ל בזה דבלא"ה יש כאן גירסאות חלוקות בד' הראשונים ז"ל ברישא דמילתא דירושלמי הנ"ל לענין עבר וגירש כמו שנודע בדברי הראשונים בזה וגם דלגי' התוס' ע"כ דצריך למחוק בירושלמי בן ואח כמ"ש וע"כ נ"ל דיש לנו לקיים שפיר הגי' דבן ואח הנ"ל רק דצריך להפוך הגי' הנ"ל ובזה נתקיים שפיר שיטת רש"י ז"ל וכמ"ש בעז"ה: ושוב מצאתי בעז"ה בספר הנחמד ערוך לנר על מסכת יבמות שכ' על דברי התוס' הנ"ל ג"כ ליישב דברי רש"י ז"ל משום דיותר מסתבר לומר שאביה יכול לשמרה ממנהג הפקר משנאמר דיכול לשמרה שלא תחזור לבית בעלה וא"כ לגי' התוס' דלהירושלמי לא מהני שמירת אביה למנהג הפקר כ"ש דלא מהני שלא תחזור לבעלה עכד"ק בזה שם אך לענ"ד נראה דרש"י ז"ל באמת הי' גורס בירושלמי להיפך דלמנהג הפקר ודאי מהני שמירת האב ג"כ רק למשלחה וחוזרת י"ל דלא מהני וצ"ע: ועכ"פ נ"מ בזה לתקנת הגאונים ז"ל הנ"ל בזמנינו לענין להתיר לו להבעל לישא אחרת כשנשתתית אשתו דאם יש לה אב פשוט דיכולין לסמוך שאביה ישמור אותה ממנהג הפקר כל שנעשה הדבר עפ"י דעת אבי האשה וכ"ש דמהני ודאי אם יקבל עליו אבי האשה בפירוש שהוא ישמור אותה כל ימי שטותה שלא תצא מביתו דלא גרע עכ"פ משומר אחר בזה.

וכמו בנידון דידן וכמ"ש בעז"ה: והן דבר התשובה הנ"ל שלחתי בעז"ה בחודש סיון שנת תרכ"ה לפ"ק לכבוד הרב הגאון הגדול הצדיק המפורסם נזר ישראל וקדושו סוע"ה כקש"ת מו"ה יעקב יוקב נ"י עטטלינגער, הגאב"ד דק"ק אלטונא יצ"ו בעהמ"ח ספר בכורי יעקב וערוך לנר (על כ"מ) בדבר הנוגע אז למעשה בזה ונתכבדתי בעז"ה לקבל אז אה דבר תשובת הגאון נ"י הנ"ל אלי בעוצם יד קדשו הטהורה, ע"ד תשובתי הנ"ל בקצרה בזה ויען כי הדבר נוגע לדינא ע"כ ראיתי להעתיק נא פה את דבר תשובת גאון יעקב נ"י הנ"ל אלי בקוצר ובלשונו הטהור בזה.

בעז"ה אלטאנא יום ה' כ"ח סיון תרכ"ה לפ"ק, ינטה כנהר שלום כבוד הרב כו' מו"ה בצלאל הכהן נ"י מ"ץ בוילנא המכתב אשר ערך אלי כו' קבלתי ביום אתמול כו' ע"ד ההיתר כו' ואתן תודתי אליו בפרט ע"ד תורה אשר כתב בביאור ד' רש"י ע"פ הירושלמי אם נהפוך הגירסא. ואולי האמת אתו ואשר חותמו אמת ינחנו תמיד בדרך האמת.

ועכ"פ דבר מעכ"ת נ"י נכונה שבנידון זה שהאב שומר אותה אין חשש מנהג הפקר. ואברך כו' כברכת נפש כו'.

הק' יעקב יוקב בלאאמ"ו מו"ה אהרן עטטלינגער ז"ל עכ"ל הטהור בזה ות"ל כי בעיקר הדין הנה הסכים כבוד הגאון הג' הנ"ל נ"י אתנו בזה שבמקום שהאב שומר אותה ג"כ

אין חשש מנהג הפקר וכמ"ש בעז"ה. ויבואר עוד במק"א בזה אי"ה:
בעז"ה יום ב' טו"ב אדר ראשון

שנת תר"ח "אך מעיין ומקוה יהיה טהור" לפ"ק ווילנא הנה ע"ד המקוה טהרה לבנות ישראל אשר התחילו ליסד בפ"ק יצ"ו כעת ע"י המשכה, דרך סילונות הרבה של עץ, שהמים באים אל המקוה, מהמעין הסמוך לעיר דרך הסילונות הללו, ומסילון של עץ לחבירולחבירו, מונחים סילונות קטנים של מתכות שקורין (בוקשעס), שהמים עוברים מסילון עץ לחבירו דרך הסילוני מתכות הללו ג"כ והן הארכנו הרבה בעז"ה לבאר כל דיני פרטי מקוה טהרה הזאת וכל מה שהי' לנו להסתפק בכל ששה הלכות שיש בדיני המקוה והם (א) כלי (ב) הויה על ידי טומאה (ג) מקוה בזוחלין (ד) שאובין (ה) שיעור (ו) מי פירות ---- (וע' ירושלמי חגיגה פ"א ה"ח ר"י מקשי כו') ויען כי יש לנו אריכות דברים בכל אחד מההלכות הנ"ל הנוגעין לדיני הכשר המקוה החדשה הזאת וכמו שהארכנו הרבה בזה בתשובה בעז"ה ואין עת האסף פה כולם יחד, ע"כ אמרתי להעלות בעז"ה כעת רק פרט אחד לבד מכל מה שיש לנו להסתפק בהכשר המקוה הזאת ויתר הדברים יבוארו עוד במקום אחר באורך בזה אי"ה: והאחת מהספיקות שיש לנו להסתפק בדבר מקוה זו הוא על דבר הסילוני מתכות הקצרים (שקורין בוקשעס) המונחים בין סילון עץ לחבירו והמים שנמשכין מן המעין עוברים גם דרך הסילונות הללו, ויש לנו להסתפק בהם, דכיון דקי"ל דכל כלי מתכות אף פשוטיהם מקבלין טומאה וכדתנן בר"פ י"א דכלים כלי מתכות פשוטיהן טמאים, א"כ אף דלענין שלא יהיו פוסלין את המקוה לגמרי למ"ד דגם במעין בעינן שתהיה ההוי' על ידי טהרה וכמ"ש בשו"ע ס' ר"א ס"ק מ"ט בשם יש מי שאינו מחלק בזה ע"ש] יש לנו לעשות לזה תקנה קלה והוא שהסילון האחרון המקלח המים להמקוה יהיה של עץ או של חרס בלבד, וכמש"ש בשו"ע ס"ק מ"ח דבכל כה"ג הוי' על ידי טהרה מקרי ע"ש אבל מ"מ עדיין יש לנו להסתפק במי המעין הללו היורדין דרך הסילונות של מהכות (אף שנמשכין מהמעין בלי הפסק ויורדין למקוה מדרך סילון של עץ) אם עדיין שם מעין עליהם לטהר גם בזוחלין, או אין עליהם רק שם מקוה בלבד, ואין מטהרין עוד רק באשבורן לבד וכן לענין שאר הדברים שים בין מעין ובין מקוה בזה וזה ראיתי לבאר כעת פה בעז"ה: סימן י תשובה תנן התם (במקואות פ"ה מ"ב) מעין שהעבירו ע"ג כלים וע"ג ספסל ר' יהודה אומר הרי הוא כמו שהיה ר' יוסי אומר הרי הוא כמקוה ובלבד שלא יטבול ע"ג הספסל ע"כ והנה הרמב"ם והרא"ש ז"ל פירשו שם דע"ג כלים ר"ל על אחורי הכלים דאל"ה הו"ל שאובין ע"ש.

והר"ש ז"ל כתב שם דר"ל ע"ג כלים נקובים דאל"ה מ"ש כלים משוקת שם במשנה א' ע"ש. (וכן ספסל הוא משום דהו"ל פשוטי כלי עץ.

רק דמקבל טומאה מדרבנן משום דעשוי לתשמיש אדם או גם מן התורה משום דראוי הוא למדרס וע' תוס' סוכה ה' ד"ה מסגרתו וברמב"ם רפ"ד מה' כלים ובמל"מ שם ובר"פ כ"ה שם. ובט"ז יו"ד סי' קצ"ח ס"ק ל"א) וכ' הרא"ש ז"ל שם ובה' מקואות ס"ט דטעמא דר' יוסי הוא דגזר שלא יטהרו המים שעברו ע"ג אחורי הכלים רק כמקוה לבד משום גזירה שלא יטבול תוך הכלים ומיהו לא גזר כולי האי לעשותן כמים שאובין לגמרי ע"ש ופשוט דהלכה כר' יוסי לגבי ר' יהודה בזה.

וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל מקואות ה"י מעיין שמימיו נמשכין ע"ג כלים שאין להם בית קיבול כגון שולחן וספסל וכי"ב הרי זה כמקוה כו' ע"ש וכ"ה בשו"ע סי' ר"א ס"ק י"ב דמעין שהעבירו ע"ג אחורי כלים והמשיכו למקום אחר חזר להיות לו דין מקוה ע"ש: וא"כ נראה פשוט דה"ה להסילוני מתכות האלו דכיון שהם מקבלים טומאה הם מבטלים שם מעיין מן המים שנמשכין דרך הסילונות הללו ואין מטהרין עוד רק באשבורן לבד וכמ"ש וכן הוא באמת בס' יראים להרא"ם ז"ל להדיא (והובא במרדכי פ"ב דשבועות סי' תשמ"ו ובב"י ס' ר"א קרוב לסופו ע"ש) שכתב וז"ל צריך לזהר שלא לטבול במעיין המקלח דרך סילונות של מתכות בדרך זחילתו כדין מעין אלא באשבורן דווקא כדין מקוה שהסילון של מתכות מקבל טומאה אע"פ שאין לו בית קיבול כדתנן (ברפי"א דכלים) כלי מתכות פשוטיהן טמאין והמים שעוברין דרך סילון של מתכות יצאו מתורת מים חיים ומדין מעין כדתנן בפרה ופ"ו מ"ד) נתן ידו ורגלו או עלי ירקות כדי שיעברו המים כו' פסולין כו' זה הכלל דבר המקבל טומאה פסולין כו' וגרסי' עלה בזבחים כ"ה מנה"מ א"ר יוחנן משום ר' יוסי בר אבא* אמר קרא אך מעין כו' מקוה מים יהיה טהור הווייתן ע"י טהרה תהא ואין חילוק בין חיות מי חטאת לחיות דמעין דהא מקרא דכתי' במעין מייתי ראייה מיהו פ"י בזבחים הויה ע"י טהרה כשאתה מהווה אותם להיות מקוה כו' הוי מהוה אותם ע"י דבר שאינו מקבל טומאה (וכן פ"י שם הר"ש והרא"ש ז"ל בפרה פ"ו הנז' אהא דזבחים הנ"ל דאע"ג דהאי קרא גבי מקוה כתיב ילפי' מיניה כל הוויות דהכי משמע הווייתן של מים המטהרין ע"י טהרה תהא כשאתה מהווה אותן להיות מקוה כו' הוי מהוה אותם ע"י דבר שאינו מקבל טומאה ע"ש).

מכלל דבכולהו פסול וצ"ע עכ"ל הספר יראים ז"ל בזה. ונראה פשוט שדעת הרא"ם ז"ל הוא בזה דמפרש לפלוגתא דר' יוסי ור' יהודה במשנה הנ"ל דבקראי הוא דפליגי התם בזה דר' יוסי באמת מן התורה הוא דפוסל את המים הללו מתורת מעין ולא משום גזירה כמש"ל בשם הרא"ש ז"ל בזה אלא דמקרא דיהי' טהור דמייתי לי' בזבחים כ"ה הנ"ל הוא דנפק"ל לר' יוסי הכי וכמ"ש ור' יהודה דפליגי עלה התם ואמר דהרי הוא כמו שהיה ע"כ צ"ל לפ"ז דלא ס"ל הך דרשא דיהיה טהור גבי מעין ומקוה כלל וכמו שנראה באמת גם מאידך פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי שם בפ"ה מ"ה בנוטפין שעשאן זוחלין (פ"י הר"ש ז"ל שנפרצה המקוה ומימיו יוצאין וזוחלין) דר' יהודה אמר דאפי' הזב יכול לסמוך בידו וברגלו (ולסתום מקום יציאת המים).

שלא יהיו זוחלין רק אשבורן) ויורד וטובל ור' יוסי אמר התם דכל דבר שמקבל טומאה אין מזחילין בו (פ"י הר"ש שאין הטמא יכול להעמיד מקום הזחילה לר' יוסי) ואפילו בדבר שאין מקבל טומאה רק מדרבנן (כגון במקל וקנה שאינו מק"ט רק מדרבנן וכמש"ש הרמב"ם ז"ל בפירושו ע"ש) אין מזחילין בו לר' יוסי שם ופ"י הר"ש ז"ל שם דטעמא דר' התם הוא ג"כ מהך קרא דיהיה טהור.

(ור"ל דכל דבר הגורם הכשר המקוה יליף ר' יוסי מהאי קרא דבעינן שיהיה דוקא ע"י טהרה וכיון שאם היה מסיר הדבר המקבל טומאה היו המים זוחלין מהמקוה שם ואין המקוה מטהר רק באשבורן א"כ הרי הכשר המקוה אינו בא רק ע"י דבר המק"ט ומשו"ה פסול לר' יוסי והא דבמעין שהעבירו ע"ג דבר המקבל טומאה אינו פוסל לגמרי לר' יוסי

רק שמבטל שם מעין ממנו לבד לשי' הרא"ם הנ"ל יבואר להלן אי"ה) : והרא"ש ז"ל דחה שם לפי הר"ש ז"ל הנ"ל בזה מהא דתנן התם בסופ"ה דמודים ב"ש וב"ה שהוא גודר כלים וטובל בהם (ופי' הר"ש שם שמניח הכלים לעכב את הילוך המים שלא יהיו זוחלין) והרי בהדיא קא שרינן לעכב הזחילה בדבר המק"ט כגון כלים ע"ש (וע"ש ברע"ב ז"ל מ"ש ליישב קו' זו בדוחק וע' בתוי"ט שם בזה) ואם נאמר דבאמת הך מתני' דגודר כלים כו' לא אתיא רק כר' יהודה דבמ"ב ומ"ה הנ"ל א"כ ודאי דהקשה לן דהו"ל למיפסק לפ"ז כר' יהודה לגבי ר' יוסי דהו"ל מחלוקת ואח"כ סתם (וכן הקשה באמת בהגהות מרדכי פ"ב דשבועות ע"ש) : (ותשלום תשובה זו מדבר המקוה הנ"ל כבר מבואר למעלה מדף מ"א ולהלן בעז"ה) : _____ הגה"ה *

אולי צ"ל בן חלפתא או בר אבא חלפתא וא"ש דר' יוסי בן חלפתא דהוא סתם ר' יוסי התנא לטעמיה אזיל בזה דמשו"ה ס"ל נמי במשנה דמקואו' הנ"ל במעין שהעבירו ע"ג אחורי כלים דאינן מטהרין עוד בזוחלין דלד' בעל ס' יראים הנ"ל נראה ודאי דמה"ת הוא אליבא דר"י משום דנפק"ל מהך קרא דיהיה טהור דבין לגבי חיות דמי חטאת דבעינן מים חיים ובין לטהרת מעיין בזוחלין בעינן שיהיה ההויה ע"י טהר' לבד וכמו שאבאר להלן אי"ה וכן לענין מקוה באשבורן ג"כ כשסת' הזחילה בדבר המקבל טומא' דפסול ג"כ לר' יוסי וכדתנן נמי במקואות שם פ"ה מ"ה ויבואר להלן בזה בעז"ה : זה שייך למ"ש בעז"ה בד' נ"ה מר' הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה' קה"ח דלחשבון תקופת שמואל (דס"ל דשנת החמה הוא שס"ה יום ושש שעות שוות) יש יתרון בכל י"ט שנה של שנות החמה על המחז"ק של לבנה כשעה וכ"ז מינוט וכ"ה באבן עזרא ז"ל פ' בא ע"ש ואמנם נ"ל לבאר דמ"מ אין ספק דגם לשמואל ודאי דס"ל הקביעות של י"ט שנה עם השבעה עיבורים שבהם ג"כ וחילי דידי מפרקי דר' אליעזר הגדול עכ"ל בקונ' ב"ר דכפ"ו שם כ' כתקופת שמואל הנ"ל בהשבון התקופות של המחזור גדול וכמש"ל ובסוף פ"ח עם הביא גם הקביעות על י"ט שנה למחזור קטן הנ"ל ובמש"ל נ"כ בזה וע"כ משום דבאמת ודאי דכולי עלמא ס"ל לעיקר הקביעות של י"ט שנה של המחז"ק הנ"ל עם שבעה העיבורים שלהם כדי להשוות ע"י זה לכל התקופות של שנות החמה עם שנות הלבנה בקירוב יחד עכ"פ (ובזה תלוי קביעות כל המועדים באמת וכמש"ש) ואך בסדר הקביעות של שבעה העיבורים הללו שבתוך י"ט שנה של המחז"ק נראה דאליבא דשמואל המה בסדר אחר באמת שלדעתו אנו צריכין לעבר בשנה החמשית של המחז"ק ובשנת השש עשרה וכמש"ל בקונ' ב"ר בזה (וכמ"ש ביסוד עולם מ"ד פי"ד שבשתי שנים הללו נמשך תקופת טבת שלד' שמואל עד אחר הפסח ותקו' תמוז אחר החג) ובאמת נראה דשמואל ס"ל בסדר שבעה שנות העיבור הללו כד' ר' אליעזר בזה (שהובא ביסוד עולם מאמר ד' פ"ב שם בשם ברייתא דתניא ר' אליעזר א' שנות העיבור שלש שנים שלש שלש שלש שנים שלש שלש וחכ"א כו' רג"א גו"ח אדז"ט (שהוא הסדר שלנו וכדמסיים שם דהלכה כר"נ ע"ש והברייתא הזאת לא נמצא לפנינו) ונראה פשוט דר' אליעזר בן הורקנוס דפליג עם ר"ג בברייתא הנ"ל דכשמואל ס"ל באמת (וכמו שסתם ר' אליעזר הגדול עצמו בפרקיו פ"ו הנ"ל כתקו' שמואל הנ"ל בפשיטות וכמ"ש) ולכן ס"ל לר' אליעזר בברייתא הנ"ל שצריכין לעבר באמת בשנה החמשית והשש עשרה להמחזיק וכמ"ש אבל ר' גמליאל דקיי"ל כותי' ודאי דס"ל כתקופת ר' אדא הנ"ל ולכן

א"צ לעבר לדידי' בשנה החמשית והשש עשר' להמחז"ק וכמ"ש ואני תמה בזה על הגאון הרד"ל ז"ל בביאורו לפדר"א סוף פ"ח הנ"ל דעל מש"ש בסדר שנות העיבור שלש ושתיים כו' כתב להגיה שלש ושתיים כו' וכסדר שלנו וכמ"ל בשמו ובמחכ"ת לא זכר דברי הברייתא שכ' היסו"ע הנ"ל דמצינו שם לר' אליעזר עצמו (שהוא התנא דסתם פרקי דר"א הנ"ל דס"ל בהדיא שלא כסדר שלנו בזה רק שצריכין לעבר באמת בשנה החמשית לדידי וכמ"ש) אך בסיפא שם דמסיים בזה כסדר שלנו באמת נ' ג' ג' ושלש ושתיים דהיינו ששנת השבע עשרה היא המעוברת הנה בזה יש לחניה שם באמת דצ"ל כמ"ש בברייתא הנ"ל בשם ר' אליעזר עצמו שתיים ושלש דהיינו ששנת השש עשרה היא המעוברת לדידי וכמ"ש אבל ברישא דשלש ושתיים ושלש הנ"ל אין להגיה כלל באמת כיון דמצינו לר' אליעזר עצמו דס"ל הכי בהדיא וכמ"ש בעז"ה) ועכ"פ הנה למ"ש פליגי נמי תנאי קדמאי בפלונתא דשמואל ור' אדא הנ"ל בזה (ואף דלמ"ש די"ל דשני התקופות הללו לא סתרי אהדרי כלל) וכמו שנ"ל עוד ראייה למ"ש מבריית' המיוחסת לשמואל ירחינאה (הנדפס כעת מחדש בפ"ק) דכל החשבון של שסה יום ורביע במכוון שהוא תקופת שמואל עצמו הג"ל נחשב שם בכ"מ רק על הילוך החמה נגד הי"ב מזלות לבד וכמ"ש בפ"ה נמצא גומר לי"ב מזלות לשס"ה ורביע יום כו' ע"ש) אבל מ"מ י"ל דעיקר פלוגתייהו הוא רק על קרא דחג האסיף תקופת השנה דכתי' בתורה אם ר"ל בעת הגעת השמש על קו המשווה או על עת הגעת השמש למזל מאזנים וכמ"ש"ל ובזה תליא פלוגתייהו שפיר אם לעבר שנת החמשית והט"ז למחז"ק וכמ"ש בעז"ה): והנה לעיל בד' נ"ה הבאתי בקוצר מה שכ' הרב בעל היסוד עולם ז"ל (בד' מ' שם) לתמוה לכאורה על עיקר היסוד משבעה העיבורים של המחז"ק הנ"ל שעיקרם המה כדי להשוות יחד חדשי הלבנה עם תקופת החמה ולפי שבכל י"ט שנה נשלמו יחד לפ"ח תקופות ר"א הנ"ל ואין שום יתרון כלל ביניהם וכמ"ש"ש והלא פ"ד התוכנים האחרונים אשר דקדקו הרבה במדת שנת החמה והעלו בעיונם שלעולם אין מדת זמן שנת החמה עומד על מדה אחת קצובה בכל השנים אלא פעם הולך ומתקטן עד שהוא פחות מרביע היום בכמו כ"ד מינוט בקירוב ופעמים שהוא חוזר ומתגדל עד שהוא מגיע ליותר מרביע היום בכמו ט"ו מינוט (וכל זה הוא ע"י הילוך המזלות שאינם שומרים את סדרם כלל וכמ"ש"ל נ"ה נ"כ בזה וגם מפני רום החמה הנעתק ג"כ במתינות מעט וע"ש שהאריך בכל זה) וא"כ איך קבעו קדמונינו ז"ל מרה אחת קצובה בכל שנה לעולם (ור"ל על תקופת ר"א הנ"ל שהוא פחות פ"ב חלקים לבד מן רביע היום בכל שנה לעולם וכמ"ש"ש) ויסרו וקבעו כל יסוד העיבור על עיקר הזה לבד אחר שכל עיקר החשבון הנ"ל אינו מיוסד כלל על עיקר נכון ויסוד אמתי בזה שיש לסמוך עליו באמת וכ' שחובה להסיר הקושיא הזאת ושלא יבואו להוציא דבה חלילה על קדמונינו ז"ל בזה.

וע"כ העלה שם לקיים ד' רבותינו ז"ל בהעיקר הגדול הזה וכ' כי יש לנו לגזור ולומר שבאמ' יש סדר נכון ומחזור ידוע לדבר החילוף הזה ממדת שנת החמה (שלפעמים בא בארוכה ולפעמים בקצרה) וכן הוא חוזר חלילה על פי חשבון מסודר כל ימי עולם בזה (וע"ש בפ"ה מברייתא הנ"ל מש"ש דחמה ולבנה הילוכן קבוע פעמים שהן הולכין לפנייהן ופעמים שהן חוזרין לאחוריהן כו' ונראה דר"ל ג"כ שיש סדר וחשבון נכון לשינוי מהלכן זה מתי ילכו לפנייהן ומתי יחזרו כו' וע"כ נקרא הילוכן קבוע ואולי נתכוונו

שם למ"ש בשם היסוד עולם הנ"ל ג"כ בזה ומש"ש עוד דאעפ"כ לא כשבילי חמה כו' ששבילי חמה קבועין ושבילי לבנה כו' וזכר לדבר עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו עכ"ל נראה פשוט שנתכוונו בזה למ"ש בר"ה כ"ה לדייק מהאי קרא דמשמש הוא דידע מבואו אבל ירה לא ידע כו' (ומד' הברייתא הנ"ל נראה קצת כפרש"י ז"ל עצמו שם במשנה דר"ה הנ"ל שכ' ונ"ל כו' ע"ש) ואמנם לפי שיש יתרון במדת שנת החמה בזמן שהוא בתכלית גדלו על מדתו כשהוא בתכלית קטנו כמו ל"ט מינוט וכנ"ל ע"כ קבעו רבותינו ז"ל החשבון בזה על מדת שנת החמה האמצעית מחשבון הנ"ל לעולם שהוא בכמו י"ט מינוט וחצי (מחצית מל"ט מינוט הנ"ל) ועולה החשבון הוה בקירוב לכמו ד' מינוט וחצי פחות מרביע היום לעולם וזהו חשבון תקופת ר' אדא הנ"ל שחשבו לעולם על מדת שנת החמה האמצעית הנ"ל וע"פ זה יסדו המחזור קטן של י"ט שנה הנ"ל לעולם ולא כד' בטלמיוס וחביריו שחשבו על שנת החמה שלעולם הוא עומד על מדה אחת מכוון בכל השנים וגם שלא כד' התוכנים האחרונים שנודע להם שיש איזה חילוף באמת במדת שנת החמה בזמנים שונים אך לא נתברר להם החשבון בזה על אמיתותו לעולם רק לקדמונינו ז"ל נתגלה להם החשבון האמצעי הנ"ל כו' וע"ש באורך) והנה באמת יש לדון הרבה, ע"ד בזה כי מלבד דלפי מש"ל דעיקר תקופת ר' אדא הוא רק על יום הגעת השמש לקו משוה היום לבר (ולא על חשבון הילוך המולות כלל) הנה נראה פשוט שאין מקום לפי זה לכל עיקר דבר קושיתו הנ"ל בזה באמת שהרי מדת שנת החמה הזאת היא עומדת על מדה אחת הקצובה בלא ספק בכל שנות עולם ובלי שום העתקה כלל וכד' בטלמיוס הנ"ל באמת (רק שעכ"פ לא יועיל לנו ערנה בזה לדבר העתקת רום החמה שבכל שנה הנ"ל וכמ"ש וגם עיקר דברי הנ"ל צ"ע בזה) ועוד דבאמת קשה הדבר מאור לומר כי גם תקופת ר' אדא הנ"ל אין מכוון בכל המחזורים לעולם (כי לפ"ז ימצא בלא ספק בחרבה שנים עכ"פ אשר ימשך יום התקופה האמתי של ניסן אז אחר ט"ז ניסן וכן יום התקופה של תשרי האמתי ימשך אז אחר החג לפעמים ועקרת עי"ז מ"ש בתורה וחג האסיף תקופת השנה באותו הזמן עכ"פ (ובדוחק יש ליישב) ואמנם לא הארכנו בדבריו אלו רק לפי שעכ"פ יש לנו מקום לענ"ד ליישב ע"פ דרכו הנ"ל בזה לעיקר פלוגתייהו דר' יהודה ורבנן בתוספתא דברכות הנ"ל די"ל דאע"ג דודאי ע"כ דס"ל לר' יהודה כתקופת שמואל הנ"ל ג"כ וכמש"ש להוכיח מהסוגיא דסופ"ג דגיטין הנ"ל בזה מ"מ פליג שפיר בהא בתוספתא דברכות הנ"ל ואמר דהמברך על החמה דרך אחרת משום דאפשר דר' יהודה ס"ל כד' כל התוכני האחרוני הנ"ל בזה שהחליטו שאין המולות הללו שומרים את סדרם כלל ולכן גם מדת שנת החמה איננה על מדה אחת כלל תמיד וכמש"ל וא"כ הדבר פשוט לכאורה דלפ"ז אין מקום לחשוב כלל למועד זמן תקו' ניסן שבכל כ"ח שנה שחוזרת החמה לנקודת' אז כבעת הברי'א אחר שלדעה זו אין מדות שנות החמה שוות זו לזו כלל וע"כ ס"ל לר"י דאין מקום לברך ברכה זו גם בכל כ"ח שנה, כנ"ל אחר שאין החמה חוזרת לנקודתה גם אז ע"פ החשבון לדידי ואף דס"ל שפיר כתקופת שמואל הנ"ל ג"כ שהוא ביום הגעת השמש למול טלה בכל שנה וכמש"ל אבל מ"מ אין לעשות מזה חשבון לסדר על כל כ"ח שנה של המחוג"ג כנ"ל כוון שאין כל השנים שוות במדתן כלל לדידי וכמ"ש ורבנן דר"י בתוספתא הנ"ל דקיי"ל כותייהו באמת בש"ס דילן הנ"ל אפשר דס"ל כד' התוכנים הראשונים הנ"ל

שהחליטו בזה שלא כדעה הנ"ל אלא שכל המולות שומרים לעולם את מהלכם וסדרם תמיד באמת וכמש"ל באורך וא"כ ודאי שלפ"ז יש סדר נכון וזמן קצוב לתקופת החמה בכל כ"ח שנה כשתגיע אז לראש מול טלה שתשוב לנקודתה אז כבשעת הבריאה ושפיר יש לברך אז וכמ"ש (אלא דלפ"ד של היסוד עולם הנ"ל הי' אפשר לומר עוד בזה דגם רבנן דר"י הנ"ל ס"ל כד' התוכנים האחרונים הנ"ל שאין כל מדות שנות החמה שוות זו לזו כלל וכמש"ל ורק שחשבו ג"כ על מדת התקופה האמצעית הנ"ל וכעין מ"ש היסוד עולם הנ"ל לקיים תקופת ר' אדא הנ"ל בזה וכמש"ל אבל באמת נראה דגם לדבריו של בעל היסוד עולם הנ"ל אין להעמיר בזה כי אם סדר תקופת ר' אדא לבד שהוא המדה האמצעית בקירוב בין הל"ט מינוט הנ"ל שיש בין מדת שנת החמה כשהוא בתכלית גדלו למדתו שהוא בתכלית קטנו וכמש"ל אבל תקופת שמואל שהוא עולה יותר מחציהיתרון הנ"ל אין להעמיד בזה שאינו חשבון האמצעי כלל וע"כ צ"ל כמ"ש דרבנן דר"י כד' התוכנים הקדמונים ס"ל באמת שהנטי' לעולם הוא לצד אחד ועל הסדר וכמש"ל באורך) ואולם בעיקר החשבון האמתי מנטיות גלגל המולות לצפון המשווה בכל זמן שכ' לעיל ע' ברמב"ם ז"ל פ"ג מה' יסודי התורה ה"ו שם דכל הכוכבים שבגלגל השמיני שהם הי"ב מזלות הם סובבים בכבידות ער שכל חלק שיתהלך השמש ביום א' ילכו הכוכבים הנ"ל בשבעים שנה בקירוב (וע"ש במפרש שהוא קרוב ממעלה א') וביסו"ע מאמר ב' פ"א ופ"ו הביא ד' בטלמיוס כי הגלגל הנ"ל סובב בכדי מעלה א' למאה שנים והביא שם עוד ד' התוכנים שאחריו שאמרו שהוא בכדי מעלה וחצי למאה שנה ע"ש והוא קרוב למ"ש הרמב"ם ז"ל הנ"ל) והנה באמת יש לנו להאריך הרבה עדנה איך לכוון חשבון ההעתקה הזאת שכ' הרמב"ם ז"ל הנ"ל עם כל חשבוני יתרוונות של התקופות הנ"ל שכתבנו למעלה מד הרמב"ם והא"ע ז"ל הנ"ל כי נראים רחוקים הרבה זה מזה באמת ואין לנו מקום להעמיד ולהשוות כל החשבונות יחד בזה אם לא ע"פ דעת כל התוכנים האחרונים הנ"ל ג"כ שכל החגורת המולות האמתיים הנ"ל יש להם עוד סדר נכון להיותם נלוזים וחוזרים לאחור בזמן ידוע ג"כ וכמש"ל באורך מזה ואחר החשבון המדויק היטב בכל פרטי זמני החילופים בזה מההעתקה הזאת כמש"ל וגם ע"פ יסודות התכונה החדשה הנודעת כעת אשר העלו כ התוכנים האחרונים בעומק עיונם וחכמתם הגדולה בזה כנודע הנה יש לנו מקום עדנה להעמיד את כל דברינו הנ"ל בחשבון שתי התקופות הנ"ל עפ"ד התוכנים האחרונים הנ"ל וגם על פי יסודות התכונה החדשה שכעת ויתבאר הכל באורך בקונטרס בפ"ע בזה בעז"ה ואמנם מה שהוצרכנו להאריך בזה יען כי בשנה זאת שהיא תחילת מחזור ר"ב לחמה ושנה חמשית למחז"ק של רצ"ז ללבנה וחל בה יום תקופת ניסן שלד' שמואל הנ"ל ביום ד' כ"ו ניסן והי' הדבר תמוה לרבים באמת על שחלה התקופה אחר חג הפסח כי נודע לכל ד' הרמב"ם ז"ל שכ' בריש קונטרס הנ"ל דעל תקופת ניסן לבד אם חלה אחר ט"ו ניסן מעברין השנה וכמש"ל וע"כ דתקופת ר' אדא היא העיקרית באמת וכמש"ש בשם הרמב"ם ז"ל ואיך יברכו אחר הפסח על התקופה שלדעת שמואל הנ"ל אחר שנראה אז לכל שאינה תקופה עיקרית כלל (ובאמת כבר כ' שכן הוא לעולם בשנה ה' וט"ז למחז"ק שנמשך אז תקופת שמואל אחר הפסח וכמש"ל ולכן הוצרכנו לבאר בעז"ה שאין כאן תרתי דסתרי כלל בזה ויש מקום לומר דשתי התקופות הללו אמת הן וכמש"ל (והח"ס בס' נ"ו תמה על הרמב"ם ז"ל בזה דבפ"י מה'

ברכות כ' ברכה זו להלכה ובה' קידוש החודש פסק כר' ארא ע"ש וסתרי אהדדי כו' עכ"ל ולמש"ל א"ש הכל בעז"ה) וכן עשינו מעשה בשנה זו בעז"ה וברכנו על החמה באסיפת עם ה' ביום ד' כ"ו ניסן (שנת ה' אלפים תרכ"ט) בבוקר בשעה ששית (ויש שברכו קודם התפילה מיד בהנץ החמה ויש שברכו מיד אחר תפילת ותיקין) ובתחילה אמרנו מזמור הללו את ה' מן השמים ואח"כ ברכנו כולנו בשם ומלכות "בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית" ואח"כ אמרנו מזמור השמים מספרים ומזמור הודו לה' כי טוב כל"ח (קל"ו) וקצת אמרו גם תפילת אל אדון עד וחיות הקודש (וכמש"ש הנאון בעל ח"ס ז"ל) וקדיש וכן יזכנו ה' לברך עוד ברכה זו על החמה בראש מחזור גדול על ר"ג הבעל"ט ויהי' בשנת תרנ"ז ביום ד' חמשה ימים בחודש ניסן (שיהי' בשנת י"ד להמחז"ק ותהי' השנה מעוברת ור"ח ניסן יחול אז בש"ק) וה' יזכנו לברך אז ברכה זו כתיקונה בירושלים עיר קדשינו תו"ב בימינו אמן --- וראיתי להזכיר קצת פרטי דינים אשר הודענו בעי"ה מבערב היום ההוא בדיני ברכה זו כי אם תהי' החמה מכוסה קצת בעננים אך שיראה רושם וזוהר החמה מבין העבים יוכלו לברך ברכה זו (ואם יהיה נראה שהעננים יתפזרו אח"כ יותר טוב להמתין עד שיוכלו לראות את עצם החמה בטהרתה) וזמן הכרכה הוא רק עד סוף שלש שעות זמניות על היום ולאחר שלש שעות ועד חצות לא יברכו עוד רק בלא שם ומלכות (וכמו שהכריע בזה הנאון בעל ח"ס ז"ל בס' נ"ו הנ"ל ודלא כהגאון בעל דגול מרבבה ז"ל שהובא ס' רכ"ט ס"ק ג' שסמך בזה על המעיו"ט ז"ל לברך עד חצות גם בשם ומלכות וכמו שהשיג על הלבוש ז"ל שם (ובקו' בר"ש יש ט"ס וצ"ל שם מ"ש ע"ד המנ"א בס' רכ"ט ס"ק ה' וכ"כ הלבוש דאין לברך רק ער שלש שעות ביום ע"ש והדברי חמודות ז"ל (בפ' הרואה אות מ"ב) כ' ע"ז שלא ידע זו מנין לו כצ"ל שם) וכבר כתבנו שם דהעיקר בזה כד' הלבוש ז"ל הנ"ל והוא עפ"ד התוס' בר"ה ח' ע"ש ואף שהתוס' לא כתבו שם רק על תקופת תשרי של הבריאה שהי' בט"ו שעות ביום ד' שהוא ג' שעות ביום אבל תקופת ניסן שלפני ע"כ חי' לפ"ז בתחילת ליל ד' (שבין ב' תקופות יש הבדל ט"ו שעות וכמש"ש) אלא דבאמת לא כתבו התוס' כן רק לר"א ע"ש ופשוט דלר"י הוא להיפך לפ"ז דתקופת תשרי שלפניה הי' בתחילת ליל ד' ותקופת ניסן דבריאה שאחריו היה ביום דבשעה ג' וא"ש ויבואר אי"ה) ועכ"פ נראה לעיקר כד' הלבוש הנ"ל בזה דאחר שלש שעות לא יברכו עוד בשם ומלכות כנ"ל) ואם לא תראה אף רושם השמש מבין העננים לא יברכו כלל על אור היום לבד וכמו שהכריע שם הגאון בעל חתם סופר ז"ל בזה וכ"כ בשו"ת זרע אמת ס' כ"ד ודלא כהפמ"א ז"ל שהובא בש"ת ס' רכ"ט ס"ק ג' ע"ש) ובחתם סופר שם כ' דצ"ע מ"ט לא נהגו הנשים לברך ברכה זו דהטעם שכ' בברכת הירח שהנשים גרמו מיעוט הירח לא שייך הכא עכ"ל ונתכוון למ"ש המג"א ז"ל בר"ס תכ"ו בשם השל"ה ז"ל בזה ע"ש (אבל למ"ש המ"א בר"ס רצ"ו די"ל דבמצוה שאין בה עשי' רק שהברכה עצמה היא המצוה (והיא מצוה שהזמ"ג) אין רשאות לברך (ומה"ט כ' שם הרמ"א ז"ל דנשים לא יבדילו לעצמן ע"ש ולכן לא נהגו לקדש הלבנה ע"ש א"כ י"ל דה"ה לברכת החמה דמה"ט לא נהגו לברך ג"כ וצ"ע ה' וראיתי להעיר עוד במש"ל בשם הרמב"ם ז"ל בפ"ג מיסוה"ת דחגורת המזלות הוא סובב מהלך יום א' בכל שבעים שנה בקירוב ע"ש דנראה שחשבון זה הוא מכוון עם מ"ש ביסוד עולם הנ"ל שהתוכנים הקדמונים מצאו שנת החמה בכמו רביע

שעה יותר על שש שעות שהוא כמו י"ט מינוט וחצי יותר על שנת ר' אדא הנ"ל וכמש"ל שעולה בכמו יום אחד בשבעים ושנים שנה בקירוב וע' עוד במ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות קידוה"ח ה"ב שגם נקודת גובה השמש סובב בכל שבעים שנה בקירוב בכמו מעלה אחת (וע' ביסו"ע מ"ג פ"ב שכ' בשם התוכנים האחרונים דבמשך ר"פ שנה הוא סובב בכדי מעלה א' ויבואר הכל בקונטרס בפ"ע אי"ה) וע' עוד בסוגיא דערובין נ"ו דקאמר וסימנך עגלה בצפון ועקרב בדרום ובפ"ה הרמב"ם ז"ל למס' ר"ה והנה לעיל ט"ז כ' כי בד' הלז יבואו תשלומי הדברים מדין המקוה החדשה שבפ"ק (המבואר לעיל ע"א) והן יען כי לא יכיל אותם ספרי הלז.

(כי באמת יש ת"י כעשרים קונטרסים בכל פרטי דיני המקוה הזאת וחידושים רבים ע"ד הפוסקים הרו"א ז"ל בהלכה זו בעז"ה וגם הרבה חידושים נפלאים בזה מכבוד אלוף נעורי הגאון הגדול מו"ה יעקב נ"י מקאוונא ר"מ דפ"ק יצ"ו אשר העלה אז ג"כ ברוב גאונו ע"ד הכשר המקוה הזאת (ואזכיר כאן דבר א' בשם הג' הנ"ל נ"י אשר תמה אז ע"ד הרוקח ז"ל שהובא בב"י ס' ר"א בדין כלי עץ הבאים במדה דאע"פ שאין מקבלין טומאה אפ"ה המים שבתוכן כשאובין והביא רא"י מהירוש' דפ"ג דיומא דהוצרך לומר בים של שלמה שהי' נקוב ע"ש ואף שהי' גדול הרבה ואינו מקבל טומאה ע"ש ותמה ע"ז הגאון הנ"ל דהרי ים ש"ש הי' של נחושת וכלי מתכות לא איתקש לשק כלל ומק"ט אפי' גדול הרבה עכד"ק (וע' תוספתא דכלים ב"מ פ"ד ובכלים פ"ב מ"ד בתוס' יו"ט שם וברמב"ם סופ"א מכלים ובתוס' בפסחים ק"ט ד"ה דילמא ע"ש) וכאשר אוציא אי"ה לאורה כ"ד הקונט' בה' מקוה הנ"ל אביא גם ד"ק של הרה"ג הנ"ל נ"י בזה עם עוד הרבה מחידושו הק' אשר ת"י בכ"י בעז"ה) ולכן ראיתי לציין כאן רק בקוצר מה שהעלינו אז (בשנת תר"ה) להלכה בעז"ה בכ"ד המקוה הזאת ע"פ הסכמת אדמו"ר הגאון האמתי מו"ה יחזקאל הלוי לנדא הגאב"ד דפ"ק יצ"ו ג"כ בזה והם (א) שלא תטהר המקוה הזאת לעולם רק באשבורן לבד (וגם בעת שיבואו אלי' מים מן הסילון הנמשך מהמעין) וע"כ יחזקו כל בדקי המקוה היטב שלא יזחל ממנה שום טיפת מים בשום מקוה (ואף למעלה מארבעים סאה) (ב) ואם יצטרכו לצפות אותה מבפנים בטסי נחושת (לשמור אותה מזחילה) יקחו גולמי חתיכות נחושת ומהם ירדדו הטסין בתחילה לצורך קביעותם בדפנותי' ובקרקעה (למען לא יהי' עליהם שם כלי בתלוש מעולם) (ג) בשולי המקוה יעשו נקב כמוציא רמון ולסתום הנקב יפה בסיד ובצורות כדת (ד) לעשותה בתחילה רק דרך בנין בקרקע (ה) מן הצינור האחרון עד המקוה לא יקלחו המים (מן המעין והשאובין) למקוה רק ע"ג דבר הראוי לבלוע ויהי' שם שיעור המשכה (ג' טפחים) (ו) שלא יבואו שום שאובין למקוה בעת שתחסר מארבעים סאה (ולא מהני ג"כ ההמשכה מהמעין שאח"כ) ויהי' עלי' כל חומר דיני מקוה לכ"ד (ז) ובכל עת שינקוה ויצטרכו להמשיך אלי' מים כשיעור מהמעין יהי' לעולם ע"פ השגחת א' הבקי בכ"ד הכשר מקוה כדת (ומ"ש בזה הגאון מהרי"מ ז"ל בס' י' במחכ"ת לא הציעו או לפניו כל הספיקות שהי' לי בזה ע"ש) וגם מ"ש בד' הנ"ל להשלים כאן מ"ש בד' י"ב ע"ד הגאון הגדול מו"ה ר"י אייזק נ"י בעהמסה"ק נוע"י אין הגליון מספיק כאן רק אזכיר דמש"ש מקרא דתחגוהו צ"ל תחוגו אותו (וכן הגי' הגאון הנ"ל בעצמו שם) ובעיקר הדין מש"ש

לר' יוחנן גבי שמיני ש"ח מצינו לו תנאי דמסייעי לד' הגאון הנ"ל באמת והם הרמב"ן והריטב"א דפשיטא לי' דפודין במחו"ז ומוק"ל לברייתא דבכורות י"א כר"ש ע"ש והוא צ"ע באמת דע"כ לא אתיא כר"ש כלל וכמש"ל ט"ז ויבואר הכל בקו"א באורך אי"ה (ומ"ש בד' נ"ז בסוגיא דבכורות ס"א נ"ל להגי' בהא דפריך התם וקסבר ר"י תמורת מעשר מתה והתנן אמרו כו' דצ"ל וקסבר ר"י טעות מעשר מתה והתנן כו' ודו"ק (וכצ"ל ברש"י שם ד"ה למאי דס"ל דה"ק לדידי דס"ל דטעות מעשר קריבה כו' ע"ש) ואין רצוני להוציא כעת הגהותי אשר יש לי על כל הש"ס בעז"ה עד אשר אראה אי"ה את כל הש"ס בכ"י הנפלא על קלף הנמצא בעקד כעת ע"י ידידי הרב המאוה"ג המפורסם לגאון תפארת מו"ה רפאל נתן נטע נ"י ראכינאוויץ (עם הגהותיו הנפלאים מאוד וה' יהי' בעזרו לזכות את ישראל בזה) והנה במ"ש בד' נ"ח בדין לילה אי הו"ל מחוסר זמן השיב לי ע"ז כבוד הרב המאוה"ג המפורסם בתו"י מו"ה אברהם יוסף נ"י (שהי' ר"מ בפה) דבר פלפול ארוך בד' הרמב"ם ז"ל בזה ויבואו אי"ה כל ד"ק בענין זה בקו"א ואיזו תשובות אשר השיבו לי איזו מופלגי תורה מפ,ק יצ"ו וגם אשר ימחלו נא כבוד גדולי ומופלגי התורה שיחיו להשיבני עוד באיזה דברים מספרי זה אשר ימצאו לדקדק עליהם לפ"ד הגדולה אביא אי"ה כל ד"ק בקונט' אחרון אשר יבוא עוד להשלמת ספרי זה בעז"ה : ---- וגם הלוח על זמן שקיעת החמה (לפ"ח תקופת ר"א הנ"ל המיוסד רק על קו משוה היום וכמש"ל בעז"ה) בכל חדשי החמה לעולם - ברוחב שמונה עשר מעלות מהדרום לצפון (כי באורך המדינות מהמערב למזרח אין הבדל בזה במידת היום והלילה בכ"מ כנודע) מן העיר אשטרחאן (על יד ים הכספי) והיא ברוחב, 46 מעלות ושליש מקו השוה לצפון) עד העיר ארחאנגעל (שהיא ברוחב 64 מעלות וחצי לצפון) אשר יסדתי אותו מכבר בעז"ה עפ"ד הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה' קידוה"ח וס' חו"ש להגאון בעל ס' אליהם ז"ל והנו"נ וגם עפ"ד התוכנים האחרונים בזה יבוא בקונט' הנ"ל אשר אוציאנו לאורה אי"ה.

וגם אם יהי' לי להעמיד את דברי אי"ה באיזו מקומות אשר ישיבו לי על ספרי זה יבואר ג"כ בקונטרס הנ"ל בעז"ה : דף כ"ג ד"ה ולאין הי' נוטה שכ' דעגלה הוא שור וכ"כ רש"י בפסחי' צ"ד ע"ש ונראה מפ"י הרמב"ם הנ"ל דמפרש התם כפשוטו דעגלה הוא מזל שור מ"ב מזלות השולט באייר ועקרב הוא סול מרחשון ונקט הש"ס לסימן על צפון ודרום העולם למזל שור הנוטה לצפון וקו המשוה ועל עקרב הנוטה לדרום המשוה אבל טלה ומאזנים הם עומדים על קו המשוה לעולם ואין נוטין לשום צד כ"כ הרמב"ם ז"ל שם בזה (והוא דלא כמש"ש התוס' בפסחים צ"ד ע"ב ד"ה מעולם ע"ש) ומ"מ נראה דאין מזה סתירה כלל למש"ל דגם מזל טלה ומאזנים יש להם נטי' זה לצפון וזה לדרום דהש"ס לא נקט לסימנא רק בדבר הנראה לכל והיינו ממזל שור ולהלן וממול עקרב ולהלן אבל טלה ומאזנים עכ"פ אין נראה נטיתם כל כך שכל מהלכם לעולם הוא במתינות רב וכמש"ל ואמנם לכאורה יש לסתור משם עכ"פ לשמ"ל בשם התוכנים האחרונים דלפעמים כל המזלות הללו הם חוזרים לאחור ג"כ וכמ"ש מהיסו"ע בזה דא"כ איך נתנו הסימן על זה בדבר שאינו נוהג כן לעולם שהרי לפ"ד הוא משתנה מזמן לזמן שלפעמים עגלה עומד בדרום המשוה וכמש"ל וע' עוד בסוגיא דפסחים צ"ד שם דא' רבי כו' מעולם לא מצינו עגלה בדרום כו' ואולי בא לסתור בזה באמת ד' התוכנים

הנ"ל שהחליטו שגלגל המזלות חוזר לאחור ג"כ וכמ"ל (וכבר כ' לעיל דנראה דפלוגתא דתנאי הוא בתוספתא דברכות הנ"ל) וע' בברכות נ"ה דרמי אהדדי דכתי' לקראי באיוב ט' עושה עש כסיל וכימה כו' דאקדים שם כסיל לכימה וכת' בעמוס ה' עושה כימה וכסיל כו' ע"ש ולכאו' הי' אפשר לומר דלמאי דנרא' שם דכסיל הוא ממזלות הצפונים ששולטין בימות החמה וכמ"ש רש"י ז"ל וכימה נראה התם באמת שהוא ממזלות הדרומים ששולט בימות הגשמים והוא ממזל עקרב השולט במרחשון (ולא כמ"ש בפירש"י ז"ל שהוא ממול טלה ע"ש שהוא תמוה מאוד באמת וכמ"ש המהרש"א ז"ל בחי' אגדות שם והגאון בעל חות יאיר ז"ל בס' רי"ט באורך בזה) (והביא שם גם לד' התוס' דפסחים הנ"ל וכ' דלפ"ד שם ולפ"ד רש"י דברכות הנ"ל נצטרך לומר דשלשה הן ור"ל דמלבד מזל עקרב השולט במרחשון עוד יש עקרב שהוא ממזל טלה לפ"ד רש"י דברכות הנ"ל ועוד העקרב שבציר הדרומי לפ"ד התוס' דפסחים הנ"ל וכ"ז תמוה מאוד באמת (ואולם מסוגיא דפסחים שם דקאמר שכל הישוב אינו עומד אלא בין עגלה לעקרב ע"ש נראה קצת כפי' התוס' הנ"ל (דלפי' הרמב"ם הנ"ל הרי אין ביניהם מרחק כ"כ מן הצפון לדרום ובסק"א יבואר אי"ה) ועכ"פ נראה פשוט בסוגיא דברכות הנ"ל דכימה הוא ממזל עקרב השולט במרחשון בעת הצינה וכמ"ש המהרש"א ז"ל נ"כ שם (וא"ש טפי בזה גם הסוגיא דר"ה י"א דר"א א' שהמבול במרחשון הי' שמזל כימה עולה אז ע"ש (ולא כפירש"י והתוס' שם ג"כ שכ' שהוא ממזל טלה ע"ש וגם שלא כהמפרש שם בסוף ר"ה שכימה הוא ממזל שור ע"ש שכולם נתלו בסוגיא דברכות שם דא' דעיש שהוא מזנב טלה או מרישא דעגלה (ומזה נראה קצת כפי' הרמב"ם ורש"י הנ"ל בהיא דעגלה בצפון שהוא מזל שור וכמ"ל) קא אזלא בתרי' ופירש"י שם בתר כימה ע"ש ובאמת נראה דר"ל בתר טלה וכ"כ המהרש"א ז"ל בח"א שם ויבואר במק"א אי"ה (ומש"ש מאי עיש אר"י יותא טס"ה וצ"ל זוגיתא וכ"ה בילקוט איוב ט' ע"ש) וגם הסוגיא דב"מ ק"ו בהא דא' וקיימי כימה ארישא כו' ע"ש א"ש טפי למ"ש דכימה הוא ממזלות הדרומים ששולטין בכל ימות הגשמים ויבואר ג"כ במק"א אי"ה) ולפ"ז הרי יש לנו מקום לכאורה ליישב הני דומיא דקראי הנ"ל דמאי דכתיב באיוב ט' עושה עש כסיל וכימה דאקדמי' לכסיל שהוא ממזלות הצפונים י"ל דאיירי התם כשכל המולות שבצפון קו המשוה סובבים כסדר ונוטים ממנו לצפון דאז עש שהוא מזל טלה או שור וכן כסיל נוטים לצפון קו המשוה והם קרובים אצלנו אז וכימה שהוא עקרב נוטה לדרום קו המשוה והוא רחוק מן הישוב אז כנודע והיינו דכתיב נמי התם וכימה וחדרי תימן כלומר דכימה הוא אז בתימן שהוא לדרום קו המשוה וכמ"ש אבל קרא דעמוס הנ"ל נראה לכאור' דאיירי כשהגלגל המזלות משנה את הילוכו וחוזר לאחור וכמ"ש התוכנים האחרונים הנ"ל דאז נמצא שכימה הוא בצפון לקו המשוה וקרוב אז יותר לעיקר הישוב שהוא בצפון קו המשוה ג"כ כנודע אבל כסיל שהוא ממזלות הצפונים נתהפך אז לדרום קו המשוה רחוק מעיקר הישוב שהוא בצפון כמ"ש ולהכי אקדמי' אז לכימה ברישא הקרוב יותר והדר כסיל שהוא רחוק אז מן הישוב וכמ"ש והכי משמע לכאורה פשטא דקרא דעמוס שם דקאי כולו על היפוך ההנהגה לפעמים וכדכתי' התם עושה כימה וכסיל והופך לבוקר כו' ויום כו' החשיך כו' ועכ"פ הנה י"ל קצת להני רומיא דקראי הנ"ל לד' התוכנים האחרונים הנ"ל שלפעמים המזלות הופכין את סדרן וכמ"ש ואולי י"ל דשמואל

דרמי להו להני קראי בברכות שם לטעמיה באמת בזה דע"כ לא ס"ל כלל כד' התוכנים האחרונים הנ"ל ועומד בד' התוכנים הקדמונים הנ"ל שהחליטו שכל נטיות המזלות הוא לצד צפון לכד ואין חוזרין לאחור לעולם כלל וכמש"ל וא"ש (וע' עוד בירושלמי ריש ברכות דתני התם דבאחד בתקופת ניסן ובא' בתקו' תשרי היום והלילה שוין ור"ל שמזריחה ועד שקיעה כמשקיעה ועד זריחה אז ע"ש ונראה דהתם בתקופת ר' אדא הנ"ל מיירי וכמש"ל) והא דפסק שמואל בתענית י' דבגולה שואלין המטר ביום ששים בתקופת תשרי ע"ש וכ"ה בירושלמי שם פ"א ה"א ע"ש הנה פשוט דשמואל עצמו ודאי דבתקופה דידי' קאמר התם (והמפרש בפ"י מקידוה"ח נראה דגרס שם בר"ה כ"א שלח לי' ר' אדא בר אהבה לרבא כד חזית דמשכה תקו' טבת כו' ופשוט לפ"ז דר' אדא גופי' ודאי דבתקופה דידי' קמיירי ע"ש) וביסוד עולם מאמר ד' פ"ב ד' ס"ו נראה דגרס בסנהדרין י"ב אר"י א' רב אין מעברין כו' אא"כ היתה חסירה רובו כו' (במקום ר"י א' שמואל דבגי' דידן הנ"ל) וכ"ה בגי' תשובות הגאונים ז"ל שם ונסתר לגירסא זו כל מש"ל דלשמואל לשיטתו פריך שם י"ג וע"ש) ועיין בתשב"ץ ח"ג ס' קכ"ג וביסוד"ע מ"ד פי"ב ד"פ שכ' בפשיטו' דקיי"ל דביום ס' של תקו' תשרי דשמואל שואלין הגשמים ע"ש: (ונראה לי ליתן טעם על הששים יום הללו כי נודע שעיקר צורך שאילת הגשמים הוא סמוך לזמן הזריעה וכמש"ש ג"כ ביסוד עולם והוסיף ע"ד דמשום שזמן החורף (שהוא אחר זמן הזרע כדא' בב"מ ק"ו) הוא יבש בטבעו ע"כ הוצרכנו לשאול בפרק הזה על המטר ע"ש ולפ"ז י"ל בפשיטות דמה"פ אחרו בגולה זמן השאלה לששים יום בתקופה שהוא אף לד' המאחר יותר זמן הזריעה בב"מ ק"ו והוא ר"ש המונה ממרחשון דמיקל מכולהו תנאי שם במשך ימי הזרע במי שבא לאחר זריעותיו ע"ש וה"נ אף בבבל שמאחרין זריעותיהם אין מאחרין עכ"פ יותר מסוף כסלו לפ"ד ר"ש הנז' ולכן תלו הדבר בששים בתקופה דאם תהי' השנה הקודמת מעוברת ובלא ספק שלא יתאחרו אז מלזרוע אח"כ עד סוף כסלו הרי תקדים אז ג"כ יום התקיפה ויהי' יום הס' בתקופה קודם להתחלת ימי החורף עכ"פ ואם תהי' השנה הזאת מעוברת ובלא ספק כי יאחרו אז גם זמן הזריעה בבבל עד סוף כסלו עכ"פ לר"ש וכמ"ש הנה אז תמשך התקופה ג"כ ועכ"פ לא יתאחר יום הס' בתקופה לעולם רק עד ר"ח טבת (וכמו שחל בשנת תר"ל).

ואף שלדעת שמואל עצתו הי' צריכין לעבר השנה הקודמת באמת וכמש"ל) ואז הוא סוף זמן הזריעה היותר מאוחרת ומתחיל זמן החורף לר"ש וכמש"ש ולכן צריכין אז עכ"פ להתחיל לשאול הגשמים (דפשוט דזמני הזרע והחורף הולך ג"כ לפי הילוך החמה וכמש"ש ביסוד עולם ג"כ ע"ש) ודו"ק ואולם כל זה בגולה דתליא בתקופה אבל בארץ ישראל דתליא בימי החודש וכדקיי"ל בתענית י' כר' גמליאל דבשבעה במרחשון מתחילין לשאול שם (וברי"ף ז"ל במשנה וגמ' שם וכן בכ"מ פ"ב מה' תפילה הי"ו הגירסא שם ר' שמעון ב"נ ע"ש ונ"ל דלפי גירסתם הנ"ל יש ליישב בפשיטות קושית הש"ך ז"ל ביו"ד ס' ר"ך ס"ק ל"א על הרמב"ם והשו"ע ז"ל שפסקי לענין שאלה כר' יהוד' בתענית ו' דזמן רביעה ראשונה בשבעה במרחשון וכמ"ש הרמב"ם בפ"ב מה"ת הנ"ל ובשו"ע או"ח ס' קי"ז ובה' נדרים פסקו כר' יוסי דזמן רביעה ראשונה הוא בשבעה עשר במרחשון ונשאר בצ"ע ע"ש ולמ"ש מגי' הרי"ף והכ"מ הנ"ל א"ש בפשיטות לכאורה דפסקו בכולא מילתא כרשב"ג בזה שהרי לפי גיר' הנ"ל מצינו באמת גם

לרשב"ג עצמו דאע"ג דאיהו דח' במתני' הנ"ל דבז' במרחשון שואלין וכמ"ש ואפ"ה א' רשב"ג גופי' שם ו' ובתוספ' פ"א ובנדריים ס"ג דגשמים שירדו ז' ימים כו' אתה מונה בהם רביעה ראשונה ושני' כו' ומוק"ל התם דע"כ דס"ל כר' יוסי בהא שמרביעה ראשונה עד השני' יש שבעה ימים דהיינו מי"ז במרחשון עד כ"ג בו (וע"ש ברש"י ותוס' בתענית ובר"ן ז"ל בנדריים שם) ותקשי לן נמי בפשיטות דרשב"ג אדרשב"ג בהא לגי' הרי"ף הנ"ל (ולגי' רש"י ז"ל בנדריים שם גם בהא דגשמים שירדו ז' ימים כו' ר' גמליאל ע"ש א"כ תקשי איפכא לגי' דידן במתני' דתענית הנ"ל דר' גמליאל אדר"ג בזה וכמ"ש) וע"כ צריך לחלק בזה בין שאלה לנדריים ברביעה ראשונה ג"כ אליבא דרשב"ג עצמו וכמ"ש (יע' ברש"י תענית ו' דבלישנא דאמימר גרס שם א"ר חסדא הלכה כר' יהודה ע"ש והוא כי היכי דלא תקשי שס דר' חסדא אדר' חסדא בזה וכמ"ש הנאין בעל לח"מ ז"ל בפ"ג מה' תענית ה"י ע"ש והנה לגי' הרי"ף הנ"ל א"ש הגי' דידן שם בזה די"ל דר' חסדא פסק באמת כרשב"ג בתרווייהו בין בהך דמתני' דשואלין בז' בו ובין בברייתא דע"כ דס"ל לרשב"ג גופיה כר' יוסי ג"כ גבי נדריים עכ"פ וכמ"ש) וא"ש עכ"פ ד' הרמב"ם ז"ל הנ"ל ג"כ בזה דפסק נמי בפשיטות כרשב"ג בתרווייהו הנ"ל דע"כ צריך לחלק בדבר זה בין שאלה לנדריים אליבא דרשב"ג גופי' באמת וכמ"ש בעז"ה (ואמנם בעיקר ד' הרמב"ם ז"ל בדין זה שכ' בפ"י מה"נ הי"א הנ"ל דאם נדר עד הגשם שיש בזה חילוק בדין בין ירדו גשמים מי"ז בחשון דמותר אז מיד ובין לא ירדו גשמים כלל דאסור עד שיעברו כל זמני הגשמים דהיינו עד ר"ח כסלו בא"י ע"ש שהוא תמוה לכאורה טובא דמנ"ל לחדש בזה שאם ירדו גשמים דמותר מי"ז במרחשון והרי בסוגיא דנדריים ס"ב לא חידש ר' זירא שם רק דבעד הגשם גם לת"ק דרשב"ג אני אסור אלא עד זמן גשמים ולא בעינן בזה עד שירדו (וע"ש בר"ן וברא"ש ז"ל) אבל מאחר דס"ל דבעד הגשם כולהו זמני גשמים קאמר דהיינו עד סוף זמן רביעה ג' שהוא בר"ח כסלו א"כ מנ"ל דאם ירדו גשמים דסגי ב"ז חשון והכי שפיר י"ל דגם אם ירדו הו"ל כלא ירדו ובעינן נמי רביעה ג' הנ"ל או להיפך דגם בלא ירדו תסגי ברביעה ראשונה וכ"ה ד' הראב"ד ז"ל בהשגה שם באמת והכ"מ ז"ל דחק טובא בזה ע"ש ובביאורי הגר"א ז"ל ביו"ד סר"כ ס"ק כ"ג כ' דצ"ל דגירסא אחרת הי' לו להרמב"ם הנ"ל בגמ' שם בזה ע"ש ואולם לענ"ד פשוט דמקיר ד' הרמב"ם ז"ל בדבר זה הוא ממאי דהוה קשיא לי' באמת דברי ר' זירא אהדדי בזה מהש"ס דילן הנ"ל על הירושלמי דנדריים שם פ"ח ה"הובשביעית פ"ט ה"ה דבש"ס דילן הנ"ל אר"ז בפשיטות דבעד הגשם לכו"ע עד זמן גשמים קאמר ומשמע דסגי בזה בזמן גשמים לבד ואף שלא ירדו גשמים עדיין ומשמע נמי דבעינן שיעברו כל זמני גשמים עכ"פ בכה"ג שלא ירדו גשמים כלל עדין כדמשמע מסתמא דד' ר' זירא בזה דקאמר עד זמן גשמים דנראה בפשיטות דכולהו זמני גשמים קאמר ואלו בירושלמי הנ"ל קאמר ר' זירא גופא דעד הגשם עד שירד גשם אחד (כצ"ל ולא כגי' הפ"מ בנדריים שם גשם אחר וכ"ע"ז דר"ל גשם האחרון דהיינו רביעה שלישית והביא במה"פ שם ראי' לד' הרמב"ם הנ"ל דבעינן בזה עד שיעברו כל זמני הגשמים וכמ"ש"ל ע"ש וכל דבריו כשגגה הם בזה במח"כ דמלבד דמוכח להדיא בירושלמי שם דעד הגשם עד גשם אחד קאמר (ולא גשם אחר) וכדמייתי עלה התם מהרי עלי עץ דמביא גזיר אחד ע"ש ואולם בלא"ה אין שום מקום ליישב ד' הרמב"ם הנ"ל בדבריו

הללו שהרי הרמב"ם התיר בזמן גשם האחרון אף שלא ירדו עדין גשמים כלל וכמ"ש ואלו בירושלמי הנ"ל לא התיר ר' זירא רק עד שירד הגשם דוקא וכמ"ש (ש) ואמנם לענ"ד פשוט דהרמב"ם ז"ל פסק בזה כהש"ס דילן וכהירושלמי הנ"ל כאחד באמת וס"ל דלא סתרי אהדדי כלל דבש"ס דילן קאמר ר' זירא דכשלא ירדו גשמים כלל לא יצא ידי נדרו במה שאמר עד הגשם רק אחר שעברו כל זמני גשמים דהיינו שעבר זמן רביעה שלישית ג"כ ובירושלמי קאמר ר' זירא נמי דאם ירדו גשמים הותר בגשם אחד ג"כ דהיינו ברביעה הראשונה לבד וא"ש דלא פליגי הש"ס דילן והירושלמי אליבא דר' זירא הנ"ל בזה כלל וכמ"ש והרמב"ם ז"ל פסק בכולא מילתא כר' זירא בהא כהבבלי והירושלמי הנ"ל באמת וא"ש (ומה שהקשה בכ"מ ובב"י שם דלמה לא פסק בעד הגשמים כרשב"ג במשנתנו בזה דסגי נמי כשיגיע זמנה של רביעה אף שלא ירדו ע"ש) (ובבאורי הגר"א ז"ל שם ס"ק כ"ד ציין בזה מהך דכתובות ע"ז דמסיק דגם אליבא דר' יוחנן איכא אמוראי דלא ס"ל האי כללא דכ"מ ששנה רשב"ג כו' ע"ש ומש"ש ומי א"ר יוחנן הכי כו' נ"ל דצ"ל והא א"ר יוחנן חד זימנא כו' וכ"ה בב"מ ל"ח ע"ש) וי"ל בזה סוגיא דתענית ד' לגי' הרי"ף הנ"ל דגרס רשב"ג בהך דשואלין בז' במרחשון וכמ"ש ולכאורה יש לתמוה דא"כ מאי משני התם אהא דפריך בסוגיא הנ"ל ענה דא"ר יוחנן דהלכה כר"י דביו"ט אחרון דחג מתחיל להזכיר מהא דפסק ר"א כמ"ד דבז' במרחשון מתחילין לשאול (דקס"ד דשאלה והזכרה חדא מינתא הוא ע"ש ומשני עלה גברא אגברא קרמית וע' יומא תוד"ה ת"כ ובר"ן וריטב"א ז"ל ובירוש' פ"א ה"ג דפסק שם ר' אלעזר דבג' במרחשון שואלין ושם ו' גרסינן ר"ח ע"ש) והשתא לגירסת הרי"ף והכ"מ ז"ל הנ"ל רשב"ג במקום ר"ג הנ"ל וכמ"ש א"כ עכ"פ תקשה באמת דר' יוחנן אדר' יוחנן בהא שהרי ר' יוחנן גופא פסק בכ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו כו' ומאי משני גברא אגברא כו' אבל למ"ש דאמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן בזה א"ש טפי דמאי דמקשה בתחילה אדר' יוחנן בהא הוא משום דקס"ד דודאי ס"ל לר' יוחנן נמי כרשב"ג במשנתנו ומאי דמשני גברא אגברא כי ר"ל דהא דא"ר יוחנן הלכה כר' יהודה הנ"ל אתיא כהך אמורא דלא ס"ל אליבא דר' יוחנן גופי' הך כללא דכ"מ ששנה רשב"ג כו' וא"ש) והנה למש"ל מגי' רש"י ז"ל שלפנינו בנדרים ס"ג הנ"ל דנראה דגרס במ משנה הנ"ל ר' גמליאל א' עד שיגיע זמנה כו' א"ש בפשיטות בזה די"ל דגם גי' הרמב"ם ז"ל שם הי' ר' גמליאל ולא ר' שמעון ב"ג ופסק שפיר כת"ק דר"ג במשנה הנ"ל (ואולם בכרייתא שם דגשמים שירדו ז' ימים כו' שפיר י"ל דגרסי' ודאי התם כגי' דידן רשב"ג באמת וא"ש בפשיטות דלא נצטרך לדחוק בזה כמש"ש הר"ן ז"ל דרשב"ג לדבריהם דרבנן קאמר לה כו' ע"ש דבאמת במשנה שם גרסי' ר"ג ובכרייתא רשב"ג וכמ"ש וא"ש) --- והנה יש לנו לבאר לכאורה דאיך הדין בשנה מעוברת בארץ ישראל אם לעולם מתחילין לשאול בשבעה במרחשון שם או דבשנה מעוברת נתאחר זמן השאלה אז ומתחילין לשאול שם בשבעה בכסלו באמת.

ולכאורה מצינו בזה תוספתא ערוכה ברפ"א דתענית שם ה"ב דגרסי' התם בהדיא דאם היתה שנה מעוברת נותנין לה עיבורה ע"ש ומייתי לה נמי בירושלמי שם פ"א ה"ג ע"ש (ופשוט שהעיקר בזה כפי' הק"ע ז"ל שם דר"ל שאם עיברו השנה אין זמן השאלה מתחיל בחשון אלא בכסלו ע"ש ולא כפי' הפ"מ ז"ל שם דשנה מעוברת ר"ל חודש

מעובר (והיינו שתשרי הי' מלא דבמח"כ אין לדבריו שחר בזה ע"ש) ויש לתמוה לכאורה לפ"ז על הפוסקים ז"ל שלא הביאו ד' התוספתא והירו'הנ"ל להלכה בזה דבשנה מעוברת מתחילין בא"י לשאול המטר בז' בכסלו וכמ"ש ואולם נ"ל ליישב ד' כל הפוסקים בזה ע"פ מה שנלע"ד לפרש בעז"ה בד' הירושלמי שם דקאמר דמיחלפי שיטתי דרבי דתמן הוא אומר אחר סידרה וכאן הוא אומר אחר עיבורה ומסיק עלה ר"ז כו' בשם ר"י לבסוף נצרכה ע"ש כל מש"ש הק"ע ז"ל לפרש דקשיא לי' מהאי דא"ר בערכין ל"א דלעולם מונין שס"ה ימים כו' ומסיק דלבסוף נצרכה ר"ל דקשיא באמת הך דרבי בזה ע"ש לענ"ד אין מהצורך להשיב על דבריו כלל בכל זה דמאי ענין שנה תמימה דבתי ע"ח לדבר התלוי בחדשי הלבנה או בחדשי החמה לבד (ובדוחק י"ל) וגם בלא"ה הנה בתוספתא הנ"ל הגי' מהופך בזה מדר' לדרשב"ג ע"ש וא"כ לא מקשי מידי מדר אדרשב"ג בהא לפ"ד) ומה שפי' דלבסוף נצרכה ר"ל קשיא ג"כ דחוק מאוד וגם מ"ש הפ"מ בזה וכל המפרשים שם אין להם מקום לענ"ד כלל ולכן נ"ל לפרש בפשיטות דקשיא לי' מהא גופא דאיך ס"ל להך תנא גבי חודש חסר דאפ"ה לא נשתנה עי"ז זמן השאלה כלל רק הולכין לעונם אחר רוב שנים בזה ולמה בשנה מעוברת ס"ל שישתנה זמן השאלה עי"ז באמת ולמה לא נלך ג"כ בזה אחר רוב שנים ומשני עלה דבאמת הך סיפא דאם הי' השנה מעוברת דהולכין אחר עיבורה לא מיירי כלל בתחילת זמן השאלה דודאי הולכין בזה לעולם אחר רוב שנים רק דעל סוף זמן השאלה קאי וקמ"ל אליבא דר' יהודה (במשנה דתענית ה') דס"ל דשואלין עד כ"א ניסן או כהך תנא אליבא דר"י דבריש תענית דק י"ל כותי' דשואלין עד ט"ו ניסן (וע"ש ד' דמסיק דתרי תנאי כו' ר"ל דקמייתא תא הוא ר"י משום ר' יהושע ב"ב כדא' שם ג' וכצ"ל בירו' ה"ב ע"ש) וה"א דבשנה מעוברת אין שואלין רק עד ט"ו אדר שני אי כ"א אדר ב' ולהכי קמ"ל דגם בשנה מעוברת הולכין לעולם אחר רוב שנים כדס"ל בזה ולכן גם בשנה מעוברת שואלין עד הפסח וכמש"ל והיינו דמסיק דלבסוף נצרכה כלומר הך דאם הי' מעוברת כו' על סוף זמן השאלה קאי (וכדא' נמי כהך לישנא בתענית ד' שם בזה תחילתו וסופו ע"ש) וכמש"נ וא"ש (אבל לר"מ שם דא' עד שיעבור ניסן נראה שאין נ"מ בזה כלל דודאי על ניסן של תקופה קאמר וכהך דסוף פרקין שם בירושלמי דהיינו כשתגיע החמה למזל שור וכמ"ש הרמב"ם ז"נ בפ"ג מה' תענית ה"ט ע"ש ודו"ק).

ובס' גבורות ארי כ' מדעתו בזה דיום השאלה קבוע לעורך בין עיברו לתשרי בין חסרו וכן הפסקה דפסח בין עיברו השנה או לא עיברו אף שבין זה לזה חודש שלם ע"ש ולח זכר ד' התוס' והירושלמי הנ"ל המפורשים בזה וכן מש"ש ד' לתמוה על הפוסקים ז"ל דבשאלה פסקו כהך קמייתא דר"י דעד הפסח לבד ובנודר עד שיפסקו הגשמים פסקו דעד שיעבור הפסח וכאיך דר"י שם ונראה מסברא דזה תלוי בזה ע"פ והנה באמת מפורש כן בירושלמי דנדרים הנ"ל דר"מ ור"י לטעמייהו בזה ע"ש וכבר תמה בזה הגאון בעל באר יעקב ז"ל (בס' ר"כ הנ"ל וכ"ד תמוהים בזה ע"ש ובביאורי הגר"א ז"ל וע"ש עוד בשירי קרבן מ"ש בזה (והגאון האמיתי בעל יד שאול נ"י הקשה כן מדנפשי' עפ"ד רש"י שם ור"ל דלא כ"כ רק לר"מ ע"ש ובמחכ"ת לא זכר ד' הירושלמי המפורשים הנ"ל וכ"ד האחרונים ז"ל הנ"ל וכמ"ש] אבל אני תמה על כל הפוסקים ז"ל ועל האחרונים הנ"ל דבמחכ"ת העלימו עיניהם מהתוספתא המפורשת בזה בנדרים פ"ד ה"ו

דגרסי' שם להדיא דהנודר עד שיפסקו הגשמים אסור רק עד לילי יו"ט הראשון של פסח ע"ש (ומש"ש בהגהות הגר"א ז"ל עד החג אינו מובן כלל ע"ש) ונראה דהתוס' אתיא באמת כהך קמייתא אליבא דר"י הנ"ל וכמ"ש וי"ל עוד דלהירושלמי הנ"ל דתלי פלוגתא דשאלה ונדריים אהדדי דאולי מפרש לעד שיעבור הפסח שהוא שיעבור כל זמן שחיטת הפסח דהיינו עד ליל פסח (וכרבה בתענית ד' ודלא כפירש"י שם דעד שיעבור תחילת זמן שחיטתו כו') (ואף שפירושו מוכרח בסוגיא שם וע"ש בגב"א וצ"ע) אלא דסוף זמן שחיטתו קאמר וכמ"ש) וא"ש לפ"ז דנא פליגי נמי מתני' עם התוספתא דנדריים הנ"ל בזה וצ"ע (ואולם בד' הפיסקים ז"ל בזה לא נ"ל לפרש כן כלל שם באמת וע"כ צע"ג ע"ד בזה שהוא נגד התוס' הנ"ל וכמ"ש בעז"ה):

והנה יען כי הי' לי כמה עיכובים רבים וסיבות שונות בעז"ה בעת הזאת וע"כ לא יכולתי להשלים את כל דבר ספרי הלז כאשר הי' עם לבבי באמת ומלבד כי לא נגמרו עדנה כמה מהעניינים מספר הלז וכמ"ש בקונ' ב"ר הנ"ל עוד הי' ברצוני לעשות (מראה מקומות וציונים) לכל העניינים המובאים בספרי בעז"ה וכמה תיקונים במקומות הצריכין תיקון עדנה וגם כי לכל הזהירות אשר נזהרתי בעז"ה מעודי ובספרי זה ג"כ שלא להביא שום דבר אשר מצאתי אח"כ בספרים אף אם חידשתי הדבר באמת מדעתי בתחילה ודרכי מעולם להזהר מאוד בזה בעז"ה אבל לא יצאתי ידי חובתי עדנה בזה בכ"מ בספרי זה) כמו בד' ז' במ"ש בפסח שני במצה שאינה ראוי' לז' שמצאתי אח"כ בצל"ח ז"ל בברכות שהעיר קצת בזה וכן מ"ש בד"ל בתו' יומא כ"ג שמצאתי אח"כ במהרש"א ז"ל שם קצת מזה וכן מצאתי בכ"מ שכ' ג"כ הגאון הגדול מו"ה שמואל שטראשון נ"י בהגהותיו הנפלאות על כל הש"ס והשו"ע כעין מ"ש בעז"ה (ויש מהם שנדפסו אחר שכבר נדפס בספרי כמו במש"ש בד' א' ברש"י זבחים ע"א (ועתה נ"ל דצ"ל ברש"י שם ד"ה מין בשא"מ עולה [או חטאת] בשלמים שאין מתן דמן [ואכילתן] שוה (וקאי על חטאת בשלמים אבל בעולה א"צ לפרש שזה כליל וזה נאכל וא"ש) ובכ"מ מצאתי להגאון הגדול מו"ה מרדכי אליעזר נ"י בס' הנחמד קרני ראם] שכ' נ"כ כעין מ"ש בעז"ה ומ"ש בד' נ"ח בכ"מ הל' בכורות מצאתי בס' קהלת יעקב שהעיר ג"כ בזה ומ"ש בד' ל' בד' וה' כו' הראוני קצת מזה בס' העמק שאלה וכן מ"ש בד' ל"ג בשיעור צירוף בשרץ מצאתי ג"כ קצת בזה בס' ערוך לנר במס' כריתות (אבל דבריו תמוהים שם באמת ע"ש) ומ"ש בד' י"ג בסמוכין דתחגוהו שבעת כו' לא ראיתי אז מש"ש בש"ק במקומו ד"ה והא תני ע"ש ונ"ל להוסיף בזה מסוגיא דפסחים ע"א דדרשי' עוד כה"ג עד בוקר ראשית ע"ש) ואמנם הרואה יראה בכ"ז כי לא כדרכיהם דרכי באמת ועוד ימצא בדברינו חדשות הרבה על דבריהם בעז"ה ויען כי לא הספיק לי הזמן להשלים את כל הדברים האלו בספרי הלז כעת ע"כ הן הנחתי עוד את כל זה עד עת מצוא אי"ה ואבוא עוד בקונטרס מיוחד להשלים שמה את כל העניינים אשר לא נשלמו עדנה בספרי זה וגם לעשות שם ציונים ותיקונים הרבה לספרי זה ולבאר ג"כ ביחוד את הדברים אשר ותחדשו בספרי בעז"ה גם בדברים אשר קדמוני בהם.

וגם באיזו דברים מספרי אשר זכיתי בעז"ה לקבל עליהם איזה תשובות מגאוני הדור שיחיו כמו במ"ש בד' י"א בדין צבורין גבי הפקר שהשיב לי בזה הגאון הגדול המפורסם בכל הגולה מו"ה יצחק אלחנן נ"י הגאב"ד דקאוונא בעה"ס הנחמד באר יצחק מהמ"מ

פ"ג מה"מ ה"ח ובמ"ש בד' מ"ו דרבים תמהו ע"ד הגר"א ז"ל בס' ת"ע (והוא הגאון הגדול מו"ה אליעזר לנדא נ"י מק"ק הוראדנאבס' הנחמד ד"א והגאון הג' מו"ה שמואל ש' נ"י בהגהותיו שם) הן בהיות פה כבוד הגאון הגדול מו"ה מרדכי נ"י הגאב"ד דלידא יצ"ו בחורף תרכ"ט וראה אז דברי הנ"ל בדפוס אמר כי זה מזמן רב אשר עמד ג"כ ע"ד הגר"א ז"ל הנ"ל בזה וכ' אח"כ בחידושיו ליישב ג"כ קרוב למ"ש בעז"ה ועדנה לא ראיתים ולא שמעתים באמת וכי יבוא ד"ק אלי בזה אביא אותם ג"כ בקונט' הנ"ל בשמו הג' אי"ה וגם במ"ש בד' נ"ו בדין פרוזבול אשר זכיתי לקבל תשובה ע"ז מכבוד הגאון האמתי שר התורה הנודע בכל העולם בחיבוריו הת' מו"ה מאיר ליבוש מלבי"ם נ"י והשיג על קצת דברי שם (ובאמת מפורש עוד כדברי בזה בתוי"ט פאה פ"ג מ"ו וע"ע במהרי"ט ח"ב סי' קי"ג וברשד"ם סי' קפ"ו ובתפא"י שביעית פ"י ומשכנות יעקב סי' ל"א ובח"ס סי' נ') ויבואו ג"כ בקונט' הנ"ל אי"ה ואבוא נא לברך בברכת כהונה את כבוד בתו היקרה והצנועה הגבירה מרת פראדיל תחי' (שהיתה אשת הרב הגדול בתו"י הגביר המנוח מו"ה אליהו ז"ל היילפרין מפ"ק) ואת כבוד חתן חתנו (הרה"ג המנוח הנ"ל) ה"ה כבוד הרב המאור הג' המפורסם בתו"י שלשלת היוחסין למעלה בקודש הק' מו"ה צבי הירש נ"י א"ש מגדולי קהילתינו יצ"ו אשר הי' בעוזרי באיזה גמ"ח לדבר השלמת ספרי כעת בעז"ה (עם עוד איזו גבירים מופ' ונכבדים מפ"ק שיחיו אשר יוזכרו כולם לטובה בקונ' הנ"ל אי"ה) והמקום יהי' נא בעזרם ויאריך ימיהם ושנותיהם בטוב סלה החותם בברכה יום ו' עש"ק ז"ך טבת, החיים של ברכה (לפ"ק) הכהן המברך בשם ה' לכל עם ה', לסדר ונתתי לכם מרשה לפ"ג --- בצלאל בר"י משה נ"י הכהן מ"ץ בפק"ק ווילנא